Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII

IOSEPHI

VIRI INTER IVDÆOS CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Rerum & verborum series ad oram singulorum capitum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

Continens libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

B. Stuttgardiensis
A. S. Bibliothecæ
1736.

SVMPTIBVS
SAMVELIS CRISPINI.

M. DCXI.

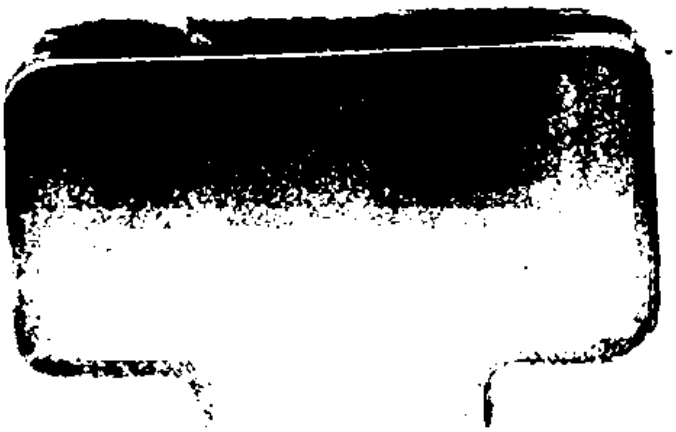
BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

FLAVIVM IOSEPHVM (benevole Lector) & hist. riã ab eo scriptam commendare lubens abstinuo: Qualis fuerit indicat abũdè eius vita simpliciter & sine fuco ab ipso cõscripta, quam prafationis loco alteri Tomo apponere visum est. De operis dignitate & utilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiã tractat, cuius laudes multis iam prídẽ celebratas, si persequi velim, actum agere videar, sed quod nigrum nõ est momenti historiã tractat sacrã, etiam profanis expetitam, qua patrum mores, vitam, & res tam foris quàm domi gestas cõtinet. Huius ergo scriptoris monumenta merito suo passim omnibus recepta, ut facilius circũforanei quoq; lectione animum recreari possit, cum suo commodo in Tomos duos ita distributa exhibemus, ut prima verius quoq; pagina indicabit: atq; adeò ea forma exhibemus, qua & Platonem & Plinij opera à nobis non ita prídẽ edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ac ne tot capitum summas prafixas, habes ad eam libri annotatum seriem à mundo condito. nonnulla quæstionis materia lucem afferunt. Quæ omnia à te eodem quo offeruntur animo si accepta intellexerimus, idem in alijs deinceps tentare certum est. Vale.

a. s. r. 1965

Josephus

Cant. Fr. Vet. 103. p. 621.

FLAVII
IOSEPHI
VIRI INTER IVDÆOS CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Notis & annorum serie ad oram singulorum capitum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

Continens Libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

SVMPTIBVS SAMVELIS CRISPINI.

M. DC XI.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

IOSEPHVM (benevole Lector) & historiam ab eo scriptam commendare lubens abstineo: Qualis fuerit indicat abunde eius vita simpliciter & sine fuco ab ipso conscripta, quam praefationis loco alteri Tomo apponendam visum est. De operis dignitate & utilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiam tractat, cuius laudes multis iam pridem celebratas, si persequi velim, actum agere videar, sed quod aiunt non est momenti: historiam tractat sacram, et iam profanis expetitam, qua patrum mores, vitam, & res tam foris quam domi gestas cognoscet. Huius ergo scriptoris monumenta merito sunt passim omnibus recepta, ut facilius circumfusorum curarum lectione animus recreari possit, eam tuo commodo in Tomos duos ita distributa exhibemus, ut prima versus quae pagina indicabit: atq; adeo ea forma exhibemus, qua & Platonis & Plinij opera à nobis non ita pridem edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ac ne quis capitum summas praefixas, habes ad eam libri annorum seriem à mundo condito, necnon notulas quae toti materiae lucem afferunt. Quae omnia à te eodem quo offeruntur animo si accepisse tibi contigerit, idem in alijs deinceps tentare certum est. Vale.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARtim confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argivus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Chæremon
Chærilus poëta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Hesiodus.
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Isidorus
T. Livius
Lysimachus.
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Moschus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodectes
Theopholus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO GELENIO interprete.

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Proœmium, cõsinens causas & summam sequentis descriptionis.*

II. *De mundi creatione, & elementorũ dispositione.*

III. *De posteritate Adami, & decem ætatibus usque ad Diluuium.*

IIII. *De Diluuio, & quomodo Noë in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, déque linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*

VII. *Quòd gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*

VIII *Quomodo Abraham generis noſtri autor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondã Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum eſt profectus: & ibi aliquantiſper commoratus, retro vnde venerat eſt reuerſus.*

X. *Sodomitarum clades ab Aſſyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus in Aſſyrios aggreſſus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ exciderit, flagitijs eorum offenſus.*

XIII. *De Iſmahele Abrahami filio, eiúſq; poſteris Arabibus.*

XIIII. *De Iſaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abraham coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Cheturæa Abrahamo nupta Troglodytarum gens proueneris.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Iſaaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo.*

XX. *Mors Iſaaci & ſepultura in Hebrone.*

PRO-

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEQUENTIS DESCRIPTIONIS.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eásque multum inter se differentes. quidam [a] enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrẽt, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognitúque dignas in obscuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex [b] iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem perscribendum mouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præterea verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nõ iniucundũ fore. Compleа *Varia historiographorum differentia.*

b *Impulsiua causa huius Historiæ conscribendæ.*

cerent enim vniuersam nostræ gentis antiquitate, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatã. Cogitaueram[a] equidem & antea, iam tum cum historiã de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatẽ cæteráſque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniã prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finem sũ perduxi. Procedente dein tẽpore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædã ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis[b] Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussúmque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur morem gerẽs, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditũ, quòd [c] Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendísq. libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque instituta, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri: [d] Eleazarus autẽ pontificum

a *Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Græca nimirum conscripsit.*

b *Epaphroditum.*

c *Ptolemæus Philadelphus.*

d *Eleaza-*

tificum nostrorum *nemini* secundus, Regi hanc vtilitatem non *inuidit*, reclamaturus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legē solam ei tradiderunt a interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerāt. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ *quinque* millium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorū præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes, b in vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas trāsgredi verentur, omnia prosperè succedunt suprà quàm credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter c iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentē adhibeant, & legislatorē nostrū probent, si naturam, vt dignū est, consideranit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, purāmque suam narrationē ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quātum ad longitudinem temporis, rerūmque vetustatem attinet, impunè poterat quælibet mendacia cōfingere. Natus enim est ante annos bis mille, cū ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorū quidem suorū natales, nedum mortalium leges aut

Anno 268. Ante Christum nat.

a *Septuagin ta interpretes.*

b *Quid potissimum ex huius historiæ lectione petidebeat.*

c *Ad Lectorem Iosephi adhortatio.*

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos fumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire [a] igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè disposituro, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. [b] Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deũ & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulchertimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequẽtes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator post-

eaquam

[a] *Norma magistratus & Legislatoris.*

[b] *Discrimẽ Mosis & aliorum Legislatorum.*

eaquam puram virtutem habere Deum docuisset, censuit pio se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit, in eósque qui neque sapiunt, hæc neque credunt, leuerè admodum animaduertit. Ad [a] hoc igitur præscriptum volo Lectorem hęc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositа, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: parum etiam diserte expressa. nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim cõsiderare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerũ seriẽ vertemus stylũ, præmissis quæ Moses narrat de mundo cõdito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

a *Epilogus præcauej.*

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

CAP. II.

IN [b] principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritúsq; eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, cõsiderata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vespere & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidẽ [c] prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit, Cuius causam possem equidem & nũc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas

An. mundi 1. *Ante Christum nat.* 3963.

Genes. 1. Hedio & Ruffinus cap. 1.

b *Creatio mundi.*

c *Prima dies.*

An. mundi 1. Ante Christū nat. 3963.

proprio volumine cōscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationē differam. Post hæc [a] secunda die cœlū vniuersitati rerū superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glaciéq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione inuandam competēter temperatū. [b] Tertia verò terrā statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cōtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. [c] Quarta verò cœlum sole ac luna, aliísque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. [d] Quinta verò die animantia, tum natatilia, tū per sublime volātia, per altū pérq; aërē dimisit, copulata prius & ad cōgressus genituræ causa comparata, quo genus eorū crescceret simul ac multiplicaretur. [e] Sexta autem die quadrupedū genus cōdidit, masculo & fœmineo sexu distinctū: in hac verò hominē etiā finxit. atque ita mundū sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit, septima autē requieuisse Deū, & ab operibus cessauisse. quamobrē etiam nos vacationē à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam [f] Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorū lingua significat. Quin etiam naturā interpretari potè septimā diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hūc modū disserēs. Finxit Deus hominē humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritū & animam: homo autē hic vocatus est Adamus, significat [g] autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidē è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autē Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Vi-

Hebio & Ruffinus Cap. 2.

Genes. 2.

a Secunda dies.

b Tertia dies.

c Quarta dies.

d Quinta dies.

e Sexta dies.

f Sabbathū.

g Omnium rerum nominū origo.

den

dens autem Adamũ carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantémq; quòd reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: móxque vt est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Issa autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat a Eua, a *Eua mater omnium viuentium.* id significat matrem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum b ad orientẽ plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cũ introduxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos plantarum curã habere. Rigatur c autẽ hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram irrigante, qui in quatuor diuersos alueos findi-tur. Horũ qui d Phison nominatur (ea vox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates e autẽ & f Tigris in rubrum mare exeunt: quorũ Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionẽ vel florẽ. Tigris autẽ Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon g autem Ægyptum mediã secat: id nobis ab oriente exortũ signat, quẽ Græci Nilũ appellare solent. Porrò Deus Adamũ & vxorẽ de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solũ illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cùm h autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degere-, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malicioſè persuadet mulieri vt de arbore scientiæ gustaret, assenean- inesse ei vim dignoscendi boni ac mali, de qua

b *Paradisum.*

c *Quatuor Paradisi fluuij.*

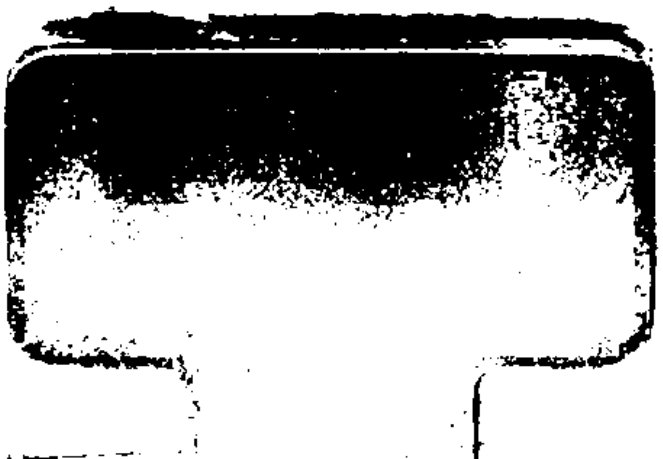
d 1. *Phison Ganges.*

e 2. *Euphrates.*

f 3. *Tigris.*

g 4. *Geon Nilus.*

h *Aspis serpens.*

Auct. Fr. Let. 103. p. 021.

FLAVII
IOSEPHI
VIRI INTER IVDÆOS CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Notis & annorum serie ad oram singulorum capitum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

Continens Libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

SVMPTIBVS

SAMVELIS CRISPINI.

M. DCXI.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

FLAVIVM IOSEPHVM (benevole Lector) & hist. riã ab eo scriptam commendare lubens abstineo: Qualis fuerit indicat abũdè eius Vita simpliciter & sine fuco ab ipso cõscripta, quam præfationis loco alteri Tomo apponere visum est. De operis dignitate & utilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiã tractat, cuius laudes multis iam pridẽ celebratas, si persequi velim, actum agere videar, sed quod nequaquã est momenti: historiã tractat sacrã, etiam profanis expetitam, quæ patrum mores, vitam, & res tam foris quàm domi gestas cõtinet. Huius ergo scriptoris monumenta merito sua passim ómnibus recepta, ut facilius circũferri eorúmq; lectione animus recreari possit, tam tuo commodo in Tomos duos ita distributa exhibemus, ut prima utriusq; pagina indicabit: atq; adeò ea forma exhibemus, qua & Platonem & Plinij opera à nobis non ita pridẽ edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ac præter capitum summas præfixas, habes ad eam libri annorum seriem à mundo condito. necnon notulas quæ tori materia lucem afferunt. Quæ omnia à te eodem quo offeruntur animo si accepi insellexerimus, idẽ in alijs deinceps tenuitate certum est. Vale.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARTIM confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Charemon
Chærilus poëta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Hesiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Isidorus
T. Livius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Menasem Damascenus
Mochus
Nicolaum Damascenum
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO GELENIO *interprete.*

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Proœmium, cõtinens causas & summam sequentis descriptionis.*

II. *De mundi creatione, & elementorũ dispositione.*

III. *De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad Diluuium.*

IIII. *De Diluuio, & quomodo Noë in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, déque linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*

VII. *Quòd gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondã Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reuersus.*

X. *Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus in Assyrios aggressus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ exciderit, flagitijs eorum offensus.*

XIII. *De Ismahele Abrahami filio, eiúsq; posteris Arabibus.*

XIIII. *De Isaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abrahami coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Isaaci filijs Esau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.*

XX. *Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.*

PRO-

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEQUENTIS descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eásque multum inter se differentes. quidam [a] enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrêt, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognitúque dignas in obscuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex [b] iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nõ iniucundũ fore. Comple-

a *Varia historiographorum differentia.*

b *Impulsiua causa huius Historiæ conscribendæ.*

ctemt enim vniuersam nostræ gentis antiquitate, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatã. Cogitaueram [a] equidem & antea, iam tum cum historiã de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatẽ cæteráſque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniã prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finem sũ perduxi. Procedente dein tẽpore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædã ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis [b] Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussúmque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur mo em gerẽs, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditũ, quòd [c] Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendísq. libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque instituta, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri: [d] Eleazarus autẽ pontificum

[a] *Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Græca nimirum conscripsit.*

[b] *Epaphroditum.*

[c] *Ptolemæus Philadelphus.*

[d] *Eleazarum.*

tificum nostrorum nemini secundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omninò, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legē solam ei tradiderunt a interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerāt. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorū præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes, b in vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas trāsgredi verentur, omnia prosperè succedunt suprà quàm credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter c iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentē adhibeant, & legislatorē nostrū probent, si naturam, vt dignū est, consideranit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, puramque suam narrationē ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quātum ad longitudinem temporis, rerūmque vetustatem attinet, impunè poterat quælibet mendacia cōfingere. Natus enim est ante annos bis mille, cū ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorū quidem suorū natales, nedum mortalium leges aut

Anno 268. Ante Christum nat.

a *Septuagin ta interpretes.*

b *Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat.*

c *Ad Lectorem Iosephi adhortatio.*

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire [a]igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè dispositurο, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. [b]Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deũ & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequétes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator post-

eaquam

[a] *Norma magistratus & Legislatorum.*

[b] *Discrimẽ Mosis & aliorum Legislatorum.*

taquam puram virtutem habere Deum docuisset, censuit pio se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit, in eósque qui neque sapiunt, hæc neque credunt, seuerè admodum animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum volo Lectorem hęc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt disposita, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam disertè expressa. nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim cõsiderare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerũ seriẽ vertemus stylũ, præmissis quæ Moses narrat de mundo cõdito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent. a *Epilogus præcurrit.*

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

CAP. II.

An. mundi 1. Ante Christum nat. 3963.

IN b principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritúsq; eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, cõfidecta tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vespere & mane vocabulo exortis lucis & quietis indito. Atque hæc quidẽ c optima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit, Cuius causam possem equidem & nũc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas dict.

Genes. 1. Hedio & Ruffinus cap. 1.

b *Creatio mundi.*

c *Prima*

An. mundi 1. Ante Christũ nat. 3963. Hedio & Ruffinus Cap. 2. Genes. 2.

proprio volumine cõscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationẽ differam. Post hæc [a] secunda die cœlũ vniuersitati rerũ superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glaciéq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione inuandam competẽter temperatũ. [b] Tertia verò terrã statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cõtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. [c] Quarta verò cœlum sole ac luna, aliísque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. [d] Quinta verò die animantia, tum natatilia, tũ per sublime volãtia, per altũ pérq; aërẽ dimisit, copulata prius & ad cõgressus genituræ causa comparata, quo genus eorũ crescceret simul ac multiplicaretur. [e] Sexta autem die quadrupedũ genus cõdidit, masculo & fœmineo sexu distinctũ: in hac verò hominẽ etiã finxit. atque ita mundũ sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit, septima autẽ requieuisse Deũ, & ab operibus cessauisse. quamobrẽ etiam nos vacationẽ à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam [f] Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorũ lingua significat. Quin etiam naturã interpretari post septimã diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hũc modũ disserẽs. *Finxit Deus hominẽ humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritũ & animam*: homo autẽ hic vocatus est Adamus, significat [g] autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidẽ è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autẽ Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns

a *Secunda dies.*
b *Tertia dies.*
c *Quarta dies.*
d *Quinta dies.*
e *Sexta dies.*
f *Sabbathũ.*
g *Omnium rerum nominis origo.*

dens autem Adamũ carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantémq; quòd reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: móxque vt est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Ista autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat [a] Eua, a Eua mater omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum [b] ad orientẽ plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cũ introduxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos plantarum curã habere. Rigatur [c] autẽ hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos findi- tur. Hortũ qui [d] Phison nominatur (ea vox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates [e] autẽ & [f] Tigris in rubrum e mare exeunt: quorũ Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionẽ vel florẽ. Tigris autẽ Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon [g] autem Ægyptum mediã secat: id nobis ab oriente exortũ signat, quẽ Græci Nilũ appellare solent. Porrò Deus Adamũ & vxorẽ de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solũ illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum [h] autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata negl[exis]sent, malitiosè persuadet mulieri v[t] scientiæ gustaret, asseneans inesse [ei] gnoscendi boni ac mali [vi]

a Eua, a Eua mater omnium viuentium.
b Paradisum.
c Quatuor fluuij.
d 1. Phison.
e 2. Euphrates.
f 3. Tigris.
g 4. Geon Nilus.
h Aestus seruentes.

Ann. mundi 3. Ante Christum ann. 3963.

beatam nihilóque deteriorem quàm Deus vitam acturos. atque [a] hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, cibóque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iámque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi despiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inueniſſent quo prius carebant. Mox eùm Deus in hortum veniſſet, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam, sciscitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conscientia nõ seruati præcepti, Deus [b] ita infit: Equidem prospexerã vobis quomodo vitã felicem omníſque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: quibus fruẽtes vos neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm longiſſimè proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo cõtempto: non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus [c] autẽ excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorẽ referens, & dicẽs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum [d] Deus mulctauit eum, quòd muliebri cõcessisset: terrámque nullos posthac fructus

a *Adami & Euæ lapsus.*

b *Adamum Deus allequitur.*

c *Adamus iram Dei deprecatur.*

[illegible] ferre iussit: laborãtibus autẽ & operẽ [illegible] dare, alia negare. Euam [e] autem parturitio

turitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdē dolis illectum in calamitates cōiecisset. quin & a serpenti vocem ademit, iratus ob malitiā, quæ erga Adamū est vsus: venenúmq; b linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuítque, caput eius plagis impetēdū esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tū quòd ipsa bestia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euā ex horto in aliam regionem transtulit.

a *Semen mū lieris (hoc est Christum) conteret caput serpētis. Genes. 3.*

b *Pœna serpentis.*

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque diluuium. CAP. III.

NAti sunt autem eis & filij mares duo, horū prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctū *significat*. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi c *fratres suis quisque studiis intenti erant.* Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deū præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam pessimus esset, lucrúmque solū spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quū visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius d sacrificium Deo fuit acceptius, quòd sponte naturæ genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quandā à natura extorserat. ideò Cain ægrè ferēs prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit e fratrē, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. f Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni

An. mundi 70. Ante Christum nat. 3894.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes. 4.*

c *De Cain & Abel fratribus.*

d *Sacrificiū Cain & Abel.*

e *Abel à Cain interfectus.*

f *Colloquiū Dei & Cain*

tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respõderet Deo, primùm se quoque demirari ait, quî factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorẽ esse. Tum Deus coarguit Cain parricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset: & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sęuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsque sẽptimã progeniẽ puniturũ se est cõminatus: & ex illa regione extorrẽ vnà cum

a *Cain regione exturbat.*

uxore fecit. Illo[a] autẽ timente, ne oberrans in feras incideret, atq. ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impunidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autẽ multas regiones vnà cũ uxore emensus, tandẽ Naida cõdidit: id loci nomen est: atq. illic sedem optauit vbi etiã liberos procreauit. Cæterùm[b] tantum abfuit vt hãc castigatione in melius vitã mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cũ aliorũ iniuria indulgẽs: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitã est effectus.

b *Cain Dei castigatione haud melior redditur.*

Adhæc[c] simplice hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & põderibus immutauit, pristinámque sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorũm terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ[d] nomine imposito ab Enoso liberorũ natu maximo. Is Laredũ genuit,

c *Mensuras & pondera Cain excogitat.*

d *Enosa prima*

ex quo Malalehel, & ex eo deinceps Mathusala est progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus. Selia, & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis constructis pastorali culru ac victu fuit contentus. Iubal [a] verò germanus eius Musicæ operam dedit, psalterium que & citharam inuenit. Thobel [b] autem vnus altera vxore prognatorum viribus excellens tẽ militarem egregiè tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & victum lautiorem sibi comparauit, quin & æratiam primus est commentatus, & filiæ factus est pater vnius, nomine Naamæ. Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus, videns pœnas se exoluturum parricidij à Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit. Cæterum [c] superstite etiam tum Adamo Caini soboles scelerarissima euasit, dum posterior quisque fit deterior, nec solum imitatur priorum vitia, sed & superat, interim nec à bellis, nec à latrociniis tẽperando: & qui à cædibus abstinebant, alioquin auarè & superbè inter suos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel essee mactatus, & Cain propter cædem solum vertisset, procreandis liberis operam dedit, quod magno prolis desiderio teneretur, annos [d] iam natus triginta supra ducentos: quibus cum accessissent septingenti, tandem vita defunctus est. ex huius liberis, quos complures habuit, fuit etiam Sethus. sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus vbi eò ætatis venit, vt iam quod rectũ est discernere valeret, virtutis studiis se totũ dedidit: & cũ ipse [e] vir optimus euasisset, etiã nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniã erãt omnes bona indolẽ præditi, & patriã absq.

a *Iubel Musicæ inuentor.*

b *Thobel inuentor æraria.*

c *Cain Hypocritarum & scelerumq; omnium parens.*

d *Adamus ætatis 930. annis.*

e *Seth Adami filius vir optimus.*

seditione incolebant in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur,& prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitũ præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis [a] duobus columnis,vtrique sua inuẽta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat,spectanda exhiberet, aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam,quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

[a] *Columna duæ excitatæ.*

De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

CAP. IIII.

IN hũc modum per septem generationes perseuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum,sempérque virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes. & qui prius certatim virtutem exercuerant,postea duplo maiore studio maliciam cõsectabantur: atque ita Deum infensum sibi reddiderunt. nam [b] multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem : quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferẽs,suadebat vt in meliu. voluntates ac opera sua transmutarẽt : verùm cum videret illos sibi non parère,totósque vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & fa-

Hecatæo & Ruffinus Cap. 6.

Gen. 5. 6.

[b] *Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat.*

Gen. 6.

li

liam ſuam interimerent, ſecedens a cum ſuis in aliam regionem migrauit, tum Deus viri iuſticia delectatus, non eius ſolum ſeculi homines extremæ maliciæ dánauit: ſed cum decreuiſſet vniuerſum humanum genus extinguere, aliúdque nouum & à viliis purum inſtaurare, primum vitam eorum breuiore ſpacio circumſcripſit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coerçuit, dein continentem terram in pelagi faciem tranſmutauit, atque ita genus aliud aboleuit vniuerſum. Noe autem ſolus eſt ſeruatus, diuino oraculo viam euadendi & rationem edoctus talem. Arcam b quatuor contignationum exſtruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum ſuorum, eorúmque coniugibus conſcendit: impoſitis prius quæ ad vitam ſuſtentandam forent vſui, & omne genus animantibus ad ſeminarium conſeruandum iugatim pro ſexus ratione introductis, & quibuſdam ex his ſeptenarium vſque numerum. erat autem arca tam tecto quàm lateribus firmis contra omnem vim tempeſtatum, & vndarum inſultum. In hunc modum c ſeruatus eſt Noe cum familia, gentis ſucceſſione ab Adamo decimus: nã Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic autem Enochi fuit filij Iaredi, Malalehelo geniti, qui cũ pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus verò Sethi filius erat, Adami nepos, contigit d autem hæc vaſtitas anno ætatis Noe ſexcenteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marſonante. ſic enim Ægyptij d ſtinxerunt annum. Moſes autem e Niſan vel Niſan qui eſt Xanthicus, méſem primum in ſuis faſtis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxiſſet, eundé etiam omnium quę ad tẽ

a Noe in eadem regionẽ migrat.

b Arca Noe

c Genealogia Noe.

d Diluuiũ.

e Niſan vel Xanthicus mẽſis nobis eſt Aprilis.

An. mundi 1656. Ante Chriſtum natũ 2308.

Am. mundi 3656. Ante Christ. nat. 2308.

diuinam pertinerent, exordium fecit, alioquin quod ad nūdinationes rerum venaliū reliquam que dispensationē anni attinet, *nihil de pristino* ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc [a] spatium temporis relatum est *in sacros codices*, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quàm obitus. Adæ siquidē, qui nongentos & triginta vixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autē ducentesimo & quinto anno genuit Enosum, qui dum quinque & nongēsis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis. Malalehelē filium reliquit, quem genuit anno ætatis centesimo septuagesimo. *Iste* Malalehel cū vixisset quinquē ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorum: cui nouem & sexaginta & *nongentis annis* viuēti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde [b] finis eius nō inuenitur esse cōscriptus. Mathusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongētis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum

a *Hæc cōputatio cum Hebræis & septuaginta interpretib. exactè non cōgruit.*

b *Enochi finis in sacris literis non inuenimus conscriptus.*

dum & octuagesimum supra centesimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Nō sunt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam, eámq; vsque ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tātùm eorum in hac ratione sunt spectādi. Cæterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cū [a] nonaginta cōtinuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aquā super terrā extitit: quæ causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, tādē cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & vidēs circa ipsam aliquātulum terræ, meliore spe cōcepta paulisper quievit: mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit [b] coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tutò exscēdere posset. at ille cōperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septē dies columbam ad explorandum terræ statum emisit, quæ cum lutata & frondem oliuę ferens rediisset, intellecto terram à diluuio iam esse liberatā, post quam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit, & [c] ipse quoque cū liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia Aprobaterion, id est egrèssorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autē diluuij & arcæ meminerūt omnes barbaricę historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus, narrās enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autē & naui cuius huius pars in Armenia apud mōtē Cordęorū supereſſe, & quosdā bitumē inde abrasum se-

a *Gen. 7. 8.* *In Græco Codice est Mose sub dies 49.*

b *Ex arca Noe coruum emittit.*

c *Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.*

An mundi 1657. Ante Christum nat. 2307.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Noe. Damascenus de arca Noe.*

b *Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret. Precibus & sacrificiis.*

eum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & a Nicolaus Damascenus libro xcvi. de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minya ũ magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe b autẽ veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur vt in posterũ pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleritis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit & sua sententia absoluerit, alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si nõ in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati, orabat igitur, accipere: sacrificium propitius, néve vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nuliis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

c *Noe Deū propitium reddit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

b *Homo sui interitus autor, non Deus.*

His precibus finitis, Deus iustitia viri delectatus, votis eius annuit, negãs d se deletis interitus autorẽ fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cupe-

ret,

ret, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. potius enim esse ne dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed contiuuis, inquit, contumeliis quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium, nunquam [a] enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contra fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium tam terrestrium quàm natantium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus [b] cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis: nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abiit. Noe [c] autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos totúmque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec [d] est cur aliquis præsentem vitam annorúmque eius paucitatem cũ priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræquè prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quum essent, ipsíusque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatẽ inuentarum artium, vt astronomiæ, ac geometriæ. Deus illis prolixiorẽ largitus est vitã: quarũ certitudinẽ assequi non poterãt, si mi- [e] nus DC. annis vixissent, ex ter enim [e] magnus annus.

a *Fœdus Dei cum Noe.*

b *Iris signũ fœderis inter Deum & Noe.*

c *Noe alias 950. anni.*

d *Priscorum vita quamobrem prorogata, nunc non peræquè.*

e *Magnus annus.*

An. mundi 2007. Ante Christum nat. 1959.

annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricásve antiquitates literis prodiderunt. Namq. & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhęc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus. Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

An. mundi 1790. *Ante Christum nat.* 2174.

De turri Babylonica, déq; linguarum mutatione.

CAP. V.

Genes. 10. *a Tres Noe filij.*

TRes a verò Noe filij, Semas, Iapetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis, nec audientibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterùm b Deo iubente vt propagandi multiplicádiq. generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quãobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfruí, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de coloniis, non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deique contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non

b Noe posteris vt terrã colerent Deus mandat.

Deo

Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrānidem trahebat, ratus fore vt homines ad se desicerent à Deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim [a] enim se exædificaturum excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cúmque ingens esset operarū numerus, surgebat opus supra quam sperauerāt. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebāt autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc [b] eorum vsaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit, quādo ne priore quidē clade ad meliorē mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorū variatis, ita vt ob diuersitatē sermonis mutuò se non intelligerēt. Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri [c] autem hac, déque linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cū vniuersi homines vno eloquio vterētur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cęlum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Euvel·j Iouis sacra facientes, in Senaar Babylonię peruenisse.

a *Nemroth primum Tyrannum turrim Babylonicam exædificasse. Genes. 11.*

b *Linguarū confusio.*

c *Sibyllæ de Babylonica turri vaticinium.*

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Ann. mundi 1790 *Ante Christum nat.* 2174.

CAP. VI.

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam nō deductis: & quò quenque sors & Deus tulit, eā terram cū suis occupauit, vt tā maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerēt. Porrò [a] gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullę in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dúmq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

[a] *Nomina regionum & gentium.*

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. CAP. VII.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in tertis hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos [b] enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. *Genes.* 10.

[b] *Galata à Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.*

Græcis

Græcis Medi nominati: à Iauane verò Ionia, totúmq; Græcorũ genus. Quin & Thobelus Thobelis sedẽ dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio nouа est, veteris autem vestigium adhuc supereſt. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filiis sunt institutæ. Gomaris [a] autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates verò Rhipbatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis [b] item trium filiorum vnus Alisas Alsæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: paríque modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est [c] Tharsus vrbium eius celeberrima cæterarúmq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent. atteſtatur mihi vna e Cypriis vrbibus, quæ adhuc nomẽ retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotésque. Cæterum quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina [d] ista decoris causa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. noſtrates e- nominum nim huiusmodi forma non vtuntur: sed eandem

An. mundi 1790. Ante natũ Christum 2174.

a *Progenies filiorum Gomar.*

b *Progenies filiorum Iauan.*

c *Tharsus Pauli patria. Actor. 9.*

d *Mutatio unde orta.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. *Geneſ. 10.*

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe, qui Græcis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupãdo, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen omnino partim euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nũc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſræos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Lybiæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſræi, qui vocabatur [b] Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus [c] Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémque ſuã Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex. quorũ è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarti: Sabactas quoq. Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes [d] autem manens apud Babylonios tyranni-

a *De Chami filiis ipſorúmque progenie.*

b *Lybia ſive Africa.*

c *Progenies Chananæorum.*

d *Nabrodes ſive Nebroth.*

dem

dem arripuit, sicut iã ante diximus: Mesræi verò filij numero octo quãtum terrarum à Gaza Ægyptũ vsque patet possederũt, sed solius Philistini nomen ipsius regio seruauit, Palæstinam enim Græci eius portionem vocant, reliquorũ Lumæi, Enamiç, Labimi, qui solus colonis in Lybiã ductis regioné à se denominauit, tũ Nethemi, Phætrosimi, Chesloemi, Chephthomi, tã res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicetur, vrbes eorum sunt euersæ. Chananæo [b] quoque filij fuerũt hi. Sidonius, qui & vrbẽ sibi cognominẽ condidit in Phœnice, Sidonẽ à Græcis vocatã. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur: tametsi hanc Macedones Epiphaniã ab vno è Regum successoribus denominauerunt. Arudæus Aradũ insulam obtinuit, Arucæus Arcen in vrbẽ in Libano sitã. cæterorum septem, Euæi, Chettæi, Iebusæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicib. supereſt. nã Hebræi vrbes eorũ exciderũt, quæ clades causam habuit hanc. Postquam terra finito diluuio in pristinam naturam est restituta, Noe [c] cœpit eam colere, quã cum vitibus conseuisset, suóque tempore vindemiasset, inuento vini vsu, sacris prius operatus epulabatur: ebriũsque factus ac sopore grauatus, parùm decorè nudatus iacuit, id conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reuersi parentem operuerunt. Sensit hoc Noe: & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos vltio diuina est cõsecuta, sed de his rebus dicemus postea. Semæ [d] verò tertio Noe filio fuerũt quinque, qui Asiam vsque ad Indicum Ocea-

An. mundi 1790. *Ante Christ. nat.* 2174.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. *Genes. 2.*

a *Palæstina à Philistino nominata.*

b *Filij Chananæi.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. *Genes 9.*

c *Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde de derisorẽ diris deuouet.*

d *De filiis Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipsorum & Abrahami.*

An. mundi 1910. Ante Christ. 2014.

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto, nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præcæteris efloruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armenam Ortus tenuit, Geiberis Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nũc Pasini castrum vocatur. Ex a Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabãtur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edoamus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic b Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuiũ anno secundo supra centesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cum esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ragaus

a *Hebræũ origo.*

b *Genealogia Abrahami.*

gatis factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum: totidem verò annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus anno nato tricesimum: quẽ Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in Vr e quæ Vra Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius nunc vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus, Cæterum cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim superabebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem: post quem a cxx. annorum terminum Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moses ipse vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manbelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem, atque hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sũt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

a *Humanæ vitæ terminus Annis 120.*

Quomodo Abraham genere nostri auor è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananeam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mundi 2024. Ante Chri. nat. 194.

CAP. VIII.

ABrahamus verò Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrem, adopta- Hedio & Rufinus.

uit,quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæã terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit,& posteris reliquit, Vir sapiens ex æquo & eloquens,& in coniectando sagax. Cúmque ob virtutem [a] eximiam sapiens esset præ cunctis habitus,ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo [b] primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorẽ: de cætero siquid ad felicitatẽ conferat:non nostris nobis viribus,sed illius voluntate cõtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere,esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret,qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat,sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundẽt. quapropter huic vni honorem deberi. huic gratias agi oportere, Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent,consilium migrãdi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæã tenuit:vbi sedibus positis Deo struxit aram,& hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiũ autem decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus.Hecatæus [d] verò non meminit tantum obiter,sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit.Nicolaus [e] autem Damascenus in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita,quæ Chaldæorũ dicitur,nec ita multò pòst

Cap. 15. Gene. 11.12.

a *Sapientia Abrahami.*

b *Abrahamus primus verbi diuini concionator.*

c *Berosus.*

d *Hecatæus.*

e *Nicolaus Damascenus.*

hinc

hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit, in terram tunc [a] Chananæam, nunc verò Iudæam nominatam: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomẽ etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

[a] *Domicilium Abrahami.*

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, terra vnde venerat, est reuersus.

An. mundi 2026. Ante Chri. nat. 1938.

CAP. IX.

FAme deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, profici sci illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modò melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formã à rege interimeretur, artem commentus est talẽ: Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt [b] autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat, quamobrem Pharaothes gẽtis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultíque de remedio Sacerdotes, quó ve modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primum scitatur, quænam sit

Hedio & Rufinus Cap. 16. Gen. 12 13.

[b] *Ægyptiorum libido.*

Anno mundi 2026. Ante Christum nat. 1918.

quisve eius comes.cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit:sororem se putasse nõ vxorem,& affinitatem contrahere, non iniuriã inferre voluisse:donatóque magna pecunia potestatem fecit congrediendi cum præstantissimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctissimo: quo factũ est vt virtutis nomine in maximã existimationem veniret.nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq. infectationem infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis cõfutatos,vanissimos esse nihilq. prorsus veritatis habere declarauit.ob [b] has dissertationes in pretio habitus,vt qui magnã tã intelligendi,quàm eloquendi docendíq. facultatem præ se ferret & numerorum scientiam & siderũ benignè illis communicauit.nã ante Abrahami ad se aduentum,Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ,hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananæam [c] agros cum Lotho diuisit.orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorũ.arbitrium & opinionem Lotho permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submõtani,domicilium elegit in oppido Hebrone.id septem annis est antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi cesserũt,& planicies Iordani fluuio cõtigua,non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna,nunc diuina vltione acta,vt ne vestigium quidem supersit,est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

a *Abrahamum Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamum egregium Astronomum.*

c *Diuisio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.

CAP. X.

Hedio & Ruffino. Cap. 17.

EOdem tempore cùm Imperiũ Asiæ penes Assyrios esset,Sodomitarum res tã opibus

quàm

quàm numerosa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus administrarentur. hi [a] erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq. quadrifariam copijs sub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt. cúmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factũ est vt noua in eos Assyriorũ expeditio fieret, ductu & auspiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cúmque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine [b] Asphaltitem dixêre, repentè extitit. eo de lacu paulò pòst dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie cecidêrunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An mundi 2031. Ante Christ. nat. 1931.

Genes. 14.

a Quinque Reges Sodomitarum.

b Asphaltites lacus.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit.

CAP. XI.

Hæ auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarũ amicorum ac vicinorum clade commotus, nihil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostẽ assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso

Hecio & Ruffinus Cap. 18. Genes. 14.

vit,quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæā terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit,& posteris reliquit, Vir sapiens ex æquo & eloquens,& in coniectando sagax. Cúmque ob virtutem [a] eximiam sapiens esset præ cunctis habitus,ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo [b] primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorē: de cætero siquid ad felicitatē conferat:non nostris nobis viribus,sed illius voluntate cōtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere,esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret,qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat,sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundēt. quapropter huic vni honorem deberi. huic gratias agi oportere, Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent,consilium migrādi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrā Chananæā tenuit:vbi sedibus positis Deo struxit aram,& hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiū autem decima ætate apud Chaldæos erat quidā iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus [d] verò non meminit tantum obiter,sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus [e] autem Damascenus in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita,quæ Chaldæorū dicitur,nec ita multò pòst

Cap. 15. Gene. 11.12.

a *Sapientia Abrahami.*

b *Abrahamus primus verbi diuini conciona-tor.*

c *Berosus.*

d *Hecatæus.*

e *Nicolaus Damascenus.*

hinc

hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit, in terram tunc [a] Chananæam, nunc verò Iudæam nominatam: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomẽ etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

a *Domicilium Abrahami.*

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat, est reuersus.

An. mundi 2026. Ante Chri. nat. 1938.

CAP. IX.

FAme deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficiscí illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modò melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formã à rege interimeretur, artem commentus est talẽ: Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt [b] autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat, quamobrem Pharaothes gẽtis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultíque de remedio sacerdotes, quó ve modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primum scitatur, quænam sit

Hedio & Rufinus Cap. 16. *Gen.* 12 13.

b *Ægyptiorum libido.*

Anno mundi 2026. Ante Christum nat. 1918.

quisve eius comes.cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit:sororem se putasse nō vxorem,& affinitatem contrahere, non iniuriā inferre voluisse:donatóque magna pecunia potestatem fecit congrediendi cum præstantissimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctissimo: quo factū est vt virtutis nomine in maximā existimationem veniret.nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq. infectationem infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis cōfutatos,vanissimos esse nihilq. prorsus veritatis habere declarauit.ob [b] has dissertationes in pretio habitus,vt qui magnā tā intelligendi,quàm eloquendi docendiq. facultatem præ se ferret & numerorum scientiam & siderū benignè illis communicauit.nā ante Abrahami ad se aduentum,Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ,hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananæam [c] agros eum Lotho diuisit.orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorū.arbitrium & opinionem Lotho permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submōtani,domicilium elegit:in oppido Hebrone.id septem annis est antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi cesserūt,& planicies Iordani fluuio cōtigua,non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna,nunc diuina vltione ac ira,vt ne vestigium quidem supersit,est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

a *Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamus egregius Astronomus.*

c *Diuisio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus. Cap. 17.

EOdem tempore cùm Imperiū Asiæ penes Assyrios esset,Sodomitarum res tā opibus

quàm

quàm numerosa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus administrarentur. hi [a] erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq. quadrifariam copiis sub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt. cúmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factũ est vt noua in eos Assyriorũ expeditio fieret, ductu & auspiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cúmque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine [b] Asphaltitem dixêre, repentè exstitit. eo de lacu paulò pòst dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyriis congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mundi 2031. *Ante Chri. nat.* 1931.

Genes. 14.

a *Quinque Reges Sodomitarum.*

b *Asphaltites lacus.*

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit.

CAP. XI.

His auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarũ amicorum ac vicinorum clade commotus, nihil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostẽ assecutus circa Danum (hos alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso

Hedio & Ruffinus Cap. 18. *Genes.* 14.

facilè ſuperauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes ſunt cæſi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugā ſe cōuerterūt, quos Abrahamus acriter à tergo ſequēti quoq; luce perurgens ad Soba Damaſcenorū compulit. Quo facto nemini dubiū reliquit [a] victoriā non in multitudine militum, ſed in bellatorū alacritate conſiſtere, & virtutem nulli numero ſuccumbere, vt qui cum domeſtica tricenaria cohorte, & inſuper decem & octo vernaculis, triúmq; amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit. quotquot autē ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum ſe receperunt. Abraham [b] verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad ſuos rediit. redeunti Rex Sodomitarū vſq; in locū quem [c] Cāpum regiū vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchiſedeco eſt exceptus. id nomen interpretatur [d] rex iuſtus, erat enim reuera talis, omniū conſenſu ſacerdotio ſummi Dei ob iuſtitiā dignus habitus. Sed [e] Solyma poſterior ætas vocauit Hieroſolyma. Hic Melchiſedecus milites Abrahami hoſpitaliter habuit, nihil eis ad victū deeſſe paſſus: ſimúlq; ipſum adhibitū menſę meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cōtigerat, debitos hymnos vt ſua pietate dignū erat cecinit. Abrahamus cōtrà de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens, ſolos captiuos ſuæ regionis repoſcebat. Hanc conditionē ille nō accepit, negans ad ſe quicquā inde rediturū, exceptis alimentis militū amicis tantum in prædæ partem admiſſis. hi erant Eſchol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregiè geſtis tibi debetur. Quo reſpōdente, & quā voluptatem

[a] *In quibus victoria cōſiſtat.*

[b] *Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.*

[c] *Campus regius.*

[d] *Melchiſedech Rex iuſtus.*

[e] *Solyma poſtea Hieroſolyma vocata.*

Geneſ. 15.

ptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hęrede caream? (nondũ enim pater factus erat) tum [a] Deus & filiũ illi est pollicitus, & posteritatẽ ex eo tãtam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiũ Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete itẽ trienni, cęteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis, deinde priusquã erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarũ cruorẽ, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto [b] habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamẽ de inimicis reportaturos, deuictísq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis. id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterũ ægrè ferens cõiugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nõ defuturos promisit. ibi [c] Sara Dei monitu in thalamũ eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & [d] cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirãs, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset, quapropter cùm Abrahamus vxori eam ad pœnam dedisset, decreuit fugere nõ ferens afflictionem: Deúmque rogabat vt sui misereretur. Itaque [e] per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore cõditione, modò se modestè gerat, nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere, quòd si contemptis

An. mundi 2034. Ante Christum nat. 1930.

a *Deus Abrahamo filium pollicetur.*

b *Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto habiturã prænunciat. Genes. 16.*

c *Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar*

d *Agar Sarã contẽmit.*

e *Ismahel Deus enutrit.*

Anno mundi 2034. Ante Christum nat. 1930.

Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium in eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est cõsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonũ attigisset, apparuit ei Deus, nuncians [a] quòd è Sara susceptus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, ídque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarũ gentium parentem. Tum Abrahamus postea quam Deo gratias egisset, eueſtigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

a *Isaac Abrahamo promissus. Genes. 17.*

b *Circumcisio instituta.*

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitij eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

Per [c] idẽ tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerãt, & hospites auersabantur, denique mutuis etiam libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regio-

c *Sodomitarum flagitia.*

& regionem eorũ adeò vastã reddere, vt post-hac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus a cõ-spicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambrę pro foribus domicilij sui) ratus esse ho-spites, assurgens salutauit eos, rogauítque vt ad se diuertentes fruerẽtur hospitio. illis verò annuentib. iubet panes è simila fieri, & mactatũ vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus appositit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quęrebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros. eámque inuenturos iam matrẽ, muliere autẽ arridente, & negãte fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerũt amplius simulare. sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & b quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deũ, ne promiscuè iustos cũ iniustis perderet. Deo verò negante quicquã Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, Angeli c verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent adolescentes forma pręstãtes ad Lothũ diuertisse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt versi. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo nõ nihil honoris haberent: aut si tẽperare sibi nõ quirent, filias se pro illis eorũ libidini exhibitu rũ: ne sic quidẽ parẽre voluerũt. Deus d autẽ illorũ audacia cõmotus ad irã, ipsos quidem excecauit, ne in ædes introitum inueniri possent. Cęterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus e autem

An. mundi 2948. Ante Christum nat. 1916.

a *Angelos Abrahamus suscipit hospitio.*

b *Angelis Abrahamo filium nascẽturum nunciant, & delendos Sodomitas.*

c *Ad Lothũ Angeli diuertunt.*

d *Sodomitas Deus excęcat.*

e *Lothus cũ cęteris suis seruat.*

Anno mundi 2034. Ante Christum nat. 1930.

Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium in eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est cõsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonũ attigisset, apparuit ei Deus, nuncians [a] quòd è Sara susceptурus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, ídque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarũ gentium parentem. Tum Abrahamus postea quam Deo gratias egisset, eueſtigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

a Isaac Abrahamo promissus. Genes. 17.

b Circumcisio instituta.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitijs eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

PEr [c] idẽ tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerãt, & hospites auersabantur, denique mutuis etiam libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regio-

c Sodomitarum flagitia.

& regionem eorũ adeò vastã reddere, vt posthac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus [a] cõspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambrę pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauítque vt ad se diuertentes fruerẽtur hospitio. illis verò annuentib. iubet panes è simila fieri, & mactatũ vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quęrebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros. eámque inuenturos iam matrẽ, muliere autẽ arridente, & negãte fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerũt amplius simulare. sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & [b] quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deũ, ne promiscuè iustos cũ iniustis perderet. Deo verò negante quicquã Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, Angeli [c] verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent adolescentes forma pręstãtes ad Lothũ diuertisse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt versi. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo nõ nihil honoris haberent: aut si tẽperare sibi nõ quirent, filias se pro illis eorũ libidini exhibituros: ne sic quidẽ parẽre voluerũt. Deus [d] autẽ illorũ audacia cõmotus ad irã, ipsos quidem excecauit, ne in ædes introitum inueniri possent. cęterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus [e] autem

An. mundi 2948. Ante Christum nat. 1916.

a *Angelos Abrahamum suscipit hospitio.*

b *Angelli Abrahamo filium nascẽturum nunciant, & delendos Sodomitas.*

c *Ad Lothũ Angeli diuertunt.*

d *Sodomitas Deus excęcat.*

e *Lothum cũ cęterorum seruat.*

ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit Inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiã tum innuptis, sponsi enim earũ monentem de excundo cõtempserãt vt delirũ qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telũ in vrbem, eámque cum ipsis incolis exurit, & agrũ quoq; pari deuastat incendio, quemadmodũ mihi iã dictum est in cõmentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladẽ hanc contra mandatũ Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. ipse [a] verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circunquaque vastans pepercit, id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitã inopẽ aliquantisper tolerauit: puellę verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento parente, cum inscio sunt cõgressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori [b] Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomẽ significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ętate, alter verò Ammonitarum vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui [c] & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cùm meliusculè habere

[a] *In Zoor Lothus euadit.*

[b] *Explicatio nominis Moabus & Ammon.*

Medio & Ruffinus cap. 20. *Genes.* 20.

[c] *Abimelech amore Sara captus.*

habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens, nõ enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, secutum esse de pudicitia cõiugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere, idq; ita esse Deum testabatur. & mulieris conscientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptã esse sciuisset, ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deúmque propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hęc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. cũ rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinque seruandas dixit, fœdere cũ eo super puteo quodã icto, qui [a] Bersabe vocatur, eà vox iuramenti puteũ significat: & id nomẽ & hodie locus seruat. Nec ita multa post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic [b] risus Hebręis significatur, siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centũ ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent,

Anno mũdi 2048. Ante Christum nat. 1916.

a *Bersabe iuramenti puteus. Genes. 21.*

b *Isaac risus.*

De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus Cap.21. Gen.21.

ARabes [a] verò post decimum tertium annũ id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendũ. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, nó secus ac si ex se esset genitus, alebatur enim in spem successionis, verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit [b] igitur Abrahamo vt eum vnà cũ matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondũ adultum & mulierẽ egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerúmque matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptũ: & dato eis vtre aquæ ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret, & cùm defecisset cõmeatus, in anxietate erat mater, cúmque nihil aquę supereſſet, depoſito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui [c] occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit: sperãdũ enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis, tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriũda: ex [d] qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erãt, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus,

a *Iudæi eo die circumcisio nem celebrant, Arabes post decimum tertium annũ.*

b *Ismahelẽ cum matre Abraham ablegat.*

c *Angelus Dei succurrit Agar.*

d *Duodecim Ismahelis liberi.*

Genes.25.

massus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ietu-
rus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum
est, Euphratem inter & rubrum mare habitant,
Nabathæi [a] nomine regioni indito. Sunt au-
tem hi à quibus Arabes gentem suam eiúsque
tribus denominauerunt, tum propter ipsorum
virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

a *Nabathæa regio.*

De Isaco legitimo Abrahami filio.

CAP. XIIII.

ISacum autẽ Abrahamus supra modum ama-
bat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei
dono susceperat. hunc affectum & beneuolen-
tiam parentum puer ipse magis ac magis accẽ-
debat, omni virtuti deditus, & tã parentes quã
Deum colens: quo successore omniũ fortuna-
rum relicto, Abrahamus haud grauatim vita
excessurus videbatur: id quod ipsi Dei benigni-
tate contingit. Volens tamen pietatis eius peri-
culum facere, Deus apparuit ei: enumera:isque
omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriã
illi de hostibus olim concesserit, vtque præsen-
ti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum
poposcit vt sacrificium & victimam sibi offer-
ret. iubebat autem vt in montem Morium sub-
ductum holocaustum faceret. sic enim pieta-
tem eius illustriorem fore si vel filij salutẽ vo-
luntati diuinæ posthaberet. Abrahamus [b] verò
nefas ducens quauis in re Deo morem non ge-
rere, quin potius per omnia parendum ei per
quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei
mandatum, quàm suam de pueri cæde senten-
tiam. ac ne famulorum quidem vlli rẽ indicãs,
ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, absumpto
Isaco cum duobus seruis, impositisque in asi-
nũ rebus ad sacrificiũ necessariis, proficiscebã-

An. mundi 2074. *Ante Chri.* nat. 1890.

Genes. 22. Hedio & Ruffinus Cap. 22.

b *Abrahami obedientia.*

tur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui. tertia verò die cum iã in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cũ solo puero ascendit in montẽ, in quo pòst Dauid templũ constituit: ferebántq; secum quicquid ad sacrificium pertinet absque victima. Isaco [a] verò qui tum vigesimũ quintum annum agebat, aram apparante, percontantéque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam: tũ ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quę non habeant largiri, & quę habeant adimere, si in illis fiduciã collocent, daturum ergo tibi quoque victimam, siquidẽ propitius esset his sacris interuenturus, postquã autẽ structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, [b] mille votis te expetitum, postquam in hanc vitã venisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quã si te virum videre daretur, & tãdẽ hæredẽ meæ ditionis relinquere. Sed quoniã Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generosè hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tẽpore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitę exitum, sed à proprio patre patri vniuersorũ Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimũ educauerim senectutem meã sustentabis, nõ quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. tum [c] Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum

[a] *Isac mactandus annum agit vigesimum quintum.*

[b] *Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.*

[c] *Isaci ad parentem responsio.*

dignum qui vnquã natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, nõ alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita vellet nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens: nõ enim cupidine sanguinis humani, pueri cædẽ imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autẽ nec in posterum suam prouidentiam, tã ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore victurum, vitáq; feliciter exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum, prædixit etiã fore vt genus eorũ in multas gẽtes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius genetis memoriam fore sempiternam. regione quoq; Chananæa bello quæsita, vsq; ad inuidiã omnium exterarum gentium fortunatos fore. hoc oraculo reddito, Deus [a] illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt, vixerúntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

[a] *Arietem ad victimã loco Isaci Deus offert Abrahamo.*

An. mundi 2087. *Ante Christum nat.* 1877.

Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 22.

Sara obitus Abrahami coniugis.

CAP. XV.

SAra autem non multo pòst moritur, cum [b] vixisset annos viginti septẽ supra centum. Sepultura est in Hebrone, Chananæis publicè

[b] *Ætas Sara, 127. an.*

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2017. *Ante Christ.* nat. 1877. Post hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His [a] omnib. filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrũ mare pertinet. Fertur etiã quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & [c] Alexãder Polyhistor sic scribẽs: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphrã, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam, ab Aphra verò & Iaphra vrbẽ Aphram & regionem Aphricã nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contrà Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomẽ. Isaco autẽ tam fermè quadragenario Abraha-

Gen. 24. 25.

a *Troglodytarum origo.*

b *Libya de nominatur Aphrica.*

c *Alexander Polyhistor.*

Hedio & Ruffinus cap. 24.

d *Isaac Rebeccam vxorem ducit.*

mus

mus pater coniungere volens vxorem Rebeccã Nachoris fratris sui neptẽ, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis[a] alter alteri manibus sub fœmora, Deũ ita testem inuocabant eorũ quę destinauerant, Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nũquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset trãsitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterãt, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbẽ Carras. & càm veniset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter se precatur, si Deo gratæ forent hæ nuptiæ, ve inter illas inueniretur Rebecca ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignoscerentur, quòd cæteris negantibus, ipsa potũ roganti præberet. hæc secum volutãs accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquã quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu conceptã, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, scisciatur ex quibúsnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiã, & imprecatus vt eã ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi nomẽ est — — — verò fuit Bathuel, quo defũcto

An mundi 2089. Ante Christum natum 1875.

a *Mos veteribus iurandi.*

b *Rebeccã familiaritatem conciliauit eum Abrahami seruo.*

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2087. *Ante Christ. nat.* 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His [a] omnib. filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrũ mare pertinet. Fertur etiã quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Atteſtatur huic opinioni & [c] Alexãder Polyhistor ſic ſcribẽs: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum ex Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphrã, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam, ab Aphra verò & Iaphra vrbẽ Aphram & regionem Aphricã nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem protum, à quo Sophaces barbari habent nomẽ. [d] autẽ tam fermè quadragenario Abraha-

Gen. 24. 25.

[a] *Troglodytarum origo.*

[b] *Libya denominatur Aphrica.*

[c] *Alexander Polyhistor.*

Hedio & Ruffinus *f.* 7. 24.

[d] mus.

mus pater coniungere volens vxorem Rebeccã Nachoris fratris sui neptẽ, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis[a] alter alteri manibus sub fœmora, Deũ ita testem inuocabant eorũ quę destinauerant, Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nũquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset trãsitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterãt, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbẽ Carras. & cùm veniset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter se precatur, si Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus, ipsa potũ roganti præberet. hæc secum volutãs accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquã quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu conceptã, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, scisciatur ex quibúsnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiã, & imprecatus vt eã ex animi sententia viro probo ebocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi nomẽ est, pater verò fuit Bathuel, quo defũcto

a *Mos veteribus in-rando.*

b *Rebeccã familiaritatem contrahit cum Abrahami seruo.*

Ante mundi 2089. *Ante Christum natum* 1875.

Labanus frater meus & domum curat & matrē meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quęque audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare, prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsámque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus, coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum, ad hæc illa bene eum de parentū humanitate cōiectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsū adducturā. quo facto postquam adduxit hospitē, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secū duxit, qua peracta sic eum & matrē puellæ est allocutus. Abrahamus [a] filius est Tharri, vester autem cognatus, Nachores enim tuorū mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre prognatus is nunc mittit me ad vos, postulās hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum posset opulentissimam quamuis x. eius regionis fœminis deligere, non est ita visum: sed malens

[a] *Oratio serui Abrahami & Rebeccæ.*

lens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerunt, & puellam hãc & vestras ædes inueni. propinquans enim iam oppido, conspicatus multas virgines puteum petentes, optaui vtrin hanc inciderem: quod & factũ est. has igitur nuptias auspice Deo conciliatas, vos quoque vestra autoritate ratas habetote, & Abrahamum qui me tã accuratè huc misit, vestro annutu honorate, illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei sententiam accedere cognoscerent, mittunt eam quibus postulabatur conditionibus: duxítque illam Isãcus, facultatum paternarum iam dominus.

An. mundi 2124. Ante Christum nat. 1840.

Hedio & Ruffinus Cap. 28. *Genes. 25.*

De obitu Abrahami. CAP. XVII.

DEfunctus[a] est autem Abrahamus non ita multo post, vir in omni virtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregiè carus, Vixit annos 175. sepultus est in Hebronè iuxta vxorem Saram, communi cum filiorum suorum, Isaci & Ismaelis.

[a] *Abraham moritur ætatis anno 175.*

De Isaci filijs, Esao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.

CAP. XVIII.

DEfuncto autẽ Abrahamo vxor Isaci gerebat vterum: cuius molecrescẽte in dies, anxius cõsuluit oraculum. Responsum est, gemellos ei pariturum Rebeccam, & ab vtroq. descẽsuram gentem autoris suo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòst, sicut prædictum erat, nascũtur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hispidus, minor verò exeuntis ante se calcaneum

Hedio & Ruffinus Cap. 26. *Genes. 25.*

An. mundi 3124. Ante Christum natum 2840.

retinebat, pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autẽ in ea terra grassante. Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamũ intercesserat. cúmque hominẽ initio magna benevolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deũ Isaco propitium, suúmque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatũ præ inuidia, secessit non [a] longè à Gerari in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltro cedente, visi sunt vidisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vt prohibentibus aliis [b] Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnã: alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech [c] autẽ ratus cõtra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincerè consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionẽ aliquãtisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néve iniuriã acceptã vlciscereturprofectus ad illum, amicitiã cum eo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cúmque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiæ libenter donaret, vo-

a *Isaacum peruenit Gerara.* Genes. 26.

b *Abimelech Isaacum inuidia motum expellit.*

c *Abimelech amicitiam renouat cum Isaaco.*

ti com-

ad eompos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in qué pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit [a] Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idque auctoritate propria, ne patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui nõ delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo tum, vt mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, accito filio, præfatusque ætatem, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit [b] eũ venatũ ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nã meæ finis quàm longè absit incertus sum: qui prius quàm me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim [c] Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mẽtem, iubet eum hædis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna verò parata, circumuolutis hędino exuuio brachiis, vt contactis pilis Esaus crederetur: nã cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne maturè in malo dolo deprehensus pro fastis precaminib. diras imprecationes reportaret, apponebat cœnã patri. at Isacus sentiens in voce nõnihil peculiare, aduocat filium. illo verò protẽdente brachiũ hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquã doli suspicans, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandũ se

Ann. mundi 2186. Ante Chri. nat. 1778.

a *Vxores Esau.*

Gen. 27.

b *Isaacus mãdat venatum Esau.*

c *Matrẽ horratur Iacob ad fratris benedictionem antecipiendam.*

vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & cõditor omnium creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néve me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodida. ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate, fac eum formidabilẽ inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putãs se Esao benè precari. vix absoluerat preces, cùm Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus [a] verò postulabat vt sibi quoq. sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum adsumpsisset, lugebat quòd voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus. studiis quidem venandi, & robore corporis armorũ nque præstantia celebrem fore prædicit, eámque gloriã tum ipsi, tum eius posteris mãsuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismahelis filiã. Malè enim Chananæis volebãt Isacus eum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quàm cæteras dilexit.

[a] *Esau sibi quoque benedictionem postulat.* Hedio & Ruffinus Cap. 27.

An. mundi 2186. Ante Christum natum. 1778.

De Iacobo fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XIX.

Genes. 28. IAcobus autem, in Mesopotamiam missus à matre

matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, cõ-
sentiente etiam patre iter faciebat per Chana-
naeam: cúmque simultaté haberet cum ea gen-
te, nolebat ad quenquam diuertere, sed sub dio
quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto,
cui dormienti visio talis est oblata. Videre [a] vi-
debatur scalam à terra ad cœlum pertingentẽ, cui.
& per eam speciem descendentes, supra huma-
nam naturam augustas: & in summa scala Deũ
manifestè apparentẽ, & nominatim se his ver-
bis compellantẽ: Iacobe [b] cum sis patre bono,
& auo ob suam virtutem celebri prognatus, nõ
debes præsenti necessitati succumbere, sed me-
liora potius sperare. Meo præsidio magna te
manet felicitas. nã & Abrahamũ ego è Meso-
potamia huc adduxi pulsum à cognatis, & pa-
trem tuum beatum reddidi, nec tua conditio
deterior est futura. quare bono animo hanc
viam perge, fretus me deductore eueniet ex
tua sententia coniugium ad quod properas, ac-
cedent inde & liberi. eorum numerus erit ma-
gnus, & ipsi rursus maiorem prolẽ post se re-
linquent. his ego terræ huius imperiũ dabo, &
eorum posteris, qui repleturi sunt terram om-
nem & mare quàm latè sol aspicit tu ne cedi
vlli vel laboti vel periculo, tui curam mihi cõ
mittens & nunc, & magis etiam in posterũ, hoc
oraculum Deus Iacobo reddidit: quo [e] lætus
vngit lapidem in quo dormienti tanta spe af-
fulsit, & votum Deo facit sacrificaturũ se illic,
si incolumi & facultatibus aucto reditus cõtin-
geret: quòd post reuertens soluit, omnium bo-
norum suorum decimis oblatis honorem etiã
loco addidit, Bethel nominato: quod græcis
domicilium Dei significat. Pergens [d] deinde
cœptum iter in Mesopotamiã, tandé peruenit
Carras, & cum pastores offendisset in suburbio,

[a] *Scala Iacob*

[b] *Verbum Dei ad Iacobum.*

[c] *Iacobum se sacrificaturum votum Deo facit, locúmque nominat Beth-el, id est, domicilium Dei.*

[d] *Iacobum in Mesopotamiam peruenit ad cognatio Carras,*

An. mundi 3186. Ante Christum nat. 2778.

& adolescentes ac puellas ad puteum quendã sedentes, popoſcit potum, hinc orto ſermone percontatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum populare, ſi fortè adhuc ſit ſuperſtes: aiſit omnibus ſibi notum. neq. enim talem eſſe vt ignotus eſſe poſſit. quin & filiam eius vnà paſcere, demiraríq. ſe quòd nondum adſit, ex ea facile quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis paſtoribus, ei Iacobũ oſtendunt, dicentes [a] hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari: quę puellariter gauiſa Iacobi aduentu, rogabat quiſnã & vnde ad eos veniret, & cuius rei cauſa addens optare ſe vt poſſent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quã [b] inſigni puellæ forma captus, obſtupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cũ tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quàm ſit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filię Iſacus, meus pater. eſt & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua ſumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui ſoror eſt eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu, & nunc venio ſalutaturus vos cognationiſque officia, ita vt par eſt, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, ſciénſque parẽtes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amore patris lacrymabunda ruit in collum eius, complexóque iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur, crebram illius mentionem faciens: eúmque

[a] *Iacobi cũ Rachel colloquium.*

[b] *Rachel inſigni forma praedita.*

que nuncium cum quantauis felicitate nõ permutaret, tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néve diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanũ & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Post aliquot autẽ dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quamobrem venisset relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægrè carerent, pollicebatur etiam benignitatẽ & operam in quacunque re opus haberet. [a] Iacobus verò totã ei causam recensuit. Isaco filios esse gemipos, se & Esaum, eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum, hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Speraze se in rebus angustijs post Deum: præsidium maximum in auuncu-lo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes auos, tum etiam vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet, velle se eum gregum suorum magistris præficere & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodum tam propinquè cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se verò libenter accipere conditionẽ quantumuis laboriosam, sed [b] æquũ esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem

Ab. mundi 2195. Ante Christum nat. 1771.

[a] Iacobi ad Labanem oratio.

[b] Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium.

mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

iniicere. ibi Labanus ipso vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorē genetum potuisse cōtingere. sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chanançam enim non missurum filiam, quin & sororis in tā longinquam regionem nuptam datę propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septē annis est conuentum, tot enim voluit seruire mercede apud socerū, vt dato virtutis specimine, magis cognoscereturquinam vir esset. cęterum elapso præstituto tempore Labanus epulū nuptiale apparat. noctu[a] verò nō sentiente Iacobo inducit in thalamum alterā filiam Liam maiorem natu, faciéque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea, luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. nō malitiosè, inquit, Liam suppositi, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc obesse Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi vidēti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabátque post partum se fore in precio: idq. assidus precibus à Deo contendebat. cúmq; [b]puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cōtigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilē ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas,

a *Iacobo Rachelis loco Liam in thalamum inducitur.*

b *Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Genes. 30.*

das, quod est gratiarum actio. Rachel [a] autem verita ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare, ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosam: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem [b] mox & Lia facit, sororis arte contra eã ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum, ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortunam significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus, filiorũ Lię maximus mandragorę mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partémque à sorore precario petiit. Illa verò denegante, iubentéque contentam esse, quòd honoris prærogatiuam apud communem maritũ haberet: Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem. quam gratiam altera libenter accipiẽte, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiã. Rursum igitur ei filij nascuntur: Isachares, quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ: prætérque filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephum filium: ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur. Socero [c] verò nõ permittente, clam hoc facere cogitabat: pertentabátque animum vxorum, quõnam modo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam Deorum patriæ relictis, vnà cum sorore fugiebat: simúl-

a Rachel Iacobo Balam adduxit.

b Lia Zelpham adduxit Iacobo.

Genes. 31.

c Iacobus cum vxoribus & filijs & gregibus insciũ socero profectionem.

An. mundi 2206. Ante Christ. nat. 1758.

Ann. mundi 2106. Ante Christum nat. 1758.

que vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erãt, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquã Labã rescire posset, sigilla [a] verò Deorum secum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed vt si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus [b] autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarũ discessu, indignatus persequebatur eũ cum valida manu, & septima demũ die deprehendit eos in quodam colle quiescẽtes: quúmque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctẽ verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulãs oraculum: quúmque ille fidei eius se commisisset, cœpit [c] hominem accusare, exprobrans quòd pauperẽm omniúmque egenũ suscepisset, & de suis facultatib. abundè ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putãs hoc pacto beneuolentiam erga nos tuã fore firmioré. tu verò neq; matrẽ tuam & cõmunẽ sanguinẽ, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quorũ ego auus sum, reueritus, non aliter quàm hostẽ me tractasti. rapuisti mea bona, filiab. vt parentem fugerent autor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cõuictor mihi fecisti. Iacobus cõtrà pro se asserebat, nõ sibi soli, sed omnibus esse innatũ patriæ desiderium,

[a] *Rachel parentũ Deos auffert*

[b] *Laban Iacobum persequitur. Deum verò à proposito cum desistere.*

[c] *Labani contra Iacobum accusatio.*

æq uúmque

æquúmque vt poſt tanti temporis moras tandē ad eam reuertatur. Quòd [a] verò prædæ, inquit, abactę crimē obiicis, ipſe iniuſtitiæ ſub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cōſeruatis & auctis debeas, annon iniquum eſt ægrè ferre quòd partē earum modicam vſurpauimus? certè quod ad filias attinet, ſcito nō hoc lędendi animo à me factum, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium. ſequuntur igitur non tam me quàm ſuos liberos. Hęc pro ſe retorquebat [b] deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit, & illa quidē quę nuptiarum ſpe tulerit, quāuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe, quæ verò poſtea ſecuta ſunt, multo graviora, quæ nemo niſi beneuolus perferret. etenim Labanus valdè iniquè Iacobū tractauerat. vidēs [c] enim eū in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum ſe futuros fœtus, modo quicquid albū naſceretur, modo quicquid nigrum. cùm verò magno numero naſcerentur, quæ Iacobo deſtinata eſſent, nō ſeruabat fidem in præſens: ſed in proximè ſequēte annū promittebat, quòd eſſet ad rem attentior, promittens quidem eo quod nō ſperaret tantum prouentū, ac mox vbi prouenerat fallens. ſacras tamē effigies permiſsū eſt inquirere. Rachel autem cognito patrem permiſſa poteſtate vti velle, deponit ſigilla in ſarcinā cameli qua ipſa vectabatur: ſedebátque deſuper dicens ſe menſtruis laborare: & Laban deſtitit amplius inquirere, credēs filiam ſic affectam nō fuiſſe ſacris propius acceſſuram. Poſt hæc offenſę veniam pollicetur, viciſſim alter a. morem filiarum, ídque iureiurando ſanciunt. Hoc [d] fœdus ictum eſt ſuper monte quodam, vbi columna erecta eſt ac ſpecies vada Galadea

[a] *Iacobi ad Labani accuſationem reſponſio.*

[b] *Iacobi cōtra Labanē accuſatio.*

[c] *Labanē contra Iacobum dolus.*

[d] *Laban cū Iacobo fœdus ſanciit.* Geneſ. 32.

An mundi 3206. Ante Christum nat. 1758.

colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæã iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum faciẽtes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens [a] autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideóq. redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carũ haberet illi dedat, quãdoquidẽ nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nuntiatis Esaus vehemẽter exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. *Genes. 33.* At Iacobus, audiens eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtque suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios properè subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmẽ haberent refugiũ: & [b] hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multísque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem, veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totã diem dispositis, noctu mouit agmen. Cúmque Iobacchum torrentem transissent, [c] Iacobus aliquan-

a *Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.*

b *Iacob fratrem muneribus reconciliat.*

c *Iacob luctatur cum spectro & vocatur Israel.*

quantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessitus: erátque superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelũ Dei vicerit: idque illi esse magnæ felicitatis præsagium: genúsque eius nunquam defore, nec vllis vnquã humanis viribus posse opprimi, iussitque illum posthac vocari Israelé: quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrũ euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel, id significat Dei facié, sed quia latũ neruũ inter luctandũ læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito [a] verò frátrem iam nõ longè abesse, iubet vxores procedére per se quanque cum pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eã frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus [b] autẽ peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomẽ adhuc retinentes inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorũ, & cùm esset celebritas apud Sicimitas; Dina [c] vnica Iacobi filia venit in vrbem ad videndum cultum mulierũ eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit. & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille mœrem ei gerens, venit ad Iacobũ, rogans vt filio

a *Iacob Esaũ fratrem adit.*

b *Iacobus peruenit ad Scenas. Genes. 34.*

c *Dina Iacobi filia historia.*

An. mundi 2206. *Ante Christum nat.* 1798.

suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiam nuptũ tradere, deliberãdi ſpaciũ popoſcit. Rex ſperans Iacobum aſſenſurũ, abiit. Ille verò indicata filiis iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iuſsit eos conſultare quid facto opus eſſet. maior pars hærebat incerti quid eſſet agendum. Simeõ [a] verò & Leui vterini puellę fratres tale conſilium inter ſe capiunt. Obſeruato feſto die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operã dabant, inuaſis noctu cuſtodibus ſopitos contrucidant: atq; ita facilè vrbe potiti, mares vniuerſos interimũt vnà cũ Rege ac filio, ſolis parcẽtes fœminis. quo facinore citra cõſenſum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum autẽ obſtupefactum audacia tanta filiorum, indignéque ferentem, Deus per viſum bono animo eſſe iuſſum, luſtrare tentoria, ſacrificiúmq; quodam poſt ſomnium illud in profectione Meſopotamena vouerat, perſoluere imperat. Itaque [b] dum luſtrat, incidit in Labani Deos (neſciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defeſſis in terram ſub quadam quercu, profectus inde ſacrificauit apud Bethela, vbi ſomnium illud diuinum viderat iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem [c] ibi ex partu mortuam ſepelit, ſolam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris cauſa matri fuerit. Atque hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Rachele: quatuor verò è pediſſequis, è ſingulis duo: quorum nomina iam dixi.

Inde venit Hebronem in Chananæa ſitam, vbi

[a] *Simeon & Leui Sicimitas cõtrucidant. Genes. 35.*

[b] *Iacob defoſſis Labani Dij: Bethel profiſciſcitur.*

[c] *Rachel ex partu moritur. Hedio & Ruffinus Cap. 28.*

vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

CAP. XX.

An. mundi 2230. Ante Christ. nat. 1734.

REbecca enim iã antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus[a] est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

a *Isaac aetatis anno 185. moritur. Genes. 35.*

SVMMA CAPITVM LIBRI II.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esaeo Idumaea, Iacobo Chananaea contigit.*

II. *Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis praenuncia in fratrum inuidiam incurrit.*

III. *Quomodo Ioseph in Aegyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.*

IIII. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.*

V. *De afflictionibus Hebraeorum in Aegypto per annos 400.*

VI. *Quomodo Mose duce Aegyptum reliquerũt.*

VII. *Quomodo mare scissum Hebraei Aegyptios fugientibus viam aperuit.*

Anno mundi 2230. Ante Christum natum 1714.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chananea contigit.

CAPVT I.

DEFVNCTO autem Isaco, filij [a] partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumęæ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet, at [b] ille adiuuante fratris fame, ius promigeniti pro cibo dare eum cōpulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à collusoribus adolescētibus [c] Adomus est per ludibriū cognominatus, Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionē ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæā dicendo. Genuit autē filios numero quinque. Ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duob. Aliphazem Azā, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos [d] filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nā Amalecus erat nothus, è Thamna cōcubina genitus. Hi habitauerunt Idumęæ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quōdam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus de nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

a Isaaci filij hæreditatem partiuntur. Genes. 25.

b Esau primogeniti ius ob lenticulā vendit.

c Esau Edom dictus, Genes. 36.

d Esau filij & posteri.

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futuræ ſuæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

CAP. II.

An. mundi. 2106. Ante Chriſtum nat. 1658.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quiſquam: nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia præditi. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiúſque liberos patribus noſtris viam ad exitū ex Ægypto præſtitueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudẽtiſſimus) præ cæteris liberis amat. is [a] parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi viſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res e iam cõiunctiſſimos ad æmulationem facilè concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus [b] cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tempore viſionem vidit quæ non poterat exiſtimari vna ex iſtis vulgarib. quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandum narrauit, dicens viſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoq. in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti ge-

Geneſ. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a *Ioſephum odio & inuidia Iacobi filij proſequuntur.*

b *Ioſephi ſomnium.*

Anno mundi 2106. Ante Christum nat. 1758.

cabantur irritum fieri præsagium, ipsúmque maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visionẽ Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit [a] enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terrã, & adorare ipsum. Hoc [b] somniũ in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei nõ mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum cõiiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quãdo tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solẽ ac Lunã patrẽ & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valdè contristauit id præsagium haud aliter quàm si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui potient, tam felicitatis quàm generis socij: decreuerúntq. [c] adolescentem tollere: & hoc cõsilio comprobato, frumentis iam collectis contulerunt se cum pecoribus [d] in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filiis solicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cognituru res fratrum, & quid agant renunciaturum.

a *De Sole, Luna & Stellis Iosephi somniũ.*

b *Iosephi somnij interpretatio.*

c *Iosephi fratres eum tollere decernunt.*

d *Sicima pascuis percommodo.*

Quem

Quomodo Ioseph̃us in Ægyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in suæ potestate habuit.

CAP. III.

An. mundi. 2106. Ante Christum nat. 1758.

ILli[a] autẽ viso fratre aduentãte gauisi sunt, non ob aduentũ germani à patre missi, sed tanquã inimico in manus suas à Deo tradito: volebántq. cõfestim eũ interimere, neq. præsẽtẽ occasionẽ elabi sinere. Rubelus[b] autẽ inter hos natu maximus vidẽs eos cõspirasse, conabatur impetũ eorũ remorari, docens quantũ facinus molirentur, & quantam inuidiam parituru. Nefariam rem haberi tam Dei quam hominum iudicio cædẽ hominis vel nõ cognati, sed longè sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatẽ coniecturos. hoc respicerent, reputantésq. quantã eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerẽt à tã nefario scelere. Deũ quinetiã vererentur spectatorẽ ac testẽ consilij cõtra fratrẽ initi. hũc si à cœpto desistãt, acceptum eorum pœnitentiã atq. resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis parricidij pœnas, cùm nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunq. enim sint homines, existimandũ ibi Deũ quoq. adesse. Sed & propriam cõscientiã post tantũ scelus illis aduersãriam fore, quã nunquã abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidẽ fas esse germanũ occidere. Satius esse dare veniam amicis sicubi nõ feciſſe officium videantur. Ioſephum verò ne peccasse quidẽ in illos, cuius ætas miserationẽ potius mereatur, & illos ipsos tutores ac prote-

a *Ioseph̃us venit ad fratres, qui eum è medio tollere conantur.*

b *Ruben fratrũ nefas remoratur.*

ctores cauſam etiam cædis facinus eorum grauaturam, ſi videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademiſſe, qua felicitate propter cognationem ipſis quoque frui licebat. Debere enim ita exiſtimare, ipſorũ eſſe quicquid Deus Ioſepho largitus, proinde cogitandum eò grauiorem fore indignationem Dei, ſi eum quem ipſe omni bona fortuna dignum iudicaſſet interimendo, materiã diuinæ beneficentiæ ſubtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos abſterrere à parricidio. Poſtquam autem nihil ſe proficere vidit, ſed omnino ad cædem accenſos, conſulebat vt ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primum pro viribus, ſed quandoquidem ſemel decretum ſit fratrem tolli, minus mali futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius [a] eſſe temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui ſinere, vt ſaltem manus puras ſeruarét. In hanc ſententiam itum eſt, abductúmq. adoleſcentẽ Rubelus funẽ religatum demiſit ſenſim in puteũ: erat enim ſatis ſiccus. Quo facto abiit paſcua quæſiturus. Iudas [b] autem vnus è Iacobi filiis, cõſpicatus negotiatores Arabas Iſmaëlitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cõſilium dedit fratribus vt extractum Ioſephũ venderent Arabibus. Illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & ſe impollutos permanſuros, quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos ſeptemdecim natum. Rubelus [c] autem noctu ad puteum veniens inſciis fratribus ſeruare Ioſephum voluit, quo fruſtra inclamato

a Ruben Ioſephum in puteũ prodiciendum ibique necandum ſuadet. Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Gen. 37. 39.*

b Ioſephum Iudæ cõſilio negociatoribus venditur.

c Ruben noctu venit ad puteum.

ſuſpica-

suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres inconsulto cognitóq. quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tãdem tunicam qua indutus Ioseph ad eos venerat, quámq. demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hirsino inficere, atque ita patri allatã ostendere, vt à feris deuoratũ putaret. quo facto a venerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij, aiebant autẽ Iosephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi acciderit: tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem suspicari beluarum incursu periisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum speraverat, captiuum aliquò abductum puerum opinionem hãc abiecit, euidens argumentum nactus tunicam ratus: agnoscebat enim esse quã indutum miserat: iámque haud aliter, quàm extincto se afflictans, lugebat b tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negociatoribus c emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. Ille verò fruebatur cõcessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit: docuítque prudentiam aduersanti fortunæ nõ succumbere, si quis ea legitimè, & non secundis tantum in rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexte-

Ann. mun. 2217. Ante Christum nat. 1747.

a *Iosephi fratres eum à feris deuoratum patri persuadent.*

b *Iacob Iosephum tanquam iam extinctum luget.*

c *Ioseph in Ægypto Potiphari venditur. Genes. 39.*

Anno mundi 2217. Ante Christum nat. 1947.

tãte eius tum forma in amorem illecta, ratiq. si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturũ si cotingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione quàm ex immutabili morũ generositate, concupiscentia [a] detecta mentionẽ de cõcubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria cõiuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negãs vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri nõ liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur se quiduis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruũ non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum: & nõ cessante morbo, secundas [b] illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatẽ fœminas quoq. frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum causans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatẽ, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantẽ cedere, idq. vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tã abiecta verba descendi: sapies tamẽ si vel nunc cedes, & prius erratũ corriges, siue enim iterũ rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm ante, nã & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiã tuę consuetudini postHabui. siue prius diffidebas, nõ tentari te malitiosè certo argumento colligere potes, quia in eadẽ voluntate persto. quare aut præsentẽ voluptatem,

a *Potiphari uxor de cõcubitu Iosephum solicitat.*

b *Iosepho Potiphari uxor secundas machinas admouet.*

luptatē elige, & amāti obſequere, maiora etiā commoda expectās: aut odium meum & vindictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionē præfers. Nihil ea res iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam, & de ſtupro me appellatam dicam. quantumlibet tua vetiora fuerint, meis verbis maiorē fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis, ad hæc verba lachrymáſq. verborū teſtes, nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: conſtantérq.[a] reſtitit intentanti iniuſtam afflictionē, malens acerbiſſima quæque ſuffere, quàm oblatis perfrui: nō ignarus iuſto ſe dignū ſupplicio, ſi quidquā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipſam quoq. officij ſui monuit, iuríſq. coniugalis ac cōſuetudinis, iubens huius maiorem habere rationē, quàm momē. taneæ libidinis: huic enim præſtò eſſe pœnitētiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non poſſit: adeſſe & timorē continuū, qui pro magno habeat non prodi ſuum dedecus. at coniugalem conſuetudinem & voluptatem habere ſecuram, & conſcientiæ fiduciam tam apud Deum quā apud homines quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manens habeat ſe herili iure ſubditum, potius quàm flagitij communis conſcium. ſatius enim eſſe conſcientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & aliis ſimilibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eámq. à praua affectione ad rationis arbitriū reuocare. at illa vehementius inſtabat, & cū verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominē ad obſequium cogere nitebatur. Ibi[b] verò Ioſephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne

Ann. mundi 2217. Ante Chriſtum nat. 1747.

a *Ioſephum adulterium iterum denegat.*

b *Ioſephus veſtibus mulieris ſi luſtris.*

An. mundi. 2217. *Ante Christum nat.* 1747.

suam petulantiam maritus cognoscceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictã de eo sumere, dignũ muliebri astutia rata, si accusationem præoccuparet. itaq. sedebat mœrẽs & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatę pudicitię simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causãmque scitanto, Ne [a] viuas, inquit, marite, ni sceleſtum seruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quanta beneuolẽtia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: ídque die festo obseruata absentia tua, vt facilè appareat, modestiã quam prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectã. Quod vt auderet, à te præter spem ac meritum indulgẽte corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandioribúsque conseruit se præpositum, æquum putauit vxorem quoque tuam attrectare. & vt verbis fidẽ astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Petephres autẽ victus oratione & lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris [b] Iosephũ damnatum in maleficorum carcerem coniecit: ob vxorísque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ pius honestatis.

[a] *Adultera accusatio contra Iosephum.*

[b] *Iosephus in carcerem coniicitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes.* 40.

Iosephus [c] autem innocentiam suam Deo committens, neq. se defendere curauit, neque rẽ ita vt gesta erat indicare: sed vinculorũ necessitatẽ tacitus ferẽs, vna spe consolabatur, nimirũ potentiorẽ esse Deũ his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus.

[c] *Iosephi patientia in vinculis.*

Custos

Custos [a] enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tũ formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eámque miseriã aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Cæterùm his qui in eodẽ carcere ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis percõtantibus, pincerna quidem regi charus, periram ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentẽ existimauit, visum somnium exposuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse triũ palmitum vitis vuas è singulis enatas pendêre grandes iam & vindemiæ tempestiuas: eásque se exprimere, subdente rege phialam. Collatã deinde mustum se obtulisse regi, illúmque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datũ à Deo haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille verò bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduũ solutionem à vinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuò sit redeundum. Interpretabatur [b] enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitiæ dissoluantur, ad hæc molestiæ mœorésque vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regẽ. Scito igitur bonam tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionẽ intra tot dies, ex quot palmitib. fructũ vindemiasti in somnis. Tu ve-

An. 22 Antiq. 173

a Custodi cerò ei egit ei Iosepho

b Pincerna somnij explicatio.

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1735.

tò memento mei postquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatẽ diſcedente. neq. enim fontes in hæc vincula ſumus cõpulſi, ſed ob virtutem ac modeſtiam quaſi malefici puniuntur, quòd potiorẽ habuerimus honorem domus in qua verſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quàm propriam voluptatem. Atq. ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidã ſeruus piſtoribus regiis præpoſitus, in eiſdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomniũ viderat, rogat eum quidnã ſibi quoq. præteritæ noctis viſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria [a] caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari ſolent. Ueuolantes autẽ alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo licet arcẽte nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat, Tum [b] Ioſephus coniectura ſomnij facta, præfatúſq. quòd mallet ei lætiora prænunciare quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duos omninò dies vitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia verò cruci ſuffixũ ab alitibus deuorandũ, quas à ſe arcere nõ poſſet. Nec aliter euenit vtriſque quàm vt Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnis diem rex natalicium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucẽ egit: pincernã vinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Ioſephum autẽ poſt biennij tempus in miſeria carceris exactũ, nihil interim ab ingrato pincerna adiutũ, Deus eripuit tali via ad libertatẽ præſtru-

a *Piſtorũ ſomnium.*

b *Piſtorũ ſomnij enodatio.*

Geneſ. 41.

præstructa. Pharaothes [a] rex cum eadem nocte
duo somnis duas visiones vidisset, paritérq. in-
terpretationem earum. hanc oblitus, sola som-
nia retinuit, nihil lætũ vt conijcere poterat si-
gnificantia: conuocatísq. prima luce doctissi-
mis Ægyptiorum, interpretationẽ requirebat.
Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex
turbabatur. Quo viso pincernã subit recorda-
tio Iosephi, eiúsq. in hoc genus coniecturis ptu
dentię & adito rege, indicauit ei de Iosepho, &
de visione in carcere agenti sibi oblatã eiúsq.
euentu iuxta illius interpretationem: quódq.
eadem die pistorũ prępositus cruci suffixus tã-
to magis fidem prædictionibus eius astruxerit.
vinctum autem à Petephre coquorũ prefecto,
cuius esset seruus, ipsum autẽ dicere, apud He-
bræos se genere ac parentibus cũ primis claris
natum. Hunc, [b] inquit, euocari iubetur, néve cõ
tempseris hominẽ propter præsentem miseriã:
clarè enim significata somniorũ ex eo discere
poteris. Confestim igitur accersitum rex, ma-
núq. apprehensum comiter his verbis alloquĩ-
tur: Bone iuuenis, quãdoquidẽ te prudentẽ iu-
dicio famuli mei cognoui, enarra somniorum
meorũ præsagia, quemadmodũ & illi enarra-
sti, rem gratissimã mihi facturus. caue autẽ vel
metu quicquã supprimas, vel ad gratiam ac vo
luptatẽ loquaris, sed vera omnia, etiamsi for-
tasse nõ admodũ læta. Visus [c] sim mihi secun-
dũ flumen inambulare, videréque boues benè
pastas & benè magnas numero septẽ à fluẽtis
ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus
obuiam eis factas, vehemẽter extenuatas ma-
cie ac visu fœdas. quæ cũ deuorassẽt septẽ illas
laginatas & magnas, nihil tamẽ profecerũt, mi-
serè à fame vexatæ. Post hanc visionem exper-
rectus à somno turbatúsq. dum mecum agito

Ann. mundi 3228. Ante Christum nat. 1736.

a *Pharaonis Ægyptiorũ regis somnium.*

b *Iosephus liberatur vinculis.*

c *Pharaonis somnium de septem bobus.*

An. mundi. 2231. Ante Christum nat. 1773.

quidnã ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterúmque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, truge grauatas & vertice pronas, meſique iã maturas: iuxta quas totidẽ alias ſpicas lã guidas & prę roris inopia deficiẽtibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitũ miraculo me reddiderũt. Ad hæc Ioſephus. Somnium [a] hoc Rex, duplici licet ſpecie viſum, vnũ tamen & eundẽ euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natũ, viſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ è deterioribus abſumptæ, famẽ Ægypto & ſterilitatem ad totidem prænuntiant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam huic inopiæ non facilè videtur proſpicere & occurrere: id quod inde cõiicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, nõ vt terreat & contriſtet, prænuntiat hominibus: ſed vt prænoniti ſibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouẽtus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequẽtem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cũmque rex admiratus [b] Ioſephi prudentiam & ſapientiam, percontaretur quónam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & cõſuluit Ægyptiis vtendũ parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſsitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſſione fruméti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum ſat eſſet, & nõ amplius, populo diſtribueret. Ibi rex tam conſilio quàm inter-

a *Somnij Pharaonis enodatio.*

b *Ioſephi cõſilio tolerabilior euadit ventura ſterilitas.*

interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum [a] huic diſpenſationi præfecit, iubétq. prouidere quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi: præfatus neminē ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendū, quàm ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiā annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtādæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptū circūuectabatur, frumentúmq. cōportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantū in alimenta & ſemētem ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiā Pſontomphanecus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſsimū. Duxit [b] enim Rege connubiū hoc procurante virginē Perephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorū ſterilitatē. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorē fortunā nactus venit in prioris obliuionem: iunior verò Ephræmes, quod reddi-tum ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitē affluentiam exacto, octauus [c] annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo graniter laborās ad fores Regiæ confluebat: Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi cura controuerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimās vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunationū ope ſubleuari dignum. Et quoniā eadem calamitas

Anno mundi 2231. Ante Chriſtum nat. 1714.

a *Ioſephus à Pharaone ingentibus honoribus auctus.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Ioſephus uxorē ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.*

c *In Ægypto annona caritas.*

An. mundi. 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

& Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus[a] quoq. omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniamini retento, quẽ è Rachele susceperat, vterinũ Iosephi fratrẽ. Qui postquam in Ægyptũ peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sentẽtia gerebatur. nam tum demũ regẽ coluisse *p*derat, si ne Iosephi quidẽ gratia negligeretur. Ille[b] agnitis fratrib. nihil tũ minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamẽta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nã & frumenti emendi potestatẽ eis negauit, & pro speculatoribus cõprehendi voluit, dicens cõueniisse è diuersis regionibus, & cognationẽ simulare qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóve in statu per suã absentiam res eius interim fuerint, quídve de Beniamine sit factũ. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cúmq. crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos[c] neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc cõpulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoq. salutem vobis debituris frumentum vendere proposuisse audiuimus. Quòd autem fratre simus & ex eodem sanguine, vel facies

a *Iacobus in Ægyptum filios frumẽtariũ mittit.* *Gen. 42.*

b *Iosephus fratres tentat, vt parẽtũ statum & Beniamin expiscari queat.*

c *Ruben ad Iosephum pro se & fratribus depulsio.*

An. mundi 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

facies noſtræ argumento ſunt, non admodum inter ſe variantes. Pater nobis eſt Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperæ fuerũt. Cæterũ vno, cui Ioſepho fuit nomen, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu eſt, cuius lamentatio nõ minus nos afficit, quàm olim ſuauiſſimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatũ venimus, patris cura Beniamini natu minimo commiſſa. Hæc ita eſſe, potes aliquo ad noſtram domum miſſo cognoſcere. Hæc Rubelius pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionẽ eximeret: qui cognito patrẽ ac fratrẽ eſſe incolumes, iubet[a] eos includi in carcerẽ, quaſi per otium quæſtioni admoturus. Poſt triduũ deinde productis, quontam, inquit, aſſeueratis vos in detrimentũ regis ac regni non veniſſe, fratréſq. eſſe ex patre quem nominaſtis, facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducentes vobiſcum fratrẽ quem aiebatis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His[b] verbis perculſi, ratíque iam extremam calamitatem inſtare, lamentabantur fortunam ſuam, crebrò iactantes, adeſſe diras vltrices fratris per ſummã immanitatem oppreſsi. Rubelus inſuper increpabat ſeram & inutilem eorum pœnitentiã fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocẽtiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebãtur, credẽtes linguę Hebrẽæ gnarũ intereſſe neminé: mœrebántq. omnes tacti verbis Rubeli, & ſcelus perpetratũ damnabant, ac ſi non ipſi eſſent autores faci-

a *Ioſephus in carcerem fratres includit.*

b *Ioſephi fratres peracta in eum commiſſa deplorant.*

An. mundi 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

notis, cui tum iustissimã pœnã à Deo iudicabãt infligendã. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare f.atrẽ vlterius nõ valens, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio. [a] Nec multò post reuersus, retento Simeone qui interum obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quũ prius vni è suis mãdasset, vt pecunia quã pro frumẽto attulerant, clàm in sarcinas indita, potèstatẽ abeundi eis faceret, peregit mandata famulus: Iacobi verò filij reuersi n Chananæã, re.nunciauerũt patri quidquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comp.ehensi: quúmq. dicerẽt fratres se esse, & vndecimũ domi relictũ apud patrem, nolu:sse illos credere. relictũ etiam Simeonẽ apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo [b] verò si iorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari ac ne Rubelo quidem rogante, filiósq. suos dedente, vt si quid Bẽiamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterùm deficiente iam tritico, vrgente fame cõpulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cúmque indies maior necessitas incumberet, & filij rogare nõ desinerent, adhuc tamẽ hæsitabat. Tandem [c] Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere

a *Iosephus fratres Simeone retento dimittit.*

b *Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandũ sollicitus. Genes. 43.*

c *Iacobi filij præsertim Iuda vt Bẽiamin peregrinationi committat, vrgent.*

accidere siue foris siue domi. se verò incertam pernicie tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaote præsidium adimitur. habe- dam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi commit- tere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occi- datur. crederet Deo salute filij: si certè aut eũ salvum reducturum, aut illic vnà perituru, ac tum demum Iacobus eedens tradit eis puerũ, & duplex frumenti precium, addit & dona fe- renda Iosepho ex prouentu Chananææ, bala- minũ vnguentum, staeten, terebinthum & mel: atque ita multis vtrinq. fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene misere timente saluti filio- rum, illis contrà solicitis ne per suam absen- tiam mœrori pater succumberet, in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater affl. etiã se domi substitit, illi in Ægyptũ tendẽtes præ- sentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum apud Iose- phum diuertunt, non parũ soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris fru- menti preciũ secum abstulerint, quod mox a- pud Iosephi dispensatorem diligenter excusa- uerunt, dicentes pecuniã domi repertã in fru- mento dum saccos exinaniunt, quã nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam eam pecuniam desideraſſe, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. móxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Inter- ea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerũt, & scitãti de patre, bene valere aiũt. cũ ille co- gnito Beniaminem supereſſe quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu mi- nimus: & audito quod is esset, hoc tantũ effa- tus, Deũ vniuersis rebus prouidere, secessit, no- lens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius cõ-

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1276.

a Iacob fe- stinat cum nu- meribus mit- tit in Ægy- ptum.

b Iacobi filij veniunt in Ægyptum & Simeon liberatur.

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

tinere nō poterat. Acceptos [a] deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discūbere, cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminē honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorē frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteū, quo ipse pręcipuè delectabatur, immittere. id [b] faciebat volens experiri fratrū animū, essentne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuerterētur, quæ vbi facta sunt vt imperatum erat. prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscūtur assumpto Simeone, lætitā huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphū in sarcinam indiderat. illis verò turbatis inopinato incursu, & rogātibus cur irruerēt in viros quos paulo ante honore hospitij dignari fuerint. Ægyptij [c] cōtrà sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephique comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriā reponere: daturósq. furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint, & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiēdos. his & similibus verbis famulus præ cæteris, insultabat, at illi vt qui nihil de dolo cōpositō sciebāt, cōuiciabātur ei, demirari se hominis intemperias temerè obiicientis furti crimē eis viris. qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse

a *Iosephus fratribus in cognitus eos salutat & Beniamin. Hedio & Ruffinus Cap. 6. Genes. 44.*

b *Iosephus fratres unum in aduersis Beniamin essent subsidio. tentat.*

c *Iosephi fratres in via Ægyptij prehendunt.*

abesse vt data opera damnū inferre vellent: certiorē tamen rati inquisitionē, quàm negationē, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia, acceperūt illi cōditionē inquisitionis, supplicium tamē solius forepenes quem furtū inuentū fuerit. Inquisitionē deinde aggressi, omniúmq. ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminē veniunt, non quod nescirēt in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur: itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti, sperabant tamē ne ipsum quidem in maleficio deprehendendū, adeò vt iā liberius indignarentur perscrutatoribus, per quorū importunitatē stetisset ne bonam partem itineris iam cōfectā haberent: vt verò Beniaminis sarcinā scrutari scyphū protulerunt, ad lamenta & ploratus cōtinuò versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam prçsenti casu fallere cogerētur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cùm maximè euasisse omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atq. huius tam fratris quàm parentis infortunij se autores fatebātur qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendū precibus importunis tātum non cōpulissent. Et [b] equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruso, exteros lugubri habitu adstare, Itáne inquit, scelestissimi omnium vel meā humanitatē vel Dei prouidentiam contempsistis, vt tam nefarium fa-

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

a Iacobi f. q. accusantur furti.

b Beniamin vi rem cā-pitur.

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

cinus cõtra hoſpitem ac benefactorem veſtrũ auderetis? at illi vicarios pro ſe Beniamine ad ſupplicium offerebant: turſúmque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: quod ſi viuat, qui dignus ſit habitus ob cuius iniuriã Deus tam ſeuerè in ipſos vindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortuniũ maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent, nec deſinebat Rubelus denuò illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus verò negabat ſe alios morari, quorum innocentiam comperiam haberet, cõtentus vnius pueri ſupplicio, nam neq. hunc dimitti in gratiam infontium æquum eſſe, neq. illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quò vellent, ſe curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, vir alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere.

a *Iudæ ad Ioſephum pro Beniamine oratio.*

Fatemur, [a] inquit, Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſupplicióq. commeritos, quod parati ſumus omnes luere licet, non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi. ſed quamuis ſalutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamẽ effugij ſpes in clementia tua bonitatéque ſupereſt, quamobrem oramus vt non tam noſtri commiſſi rationem habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas: irámque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem nonniſi precario tibi debere cupiunt, quam

non

nō nunc primum tuæ benignitati sunt acceptā laturi, ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumēto liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodē periculo laborantē domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiuſdē enim bonitatis eſt, ſeruā e fame de vita periclitantes, & mortē meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitā quā prę fame deficere non es paſſus denuò donabis, quò commendabilior ſit tua clementia. dum & vitā donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiā Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiā ſuppeditare: vt appareat te proprias quoq. offenſas benefaciendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine irā cohibuiſſe, annon diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberē quàm moleſtè ferat pater orbari filiis, nō adeò pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & ſi non haberemus qui bus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc verò quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc nō multum fructum aut voluptatē vitæ percepimus, quàm parentis miſeri, ætate curiſq. confecti, has tibi preces illius quoq. nomine offerimus, & vitā nobis donari oramus, ſupplicio per hoc

Ann. mundi 2238. Ante Chriſtum nat. 1726.

An. mundi 3238. Ante Christum nat. 1726.

diernum malefactum obnoxiam. ille certè vir bonus est, nósque vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatē experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nuntium acceperit, simúlque eius causam, nō sustinebit amplius viuere, nostrę mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorē sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen vindictæ gratiā facito: & plus illius miseratio apud te valeat, quā nostra iniquitas. Defet hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contingit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & ipsum honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterū dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cū enim tantundē ad vtrumlibet valeas, præstat benè facere quā malè, & potestate cōtentum sui iuris non meminisse. sed [a] tantum ad seruandos homines potentiam tibi datā existimare, & quo pluribus salutatē dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes autē fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Prçses petimus, si hanc non impetramus, quàm vt nos eodem

a *Potentia ad salutem data.*

dem afficias ſupplicio, non ſecus ac ſceleris ſocios. hoc enim ſatius fuerit, quàm ſi præ mœrore nobis ipſi manus inferamus. Non addam iuuenem eſſe & per ætatẽ nondum ſatis ſapere, & talibus nõ grauatim veniam dari ſolere, ſed hic finem dicendi faciam, vt ſiue damnemur, mihi imputetur non ſatis diligenter huic cauſę patrocinato: ſiue abſoluamur, inſolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non ſolum nos ſeruaueris, ſed plura etiam quàm nos ipſi in cauſa noſtra, quæ pro nobis faciãt videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad ſupplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ſeruitium addicere mavis, ego tuis miniſteriis magis ſum idoneus, & ad vtrũuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quidquis pro fratris ſalute libenter ſubeundum, accidens Ioſepho ad pedes, quantũ in ſe erat mollire ac placare iram conatur: paríque modo & cæteri proſternũtur, pro Beniamine ſeſe offerentes. Ioſephus autem pietate victus & iã ægrè perſonam irati ſuſtinens, ablegat alios quum aderant vt ſine [a] arbitris à fratribus agnoſceretur. cúmq. ſoli eſſent, apperit ſeipſum & inſit, Pietatem veſtram & amorem quo fratrẽ proſequimini non laudare non poſſum, quem maiorem comperio, quàm expectatam, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum cuius quoniam egregium ſpecimen edidiſtis, ne illud quidem in me commiſſum veſtræ naturæ imputare libet, ſed Dei potius voluntati totum aſcribo, qui vobis & præſentia commoda procurauit, & maiora eſt largiturus, ſi nobis propitius fauorem ſuum

[a] Geneſ. 45. a Ioſepho à fratribus agnoſcitur.

Ant. natiuit. 2238. Ante Chriſtum nat. 1725.

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

non subtraxerit. quando igitur & patris ihcolumitatē optatam magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrē comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cōmuni nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestrę, vt tum videri poterat malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij, bonum euentū libenter ferre, neque pudore præteriti erratiquicquam cōtristari. quid enim est cur vos malè habeat iniquè quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquā ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totámque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus cōplectitur fratres, illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quòd in tam bonum fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex [a] autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset, lętatus est, donauitque eis currus onusto frumento & aurū ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus [b] autē postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quòd non solùm mortem effugit, quam tam diu lu-

xerat,

a *Rex cognito fratrū Iosephi aduentu lętatur.* Hedio & Ruffinus C p. 7. al. 4.

b *Iacobus dū Iosephi statum ex filijs cognoscit, maxime perfunditur gaudio.*

xerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cũ Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum, nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

CAP. IIII.

VT verò ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cũ timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua nõ rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephũ aspicere cõtingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati in animo & somno grauato Deus per visionẽ astitit, eúmq. bis nominatim inclamauit. Quo rogante quísnam esset, ánnon agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuũ tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem: qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt conugium nactus fortunarum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumẽ etiam progeniẽ tuam seruaui, & quem amissse videbaris Iosephũ, ad tam sublime dignitatis fastigiũ euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Iosephi ea è vita exiturum, & posteritatem

Ann. mundi 2239. Ante Christum nat. 1725.

Genes. 46. a Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet.

An. mundi 2239. *Ante Christum nat.* 1725.

tuã per multa ſecula porentẽ fore ſimul & illuſtrem, occupaturámq. terram cuius ditionem ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio [a] fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus properabat qui erant in vniuerſum LXX. Eorũ nomina cùm ſint duriora nõ erá adſcripturus, niſi propter quoſdã qui nos Ægyptios contendũt eſſe non Meſopotamenos. Ergo [b] Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iã antea venerat. recenſendi ſunt nunc reliqui, cũ ſua quiſq. progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſarõ, Charmiſus, Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerũt, Gelſemis Caathus, Mararis Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſrõ & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Tulas, Phruras, Iobus, Samarõ. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidẽ genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiã Dinã, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmem. Alteri verò Beniamini fuerunt decẽ, Boloſſus, Bacchariſ, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros, Nõphthis, Optais, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, ſunt numero quadraginta ſeptem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vſis hic ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autẽ & Aſſerus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel, Aſſerum verò vna filia, & mares numero ſex, quorum nomina, Iomnes, Eſſue, Iubes,

a *Iacobus cum filijs ac nepotibus proficiſcitur in Ægyptum.*

b *Iacobi progenies.*

Iubes, Batis, Abarus, Melmiel, his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato enim Iacobo. Ioſephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id ſignificauerat, profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui [a] præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. ſed Ioſephus eum refouit, quamuis & ipſe præ gaudio periclitaretur, nõ tamẽ æquè ac pater, deinde iuſſo eo paulatim progredi, ipſe [b] aſſumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus adeſſe cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus eſt Ioſephum quibuſnam ſtudiis potiſſimum delectarentur, ait, paſtoralem artem callere, & nihil aliud exercere: ídq. eo conſilio reſpondit, ne fortè diſtraherentur, ſed vt vnà degentes curã patris haberent: tum ne qua æmulatio cũ Ægyptiis interueniret ſi circa eadem cum illis ſtudia verſarentur. Nam ei genti non erat licitũ greges aut paſcua curare. Iacobo [c] autem ſalutatum ad Regẽ perducto, poſt fauſtas ominationes acceptas, rogauit eũ Pharao quã: ũ temporis vixiſſet, & cùm audiſſet triginta ſupra centum annos natum. admiratus eit hominem tam longæuum. cúmque ille adieciſſet maiores ſuos longioris ætatis fuiſſe, iuſsit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam regij paſtores habebant paſcua. Fames [d] autem creſcebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros rigante. non enim aſcendebat, neque vllis de cœlo pluuiis ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuiſum, quia nihil parati habebat, neq. Ioſephus frumentum dabat niſi numerata pecunia. quæ poſtquam defecit, pecudes ac mancipia pro [illegible]

Ann. mundi 2239. Ante Chriſtum natum 1725.

a *Iacobum quin expiraret præ nimia lætitia parũ abfuit.*

b *Ioſephum cũ quinque fratribus Pharaonem Regem accedit.*

Geneſ. 47.

c *Iacobum cũ Pharaone Rege loquitur & in habitãdã accipit Heliopolim.*

d *Annona caritas in Ægypto.*

Ann mundi 3245. Ante Christum nat. 1719.

fuere, partem aliquam in precium alimentorū Regi decidebant, cúmque ad hunc modum omnes eorū possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabant, quò certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt, postremò [a] hæc necessitas adeò nō corpora solū, sed & animos gentis in seruitutē redegit, vt nihil turpe putarent quò victus vtcunq. parari posset. postquā autē cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinā fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorū quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit [b] quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur: qui læti insperata restitutione agrorū culturam strenuè aggrediebantur: atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permānsit. Iacobus autem cùm decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus filiorum vitam finiuit, precatus eius prosperitatem & abūdantiam, & vaticinatus quòd singulorū posteri in partē possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore, præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona cōtulerit, quàm vel benefactoribus deberentur. mādauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen, & Manassen in suum numerū admitterent diuisuri sorte Chananæā, quemadmodum postea dicetur. postremò rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus [c] est autē cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus

[a] *Ingens mole ex penuria & caritate proueniens.*

[b] *Iosephus quintā fructuum partē Regi pendere iubet. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

[c] *Iacobus a tatis anno 147. moritur.*

bus ſuis nulli pietate ſecũdus, cuius digna præmia Dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus a verò permittente Rege deportatũ patris corpus in Hebronẽ magnificè ſepeliuit. Cæterùm fratribus recuſantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in ſe vindicaret, cũ non amplius eſſet in cuius gratiam daturũ veniam ſperarẽt, iuſſit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecũ magnas poſſeſſiones largitus eſt, nec vnquam eos ſumma beneuolẽtia proſequi deſtitit. Moritur b autem & ipſe centeſimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negociis prudens, & poteſtate bene vſus, quibus artibus factum eſt vt neque externum genus, neq. calamitas de qua diximus, quicquã offecerit quò minus ad ſummam dignitatẽ eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi c autem oſſa poſtea tranſlata ſunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarẽt. hoc enim ipſe adiuratis prius mãdauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

An. mundi 2311. Ante Chriſtum nat. 1653.

a *Iacobus in Hebrone ſepultus.*

b *Ioſephus ætatis anno 110. moritur.*

c *Ioſephi oſſa in Chananeam tranſlata. Hiſtoriæ libri Exodi.* Hedio & Ruffinus Cap. 9. *Exod. 1.*

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

CAP. V.

AEgyptij d gens delicata & ad laborẽ ſegnis, voluptatibus ſolùm & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat. videntes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus, labore atque induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorũ

d *Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.*

An. mundi 2353. Ante Christum nat. 1611.

incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliterasset, regnúmq. Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumanè[a] tractabant Israelitas, & variis laboribus atterebant. Nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidũ etiã insanis substructionibus vexabant gentẽ nostrã, cogendo varias artes ediscere, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agẽtibus vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortũ est deinde aliud quiddã, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam[b] ex eo genere hominum quos gens illa vocat sacrorum scribas quorumque prædictionibus multum tribuit, prænũciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contrà euecturũ, si modo ad ætatem adultã peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrẽ. Quo terrore percitus rex[c] edicit exipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumẽ proiectum necari, obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarũ ac parturitiones. Sic enim cautũ putabat ne obstetrices ob cognationem edictum Regium cõtemnerent. proposuit etiã pœnam si quis clàm seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorũ interitus esse cogebantur, sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter

a *Hebræorũ seruitus intolerabilis.*

b *Præsagiũ de Mose.*

c *Pharao, Hebræorum masculos necari edicit.*

Exod. 2.

labiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quãdoquidem & proles necabãtur, & ipſis parentibus non multò poſt erat moriendum: atque ita in extremo infortunio cõſtituti ſibi videbantur. Sed nemo poteſt Dei voluntati reſiſtere etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum ſcriba prædixerat, eluſis Regiis obſeruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuiſſe vanum euentus rei comprobauit, Amarames [a]Hebræus vir inter ſuos nobilis, ſollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tũ priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandũ diuinum præſidiũ conuerſus, orabat vt tandẽ miſeraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétq. finem præſentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiã flexus, aſtitit ei per ſomnum. iuſſitq. in futurum benè ſperare. Memorẽ ſe eſſe pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipſis defutura præmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorũ progeniem ad tã numeroſam multitudinẽ auxiſſe: ſuo fauore Abrahamum ſolum è Meſopotamia in Chananæã profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe, Iſmaeli Arabiã, Chæturæ filiis Troglodytidẽ, Iſaco Chananæã. Res etiam bello meis auſpiciis feliciter ab eo geſtas nunquam ſine impietatis & ingratitudinis nota nõ meminiſſe poteſtis. Iacobi verò nomẽ etiã apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatem in qua ipſe vixit, tum ob eã quæ poſteris eius quaſi hæreditario iure obtigit: qui à ſeptuagin-

An. mundi 2373. Ante Chriſtum nat. 1591.

a *Amarames futurus Moſis pater Deum orat pro Hebræis.*

An. mundi 2371. *Ante Christum natum* 1591.

ta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad ſexcentorum millium numerum creuerunt. *nunc quoq. ſcito mihi cordi eſſe & publicam veſtram incolumitatem,* & priuatim tuam gloriam, puer enim iſte cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus veſtros ad necem damnauerũt, tibi naſcetur, hic neque deprehendetur ab obſeruatoribus, & poſtquam euaſerit præter opinionem educatores nactus, ſuo tempore Hebræos ex Ægyptia ſeruitute liberabit, memoriámque ſempiternam hoc præclaro facinore conſequetur nõ apud ſuos tantum, ſed & apud exteros me iſtud beneficium in te tuóſque poſteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus ſit meo Sacerdotio ipſe & poſteri eius in omne æuum. His per viſionẽ cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtriſq. ſolicitudinẽ auxit. iam enim non puero tantum timebant ſed ne quo pacto promiſſa felicitas intercideret. ſed [a] mox oraculo fidẽ fecit mulieris partus, quæ tã facilè eſt enixa vt obſeruatores fefellerit, *nihil ſentiẽtes eorũ quæ in vulgaribus puerperiis ſentiri ſolent,* hunc infantulum per tres menſes clã nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehenſa irã Regis incurreret, ac mox & ipſe vnà cũ puero ſublatus è medio, *p*miſſionem Dei faceret irritam. maluit ſalutem ſu*i* totam ipſius prouidentiæ committere: ratus etiamſi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, moleſtũ tamen in continuo periculo viuere. non eius tãtum, ſed & ſuo. De Deo verò certam ſpem habebat, prouiſurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc conſilium poſtquam ſatis placuit, excogitauerunt tale quiddam, *lectulo è papyro contexto*, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumi-

[a] *Moſes natus.*

néque

neque illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque [a] ita in flumen proiecti salutē diuinæ prouidentiæ cōmiserunt. in hunc modum cùm à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud vas deportaretur à flumine. hic verò manifestissimè Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eósque qui propter vtilitatē suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo cōmittunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat [b] filia Regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspicata vas fluitans missis natatoribus iubet lectulū ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, allato, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaq. iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed aduersante, idque cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dū nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accersieres, tum fortè popularis mammam admitteret. cúmque rectè monere videretur puella, iussa est & ipsa hoc negocium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adducens cōmunem matrem, ignotam omnibus qui

An. mundi. 2173. *Ante Christum nat.* 1591.

a *Moses in flumen proicitur.*

b *Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.*

Anno mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogãte Regina mulier commissi infantis curam susceptt. & quia proiectus fuerat in profluentẽ, ab hoc casu nomẽ est sortitus. aquã enim Ægyptij vocant Moyses verò seruatos. quare [a] composita voce ex vtriſq. nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiã prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iã antè prædixerat, erat [b] enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autẽ non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerẽdas præ se ferebat. post tertium verò annum ætatis admirandam gratiã ei Deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine nõ obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circunfertur, obuios quosq. in se cõuerteret. ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tãta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent, quo [c] factũ est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit. cùm alioquin germanis liberis careret. allatúmq. patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus ei nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinũ meũ tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filiũ, tibi verò in principatu ac imperio successorẽ. & cũ dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptũ ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus co-

a Moses unde nominatus.

b Moses ab Abrahamo septimus.

c Moses Thermuthis Pharaonis filia adoptiuus fuit.

rus comitet diadema suũ eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractũ prolabi in humum passus, pedibus etiã calcauit. id q mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. móxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturã prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer[a] iste per cuius necẽ nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iã confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcãdo. Hóc interempto tã Ægyptiis metũ quàm Hebræis spem & fiduciã adime. Thermuthis verò confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaq. educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicita é suo generi sperabant, Ægyptiis verò suspecta erat hæc educatio. sed cùm nemo extaret vel è cognatis regiis vel ex aliis optimatibus, q etiamsi Moses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum cõmoda, abstinuerunt ab eius cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes[b] qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducũt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie cecidérunt, partim in fugam turpiter compulsi retrò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauũ tati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, latè eam populabantur; degustatáque prædæ dulcedine, non temperãtes sibi ad maiora audenda accendebantur.

Ann. mundi 2376. *Ante Christum nat.* 1538.

a *Moses diuina prouidentia mortis eripitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 7.

b *Ægyptiorum Rex in Æthiopes.*

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

cúmque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Mẽphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cúmque responsum esset Hebræum in auxiliũ aduocandum, Rex [a] à filia postulat Mosen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturũ, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit quod factum gentis vtriusq. vatibus lætitiam attulit. Ægyptij post partã eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præpositio, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille [b] verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nõ per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset prę multitudine serpentũ (nam hi tractus plurimos gignũt, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latẽtes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securũ iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat, est autem hoc animal infestissimum serpentum generi, qua propter fugitant earũ in-

secta-

[a] *Mosen Ægyptij coercitum ducem postulant.*

[b] *Moses in Æthiopes mouet.*

sectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur. sunt autē mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nūc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit. quarū bona opera vsus, itinere impunè peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: commissōq. prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionem cōpulit. nec hoc contentus, oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo [a] factū est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatē exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iámque aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad vltimum [b] compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autē penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaq. cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido inclusa, non fluminibus tāum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorū inundationes prohibendas exstructi, ad hoc quoque tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic eum Moses desidere exercitum ociosum ægrè ferret, hoste non audente manus conserere, interim tale quiddam accidit. erat [c] Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem cōspicata, virtutémque viri admirata, æqui & Ægyptiorum fortunam labantem in in-

Ann. mundi 2376. Ante Christum 1588.

a *Mosis & Hebræorum contra Æthiopes victoria.*

b *Saba regia obsidione cincta.*

c *Tharbis Æthiopum Regis filia Mosis conjugium petit.*

An. mundi 2400. Ante Christum nat. 1564.

tegrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vehemēti eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditā ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratiis, nuptiisque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi [a] verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatiq. ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominē habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritātibus indesinenter scribis ac sacrificis: vt iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciēs in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat, cúmque [b] ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendā puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractā recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuēdi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio laboret

a Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2.

An. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

Hedio & Rufino Cap. 11. al. 8.

b Moses ad Madienam urbem profugit.

laborẽt aquarum inopia, pastores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhausta aqua ab aliis, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septẽ virgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. cúmq. pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi vsurparent. Moses [a] iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vsurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabántq. ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde [b] adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Ietheglæũ, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto verò pòst, egit patrium greges in montem, qui dicitur Sina,

An. mundi 2415. Ante Christum nat. 1551.

a *Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opẽ contra pastores.*

b *Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit.*

Ann. mundi 2413. *Ante Christum nat.* 1551.

omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato tumore numẽ illic habitare pastoribus hactenus inaccessus ob religionẽ loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigiũ. ignis [a]enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamẽ inde maxima & flagrantissima flãma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus, magis etiam obstupuit postquam vocẽ ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutẽ habitus, cæterùm vlterius nihil curiosè inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq. confidẽter in Ægyptũ proficiscì, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarũ actionis, ob felicẽ successum offeras. & oraculũ quidẽ tale ex igne prodiit. Moses[b]verò tam visis quàm auditis territus insit, Potẽtiæ quidẽ tuæ domine quẽ & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tã insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus prædi-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 9. *Exod. 3.* *a Mose Deus in rubo ardente apparet.*

[b] *Mosen & Israelitas miraculis Deus confirmat, vt ipsius promissionibus fidem habeãt.* *Exod. 4.*

gius,

rus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quã nunc habitãt, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illũ securũ esse de toto hoc negocio, se illi nunquã non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terrã proiecta fidem promissorũ acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac [a] mox denuò in virgam est mutatus. post hoc [b] manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albã & colore calci similẽ exemit, quæ mox in pristinum colorẽ rediit. iussus [c] deinde aquam è propinquo haustã humi effundere. vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem affore, vtq. apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiúsque iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in [d] Ægyptum properaret, neq. die neque nocte iter intermittendo, néve diu tempus terendo longiorẽ Hebræis seruitutem & afflictionẽ redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandẽ potentiã in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem cõspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eũ ad sacrificium inuocare posset. tũ Deus aperit ei suum nomẽ, nunquam antea hominum vlli

An. mundi 3454. Ante Christ. natum 1510.

a *Mosis virga in Draconem mutata.*

b *Mosis manus alba.*

c *Moses aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinẽ.*

d *Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Mosi verò non tunc tãtum, sed quotiescunque opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, déque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit, fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

Cúmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctũ, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in [a] Ægyptũ ob publicã cognatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, libertísq. communibus [b] Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominũ prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cúmque iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox [c] vlterius progressus obuios inuenit præstãtissimos quosque Hebræorum, qui aduentum eius præsenserant: & mox nequid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestãtia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorũ & incolumitati non defuturam. Atq. [d] ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirũ libertatis amore. ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suã pro Ægyptijs contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laborésque ex-

a *Moses ex Madian in Aegyptum proficiscitur.*

b *Moses duo filij, Gerso & Eleazarus.*

c *Moses ab Hebraeis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. Exod. 5. 7.*

d *Moses Aegypti regem vt Israelitas dimittat hortatur.*

hauſtos dum non aliter quàm pro ſuis popularibus bellum adminiſtraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs ſibi redditam, oraculũ deinde in Sina monte acceptũ regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæſitationem poſuerit, ſingillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatẽ Dei decretis obſtaculo eſſe velit. cæterùm [a] cùm à rege contemptim audiri ſe animaduerteret, exhibet illi ſpecimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorũ olim fugitiuus, nunc magicis præſtigiis inſtructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere ſe quoque ſacerdotes qui eadem oſtẽta repreſentare nollent, non minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moſes iactare debeat, quaſi ſolus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinẽ quaſi ſupra mortalem conditionem poſitus ſe venditet: confeſtimque cùm & ipſi ſuas virgas proiecciſſent, in dracones ſunt verſæ. Tum Moſes nihil his motus ne ipſe quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præſtantiora eſſe aio, quàm iſtorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas poſt ſe relinquunt. iámque manifeſtè declarabo non eſſe hoc præſtigias veritatis ſpecie parum cautis imponentes, ſed ipſiſſimã Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quę mox dicto parens [b] Ægyptiorum virgas quæ draconum ſpecie reptabant, vnam poſt aliam aggreſſa omnes ad vnã deuorauit, ac mox in priſtinam ſpeciem reuerſam Moſes rurſum ſuſtulit. Rex autem ad indignationem

An mundi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

a *Pharaoni prodigia exhibet Moſes.*

b *Moſis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

magis quàm admirationem hoc facto commo-
tus, cùm nihil acturum respondisset, neq. quic-
quam Ægyptiacis artibus profecturum, mãdat
[a] operarum exactori qui Hebræis erat præpos-
tus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauio-
ribus etiam quàm ante operum difficultatibus
premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingẽ-
dos præbere solitos, posthac id facere desiit:
sed interdiu detentos in opere noctu ad com-
portandas paleas dimittebat, pristini labotis o-
nus conduplicaturus, Moses autẽ neq. minis re-
gis à propolito deterrebatur, neq. assiduis suo-
rũ querelis vt à cœpto desisteret vel minimum
flectebatur: sed obstirmato cõtra vtrunq. ani-
mo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimã li-
bertatem restitueret. itaq. denuò Regẽ accedit,
[b] suadens vt dimittat Hebræos in Sina montẽ,
illic Deo sacrificaturos, hoc enim ipsum iussis-
se, nec posse quenquã eius voluntati resistere.
quapropter dandam operam ne fauorem eius
cõtemnere videatur. vtq. populo potestatẽ ex-
eundi faciat, ne fortè contra moliẽdo posthac
culpã in se transferat, si quid ipsi tale acciderit,
qualia Dei voluntati resistentibus euenire so-
lènt. Nã necessariò calamitates eos cõprehen-
dere, qui diuinam irã in se prouocauerint. & tũ
terrã tum aërem illis infestũ existere, tum pre-
cationẽ filiorũ parũ feliciter procedere, ele-
mẽtis etiam ad vindicandũ in eos cõcitatis. at-
que hæc mala non posse euitare Ægyptios, et-
iamsi Hebræos regionẽ eorũ exire contingant,
nisi hanc profectionẽ bona pace ipsorum im-
petrauerint. Rege verò nihili faciente verba
Mosis, neq. vel tantillum ad eius preces aduer-
tente, grauissima mala in Ægyptios incubuerũt:
quæ singulatim recensebo tum propter eorum
nouitatem, tum vt eò magis appareat nõ vanas

fuisse

a *Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit.*

Exod. 6.

b *Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.*

fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primum [a] amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cũ præterea nullũ fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitiũ, sed si quis sitiens coactus gustaret, cõfestim acri dolore corripiebatur: eráq. talis Ægyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinã naturam retinens. quo miraculo Rex inops cõsilij, timẽs incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cúmq. malum cessasset, rursum ad pristinã mentem rediit, sententiam suã reuocans. Deus autẽ motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum [b] vis immensa terram eorũ populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harũ vitiata hauriri posset, immorientibus earum plerisq. & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsque in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non repertę, & in cubilibus quoque passim aberrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cũ Hebræis abire quò velit: & quã primum hoc dixit euanuerũt ranę, terráque simul & flumẽ in pristinã naturã sunt restituta. vix dum hoc malũ cessauerat, cũ Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populũ cœpit, & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitũ quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Prima Ægyptiorũ plaga: Aqua in sanguinem mutata.* *Exod. 7.*

Exod. 8. 9.

b *Altera plaga, Rana.*

An. mundi 1414. Ante Christum nat. 1510.

vindicat. pedunculorum [a] enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scaturiebat, à quibus mali malè perdebantur, neque lanacris, neq. medicamentorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua pestè turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit: Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat, quo facto magis etiã Deum exasperat, putans se prouidẽtiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppressionibus sumeret. Varias [b] ergo & multi formes bestiolarũ species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam videra, ãta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti [c] tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero notum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidẽ cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiã grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed [d] exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum nõ mediocris numerus absumebatur. Et cũ ne sic quidem Rex resipisceret, grando [e] nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tũc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, verè iã adulto supernè ruens omnes eorũ fructus contriuit: & si quid intactũ grando reliquit, nubes [f] locustarum superuenientes ita absumpserũt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptiis omnibus

a *Tertia plaga, Pediculi.*

b *Quarta plaga, Bestiolæ.*

c *Quinta plaga, Pestis.*

Exod. 9.

d *Sexta plaga, Vlcera.*

e *Septima plaga, Grãdo.*

f *Octaua plaga, Locusta.*

Exod. 10.

nibus omninò sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi nõ ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tãta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per cõtentionẽ repugnare, & in publica commoda sciens volénsque peccare pergeret. itaq. tandẽ Hebræis pueros etiã vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prædã relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse cõquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densæ [a] tenebræ omnisq. luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes cùm nondum flecteretur Pharaothes vt liberũ exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur, Quousq. repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediũ aduersus mala, quibus affligimini. Rex [b] verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respõdit Moses, se nõ amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltrò Hebræos rogaturum vt quàm primũ inde proficiscantur. atq. his dictis abiit. Deus autem cùm decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussis

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Nona plaga, Tenebræ.*

b *Mosen Pharao propellit.*

Exo. 10. 11. 12.

An. mundi. 2454. Ante Christum nat. 1510.

Mosen edicere populo, vt paratum habeant sacrificium, præparatū tertiadecima Xantici mēsis in quartamdecimā, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, item Hebræis Nisan & Macedonibus [a] Xanticus: vtque ipse Hebræos educat omnia sua secum portātes. ille verò instructos prius ad profectionē, & per sodalitia distributos in vno loco continebat, illucescente verò quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabāt, & sanguine domos lustrabant. aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carnium exusserunt, tanquā exituri. vnde nunc quoque solenne manet nobis idem sacrificium, quam festiuitatem vocamus Pascha, id [b] transitum, significat, eo quòd Deus illa die præteritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nā [c] pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam concurreretur à proximis vociferantibus nō amplius detinendos Hebræos. tum [d] Rex accito Mose mādat vt abeāt, ratus post eorū exitum regionem cessantibus calamitatibus subleuandam. donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius discederēt, alij propter vicinitatis consuetudinem. atq. hoc pacto exitum est, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebāt per Latopolim tunc desertam: Babylon enim post eo loco est condita, Cambyse Ægyptum vastante, cúmque abeuntes iter strenuè continuarent, tertia die peruenerunt Beelsephontem ad rubrum mare sitam. cúmque nihil per viam inuenirent propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabant: quo victu per triginta dies sunt vsi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipsum parcè dispensabant ad necessitatem magis quàm

a *Xanticus Macedonibus teste Suida est Aprilis.*

b *Iudæorum Pascha transitum significat.*

c *Decima plaga, Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.*

d *Israelita ex Ægypto discedunt.*

quàm ad ſatietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ [a] feſta per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm [b] multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem habebant ſexcentorum millium numerum explebant.

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

a *Azymorũ feſtum.*
b *Filiorum Iſrael numerus.*

Quomodo Moſe duce Ægyptum reliquerunt.

CAP. VI.

RElinquerunt [c] autem Ægyptum menſe Xanthico, luna quintadecima, anno quadringẽteſimo trigeſimo poſtquam Abraham pater noſter in Cananæam venit: & poſt Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducenteſimo decimoquinto. Moſes verò annum tunc agebat octuageſimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant [d] etiam ſecum oſſa Ioſephi, ita vt filiis ſuis mãdauerat. Ægyptios autẽ præcinuit quòd Hebræos dimiſiſſent: cũq; rex præteris hanc rem ægrè ferret, totum præſtigiis Moſis imputãs, decretũ eſt, vt in eos irruerent: & [e] correptis armis reliquóq. apparatu, perſequebãtur, retracturi ſi poſſent aſſequi. nõ enim timendum ne Deus offendatur, cùm iam ſemel exitus illis ſit conceſſus. ſperabant etiam facilè ſe in poteſtatem redacturos inermes & de via laſſos. itaque obuium quemque rogantes quà tenderent, raptum inſequebantur, tametſi per viam difficilem non ſolùm exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moſes autẽ hac Hebræos ideò duxit, vt ſi Ægyptij mutata ſentẽtia perſoqui eos vellent. pœnas malitiæ violatíque pacti perſoluerent, néve Palæſtini, quos ob veterem ſimultatẽ infenſos habebant, de hac profectione certiores fieri poſſent: eſt enim illorum regio Ægypto contermina. quopropter [f] eo

c *Tempus exitus ex Ægypto. Exod. 12.*
d *Ioſephi oſſa.* Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 31.
e *Iſraelitæ Ægyptij perſequuntur.*
f *Quãre Moſes Iſraelitas nõ duxerit per Palæſtinam*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

missa via quæ in Palæstinam ducit, per desertũ via dispendiosa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obitérque iuxta Dei mandata in mõtem Sina populum sacrificaturum adducere, sed a vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce Ægyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit. aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia scutatorum peditum. hi vias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat inter rupes & mare conclusis, b quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant. oppositis armatis quã exitus in cãpos aperiebatur. in hac locorum iniquitate cõconclusi, cum nec obsidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent. nec arma adessent: etiã nisi maximè pugnare cuperent. nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione saluti consulerent, quo factum est vt Mosen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat, minimúmque aberat quin Propheta lapidato, contemptísque per incredulitatem pollicitationibus, deditione in pristinam seruitutem redirent, nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circũcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba nulli succumbens difficultati nõ cessabat eis prospicere. Deo fretus, quẽ post libertatis præsagia probabile nõ erat permissurũ vt aut delerentur, aut in potestatem inimicorũ relaberentur. cúmque medius in concione constitisset, sic ad eos verba fecit. Si c homo aliquis res ve-

a *Israelita ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrũ cinguntur. Exod. 14.*

b *Israelitici populi ab Aegyptijs conclusi angustiæ.*

c *Moses populum vt Deo totum se dedat hortatur.*

ras

ſtras benè ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterũ ſimilem eius curã & diligentiã expectare: nunc poſtquã Deus ipſe gubernandos vos ſuſcepit, quantæ inſaniæ fuerit eius opẽ nõ ſperare, qui per me vltrò vobis præſtitit quicquid ad veſtram ſalutẽ ac libertatẽ conferre videbatur. imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis vos ad ſperãdũ accẽdere debuerat. ipſe enim vos in arctũ hunc locum cõcludi voluit, vt ex tanta neceſſitate prẽter veſtram æquè ac hoſtiũ opinionẽ ſeruaret, atque hũc in modum declararet: nõ ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiã quo vos perpetuò proſequitur. nõ enim in paruis reb. [a] Deus a propitius auxilium afferre ſolet, ſed tũ potiſſimũ quando ſpei ſupereſt minimum. ergo huius opẽ freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne territamini Ægyptiorum apparatu, neque propter fugam mari & montibus impeditam animum deſpondere. poteſt enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

Quando potiſſimum Deus auxilium afferre ſoleat.

Quomodo mare ſciſſum Hebræis Ægyptios ſequentibus viam aperuit.

CAP. VII.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis ſpectantibus ducebat. Hàbentes enim eos ſub oculis, quòd eſſent perſequendo defatigati, pugnã in ſequentẽ diem differre conſultius putabant. vt verò ad extremum littus ventum eſt, tum [a] Moſes ſumpta virga Deum in auxiliũ ſupplex inuocat dicens: Tu domine ſcis quòd nec viribus nec artibus humanis vllũ hinc nobis patet effugium, ſupereſt vt ipſe ſalutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc eſt dela-

a *Moſis ad Deum precatio.*

Ab mundi. 2454. Ante Chri. nat. 1510.

tus, tuam voluntatem tuámque fidem secutus ad te solum omni alia spe, omni consilio destituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiã respeximus, quæ sola nos iratis Ægyptiis eripere potest, succurre igitur propere, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est Domine hoc mare, tuus & mõs qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram verti. possumus & per aciẽ sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hęc precatus, mare virga percutit: quo ictu repente a scissum, & retrorsum se recipiens. nudum solum Hebręis ad fugam capessendã relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse primus progreditur. hortatur Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datã, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subitò exortam illis verò impigrè subsequentibus, nimirũ diuina ope fretis. Ægyptij primùm insanire eos putabant in manifestam pernicié ruentes, postquam b verò viderunt eos longè processisse & impunè absque omni impedimento iter facere impetu facto persequi eos cœperũt, quasi & ipsi tutũ per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant, iámque in aduersum littus euaserant Hebræi, hostib. à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi noui tas nonnihil est remorata: sed cum incolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fallit eos hæc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. ergo cũ iam

a *Mare rubrum findi-tur.*

b *Israelitæ incolumes per mare rubrũ euadũt quod Ægyptios mouet.*

vniuer-

vniuersus exercitus introgressus esset, refúditur iterũ mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiã eodem impellentibus: accesserũt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus fimul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur: & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato Deo hominibus ad pernicié immiti solẽt: nã & nox eos caligino sa nimis ac tenebrosa cõprehendit. atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nũcius quidẽ cladis domũ reueteretur. Hebræi verò vix sui compotes erant præ gaudio ex tã inopinata salute cõcepto, accedẽte huc etiã hostiũ interitu, quò maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illius auxiliũ submittente, quapropter tũ sua salute, tum inimicorũ supplicio læti magis quã vllo antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt. & [a] Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorẽ gratiarũ actiones continens hexametro versu cõposuit. Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita singulatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquã incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiã etiam tũ rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturę sponte: quandoquidẽ heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus [b] Pamphilium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testãtur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera [c] verò die cum æstus & vẽtus arma Ægyptiorum in litus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerãt, Moses id quoque diuina prouidẽtia factum interpretatus, ne post hi-

Ann. mundi 2454. Ante Christ. nas. 1510.

[a] Carmẽ & gratiarũ actio Mosis & Israelitarum pro prælibera-tione.

[b] Pamphylium mare quemodo Alexandro cesserit dum moueret in Persas.

[c] Ægyptiorum arma ventus in Hebræorum castra expellit

hac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quemodo Moses populum ex Egypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorũ clade & præda qua Israelitis inde obtigit.*

III. *Regnelii cõsiliũ quod genero suo Mosi dedit.*

IIII. *Moses conscensõ Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De area in qua tabulas legis Moses collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, atque altaribus tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis & purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.*

XIII. *De Speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.*

Quemodo

Quomodo Moses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

CAP. I.

RECENTEM hanc lætitiam ex inspe-
rato acceptæ salutis offuscauit non-
nihil itineris molestia, quo per de-
serta in Sina montem ducebantur:
quòd emetienda esset regio difficilis propter
ciborum & [a] aquarum extremam inopiam, &
ne brutis quidem alendis, nedum homini-
bus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil
omninò humoris habens, vnde fructus proue-
nire solent, talem autem viam necessariò sunt
ingressi cùm aliam non possent, deferebántq.
secum aquam prinsquam desertum intrarent
haustam duce ita præmonente. qua absum-
pta puteos magno labore propter duritiē ter-
ræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidem
vel satis bonam, vel quantum sufficeret in-
veniebant. in hunc modum iter facientes
peruenium prima vespera in locum quen-
dam, cui propter aquas vitiosas nomen fe-
cerunt [b] Mar, amarorem vocabulo signifi-
cante: ibique lassis de via & commeatu quo-
que iam absumpto: inopiam sentire inci-
pientibus, diuertere placuit, inuitabat ad
manendum puteus fortè repertus, qui ta-
metsi antis copiis non posset sufficere, non-
nihil tamen solatij propter naturam regionis
præbebat. audiebant enim nihil aquæ in pro-
gressu se inuenturos, hæc ipsa quoque amara
fait & nulli potabilis, non homini solum,
sed ne iumento quidem. Moses autem vi-
dens eis animum cecidisse, nec habēs quod di-
ceret. non enim erat res cum hoste quē virtu-
te repellere posset, sed & viri & imbellis mu-

a Israelita in deserto aquæ penuria laborant.

b Mar amarorem significat.

Exod. 15.

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

lierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat consilium populi miseriam ad proprium infortuniũ referens. ad hunc vnum enim cõcurrebant, mulierculæ infantibus opẽ implorãtes, viri verò mulieribus, ne se despiceret, vtq. salutis remediũ aliquod quæreret ad [a]preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquã mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitũ daturum se aquam desiderãtibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua muteturiubet robustissimũ quem q. certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potum iã non aspernandũ multitudini exhibuit. Hinc [b]castris motis peruenerunt in Hym, agrũ, vt primo aspectu è longinquo videbatur, nõ malum. ferebat enim palmas. vt verò propiùs est vẽtum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm septuaginta, eæque nõ admodũ proceræ propter loci aridũitatem. nã ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendã arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructũ ferebant propter eandẽ aquarum inopiam. quamobrem exortũ est murmur multitudinis cõtra ductorem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum extu-

a *Moses Deum orat vt aquam vitiosam potabilem reddat.*

b *Israelita in Hym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriã murmur exoriuntur.*

Exod. 16.

extulerant iam absumptum desiderabant, & cùm nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimùm à desperatione aberant: atque ita præsente egestate præteritorum tam Dei quàm Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis Imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatã animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cúmq. singularem quandã gratiã in vultu præferret, popularíq. facundia cũ primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente [a] animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuissent. nunc quoque expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtque appareat præteritáne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendãtur, qui & voluntatẽ ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, cõtemnant, & se ministrũ eius iniquis odiis persequantur, præsertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerẽda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat [b] deinde singillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dum eos contra Dei voluntatem detinere conarẽtur: quomodo idẽ fluuius illis quidem cruentum & ad potũ inutile, ipsis verò dulce fluentis ac potabile, quomodo

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertat hortatur.*

b *Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.*

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

item refluo mari locum eis & viam ad effugiũ cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutẽ sint consecuti: inimicos verò interneçione deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq. diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiã sibi comparauerint. tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionẽ incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tũ quidẽ de ipsius prouidentia desperandũ. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitándúmque non esse serũ auxiliũ quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, nõ contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinẽ probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarũ inopiã sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suũ vsum pascentibus seruire malint. Se quidẽ non tam sibi priuatim timere, cui cæso iniustè nihil mali accidere possit: quã ipsorum incolumitati, si per istã lapidationem facta & cõsilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat nõ de nihilo cõcitatos, ad [a] preces & supplicationes confugit: & cõscensa quadã specula, opem Dei rebus per inopiã afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset. vtq. propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore polliceretur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinẽ: illi verò animaduertẽtes promissionibus diuinis lætũ, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserũt. tũ ille stans in medio cẽ-

[a] *Moses opẽ Dei implorat.*

cionis

cionis, ait se præsẽti necessitati à Deo remediũ afferre: nec ita multò post [a] magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atque exhibitum: qui ad hũc modum pastis, alia mox alimenta demisit, nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cũ manibus eius hærens, concreuisset, suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti, deguſtat: lætúsque re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgare rorẽ de cælo descẽdere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac [b] mox prægustatũ offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu verò ad aromatis similitudinẽ quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini simjlis: eúmque pro se quisque certatim colligebant. sed [c] mox edicto admonẽtur, vt ex æquo assaronis mensurã quotidie colligerent: nõ enim defore hoc cibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligunt. quod si quis contẽpto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt quibunc he-

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *In Hebraorum castra coturnices Deus immittit.*

b *Manna Israelitas Deus cibat.*

c *Edictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret.*

An. mundi 2454. *Ante Christum natum* 1510.

bet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna vocant, nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: ãtum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerũt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquanti sper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantum nõ siti deficientibus, quandoquidé solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriẽs petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ociũ & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendenté. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidẽda, Moses ferit eam virga, quæ euestigio dedehiscens aquã euomuit copiosissimã simul ac limpidissimam, illi verò inopinato spectaculo

a *Manna quid significet. Exod. 17.*

b *Israelita 40. annos Manna sustentati.*

c *Israelita in Raphidi perueniunt, vbi laborãt siti.*

d *Moses virga petrã ferit & large profilit vnda.*

ctaculo attoniti, vel aſpectu ipſo recreabantur nóxque magna cum voluptate bibebant, quòd eſſet dulcis & qualem diuinitus datam eſſe conueniebat. quapropter & Moſen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pio accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur autem ſacræ literæ in templo dedicatæ, quòd Deus Moſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

Anno mundi 2454 Ante Chriſtum nat. 1510.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit

CAP. II.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúſque de his per omnes gentes circumquaque ſparſis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & miſſis vltrò citróque legationibus adhortabantur ſe inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, ſi modò poſſent aduentantem multitudinem. præcipuè verò huius expeditionis inſtigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnaciſſimi. Horum a Reges & ſe inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem ſibi ſtruere dictitantes: quos non oportere contemni, ſed priuſquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipſorum ceſſatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiúſque eſſe in deſerto eorum cònatus vlciſci quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentium, initiis aduerſariorum potentiæ quàm primùm obſtare, nec expectare dum

Hedio & Ruffinus. Cap. 2. Exod. 17.

a Amalecitæ mouent in Iſraelitas.

quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi cõſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendum erat: hortatur [a] vt Dei ſententia freti, cuius auſpiciis libertatem ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecuniis, cõmeatu & aliis huiuſmodi præſidiis ſint inferiores, ſed cùm Deũ pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent lõgè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eúmq. fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſque tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe confeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneis Ieſum præficit Naueci filium è tribu Ephræmitide,

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510

a *Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.*

b *Amalecites fundunt fugántque Iſraelitæ.*

tide, virum manu ac consilio iuxtà promptum, & pietate insignem, & è Mose præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita disposuit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctẽ deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit atque ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse mótem ascendit. iámque ad manus ventũ erat, pugnabatúrq. strenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione prœliabantur. Moses verò extensione manuum lassatus, cùm obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuisséntque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent, qua victoria nõ alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit: nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaque degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opi-

An. mundi 2454 Ante Christ. nat. 1510.

a Iosua Israelitarum Dux designatur.

mam a reportauerunt. námque castris etiã hostilibus expugnatis publicè,& priuatim sunt ditati,qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in presens tantum ea victoria profuit,sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentæ non mediocris accessio est facta.multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria,magnus etiã pecunię signatæ numerus: adhæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solét. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit,& fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent.Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum.Sequenti b verò die Moses cæsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis,quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesũmque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeôque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur,cùm hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque c internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltrò armis aggressi essent, ídque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto quo hostem iacentem

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a *Israelita prædam opimam ab Amalecitis reportant.*

b *Spoliorum & præmiorũ distributio.*

c *Amalecitæ internecione delendos prædicit.*

centem fortiter reiectum magna clade affecerunt, post dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad [a] montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

[a] *Israelitæ ad montem Sina perueniunt.* Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Exod.* 18.

Raguelis consilium quod genero suo Moſi dedit.

CAP. III.

CVm [b] autẽ rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq. peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorũ liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulũ præbet prope rubũ, qui flagrationem illæsus euaserat, dum verò multitudo per suas quisq. cognationes epulatur. Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq. suũ faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudẽ, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitrio ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminẽ volens impedire quò minus iustitia viri frueretur, vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutũ vidit: seductũ seorsum quid facto opus esset docuit:

[b] *Raguel ad Mosen, in desertum Sinæi peruenit.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

consuluítque [a] vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicæ negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminẽ, nisi Mosi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tãtũ cultui deditus esto, quò facilius populũ è præsenti necessitate eximas: Quin & illud pro virili cõsulauerim, vt lustratis ac recẽsitis copiis eas in dena millia distributas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & decem cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos impones, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

a Raguel siue Iethro Mosis socer eos Israelitũ iudices deligendos consulit.

Hoc [b] Raguelis consiliũ Moses libenter admisit, fecítq. quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans, neq; authorẽ eius celans, sed pro concione populo indicãs cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militariũ ac iudiciorum, malens dignos sua laude nõ fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius coniicere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendũ erit. Interea dũ his

Hecatæo & Rufino cap. 5.

b Moses soceri consiliũ admisit.

his locis populus hæret, Moſes pro concione ait ſe ire in montem Sina collocuturum cum Deo, & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubétq; vt ipſi interim in propinquo caſtra metentur, viciniores Deo futuri. Anno mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

Moſes conſcenſo Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

CAP. IIII.

HIs[2] dictis aſcendit Sina montem omnium regionis eius celſiſſimum, & ob nimiam altitudinem cautéſq; prærupras non aſcenſus tantum hominum, ſed aſpectus quoque ipſos defatigantem, vt non immerito propter nomen incolens religioſus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis caſtris radices montis occupant, ſuſpenſi animis quidnam boni ita vt premiſerat, eſſet à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem ſuum expectant, feſtos dies agebant, caſtitatē ſeruantes tum in cęteris, tū abſtinendo à congreſſu mulierū per triduū, ſicut iuſſi fuerant, & aſſiduis precibus Deū ſolicitantes, vt propitius Moſem excipiens, donum ſibi per eū aliquod mitteret quod ad vitam benè ac feliciter degendum cōducibile foret, interim & victu ſumptuoſiore vtebātur & ornatu ſplendidiore vnà cum vxoribus ac liberis exolebantur. atq; in hunc modū duobus diebus inter epulas exactis, apperente iam tertia nubes primum præter ſolitum ſupra tota caſtra Hebræorum ſublimis pependit. tentoria quam latè patebant cōtegens, reliquū cœlum circumquaque clara ſerenitate obtinēte: procellæ[b] deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura ſimul crebro micantia terrebant, fulminaque celſa ſignificabant Moſen ex ſententia cum Sina

Hedio & Ruffinus Cap. 6. [a] *Moſes Sinæ montem aſcendit.*

[b] *Horrenda fulmina in monte*

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 550.

Deo propitio conueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiãt, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterũ Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiúſq. horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabãtur. nàm & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de mõte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per irã Dei ſublato, ſe quoq. ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultúq. ipſo animum gaudio geſtientem præferens, quo cõſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram quæ mãdata à Deo referat, quã vbi cõueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri [a] Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodũ nunquã antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq. tempore legatũ veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum pérq. eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quę vobis dicturus ſum, meam mediocritátem intuentes, quódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluẽtibus labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam

[a] *Moſes ad Iſraelitas oratio.*

vagiis

variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis munuit, qui omniū egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris y- sumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quē Abrahamus nostri generis au- tor ex errone possessor Chananæ terræ est fa- ctus, per quē Isacus confectis senio parentibus est natus, per quē Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quē Ioseph⁹ in Ægyptio- rum præsidem euasit, is inquam vobis hæc præ- cepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres, ea vobis sacrosancta erūt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim pa- rendo beatā vitā agetis, fruentes terra fertili, mari trāquillo, progenie iuxta naturæ leges fe- lici, eritisq. hostibus vestris semper formidolo- si. ego enim eū Deo coràm collocutus, immor- talē eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His[a] dictis adduc- it populū cū liberis & coniugibus vt Deū lo- quentem eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per hu- manam linguā in animos eorum illaberentur, itaq. omnes audiebant vocem è sublimi descē- dentem, vt nemo nō intelligeret. Præcepta au- tem quæ Moses duabus tabulis inscripta reli- quit, non est fas totidem verbis euulgare, sen- tentias tātū eorū indicabimus. Docet enim nos

Primum[b] præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum a- dorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Anno mundi 2458. Ante Christum nat. 1510.

a *Populus Israelitarum Deum de monte Sinai loquentem audit.*

b *Decem præcepta. Exod. 24. Deuter. 5.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non commitendum furtum.
Nonum, Nõ deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prędixerat audiuit, dimissa est cõcio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentoriũ ventitantes postulabãt vt etiã leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóve modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legũ partem in aliud tempus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eodẽ ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, per [a] XL. enim dies abfuit, cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio, variabãt enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximè qui minus eũ amabant: alij raptũ à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiã ancipites, quòd alterum ab humanis casibus nõ alienũ, alterũ viri illius virtuti conuenientibus videbant, ipsius sortẽ satis æquo animo ferebant, suam autẽ vicem dolebãt, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ inueniri credebant impossibile: & neq; solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta nõ dolere poterant. ac ne castra mouere quidẽ audebant, reditũ expectare iussi. tãdem [b] XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit: diuinam prouidentiam illis adesse

Exod. 24.

a Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.

b Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

se significans, & rationē bene ac beatè viuendi se per eos dies didicisse. postulatéq; Deū vt tabernaculū ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secū circūferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascēdere, sed interuisitans crebro & tantū nō cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi permonstratā, nihilq; superesse, nisi vt ad eius fabricam quam primū se accingerent. His dictis [a] profert duas tabulas continentes decē præcepta inscripta in singulis quina. erat autē Dei manus ea scriptura. Illi verò [b] præsentia sermonéq; Mosis læti prō se quisque certatim ad structuram tabernaculi cōferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem ligneā elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouiū pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, adhæc lanās eisdem coloribus tinctas, & linū byssinū, lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorū. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquā istę species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus architectos operi Propheta præficit ex mādato Dei, sed tales vt non alij deligēdi fuerint, etiāsi populi suffragiis res cōmissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel [c] ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror, & Eliabus Isamachi, tribus Dauidis. Plebs [d] autem tanta alacritate operam & impensam offere- bat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis

a *Duæ tabulæ Mosis. Exod. 35.*

b *Israelitæ lati certatim ad structuram tabernaculi conferunt.*

Exod. 36.

c *Beseleel & Eliab Archuelli tabernaculi.*

d *Edicto plebs coercenda, ne quisquam amplius ad tabernaculi structuram offerant.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

bet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna vocant, nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: tãtum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerũt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi murmurabantur. ille verò declinato aliquanti sper tumbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantum nõ siti deficientibus, quandoquidẽ solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriẽs petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ociũ & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentẽ. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidẽda, Moses ferit eam virga, quæ euestigio dedehiscens aquã euomuit copiosissimã simul ac limpidissimam, illi verò inopinato spectaculo

a *Manna quid significet. Exod. 17.*

b *Israelita 40. annos Manna sustentati.*

c *Israelita in Raphidi perueniunt, vbi laborãt siti.*

d *Moses virga petrã ferit & large profilit vnda.*

Anno mundi 2454 Ante Christum nat. 1510.

ctaculo attoniti, vel aſpectu ipſo recreabantur móxque magna cum voluptate bibebant, quòd eſſet dulcis & qualem diuinitus datam eſſe conueniebat. quapropter & Moſen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pio accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur autem ſacræ literæ in templo dedicatæ, quòd Deus Moſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit

CAP. II.

Hedio & Ruffinus. Cap. 2. Exod. 17.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúſque de his per omnes gentes circumquaque ſparſis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & miſſis vltrò citróque legationibus adhortabantur ſe inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, ſi modò poſſent aduentantem multitudinem. præcipuè verò huius expeditionis inſtigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnaciſſimi. Horum a Reges & ſe inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem ſibi ſtruere dictitantes: quos non oportere contemni, ſed priuſquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipſorum ceſſatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiúſque eſſe in deſerto eorum cònatus vlciſci quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentium, initiis aduerſariorum potentiæ quàm primùm obſtare, nec expectare dum

a *Amalecitæ mouent in Iſraelitas.*

quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi cõſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte conſligendum erat: hortatur [a] vt Dei ſententia freti, cuius auſpiciis libertatem ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecuniis, cõmeatu & aliis huiuſmodi præſidiis ſint inferiores, ſed cùm Deũ pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent lõgè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eúmq. fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſque tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe confeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneis Ieſum præficit Naueci filium è tribu Ephræmitide,

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510

a Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.

b Amalecitæ fundunt fugántque Iſraelitæ.

tide, virum manu ac consilio iuxtà promptum, & pietate insignem, & è Mose præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita disposuit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctẽ deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit atque ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse mõtem ascendit. iámque ad manus ventũ erat, pugnabatúrq. strenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moses verò extensione manuum lassatus, cùm obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuisséntque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent, qua victoria nõ alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit: nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaque degentibus magnum terrorem immiserunt, & laboris præmium prædam opi-

An. mundi 2454 - *Ante Christ.* nat. 1510.

a *Iosua Israelitarum Dux desig-natur.*

mam a reportauerunt. námque castris etiã hostilibus expugnatis publicè, & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in presens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiã pecuniæ signatæ numerus: adhæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solét. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est fortitum. Sequenti b verò die Moses cæsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesúmque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeóque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cùm hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque c internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltrò armis aggressi essent, ídque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto quo hostem iacentem

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a *Israelita prædam opimam ab Amalecitis reportant.*

b *Spoliorum & præmiorũ distributio.*

c *Amalecitas internecione delendos prædixit.*

centem fortiter reiectum magna clade affecerunt, post dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad [a] montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam antè commemorauimus.

Ab. mundo 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

[a] *Israelitæ ad montem Sina perueniunt.* Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Exod.* 18.

Raguelis consilium quod genero suo Moſi dedit.

CAP. III.

CVm [b] autē rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq. peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorū liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulū præbet prope rubū. qui flagrationem illæsus euaserat, dum verò multitudo per suas quisq. cognationes epulatur. Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq. suū faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudē, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitrio ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminē volens impedire quò minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutū vidit: sedulò seorsum quid facto opus esset docuit:

[b] *Raguel ad Moſen, in desertum Sinai peruenit.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Ann. mundi. 2454. Ante Christum nat. 1510.

consuluítque [a] vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicæ negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminẽ, nisi Mosi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo peticlitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tãtũ cultui deditus esto, quò facilius populũ è præsenti necessitate eximas: Quin & illud pro virili cõsulueris, vt lustratis ac recẽsitis copiis eas in dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & decem cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

a Raguel siue Iethro Mosi socer, Israelitis iudices deligendos consulit.

Hoc [b] Raguelis consiliũ Moses libenter admisit, fecitq. quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans, neq; authorẽ eius celans, sed pro concione populo indicãs cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militariũ ac iudiciorum, malens dignos sua laude nõ fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius coniicere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendũ erit. Interea dũ his

Hecko & Ruffinus cap. 5.

b Moses soceri consiliũ admisit.

his locis populus hæret, Moſes pro concione ait ſe ire in montem Sina collocuturum cum Deo, & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubétq; vt ipſi interim in propinquo caſtra metentur, viciniores Deo futuri.

Ante Chriſtum nat. 1510.

Moſes conſcenſo Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

CAP. IIII.

HIs[a] dictis aſcendit Sina montem omnium regionis eius celſiſſimum, & ob nimiam altitudinem cautéſq; præruptas non aſcenſus tãtum hominum, ſed aſpectus quoque ipſos defatigantem, vt non immerito propter nomen incolens religioſus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis caſtris radices mõtis occupant, ſuſpenſi animis quidnam boni ita vt premiſerit, eſſet à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem ſuum expectant, feſtos dies agebant, caſtitatẽ ſeruantes tum in cęteris, tũ abſtinendo à congreſſu mulierũ per triduũ, ſicut iuſſi fuerant, & aſſiduis precibus Deũ ſollicitantes, vt propitius Moſem excipiens, donum ſibi per eũ aliquod mitteret quod ad vitam benè ac feliciter degendum cõducibile foret, interim & victu ſumptuoſiore vtebãtur & ornatu ſplendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modũ duobus diebus inter epulas exactis, apperente iam tertia nubes primum præter ſolitum ſupra tota caſtra Hebræorum ſublimis pependit. tentoria quam latè patebant cõtegens, reliquũ cœlum circumquaque clara ſerenitate obtinẽte: procellæ[b] deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura ſimul crebro micantia terrebant, fulminaque celſa ſignificabant Moſen ex ſententia cum Sina.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

[a] *Moſes Sina montem aſcendit.*

[b] *Horrenda fulmina in monte Sina.*

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 1410.

Deo propitio conueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiãt, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterũ Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiúſq. horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabãtur. nàm & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de mõte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per irã Dei ſublato, ſe quoq. ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultúq. ipſo animum gaudio geſtientem præferens, quo cõſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram quæ mãdata à Deo referat, quã vbi cõuenisſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exauditetur, in hunc modum eſt affatus: Viri [a] Hebræi. Deus optimus maximus, quemadmodũ nunquã antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq. tempore legatũ veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum pérq. eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluctibus labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam

[a] Moſi ad Iſraelitas oratio.

vagiis

variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis munivit, qui omniū egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris y-sumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananææ terræ est factus, per quē Isacus confectis senio parentibus est natus, per quē Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quē Ioseph̄us in Ægyptiorum præsidem euasit, is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres, ea vobis sacrosancta erūt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatā vitā agetis, fruentes terra fertili, mari trāquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritq; hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coràm collocutus, immortalē eius voceem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His[a] dictis adduxit populū cū liberis & coniugibus vt Deū loquentem eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguā in animos eorum illaberentur, itaq. omnes audiebant vocem è sublimi descēdentem, vt nemo nō intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tātū eorū indicabimus. Docet enim nos

Primum[b] præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Ante natū Christum 2456.

Ante Christum nat. 1510.

a *Populus Israelitarum Deum de monte Sina loquentem audit.*

b *Decem præcepta. Exod. 24. Deuter. 5.*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non commitendum furtum.
Nonum, Nõ deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, *Nihil alienum concupiscendum.*

Exod. 21.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prędixerat audiuit, dimissa est cõcio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentoriũ ventitantes postulabãt vt etiã leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóve modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legũ partem in aliud tempus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eodẽ ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, *Exod. 24.*

a Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.

[a] XL. enim dies abfuit, cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio, variabãt enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximè qui minus eũ amabant: alij raptũ à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, *inter* vtranque sententiã ancipites, quòd alterum ab humanis casibus nõ alienũ, alterũ viri illius virtuti conuenientibus videbant, ipsiu. sortẽ satis æquo animo ferebant, suam autẽ vicem dolebãt, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ *inueniri* credebant impossibile: & neq; solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta nõ dolere poterant. ac ne castra mouere quidẽ audebant, reditũ expectare iussi. tãdem [b] XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit: diuinam prouidentiam illis adesse

b Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.

seſignificans, & rationẽ benè ac beatè viuendi se per eos dies didicisse. postularéq; Deũ vt tabernaculũ ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secũ circũferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascẽdere, sed interuisitans crebro & tantũ nõ cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi permonstratã, nihilq; superesse, nisi vt ad eius fabricam quam primũ se accingerent. His dictis [a] profert duas tabulas continentes decẽ præcepta inscripta in singulis quina. erat autẽ Dei manus ea scriptura. Illi verò [b] præsentia sermonéq; Mosis læti pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi cõferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem ligneã elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & o niũ pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, adhæc lanã eisdem coloribus tinctas, & linũ byssinũ, lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorũ. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquã istę species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, non nullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus architectos operi Propheta præficit ex mãdato Dei, sed tales vt non alij deligẽdi fuerint, etiãsi populi suffragijs res cõmissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel [c] ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror, & Eliabus Isamachi, tribus Dauidis. Plebs [d] autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Duæ tabulæ Mosis. Exod. 31.*

b *Israelitæ lati certatim ad structuram tabernaculi conferunt.*

Exod. 36.

c *Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.*

d *Edicto plebs coercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram offerant.*

Ann. mundi 3455. Ante Christum nat. 1509.

voce admonendi non esse opus: pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in mõte ex Dei colloquio didicerat, tum quãtum instrumẽtum capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente, nec minor fuit largitio mulierũ circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

CAPVT V.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

a *Moses in deserto tabernaculum erigit.*

b *Atrium tabernaculi primum.*

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses [a] indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atriũ [b] primo dimensus latitudine L. cubitorũ, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq. cubita per longiora latera vicinos, & in postico latere X. In vnoquoq. inerant annuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ, annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totúmq. eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur, atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos insitæ posticũ, ex argen-

rohi quoque constabant præter bases, quæ erãt aneæ, ab vtroq. autem latere stabant tres valli bene firmati, erant autem & illi linteo è byssо contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longum, & quinq. altum, ex purpura byssо que & hyacintho contextum, variè picturatum, exceptis animantium formis. Intra ianuas autem erat aspersorium aeneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. *Hunc in modum septum atrij* se habuit. Tabernaculum [a] autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: erátq. longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, atrollebatúrque tantum quantum in latitudinem patebat. Erántq. tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & *dimidij* cubiti, *intus & extra* laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularũ cardines suscipiebãt. Parietis verò occidẽtalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autẽ tabulæ erant viceuæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quæ angulares posuerũt ad initar maiorum tabularum. Singulæ verò tabulæ annulos habebant

Ann. mundi. 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] Tabernaculum.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

luti quibuſdam radicibus confixos per ordinẽ, ad inuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati vectes immiſſi, ſinguli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabátq; caput vectis vniuſcuiuſq; in alio capite, in modũ pixidis, & poſt tergum parietum in longitudine poſitorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriuſq; parietis latera cõtinebãtur, incaſtrationibus factis & immiſſis adinuicẽ. atq; ita cautum eſt tabernaculo contra ventorum vim alióſve impetus, vt ſecurum & immobile conſiſteret. Intus [a]autem diuiſa in tres partes longitudine, poſt decẽ cubita intima, ſtatutæ ſunt colũnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ, ſimilibus baſibus impoſitæ, paribus interuallis per trãſuerſum diſtitæ: vltra has fuit adytum, reliquũ verò tabernaculi ſacerdotibus patebat: atq; hæc tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis naturã referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſacerdotibus inacceſſa cælum Dei quodammodo repræſentabat: viginti verò cubitorũ ſpatium, tanquã mare & terra hominib. inacceſſibilis, ſolis ſacerdotibus cõcedebatur, à fronte verò quà aditus patebat, columnas ſtatuerũt quinq; æreis baſibus innixas, poſt hæc vela ſunt per tabernaculũ expanſa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum primum cubita decem quaquauerſum patebat: quod per columnas eſt diſtentum, quę adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à conſpectu hominum excludebant, totúmq; hoc fanum vocabatur [c] ſanctum, adytum verò vltrà IIII. columnas ſitum dicebatur ſanctum ſanctorum. fuítque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliiſque ornamentis picturatum, exceptis

a Sanctuarium.

b Tabernaculi diuiſionis ſignificatio.

Exod. 26.

c Templum ſanctum Sanctum ſanctorum.

exceptis tantum animantium figuris, alterum autem velũ magnitudine, colore, textura priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrãtibus præbebat. huic penè cõtiguum erat aliud velum magnitudine par sed & è lino contextum, anulis à funiculo per transuersum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquãdo festis præcipuè diebus reductum populi prospectũ admittebat, reliquis diebus, & maximè parum serenis obiectu suõ picturatum illud velum à tempestatibus protegebat. vnde mos mansit etiam post templũ exædificatum, vt velum huic simile in aditu præ. tenderetur. erant præterea decẽ aulæa quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenumoctonũ n cum vncinis aureis qui contiguorum anulis ita inserebantur, vt coaptata in vnũ viderẽtur: quæ extensa fanũ supernè obtegebãt, & parietes à lateribus, & à tergo: minus vno pede ad terram pertingentia, erant & alia peripetasmata vndecim æquè lata, sed longiora videlicet triginta cubitorum singula. è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta: quę tegmine suo vsq; terram fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vsum supra denarium numerum erat adnexum. hæc rursus ab aliis è pellibus consutus contra æstus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cælum quis contueretur, cæterùm cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.

CAP. VI.

TAbernaculo autem hunc in modum cõstituto, etiam arcã [a] Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hęc vernacula nostra lingua dicitur Heeron, figura tali. longitudo eius erat quinq. palmorum: altitudo verò & latitudo trium palmorũ: erátq. intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmẽ aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte promittens, ex vtroq. autem longiore latere inerãt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinque traiecti, vt quoties opus esset quocunq. transportari posset, neque enim à iumentis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur, operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi [b] Cherubeis appellant, ea sunt animãtia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in [c] hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsámque arcam intra adytum recondidit.

Exod. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *De arca sacra Deo.*

b *Cherubim.*

c *Legis tabulæ in arca.*

De mensa & candelabro aureis, déque aliis rebus tabernaculi.

CAP. VII.

IN fano autem [d] mensam collocauit Delphicis non absimilẽ, longitudine duũm cubitorũ, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eã sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Doricẽses addere solent. sed supernè quadrangulares erant, habebátque circumquaque labrum quatuor digitis tam infernè quàm supernè promi-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

d *Mensa.*

nens

nens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summum pedem: adhibebantúrque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunq. vt vectes traiiciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunq. opus esset præbebãt. hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non lõgè ab adyto, & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi cõfecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. super panes autẽ ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septem verò dies alij panes inferebãtur, festo quod nos vocamus sabbatũ. cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianũ parietem situ erat [a] candelabrum ex auro fusili sed nõ solido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominãt: eráto. distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altum assurgentibus, in septem ramos diffusis iuxta numerũ solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia; quibus imponebantur septem lucernæ secundùm totidem planetarum numerũ: respiciúntque ad orientem & meridiẽ, candelabro obliquè posito inter hoc & mẽsam vt dixi, sita erat [b] arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla, super qua stabat foculus corona aurea circũquaq; cinctus: cui anuli inerant cum suis vectibus, quo per viam à sacerdotibus deporta-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hedio & Rufinus Cap. 10.

a *Candelabrum aureum.*

b *Ara suffumigatoria.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

ri posset, Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine triũ cubitorum, inaurata cratem pro foculo superpositam habẽs. excipiebat enim terra quicquid ignitũ supernè decidebat, quòd basi nulla subesset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ thuribuláq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro puriſſimo.

Exod. 38.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic habebat. nunc [a] restat dicendum de vestitu tã reliquorũ sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis. quem anarabachẽ nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legẽ & castus, accedens ante omnia [b] manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byſſo retorto, in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt, super hoc induit linteam interulã byſſinã è duplicata tela cõfectam, chetomene [c] nostris vocatur, significátq; ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habẽs manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani. ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byſſinis: stamen verò è sola byſſo constat: quæ semel atq; iterũ circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit, tum demum dum sacerdotes à sacris feriãtur:

Exod. 39.

a Vestimenta sacerdotum.

b Manachasen.

c Chetonem.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

sdque ad ornatum conferre videtur. cùm verò sac is est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum lævum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit [a] abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habétque circa collum amplam aperturam, cuius oræ vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabaz anem [b] vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum. neque totum caput comprehendentem, sed paulò plus quam medium. hic vocatur [c] masnaemphthes, est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpè in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Sit sacerdotum quidem ornatus in genere est talis, Pontifex [d] verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerabimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates [e] methir nominant, astringítq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta, cæterùm ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorũ distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum cõtexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad mediũ pectus: cui dedecoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeuntur est scissa. Super hanc terram

a Abaneth.

b Massabazanes.

c Masnaemphthes.

d Pontificis ornatus.

e Methir.

An. mundi. 2455. Ante Christum nat. 1509.

etiamnum induit vocatam [a] ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita cõtexitur: vt circa mediũ pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq. ita extantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdémq. coloribus, quibus ephodes, variegatum. id [b] vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spaciũ illud circa pectus à texẽte relictum expleat, id cõmittitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino futuram explente, in vtroq. autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorũ nomina literis vernaculis liguæ nostratis, vt vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incõparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, eõsertæ coronulis aureis ita vt excidere nõ possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, Iaspis, Sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorũ Iacobi nomina. quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerãt. Cũ autẽ p se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint põdus gẽmarũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis q̃ respicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt: q̃ suscipiãt catenas aureas. opere plexili, veniẽtes per fistulas quasdã ad extremitates humerorũ: quarum

a *Ephod.*
b *Essen sive Logion.*

rum catenarum summitas ascendens reducitur post tergũ, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cõnectitur: id quod præcipuè sustinet ephodẽ ne quo pacto defluere possit. essẽni autẽ assita erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quę totũ cõplexa rursũmq. supra suturã nodata. deorsum propendere sinebatur. omnes autẽ fimbriæ quibusdã oris fistulosis vtrinque includebantur. Porrò [a] pileo, quali cæteri sacerdotes, vtebatur: super quẽ extabat alius cõsurulis ex hyacincho variatus. hũc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabãtur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus. apud Græcorum herbarios hyoscíamus. quòd si quis aut visam aliquãdo nõ satis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie nõ nouit, huic etiã describere eã nõ grauabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinem excedẽs, napo similẽ radicem habens: vix enim hac parte est alia similior: folia verò apio. hęc è ramis emittit calyculũ ipsis inhærentẽ: vestitúrq. tunica quadam, quã exuit fructu ad maturitatẽ tendẽte. calyculus autẽ est quãtus articulus minimi digiti, circumferentiã habens crateri simílẽ. quod ipsum clarius faciam propter ignorãtes ima sui parte circa fundum dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursũ dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatum, eminẽtes habens incisuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones desinentes. cõtinet autem sub opercolo fructũ per totũ calyculum, herbæ [b] sideritidis semini similem. florẽ verò fert qui papaueris videri possit. einsmodi corona ab occipi-

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

a *Pontifici aurea corona triplex.*

b *Sideritis.*

An. mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

tio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi nō ambiebant: sed ceu lorum quoddam latum aureum, quòd sacris characteribus Dei nomen inciſum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos proſequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quaſi per impietatem numen contemnamus quod ipſi aſſiduo cultu venerentur. Nam [a] ſi quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vaſa quibus inter ſacrificandum vtimur, comperiet legiſlatorem noſtrum diuinum quendam virum fuiſſe, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræſentatam quodammodo vniuerſitatis rerum naturam inuenire licet, ſi quis non ociosè ſed prudenter ſingula conſideret. Nam & tabernaculū longitudine 30. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus. Sacerdotibus permiſſis, quaſi profano loco, terram & mare ſignificat. hæc enim ab omnibus promiſcuè calcantur. tertiam verò partem ſoli Deo deſignauit, eo quòd cœlum hominibus ſit inacceſſibile. itidem per duodecim panes in menſa diſpoſitos, annum ſignificauit in duodecim menſes diuiſum. & cum candelabrum è ſeptuaginta partibus cōpoſuit, duodecim ſigna per quæ planetæ feruntur ſubindicauit: & per ſeptem lucernas impoſitas totidem planetarū curſum, vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam deſignant. nam byſſus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore ſit fucata, aërem verò hyacinthus repræſentare videtur: ſicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum ſit linea, aëram ſimiliter ſignificat: hyacinthus verò po-

[a] Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.

ſum,

lum, per mala punica fulgetra referens sicut tonitrua per tintinabulorum strepitum. epomis etiam vniuersi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoque in eius medio est insertus, non aliter quàm terra medium mũdi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinẽ habet, qui vniuersa circumplectitur. duo præterea sardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, solis & Lunæ significationem habent. gemmarum etiam duodenarium siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera cõiectura abernaueris. pileus itẽ cæli significatio videtur esse, cùm sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen: & corona illustratur aurea propter splendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionem, ne latétem in his legislatoris sapientiam vltrò dissimulare videremur.

Ann. mundi 2455. Anno Christum nasum 2509.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.

CAP. IX.

HIs ita peractis, priusquam dedicarentur apparuit Deus Mosi, iussitque vt Sacerdotiũ Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito vt meritò præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recensuit virtutes illius, & quàm studiosus esset publicorum commodorum, pro quibus toties in salutis etiã discrimẽ venire non dubitasset. Cúmq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorẽ Aaronis vultib. ipsis præ se ferrent, Viri inquit, Israelitæ, opera iam sunt absoluta, quãlia vel Deus poposcit, vel

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Exod.* 28. 29 30. 40. a *Aaroni Mosis fratri Sacerdotiũ conferuntur à Deo.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

nostræ facultates præstare valerunt: & quoniã scitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia prospiciẽdum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet & pro vobis vota faciat. quòd si res arbitrij mei fuisse, mihi ipsi honorẽ hunc adiudicassem, tum quòd ita natura comparatũ sit vt quisque sibi optimè velit, tũ quod mihi cõscius sim laborũ pro repub. susceptorũ, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique suffragij calculi prærogatiuam contulit. vt qui iustitia in toto populo præmineat: cui iã aurea vestem sacratã & curam sacrorũ, altarisque sui destinauit, is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libẽtius exauditurum, quòd & iam antè in vos est propensus, & propitiatorẽ habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoq. suffragio Dei cõprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutẽ fratris honore hoc longè dignissimus, cui fuerunt eo tempore [a] filij quatuor Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum iussi sunt in vela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua suffitus fieret aliorũmque vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque pluuere neque pluuia aut alia quacunque iniuria lædi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt rursum contribuerent viritim dimidiũ siclum. siclus [b] autem nummi genus est, apud Hebræos, quales sũt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt quorum numerus fuit sexies cẽtena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebántque [c] id argenti soli ingenui ætatis annorum viginti & supra

a *Aaronis filij.*

Exod. 37.

b *Siclus.*

c *Israelitarum ætatis annorũ viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum numerus.*

supra vsq. ad annũ quinquagesimũ: quod mox in vsus tabernaculi est insumptũ. deinde & tabernaculũ & Sacerdotes lustrauit in hunc modũ. myrrhæ electæ siclos quingentos, ireos tantũdem, cinnamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti pondetis concisa ac cõtusa iussit macerari in olei oliuarũ, hinc mẽsurę nomẽ est quę capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorũ decoctis factum est vnguentum [a] suauissimũ: quo & Sacerdotes, & totum tabernaculũ vnguens purificauit. Offerebantur [b] deinde multa & varia super altare aureũ adolẽda preciosa valde, quo rũ naturã, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autẽ his in die suffitũ facere, ante ortũ & circa occasum sõlis: & oleum purificarũ ad lucernas seruare, quarũ tres in sacro candelabro per totã diem Deo lucebãt, reliquiæ sub vesperã accendebãtur. Pòrrò omnibus iam absolutis, palmã artis fabrilis [d] tulerunt [c] Beseleel & Eliabus, nam & aliorum inuẽta excoluerũt, & ipsi multa de nouo inuenerũt: ex his tamẽ duob. præcellebat Beseleel. insumptúmque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto [d] primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio [e] verò sequentis anni mense Xanthico Macedonũ, Hebræorũ Nisan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ est, & quicquid vasorũ in eo fuerat. Statimq. Deus indicauit gratũ sibi esse & nõ superuacaneum laborem Hebræorum, præsentẽ se fano suo hunc in modũ declarans. cum cælum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: lucendúsque vos distillabat ab ea, præsentiæ Dei

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Vnguẽtũ sanctum.*

b *Sacrificia.*

c *Beseleel.* *Exod. 45.*

d *Tabernaculi in deserto dedicatio.*

e *Tabernaculi & salentium dedicatio.* *Leuit. 8.*

Ab mundi. 2455. Ante Chri. nat. 1509.

fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædúmque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dũ de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradũtur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorũ eius aspersit, purificás eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorũ curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguẽto sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis a subito spõte sua ex illis ignis fulguris in morẽ emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei volũtate factum. Ex b quatuor filiis quod dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intuliſſent victimas non iuxta præscriptũ Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occũberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totúsque populus inopinatam hanc eorum mortẽ luxit: solos fratres ad patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tri-

a *Sacrificij ignis de cœlo descendit. Leuit. 10.*

b *Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.*

stitiam habere. iam enim sacrũ amictũ Aaron gestabat. Cæterũ Moses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem nõ amplius ascendebat, sed in tabernaculũ ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerãs. neq. quicquã præter reip. curã præ aliis sibi vendicãs. Leges præterea scribebat & viuendi rationẽ, quã seruãtes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq. hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit. quod in mẽtione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam e[a] vestis omnem sub prophetiæ prætextu impostorarũ occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberúmque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli nõ notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerũ occupabat: tantúmque fulgorem emittebat vt procul etiã intuentibus, conspiceretur, idq; præter naturam suam & consuetudinẽ: quod certè admirationẽ meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionẽ aucupantur. Sed mirabilius est q. nũc dicturus sum. per duodecim gẽmas, quas in pectore põtifex insutas essenii gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotesceret, adesse Deũ, opémq; & auxiliũ suũ inuocantibus esse allaturũ, quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent cum

Ann. Mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] Genesis ii in Pontificali ornatu mẽtionem.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

hoc miraculũ p-o cõpertissimo habeant, ita vt negari non possit, essenam vocant logion hoc est oraculum. Desiit tã essen quã sardonyx fulgorẽ emittere annis ducentis antè quàm hæc cõmentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias oportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq. ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos, & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donáque Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebãt. Principes[a] enim tribuum bini de suo conferentes plaustrũ cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent, & præter hoc vnusquisq. eorũ obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decẽ Daricos valebat, eráq. odoramentis referta. trulleum verò & phiala, vtraque simul ducẽtos siclos pendebãt, sed phiala seorsim tãtùm septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. præterea vitulũ & arietẽ cũ agno anniculo in holocaustũ, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisq. Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq. arietes cũ agnis anniculis & hædis. atq. ita per duodecim cõtinuos dies sacrificauerũt, qualibet die vnus. Moses[b] autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis & deferendis legibus: quas meliores quã vt ad hominẽ autorẽ referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeò

a *Principũ tribuum sacrificia & dona. Numer. 7.*

b *Moses in tabernaculo Deum consulit.*

adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Leges de sacrificijs & purificationibus.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 12.

NVnc paucas tantùm commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo [a] sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq. duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocatur [b] holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hœdum: & hos quidē anniculos, bouē verò licet mactare etiam grādiorē. Sed opus est vt sint omnia mascula quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primum repurgata ad reliquū acerum adiiciunt: tergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum [c] verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferūt. pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulum

a *Duo sacrificiorum genera.*

b *Holocaustoma. Leuit. 1.*

c *Sacrificia pro gratiarū actione.*

Ante mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

instruunt,& quæ superfuerunt igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera Sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam qui [a] per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdósq. sanguine nõ vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renésq. & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in ará infert. Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & carnes eadẽ die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posterã diem reliquum facere. Qui [b] autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq. cùm pro peccato sacrificãt, eadem, quæ plebei, offerũt, hac tantũ differentia, quod victimas adducunt taurum & hædum masculum. Iubet [c] etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cũ ariete duorum, cum tauro trium, hanc consecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificãtes afferunt. cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partẽ, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorũ, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem nõ sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in ará conijcit. reliquum eius Sacerdotes in cibũ sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natũ animal vnà cum genitrice,

Leuit. 4.5.

a *Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.*

b *Sacrificium si quis sciens peccauit.* Leuit. 4.9.

c *Cõsuetudo in sacrificijs obseruata.* Leuit. 2.

trice,& aliàs quoque nō nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperāda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cū victimis insumūtur, ex quibus nihil in posterā diem relinqui fas est, Sacerdotibus quoque partem suam inde sumentibus. Publicis verò impensis lex iubet quotidie agnum anniculū mactari mane ac vespere. septima autem quaq; die duos iugulant, eodē modo sacrificantes: & noulunio præter quotidianas victimas duos boues cū agnis anniculis septem, & arietē, hædum verò pro peccato, si quid fortè per obliuionem omissū fuerit. Septimo aitē mense, quem Macedones hyperberetæum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & septē agnos mactāt, & hedum pro pecatis, decima deinde luna eiusdem mensis ieiunant vsque vesperam: sacrificántq; eadem die taurum & arietes duos & agnos septem & pro peccato hædū. adducunt autē duos præter hunc hędos: quorum alter vinus extra fines in desertum emittitur, in quē, si quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterū verò in suburbanum in locum puriſſimū eductum cum ipsa pelle exurunt nihil omnino purgātes. & cum eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus, sed sumptu pōtificis. quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanum illato, aspergit digito tectum septies, totiēsque pauimentū, rursū sq; toties interiora fani circū altare: reliquum deinde circum altare maius quod est sub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifēxque adiicit arietem de suo, solidū Deo conflagraturum. Eiusdem mensis decima quinta, tempore iam in hibernum vergente, b tabernacula compingere iubentur per singulas familias contra ventura frigora quæ annus

An. mun. 2455. Ante Chr. num. nat. 1509.

Num. 28.

a *Sacrificia mensis Octobris.*

b *Tabernaculorum festum.*

Exod. 23. Leuit. 23. Deut. 31.

An. mundi 2455. ante Christum nat. 1509.

seneſcens afferre ſolet, quin & in patria tandē conſtituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis ſint habituri, & octo dies feſtos ducere: victimāſque Deo ſolidas incendere, & ſimul pro gratiarum actione ſacrificare, manibus interim geſtantes ramos myrti, ſalicis & palmæ, ex quibus mala perſica dependeant, prima die ſacrificium debet eſſe holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, ſed per ſingulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad ſeptenarium perueniatur, Octauo die feriantur ab omni opere, mactántque ſicut diximus vitulum & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatis hædum. Atque hæ ſunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Menſe autē Xantico, qui noſtris Niſan vocatur: & annum exorditur, luna quartadecima, ſole arietē obtinente, quandoquidē hoc menſe ab Ægyptiaca ſeruitute liberati ſumus, ſacrificium, quod tūc exeuntes feciſſe diximus, Paſcha [a] nominarunt, quotannis inſtaurate lege iubemur: celebramúſque id per ſodalicia, nihil è victimis in ſequētem diem relinquentes, quæ eſt quintadecima & azymorū feſtiuitatis prima. nam hoc feſtum priori continēter ſuccedit, durátque dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis veſcuntur: & per ſingulos dies tauri iugulātur duo, aries vnus, agni ſeptem. hæc holocautoma fiunt, additúrq. hædus pro peccatis in quotidianum epulū ſacerdotibus. Secunda [b] azymorū die, quæ eſt menſis huius decima ſexta, frugibus demeſſis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque rati Deum huius vbertatis autorem per gratitudi-

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Num. 9. Deut. 16.

a *Paſcha decima quarta Aprilis die.*

b *Feſtum azymorum. Leuit. 23.*

nem

nem honorari, hordei primitias offerũt in hũc modum. Spicarum [a] manipulum igni torrent, hordeũ deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum facti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum sit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est quadraginta nouem diebus, quinquagesima [b] quam à numero asártha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus assaronibus cum fermento confectum, mactáto q. agnos duos: hæc oblata mox in cœnã Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil supersit absumuntur. cæterum holocaustoma faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdísque pro peccato duobus. Nullum [c] autem festum ducitur absque holocaustomate & laborũ vacatione, sed in omnib. omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur [d] panis non fermẽtatus ex farinæ assaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsquè in proximè sequens Sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne aboletur, quo ad holocaustomata vti solent, & præterea quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratã, & modica coctura duratam: éstque demensum eius farinæ assaron vnus. huius dimidium mane, tantundé vespere,

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Primitiæ frugum.*

b *Sacrificium Pentecostes.*

c *In singulis festis & sacrificiis quid obseruetur.*

d *Panes propositionis.*

An. mundi 2455. *Ante Chri. nat.* 1509.

in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. cæterùm a Moses tribum Leuiticã à cætero populo exemptam vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandũ commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrũ ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post b hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorũ esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neque animalis nõ occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit c etiam è cœtu & consuetudine hominum d leprosos, & seminis profluuiõ laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimã diem puras haberi voluit. eũ quoque qui cadauer curasset, per totidẽ dies à cœtu arcuit. si quis autem vltrà hanc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudinẽ à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam attestatur, de quibus aliàs dicemus. Quo e magis ridẽda est

Leuit. 8. Num. 3.

a *Leui tribus cultui sacrato.*

b *Res immundæ. Leui. 12. 13. 14. 15.*

c *Qui homines immundi.*

d *De Leprosis.*

e *Cõtra illos qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Ægypto contendunt.*

da est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem modo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam Moses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio fe. éte, probabile erat ipsum reclamaturum, præsertim quum inter multas gẽtes leprosi versentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec contemptim habeãtur, vt & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur verabat, si tali vitio fuit infectus, quò minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potiùs quàm detrimentum afferrent? Quare manifestum fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt sibi tum fuerit accipiat.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Cæterùm [a] puerperas fanũ introgredi vetuit, aut sacris interesse vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quod [b] siquis adulterij suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronẽ, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cũ imprecatione, vt si pudicitiã læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur: sin autem præ amore nimio

a Hedio & Ruffinus cap. 14. *Puerperæ leges. Numer. 5.*

b *Adulterij leges & exemplum.*

An mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

& præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculum pariat, peracto iuramento de membrana deletũ nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aspersо, ebibendum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si coniugalem fidem & Deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadẽte. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificiis ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium [a] in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoque interesse vt liberi legitimi proueniãt. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurúve, omnésque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente cõgredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contra feciſſet, capitalem pœnã inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit: hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quãuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum feciſſet, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam, neque à priore marito quacũque de causa repudiatam. Pontifici [b] verò ne viduam quidem permisit, quod tamẽ cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eámque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitũ, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur simplices esse, omníque

[a] *De adulterio & incestu.* *Exod.* 22. *Deut.* 17. *Leuit.* 18. & 20. & 21. & 29.

[b] *Leuit.* 21. *Quale vxor Sacerdoti ducenda.*

omníque fuco cărere. Quicunque è Sacerdotibus integer corpore non eſſet, partem quidem ſuam cum cęteris accipere ſinitur, ſed ad altare aſcendere, & fanum intrare prohibetur. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe oportet: ſed vitã etiam irreprehenſibilem pręſtare. quapropter qui ſacrũ amictum geſtãt tantiſperdum eo vtũtur, præter aliã caſtitatem, puritatem & ſobrietaté à vino quoque interim arcẽtur. Victimæ etiã integri corporis mactãtur, omníq. vicio carentes. Hęc ſunt quæ Moſes iam tũc vitæ ſuæ tẽpore obſeruãda tradidit: quædam ętiã in futurũ, ipſe licet in deſerto degens, Chananæã terrã tandẽ adeptis proſpexit. Septimo a quoque anno remiſſionẽ agris dedit, intactóſq. aratro & plantatione eſſe iuſſit, quemadmodum iã ante populo ſeptima quaq; die remiſſionẽ à laboribus dederat, quæ verò per hunc annum ſponte ſua terra protulerit, publica eſſe & promiſcui vſus iuſſit, & neq; indigenã neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémq; obſeruari poſt ſeptimam annorum ſeptimanã, qui numerus quinquaginta cõficit, vocatúrque b Hebræis quinquageſimus quiſque annus Iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & ſerui manumittuntur, qui contribules cùm eſſent, legem aliquã violauerint, & ſupplicij vice in ſeruitutem vindicati fuerint. Agri quoq; ad priſtinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Iuſtante Iobelo, quę vox libertatem ſignificat, conueniunt venditor & agri emptor, computatíſque fructibus ac expenſis in agrum factis, ſi fructus maiores fuiſſe comperiãtur, recipit agrum venditor. quod ſi expenſæ maiores fuerint, hoc quod deeſt recipiens emptor poſſeſſionẽ alteri cedit. ſin vtraque paria fuerint, poſſeſſio ad veteres dominos reuertitur. idem

An. mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

Leuit. 25.

a *Lex ſeptimi cuiuſque anni.*

b *Annus Iobelus.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo: móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 12.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curã animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsq; cura principibus demandata, numerũ [a] eorũ qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erãt & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorũ qui arma ferre valerét ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autẽ allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filiũ, & Ephræmẽ pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionẽ à Iosepho impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forũ quoque rerum venalium est propositum, & merces suo quęque loco dispositæ: aderántque opifices omnium artiũ in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant ac deinceps Leuitæ. Eorum (nã & hi seorsim sunt recẽsiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum

a *Moses populum numerat.*

Num. 1.

Num. 2. 3. 4.

b *Dispositio castrorum.*

simum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et [a] quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinę speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandũ sufficeret, desinebátque in extremitatẽ campanulę similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitabantur: vtrisque verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo [c] signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua finxerant: deinde tabernaculum dissolutũ medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis monebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Nubes super tabernaculum.* Num. 9. Num. 10.

b *Buccinæ duæ ex argento factæ.*

c *Ordo castrorum & tabernaculi.*

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna. CAP. XII.

Hecat. & Ruffinus Cap. 16. al. 13. Num. 11.

NOn multo pòst à Sina monte castra mouẽbantur; & post aliquot mãsiones de quib. dice-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Hered moth vbi denuò [a] populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregri nationis culpã in Mosen cõferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solũ eius vbertate carere, verumetiam pro spetata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virũ optimè meritũ passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus cõtumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tãtum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota nostra coturnicibus complentur, quas aceru. im venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorũ insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

a *Seditio contra Mosen.*

b *Israelita in deserto coturnicum carnes impetrant.*

c *Concupiscentia sepulchra.*

De

De Speculatoribus qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incussernnt.

CAP. XIII.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

MOses [a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanę habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorũ situm, qui dicitur Fauces, in concionem populũ aduocat. Cúmq. in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, á quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gẽs collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victorię prę-miũ erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terrę vbertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos verò in primis cõcordiæ studere oportet, & Deum adiutorẽ ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores elegit duodecim nobilissimos ex vnaquaq; tribu vnũ: qui exorsi à partibus ad Ægyptũ vergentibus, totã Chananæorũ regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanũ montem peruenirent, explorataq; terræ simul & incolarũ natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14.

Num. 13. 14.

[a] *Exploratores terræ Chananæ mittit Moses.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionē, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progenié se reperisse aiebant, atque ita [a] exploratores cū omnia maiora apud Chananæos inueniissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderāt, suo timore reliquam etiam multitudiné data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deū verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rursumq; [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euētum metuētes, duo [c] è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Calebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, néve Deū insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdā, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirēdi autores ac duces se præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem ob staturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie pręliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres. Deó que freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum.

a *Exploratores Israelitis terrorem inuitiunt.*

b *Mouent populi cōtra Mosen.*

c *Iosua & Caleb populum compescunt.*

populum. Moſes [a] interim & Aaron prociden-
tes in faciem ſupplicabant Deo non pro ſua ſa-
lute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſa-
nam mentem reduceret, tot præſentibus & in-
ſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito
nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præ-
ſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes ani-
matus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis
à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, nõ
tamen quantam peccati enormitas merebatur,
ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi e-
nim tabernaculum ingreſſo, & internecionem
populi cum lachrymis deprecanti, comme-
moraſſe Deum, quot & quantis beneficiis af-
fecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpe-
culatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus
veritatis ineſſe putarẽt, quàm ſuis promiſſioni-
bus, quamobrem non deleturum quidem to-
tum illud quod cæteris mortalibus omnibus
prætuliſſet, attamen terram Chananæam eiúſ-
que vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine
lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta [b] an-
nis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Li-
beris tamẽ eorum terram illam daturum, eóſ-
que commodorum quibus patres ſe per intem-
perantiam indignos redderent, dominos eſſe
conſtituturũ. His denunciationibus vulgus at-
tonitum, totum [c] ſe mœſtitia dedidit: Moſén-
que obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo re-
conciliatus peccatíſq; condonatis, vrbes hoſti-
les eis traderet. Ille verò negabat Deum latu-
rum talibus ſe ventari precibus. nõ enim teme-
rè aut humano more ad hanc indignationem
eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam
protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen
[d] vnicum innumera penè hominum millia
concitata ſedaſſe, quandoquidem Deus

An. mundi. 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

a *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

b *Iſraelitæ in deſerto quadraginta annis erraturi.*

c *Pœnitentia populi.*

d *Moſes vir maximæ autoritatis.*

An. mundi. 3455. Ante Christum nat. 1509.

illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sedà posteris etiã impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitæ ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Fit quidam ne sacro quidem facto, & alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper [a] etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt asaron quatuor drachmis væniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus; nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tãta egestate premente, legem

[a] Annona caritas principatu Claudij.

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo in tempore sunt gesta, quandoquidem etiã scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Hebræorum infesto Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obierint.*

V. *Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Og. gem Amorræorum reges, deleuerítque eorum copias.*

VI. *De Balaamo vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidia tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hebraeorum, inscio Mose cum Chananæis pugna & cladès.

CAP. I.

HEBRAEOS[a] autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iã amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriã de hoste se posse obtinere: accusabántque eum, quasi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia cõstituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes: non tam Mosis respectu, quàm quod *in* eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem *dignos libertate duxisset*, eis nunc quoque si rem serenuè gerant, victoriam non negaturum. *Satis sibi vitium* aduersus eas gentes, etiam si Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiúsque libidine seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quàm loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus, cum Chana-

næis

Num. 14.

[a] *Israelitæ absque Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.*

næis quamprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sentẽtia populariter in hostẽs vadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona a parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantísque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oracvlo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos acceptа clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quúmque populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, protis b castris itum est in desertum: hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter c tanta seditione est laboratũ, quantã nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Hebræi Chananæi cadunt.*

b *Moses retrò populum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari potera'. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primùm expoſita.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

CAP. II.

Num. 16. a Core populum excitare aduerſus Moſen conatur.

COres[a] vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſen in celſo dignitatis cõſtitutũ moleſtè ac inuidenter ſid ferebat. Cũ enim eſſet ex eadẽ tribu & cognatione, inlquum cẽſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentioré & genere nihilo inferiorem: multáq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos cõcionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperent, à vi quidẽ abſtinere

ſinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionẽ amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in mediũ protractos puniri è Repub. eſſe, priuſquam è clãculariis *inſidiatoribus aperti hoſtes* euadant, quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimũ & filiis ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, ſe meritò fuiſſe præferendum, genere Moſi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd ſi antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur, breuique eò res deuenit, vt [a] ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ ſequerentur qui omnes operam dabant vt ſacerdotium fratri Moſis ademptum, in illum transferretur, populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur, concurrebátque incondita multitudo in concionem, vbi ſtans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendũ [b] tyrannum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electo*r*, aliquem dignum fuiſſe ad hunc honorem proiecturum, non eum qui multis eſſet meritò poſthabendus: vel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet. populi ſuffragio potius quàm

An. mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

Aliàs Rabelitidis.

a *Core factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur.*

b *Moſen lapidibus obruendum clamant.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei benè administratę, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam nō erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi [a] inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducētos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquā quidē concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vtérque nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorē dedit, neq; fraterno affectu motus quòd aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquā oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reū facere, & huius facinoris præmiū alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunē me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi ve[illegible]ris etiā calculis iam antè comprobatus. neque enim

[a] *Mosis, ad Coren seditiosum oratio.*

enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quòd ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquũ est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionẽ obstare, quò mẽnus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quísque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, cum mea quoque autoritate confirmabo, méq; ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul & malè suspicari de Mose destitit, & insuper cõsilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atque ita concio dimittitur.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Quemodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

CAP. III.

POstea verò die reditur in cõcionẽ vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamẽ erat dirimendũ: eráto; Ruffi. ca. 2. Numer. 16.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

nonnihil tumultus, multitudine ſuſpenſa ad euentus expectationem, quibuſdam Moſem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, ſeditionum finem exoptantibus, timebant enim ne actum eſſet de Republica, ſi vlterius ſeditio procederet, multitudo quoque natura nouarum rerum cupida, & ad obloquẽdum magiſtratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moſes autem miſſis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iuſſit vt ad condictum venirent ſacris interfuturi: poſtquã [a] autem negauerunt ſe obtemperaturos, neque diutius paſſuros Moſi potentiam artibus malis quæſitam in populo augeri: his renunciatis aſſumptiſque aliquot præſtantioribus, non eſt dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, ſequentibus ſe libenter quos iuſſerat. Tum Dathamus cum ſuis audito Moſem cum primatibus ad ſe aduentare, progreſſi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus eſſet. aderant etiam ſatellites qui arcerent eum ſi quid vi agere vellet. ille verò iam propior ſublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri poſſet. Domine [b], inquit, cœli & terræ ac maris, tu qui mihi teſtis es fide digniſſimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua ſententia feci, qui miſeratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuiſti, exaudi hanc orationẽ, tu enim ſcis omnia, ipſas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei veritatem atque iſtorum ingratitudinem in mediũ proferre. Noſti ſanè exactè & illa quæ natiuitatem meam præceſſerũt, viſa nimirum non audita: nunc in illis rebus teſtimonio tuo me ſubleua, quas iſti cum non ignorent, malè ſuſpicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,

[a] *Dathan & Abiram contumaces.*

[b] *Moſis ad Deum precatio.*

quietam,id quod mea virtute & tua voluntate Ragueliſque ſoceri beneficio conſecutus eram, tamen relictis eius voluptatibus & commodis meipſum totum dedidi ærumnis pro iſto populo perferendis:& primum pro libertate eorum, nunc verò pro ſalute promptiſſimè magnos labores ſuſcepi. Nunc ergo quoniam in ſuſpicionem veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaſerunt,tu qui in igne illo ad mõtem Sina mihi apparuiſti,& voce tua ſpectaculóque illorum prodigiorum me dignatus es,qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluiſti,qui Ægyptiorum opibus afflictis ſeruitutem eorum effugere conceſſiſti, & Pharaotis potentiam ſuccumbere mihi feciſti, qui ignaris viæ per mare mediũ iter aperuiſti, cuius poſtea fluctibus Ægyptios inuoluiſti, qui inermes armis muniuiſti,qui ex vitioſis fontibus potabiles reddidiſti, & potũ nobis inopia laborantibus è petra produxiſti, cibúmque in terra non inuenientibus à mari attuliſti,è cœlo denique nũquam antè auditum es largitus,qui legibus ac inſtitutis rem noſtram ornaſti,adeſto mihi Domine iudex omnium ac teſtis incorruptiſſimus,quòd neque munera à quoquã Hebræorum fauorem meum contra iuſtitiam captante admiſi, neque pauperem bonam cauſam habentem propter aduerſarium diuitem perdere litem ſum paſſus, & nunc Republica ſinceriſſimè adminiſtrata in ſuſpicionẽ culpæ a qua ſum alieniſſimus, venio, quaſi frãtri ob priuatum affectum & non tua voluntate ſacerdotium tuum contulerim.oſtende quòd omnia tua prouidentia diſpenſantur,& nihil fortuitis caſibus,ſed tua volũtate ad effectum peruenit. & quòd res Hebræorum cordi tibi ſint,iuſta in Dathanum & Abironem animaduerſione de-

An. mundi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

clara, qui te ſtupidum faciunt meis impoſturis circumueniri iactantes. facies autem manifeſtã aduerſus inſanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam, ſi non cõmuni more intereant, ne quis nihil niſi humanum paſſos exiſtimet, ſed terra quam indigni calcant dehiſcẽs cum familiis & facultatibus eos abſorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum poſteris ſtatuetur, ne quis ſecus quàm piũ eſt de tua maieſtate ſentire audeat: & meum miniſteriũ ex tua ſententia eſſe cõprobabitur. Quòd ſi vera ſunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus ſum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinẽ in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum cuſtodia ſerua intactam & expertem ſupplicij ſceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienũ eſt à tua iuſtitia, illorũ pœnas immeritã Iſraelitarũ turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repentè contremit, & vndante ſuperficie, non ſecus quàm pelagus vẽto fluctuãs, vniuerſum populum terruit: immani [a] mox ſonitu eliſo, qua ſeditioſi tendebant, ſolum ſubſidit, & eodem momento omnes ad vnum abſorbet: ſublatiſque in hunc modũ profanis, hiatus ille ita rurſum clauditur, vt ne veſtigium quidẽ eius ſupereſſet. Hic finis ſeditioſæ factionis, illuſtre argumẽtum diuinæ prouidentiæ ſimul & potentiæ: fuitque hic caſus eo miſerabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorũ eos eſt miſeratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei ſententiã cõprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt peſtem ac perniciem popularium exiſtimaret. Poſt Dathamum cum ſuis extinctum Moſes pontifica-

a Datam & Abiram ab ſorbet terra.

tus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionē, vt ei sit ratum Sacerdotiū, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriūdi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cúmque his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ secum attulerāt: cum subitò tantus ignis effulsit, quantū nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris spōte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flam collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accēdi poterat fulgentissimus simul ac flagrātissimus: cuius vi ac impetu [a] ducenti illi & quinquaginta vnà cū Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incēdium. His ita absumptis, Moses volēs perpetuū eius supplicij memoriā ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cælestē numē humanis dolis circumueniri posse putant.

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

a Coram eis ducētis quinquaginta viris ignis absumsit.

Quo Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

CAP. IV.

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitus aut fratris gratia, sed diuino iudicio Sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamē ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nā ex

Numer. 17.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

talibus cauſis ortum habuit, vt facilè appareret longo tempore duraturam. Cùm enim ſemel animos hominum occupaſſet hæc perſuaſio, nihil ſine Dei voluntate geri, arbitrabãtur Deum in gratiam Moſis iſta facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus ſæuiret, ſed à Moſe ſolicitatus: ægréque ferebant, quòd non ſolum impunè tot optimatum morte populum mulctaſſet, ſed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo poſthac eum affectaturus erat, cum aliis id malè ceſſiſſe videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt ſuperbæ & nimiæ Moſis poteſtati modum aliquẽ ſtatuerent. facilè enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiens excitari turbas veritus ne qui rurſum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere poſſet, cõcionem aduocari iubet, & auditis poſtulatis nihil reſpondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore Sacerdotiũ, in cuius virga Deus ſignum oſtenderit. quod vbi placuit, inſcriptas at. ulerunt, cum alij, cum *b* Aaron, inſcriptam habens in ſua Leuiticam. eas Moſes acceptas in Dei tabernaculum depoſuit. ſequenti verò die omnes protulit, quę facilè agnoſcebantur, quòd eſſent & à principibus qui attulerãt, & à cæteto populo notatæ: videbántq; alias eadem ſpecie manere, qua erãt pridie cùm eas Moſes acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina eſſe exorta, &, quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno conſtaret. hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitum, omiſſis odiis quibus tam Moſem quàm Aaronem proſequebatur, totum in admirationem diuini iu-

a Alia ſeditio contra Moſen.

b Aaronis virga germinat.

dicij

ſi(ci) verſum, amplius Deo repugnare deſiit, ratúmque Aaroni ſacerdotium eſſe voluit: atque ita tertio Dei calculo cõfirmatus, nemine poſthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorũ populus longis ſeditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moſes autẽ poſteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne forte in parandis ad vitam neceſſariis occupati, negligentius ſacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duum milliũ cubitorũ, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſthac eius tribus ſolennes reditus fuere. Nunc [a] dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iuſſit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas pẽderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quę mactare fas eſt, primogenitum ſi maſculum fuerit, ſacrificandũ Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſuræ omnũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi [b] dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominant, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltrò obligauerunt dimitti, ſa-

An. mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. *Num.* 18. 35. *Leuit.* 14. 18. & 26.

[a] *Sacerdotũ reditus.*

Numer. 6.

[b] *De Nazaræis.*

an. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

cerdotibus pecuniam numerare, mulierem trigînta siclos, virum quinquaginta, qui verò tantum pecuniæ nõ habuerint, hos Sacerdotũ arbitrio relinquẽdos. quin & si quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamẽ Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrum. Tantum est quod Sacerdotibus Moses attribuit, prætérque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes esse voluit, exceptis quę pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano soli Sacerdotio fungentes mares eodem die absumũt. His ita post seditionem dispositis [a] castra mouit, & cũ omnibus copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad regem præmissis. petebat ab eo tãtum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare sine cuiuspiam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretiũ, si rex ita iuberet. ille verò legatis, re infecta, dimissis, negatóque transitu, armatus cum exercitu est obuiã profectus, prohibiturus Mosen si vi viam aperire conaretur. at Propheta consulto prius oracuło, & Deo nõ permittẽte, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem [b] tẽpore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mẽsis Xanthici luna prima: sepultáq; est publico sumptu magnificè super quodam mõte, qui appellatur Soin: & post menstruum luctum [c] lustrauit Moses populum hũc in modũ Iuuẽcam, laboris & aratri expertẽ, colore toto corpore rufam, paulũ ante castra

Numer. 20. a Mosis ad Idumæos legatio.

b Mariamnæ soror Mosis defuncta. Numer. 19.

c Mosi ad lustrandos populum.

stra productam Pōtifex in loco puriſſimo ma-
ctauit,& ſanguiné ſepties digito aſperſit verſus
Dei tabernaculū. Deinde ſolida iuuenca ita vt
proſubuit cū pelle ac inteſtinis ardente, lignū
cedrinū in medium ignem iniiciunt, ſimúlq;
hyſſopum & lanam cocco tinctam. huius cinerē
vniuerſum vir purus ac caſtus collectum repo-
nit in locum puriſſimum: & quotquot poſthac
funeſti purificatione opus habebant, paulū hu-
ius cineris in fontanam immittentes,& hyſſopi
ramulum intingentes, aſpergebant ſe die tertia
& ſeptima. quo facto pro puris poſthac habe-
bantur.& hunc luſtrādi moré etiā in terra belli
ſorte quæſita ſeruari præcepit. Cęterum funeſto
exercitu ita vt dixi luſtrato, per deſertum cum
exercitu pergens Arabiam petiit. Quúmq; ve-
niſſet in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ o-
lim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco mō-
tem excelſum, quo ager claudituꝛ, Aaron con-
ſcendit, præmonitus [a] à Moſe quòd eſſet mori-
turus:& in cōſpectu totius exercitus, ſtās in lo-
co acliui, exutā pontificiam ſtolā Eleazaro fi-
lio tradidit, ad quē iure ætatis ſucceſſio perti-
nebat, atq; ita ſpectante populo moritur, eodē
ipſo anno quo ſororé amiſit, anno ætatis cente-
ſimo vigeſimo tertio, dies mortis eius incidit
in primā lunā menſis qui Athenienſibus heca-
tombęon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis
Ebba. Luxit eū populus dieb. triginta, & luctu
finito, Moſis ductu peruenit ad fluuiū q nomi-
natur Arnon. is [b] ex Arabię mōtibus exortus, de-
ſertū mediū pererrās, in Aſphaltitē lacū influit,
Moabitas ab Amoræis diſterminans. éſtq; hæc
regio frugifera, & fructus quantū ſatis eſt inco-
lis ſuppeditat. ad eius Regē Sehonem miſit le-
gatos Moſes, qui tranſitū per regnum peterent,

Anno mūdi 2493. Ante Chriſtum nat. 1473.

Num. 19.

a *Aaron mortuus.*

Ruffinus Cap. 4. Hed. cap. 5. *Num. 21.*

b *Moſis ad Sehonem Amorræorū Regem legatio.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

fidem daturus quòd ſine detrimento vel agrorum vel colonorum militè traduceret, ſed perſoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam ſi potum aquæ ſine precio dare grauarentur. Sehon verò negato tranſitu & armato ſuorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus ſi Hebræi fluuium tranſire conarentur.

Quemodo Moſes deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleuerítque eorum copias.

CAP. V.

Nume. 21. a Hebræi pugnam parant aduerſus Amoræos.

MOſes autem poſtquam intellexit Amoræos hoſtilem in ſe animum gerere, haud ferẽdum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio ſimul & egeſtate facilè adduci poſſe vt priſtinos tumultus ac ſeditiones renouarent, occaſionem eis adimere volens, conſuluit Deum an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam inſuper pollicente, magnopere hac ſpe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adeſſe tempus quo pugnãdi cupiditatẽ exſatiarent, auſpice Deo, & quò ſponte iam propenderent autoritate ſua compellente, at illi permiſſa poteſtate læti, arma corripiunt, & è veſtigio inſtructa acie ad hoſtem properant. Amoræus cõtrà vt vidit aduẽtãtes, oblitus priſtinæ ferociæ, tum ipſe eſt territus, tum milites animos, quos ante viſum hoſtem præ ſe ferebant, præ timore demiſerunt. Itaque vix primo cõflictu excepto, terga vertunt, in ſola fuga ſpem ſalutis reponẽtes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorſus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hoſtes cedere, acriter inſtiterunt, turbatíſque eorũ ordinibus,

b Amoræos Hebræi fundunt fugántque.

in

in extremam formidinem illos coniecerunt. Jámque totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebãt. nec alteri persequẽdo fatigãtur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnę generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quã vt armis grauarẽtur, aut pedibus fugatos assequebãtur, aut gladibus & iaculis, si quos celetiores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim ęstas. Cúmque desiderio potius ad fluuiũ agmine magno ferrentur, ab insequẽtibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt cõfixi: & [a] inter cęteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæsos spoliabãt, prædas agebant, magna rerũ copia fruebãtur, quòd fructus *noudum ex agris collecti essent, & milites totã* regionẽ percurrebant impunè diripiendo, captiuósq; abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absũpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec cõsilio prudẽter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi [b] verò terrã eam occupauerunt, inter tres amnes insulę modo sitã. Nã [c] Arnonis ripæ meridionale eius latus terminãt, Iobacchus verò septẽtrionale, qui in Iordanẽ influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinę & Gaulanitidis regionũ Rex, in auxiliũ Sehonis amici & socij veniens: cuius res quũdiam perditas videret. nihilominus victoriã sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua [d] spe frustratus & ipse in prælio periit, & exercitus ad vnum est deletus. Moses verò Iobaccho fluuio superato, regnũ Ogis ingressus vrbem vnam post aliam subuertebat,

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

a *Sehon Amoreorum Rex interfectus.*

b *Hebræi terram Amoreorum occupant.*

c *Amoreorum terræ situs.*

d *Ogis Rex cum exercitu trucidatur.*

habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentū exstabat inexpugnata regia vrbe Ammanitidis regionis dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorū latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum nō solum præsens Hebræorū felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione cœperunt, & ex præda tā priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hęc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione [a] Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iámque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbésque gentis eius expugnandas, cuius belli origo talem causam habuit.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

Ruffin. c. 5. Hedio c. 6.

a Hieriche.

De Balaamo vate.

CAP. VI.

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatē cum Madianitis, cū res Israelitarum in tātum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis cōsultè de rebus nouis cogitauit & bello quidē aggredi elatos tot victoriarum successis nō est ausus, obstare tamē volens ne vlterius procederēt legatos, [b] de cōmunibus com-

Num. 22. 23. 24.

b Balaci Moabitarū Regis ad Madianitas legatio.

commodis ad Madianitas mittit. Illi [a]ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilẽ in eis locis vatem & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiã de suis honoratissimũ quẽq; rogãtes vt veniret ad se, & diris imprecationib. Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mẽsæ adhibitis, cõsulit Deũ, quæsit eius de Madianitarum postulatis sententia, qui cũ vetaret illis obsequi, reuersus ad eos ait sibi non deesse voluntatem illis gratificãdi, sed obstare Deũ, cuius beneficio debeat gloriã ex veris hactenus prædictionib. cõparatam. nã exercitũ illum, quẽ ipsi execratum velint, esse Deo longè charissimũ. deditq; consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacẽ cum illis quibuscunq; conditionibus facerent, his dictis legationẽ dimisit, at Madianitæ Balaco maximis precib. vrgẽte, eadẽ de re denuò [b] legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deũ cõsulit, Deus verò offẽsus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deũ hęc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundũ [c] autẽ cũ ventũ esset in viã quandã angustã inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinãs appressit eum ad alterũ septum, nihilq; moueba- [d] tur verberibus sessoris pressurã molestè ferẽtis: cumque nec Angelus de via cederet. nec vates verberandi finẽ faceret, tandẽ procumbẽs Deo sic volẽte humana voce Balamũ incusat, quòd nunquã antehac læsus sæuiret in se, non intelligẽs Deũ prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dũ ille turbatur, apparuit [e] ei Angelus, obiurgans e verbemorem, quòd iumentum non esset in

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

a *Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio.*

b *Secunda ad Balamũ legatio.*

c *Balami Angelum vesistus.*

d *Balami asina loquitur.*

e *Balamũ obiurgatur*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat. modò nequid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His a mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à Rege honorificentissimè, voluit ad quendam mõtem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit varẽ in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus cõsideratis b iubet Regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur, Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidẽtiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit, quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutisque ac probitatis studio sitis anteferẽdi; liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos cõplectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuũ possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, dcóq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantũ auctus, nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsi cæli stellis numero æquiparanda. Cũque tam innumeri futuri sitis, nihil vobis ad summam rerum copiam deest

a *Balaam ad Balacũ peruenit.*

b *Balami de Israelitico populo vaticinium.*

deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuerteretur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore cõtigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia a vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nũc mactos virtute ac pietate caneret. Ad b quẽ vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperiẽda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula nobis nec scientibus nec cogitãtibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei volũtatem ad gratiam hominũ loqui proposueram. quàm primùm enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in hoc um laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propitium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc verba mihi subdidit. Nũc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deũ flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cúmque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidẽ sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciẽ pronus prædicebat

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

a *Balacum tratum repre-hendit Balaamum.*

b *Balaami responsio.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

quicquid euenturũ esset regib. & ciuitatib. clarissimis, quarũ quędã nondũ conditæ videntur. quæ verò extãt earũ res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respondérũt vsque ad nostram memoriam. vt facilis sit coniectura, reliquũ etiam eius *oraculi non vanum fuisse euentum* aliquando comprobaturũ. Balacus autẽ ęgrè ferens expectationem fruſtratã, sine honore vatẽ ablegat. ille domum repetés cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarũ, Balace [a] inquit, vósque Madianitæ, quandoquidẽ necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilẽtia famẽve, aut alio casu delebitur. Deus enim curã habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, quibus ad tẽpus afflicti, mox magis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc [b] consilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽtes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circũ castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subitò se proripiant. cũmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legib. & cultu Dei à quo illas acceperũt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis [c] autẽ ita vt moniti fuerant filias mittentibus. Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiũtur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem

Numer. 25.

a *Balaami de rebus futuris vaticinium.*

b *Balaami aduersus Hebræos consilium.*

c *Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.*

tem ex earum pulchritudine capere inuideant, néve consuetudinem eorum auersentur. Illę libenter & verba iuuenũ & cõplexus admittũt: iámque blandiciis illectos, & cupidine feruẽtes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquãt, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundẽdo, quò magis eas ad miserationẽ flecterent. tum illæ postquã omninò captos & cõsuetudine sua deuinctos animaduerterũt, sic respondent: Optimi iuuenes, nõ desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentũ ac domesticorũ affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nũdinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidẽ amare vos, & abitionẽ nostrã molestè ferre assueratis, ne has quidẽ preces auersabimur. quare si benuolẽtiæ cõiugalis fidẽ dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscũ vt legitimæ nuptæ conuicturæ sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cũ iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniã vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibet modo fidẽ daturos se pollicẽtibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidẽ, [a] inquiũt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiã propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communẽ sustineatis, neceſſe est si vultis nobiscũ vitã degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumẽto persuadebitis amorẽ istum vos non fingere, nisi eosdẽ nos

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

[a] Madianitarum filia Hebræos ad idololatriã perducunt.

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1472.

biſcum Deos adoretis. Nec abſurdum fuerit aut vtrio vertendum, ſi terræ in quã veniſtis peculiares Deos colere malitis: præſertim cùm noſtri per omnes regiones honorentur, veſtrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more vobis eſt viuendum, aut alius orbis quærẽdus, vbi ſoli iuxta veſtra inſtituta vitã agatis. At [a] illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrum deſciſcũt: & pures Deos credere inducti, ſacra illius eius gẽtis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias [b] etiam Simeonidis tribus princeps ducta [c] Chosbi Madianitide, Vtifilia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Moſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge non diſſimulanter ſe oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moſes [d] veritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidẽ nominatim accuſauit, nolẽns in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putant, ad ſanitatem reduci poterant: ſed dicebat rem indignam, nec ipſis nec maioribus eorũ decorã, quòd voluptatem plutis quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcant, & non legum cõtemptu, ſed cõpeſcẽdis prauis cupiditatib. fortes ſe viros declarent. abſurdum præterea dicebat, quod cùm in de-

a *Hebræi mulierum cupidine ducti à patrũ religione deſciſcunt.*

b *Zãbrias.*

c *Chosbi.*

d *Moſes Iſraelitarum idololatriã & voluptatem accuſat.*

in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiã quæsuerant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tũ Zambrias [a] insurgens. Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni feciſſes, sæpe iam pœnas dediſſes, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didiciſſes, me certè nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hactenus, quã sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principatum malicioſis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipse multò dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quàm cæterorum mortaliũ placita valere postulas. ego quæ nũc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mullerculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neq; enim latere cupio. Sacra enim Diis facio præter cõsuetũ, quia id æquũ censeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non sicut sub tyranni de viuere, de vnius tantum fiducia pendentẽ. nemo mihi rẽ gratã fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hęc Zambria pro se & quibusdã sui similibus afferente, populus quietus expectabat quonã audacia hęc esset euasura, maximè quòd videret legislatorẽ amplius nolle cõtendere, ne hominẽ insolentẽ irritatiorẽ redderet. verebatur enim ne plures tales in loquẽdo impudentiæ imitatores faci-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

[a] Zambria aduersus Mosen oratio.

An. mundi. 2493. *Ante Chri stum nat.* 1472.

turbas in populo excitarent. Atq. ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus crescceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem [a] ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulchetrimam virtutis æmulationē accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui eum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc [b] ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentē internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non oportuit, dixerimus. Balamū illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus cōsilium dedit. quo effectum est vt quibusdā infectis prāua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cúmque nihil vetaret

a *Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.*

al. 24000.

b *Moses in Madianitas mouet.*

quin

quin ea pro ſuis ederet, nec vllo teſte id factũ eius coargui poſſet, maluit eum debita apud poſteros memoria non fraudare. Sed hæc quiſque vt libuerit ita conſideret. Moſes autem vt dicere cœperam, in Madianitas miſit exercitũ duodecim millium ſingulis tribubus mille militibus imperatis: eíſque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulò ante memorauimus. *Anno mũdi 2493. Ante Chriſtum nat. 1472.* *Num. 31.*

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Moſe duabus cum dimidiata tribubus conceſſa.

CAP. VII.

MAdianitæ verò intellecto hoſtium aduentu, & quòd iam non longè abeſſent, & ipſi copias in vnum contrahunt, & qua in regionẽ ſuam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præſtò erant, impetus eorum pro viribus propulſaturi. Sed [a] mox primo congreſſu tanta multitudo Madianitarum eſt cæſa, vt numerus cadauerum iniri nõ poſſet, ne regibus quidem ſeruatis. Hi fuêre Othus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme [b] dicta, quam Græci Petram vocare malũt. Fuſis [c] hoſtibus Hebræi regionem ſunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, ſolis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Moſe mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæſo exercitu, prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorũ ſexaginta millia, vaſorum aureorum & argenteorũ magnum numerũ, quibus in domeſtica ſuppellectile vtebãtur,

Hedio Cap. 7. Ruffinus Cap. 5.

a *Quinque Reges Madianitarum cæſi.*

b *Aliàs Areeme vel Arce.*

c *Ingens præda de Madianitis parta.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædã, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus,& Leuitis alterius quinquagesimam.reliquum verò populo distribuit.quo factũ est vt deinde suauiter viuerent,opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti.Moses [a] autem iam admodum senex Iesum designauit,qui sibi in prophetę & ducis(si opus foret)muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini arq; humani iuris peritissimus,Mose præceptore doctus.Per [b] idem tempus duæ tribus,Gade & Rubeli,& dimidia Manassitis, numero pecudum,& aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen,vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dicitans, Velle eos in ocio luxúq; terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes,terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratũ,ne meritò irasci viderentur,respondent,se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta,expeditiores ad certamina fierẽt:paratósque se aiebant,si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent,reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi,& communibus militare auspicijs.

Num.27. Deut.3.

a *Iesum Moses sibi successorem designat.*

Num.32.

b *Tribus Rubẽ,Gad, & dimidia Manassis, Amoritidẽ terram expetunt.*

ſpiciis. Tum Moſes comprobata eorum voluntate. aduocatóque Eleazaro pontifice & Ieſu, cæteríſque magiſtratibus, cõcedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia cõfecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moſes quoq; in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſponte commiſſa eò confugiſſent. ſtatuítque talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidã impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehenſum. ídq; ius ſolis cognatis eſſe voluit, aliis non item. Cæterum [a] oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabiæ, Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gauladeaman. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem [b] tempore cùm defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſen conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit, ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atque hac occaſione inſtituit, vt cuiq; tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quúmq; iam de quæ-

An. mundi 2493. Ante Chriſtum nat. 1473.

Num. 35. Deut. 4 19. Ioſ. 20.

a Oppida refugij. Num. 27. 36

b Salpadis filia parentis loco hereditatem capiunt.

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

drageſimo migrationis anno triginta tantum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrum habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

Hiſtoria Deuteronomij. Ruffinus Cap 5. Hed. ca. 8. *Deut.* 4.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

CAP. VIII.

a *Moſis ad populũ ante obitum oratio.*

VIri [a] commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantũ ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat iudicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita diſcedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis indefinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij [b] Iſraelis, vna omnibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt, cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualéſve ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandiq. omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequimini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & ne-

b *Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiúſque mãdatis ſint obedientes adhortatio.*

& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã mouate. Quod [a] si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec álios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem coluerit eritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec [b] deerunt qui vobis optima monitra suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuũ, quib. cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè patere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Abst autem vo

An. mundi. 3493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Diuini auxilij promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

Ann. mundi 2495. Ante Christum nat. 1471.

ita in hos exasperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi sitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini, alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam estis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiã amittetis, & per totum quàm latè patet orbẽ dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis. quò si ventum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quominus periculi sit, ne illas violetis, post victoriam neminem hostiũ superesse patimini: id rebus vestris conducibilius existimare, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea [a] lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus [b] tradit eis Codicem, leges scriptas & institutam bene viuendi omnem rationem. Illi verò

Deut. 7. 11.

[a] *Israelita hostes, eorúmque idola tollere iubentur.*

[b] *Moses Israelitis Codicem, leges scriptas & institutam omnimodam rationem tradit.*

soluebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoréſq; quanta pericula pertuliſſet, quámq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet, & de futuro ſoliciti quod non eſſent talem principem habituri, ac ne Deũ quidem æquè propitium Moſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorũ quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, grauiſſimè dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam cõſolationem admitteret. Moſes verò ſolabatur eos, & iubens à lachrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur, atq; ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquã ad reliqua tranſitum faciam, operę pretium duxi, leges [a] *talis latoris maieſtate ac virtute dignas* hîc inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extãt autẽ [b] omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamque à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſſimus: qua de re lector admonẽdus erat, ne ſi quis fortè ex cõtribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temerè ſtruat, qua ſi parum ſincerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autẽ eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritúſq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatã conſuetudinem aut cõtractus vel cum exteris vel cum noſtratibus, ſpectant, in eum commentarium diſtulimus quem de moribus & ſacrorum cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus.

Poſtquam [c] acquiſita Chananæa terra, vrbibúſq; conditis, victoriæ fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatẽ conſtabilietis. Vbi [d] ſacra ſint vna in regione Chananæa,

Anno mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Leges à Moſe latæ.* Ruffinus Cap. 7.

b *Excuſatio Hiſtoriographi, cur Legum ſerièm innouarit.*

c *Iſraelitæ quomodo in terra Chananæa viſuri.*

d *Vrbs ſacra & templum in Chananæa.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

in loco illustri & fertili, quã Deus per oraculũ elegerit: & templũ in ea sit vnum, & altare vnũ ex lapidibus nõ politis, sed collectitiis cõstructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ præ se ferãt: ascensúsq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllũ neq; templũ, Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnũ. Qui [a] cõuiciũ Deo fecerit, lapidatus p diẽ pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

a *Conuiciũ Deo faciẽs.* *Leuit. 4. Deut. 16.*

In [b] sacrã vrbe & templũ ter in anno conuẽtus fiat Hebræorũ ex vniuersa eorũ ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurũ precibus eũ demereãtur, & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã beneuolẽtiã alant. Expedit enim vt inter se noscãtur, quibus idẽ est genus, quíq. eisdẽ studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cõgressibus facilè cõtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hęrent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicẽm esse oportet.

b *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

Sint [c] præterea decimæ fructuũ seorsũ ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quib. in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquũ enim est ex prouentu terræ à Deo datę in ipsius honorẽ hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis nõ est sacrificandũ. neq; enim quicquã Deũ delectat cũ iniuria coniunctũ: neq; maior est turpitudo quàm quę corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis vel natici aut pastoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo sacrificare est licitũ. Diis [e] alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sũt spoliãda, neq. sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cõtexta vtatur. est enim solorũ sacerdotũ. Septimo quoq; anno, quando per Sce-

c *Decimæ. Deut. 18.*

d *Merces meretricia.*

e *Dij alieni. Deut. 22.*

f *Linum & lana.*

nopegia

nopegiæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exauditi possit, legem pro cõcione legat: & neq. mulieres neq. pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonũ est vt inscriptam in animis minquã delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, nõ ignari quid sit in lege decretum. Leges etiã vim maiorẽ obtinebunt in delinquentiũ conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges ediscãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie ineunte die, & cum itur cubitũ, cõmemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorẽ cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachiis ostentanda & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populũ suũ benignitas. Oppidatim [d] præsint septẽ viri probatæ virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratib. attribuãtur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi sors obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurũ est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à cõtemptu nominis absint. Iudicibus [f] quicquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestè coargui possint non recte decreuisse. Opor-

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

Deut. 1.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges edisc ãt. Deut. 6.*

c *Signa Leg.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

tet enim ſine lucri & dignitatis reſpectu iudicare, & iuſtitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliã recidit, quaſi verò is infirmior ſit habendus, quàm illi quoru̇ potentiæ metu præter ius fertur calculus, nam [a] Dei potentia eſt iuſtitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd ſi iudices neſciant de negocio ad ſe delato pronunciare, ſicut interdum accidit, in ſanctam vrbem integram cauſam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum ſenatu quod viſum fuerit decernant. Vni teſti fides nõ habeatur, ſed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum teſtimoniũ vita ante acta faciat veriſimile. Mulieribus autẽ teſtimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque ſeruum hominẽ teſtem eſſe liceat, propter animos degeneres. probabile enim eſt aut lucri cauſa aut præ metu non verum teſtimoniũ depoſituros. Quòd [b] ſi cui falſo teſti creditũ fuerit, iſq; poſtea falſi coarguatur, ei pœnæ ſit obnoxius, quam reus daturus erat, ſi grauante hoc teſtimonio condemnatus fuiſſet. Homicidio [c] in aliquo agro commiſſo ſi autor nuſquam compareat, neq; ſuſpicio ſit à quopiam per odium occiſum hominem, inquiſitio fiat ſumma cura propoſitis indici præmiis. quòd ſi nullus exiſtat index, magiſtratus oppidorum vicinorũ agro in quo ædes eſt facta, & ſenatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in teſqua nec ſemẽti nec plantationi idonea, neruis cernicis abſciſis, cædant, & ablutis manibus ſupra caput iuuencæ ſacerdotes & Leuitæ ac ſenatus illius oppidi, puras ſe manus ab ea cæde habere

a *Iuſtitia eſt Dei potentia.*

Deut. 19. b *Falſi teſtis pœna.*

Deut. 21. c *De homicidio commiſſo.*

bere proclament, eámque nec feciſſe ſe, nec dũ fieret interfuiſſe, inuocéntque Deum vt propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Optimum [a] quidem eſt optimatum regimẽ, & ſic in adminiſtrata Republica viuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legum & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt Deum habere præſidem. Atquamẽ [b] ſi regis vos cupido ceperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cũ cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat. nihílque præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equíſve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere, & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus veſtris expedit. Terminos [c] terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dum modo pœcatæ: ſed religioſè cauendum vt tanquã Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis nõ circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

Qui [d] terrã plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autẽ præmaturè à natura extorquetur, eius vſus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis conſumat: & cum pupillis ac viduis.

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Ariſtocratia optimum regimen.* *Deut.* 17.

b *De Regũ electione.*

Deut. 19.

c *Termini terræ non mouendi.*

Leuit. 25.

d *Plantatis ante quartũ annum fructus prohibiti.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum [a] viribus consitum ne seminibus. sufficit enim quòd hanc plãtam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus [b] arãda est terra, nec aliud animal cum eis sub iugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agẽda. Semina quoq. debent esse pura & impermixta, nec duûm simul aut trium generũ sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq. diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendũ enim ne hoc exemplo & ad homines cõtemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum est autẽ magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidẽ leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquam, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De [c] vindemia quoq. racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidẽ de suo non possunt. nõ enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quãtum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq. suis tantum commodius prouideat, sed inopũ quoque rationem habeat. Nec [d] bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quò minus & fructuum sint participes. Nec [e] á pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam propriis se satient: & siue indigenæ siue sint exteri libenter illis ad esum exhibẽda sunt. auferre

a *Vites plãsanda.*

b *Terra arãda.*

Deut. 24.

c *Egeni aliquid in agro relinquendum.*

Deut. 25.

d *Boues triturantes.*

e *Viatores à pomis maturis nõ arcendi.*

ferre verò secum non liceat. Neq; vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum cõcupiscẽtibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationẽ non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumant hortẽtur Israelitas quidem vt socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Nõ enim debet existimari detrimentũ, quod liberali animo sumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiã bonarũ rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatẽ suam gentibus innotescere, dũ id quod ipsis supereſt benignè cũ illis cõmunicant. Qui verò cõtra fecerit, plagas [a] vna minus quadraginta publica scutica accipiens liberalẽ pœnã hãc sustineat, eò quòd cùm esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per cõpassionem egenis decidatis. Vltra [b] duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alterã Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quę in egenas viduas & pupillos distribuatur. Et [c] fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratiis actis, & sacrificiis iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasq; decimas tum quæ Leuitis

Anno mundi 2491. Ante Christum nat. 1471.

a *Plaga quadraginta.*

b *Decimæ.*

c *Primitiæ frugum. Deut. 26.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatúsque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius, & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiã dignetur.

a De vxoribus ducẽdis.

Vbi [a] ætas maturuerit, vxores ducant virgines, ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, néve priorem eius virum contristet. Ancillas [b] ne ducant ingenui, ne adamatas quidẽ. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendũ dignitatem id magnopere conducit. Neq; [c] meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factã, nuptiale sacrũ Deus nõ admittit, atq; hæc ita obseruari, valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studiũ virtutis erecta, si nõ è turpi aut liberali matrimonio sint prognati. Si [d] quis aliquã pro virgine desponsatã postea talẽ nõ inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátque argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidẽ puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, ísq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionẽ non recipiat. cæterùm temeritatis & petulãtiæ quã insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicitè pudicitiã vsq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidib. obrua-

b Ancillas ingenui non ducant.

c Meretricis nuptiæ.

d Pœna mulieris pro virgine desponsata talis postea non inuentæ. Deut. 24.

obruatur. quod si ex sacerdotib. prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliã quamuis causam, alteri plus beneuolẽtiæ honoris que detulerit, alteri verò minus, si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet a ius primogenituræ, vt duplicẽ facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, nõ permittatur, iniquũ enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitã suo priuilegio fraudari. Qui b virgini alteri desponsatæ stuprũ obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. fontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali cõiugio rẽ turpissimã anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariã alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui c virginẽ nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quòd si patri puellæ nolit hãc ei nuptũ tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à cõiuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium nõ permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1471.

Deut. 22.

a *Primogenitum in iure suum retineat.*

Deut. 22.

b *Stupro pœna.*

c *Virgo constuprata.*

Si d cuius maritus nondũ susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eã ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredẽ nutrito. nam hoc de Republica erit, dũ nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo vi-

Leuit. 25.

d *Defuncti fratris vxor ducenda.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1741.

ſturæ, quòd ſi frater nolit eam ducere, mulier ſenatũ accedens teſtetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipſo liberos gignere, cũ iniuria defuncti repulerit. Rogante verò ſenatu cauſam, ſiue magnam ſiue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris ſoluto viri illius calceo, & conſputa eius facie, meritò hæc illũ pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit, atque ita ille quidẽ è curia diſcedet, in omnem vitam notatis ignominia: mulier verò qui vult nubito. Si *a* quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eique legitimè coniugi voluerit, non ante ius eſto cubile eius tangere, quàm raſo capite, ſumptóque lugubri habitu cognatos & amicos in bello amiſſos deplorauerit, vt ita mœrore ſatiata tum demum ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iuſtum eſt, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & nõ ſuæ tantum voluptati indulgẽs illius deſideria negligat. Elapſis *b* autem luctus triginta *diebus*, tot enim ſapienti ad deplorandos caros ſufficiunt, tunc nuptis dare operam liceat. Quòd ſi ſatiata cõcupiſcentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro ſerua quidem eã tractare ius habeat: ſed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi poteſtatem habeat. Quicunque *c* è iunioribus parentes ſuos contempſerint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & inſuper cõtumaces ac proterui in eos fuerint, hos primũ verbis parẽtes moneant. nã hos natura fecit idoneos iudices. dicántque nõ voluptatis cauſa in matrimoniũ ſe cõueniſſe, neque vt collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierent: ſed vt liberos acquirerẽt, qui ſe in ſenectute nutriãt, & neceſſaria ſibi ſuppediteẽt. Ac-

a Cum capta coniugiũ. Deut. 21.

b Luctus triginta dies.

Deut. 21.

c De liberorum diſciplina.

ceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio ſumma cura educauiſſe nulli rei parcentes quæ ad eorũ ſalutem & inſtitutionẽ pertinere viſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis etratis ignoſcendũ eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es, proinde reſipiſce & cogita, quòd etiam Deus læſis parẽtibus offenditur: qui & ipſe humani parẽs eſt generis & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talib. pœnã inclemẽter infligit, cuius abſit vt tu facias periculũ. His verbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam commiſſis debetur venia. hoc enim & ad legiſlatoris clementiæ laudem, & ad parẽtum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legib. dare pœnas videãt. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed cõtumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra vrbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant ſupplicium. Quin a & hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, vltra quàm iuſtum eſt pœnas exſoluens. Mutuũ b dare ad vſurã Hebræorum nemini liceat, neque cibum, neque potũ. vnõ enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei rettributionẽ, quæ huiuſmodi beneficentiã ſolet conſequi. Qui c verò acceperint mutuo ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituant eis qui mutuauerunt,

Ab. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1471.

a *Hoſtes ſepeliendi. Deut. 23.*

b *Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini licet.*

c *Mutuum reddendum. Deut. 24.*

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

quasi sua reponêtes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferêda pignora, nisi iussu iudicum: a pignus foris est expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui eum legum auxilio ad se venit, & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam Sol occidat, maximè si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si defit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, dupluni restituito. Qui b in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunè esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto bouc; pro hoc enim quintuplum numerandum est; Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est vendi us, sexennio seruiat, septimo c anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filiis & vxore. Si d quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. iumentum per

a *Pignus.*

b *Furtum.*

c *Hebræus seruus anno septimo manumittêdus.*

d *Inuêta bona.*

tempestatem in luto hæreas, prætereire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, nō per ludibriū risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro cōfestim vindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. quòd [a] si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autē reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. prętérque mercedem medici. Qui mulierem veterum gerentem calce percusserit, si quidē mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum [b] neque lethale, neque alias noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui [c] exercauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniā accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi, seuerior. Boue [d] cornupetam dominus ingulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat, quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapideetur, dominus autem eius triginta siclos ar-

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

Deut. 22.

a *Homicida lex.*

b *Venenum*

c *Pœna talionis.*

d *De boue cornupeta.*

Anno mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

tamen hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur. Qui [a] puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinãt ac decidere.

Deut. 21.

a Puteum.

Deut. 24.

Depositum tanquã rem sacram qui acceperit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neq; mulier, etiã si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit, in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquã potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum cõdemnetur. Idem [b] ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor, quòd is vice agri & facultatũ hoc à Deo sortitus sit. proinde nõ procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi [c] ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores misericordia, quòd è

Ibidem.

Ibidem.

b Merces.

c Liberi ob parentum iniquitatem nõ puniendi.

talibus nati sint, quàm odio propter illorum vi- *An. mundi*
cia. Neque patribus peccata filiorũ sunt imputanda, qui contempta parẽtum disciplina mul- 2493.
ta sibi permittunt facere. Spadones [a] abomina- *Ante Christum nat.*
re & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi 1471.
priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcẽdum est hoc genus, quod non modò posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriã innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quòd effœminato primùm animo etiã corpora habent muliebria similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet nec vllum aliud animal.

Hæc pacis leges & instituta sunto, & Deus propitius inconcussam eam & imperturbatam cõseruabit. absit autẽ vt vllũ tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cũ vsus erit in prõtu habeatis salutaria cõsilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tẽporis articulo. Faxitq; Deus vt terrã quã vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac trãquillitate colẽtes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella [b] verò vel nobis vel vestris posteris gerẽda extra fines Deus auertat. Cæterùm [c] cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim antè arma verbis adeos vti, docendo quòd quamuis & copiæ

[a] *Spadones.*

[b] *Belli leges Deut. 20.*

[c] *Caduceatores ablegandi.*

An. mundi 2493. Ante Chri. nat 1471.

vobis adsint numerosæ & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius. mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidē quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponāt, exercitum contra eos educite, imperium Deo committētes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator, multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed nō rarò plus nocet quàm prodest. Delectus [a] autem habendus est virorū tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nōdum integrum annū illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum eā domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

[a] *In bellum qui mittendi.*

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbē si desit materies ad machinarum fabricam, ne [b] deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi [c] enim cum totis familiis

[b] *Arbores frugiferæ nō excindendæ. Deut. 22.*

[c] *Chananæorum gentem omnino.*

sunt

sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commentariis dicemus. *An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.*

Sequentibus[a] deinceps diebus, nã continenter conciones aduocabat, fastis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legib. aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continẽs prædictionẽ futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decẽ illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo[b] etiam mãdauit, vt occupata terra & fixis sedibus, nõ obliniscerentur iniuriæ à Amalecitis acceptæ. sed expeditione in eos suscepta pœnas repoſceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersum, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisisque copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primũ illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis cõstitutiones nõ violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam fastas peminationes quã deuotiones in literas

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

a *Mosis carmen & benedictio.*

b *Amalecitas plectendos. Deut. 27. 28*

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

retulit, vt in perpetuum cuiuis ea discere liceat: quæ tandé huic aræ *inscriptæ sunt, ex vtroq.* latere, quâ populus iussus est stare, & holocausto-mata offerre, & post eã diẽ nunquã alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quę Moses prȩcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie [a] populo cũ vxoribus & liberis in concionẽ collecto, ne mãcipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntatem diligẽter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq. periculorum metũ, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earũ labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantib. auxilium ferrent. quã si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerẽt, & ne solum quidẽ ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere *non* valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratióra fierẽt, & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iã diximus. Sed & Iesus superstite etiã tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrãdo, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationẽ recens *in*stitutam eos præparãs, *diuino monitu* se præsagire aiebant, quòd si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruituróque

Deut. 29.

a *Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.*

gentibus

gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atq; inutilē erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem, & vrbes suis ciuibus & templū populo redditurū. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant, sed sæpius. Deinde [a] & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret, affuturúmque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus. Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo. & Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibēdis: & quia laborem meum ac solicitudinem dum vestrum statum in meliorem fortunā reducere conor, propitius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est ré vt absoluit, me ministro vsus & vicario in obeūdis quæ ad vestrā felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est, vt priusquàm decedam, eius potentiæ, qui & in posterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, méque hoc debito exsoluam, vestræq; memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari cōuenit, & leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum à propitio conferendis longè sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator si cōstitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini. quæ legibus ipsius contemptis excitari posset, Hæc [b] postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem ęq7

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

[a] *Iosuam Moses hortatur. Deut. 31. Deut. 33. 34.*

[b] *Hebræorū ob Mosis obitum planctus.*

Ann. mundi 2491. Ante Christum natum 1471.

ceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præse ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatē latere posset. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futurā suā conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquàm eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo, séque destituēdos videbant. Quantus autē fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniectura capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges nō veniat, viso tamen affectu populi, à lachrymis temperare nō valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi discessurus erat, omnes cū fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus: & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato cōstitit, qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananæ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, inter loquēdum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuū, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum prædi-

prædicarent. Vitæ [a] eius cursus vniuersum cē-tum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mensis, die prima mensis qui à Macedonib. Dystrus dicitur, à nostris verò [b] Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: ad hæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantùm eorum ex his quæ in aliis hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator [b] idē tum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præsentātummodò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutē ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis eius dicenda habuimus.

An. mundi 2493. Ante Christi natum 1471.

a *Moses 120. ætatis anno ablatus.*

b *Adar Hebræo mensis duodecimus nobis Martius dicitur.* b *Moses imperator bonus & vates.*

SVMMA CAPITVM LIBRI V.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac captis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.*

II. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectis patriis religionib. in extremas calamitates inciderint, & exercitu ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantùm fuerint superstites.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1470.

III. *Quomodo propter impietatem ih Assyriorum seruitutem à Deo populus Israeliticarum sit traditus.*

IIII. *Libertas per Gotoniel tradita.*

V. *Quomodo populus rursus à Moabitis sit subiugatus & per Iodem è seruitute exemptus.*

VI. *Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint restituti.*

VII. *Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos tyrannauerint.*

VIII. *Quomodo Gedeon populum liberauerit.*

IX. *Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.*

X. *De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.*

XI. *Quomodo filij Sacerdotis Elì à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.*

XII. *Quomodo Elì audita filiorum cæde, & Arcæ amissione pronolutus de throno expirauerit.*

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

CAP. I.

a Iesus exploratores mittit in Hierichuntē b Tribui Rubē, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesum in mentem reuocat. Num. 32.

POST Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiúmq. memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittítq. a exploratores in Hierichuntē, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox b conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nā & huic tribui dimidiatæ Amoræā habitare per-

missū erat, quæ fuit Chananæę pars septima: tē- uocauit eis in mentē quid Mosi fuissent pollici- tirogauitq; vt in eius gratiā qui ne vltimo qui- dēm vitæ tēpore prospicere eis defatigatus est, & propter communē vtilitatem, alacritèr prę- stare quæ promiserāt. illis verò imperata haud grauatim faciētibus, armatis quinquaginta mil- libus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia ca- stra promouit: quæ a postquam metatus est, cō- modum speculatores aderāt, omnib. apud Cha- nanæos exploratis, ignoti enim à principio, totā illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant muni- ta, & portarum quænam assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatē hospitum cōsuetām interpre- tantur, nec hostile adhuc quicquam suspicātur, vt verò sub vesperam secesserunt in quoddam diuersoriū non lōgè à mœnibus, in quod pri- mum fuerāt deducti, iámque cœna peracta de redita consultabant, indicatum est Regi cœnā- ti, venisse speculatum quosdam è castris Hę- bræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter se sub- ducant. Ille verò cōfestim mittit qui eos com- prehendant, quęstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Ra- chabe cognouit, fortè enī lini manipulos ficca- bat in mœnibus, speculatores b his cōtexit. miss- sis autem à Rege dixit, hospites quosdam igno- tos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essēt Regi, quasi detri- mentū aliquod reipublicæ allaturi. paruo nego cio posse ab insequentibus de via retrahi. Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui putabāt, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt.

An. mundi 2493. *Ante Chri- stum nat.* 1470.

a *Hierichū- tem speculato- res explo- rant.*

b *Rachab exploratores contegit.*

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

& excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebãt, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autẽ tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat datura, rogatóq. vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã sibi rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abiret: iureiurãdo prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorũ decretũ internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim eiusmodi sibi Deũ iam antè significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurũ abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam, cõtractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat, quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsis culpam fore nõ suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurando teneri velle. His conditionibus discessum est, cum se fune de mœnib. demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorúmque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem [b] solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontẽ nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitũ procuraturum promisit, fluẽtis eius imminutis. Itaq. Iesus postquam duos dies exspectasset, copias

Iosue ꝑ a Iesu Iordanem traiicit cum copijs.

pias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmẽ præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditũ cernentes quale Deus promiserat, steterúntque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinã aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadiũ castra metatus est. Porrò [a] Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrũ in ea Deo fecit & [b] Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iã affluentibus, quarũ penuria hactenus laborauerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebãt, & alias prædas abigebãt, eodẽ enim tempore & Mãna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præmetu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; [c] prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcam gestantes stipati armatorũ custodia, accesserunt ad vrbẽ septem cornubus clangen-

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

Iosue 4.

a *Iesus monumentum extruit ad Iordanem.*

b *Israelitæ Pascha celebrant, terra frugibus fruuntur & desinit Mana.*

Iosue 6.

c *Iesus cum copijs vrbẽ circum ambulat.*

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

do, & ad virtutem suos adhortando circumambulabant mœnia senatu comitãte, nec aliud quicquam faciendo, quàm vt inflarent cornua, retrò in castra reuertebantur. Cúmque per sex continuos dies idem fecissent, septima Iesus contractis in vnum copiis, reliquo populo cõuocato, lætum illis affert nuncium, vrbem ea die sine labore capiendam, Deo hanc in potestatem ipsorum tradente, & ruentibus sua spõte mœnibus facilem aditum aperiente, iussítq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; lassitudine, neque miseratione, neque prædæ cupidine à cædib. auocati, aut effugium vllum hostibus permittere: sed quicquid spiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum cessurum reseruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. solum [a] aut Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rursum circũambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum classico militẽ ad aggrediendum opus incitantibus. cúmq; septies lustrata paulisper cõstitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi [b] verò nullo negotio per ruinã irrumpentes in Hierichuntẽ, omnes promiscuè cædunt, inopinato mœnium casu consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passimque cadaueribus viæ sternebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur aut pueris, repletáq; [c] trucidatis vrbs, & postremò incensa

a *Iesus nemini præter Rachab parcere iubet.*

b *Hierichũtis mœnia sponte sua collapsa.*

c *Hiericho capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incensa.*

incensa rogum defunctis præbuit: in agros quoque pari sæuiente incendio. Rachaben verò cũ domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actę, dicente se meritis illãm pręmiis remuneraturum. móxque agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum nõ obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas mamubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modũ se habuit. Achar [a] autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratu si nullum pecuniæ pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur [b] Galgala, voce libertatem significante. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptiis & ab ærumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis [c] autem pòst diebus quàm Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam sitam: qui cum Ainatis prælio

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

Iosue 7. 8.

a *Achar quidam ex præda cõtra Dei mandatum abscondit.*

b *Galgal, libertas. Iosue 5.*

c *Israelitæ ab Ainatis fusi fugatique.*

congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nũcius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro cęsorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullâque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: a Nos inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terrâm hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, trãditurum te nobis hãc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémq; in futurum attonitus exime. Talibus exorabat Deũ Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitũ pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis, inquisitione

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a *Iosue ad Deum preces.*

b *Responsum diuinum ad Iosue preces.*

Iridone autem facta & pœna & sacrilego exacta, Israelitarū fore victoriam. hoc oraculū Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cúmq; [a] sors in Iudæ tribum ceciderisset, rursum per cognationes mittebatur. & cùm in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus, res furtiuas in mediū protulit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. Illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostē existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebāt ex composito signum datum est, coorti [b] celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisq; ciuium è muris suorum vt tum putabant, victoriam spectantibus: vrbémq; ingressi sine discrimine eædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste capram & cum vxoribus ac liberis ineensam animaduerterunt, per agros dispalati, cùm sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atq; mancipiorum capta est, & suppellex sine numero: pecudum item greges nō

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a *Achor sorte deprehenditur & punitur.*

b *Ain expugnata atque combusta.*

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio præliues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quę habuit ad Galgala. Cæterùm [b] Gabaonitæ qui non longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatém adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quòd vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium cõficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos fatererentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc [c] habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus [d] autem credens eorum verbis quòd Chananęi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos

a *Præda populo distributa.*

I I.

Ios. 9.

b *Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebræos oratio.*

d *A Iesu cum Gabaonitis fœdus fit.*

pro

prò amicis ac ſociis, & nihil contra eos iniuſtum molituros, approbante id fœdus vniuerſo populo. hoc æſtu voti compotes domum ad ſuos ſunt reuerſi. Ieſus autem exercitu ducto in ſubmontanum Chananæ tractum, cùm audiſſet Gabaonitas non longè à Hieroſolymis habitare, & eſſe Chananæorum generis, euocàtis eorum honoratioribus, fraudem eorum incuſabat. illis verò excuſantibus non alium ſe modum ſalutis quærendæ habuiſſe, & ideò ad dolum verſos neceſſitate cogente, Eleazarum pontificem & ſenatum conuocat. cúmque [a] decretum eſſet non violandam fidem iureiurando ſancitam, ſed publicis miniſteriis deputandos, in hac conditione poſtea ſunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo ſe ſubtraxerunt. Cæterùm [b] cùm Rex Hieroſolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Ieſum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuiſſet, Gabaonitæ videntes ſe peti, & hoſtes caſtris circa quendam fontem non longè ab vrbe poſitis, ad oppugnationem expediri, Ieſum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam ſpem ſalutis reponerent. Tunc [c] Ieſus cum toto exercitu in ſuccurſum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cúmque terga vertiſſent, per decliue fugientes eſt perſecutus, Bethora is locus dicitur. Interfuiſſe huic prœlio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminũ ictibus, grandine inſuper maiore ſolito ruente. acceſſit & illud nunquã antea viſum, quòd dies factus eſt lõgior, ne inter-

An. mundi 2494. Ante Chriſtum nat. 1470.

a Gabaonitæ miniſterijs publicis deputati. Ioſ. 10.

b Rex Hieroſolymitarũ in Gabaonitas mouet.

c Hieroſolymitanos fundit fugátque Ieſus.

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio præliues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quę habuit ad Galgala. Cæterùm [b] Gabaonitæ qui non longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatém adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quò I vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium cõficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos fatererentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc [c] habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus [d] autem credens eorum verbis quòd Chananęi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos

a *Præda populo distributa.*

I I.

Ios. 9.

b *Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebræos oratio.*

d *A Iesu cum Gabaonitis fœdus fit.*

pro

prò amicis ac sociis, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo. hoc æstu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananæx tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocàtis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate eogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cúmque [a] decretum esset non violandam fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministeriis deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm [b] cùm Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defeciisse, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tunc [c] Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cúmque terga vertissent, per decliue fugientes est persecutus, Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prœlio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminũ ictibus, grandine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquã antea visum, quòd dies factus est lõgior, ne inter-

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a *Gabaonitæ ministeriis publicis deputati. Ios. 10.*

b *Rex Hierosolymitarũ in Gabaonitas mouet.*

c *Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus.*

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

uentu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est vt Iesus Reges istos caperet in spelũca quadam latebras quęrentes iuxta Macchida, de [a] omnibúsque supplicium sumeret. Creuisse [b] autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædáque abacta, exercitum reducit in Galgala. cúmq; latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, déq; stupenda multitudine cæsorum, excitati [c] sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit, adscitis Palęstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erántque [d] omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non sat tutos putarent, pollicitúsque victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus validus & strages maior, quàm vt facilè credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt. vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges [e] etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóq; factum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent.

a *Quatuor Reges trucidati.*

b *Sol immotus consistit. Ios. 11.*

c *Chananæorum Reges mouent in Hebræos.*

d *Chananæorum ingens exercitus.*

e *Chananæorum Reges omnes ad vnum cæsi.*

Totum

Totam [a] deinde regionem peruagatus est, neminéque audente congredi, expugnabant oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent interficiebat. Iámq; quinto huius belli anno exacto Chananæorũ nemo supererat, nisi qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrũ tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tantisper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præceperat, statuit: & diuiso [b] exercitu, Garizeo mõte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidiũ, in quo altare erat cũ Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibúsq; peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter situm natura tutũ, tum propter munitiones ad frustrandos hostiũ conatus arte additas, nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cúmque frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere deuictos, exercitúsque potentissimos prælio superatos, & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis supererent. cæterùm [c] quoniã ex vrbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in cõmunem expeditionem profecturi

An. mundi. 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Chananæorum regionẽ totam Iosua deuastat.*

b *Iosua in duas partes copias diuidit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Ios.* 13. 14. 15.

c *Iosua diuidendam regionem & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

ti fuerãt,& propter cognationẽ ſocios periculorũ ſe adiunxerant,gratiis prius actis ad proprias ſedes remittendos.deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtatæ probitatis viros eligendos,qui regionẽ totã permẽſi bona fide & abſque dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt.In [a] eã ſententiã itum eſt ab vniuerſo populo: nóxq; eos viros miſit ad metiendã terrã adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis, qui propter hanc ſcientiã errare ac falli nõ poterant. híſq; mãdata dedit,vt ęſtimationẽ agrorũ iuxta bonitatẽ terræ facerẽt. nã Chananææ natura talis eſt,vt videre liceat cãpos magnos & frugum ac fructuũ feraciſſimos,qui collati ad aliã terram admodũ vberes videri poſſent : quòd ſi iidẽ ad Hierichuntinũ aut Hieroſolymitanũ agrum cõferantur,iã nõ magni precij videbuntur : cũ tamẽ hi agri parui ſint & bona ex parte mõtani, ſed quantũ ad fertilitatẽ attinet,nullis aliis ſecundi. hanc ob rẽ voluit iuxta æſtimationẽ potius quã iuxta menſuram ſortitionẽ fieri, quòd nonnunquã vnũ iugerũ pro mille aliis valeat. Decemuiri autẽ huic negotio deſtinati perluſtrata regione & æſtimatione terræ peracta,ſeptimo menſe reuerſi ſunt ad eũ in Siluntẽ, vbi tũ tabernaculi ſedes erat. Tũ [b] Ieſus aſſumpto Eleazaro cũ ſenatu ac tribuũ principib. diuiſit regionẽ nouẽ tribubus & Manaſſitarũ dimidiæ parti,cuique tribui pro eius magnitudine agrũ admetiens. cũque ad ſortes ventum eſſet,tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa pertingens vſque Hieroſolyma,latitudo verò eius Sodomiticũ lacũ attingebat.in hac ſorte vrbes erant Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumęæ partẽ Ægypto & Arabiæ cõterminam.Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt,quæ à Iordane amne vſque marę porten-

[a] *Ioſua ad metiendam & diuidendam terram quoſdam mittit.*

[b] *Ioſua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidia Manaſſin diuidit.*

ditur

ditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela, angustissima autē hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt, Ephremi autē tribus terram à Iordane vsque Gadara in longū protensam sortita est, in latū patentem à Bethelis vsq; magnū campū. Manassetidis itidē dimidia pars agrum à Iordane vsq; Dora vrbē, latitudine vsque. Bethsana, quæ nūc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelū montē, latitudinis verò mons Itabyrus fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacū terrā Carmelo & mari contiguā sunt sortiti. Quæ autē regio post Carmelū sita est cōuallis ab re nomē habens tota Aseritis cessit quà ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientē spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mōte oriuntur, quà fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt qui cquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. horum est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initiū fecit. Ad hunc modum sex gentium à filiis Chananæi denominatarum, regionē Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandā dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filiis eius dictā Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Arucæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cęterùm [a] Iesus ætate iā defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligētius Rempub.

An. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

Ios. 16. 17. 19.

Suprà lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ios. 13.

Iosua vnicuique tribui vt ex sua sorte Chananæorū reliquias tolleret, præcipit.

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim cõsistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq. eos non ex Mosis tãtum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorea trans flumẽ acceperant. ex[a] his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquã à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerũt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephremi Sicima, in Nephthalitide Cedasis, quę est in superiore Galilea. post [b] hęc quod de pręda reliquũ erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarũ accessio & publicè & priuatim facta est. tantũ erat auri & vestimentorũ ac reliquæ suppellectilis: tãtũ etiã iumentorũ ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthęc aduocato in concionẽ exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam [c] Deus & pater qui est dominus Hebræorũ generis, terrã hanc & acquirere dedit. & in perpetuum mansuram nobis promisit: vósq. opem vestram indigentibus ex mãdato Dei alacriter & impigrè pręstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quãdoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operã vestiã nobis paratam fore. Itaq; gratias vobis agimus quòd socij periculorũ esse voluistis, rogamúsque, vt in hac mutua beneuolẽtia perseueretis, memores amicorũ, & quòd vos quoque vestras possessiones nostris auxiliis paratis, sicut nos ad hãc felicitatẽ, Deo fauẽte & vobis adnitentibus

a *Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.*

b *Prædæ diuisio.*

c *Iosue ad eos, qui ex regione vltra Iordanẽ sita militabant, oratio.*

tibus peruenimus, nec id sine vestræ operæ præmio: quandoquidē ex hac militia ditati estis, multúmq; prædæ, auri & argenti, referetis, & super omnia nostrā beneuolentiā ad referēdam vicem nunquam nō promptā ac paratam. Nam & Mosis mandatis satisfeciſtis, nō cōtempta autoritate mortui, & nihil vobis ad nostrā gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lętos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum existimetis cognationem nostrā dirimere, néve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes etiam Abrahæ stirps sumus, qui vel hanc vel illam rīpam incolimus, vnus Deus tā nostros quàm vestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Mosen instituta, diligenter obseruanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propitius: sicut cōtrà, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & singillatim primatibus populóq; in cōmune dicto vale, ipse quidem eodē loco restitit, reliqua autē multitudo vniuersa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à se inuicem diuellebantur. Itaq; [a] tra-iecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarū eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signū cōiunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo [b] audito apud cæteros Israelitas, cum altare exstructum scirent, non etiam quo animo, putabāt eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temerè hac suspicione violatæ religionis moti arma corripuerāt vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi, existimabant enim non tā cognationis ac dignitatis eorū qui in hoc crāt crimine, quàm diuinæ vo-

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Ios.* 22.

a *Israelitæ traiecto flumine, altare super ripam Iordanis erigunt.*

b *Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio.*

An. mundi 2499. *Ante Christum natum* 1465.

luntatis rationem habendam, atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pōtifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediēdam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & cōuentu aduocato Phineeses in cōcione constitit: Maius[a] inquit vestrū delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamē non culpę magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatē reduci positis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feciſtis, sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestrā possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorū ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborē pro legū defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendū flumine traiecto,

[a] *Phinees ad Rubenitas oratio.*

^ Chananæis habitos, non secus atque illos

exter-

exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitẽ noſtrum eſtis, extra poteſtatem etiã Dei vos euaſiſſe. vbi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. quod ſi putatis locũ vobis ad rectè ſapiendũ eſſe obſtaculo, præſtat nouam agrorũ diuiſionẽ facere, & hanc regionẽ pecoribus cõpaſcuã relinquere. Satius eſt igitur vt reſipiſcatis, & à nouitatibus mutato propoſito deſiſtatis, rogamúſq; vos per ſalutẽ liberorũ ac coniugũ, & quicquid haberis chariſſimum, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſſitatẽ imponatis, cõtra quos minimè volumus. In hac enim concione & cõſultatione ſitũ eſt, vtrum pace noſtra & veſtris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis perſuaſi, an vos & veſtra omnia belli periculis exponere.

Ann. mundi 1499. Ante Chriſtum nat. 1465.

Poſtquã hæc Phineeſes dicere deſiit, qui cõcione præerãt, pro communis cauſę defenſione hæc attulerunt. Viri [a] fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, neq; in religione cuius nequaquã pœnitet, quicquã innouare. Vnũ Deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunẽ, & altare eius æreũ quod eſt ante tabernaculũ, nec aliud vnquã noſtras excipiet victimas. nam hoc quod nũc ereximus, quódq. veſtræ ſuſpicioni anſam præbuit, nõ ad Deũ ſacrificiis placãdũ exſtructum eſt, ſed vt perpetuũ argumentũ exſtet noſtræ neceſſitudínis, nóſq. patriæ religionis admoneat, nõ vt vos ſuſpicamini, violãdæ religionis ſ. initiũ. & hãc fuiſſe nobis exſtruendi cauſam, Deus ipſe teſtis eſto ideneus. quapropter melioré poſthac de nobis opinionẽ habebitote, abſitq. vt nos affines exiſtimetis ei crimini, cui quiſquis ex Abrahę poſteris ſe obnoxiũ fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, abſq. capitali pœna expiari nõ valeat. his auditis Phineeſes, collaudatáq. eorũ cõſtãtia, reuerſus

a *Rubenitarum reſponſio.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

ad Iesum rem totam apud populum expoſuit, qui lętus quòd nec delectu opus eſſet nec ciuili ſanguine, gratias egit Deo per ſacrificia. móxque ſoluto cõuentu, reuerſis ad ſua ſingulis, ipſe [a] apud Sicima elegit domicilium. Anno autem poſt vigeſimo iã decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum ſenatu magiſtratibus, tũ ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adeſſe: primũ Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tãtas opes tantámq; gloriam peruenerant. hortatur [b] deinde vt dent operam, vt Deum in poſterum æquè habeant propitium, cum ſciant eius beneuolentiam non aliis retineri poſſe quàm pietatis artibus. Suũ enim fuiſſe, vt priuſquam decederet, illos officij cõmonefaceret. poſtremò rogaui vt hanc admonitionem boni conſulerent, eſſéntq; eius perpetuò memores: poſt hanc concioné [c] naturæ debitũ exoluit, anno vitæ cẽteſimo decimo: quorum quadraginta ſub Moſe magiſtro miniſter ipſius exegit: & poſt eius obitũ viginti quinq; Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudẽtia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus eſt in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus [d] moritur & Eleazarus Põtifex, Phineeſi hæreditarium relinquens Sacerdotium ſepulturæ eius monumentum impoſitũ extat in vrbe Gabatha. Poſt horũ obitum cõſultus Phineeſes à populo de voluntate Dei cuiuſnam foret imperium in bello Chananæo, reſpondit, iubere Deũ vt Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox aſſumpta Simeonide, his cõditionibus rẽ aggreſſa eſt vt ſublatis è ſua ditione hoſtiũ reliquiis, tũ tributariis, in ake-

a Iosua domicilium ad Sicima. Ios. 23. 24.

b Iosua poſtrema ad ſeniores & Magiſtratus Hebræorum adhortatio.

c Iosua moritur.

d Eleazarus moritur. Iudic. 1.

rtus tribus exſtirpandis huius generis reliquiis vicem rependeret.

An. mundi 2525. Ante Chriſtum nat. 1439.

Quomodo poſt mortem Imperatorũ Iſraelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuerſis Beniamitis 300. tantum fuerint ſuperſtites.

CAP. II.

AT Chananæi quorum res tum erant ſatis integræ cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant ductu loci Regis Adonibezi. id nomen Bezecenorum dominum ſignificat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi ſpem victoriæ reponebant in hoc, quòd Ieſus dux Iſraelitarum eſſet defunctus aduerſus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & [a] cæſis, decem milibus dum reliquos fugientes inſequũtur Adonibezecũ ceperunt qui manibus ac pedibus trũcatus agnouit diuinam iuſtitiam, ſeptuaginta & duos Reges antea hunc in modum à ſe mulctatos confeſſus, ſic affectum detulerunt non longè à Hieroſolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hieroſolyma [b] ſunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at ſuperior natura loci & munitionibus eſt defenſa, quare oppugnatione in Hebronem tranſlata, vrbéque vi capta, in oppidanos omnes ſæuitum eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantum genere, ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, viſu ſimul & auditu horribiles: quorum oſſa adhuc oſtenduntur: qualia vix credant qui non

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 2.

a *Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezek capitur.*

b *Hieroſolyma pars capta eiuſque habitatores interfecti.*

An. mundi 2525. Ante Christum nat. 1439.

viderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Mosis, fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio [a] Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarũ socij fuerant, expugnatis [b] mõtanis oppidis in campestria & maritima descendẽtes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se malè mulctatos facilè reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ verò, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à fœdibus, alteri à periculis feriati, ad culturã agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederũt. Ephræmi [c] verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria fide data & accepta, & iureiurãdo firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facta sunt voti cõpotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominiũ habuerũt. Omisso [d] deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant: atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm hone-

Ios. 21.

a Iethra Mosis soceri posteris ager attributus.

b Israelitæ Chananæos non vno ictu deiecerunt.

c Ephraimi ea proditione occupant Bethel.

Hedio & Rufinus cap. 6, al. 3.

d Israelitæ bellum omittunt.

Ann. mundi 2525. Ante Chri. nat. 1439.

stati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores, qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquãdo per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamẽ non libebat suscipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborẽ non essent idonei: depraua ta iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt ante legitur, nec magistratus solennes creantur, dũmque relicta cura status publici, omnes priuatis tantum luctis sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit. ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hãc causam habuit. Vir è plebe [a] Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parùm respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier cõtinuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur: is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eò loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus, quintò cùm decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiã dimiserunt. nec nisi meliore diei parte trãsacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cúmque emensi [b] triginta stadia non longè abesset à Hierosolymis, famulus dabat cõsilium vt aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incõmodum inciderent. præsertim propinquis hostibus, cũ serotina hora etiam ami-

Iudic. 19.

a *Historia de vxore Leuitæ.*

b *Triginta stadia quatuor millia-ria Italica.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat.

eorum loca suspecta facere soleat, marito non placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebátque progressus [a] viginti stadia ad sui generis homines diuertere, in hoc cõsentientibus omnibus, peruenit in Gabã tribus Beniamitidis sero admodum, cúmque in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidem è rure domum repetens, Ephræmita genere sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, qui sua sit, & cur crepusculo deuium cœnam è foro peteret, ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarũ ditione se habere domicilium, tum senex respecta cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes visus est, ad se deducit hominẽ. Gabaeni [b] verò quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, venerũt ad ianuam, rogantéque sene vt abirẽt, & vim abstinerẽt ac iniuriam, postulabant, vt exhibita hospita quieti suæ consuleret, cúmque ille contra diceret cognatam esse Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenésque iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt seruo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat, illis verò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omninò accipere volẽtibus, supplex orabat ne quid cõtra leges committerent. at illi furentes vi raptam mulierem domum abducunt, cúmque ei per totam noctem ad satietatẽ illusissent, diluculò dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium

a *Duo milliaria Italica cum dimidio.*

b *Facinus detestandũ Gabaonitũ.*

ſpitiũ reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, nõ audens in mariti conſpectum venire: quòd nunc indigniſſimè rem laturum putaret, humi collapſa expirauit. Leuita ratus ſopore oppreſſam, & nihil grauius ſuſpicans, excitare conabatur, conſolaturus eo quòd nõ ſponte ſe ad ſtuprum præbuiſſet, ſed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctã ſenſit, ſatis prudẽter pro calamitatis magnitudine ſe gerens, eadauer iumento impoſitum domum reportat: & mẽbratim diuiſum in partes duodecim, ad ſingulas tribus miſit, mandans perferẽtibus vt indicarẽt per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & de eorum volentia. Tum verò illi, nunquã tali antè viſo vel audito ſpectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iuſto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & cõgregati ante tabernaculum, Gabaenos hoſtiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum ſenatus cohibuit, ſuadens non ita temerè cognatis bellum inferendũ, priuſquàm verbis agerẽt de criminibus, quãdo ne in exteros quidem ob iniuriã acceptam armari leges permittũt, niſi legatis prius de ſatisfactione miſſis. rectum igitur eſſe ad Gabaenos mittere qui ſontes ad ſupplicium depoſcant, qui ſe dedãtur, horum pœna contentos eſſe debere, ſin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque [b] mittũtur Gabaenos accuſaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerãt, & poſtulaturi, vt pro violatis legib. morte iuſtas pœnas dependerent. Gabaeni [c] verò non dediderunt iuuenes arbitrati ſibi pudendũ, ſi alienis imperatis metu belli parerẽt, cũ multitudine ac virtute nulli ſe cedere videri vellent: erátque magnus apparatus totius tribus, cũ cæteri non defuturos ſe promiſſerant, ſi quid eos vi & armis

An. mundi 1526. Ante Chriſtum nat. 2478.

[a] *Leuita vxorem in duodecim partes diſcerptam ad ſingulas tribus mittit. Iudic. 20.*

[b] *Iſraelitæ mittunt ad Gabaenos qui fontes ad ſupplicium depoſcant.*

[c] *Iſraelitæ Gabaeni fontes non tradunt.*

An. mundi 2526. *Ante Christum natum* 1438.

aggredi vellet. Quæ [a] postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciũt neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugẽ, & acriore bello persecuturos se eã tribũ, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerũt cõtra eos exercitum quadringentorum millium armatorum, Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcẽtos ex eo numero fuere quingẽti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque cõmisso apud Gabã prælio, egregiè vicere Beniamitæ cæsis [b] ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissẽt, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitæ verò in castra insperata clade attoniti, Sequenti [c] die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt, ex parte Israelitarum, quo factũ est vt castra metu desererent. profectique Bethela: quæ vrbs nõ longè aberat postridie ieiunio peracto supplicauerunt: Deo per Phineem sem pontificẽ vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo [d] diuisis bifariã copiis, dimidiã partẽ noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conserunt, móxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedẽtibus quò longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij, postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox eo-

a *Israelitæ iureiurando sanciunt, neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurũm in cõiugem, & quadringẽtorũ millium exercitum contra eos educunt.*

b *Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.*

c *Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.*

d *Israelitæ copiarũ partem in insidijs collocãt, & vt impares paulatim pedem referunt.*

orti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Sensêrunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallẽ quãdam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euasêrũt incolumes: qui conglobati & facto cuneo ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui [a] omnes ceciderunt numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ [b] verò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam [c] etiã Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium cõtra Bẽiamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tã viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recẽtibus etiã cladibus exasperatus, qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dũ vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos [d] quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam quæ Rhoq dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tã ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, néve quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticã irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædã insuper quantam possent abigere. At il-

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

a *Beniamitarũ viginti quinq; millia trucidãtur, tantum sexcenti incolumes euadunt.*

b *Gibea & alia Beniamitarum vrbes incendũtur.*

c *Iabes in Gilead quæ auxiliũ cõtra Beniamitas negauerat destruitur.*

Iudic. 21.

d *Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438

li agnoſcentes ſuam iniuſtitiam iuſto Dei iudicio damnatam, reuerſi ſunt in ſuæ tribus ditionem, parentes ſuorum hortatibus. Iſraelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt. vnde illis vxores ad ſufficiendã prolẽ parari poſſent. cùm [a] enim ante initium belli iureiurando cautum eſſet, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum conſulerent, quod ab ira profectum eſſet, non à iudicio. Nõ ingratam rem Deo fore ſi quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quãdo neceſſariò fiunt, periculoſa eſſe ac grauia, ſed cum aũſu malicioſo committuntur. Cùm verò ſenatus ſuecclamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere ſe conſilium, quomodo [b] ſaluo iureiurando Beniamitis vxores poſſent contingere. Proferre deinde id à ſenatu iuſſus, Singulis, inquit, annis nobis mos eſt apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu ſequuntur & coniuges & filiæ harum quotquot [c] potuerint rapere, Beniamitis impunè ſit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus, quòd ſi patres earum ægrè tulerint, & vindictam poſtulauerint, dicemus ipſos in culpa eſſe qui filias negligenter cuſtodiuerint, & quòd non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus ſatis contra conſanguineos ſint vſi. In hanc ſententiã cõceſſum eſt, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Inſtante autẽ feſto ducẽti illi bini triníve ante vrbẽ inſidiabantur, aduentantibus virginibus inter vineta, & per alias latebras. illæ verò nihil ſuſpicantes, luſitando ſecurè iter faciebant. iuuenes autẽ coorti diſperſas corripiebãt: atque

a *Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.*

b *Quando & quomodo iuramentũ ſeruandum.*

c *Beniamitæ, vt virgines rapiant, cõceditur.*

atq; hoc pacto quæsitis nuptiis, agricu lturæ in- *An. mundi 2526.*
sudantes dederũt operã vt ad pristinam felici- *Ante Chri-*
tatem aliquando redire possent. Quo factum *stum nat.*
est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab *1438.*
internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum
consilio seruaretur: móque magnis incremen-
tis tam numero quàm opibus est aucta. Hic
finis fuit belli Beniamitici.

Nec[a] felicior per idé tempus fuit Daniana Hedio &
tribus, tali fortuna visa. Israelitis iam desuetis Ruffinus
armorum exercitio, & in colendis agris tãtum cap. 7. al. 4.
occupatis, Chananæi in contẽptum gentis col- a *Daniana*
legerunt copias, nõ quod sibi temerent, sed vt, *tribus à Cha-*
ifiata Hebræis aliqua memorabili clade, secu- *naneis pres-*
riùs in posterum suas vrbes habitarent: & con- *sa.*
iuratione facta, magnóque numero peditũ ar-
mato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem &
Accaronẽ in sorte Iudæ sitas in partes suas tra-
xerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates:
ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne
pedem quidem vbi ponerent in campestribus
habentes. qui *b* cùm nec bello essent pares, nec b *Danitæ*
pro numero satis agrorum haberent, miserunt *locum inha-*
ex suis quinque viros in mediterranea, dispe- *bitandum*
cturos num quem locum inuenirent deducen- *quærunt.*
dis colonis idoneum. illi à campo magno Sido-
nis iter vnius diei progressi, nõ longè à Libano
& minoris Iordanis fontibus inuento agro bo-
no ac fertili, rem totam suis renuntiãt. qui mox
cum exercitu illo profecti c condiderunt vrbẽ c *Dana ex-*
Dana, cognomine vni è Iacobi filiis, & à sua tri- *structa.*
bu denominatam. Israelitarum autẽ res in de-
terius prolabebantur, quòd neq. ad laborem se
exercerent, neque pietatem colerent. luxato e-
nim reipublicæ statu, magna licentia pro suo
quisq; libito viuebat, vt domestica Chananæo-
rum vicina jam totã gentem impunè inundaret.

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

CAP. III.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperiit. Bello [a] enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Judic. 3.

a Israelita à Chusarthe oppressi.

Libertas per Cenizum reddita.

CAP. IIII.

ERat in [b] tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias pferre, sed vt ad audendũ pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmq; primus successus valuit vt in dies crescente suorum numero, iã aperto marte hosti pares viderentur. itaq; congressi cum hoste vno prælio se in libertatẽ asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

Ibidem.

b Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

CAP. V.

POst cuius mortẽ, vacante principatu, res Israeli-

faelitarũ rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberẽt: quæ res in causa fuit, vt Eglon [a] Moabitarũ Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot præliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunr, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoq; apud Hierichũ. is [b] in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter fagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstũ, partim satellitib. occupatis circa prandium: iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat, sedebátq. in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu plagam non satis lethalẽ inferret: iubet igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum, cũque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes [c] inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebãt, dormire eum putantes. Iodes

An. mundi 2534. *Ante Christum nat.* 1430.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. *Iudic. 3.*

a *Eglon Rex Moabitarũ Israelitas subiugat.*

b *Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem se insinuat*

c *Iodes Eglonem suis interficit.*

An mundi 2614. *Ante Christum nat.* 1350.

des[2] verò Hiericũthiis re clàm indicata, autorẽ se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi verò libẽter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiébant. & cornicines per totã eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem connocari mos erat. Eglonis autẽ domesticos diu latuit quod acciderat, sed cùm iã adueſperaſceret, veriti ne quid noui homini accidiſſet, ingreſſi ſunt in cubiculum: cúmq. mortuum inueniſſent, hærebant inopes conſilij: & priuſquã ſatellitium conglobaretur, Iſraelitarum turba ſuperuenit. ex *b* his pars in veſtigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decẽ, fuga, Moabiticã regionẽ petunt. eos Iſraelitæ, præoccupato Iordanis trãſitu, in fuga intercipiebãt, maximè circa ipſa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq. ita Hebræi Moabitarum imperium excuſſerunt: Iodæ autẽ huius felicitatis autor is honor conſenſu multitudinis eſt habitus, vt confeſtim princeps declaratus ſit. cum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude digniſſimus: poſt quã Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finit.

a *Iodes Eglonem trucidat.*

b *Moabitæ ab Iſraelitis fuſi fugatiq.*

Quomodo Iſraelitæ ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti.

CAP. VI.

Hedio & Ruffino Cap. 9. *Iudic. 4.*

ISraelitæ verò, quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinam impietatem atque inobediẽtiam relapſi priuſquã ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent, imperio [c] Iabini Chananæorũ Regis ſubiugati ſunt. is regiam habens apud Aſorum, quæ vrbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum, peditũ alebat millia trecenta, equitum decem, præterque

c *Iabin Rex Chananæorũ Iſraelitas ſubiugat.*

Ann. mundi 2614. Ante Christum natum 1350.

que currus bellicos habebat ter mille. His copiis [a] præfectus Sysares primus inter amicos regios, congressus cũ Israelitis in tantam desperationẽ res illorum adduxit, vt libenter incolumitatẽ tributaria seruitute paciscerentur, quã per viginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo sic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandẽ respiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quòd à legum contemptu proficiscerẽtur, Deboram [b] quandam Prophetidem adeũt (nomen hoc apem Hebræis significat) rogantes vt precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananęis opprimi. Deus autem exoratus salutem illis annuit, imperatore [c] designato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium virorũ exercitu, in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriã, quam Deus oraculo promiserit. Baraco verò negãte se accipere imperium, nisi & illa vnà secum administratura id esset: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quẽ Deus te habere voluit? ego verò non recuso. & conscriptis [d] decem millibus, castra posuerunt ad montẽ Itabyrium. occurrit mox eodẽ Sysares, Rege suo sic iubente, & nõ longè ab hoste cum exercitu cõsedit. Baracum autem & Israelitas multitudine hostiũ territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, iussitque eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipsos fore, & Deũ subsidium & opem allaturum. Itaque [e] cõmissa pugna vehemẽs imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chananæorum vultus ingerens, &

a *Sysares siue Sissara Præfectus exercitus.*

b *Debora Prophetissa.*

c *Baracus cõtra hostes Imperator designatur.*

d *Debora & Baracus in hostes mouent.*

e *Sissera cõ suo exercitu trucidatur.*

An. mundi 2614. Ante Chri. nat. 1350.

proſpectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam ſontati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Iſraelitas verò tempeſtas à tergo immiuens non ſolum minus offendebat, ſed alacriores etiã faciebat, manifeſtatio Dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos. itaq. rupta aduerſa acie, turbatíſq. ordinibus ingentem hoſtium ſtragem ediderunt atq. ita pars telis Iſraeliticis cadebant, pars à ſuometipſorũ equitatu ac curribus proterebantur. Syſares verò vt vidit ſuos terga vertere, deſiliens à curru fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen, quæ latebras petentẽ excepit, & potũ poſcenti lac acidum exhibuit, quod ille cùm auidius ingurgitaſſet, in ſomnum eſt ſolutus. quẽ [a] Iale aggreſſa, ferreum clauũ ſopito per tẽpora adegit malleo, móxque Baracianis ſuperuenientibus ſolo affixum oſtendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præſagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Aſorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæſo Rege, ac ſolo vrbe æquata, quadraginta [b] annis imperium Iſraelitarum tenuit.

a Iale Siſſeram ferreo clauo interfecit.

b Baracus quadraginta annis Iſraelitarum imperium tenuit.

Quomodo Amalecita deuictis Iſraelitis regionem eorum per ſeptem annos vaſtauerint.

CAPVT VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Iudic. 16.

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulò poſt [c] Madianitæ, ſociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem cõtra Iſraelitas fecerunt & congredi auſos magno prælio vicerunt: vaſtatiſque frugibus prædam abegerunt. cúmque idem per continuos ſeptẽ annos facerent, Iſraelitas in montana compulſos campeſtri ſolo cedere coegerunt, qui ſpelũcis & ſubterraneis ædificiis excauatis, quicquid

c Madianitæ Amalecitis ſociis Iſraelitas magno prælio vincunt.

hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. *An. mundi 2654. Ante Christum natum 1310.*

Quemodo Gedeon populum liberauerit.

CAP. VIII.

PEr[a] idem tempus Gedeõ Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manasseitidis, manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim audebat propter hostem propalam hoc in area facere, cúmque spectrum ei adolescẽtis specie se obtulisset, & felicẽ ac Deo carũ appellauisset: respondẽs. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentũ est maximum, quod torcular nunc vtor pro area, illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negotiis impatem, Deus autem quicquid deesset se suppleturũ pollicebatur & victoriam Israelitis daturum. modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rẽ Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni[b] autẽ Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriã sibi potius, quàm[c] Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti, vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, eum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad

a *Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.*

Iud. 7.

b *Gedeonem exiguas copias, Deus eligere iubet.*

c *Victoriã Deo tribuendã,*

An. mundi 2614. Ante Christum nat. 1310.

fluuium,& quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederent.quotquot autem intrepidè ac tumultuariè potum sumerent:sic existimaret,eos metu hostium hoc facere & posteaquã ita,vt iussus est,fecit, trecẽti inuẽti sũt cum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouendo.imperauitque Deus,vt his assumptis hostẽ inuaderet.Gedeone [a] verò solicito,quia mandatum acceperat à Deo,noctu illos adoriri,volens ei metũ omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite, clã accederet ad Madianitarum tentoria,ab illis enim acceptu-

a Gedeon ad Madianitarum tẽtoria accedit, & ab illiꝰ somnio confirmatur.

rum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est,vno tantùm comitante famulo.cúmque ad quoddam tabernaculũ adrepsisset,offendit insomnes in eo milites, & quendam cõmilitoni narrantem somnium,ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset,erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceã, præ vilitate *homini* fastidiendam,per castra prouolui, & primò regis tentorium,mox ceterorum omnium prosternere,qui respondit interitum exercitus significari,addẽs vnde hoc ita colligeret. iter omnes,inquit,fruges hordeũ est sine controuersia viliſſimũ: & inter omnes Asiaticas gẽtes nõ facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ, vt metitò conferri possint hordeo.hi nũc autore Gedeone cõtraxerunt copias,& res nouas moliũtur.ergo quia dicis te vidisse illã massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autẽ audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostiũ audiuerat.fecerũt illi quod imperatũ est,accẽsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum.tum [b] Gedeon circa quartã fermè vi-

b Gedeõ cũ trecentis viris pugnam adornat.

giliam

gilam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenaria, gerebántq; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebãt, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante prænoniti, cùm iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatóque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt [a] incompatibiliter plures mutuis vulneribus quàm hosti li ferro caderẽt. quòd diuersę linguæ homines eadem castra haberent, semel enim pauore cõfusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tãtæ cædis & Gedeonis victorię rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostẽ insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; [b] cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cũ reliquiis exercitus fermè decem & octo millia hominum quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad omnes vnum trucidat, & [c] reliquos duos duces, capit, Zebim & Hezarbunim. his [d] prœliis cæsa sunt Madianitarũ & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda

Anno mũdi 2654. Ante Christum nat. 1310.

a *Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadũt.*

b *Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt. Iudi. 8.*

c *Gedeon duos duces Zebim & Hezarbunem capit.*

d *Madianitarũ & cõfœderatorũ centum viginti millia trucidat.*

Ann. mundi. 2654. Ante Christum nat. 1310.

etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, inscitiis ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quã suam ipsorum qui militassent: atque his verbis sedata eorum ita non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cùm vellet imperium deponere, compulsus [a] est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

[a] Gedeon per annos 40. regnat.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circunquaque finitimis bella gesserint.

CAP. IX.

Hedio & Ruffinus cap. 11. Iud. 8. 9.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothũ verò vnũ ex cõcubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriũda, adiutúsq; à maternis cognatis pecunia, cũ videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes [b] fratres interemit, excepto vno Iothane.

[b] Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit.

his

hic enim fuga incolumitatẽ quæsiuit, Abimelechus autẽ occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere. omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaq; [a] dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quã plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentiũ ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cúmq; illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quẽ propter fructus suos percipiebat, nõ requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere: visúmq; est viti hunc honorem deferre, ea [b] verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea itum est deinde cũ eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit. Si serio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite, sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nõ risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechũ, necatis fratribus, principatũ vsurpare, cuius ingeniũ nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per trienniũ in latebris mõtium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum [c] ex vrbe & tota tribu expulerũt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cúmq; instaret vindemia non-

Ann. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

a *Iotham apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obiicit.*

b *Arborum de Rege deligendo consilium.*

c *Abimelechum Sicimitæ expellunt.*

Ann. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur: cœperúntq; securè fructus cõuehere, & per sodalitia cœnantes audebãt apertè in Abimelechum cõuicia iactare. & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebãt. Zebellus verò quidá è Sicimitarũ primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiã vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiã, qualem meretur referat. quo facto curaturũ se, vt eũ populo reconciliet. cúmq; [a] Abimelechus locum insidiis aptũ cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repẽtè armatis exclamat. Zebelle hostẽ video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiã obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis? Gales [b] verò turbatus excipit primũ impetũ. cúmq; suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eũ quasi volens malè pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur, cæterũ Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbẽ disponit. cúmque prodissent tertiam suorum partẽ occupare portas iubet ne quibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò

a *Abimelechus in Sicimitas mouet.*

b *Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.*

dispersi

diſperſos circumueniunt. Itaq; [a] vbique plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac ſolo æquata, ſaléq; in ruinis eis ſeminato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ ſunt deleti. Quotquot autem per regionem diſpalati periculum euaſerant, collecti denuò, petra quadam occupata, locũ natura munitũ muro inſuper cingere volebant. Sed hoc conſilium præuenit Abimelechus, qui quã primùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto [b] faſce arido, iuſſiſq; cæteris idem facere, breui petram ſtrue lignorũ circumdedit, ſubiectóq; igne, & fomentis ingeſtis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, ſed vnà cum vxoribus & liberis abſumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam ſatis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum ſanè, niſi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de ſe meritum. Abimelechus [c] autem Iſraelitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præſenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quam vniuerſos perderet. mox enim exercitũ ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit, quæ quòd eſſet non mediocris, populo fuit receptaculum. hãc [d] expugnaturus cum propius ianuam acceſſiſſet mulier, fragmine molæ demiſſo, caput ſubeuntis ferit, ad quem ictum humi collapſus roganit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periiſſe diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exſoluit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas vſus eſt: quæ quidem clades iuxta Iothanis præſagiũ illis accidit. cæterùm [e] exercitus, duce mortuo, miles in ſuas quiſque domos reuerſus eſt. Iſraelitarum

An. mundi 2694. *Ante Chriſtum natum* 1270.

a *Sicima capta ac ſolo æquata.*

b *Sicimitæ profugi in petra comburuntur.*

c *Abimelechus Thebas capit.*

d *Abimelechũ mulier ferit, & armiger eum occidit.*

e *Thola 23. an. regnauit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19.

Iud. 10.

Ætat. mundi 2697. Ante Christum nat. 1267.

deinde [a] gubernacula Iairus Gadaremus de tribu Manasetide suscepit, vir tum rebus cæteris tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Rex autem Hebræorum rursus in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus: qua occasione [b] arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabãt. Hebræi verò calamitatibus castigati, supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant: Erat autem [c] quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc missis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cùm enim non esset eadem matre natus, sed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem, tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid facto

a *Post eum Iair annos 22.*

b *Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.*

c *Iaphthes Dux Israelitarũ creatur.*

facto opus erat prouidisset, exercitus in vrbe Masphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabátq; vt de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse [a] votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregiè: fugientésq; [b] persecutus est vsque vrbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi cõcessa: finémq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat. fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuia facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatã. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiã. vnum rogauit, vbi sibi liceret iuuentutem suã cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere, quo impetrato, ad præfinitum terminum pater [c] mactatam holocautoma obtulit, neq; legitimum neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam prosi habens quid fama de hoc facto locutura

An. mundi 2742. Ante Christum nat. 1222.

a *Iaphthes votum facit.*

b *Iaphthes Ammanitas fundit fugátque.*

c *Iaphthes filiam mactat.*

An. mundi 2760. *Ante Christum nat.* 1204.

esset. Petitus[a] post hæc bello ab Ephræmi tribu quòd sine illis in Ammanitas expeditionẽ fecisset, & nũc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxilia attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent, vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimisque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter [b] quadraginta duo millia hominum peremit. Ipse [c] expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic [d] in principatu successit Apsanes, natus è tribus Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre sexaginta. mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos, cũmq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodũ senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon [e] post hunc assumpsit principatũ, tribu Zabulonita: quo per decenniũ functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde [f] successit Abdon Hielis filius tribu Ephręmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriosè gerendarũ occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circũferebatur, quos omnes

Iud. 12.

a Ephraemi tribus mouet in Iaphthem.

b Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæsi.

c Iaphthes moritur.

d Apsanes per septennium Iudex.

e Helon per decennium iudex.

f Abdon iudex.

super-

superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

Ann. mundi 2773. Ante Christum nat. 1191.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

POst [a] huius mortem Palæstini superauerũt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidem vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatẽ, in suburbanũ suum, quod erat in campo magno, cũ vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præ amore, erátq; vehementer zelotypus, cúmq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore [b] vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque. Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abiit. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturã & pulchritudinẽ, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiã, nõnihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ volens huic mariti stultũ mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelũ mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici; & impetrata hac gratia, rursum in

a *Israelita à Palæstinis superati. Iud. 13.*

b *Samsonis nativitatem Angelus nuncians.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

Ann. mundi 2783. Ante Christum nat. 1081.

a Manochi Angelus iterum apparet.

b Samson natus. Iud. 14.

c Samson Palæstinæ virginem ducit.

subarbano versantibus apparuit [b] Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur, quo viso, ne tum quidé suspicari desiit: rogauitq; vt sibi quoque eadē indicaret, illo respondente, satis esse quod mulier sciat. iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horū causa de filio lætum se attulisse nuncium. cúmq; iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dū aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendúmq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestímq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquā vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deū se vidisse, cúmq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato [b] deinde infanti. Sāson est nomē inditū, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus: promisso capillitio victúsq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat. Cúmq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnā vrbē Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenę, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi esset generis, quódq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecítq; vt [c] virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam inuisens, in itinere in leonem

leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis, sed [a] nudis manibus adortus beluæ fauces elicit, eiúsq; cadauer in dumetum viæ vicinũ abiecit, aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celeb ãdas Thamnitas cõuocat, qui quod vires eius haberẽt suspectas, honoris specie triginta assectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne quid auderet. Conuiuis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonẽ se daturũ & tunicã. qui tũ quòd sagaces videri cupetent, tũ quòd lucrũ nõ fastidirent, iubent eũ proponere. Ille [b] ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex immiti suauitas. in his explicandis cũ hæsissent triduo, nec proficerẽt, puellã aggrediuntur minis simul & precibus, vt expiscata secretũ è marito indiciũ sibi faceret, ille repulsis aliquãdiu blandiciis, cum rogandi finẽ non faceret, & lachrymans gratã se illi negaret, tandẽ nihil suspicãs rẽ totã de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit, illa [c] iuuenibus prodit omnia. ergo cũ præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum cõuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionẽ nostrã aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promisserat, spoliatis [d] quibusdã Ascalonitis, quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remissio nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere, at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

a *Samson Leonem nudis manibus discerpit.*

b *Samson Thamnitis ænigma proponit.*

c *Samsonis vxor Thamnitis aperit ænigma.*

d *Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiúsq; coniunx alteri nubit.*

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cõmotus Samſon, decreuit de tota gente pœnas ſumere: & commodum maturis ſegetibus tempus iam meſſis aderat. ergo [a] comprehenſis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæſtinorum omnes dimiſit, quibus paſſim diſcurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus eſt. Quo cognito gentis principes, & quid Samſonem ad perpetrandum facinus mouerit, miſſis in hoc Thamnam ſatellitibus, vxorem quondam eius cum cognatis, damni dati ſeos prius factos, viuos exuſſerũt publicè. Samſon autem in Palæſtinos latè graſſatus cædibus, ad habitandam Ætam ſe contulit. ea eſt petra benè firma in tribu Iudæ ſita. At Palæſtini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samſonis culpæ eſſent affines, nec de ſolenni tributo quicquã diminuerent, reſponſum eſt non abſoluendos ab hoc crimine in Samſonis deditionem facerent. Illi bvolentes hanc ſuſpicionẽ à ſe amotã armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expoſtulantes, quod ſuis facinoribus Palæſtinos Hebræis infenſos redderet, qui irritati facilè poſſent toti genti magnam aliquam cladẽ rependere, dicentéſq; in hoc ſe veniſſe, vt comprehenſum illis dederent. poſtulabant conſenſu ipſius facere hoc ſibi liceat qui, iureiurando accepto nihil præterea molituros, ſed hoſti tantũ deditionem faciendam, defrendés de petra in cognatæ gentis poteſtatem ſe permiſit: & illi vinctum prius duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. cũmq; ventum eſſet ad locum, qui obſcurus antè, nunc ex Samſonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abeſſent à caſtris hoſtium, procurrentibus obuiam

Iud. 15.

a Samſon Palæſtinorũ fruges combuſſit.

b Samſon traditus Palæſtinis.

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

ulam Palæstinis,& lætitiam,re ex sententia gesta,clamore testantibus:Samsone [a] abruptis repentè vinculis, arreptáque maxilla asini quæ fortè iacebat præ pedibus,in medios hostes irruit:qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu tergа dare compulit. qua victoria plus satis elatus,& opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quòd maxilla tantũ armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta,cõfessus nihili esse quantaslibet vires humanas,Deo victoriã acceptã retulit:suppléxq; rogauit, vt arrogantiæ data venia,succurreret & periculo se eximeret,nec irritæ fuêre preces, sed [b] copiosus fons subitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samson imposuit, quod in hodiernũ vsq; durat.Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam,& in publicó diuersorio egit.Quo audito Gazeorũ magistratus, ne clàm abire posset, stationes pro portis collocant. Samson [c] verò qui insidias mature sensérat,circa mediã noctẽ surgens, portis cũ ipsis claustris ac vectibus cæteróq; paratu reuulsas,& humeris impositas,in montem qui est supra Hebronem perlatas deposuit, paulo verò post à patriis institutis desciscere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principium. Cùm [d] enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur.Quãobrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur,accedunt eam,& magnis pollicitationibus inducunt,vt eliciat è Samsone causam tanti roboris,propter quod inuictus haberetur ab hostibus.Assensit illa,& cũ prima occasio data est, inter compotationem & muliebres blanditias extollens eius res gestas,omni astu vtebatur vt

a *Samson asini maxilla mille viros interficit.*

b *Samson fontem in petra prodit.*

c *Samson Gazæ portas reuulsas aufert.*

d *Dalale meretrix à Samsone causam tanti roboris exquirere conatur & ter deluditur.*

Ann. mundi 2791. Ante Chri. nat. 1173.

cognoſceret cur tantopere virtute excelleret. Samſon verò adhuc mentis compos eiſdem artibus contra mulierē vtens: ſi ſeptenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita ſe habere putans, communicatóq; ſuper hoc cum magiſtratibus conſilio, incluſáque in penitiore domus parte manu militum, benè potum ac ſopitum accuratè, vt ab ipſo didicerat, vinxit, deinde excitato indicat, adeſſe quoſdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad reſiſtendū ſe expedit. Mulier tūc fruſtrata paulo pòſt aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt virum, quòd amanti non ſatis fidens, celaret eam id, quod maximè ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere. quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſúmq; ſimili figmento eluſa eſt, cum ſeptem funibus alligatū perditurum ſe vires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit: cúmque vrgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt, dicēs capillos ſuos oportere implecti licio, atq; ita parari vincula. Ac ne hoc quidē verum experta, poſtremo adhibitis omnibus artibus nō prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam neceſſitate inſtante, victus importunitate [a] Samſon ingratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit. Deus, inquit, mei curā habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonſurā ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi vires cōſiſtere. Hoc cognito, neſciēti comam derāſit, & hoc pacto imbecillem factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentem. illi orbatum oculis & vinctū abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cúmq; ſolenne Palæſtinis adeſſet epulum, conſidentibus optimatibus in quodam

[a] *Samſon ſui roboris cauſam Dalilæ aperit, Palæſtini oculis orbatū, vinctúmq; abducunt.*

fano

fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur, actitus est & Samson, vt misero inter compotandum illuderent, qui hoc extremum malũ existimans quòd illusores vlcisci nõ quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tũ simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ, totius ædificij ruinam traherent, qua [a] tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic [b] finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incõparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitũ vsus est. Nam quòd à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati verò eius cadauer in patriam reportarum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

a *Samson cum tribus millibus Palæstinorum moritur.*

b *Samson viginti annos regnat.* Ruth. 4.

Quemodo filij Sacerdotis Eli à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

CAP. XI.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis [c] Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eã regionem inuasit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorũ ciuis, quod oppidũ est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & filiis cõmunib. Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cũmq; ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gẽtis fœminas, Chellioni Orphã, Ruthẽ Malloni. exacto autẽ decẽnio, Abimelechus cũ filiis breui tẽpore alius post aliũ obiit. quo casu Naamis in maximũ mœrorem coniecta desolata à charissimis quorũ consuetudinẽ amori patriæ præsulcat, mutato pro re consilio reuerti [d] ad suã

Hedio & Ruffinus cap. 14.

c *Eli Sacerdotis tempore annona caritas.*

d *Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

decreuit.iam enim res patriæ in meliori ſtatè eſſe perceperat. Nurus autem eius non ſuſtinebant ab ea diuelli, & velit nolit comitari eam volebant. at illa precata eis felicius coniugiũ, quàm in quo cum filiis ſuis vixiſſent,& in reliquis rebus proſperitatem,& docens quod in ſe nihil eſſet opis,rogabat,vt manerent,néve, relicta patria,in euentum incertum ſequi miſerã ſocrũ cuperent. His monitis Orpha paruit:Ruthem [a] verò nolentem manere,cuiuſuis fortunæ futuram ſociam ſecum ſocrus abduxit. Quæ poſtquàm vnà peruenerunt Bethlema, Bozus, Abimelechi cognatus eas excepit hoſpitio, cúmq; Naamis à ciuibus ſuo nomine appellaretur,iuſtius,inquit,vocaretis me Marã. Significat autẽ Hebræorũ ſermone Naamis felicitatẽ,Mara dolorẽ.Et cùm eſſet meſſis tempus,Ruthe permiſſu ſocrus exibat ad ſpicilegiũ, vt cibos ſibi pararent, caſũque in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò poſt ſuperueniſſet, conſpicatus puellam,de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino,quæ paulo ante ex ipſa cognouerat qui exoſculatus in ea benenolẽtiã erga ſocrum,& affectum erga defunctum maritum,noluit ſpicilegio contentã eſſe,ſed permiſit vt ſibiipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandauítq; villico ne eam prohiberet, & vt vnà cum meſſoribus prandium ac potum ei præberet.Ruthe verò acceptam ab eo polentã ſeruauit ſocrui, & veſpere cum frugibus collectis ſimul attulit: ſed & Naamis ſeruauerat ipſi quaſdam partes ciborum, quos ei vicini cõtuleranr.narrat deinde ſocruĩ, quid ei Bozus dixerit: auditóq; ex ea, quòd cognatus eſſet, & propter pietatem forſan curam earum habiturus,exiuit etiam ſequentibus diebus ad ſpicilegium cum Bozi ancillis.poſt aliquot dies, iã hordei

[a] Ruth in Bethlehem proficiſcitur. Ruth.1.

[b] Bozus Naami & Ruth amicus

hordei tritura peracta, venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc a cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitque eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parêre socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem expcrrectus, sentiénsque eam vnà cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomẽ, & famulã se in eius potestate dixit. Tacuit ille tũ, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerẽt, excitarã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & priusquã aliquis eã ibi dormiuisse videat, ad socrũ redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriãtur. Cæterũ meũ, inquit, consiliũ est hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior est quã ego, ante vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozores earum curæ futuras: circa meridiem verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox b Ruthẽ & cognatum illium acciuit. Qui postquã venit: Abimelechi inquit Bozus, & filiorum sortẽ possides. fassus est alter possidere se. idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earũ facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionẽ agrorũ retinere. lex te ducere iubet, at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iã & vxorẽ esse, & liberos. Id Bozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calçeum ei detractum in faciem incutere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, &, anno elapso natus c est illis infans masculus. hunc

An. mundi 2811. Ante Christum natum 2153.

Ruth. 3.
a *Ruth socrus suasu ad pedes Bozi cubat.*

Ruth. 4.
b *Bozus, Ruth cognatũ, vt ducat hortatur.*

c *Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidis auum genuit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

Obamis nutricans Obedem de consilio mulierũ nominauit, sibi in senectute cõstitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis *inseruiente* significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnã ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volẽs Dei potẽtiam ostendere, cui facile est etiã vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidẽ ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palęstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses, *hi cõtra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec* contẽti honorariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergò confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt *nihil* à tyrannorum moribus differrent. hanc insolẽtiam iuuenũ & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans & populus iniquissimè ferebat, postquam autem illorum exitiũ Deus & patri & Samuelĩ prophetæ etiam tum puero prædixit, tũ verò non aliter quàm defunctos filios lugẽbat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de *hoc Prophetа narranda* sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramathã vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus altetam quanquam sterilem diligens is cum sacrificarum veniſſet in Silontem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret; Anna [b] videns alterius liberos cum ma-

1. Reg. 2. a *Eli Pontificis filij Ophnes & Phineesnefarij.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. B.

b *Anna Helcana vxor liberos à Deo petit.*

tre confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cúmque consolationem mariti nõ admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura. votúmq. factura, ablata sterilitate matrẽ factã primũ filiũ se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum, in huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat tanquam parum sobriam iussit abire, quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eã esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præmœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox a vbi pariẽdi tempus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo: cúmque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi rediissent, simúlque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratũ. Prophetámque futurum. itaque & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátque circa fanũ, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autẽ alij prẽterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetá agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idẽ tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, silui, sed Deus te vocat, quapropter præsto esse te respõde. Itaq; rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus

An. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

a *Samuelem Anna Helcana coniũx genuit.*

1. Reg. 1.

Ab. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

quando, inquit, præsto es, audi a imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini susceptа expeditione cõtra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Amphecã: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum b circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent c Aream in aciem proferri, vt eius præsentia fretі hostẽ superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vinceretur, maiorem esse quàm Aream, quæ propter ipsum erat veneranda. venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, acceptо à patre mandato si amissa Arca viuere lustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant, quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus. contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio: attamen vtrorúmque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant. eam Hebræi passi, cognouerunt frustra

a *Samuelis Deus Elis & filiorum pœnam ostendit.* Hedio & Ruffinus Cap. 16.

b *Israelitarum Palæstini quatuor millia trucidant.*

c *Hebræi in aciem proferunt Arcã fœderis.*

tra se in Arca fiduciam collocauisse, námque primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoque in hostium potestatem deuenit.

An. mundi 2850. *Ante Christum nat.* 1114.

a *Phinees cũ triginta millibus cadunt, & Arca in hostili potestatẽ deuenit.*

Quomodo Elis audita filiorum cade, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.

CAP. XII.

HAnc b eladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægrè seruatus è prælio renuntiauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alterã portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cúmque audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius affiecre quæ præter expectationem accidunt. Vt c verò etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filiis vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit d ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen. cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quã ea vox apud Hebræos significat. Primus e autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & suc-

b *Eli in Silo filiorum cades & Arcæ amisso significatur.*

Ibidem.

c *Eli audita Arcæ amissione expirat.*

d *Phinees vxor Ioachaben parit & moritur.*

e *Eli Pontificis Genealogia & progenies.*

ceſſor ejus Abiezeres filio ſuo Boceiæ reliquit ab hoc Ozis filius eius accepit: poſt quem Eli Sacerdotio potitus eſt, de quo nunc loquimur: quod manſit eius generi vſque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rurſum rediit.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Palaſtini peſte & fame cæſi Arcam Hebræis remiſerint.*

II. *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*

III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum adminiſtrationem filiis ſuis commiſerit.*

IIII. *Quòd populus offenſus Samuelis filiorum moribus, Regem ſibi dari poſtulaverit.*

V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*

VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*

VII. *Palaſtini Hebræis bello aggreſſi vincuntur.*

VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*

IX. *Samuel ad Davidem regiam poteſtatem transfert.*

X. *Expeditio nona Palaſtinorum contra Hebræos.*

XI. *Singulare certamen Davidis & Goliath, ſecutæque Palaſtinorum clades.*

XII. *Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quòd rex Davidi necem ſit molitus.*

XIIII. *Quomodo David aliquoties inſidias Regis egrè elapſus, hic tamen eum in poteſtate*

tem ſuam redactum interficere non ſuſtinuerit.

An. mundi 2850. Ante Chriſtum nat. 2114.

CAP. V. *Hebræi à Palæſtinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.*

Quemodo Palæſtini peſte & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiſerint.

CAP. I.

SACRA de Hebræis[a] victoria, ſacráque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæſtini cum cæteris ſpoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum ſuum, inuenerunt eũ è baſi excidiſſe, & pronum proſtratum ante Arcam: quod ægrè ferentes in priſtinum locum eum reponũt. cúmque ſæpius illuc accedentes, ſemper proſtratum & adorabundum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio totum populum inuaſit. poſtremò[b] grauiſſima peſtis Azotiorum vrbem atque agrum adorta eſt. correpti enim dyſenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morbóque corroſa euomebant. Ager[c] verò totus ſcatebat muribus qui omnia vaſtantes, nec ſegetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij preſſi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in cauſa eſſe, & victoriam cum eiuſmodi ſpoliis luctuoſam ſibi contigiſſe. miſerunt igitur ad Aſcalonitas, poſtulantes, vt Arcam in ipſorũ vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorũ legationi annuentes, cupidè Arcam ad ſe receperunt, móxque eiſdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca

1. Reg. 5. Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Arca ſacra à Palæſtinis in fanum Dei ſui Dagonis defertur.*

b *Azoti propter Arcam ereptã horribiliter cruciantur.*

c *Mures Azotiorum agrum vaſtant.*

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq; hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant, atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent, & cùm conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant [a] quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlcisceretur, quum tot mala simul cum ea regione ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ illi Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentésque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositũ negotiũ censerę videbantur. His [b] neq; remitti arcam placuit, neque retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & totidẽ mures aureos addi illis similes qui agris vasti-

Lxg. 6.

a *De Arca sacra consultatio.*

b *Deliberationis de Arca sacra cõclusio.*

vastitatem intulerunt. His omnibus in loculũ inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricati: vaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earum vitulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuum desiderio magis properent. ipsas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atq; ibi relinqui vt quamcunq; velint viam ineant. Et si quidẽ ad Hebræorum regionem se verterint, ad eámque perrexerint, credere Aream fuisse calamitatum causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse vitium. hoc consilium omnibus calculis est approbatum, quod mox opere sunt executi: & paratis quę diximus, productóq; in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

An. mundi. 2851. *Ante Christum nat.* 1113.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

CAP. II.

VAccis autem veram viã ingressis, & recta non aliter, quam si deducerentur, tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirẽt, & vbi plaustrum sisterent, Vicus [a] est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc, postquam venerũt vaccæ tametsi pulchram planitiem ante se haberent, vlterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad [b] quod spectaculũ à vicanis mox cum gratulatione est cõcursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: vt videtunt Arcã præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Aream, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quę in campo exstabat, deposuerũt: & acciis victimis peractóq; sacrificio splendidè e-

Ibidem.

a *Area sacra Bethsamæ peruenit.*

b *Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra.*

An. mundi 2851. Ante Christum nat. 1113.

pulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustoma Deo fecerũt. quo[a] viso principes Palæstinorũ retrò ad suos sunt reuersi. Cęterũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quib. septuaginta occidit, quòd cùm non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis quòd suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quãobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi [b] re cognita trãsferũt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædib. eius collocant, idoneũ sacrario locũ existimãtes vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensib. apud Palæstinos detenta. Cúmq; [c] populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnámq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quę illam sequũtur, orationem & tempori accõmodans & negocio, verba in hanc fermè sententiã ad eos fecit; Viri [d] Israelitæ, quandoquidẽ nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precib. flexus propicius esse incipit, oportet nõ votis tantum libertatẽ expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam: expulsisq; omnibus vitiis ex animo, purgatas

a *Ruffinus ponit Deum percussisse de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, vt est 1. Reg. 6. 1. Reg. 7.*

b *Arca in Cariathiarim transfertur.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Israelitarum pœnitentia.*

d *Samuelis ad Israelitas oratio.*

purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cõstanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona veniẽt, & in primis noua libertas & victoria de hostib.: quę neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. nõ enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem nõ fallit, mihi credite. Hanc [a] adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, prõptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel [b] autẽ edixit, vt cõuenirẽt in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerũt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed cõfestim cum magno exercitu affuêre, sperãtes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter [c] trepidi ad Samuelem concurrunt. consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tã potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libẽter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciem accersere videantur. conueniisse se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramẽto ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hoste. n, vt nulla spes salutis superfit, ni Deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Ille [d] iubet eos securo animo esse, neque enim auxiliũ Dei defore. & mactato agno lactãte, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat, néve patiatur iam iterũ ab eodẽ hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatũ est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed [f] priusquam tota flamma absume-

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

a *Samuelis ad saluarẽ pœnitentiã adhortatio.*

b *Ieiunium, preces, & supplicatio Israelitarũ in Masphatim.*

c *Quæ hostis potissimum in militia opponenda.*

d *Samuel populũ consolatur. Sacrificiũ & precatio Samuelis.*

f *Victimæ cœlesti flamma absumpta, auxilij diuini indicium.*

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factâ se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm [a] enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totã ponebãt. cum [b] subitò Samuel in perturbatos irruit. cæsisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fugæque hostiũ termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Portẽ, in signum donatę à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria, intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris trãsiit. Nec his eõtenta Samuel, crebris expeditionib. & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret, agrum [c] etiam quem prælio victis Iudæis abstulerãt, quàm latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

a *Horrendum in hostiũ acie terræ motum.*

b *Samuelis de hostibus victoria.*

c *Iudæorum agrũ armis Samuel recuperat.*

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

CAP. III.

REbus autem populi compositis, & iudicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel

muel a singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multóque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patris legibus Respublica administraretur. Deinde senio grauãte, vt consuetis muniis sufficere nõ posset, filiis suis b principatum & curam Reipub. tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq. vt alter in Bethelis, alter in Berſabe ius diceret, partito populo, & sua cuique iudici parte attributa. In his manifestum c exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis instituris diuersissimã viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, solutíque in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant, cui nihil magis erat eordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

Quemodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

CAP. IIII.

POpulus autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optimè constitutã, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehemẽter offensus ad patrem concursum fecit, qui tũ habitabat in vrbe Ramatha: & d commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quódque ipse iã senio debilis, more solito præesse administrationi rerum nõ posset, ohnixè precabatur, vt Regem aliquem declararet, qui toti genti cum Imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc d populi volũtas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potesta-

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

a *Samuel leges, & iura dicere omnibus per vrbes instituit.* Hedio & Ruffino cap. 3.

b *Samuel filios suos, Iohel & Abia principatũ & Reip. curam tradit.*

c *Exemplum non semper patribus similes nascũtur filios.*

d *Israelitæ Samuelis filiorũ iniquitates cõmorãt, eũq. vt Regẽ aliquẽ declaret, obnixè precantur.*

e *Samueli populi volũtas tristitiã cõcutit.*

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

tem, vt nimiam. Valdè enim optimatũ gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorẽ existimans. adeóque res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totã noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idque moliri cœpisse iã inde, ex quo primũ ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò post futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quãdo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suã erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nũc iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero; idque prius quã facias, præmonebis quãtum malorum sibi vltrò adsciscant: protestaberísque eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regẽ promisit, addẽs velle se prius indicare, quæ essent sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quòd à vobis abstrahẽt vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos, ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum aliorúmque instrumentorũ fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores, & nihil est quod non cogẽtur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras faciẽt sibi vnguẽtarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt. possessiones etiã vestras

a Samuelẽ consolatur Deus.

b Samuel Deus Regẽ creare iubet.

c Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.

stras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vna cum omnibus vestris Regi, non secus atq; domestici eorum famuli. cúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei miserationé implorabitis, vt vos à Regibus liberet, verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His [a] prænonitionib. multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinatè, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerét: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns se prædictionib. suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisque suam, & cùm tempus erit accersam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regé Deus dare velit.

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Populus in proposito creandi Regē pertinaciter perseuerat.*

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

CAP. V.

ERat quidã ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis morib. nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ statura, tũ specie, quib. respondebat & animus. Hic [b] Cis cũ eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege abertãtes amisisset, filiũ cũ vno famulo ad eas quærẽdas misit. qui cũ perlustrata sua tribu eas nõ inuenissent, ad alias venit: & cũ nusquã cõparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret.

b *Saulus ob asinas amissas quæritat.*

An. mundi 2880. Ante Chri. nat. 084.

& dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eúmque omnino consulẽdum esse: sic enim scituros quid actũ esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicẽte famulo, superesse quadrãtum sicli, eúmque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuẽtísque circa portã virginibus aquatum euntibus, interrogãt [a] vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam: præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam [b] pridie cum per totam diem precatus esset Deum vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se illud facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cúmque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hũc esse futurum principem. Saulus [c] verò accedens ei salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. eúmq; ille respõdisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicit [d] non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omnium omnia bona in potestatẽ eius fore: supra spẽ, inquit, meam sunt ista domine. neque enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu verò ludis me, & maiora quã pro mea cõditione loqueris. Propheta [e] autẽ deductum eũ ad conuiuiũ accũbere fecit, & famulũ supra alios vocato, erant hi septuaginta numero. iussitque ministris

a Saul Samuelis domicilium vbinam sit interroget.

b Samuelẽ Deus quem creaturus esset Regem, certiorem reddit.

c Samuelẽ Saulus accedit.

d Saulo Samuel Regiã dignitatem annunciat.

Samuel Saulum ad conuiuiũ deduxit.

ſtris vt Saulo portionem regiam apponerent. cúmque iam hora dormiendi adeſſet, alij quidem ſurgentes domum quiſque ſuam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Poſtquam autem egreſſi ſunt vrbem, monuit, vt, famulo præcedere iuſſo, ipſe pauliſper ſubſiſteret. eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere, tũ [a] Saulus famulũ ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfũdit, ſimúlq; Regem ſalutat, Deum ei honorem hũc ratum facere dicens pro tutela Hebræorũ, quorum iniurias, bello Palæſtinis illato, vlciſci debeat. *hæc ita fore hoc argumento cognoſcere poteris.* In [b] hoc itinere offendes tres homines religionis ergò tendentes ad Bethela: quorum primum videbis ferre tres panes, ſecundum hędum. hos tertius ſequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter ſalutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentũ, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas eſſe aſinas. Inde progreſſus ad oppidũ Gabatha, in cœtũ prophetarũ incides. & correptus diuino ſpiritu, vnà cũ illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hęc felicitas Ciſi filio. his ſignis viſis, certò ſcito Deũ eſſe tecum, & ſaluta patrem tuum & cognatos. Venies autẽ Galgala, me accerſente, vt pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His prædictis dimiſit iuuenem: & quicquid prædictũ eſt occurrit ei in hoc itinere. Poſtquam autem domum rediit, percõtante cognato ſuo Abenaro, quẽ præ cæteris diligebat, quomodo ſucceſſiſſet peregrinatio, nihil illũ celauit, nẽ hoc quidem quòd apud prophetam fuiſſet, & ex eo cognouiſſet inuentas eſſe aſinas. de [c] regno tantũ

An. mundi 2830. Ante Christum nat. 1084.

1. Reg. 10. a *Saulum Samuel in Regem vngit.*

b *Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipſius verbis fidẽ habeat, prædicit.*

c *Saul reticet Regiam dignitatem*

An. mundi. 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

tacuit, ne ea res vel credita inuidiã, vel nõ credita vanitatis opinione ei cõtraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturę infirmitatem, quòd [a] nemo constans in amore, sed etiamsi manifẽsto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Maspha tim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre: Ego [b] vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos, pro quibus beneficiis hanc mihi gratiã reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero dignior é existimatis, qui vobis præsit: *qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quẽuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominẽ sic affectus sit quemadmodum ego erga à meipso conditũ.* Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat [c] sortitio. Quo facto Beniamiticę tribus sors exiit: dein familiarũ nominibus in vrnã coniectis. Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta [d] fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum pleriq; vel modica felicitate potiri vix sui præ lætitia sint cõpotes, & omnibus se ob oculos ingerãt: huic tot populorũ Rex declaratus ac dominus,

a *Inconstantia amoris in hominib.*

b *Samuelis propheta de Rege Saul ad populum oratio.*

c *Per tribus & familias sortitio.*

d *Saulis modestia & temperantia in regno suscipiendo.*

non

non modò non ostentaret se, verùm [a] etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cúmq; nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmq; iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant. & postquàm venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt [b] qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem, contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cumque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta cõscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suę monumentum. His ita perfectis, dimissóque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabaritha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorũ vitio vertebant, & ipsi cõtempto Rege nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortũ [e] contra Naasen Ammanitarũ Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vlturò deditis, quàm vi

Ann. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

a *Saulum è subditorum conspectu sese subducere.*

b *Saul præ cæteris staturæ.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. *Reg.* 11.

e *Saulis contra Ammanitas bellum.*

Anno mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent, hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castra metatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui [a] cõditiones offerrent; vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipsi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & vitæ discrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt: nec pacatum: sed [b] indicias septem dierum petierunt, vt missis ad consanguineos nunciis postularẽt auxilium: & si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus, promittebant se deditionẽ facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui eueltigio per omnes Israelitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos: sed quocunque illi venirẽt tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet, cæterùm cũ ad regiam quoque venissent, & ibi etiam populus sicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin' saluæ res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox [c] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miserosverò ciues

periculo

[a] *Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert.*

[b] *Galadenorum ad Israelitas legatio.*

[c] *Saul Iabesinis auxilium promittit.*

periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

Sauli victoria contra Ammanitas.

CAP. VI.

VOlens [a] autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos ſuccidit, idem paſſuros minatus qui poſtridie cum armis ad Iordanē non aſſorent, ſecuturi quocunque ipſe ac prophetæ ducerent. Eo metu factum eſt, vt cùm omnes ad præfinitum tempus præſtò eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur ſeptingenta millia confluxiſſe abſque tribu Iudę quæ ſola armauit LXX. millia. Trāſgreſſus dein Iordanem & [b] decem ſchœnorum ſpatiū noctę vna emenſus, ante ſolis ortum, quò deſtinarat, peruenit: & diuiſo trifariam exercitu vndiquaque hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & [c] acriter pugnando, ingenti ſtrage edita, inter cæteros Naaſen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebrēos inclytū reddidit, fama longè latéque fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erant qui prius eū contemnerent, tunc mutata in diuerſum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabeſenos ſeruaſſe, in Ammanitarum regionem itruptione facta totam vaſtauit. & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuerſus eſt. Populus [d] verò nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quòd talem Regem eſſet nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens

a *Sauli ad bellum mandatum & ſeuia adhortatio.* 1. Reg 11.

b *Decem Schœni 37. miliaria Italica conſtituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naaſen Regem occidit.*

d *Saul nomē ſuum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

An. mundi. 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

tacuit, ne ea res vel credita inuidiã, vel nõ credita vanitatis opinione ei cõtraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturę infirmitatem, quòd [a] nemo constans in amore, sed etiamsi manifẽsto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Maspha tim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre: Ego [b] vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos, pro quibus beneficiis hanc mihi gratiã reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorẽ existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quẽuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominẽ sic affectus sit quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat [c] sortitio. Quo facto Beniamiticę tribus sors exiit: dein familiarũ nominibus in vrnã coniectis. Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præscierat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta [d] fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum pleriq; vel modica felicitate potiri vix sui præ lætitia sint cõpotes, & omnibus se ob oculos ingerãt: huic tot populorũ Rex declaratus ac dominus,

a *Inconstantia amoris in hominib.*

b *Samuelis propheta de Rege Saul ad populum oratio.*

c *Per tribus & familias sortitio.*

d *Saulis modestia & temperantia in regno suscipiendo.*

non

non modò non ostentaret se, verùm [a] etiam e subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cúmq; nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmq; iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant. & postquàm venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt [b] qui humeris tertius supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem, contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta cõscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suę monumentum. His ita perfectis, dimissóque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabaritha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorũ vitio vertebant, & ipsi cõtempto Regi nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortũ [e] contra Naasen Ammanitarũ Regem bellum apud omnes exæquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vltrò deditis, quàm vi

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Saulum e subditorum conspectu sese subducit.*

b *Saul procera statura.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt.*

Hedio & Rufinus Cap. 5. 1. *Reg.* 11.

e *Saulis contra Ammanitas bellum.*

Anno mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent, hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui [a] cõditiones offerrent, vt aut deditione facta a dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipsi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & vitæ discrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt: nec pacatum: sed [b] indicias septem dierum petierunt, vt missis ad consanguineos nuncijs postularet auxilium: & si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus, promittebant se deditionẽ facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui eucstigio per omnes Israelitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos: sed quocunque illi venirẽt tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet, cæterùm cũ ad regiam quoque venissent, & ibi etiam populus sicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin' saluæ res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox [c] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues periculo

a *Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert.*

b *Galadenorum ad Israelitas legatio.*

c *Saul Iabesinis auxilium promittit.*

periculo exemptos inspiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

Sauli victoria contra Ammanitas.

CAP. VI.

VOlens [a] autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie eum armis ad Iordanē non afforent, secuturi quocunque ipse ac prophetæ ducerent. Eo metu factum est, vt cùm omnes ad præfinitum tempus præstò essent, recensitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur septingenta millia confluxisse absque tribu Iudæ quæ sola armauit LXX. millia. Trāsgressus dein Iordanem & [b] decem schœnorum spatiū nocte vna emensus, ante solis ortum, quò destinarat, peruenit: & diuiso trifariam exercitu vndiquaque hostem nihil tale expectantem aggreditur: & [c] acriter pugnando, ingenti strage edita, inter cæteros Naasen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytū reddidit, fama longè latéque fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erant qui prius eū contemnerent, tunc mutata in diuersum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vastauit. & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est. Populus [e] verò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quòd talem Regem esset nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, insultabat, rogitans vbi nunc essent isti contemptores, & ad supplicium eos deposceps

a *Sauli ad bellum mandatum & fœdia adhortatio.* 1. Reg. 11.

b *Decem Schœni 37. milliaria Italica constituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naasen Regem occidit.*

d *Saul nomē suum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

& alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra auctorum aduersarios irritatur. Saulus [a] interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Posthæc [b] Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidum Galgala: ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulum sacro oleo, atque iterum Regem consalutari fecit. Ita [c] factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Submoue enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim an. populus sine summo magistratu vixit, deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totum hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro [d] vos per maximum Deum: qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, liberè dicatis; num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut onem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum ceduat,

a *Saulis contra aduersarios lenitas.*

b *Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.*

c *Distinctio gubernationis in populo Israelitico.*

d *Samuel innocentiam suam populo testatam facit.*

cedunt, ab vltrò dantibus sumere, vitio verti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates vsus sum. in his & similibus, si quē offēdi, nunc Rege presente dicite. Acclamatū est vno ore nihil tale eū feciſſe, ſed ſanctè & iuſtè principatū geſſiſſe. Tū ille: Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at [a] ego habeo nōnihil quod conquerar, si vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valdè offendiſtis, quòd aliū Regē popoſcitis. oportebat enim vos meminiſſe, quòd auus vester Iacobus LXX. ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptū deuenit. Cúmq; ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eáq; graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſq; vllo Rege Deus tantam multitudinē eripuit, miſſis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hāc terrā induxerūt, quā nūc poſſidetis, & tamē poſt talia beneficia nō ſemel prodidiſtis verā pietatē ac religionē. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dū eius ope viciſtis primum Aſſyriorum potentiā, deinde Ammanitarū ac Moabitarum, & poſtremò Palæſtinos. atq; hęc omnia cōfeciſtis nō Regū auſpiciis, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur demētia vos impulit, vt detrectātes imperiū Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſſi tamē vobis morē, eo declarato, quē ipſe elegit. Vt autē manifeſtè ſciatis, Deū vobis iratū, nec ei placere in regnū verſam veſtrā Rēpublicā, dabo euidens ſignū diuinitus. Qualem enim nunquā quiſquam, æſtatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, talē nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix [b] ea fatus erat, cum tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremáque timentes

Ann. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a Samuel populo peccata & ingratitudinē exprobrat.

b Sama tempeſtas diuinitus Iſraelitis immiſſa.

An. mundi 2830. Ante Christum nat. 1084.

fatérentur se peccasse,& per insciti am in hunc errorem prolapsos,rogarentq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus,in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà,huius quoque peccati veniam impetraret.pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deū, & exoraturum : simúlq; [a] consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuò studerent, nec vnquam obliuiscerentur,in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Mosem latarum,si caram haberēt, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis,quàm Regi non defore. atq; ita denuò confirmato in regno Saulo,conuentum missum fecit.

a *Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti.*

Hedio & Ruffinus Cap.6.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

CAP. VII.

1 Reg.13.

b *Saul tria millia sibi & Ionathæ filio satellites conscribit.*

c *Saul Palæstinorum castrum expugnat.*

d *Palæstini in Israelitas signa mouent.*

REx autem delectu habito,conscriptúsq; tribus millibus,duo millia sibi voluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se cōtulit: reliquos [b] Ionathæ filij satellites esse iussit,quē misit in Gabā: ille [c] verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longè inde distans. Qui enim Gabam tenebant,perdomitis Iudæis arma ademerunt,& occupatis opportunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quāobrem si quando agricolis opus esset aliquod ferramento,putá vomere aut ligone,aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt [d] verò audierunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam ducentes, armant contra

cõtra Iudæos trecenta millia peditum, eorũ triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His a cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totã ditionẽ, edicit, vt, qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potẽtiam, & negãs tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostiũ numerũ, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas, ac loca subterranea se abdunt. plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autẽ accersit Prophetam, vt de cõmuni cõsilio res geratur. Ille renunciat debere cum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantũ Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum b enim cunctãs Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cúmq; nunciatũ esset, Prophetã aduentare, honoris causa obuiam ei prodiit. Ille c male factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate faciẽda erant pro populo, temerè occupasset, Saulo verò excusante, expectasse se ad statutũ dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogẽte, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnaturum regni & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Israelita hostium copiã terrent.*

b *Saul cõtra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.*

c *Samuel Regem Saul accusat.*

Anno mūdi 2880. Ante Christum nat. 1084.

domum est reuersus. Saulus autem cum sexcē-tis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonē. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrū haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi [a] diuiso trifariā exercitu, per totidem vias regionem Hebræorū ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quēdam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pōtificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt, ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in lōgum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebatur, quia propter naturā loci nō solū ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerū ad hostē aggrediendū. Si nos, inquit, viderint, iussérintq; ascendere. omen victoriæ accipiendū est: quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cúmq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem

Hedio & Ruffinus a *Palæstini Hebræorum regionem populantur.* 1. *Reg.* 14.

b *Ionathas cum armigero clam hostium castra ingrediuntur.*

quidem receſſit è loco in quo conſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerunt ad hoſtem. aggreſſíque [a] ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugã ſe darent. pleríq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicé inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebãt, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur. Cúmq; [b] renunciatũ eſſet Regi per ſpeculatores tumultũ eſſe in caſtris Palæſtinorũ, interrogauit Saulus, nũ aliquis è ſuis abeſſet: & audito filiũ cum armigero abeſſe, iubet Põtificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderãt, & ipſi prorumpẽtes militibus Sauli ſe agglomerant. iámq; ad decem millia creuerant, hoſtémq; tota ea regione palantem infectabantur. Ibi Rex ſiue nimio gaudio parũ ſui compos, quòd difficilè ſit eximiam felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddã reprehenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatẽ repetere, diris deuouit eum quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò [c] poſt cùm delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris

Anno mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Ionathas in Palæſtinorum exercitu quoſdã trucidat, reliqui ſe inuicem inuadunt & dãs ſe in fugam.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Saul ſuã multum eſſe in caſtris Palæſtinorum certior factus eos adoritur.*

c *Sauli edictum quod Ionathas in ſeſum violat,*

An. mundi 1280. Ante Christum nat. 1084.

imprecationes, cáſq; conſenſu populi ratas habitas, fauũ fortè nactus, expreſſum inde mel edebat: & monitus, quòd pater additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquã cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtẽ perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent, & lõgè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaq; cæſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorũ caſtra diripiunt: & inter cæterã prædã, magna pecudum copia reperta mactant, carnibúſq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi ad ſcribis renunciatũ eſt, vulgus militum in Deum peccare, & carnes etiã tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicítque, vt ſuper illud pecudes iugulent, néve carnes cum ſanguine comedant; quia factum hoc Deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis victimis holocauſtoma Deo incendit: ídque altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cúmque eadem nocte, priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtiũ reliquias vellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eũ diuinam ſuper hoc voluntatẽ quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſpõſum velle reddere: non temerè eſt, inquit Rex, hoc Dei ſilentiũ, qui ante hac vltrò ſolebat, quid facto eſſet opus, conſulere: ſed oportet aliquod latẽs in nobis peccatum eſſe, quo offenſus tacet. ſed iuro per eum ipſum, quòd etiam ſi filius meus Ionathas peccatum id commiſiſſet, vt Deũ placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus, quàm

a Carnibus cruentis Hebræi veſcuntur.

quàm si de quibuis, nihil ad cognationem meã pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos confestim in vnum locum fatalibus & ipse cũ filio seorsum stans, sorte [a] deprehensurus quis in culpa sit, cúmque sors Ionathan indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus [b] verò iurat se eum occisurum, pluris, quàm genus aut naturã sua affectus, iusiurandum facies. Ille ne præsenti quidẽ periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit, Nihil inquit, depreco pater. Libenter enim hanc iniuriam feram, quæ te religione soluat, dum prius eam magnificam victoriam videre contigit, maximũ enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiã ab Hebræis esse perdomitã. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & misericordiã flexa est, iurántque non laturos se, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque [c] ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunẽ à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinósque & Idumæos ac Amalecitas, & [d] Regem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro, Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abeliæ filij. Abũdabat autem & equitatu & curribus, & [e] cum quocũque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit,

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

[a] *Saul per sortes quæsit Dei responsa.*

[b] *Saul supra primum filiũ moriparatũ interficere conatur.*

[c] *Israelitæ Ionathan iam vrato patri eripiunt.*

[d] *Obâ siue Soba.*

[e] *Saul semper victor.*

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

& potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

Victoria Saulis contra Amalecitas.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

1. Reg. 15.

a Samuel Saulem ex Dei mandato Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

SAmuel[a] autē ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cōmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno præferri, atq; ideò par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autē & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerūt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quā nunc tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sæuiréq; in omnem sexum ac ætatē, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas rependere, ac neiumentis quidem aliisque pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & tanto obedientiā in hoc consistere, si nōn pareret tantum, sed etiam quam celerrimè mandata exsequeretur, cōfestim omnes vndiq; copias contrahit, & b recēsito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadraginta millia cōperit: quæ tribus ex suo tantū delectu præbuit triginta millia. Saulus c autē Amalecitarū terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentē dispositis, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso eriā per vias circūuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fu-

b Saul recēsito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

c Saul Amalecitarū vrbes expugnat.

gam

gam versos nō prius persequi desitit quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita, vt diuinitus prędictū fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nōnulla fame, siti, aliisque modis cum expugnasset, vsq; ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit [a] etiam Regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eū decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidē parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc [b] eius peccatū imitatus est mox populus: ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis pecunias etiā, cæteráſque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaq; deuictis omnibus, à Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrum mare totā eam regionē Saulus vastauit, sola Sichimitarū gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principiū admonuit p nūcios, vt secederēt, néve res suas cum Amalecitarū rebus miscerēt, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē quæ illis cū Raguele Mosis socero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset prætermis-

Ab. mundo 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Agagum Amalecitarum Regem Saul capit, & contra Dei mandatum seruat.*

b *Hebræi iumentis & pecoribus hostium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

sum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguẽ obseruata, lætus victoria domũ reuertitur. Deus [a] autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædã verterat, cũ ipse neutrũ permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mãdata cõtemni, etiã si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonẽs igitur ea de re Prophetã, ait se pœnitere Saulũ elegisse, q nõ curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis [b] Samuel veheméter cõturbatus, per totã nocté fusis precibus Deũ Saulo cõciliare conabatur. At ille quantũlibet à Propheta rogatus veniã Regi non annuit quòd nõ placeret peccata donari in gratiã deprecatoris. quæ q nõ aliunde magis nascãtur, quã ex nimia eorũ, in quos peccatur indulgẽtia: qui dũ lenitatis gloriã aucupãtur imprudẽtes, maiorẽ delinquẽdi ansã offerũt. Postquã igitur Deus preces Prophetæ nõ admisit, & satis apparuit flecti eũ nõ posse, prima luce Samuel ad Regẽ, Galgalis tũ agẽtẽ, proficiscitur, hũc quã primũ Rex vidit, accurrẽs salutauit, dicẽs se gratias agere Deo pro victoria: omniáq; iuxta voluntatẽ eius esse peracta. Tũ [d] Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populũ hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentẽ Amalecitarũ internecione iuxta mandatũ deletã, nemine superstite. Solũ se captiuũ adducere eorũ Regẽ, de quo ex Prophetæ cõsilio se decreturũ. Ad hæc Propheta respõdit. Nõ sacrificiis delectari Deũ, sed viris bonis ac iustis. hos autẽ esse, q voluntati & mãdatis eius obsequuntur, nihilq; à se recti fieri putãt, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Cõtemptũ [e] enim eius consistere non in non sacrificando, sed in non obe-

a *Deus propter inobedientiam Saulũ offenditur.*

b *Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.*

c *Indulgentia nimia & lenitate malis in proposito confirmamur.*

d *Saulem Samuel obiurgat.*

e *Dei contemptus in quibus consistat.*

obediendo: & [a] qui non obediunt, vnicúmque hoc & verum sacrificium non offerunt, ab his Deum, nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argentóve fabricata vel postulare vel admittere: sed auersari hæc vt maliciæ magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallêt quàm inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidẽ ab his requirere. quòd si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunque alio vel ditissimo. Tu [b] igitur, inquit, scito te in irã Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificiũ ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idem esse putas, perire, & immolari Deo, Quapropter expectabis amissionẽ regni & huius potestatis, qua elatus contra autorẽ tuæ felicitatis, mandata eius neglexisti. Saulus [c] autem fassus est se peccasse & malè feciisse, quòd verbis Prophetæ non paruisset: metu tamen coactum se id feciisse, quòd nõ auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterũ, ne in simile peccatum incidam. Rogabátque vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victimia, abire cepit.

Anno mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Verum ac Deo placens sacrificium.*

b *Samuel Saulo iram Dei & regni ablationem denunciat.*

c *Saul se peccasse fatetur. ac veniam precatus, quæ tamen ei denegatur.*

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

CAP. IX.

[d] Vm Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimẽto. cúmque Propheta dixisset, sic scindendũ esse regnum, & peruẽturum ad virum ipsum & [d] *Saulem Samuelem retinere volẽtem, pallium scidisse, eiúsque scissionem regni ablationem significasse.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

bonum (Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factũ infectũ fieri nõ posse. Rogabátque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deũ simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiã Samuel, & vnà cũ illo adoratũ iuit. Post [a] hæc adductus est ad eũ Agagus Rex Amalecitarũ, qui eùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitque eum ibidẽ in Galgalis interficit: ipse verò reuersus est Ramathã. Rex verò tum demum sentiẽs in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur: quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectũ venit. Samueli [b] verò vicẽ eius moleste ferẽti, Deus hanc curã mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque Phopheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel eũ aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re, securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum cõcursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: visóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontãti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, nõ [c] eadem spectare Deũ quæ homines. Tu in-

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Amalecitarum Rex Samuelis iussu interficitur.* 1. Reg. 1.

b *Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vngẽdum mittit.*

c *Deus non eadem spectat quæ homines, sed animum virtutis speciem.*

inquit, visa iuuenis pulchritudine iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietatéque ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His [a] auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: móxque & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hęc: Eliabus, Aminadabus, Sāma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoque visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & meritum quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit: & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo [b] deliburum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipítque vt iustitiam colat, & operā det, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscumque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignémque inde gloriam tam sibi paraturū quàm posteris relicturum. Post [c] hæc mādata Samuel

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

a *Iessai filij præstāti cor pore regno haud præficiendi.*

b *Dauidem in Regē Samuel vngit.*

c *Numē de serto Saulo ad Dauidē commigrat qui prophetare incipit.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

donum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo, ad Dauidem cõmigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strãgulari videretur. nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmq; Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astãtibus ait se apud Bethlema vidisse filiũ Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliã honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorũ rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciántque patri, Regem audita adolescentis tam forma quã virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium Regi misit. Cúmque a veniisset confestim à Rege admodũ læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus David hymnos ad Citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regẽ degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

a *Dauidem Saulus in Satellitium assumit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Reg. 17.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

CAP. X.

ALiquanto b autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecũ oppida metantur. nec Saulus cũctatus ducto in hostẽ exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in mu-

b *Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.*

in munitiorem quẽdam collem è Regione Israelitarum Palęstini se conferrent, valle quadã inter vtrosque intercedẽte. In hãc è castris hostium a descendit Gittęus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus cõuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia siclorũ pendebat, huic moli respõdebat & galea & ocreæ, prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorũ siclorũ ferro cuspidatam. ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cũ inter vtranque aciẽ constitisset, immani voce sublata. Quid opus b est, inquit, Hebræi ancipiteni martis aleam vos subire? Date mihi aduersariũ & duorũ periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorũ miles succubuerit, alterius partis iugũ ex pacto suscipiant, præstat enim vnũ aliquẽ quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedẽs eisdem verbis est vsus, atque ita per quadraginta dies prouocare hostẽ prædictis conditionibus non destitit, stupẽte Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidẽ in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionẽ profecturus c Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebãtur, isque ad gregum curã intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iã insolẽtior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descẽdere audeat. Fortè tum Dauid cũ fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, audi-

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

a *Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.*

b *Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.*

c *Saulem Dauidem remittit patri.*

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

tisque barbari conuiciis grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem. addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primùm reuertatur, reueritus est Dauid fratrem, nihilominus [a] apud alios milites professus est sibi nō deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolētiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam, tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescēte magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere. Non est, inquit, quod dubites: nā hæc Deo fretus polliceor: cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum [b] enim paternos gregres pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram in me impetum vertentem cauda correptam, solóque affictam occidi: neque [c] mitius tractari vrsum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tum promptè audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simúlque ense ac galea. Tum [d] Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum

a *Dauid cū Goliath cōgredi cupit.*

b *Dauid agnū raptum ex ore Leonis recipit, ipsámque feram occidit.*

c *Dauid vrsū truculat.*

d *Dauid armis, quibus ad pugnā à Saulo instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat.*

qui

es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere: & cũ dicto arma deponit, baculúmq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc [a] apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui arm's ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò [b] cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda cõuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibúsq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est, auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandũ relinquam: & discent omnes quòd Deus curã Hebræorum habet, eiúsque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

a *Dauid hostem accedens contemnitur.*

b *Dauidis cum Goliatho ante cõgressum colloquium.*

Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutáque Palæstinorum clades.

CAP. XI.

HVic Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducẽs: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnũ lapidẽ, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit [c] victor & quod ipse inermis esset, suo sibi

c *Dauidũ victoria de Goliathe.*

An. mundi 2884. Ante Christum nat. 1081.

gladio barbarũ obtruncat: tantúmq; in eo momenti fuit vt a è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimũ ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorũ exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes vsq; ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderúntq; b Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostiũ diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus c deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimùm occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierũ ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit Saulum millenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parũ tutum putans armatum circa se versari, ex d satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati cõsultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrẽ quidem latere id posset. Nactum f enim se ampliorem insidiarum retundarum occasionem

putans,

a *Palæstini terga vertunt.*

b *Palæstinorum triginta millia cæsa.* 1. *Reg.* 18.

c *Saulus clã odit Dauidem.*

d *Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret.*

e *Sauli filia Dauidis amore capitur.*

f *Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtruderè dolo conatur.*

putans, renunciantibus puellæ amorẽ, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam: Promitto, [a] inquit, filiæ coniugiũ, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturũ, sed fortiter Palæstinos inuasurũ: id quod mihi bonũ erit & cõmodum, sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiũ sit affectus. Qui cũ indicassent ei, quod ob gratiam qua cum apud Regem tũ apud populũ polleret, Saulus generũ sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui cõscius mihi sum quàm plebeiis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliísq; virtutibus præcellentem: quales in ipso iam cõperi. poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentũ, quod è paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gẽtis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum nõ vulgaria dona ista accipere, sed in matrimoniũ viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincerè à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exsequenda properat: & hic quoq; vt [b] in cæteris propitiũ numẽ expertus; rem ex sententia confecit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi eum admonẽs,

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

[a] *Saul Dauidi filiæ cõiugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat.*

[b] *Dauid vt plurimum propitium numen experitur.*

An. mundi. 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

CAP. XII.

SAulus [a] autem nõ valens tergiuersari, quòd tuipe diceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & [b] cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsque necis, Ionathan filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui [c] demiratus patris inconstantiam, quòd nõ solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat. simúlq; cõsulit vt saluti suæ maturè fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, séque quàm primùm è conspectu Regis subtraxit.

1. Reg. 19.

[a] *Saulus Dauidi filiam Melchã siue Michol collocat.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

[b] *Saulus Dauidem tollere cogitat.*

[c] *Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simúlq; consulit, vt saluti suæ fugæ prospiciat.*

[d] *Ionathas parenti præclaras Dauidis res gestas commemorat, orans ne tantopere in eiusmodi virum sæuiat.*

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

CAP. XIII.

IOnathas [d] autẽ die sequenti patrem accedẽs cùm

eùm hilarẽ ac lubentẽ eũ offendiſſet, cœpit de Dauide verba facere, Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læſus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palæſtinorum: quíque à quadraginta dierum ignominia populum Hebræũ vindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idẽ poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimoniũ accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, nõ ſolum ob virtutem, ſed etiam ob neceſſitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans fine te flecti ad mitiora, néue ſæuias in virum primum optimè de familia noſtra meritum, quando te dæmoniaco morbo miſerè vexatum, priſtinæ ſanitati reſtitutũ ſeruauit: deinde qui in perpetuos noſtros hoſtes tam egregiè vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnem iniuriam à Dauide abſtinere ſe velle. Vicit enim equitas iram ac formidinem. Ionathas[a] autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm ſalutem ipſius cupere: reductúmque in aulam patri reconciliat, vt ſolita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

a *Ionathas Dauidi mollitum patrẽ indicat.*

Quomodo Dauid aliquoties inſidias Regis egrè elapſus, bis tamen eum in poteſtatem ſuam redactum interficere non ſuſtinuerit.

CAP. XIIII.

PEt[b] idẽ tempus Palæſtinis bellum redintegrantibus, Dauid cũ exercitu contra illos

b *Dauid Palæſtinos magna cæde edita ſtrage vincit.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

mittitur:breuíq.victor,magna eorũ ſtrage edita,adRegẽ reuertitur.At nõ ita exceptus eſt ab eo,vt ſperabat,vtq;poſt rẽ feliciter adminiſtra tã excipi oportebat: ſed ſucceſſu mœſtus eius felicitatẽ periculosã ſibi fore exiſtimabat. Cúque rurſum intẽperiis,vt antè agitaretur, accitũ in cubiculũ,in quo decũbebat,ſpiculũ manu tenens, iuſſit pſalmos ac hymnos incãtare: & illo iuſſa exſequẽte, ſpiculũ in eũ iaculatus eſt, quòd cũ Dauid flexu corporis declinaſſet, domũ refugit, ibíq. per totã eã diẽ manſit. Noctu verò miſit Rex qui vſq.manè ædes eius ſeruarent,ne clam elaberetur,vt in iudicium euocatum capitali ſententia damnaret,Melcha autem eius vxor & Regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum,quãto is in periculo eſſet,ipſáq.vnà cũ eo renuncians, quo fine viuere nec vellet nec poſſet.Caue, inquit, ne te ſol hic deprehendat, aut nunquam poſthac te videbit.ſed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam ſalutem lõgiores faciat.alioqui ſcito,quòd ſi te pater inuenerit, ſine mora eſt interfecturus. His dictis fune per feneſtram demiſſum periculo exemit. deinde, parato lecto,tanquam ægrotanti,ſtragulis iecur capræ recens exemptum ſubiecit: diluculóque venientib.quos pater ad Dauidem miſerat, oſtendit lectũ opertũ,& quòd palpitatione iecoris ſtragula moueri viderẽt, mentitum ægrum anhelare perſuaſit, addens totã noctẽ inquietam eum exegiſſe. Quod vbi renunciatum eſt Regi,ea nocte in aduerſã valetudinẽ incidiſſe, iubet ſic vt erat eũ afferri. omninò enĩ illi moriendum eſſe, qui cum reuerſi ac retecto cubili artem muliebrem tãdem deprehendiſſent,rem totam ad regẽ deferunt. & cùm pater expoſtularet quòd inimicum ſibi eripuiſſet,excuſationẽm

a *Saulus in Dauidẽ ſpiculũ eiaculatur.*

b *Michol Regis ſeruis, Dauidem agrotare, perſuadet.*

nem [a] verisimilem commenta est. Ait illũ mortẽ sibi, ni pareret ac adiutaret. cõminatũ: itaq; venia se dignam quæ hoc non spõtè fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi carioré esse vitam filiæ, quàm inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid [b] autẽ fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eíq. rem omnẽ, quo erga se animo Rex esset: indicat, & quàm minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus fuerit, idque cùm neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset, atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibíq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt [c] verò nunciatum est Regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se perperttahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarũ: móxque eodẽ spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperũt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cúmq. tertijquoque prophetico spiritu corriperentur, tandem iræ impotens ipse eò properat. iámque non longè ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem, in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. [d] Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidiis conquerẽs, quod se nihil tale meritũ totis viribus opprimere cuperet. Ille

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Michol se quod Dauidem eripuerit, excusat.*

b *Dauid Saulis Regis erga se animum indicat.*

c *Saul ad Dauidem comprehendendum mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoque eò properans, agere prophetam incipit.*

1. *Reg.* 20.

d *Dauid Ionathæ de patris insidiis conqueritur, Ionathas autẽ parentem excusat.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

verò rogabat, ne vel ipse hoc temerè suspicaretur, vel aliis fortè suggerẽtibus talia facilè crederet, sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat, contra Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabatúrque, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quã contẽptis eius verbis tanquã vanis tũ demũ fidem habere, posteaquàm extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia cõsilia ideo cum ipso non communicare, quòd nõ ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percontatus est, quanã in re posset illi gratificari. Tũ [a] Dauid: Scio inquit, quòd benè mihi velis, & gratificati cupias. Cras erit prima luna & solẽne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbẽ in agro clã te præstolabor, tu verò cũ requisiuerit me, dic profectum in patriam Bethlem, vt interim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumẽtum, indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq. nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cũ seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniuriũ censes nihil expectaris eius iussis iã nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturũ se postulata promisit, & si quid patrem malè de ipso cogitare deprehẽderit, indicaturũ, & [b] quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuũ iu-

[a] *Dauid eruciatur Ionathã, vt parentis erga se animum expiscari & significare velit.*

[b] *Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurãdo cõfirmat.*

reiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quã latè vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatẽ scrutari desistã, quã compertũ habuero, ecquid latentis odij aduersum te cõceperit: & quicquid deprehẽdero, siue amicũ, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiũ precor, vtq; semper tuas res prosperet, quẽadmodũ & nũc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduersor, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos seruа, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post [a] hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat: cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerũ referre iusseroiacere enim ante ipsũ: scito nihil triste à patre timendũ, quòd si contrariũ me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectũ existima, vtcunque tamẽ ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quã velimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora venerint, fac memor sis horũ, & liberos meos commẽdatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cúmq. filius Ionathas dexter illi accumberet, alterúmque latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns [b] Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eũ ideo abesse, quòd à congressu

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

[a] *Ionathæ Dauidi signa Regis animum declarantia cõstituit.*

[b] *Saul Dauidis absentiã sciscitatur, responso Ionathæ, Regis animum cognoscere cupis.*

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

su vxoris non esset purus. sed cùm ne postridie quidem adesset, scisciatus est ex filio, qua de causa neque tũc, neque hesterna die adfuisset solẽnibus epulis Iessæi filius. Respõdit ille profectum in patriã ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolẽtia hominẽ prosequar. Hic [a] iam non amplius odium suum Saulus apud filiũ dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociúmque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non possit induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide, simũlque iubet vt hominem accersat, datorum debitũ supplicium. cúmque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet non iam intra verba iram continens proripuit se, & [b] nactus alicũde spiculum impetum in filium fecit: perpetrassétque impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cùm minimũ abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Ac [c] tum quidẽ regius filius è cõuiuio profugus, oblitus epularum, tũ suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctẽ exegit: & [d] prima luce ante vrbem in agrum prętextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit, peractísque in iaculatione his quę promiserat, ablegatóque in vrbẽ comite puero, solitudinẽ nactus, ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procumbens

a *Saul malignum in Dauidẽ animũ prodit.*

b *Dauidem Ionathas excusans, à parente spiculo petitur.*

c *Ionathas è conuiuio profugit.*

d *Ionathas & Dauid in agro conueniunt.*

bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vin tandem multis lamentis exsatiati, obtestatíque se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò meminissent, digreditur. Inde [a] Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Fortè autem aderat Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doeeus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum esse tamen ibi Goliathi gladium, quē occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc [b] accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat [c] Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & iudicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum millia necidederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum euitarat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenses

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

1. *Reg.* 21.

a *Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.*

b *Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorū ad Anchum se conferta*

c *Dauid Regem Anchum timens, furorem verò ac rabiem simulat.*

1. *Reg.* 21.

Ann. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

Regem astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quàm primùm eiiceretur. Hoc pacto è Gitta cùm emasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operàm suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine [a] ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogátque hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud [b] Sarim oppidum se continens. Quod [c] postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret. conuocatísque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri [d] contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti fitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio exspectetis, scio enim vos omnes in illum

a *Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens parentes eò commendat.*

b *Dauid ad Sarim oppidum peruenit.*

c *Saul Dauidē timet.*

d *Saul ad amicos Duces & tribules orationem habet.*

Ante mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

lum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. nõ enim me latent clãdestina inter illũ & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc curæ tangit, sed quieti, quò res eua-sura sit, exspectatis. Post hæc Regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mũlarum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutúmque commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua b nostra iniuria provocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi c, inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, & (quod maius est) generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cúmque se diceret à te missum ad arduum negocium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuã magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris, aut si quid nouissimè Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum

a Doecus Saulo, se Dauidē in Noba apud Achimelechū vidisse, ſeque fuisse.

b Saulis Achimelecho quòd Dauidem armis atque commeatu instruxerit, exprobratio.

c Achimelechi prudentia à Saule insimulati apologia.

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuũ collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidẽ habere noluit, quò plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque[a] circũdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cúmque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrum eã cædem perpetrare mãdauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificẽ cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque: mórque[b] missi sunt à Rege Nobã sacerdotum oppidũ, qui contrucidatis ad vnũ habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flãmis eam deleuerunt, ex qua clade vnicus tantùm Achimelechi filius nomine Abiatharus seruatus est: ídque totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum cõtigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insupérque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturę obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirúmque quoddam iustitię studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt. Deúmque omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed[c] simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouáque per-

a *Iniusta Achimelechi cum tota familia cædes.*

b *Nobæ sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur.* Sup. lib. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 3.

c *Exemplũ eius quod dicitur, honores mutãt mores.*

sona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarúmque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cùm ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cúmque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantúmque temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratũ Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæsósque excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacríque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus [a] autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc

Ab. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1081.

a *Abiathar manib. Saulis elapsus, Dauidi patris & Sacerdotũ nunciat cædem.*

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

præsagiuisse dicebat, cum illic Doeeum videret: faciléque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam: ægerriméque ferebat quòd ipsi tanti mali occasionem præbuisset. simúlque iussit, vt apud se maneret, quòd nusquàm tutiores latebras inuenire posset. Per[a] idé tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillaeorum agrum irrupisse, eúmque quantus esset populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædásque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dũ fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc maturè Saulus, nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permanaret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo [b] nuncio lætus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia concluſisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At [c] ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam *munitum* insedit, *nomine* Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionẽ eam omisit. Dauid [d] verò ex deserto in Cænã locum agri Zipheni secum suis transtulit: quo etiã Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabatúrque eũ vt benè speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim

1. Regum 23.

a *Dauid Cillanes contra Palæstinorũ incursiones defendit.*

b *Saulus Dauidem in eilla harentem obsidere conatur.*

c *Dauid oraculo monitus fugit.*

d *Dauid in Cænam cum suis se confert, quò & Ionathas peruenions, eum cõsolatur, & fiducia eum erigit.*

regna-

regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere occisis contingere. Renouatísque fœderibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additísque diris execrationibus in eũ qui prior à pactis recederet, illum eò loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse verò domum suam repetiit. Zipheni [a] verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciũt, Dauidem in agro suo morari: pollicebantúrque suam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratíisque actis quòd inimicum sibi indicassent, cumulatè se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnésque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atque ita Zipheni duces se Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum Regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virũ pium & præter ius ad mortem quæsitum, Regi se tradituros erant pollicíti. Dauid [b] enim, cognita eorum malicia, simúlque Regis aduentu, relictis locorum angustiis in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec [c] Saulus destitit illum insequi, cognito enim inter eundum, quòd superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurúmque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi Rex trepidis nunciis reuocatus esset, qui Palæstinos in di-

An mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

a *Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiorem faciunt.*

b *Dauid cognito Regis aduentu fugæ sibi consulit.*

c *Saulus Dauidem insequitur, eúmque circumuentum comprehẽdisset, nisi nuncius reuocatus fuisset.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat 1081.

tionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisque suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: móxque assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cúmque non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cùm eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam [a] tantùm Regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocé se conuertisset, ex more prius adoratum, sic alloquitur. Quàm [b] iniquum est, Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes.

a *Dauid laciniam Regij pallij præcidit.*

b *Dauid Regi Saulo, quod sibi in fauorem insidiæ firmas exprobrat.*

num temerè illis credideris, quæ eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt: vt nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæque imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus siuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simûlque pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabítque vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum [a] Saulus a demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémque gemitum referente Dauide, Rex se iustius genere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos pacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui

An. mundi 2881. Ante Christum nat. 1081.

Saulus suã malitiam & Dauidis iuuenilem nocentiam agnoscit, eúmq; rogat vt ad reliquum æui ipsius familiam saluam esse patiatur.

[b] *Samuelis mors & sepultura.* 1. Reg. 25.

An. mundi 2883. Ante Chri. natũ 1081.

suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustréque virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturã magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitũ primũ solus annis duodecim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hæc vt dixi tempora inciderũt. In locis autẽ, in quibus tũ Dauid versabatur, erat Ziphenus quidã in oppido Emmas, vir locuples & multorum gregũ dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnẽ iniuriã abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latẽdi spe impulsi quidquã violarẽt, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatẽ, cui nunquã placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putãs se in hominem probũ & sua beneuolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomẽ) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondẽtem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simũlque rogarent vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere possit, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem cõ-

a Nabali gregibus à Dauide parcitur.

tulerint.

tulerit, in hominé gratum ac memorem collatu-
rũ. Ad[a] hæc postulata homo suo more nimis du-
rè dedit responsum. Percõtatus enim quis esset
Dauid, vt audiuit esse Iessæi filiũ, Nunc, inquit,
fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se
gerũt. Quibus [b] renunciatis Dauid in iram accé-
sus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis
ad custodiã impedimentorũ relictis, (iam enim
sexcentorum manum coegerat) contra Nabalũ
proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiã
eius & opes omnes esset euersurus. Neque enim
se tam ægrè ferre, quòd homo ingratus officij
nihil rependeret, quàm quòd vltrò conuiciis se
impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Inter-
ea quidam è seruis pastoribus ad heram suã, il-
lius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à ma-
rito eius modicũ quiddam postulans non solũ
nihil impetrauerit, sed conuiciis etiã non feren
dis sit appetitus, cum tamen in eam diem sem-
per greges eius intactos præstitisset: eámq. inso-
lentiã domini posse illi magnã aliquã calamita-
tẽ adferre. Hoc [c] audito Abigæa (id nomẽ mulie-
ri fuit) oneratis multis asinis, & variis xeniis in
sarcinas cõgestis inscio marito & per temulen-
tiã sopito, ad Dauidẽ properat: eíq; in vallis cui-
usdã descensu cõtra Nabalum armatorũ agmẽ
ducenti fit obuiam. Quẽ postquam appropinqua
re vidit, de iumẽto desiliit, & prona in faciẽ ad-
orabunda deprecata est ne verbis Nabali moue
retur, qui reuera esset id quod vocabatur. Naba-
lus [d] enim Hebræorum lingua vocatur insipiẽs.
Excusabátque se neminẽ eorum vidisse, qui ad
maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit,
da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi
obstitit, quò minus humano sanguine manus
polluas. Si enim incontaminatus à cæde permã-
seris, ipse pro te pœnas ab his qui te lacessunt

Anno mundi 2883. Ante Christum 1101.

a *Dauidis legatis petẽtibus aliquid cõmeatus, durè re-spondetur à Nabale.*

b *Dauid cõtra Nabalũ cũ quadringentis armatis proficiscitur.*

c *Abigæa Nabalis vxor mansuẽtibus Dauidem placat.*

d *Nabalus fatuus.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

exactuus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille [a] verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie veniſti: alioqui craſtinam diem nõ videres. iuraui enim me hac nocte domum veſtram ſubuerſurum, & neminem ſuperſtitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meósque contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immiſit, vt maturè occurrens furorem meũ delinires. Nabalus autem tametſi propter te veniam nunc conſequitur, pœnam tamen non euadet, ſed ſui mores per aliam occaſionem perdent hominem. Hęc locutus, mulierem dimiſit. Ea domum reuerſa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iámque vino grauem, ideóque tum nihil eorum quæ geſſerat indicauit. ſequenti verò die poſteaquam ſobrio rem totam expoſuiſſet, in [b] tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore ſideratus decimâ poſt die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum eſt, meritas pœnas Deo perſoluiſſe eum dixit. ſuapte enim malicia perditum, & vltioni ſubiectum, ídque incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atque [c] hoc quoque exemplo didicit, neminẽ ſceleſtum vindictã Dei poſſe euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: ſed bona bonis, & malis, quod illis dignũ eſt rependi. Móxque [d] miſſis ad vxorẽ eius nunciis, acciuit eam in legitimũ thorũ coniugẽ ſibi inducturus, quæ profata prius ſe indignã vt vel pedes eius contingeret, cumomni tamẽ ſuo paratu venit: & vxoris loco poſthac habita eſt, hunc

a *Dauid à propoſito Nabalum euertendi deſiſtit.*

b *Nabal in tantum ſe coniicit mœrorem vt toto corpore ſideratus mortem obiret.*

c *Exemplum prouidentiæ diuinæ nullũ ſceleſtũ Dei vindictã euadere.*

d *Dauid Abigeam Nabali viduam duxit.*

hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiã bonósque mores, tum propter eximiã formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam [a] & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec [b] ita multo post Ziphenorum quidam renuntiant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum cõprehendi. at ille cum tribus millibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomẽ Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex cõtra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent quónam vsque processisset: cúmque audisset eum esse apud Sycellam, noctu [c] ignaris suis omnibus, duobus tãtum comitatus, Abisæo sororis suæ Seruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormientéque Saulo & circum eum satellitio, simúlque imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neque Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitũ nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quãtumuis malũ: eius enim esse in eum vindicare, qui regnũ dedisset, vt quealiquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi nõ esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus, transgressũsque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero è somno cos

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

a *Saul Melcham primo Dauidi nuptam alij elocar.* 2. Reg. 26.

b *Ziphenæ rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renuntiãt*

c *Dauid cũ duob. in hostium castra penetrans.*

Sauli spiculum & lecythum aqualem aufert.

excitat, & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed [a]quî factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tã negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalẽ enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdã è nostris clã in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quónam deuenerit spiculũ Regium, & aquę lecythus: & disce quãtum flagitiũ sit cõmissum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cũ id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est [b]hortabatúrque vt bono esset ãnimo, nihilque mali in posterum timẽs, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibiipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorũmque cõsuetudine orbatum persequi non desistere. illũ verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum [c]Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset vtriusque naturę & morũ ac gestorum iudex cui notum esset quòd ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Cæterùm Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque visum esset, vnà [d]cum sexcentorum

An. mundi 2889. Ante Christ. nat. 1105.

a Dauid Sauli Imperatori obuerso quòd Regium spiculum & aquæ lecythũ auferri passus sit exprobrat.

b Saulus Dauidẽ collaudat, vtque bono esset animo & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.

c Dauid Saulo innocentiam suã declarat. 1. Reg. 27.

d Dauid cũ sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palæstinã ad Anchum Gittæ Regẽ se confert.

centorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit, Saulus [a] autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficiscí aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimúmque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed [b] petiit à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatẽ hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur, annuit [c] eius precibus Rex, & vicũ quẽdam nomine Secellam ei donauit, quem Dauid postea regnum adeptus adeò dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex [d] eo loco clanculariis ex cursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnis iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat: veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad Regem solebat, quo perconstante vnde eas prædas ageret, meridionalẽ Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facilè persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur iam bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengam.

An. mundi 2889. Ante Christum nat. 1705.

a *Saul cessat a Dauidẽ persequi postquam discessit.*

b *Dauid à Rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cum suis attribuat.*

c *Rex Secellã ei donat.*

d *Dauid Saritas & Amalecitas excursionib. infestat, de manubiis munera Regi mittit, eíque meridionalem Iudæorum Regionem se incursare persuadet.*

Ann. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicẽte, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vna cum filiis fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

a Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiecit.

SAulus a autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterósque similes vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis reuentis: cúmq; audisset Palæstinos Sonnam vsque vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montem quendã Gelboe dictum castra è regione hostiũ posuit, vbi nõ mediocris trepidatio illum incessit, reputãtem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua b de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij scisciatans. Deo autem silente, magis etiam territus prorsus animi despondit, præsagiés eladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricẽ manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum præsoscceret. nam ventriloquorum genus euocatis defunctorum animabus peregras fugaras scitantibus prædicunt. eámque indicio c cuidam ex suis familiaribus sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignotis omnibus, mutato regio habitu, assumptisque duobus fidissimis famulis, ad eandem & mulierem

b Saulus Palæstinos cum copijs aduenisse audiens ad oraculum Dei confugit.

c Saulus Endorum ad mulierẽ fatidicam profi-ciscitur.

faudi-

fatidicam proficiscitur: rogátque eam vt diuinet, educátque ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa vetitas artes attractare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturum, neque se responsum cum aliis communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurando persuasa est non timere, iussit [a] eam Samuelis animam excitare. quæ cùm nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quò in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendétem virum diuina quadam specie præditum, percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem [b] Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum cõquestus est imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum à Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel [c] verò adesse iam regi extremum vitæ diem præuidens, superuacaneũ respondit ex ipso futura scitari. cum à Deo desticutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fa- esse vt Dauid assumpta regia dignitate bel-

Ann. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

a *Saulus Pythonissã Samuelis animam excitare iubet.*

b *Saulus Samuelis de necessitate sua conqueritur, eúmque consulit.*

c *Samuelis anima Saulo visa belli cum Palæstinis euentum prædicit.*

An. mundi 2890. Ante Christ. natũ 3074.

hum ex sententia conficiat, te verò & principatum & vitam simul amittere, eò quòd in bello, quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum viuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste prostigandum, & te vnà cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His [a] auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem [b] cum ægrè ad seipsum rediisset. mulier vigebat eum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officij. quod per interdictas artes nõ sine periculo poscenti præstiterat priusquã sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tãtũ reposcebat vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret. resistentẽ verò & cibũ omnem ptæ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cúmque [c] vnicum haberet virulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coactas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere vetita, qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit. nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fa-

[a] *Saulus ob subitaneam tristitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.*

[b] *Pythonissa Saulum vt mensa apposita vires refoueret adigit.*

[c] *Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.*

uorem

morem Regis captans, quem iamiam morituram iam præsciebat: cum tamen homines natura ita comparati simus, vt tum demum officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurum speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius, quàm in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutē: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contēptis periculis atque etiā certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciā opportunè Sauli Hebræorū Regis illustre exemplum flagitat. Hic [a] enim a Prophetā, noluit tamen eum vitare, & ob vi- tæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc modo Regiā maiestatē dehonestare: sed cū liberis totāque familia periculo se obiiciens, pulchrū existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatē assumere potius quàm superstites relinquere, incertū quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi vere iustus & for-

Ante mundi 2890. Anno Chri. nat. 1074.

Iosephus licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus Regem Saulum sanguinis cupiditatem exercitum hosti prodere, atque insignem ob- hoc modo Regiā maiestatē dehonestare: sed cū inuictissimum liberis totāque familia periculo se obiiciens, Heroem sese pulchrū existimauit in prælio pro suo subditis seu sceptri imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatē assumere potius quàm superstites obsequentes relinquere, incertus quales nam futuros. Sic futuri præsagium gnarus, loco posteritatis perpetuam fortium laudem & immortalem memoriam sibi futurum, laudabilem.

An. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

tis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit, aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gessetint. non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis aliisque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorúmque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem mortis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit? fauore eius vti: contrà nihil lætum sperantem, & præsciumquòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minãti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus verè gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque per singulas gentes ac regna & satrapas habito, nouissimus venit cum suo milite. Rex [a] Anchus quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte. quem vbi viderent Palæstinorum duces, percontabantur Regem vndenam venissent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat: vtque de Saulo vindictã sumat

1. Reg. 29. a Anchus seruus Dauidem contra Hebræos educit, qui à Palæstinorũ Ducibus reprobatur.

sumat in auxilium venisse. at illis non probabatur, quòd veterem hostem in auxilium acciuisset: suadébántque vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipsis afferat. facilè enim habiturum occásionem reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendum esse in futurum [a], Dauidémque cum sua cohorte ad agros à Rege illi assignatos illi remittendũ. Húc enim esse illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæstinorum millia deleuisset. Visum est Regi quoque Gittæ rectè illos monere: móxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens socium huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confestim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionem inuadant. hoc enim pácto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recipit. Sed interim dum Palæstinorum castra sequeretur, Amalecitarum [b] gens expugnata & incensa Sicella, prædáque tam inde quàm ex vicinis Palæstinorum agris abacta, in suã regionem reuertebatur. Dauid autem vicum suum vastatum inueniens, omnibúsque direptis, vtranque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonũ vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit vestimẽta sua: & adeò huic calamitati succubuit, vt non prius flere ac lamentari suam & suarum vicem desineret, quàm lachrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorũ militibus saxis peteretur, quòd in ipsum causam tanti mali reiicerent.

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

a *Anchus Dauidi remittit.*

b *Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, prædam abegerunt.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

Postquam [a] autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecutos Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. Pontifice verò iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit, cúmque ad torrentē quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem: iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillatum rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque [b] hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex [c] improuiso irruens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectātes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facilè ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mēnsis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægrè quadringēti celeritate camelorum ab internecione fint exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxoresq; eorum ipsius Dauidis quàm commilitonū. Remē-

[a] *Dauid Deum consulit num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere fit concessurus.*

[b] *Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.*

[c] *Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragē edit, omnémque prædā recuperat.*

sionys

tientes [a] autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expositos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partē admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebántque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptísque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint: & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiā sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi [b] Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inuiti caderēt, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt, ipse ve-

Ab. mundo 1890. Ante Christum nat. 1074.

[a] Dauid cursodes impedimentorum obstrepentibus pugnæ fugæ, in præda partem admittit. 1. Reg. 30.

[b] Saulus & filij, in Palæstinorum pugna, relicto exercitu fuso fugatoque cadit.

An. mundi 3890. Ante Christum natum 1074.

rò post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerũ vt se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem fieret. quod cùm armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse [a] admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit. & cum deficientibus viribus traiicere se non posset, circumspiciens iuuenem proximum rogat, quisnam esset: audiróque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit: pari modo & vniuersum eius satellitium vnà cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem habitant, quíque campestres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filiis & exercitu in prœlio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: quæ Palæstini deserta nacti facilè occupata ipsi posthac incoluerunt. Die verò quæ prœlium proximè consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, Inciderunt in Sauli filiorúmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro [c] corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quòd posteaquam auditum est in labissa vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam tati eos extremo exsequia-

[a] *Saulem seipsum interficere molitur, eumque iuuenis Amalecitæ iuuat.*

[b] *Hebræi valli vltra Iordanem & eam habitantes, relictis suis oppidis in vrbes munitissimas confugiunt.*

[c] *Palæstini Sauli filiorúmque corpora crucibus affigunt.*

sequiarum honore fraudati. aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediũtur,(alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces)factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes[a], dempris Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissam autem populariter eos deplorato's in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mãdata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus,& quia tractatu cum tota cognatione Achimelechi pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauítque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem díximus vitæ finem est sortitus.

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

a *Gruter. in Iabissa Sauli & filiorũ cadauera re dempta sepelium.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

1. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliquis Sauli filium paternum regnum obtinet.*
11. *Iebosthe amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*
111. *Dauid in capit Hierosolyma Chananæos inde populariter eiicit, vrbémque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*
1111. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriã illustrem consequitur.*

Anno mundi 2891. Ante Christum natum 1072.

V. Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.
VI. Damasceni à Dauide vincuntur.
VII. Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.
VIII. Quomodo per intestinum familiæ dissidium Dauid à filio regno pulsus fuerit.
IX. Absolonij contra patrem profecti, cum exercitu interitus.
X. Dauidis iam in regnum restituti status felix.
XI. Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.
XII. Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1. a Amalecita Dauidi regem Saulem cæsum nuncians, & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.

HOc [a] prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius reditū die, elapsus è prælio Saulis interfector, scissa veste, capútque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratóque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunarum, cæsis multis Hebræorum millibus. & insuper Rege cum filiis post eā pugnam desiderato, atque se nunciare suis oculis visa, cùm fortè in fugientem cum suis Regem incidisset, quē à se rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cùm enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo de-

b Dauid Sauli & Ionathæ necē deplorat.

cerat-

traxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum benevolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitum, verum etiam [a] interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit, præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His [b] extremis officiis honorato Rege, luctúque finito consuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet, cúmque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: móxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito [c] deinde quòd Saulum cum filiis Iabileni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulque nunciarent, quod Iudæ tribus Regem se consalutasset. Interea [d] Saul copiarum præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Ionatham, aliósque duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Ieboshum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum consti-

Anno mundi 2891. Ante Christ. nat. 1071.

a *Dauid Amalecitã Sauli interfectorem affici supplicio iubet.*

b *Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrãs, à Iudæ tribu Rex declaratur.*

c *Dauid Iabinenses quod Saulũ eum filiis sepeliss. sent, collaudat.*

d *Abnerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regẽ constituit.*

Anno mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

tuit, excepta tribu Iudæ regiámq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde [2] profectus est cũ delectissimo milite vt prælio cũ Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem Regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæũ & Asaelem, vniuersúmque Dauidis exercitum ducens, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni. [b] ad certamen sunt destinati, qui progressi inter vtranque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt; comprehensisq. aduersariorum capitibus, latera & ilia fetiebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt, versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idémque etiá fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus, is [c] tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus: & impetum eius frustrari volens, primũ vnius militis armatura cum eo depaciscí voluit, vt persequi desineret, deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq. [d] ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, immittenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret. qui verò cum eo Abenerum insectabã-

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias educit: cui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ trucidantur, & Abeneri partes succumbunt.*

c *Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.*

d *Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat.*

mus

tur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus [a] autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatíque ira extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locũ qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem prospiciens, qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba infectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: móxque [b] Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est ceciderant [c] autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc [d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquamdiu duranit. sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea [e] Dauid sex e filios è totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Gessitorũ nomine Absalon. Quartus Ado-

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

a *Ioabum & Abisæum vsque ad solis occasum Abenerum persequuntur.*

b *Ioabus dato receptui signo suos cohibet.*

c *In vtroque exercitu quot ceciderint.*

d *Ciuilis bellum inter Hebræos initium.*

e *Sex filij Dauid in Hebrone nati.*

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

nias ex vxore Angite susceptus. quintum verò & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò [a] post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cũ concubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem transflaturum & declaraturum quòd Iebosthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. móxque [b] misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cũ vehemẽter hoc núcio lætus conditionẽ accepisset, & quò magis ratũ esset fœdus, postulasset [c] vt Melcholen vxorẽ ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Phaltiæ coniugio, adiuuãte etiam Ieboſtho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde [d] cõuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus relicto Ieboſtho, ad Dauidem desciscerent: nũc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regẽ

a *Abenerus multitudinẽ in officio cõtinet, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent.*

b *Abenerus ad Dauidẽ in Hebronẽ pacis legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.*

c *Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.*

d *Abenerus apud seniores populi, præfectósque militiæ, vt ad Dauidẽ desciscerent, loquitur.*

diuino

diuino iudicio designatum esse, eúndémque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His[a] auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum apertè studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quod ex hac tribu esset Ieboshthi satellitum. ad quos quum eadem verba feciſſet, at ne illos quidem reniti animaduertisset. cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à [b] quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abnerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, author illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calùniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis

An. mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Seniores & præfecti ab Abnere persuasi, Dauidi apertè studuere.*

b *Beniamita in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit.*

c *Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.*

Anno mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui curtim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eũ Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddã maximè ad rem pertinẽs illi significare omisisset. Abenerus autẽ postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomẽn Besira viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiã factus antè mœnia Ioabus, humaniſſimè exceptum summam beneuolentiam præ se ferens (vt sæpè fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cæteto comitatu seduxit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductũ in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionẽ fratris Asaelis, quem in prœlio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se in sequentẽ interemerat: re autem vera quòd miserè timeret, ne honore quẽ obtinebat priuaretur, Dauidẽ imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè videre licet [a] quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volũt. Nam & dum cupitis potiri properãt, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, amittãt, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bonis.

[a] *Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.*

bonis excidere. Ideóq; plus illis semper audaciæ supereſt, dum timent ne priſtina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid, audita Abeneri nece, vehemẽter indoluit, sublatáq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa, ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixítque[a] vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, sciſſis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias infrequentari voluit, quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel beneuolẽtiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum: quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultũ, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cęteros ad idem faciendum prouocauit: adeóq; grauiter Abeneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniũ vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè nõ mediocrem ipsi gratiam apud multitudinẽ cõciliauit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorẽ & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquãdo neglectę & ignominiosæ sepulturę tradidisset: tum considerantes pro se quisq; egregiam Regis benignitatem, eadem sibi quoq; ab illo pol-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a *Dauid cũ toto populo Abenerum defleret ac lugeret, & solennibus funeralibus ei parentaret.*

licebantur. atq; hoc modo optimè [a] Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum, quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inuitam nō finet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse pœnam tamē diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a *Dauid famæ suæ consulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.*

Iebosthe amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 2. Regum 4.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat vt in paternum regnum succederet, mirúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquā adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnū solutam, subingressi ad eum dor-

dormientem interemerunt: præciſoque capite, & per totam noctem ac diem itinere cõtinuato, tanquam à læſis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruiſſent, Hebronẽ peruenerunt: oſtenſóq; [a] Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam ac benenolẽtiam, quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, [b] inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. aut fortè aliũ me iã factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquã beneficium oblatum cõplecterer? idq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam benevolentia ſummiſque honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de talĩ Ieboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: capútque Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abneri monumentum intulit. His [c] ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebronẽ ad Dauidem cõuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſéque & ſua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius veteribus officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelẽ Prophetam Rex vnà cum ſuis filiis declaratus

Anno mundi 2899. Ante Chriſtum nat. 1065.

a *Ieboſthi caput ad Dauidem defertur.*

b *Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnáque illis irrogata.*

c *Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem conueniunt, eúmque Regem declarant.*

2. Regum 5.

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

esset: eíq; soli destinatum esset, vt, per domitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At [a] ille collaudato eorum studio, hortatúsq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiã adducendum. Conuenerunt [b] itaq; ex tribu Iudæ armatorũ sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cũ viginti duobus cognatis principib. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat, credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstãtes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Issachar ducenti futurorũ præscij, & armatorũ viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidẽ cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armata: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo pene innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia. ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus & reliqua tribus Manassitidis armatorũ scuto & hasta galeáq; ac gladio viginti duo millia. Reliquæ quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cũ magno com-

a *Dauid Proceres & Præfectos comiter atq; benignè excipit.*

b *Armati ad Dauidẽ venientes.*

commeatu frumenti & vini cæterorúmque ad victum commodorum, omnésq; communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cúmq; triduo illic festa celebrassent, epulísque operati essent, Dauid cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erãt cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo [a] ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cùm strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione, cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi [b] inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis [c] honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei qui per subiectam vallem in arcem euasisset totius exercitus imperium se commissurum & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

a *Oppugnatio Ierusalẽ à Dauide susciptur.*

b *Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat.*

c *Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.*

Dauid vi captis Hierosolymis Chananæos inde populariter ejicit, vrbémq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Electis [d] deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis Rex eã ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tẽpus domicilium inibi habuit, cæterùm tẽpus, quo apud

d *Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis ejicit, & ciuitatem Dauidis appellat.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autê Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quàm celeberrima redderetur. Per [a] idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus : misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendúmque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris [b] Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hâc vrbem intelligendam, templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum [c] autê hoc tempus ex quo Iesus Hebræorũ aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suos diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec [d] prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiam vndecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Ellel,

a *Societas Dauidis & Irami.*

b *Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.*

c *Anni à Iosua tempore vsque ad hanc expugnationẽ fuêre 515.*

d *Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis.*

2. Reg. 24.

e *Dauidis liberi Hierosolymis susceptí.*

Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamatam. Horum nouem ex legitimis cõiugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abessalonii germana fuit. *An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.*

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

CAP. IIII.

PAlæstini [a] autẽ cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil incõsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo [b] autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitũ qui tũ Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quòd non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quãdoquidẽ post præsentem quoq; cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum

Hedio & Russinus Cap. 4.

a *Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occidunntur, partim in fugam vertuntur.*

b *Palæstini ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

continendum, nec prius ad pugnam educendũ quàm sylua, nullo perflante vento, suapte spõte agitaretur. quod vbi primum obsematum est, vt Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit, nec segnius Hebræus institit, fodiendóque terga [a] fugientium, & multos prosternendo, vsq; Gezara quod oppidum in vtrorúmq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omnẽ suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, Arcam [b] Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnémq; diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populus acceptu-rum fuisse. Cõuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrúmque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes.

a *Palæstinorum fuga.* 2. Reg 6.

b *Mandat Dauid de transportanda Arca.*

postquam

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chiponis area, manifesta [a] numinis ira Oza quidã examinatus est. bobus enim exorbitãtibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum nõ esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq; hodiernú Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in vrbẽ Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertẽnsq; [b] paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Lẽuitæ, apud hunc eam deposuit, quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiúsq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex autẽ cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè, vsq; ad inuidiam eorum qui incremẽta eius viderẽt, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretúrq; à septem choris à se in hoc instituris & ordinatis. Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factũ hoc improbaret. quæ [c] vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatũ est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet, reprehendit ta-

a *Oza Dei Arcam manũ admouens in vestigio expirat.*

b *Dauid in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domum multis felicitatibus cumulatur.*

c *Area in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.*

d *Irridetur Dauid à Michol.*

Ann. mundi 2899. Ante Chri. stum nat. 1065.

men quòd præter decorum tantus Rex saltasset ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cãtaturúmq; se ei sæpius ac saltaturum, nihil curãtem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis cõiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractã tradidit, quinq; liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterũ Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere peccare se putauit, quòd cũ ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq [a] decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. communicatóq; super ea re cõsilio cum Nathane Propheta. cum is autor esset proposita exsequendi, polliceretúrque Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti [b] verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimã senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon, cuius nõ aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmq. per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatẽ processu-

2. Reg. 7. a *Dauid Deo templũ exædificare decernit.*

b *Dauidi Deus per Nathanẽ à Salomone templum extruendum nunciat.*

ram

ram. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permãsurũ & familiã suam fore illustrem ac celebré, ad Arcam se contulit: procidénsq; [a] in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantáq; gloriam euexisset: próq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnóque decantato, è tabernaculo digressus est.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

a *Dauid Deopro promissa per Nathanem felicitate gratias agit.*

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAPVT V.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnitie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatũ regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussísq; omnibus vt quàm instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus [b] Hierosólymis in Palæstinam peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hísque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum [c] copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quàm in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito [d] contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cũ quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinquies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

b *Dauid in Palæstinos mouet eisque bonam agrorum partem adimit.* 2. *Reg.* 8.

c *Maxima Moabitarũ strages.*

d *Dauid Sophenorũ Regem vincit.*

Damasceni à Dauide vincuntur.

CAP. VI.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

INterim [a] Adadus Damasci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cùm esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cúmque & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, præliis victus magnã exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ cõsuluerunt. Huius [b] Adadi etiã Nicolaus in quarto historiarũ suarũ libro, in hęc verba meminit. Lõgo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior. Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnũ obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris præliis cũ eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virtum & animi robore præstantissimũ declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen accepe:int. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimã vsq; generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomẽ accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Prolemæi ex his [c] potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro [d] Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totã sub imperiũ redegit, dispositísq; opportunis in locis pręsidiis, & tributo imposito, domũm est reuersus: & ceu trophæũ aureas satelli-

a *Adadum Damasci & Syrorũ Rex à Dauide prælio vincitur.*

b *Nicolaum Historiographum Regis Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.*

c *De alio Syriæ Rege qui Samariam vastauit.*

3. *Reg.* 20.

d *Dauid Syria subingasa tributum imponit.*

satellitum Adadi pharetras reliquámq; eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit. has [a] postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem, eásq; vi expugnatas diripuit, in [b] his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quòd auro precioſius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulchetrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum [c] autem Rex audita Adrazari clade, quódq; exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: misitque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit. munera verò illa, cum alio auro ex manubiis captarũ vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui nõ solum, quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat, verum [d] etiam, misso in Idumæam Abesæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantùm & æquum respicie-

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

2. Reg. 8.

a *Hierosolyma à Susaco Ægyptiorũ Rege spoliata.*

3. Reg. 14.

b *Præda ex bello capta.*

2. Reg. 8.

c *Amathenorum Rex Dauidũ societatem petit.*

d *Dauid Idumæos, vt viritim tributa persolueret, egit.*

bat. exercitui[a] verò vniuerso Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Iosaphatum Achilli filium. Designauit etiã ex Phineesi familia Sadocum Pontificẽ cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiã Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filij inter patris satellites versabãtur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondã Ionathæ, fœderisq; mutui quod intereos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquã accepisset. Igitur[b] scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiã referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta cõsuetudine, cúmq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiã reponere quiret, quo respondente: supereße filium eius Memphibosthum, pedibus claudũ: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter et peruestigauit, vbinã & apud quos educaretur. quo cõperto misit in Labathã oppidum ad Machirũ (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus[c] verò postquàm ad Regẽ peruenit, procidens in faciẽ, adorauit illum. mõxq; iussus est bono animo esse, & omnia quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi polliceri: & auitam domum cum prædiis ad illã pertinentibus accepit, iussúsq; est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuiõ nõ interesse, cúmque adolescens lætus promissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset,

Rex

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

a *Distributio officiorũ. 2. Reg. 9.*

b *Dauid nũ quis ex Ionathæ genere supereßet scitatur.*

c *Memphibosthus donatus patrimonio & auitis bonis mensæ Dauidis adhibetur.*

Rex accito [a] Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorũ susceptа, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibã cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est, his ita ordinatis Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterũ [b] cum per idem tempus Ammanitarũ Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiúsq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitauerúntq; Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem se coniiciat. At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatẽ persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, precisóque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rẽ Dauid [c] indignissimè tulit, nihil dissimulans nõ neglecturum se iniuriam cum contumelia cõiunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ cõtra ius gẽtiũ legationis

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Sibam Ionathæ facultates commendat, eúmque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. 2 *Reg.* 10.

b *Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolãdi causa missi contumeliosè tractantur.*

c *Dauid Ammanitarum iniuriã ferè indignissimè, eámq; vindicare cogitat.*

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

à Rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, cõscij sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & [a] missis legatis ad Syrũ Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerũt. adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia, conduxerunt etiã Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

a *Ammanitæ exterorũ societate, mercede impetrata, in Dauidem copias parant.*

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

CAP. VII.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarũ apparatus & initia cum Regibus societas, Deo fretum, & sciẽtem quòd bonã causam haberet, iustísq; armis iniuriã sibi illatam vlciscereturItaq; [b] Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostẽ misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus [c] verò vrbẽ egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis cõstabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarũ gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro aliísq; Regibus se opposuit, reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt cõtra Ammanitas aciẽ dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idẽ se facturũ si ipsũ Ammanitas ęgrè sustinere cõtingeret. cũ his mandatis dimisso fratre, hortatúsq; vt generosè & alacriter rẽ gereret, darétq; operã ne quã ignominiã acciperet, ipse Syros aggre-

b *Dauid Ioabum cũ lectissimo milite contra Ammanitas mittit.*

c *Ioabi & Abisai acies.*

ditur. qui cum aliquantisper magna vi restitis-
sent, multis suorum cadentibus terga vertere
sunt coacti. quo viso Ammonitæ territi, Abi-
sæum cum suo milite aduentantem non expe-
ctauerunt, sed moti sociorum exemplo intra
mœpia refugerũt, atque [a] ita Ioabus, malè mul-
catis hostibus, victorem exercitum Hierosoly-
ma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, vt experti se impares in posterũ quiescerent. sed [b] missis nunciis ad Chaianiam Syrorum transeuphratensium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octuaginta peditum, equitum verò decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolens amplius per legatos cũ eis bellum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & commisso prælio victor euasit, cæsis peditũ quadraginta, equitũ verò septem millibus. Sabecus quoque hostium Imperator in eo prælio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittẽte mori eum contigit. Mesopotamitæ [c] deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atque ita, appetente iã hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticũ misit. Is [d] longè latéque vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gẽtis Metropolim obsidione cinxit, quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patriarũ legum obseruator diligens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum enim vrgente iã die, in solario Regiæ more solito deambularet, prospexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni forma præ-

An. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

a *Victoria Ioabi.*

b *Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.*

c *Mesopotamitæ sine vltrò ad Dauidē deditionem faciunt.*

d *Rabatha obsidione cingitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7. 2. Reg. 11.

e *Dauidis adulterium.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

cellentem, cui nomen Bethsabe: victũsque eius pulchritudine, & à cõcupita sibi temperare nõ valens, accitam ad se complexus est. Paulo[a] pòst mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi, vt dispiciat, quomodo factũ hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatã supplicium daturam. Rex[b] itaque accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine. de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur, quo refecto te omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites Regis noctem eã exegit, quo cognito, Rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad vxorem non iuisset, idque præter cõmunem omnium hominũ morem, quicunque peregrè ad suos redeunt, respondit ille nõ esse æquum, vt interim, dũ imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitãt, ipse in vxoris amplexib. se oblectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad vicarium suum ducem dimissurus. vocatus deinde ad cœnã, & Rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilo minus tũ quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus, hanc[c] ob rem indignatus Rex scripsit Ioabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modúmque puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim, vt quà plurimum periculi esset, hosti opponeretur, móxque à sociis, quò facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis, &

a *Bethsabe Regi se grauidam esse nunciat.*

b *Dauid Vriã accersit, eúmque vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.*

c *Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, scribit.*

,& a cognita Regis voluntate, quem locũ imè ab hostibus infestari sciebat, in eo col- turus Vriam, adiunctis illi lectissimis ali- t militibus, pollicitus est se cũ toto exerci- ffore, si qua parte muri suffossa aditum in- rbem patefecissent, hortatus eũ vt existi- ioni quam tum apud Regem, tum apud militones sibi parauerat, respondens, libẽ- potius quàm grauatim iussa capesseret. cũm- e Vrias magna alacritate demandatum mu- s suscepisset, manipulo illi adiungendo clã perauit, vt cum primùm occurrentibus hosti- s vrgeri hominem viderent, deserto illo in tum se reciperent. Itaque b cũ Hebræi feci- nt assultum ad mœnia, veriti Ammanitæ, ne b illa parte hostis murum occuparet, fortissi- us quisque recluſa tepentè porta magno im etu erumpunt, quod vbi viderũt qui circa V- iam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, no agmine sese retrorsum receperunt. Solus d Vrias quòd puderet contra quã promiserat assi- gnatum locum non tueri, in se ruẽtes sustinuit, ferróque exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros cõsilij pudor idẽ in officio continuerat, non in- ultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nuncium significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis a- liquam multis, infecta re, in castra redire sit cõ- pulsus. mandarat autem nuncio. si Regem hoc factum ægrè ferre sentiret, vt de Vriæ quoque morte renunciaret: id quod etiã euenit. Rex e- nim his cognitis malè factum aiebat. quòd d a- perta vi mœnia tẽrassent. oportu sse .n. machi- nis ac cuniculis aditũ moliri, maximè cũ Abime lechus Gedeonis filius domesticũ exemplum il- lis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere

An. mundi 2910. Ante Chri. nat. 1054.

a *Ioabus iussu Regis Viriã in hostes mittit.*

b *Vrias cum quibusdã assultum ad mœnia faciens, à suis, vt mandatũ illi erat, cũ Ammanitæ erumperẽt, deseritur.*

c *Vrias cũ aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nũcium significatur.*

d *Dauidũ ob eladem acceptam increpatio.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

conatus, saxo ab anicula missō ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere, postquam [a] autem indignabūdo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines, debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnū neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: cæterū Bethsabe, audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit sine mora [b] eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regē graviter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiūtur, nō magnum iuris respectum habere solere commīnatione numinis ad tempus dissimulata maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modū sententiam eius exploraturus, Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant, alterque prædives multorūmque armentorū & gregū dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cū pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu quàm si esset filia: cùm verò hospes diuiti inuenisset, ille parcēs suis pecoribus nolam in pauperi gratiam macta re voluit: sed [illegible] vi ea ouicula pauperis, in cu[illegible]

tam

a *Dauid Vriæ nece audita irasci desiit.*

b *Dauid Bethsabe cōiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.* 2. *Reg.* 12.

c *Dauidem propria sententia damnatum, grauiter accusat, penásque ei denunciat Nathan.*

tam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustúmque esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. actum demum ille exposuit in quantam indignationẽ numinis incurrisset, *cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum* rex constitutus, circunquaque vicinarum etiam gentium earúmque multarú & magnarum dominiũ consequutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, *alienam eum duxisse vxorem*. marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoque mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt pro elã admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora *esse interiturum*. *territo* a autem per hanc denunciationem Rege, vehemẽtérque perturbato, & cum lachrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitã ei seruaturum se esse, post pœnitentiam enim *non amplius se irasci*. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò *b* infans ex vxore Vriæ natus Dauidi immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mæstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci nõ potuit vt vllum cibum degustaret: sed atratus: & sacro

Ann. mundi 2910. *Ante Christum natum* 1054.

a *Dauid fassum peccatũ, à Deo veniam consequitur.*

b *Dauid per septem dies, infantis ex Bethsabe sumpti, viceẽ dolenter ferens, ieiunat.*

Ann. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi *indicare*, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui *a* cùm turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctū puerum, accitóque vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc *b* iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam sciscitabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? *nunc postquam is obiit, superuacaneum* sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec *c* ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur, ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebātur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totū deficeret. Hæc *d* Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hūc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fidéque, assumpto

a Dauid puerū extinctū sentiens, surgit, ac lotus cibū capit.

b Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quoū nihil puero, adhuc aegrotante fecerat, indicat.

c Salomon Dauidi ex Bethsabee natus.

d Ioabus per literas Dauidē ad Rabatha ex sidiū vocat.

to secum exercitu ad deuastandam Raba- proficiscitur: eámq. [a] mox vi captam, i diripiendam permisit. ipse verò ex præ- ictus est Ammanitarũ Regis auream coro- talentum pendentem, & precioso sardo- e insignem: quam postea capite gestare so- est. nec non & alia multa ac magni precii a in ea vrbe potitus est. viros verò eius ex atos prius ad vnum interemit: neque mi- lias Ammanitarum vrbes tractauit, pari o expugnatas. Post hanc victoriã domum so graue quiddã accidit ex tali causa. Filiã bat ad huc virginem, formosissimas quas- nulieres pulchritudine vincentem: Tha- m nomine, ex eadem, qua Abesalomus ge- ce natam. huius amore correptus Amnon um Dauidis natu maximus, cum propter nitatem ipsius & asseruationem potiri ea posset, adeò passione hac conflictabatur, ò aliter quàm ex morbo lentam tabem ac orem sibi contraheret. id malum deprehẽ- onathas quidã eius cognatus & amicus vir lens & magi consilij, videns enim Amno- à natiua corporis habitudine indies ma- c magis deficere, accessit illum rogans vt am sibi indicaret. Suspicari enim se, ama- quandã esse hanc passionem. quo fatente rem germanã sibi adamatã, consiliũ [b] dat modo optatis potiri valeat. suasit enim vt lata ægritudine, simul atque pater visendi a illum accessisset, roget vt sororem ad se at, cuius ministeriis releuatus eo citius cõ- scere possit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũ- s decubuisset, simulare morbũ cœpit. Dein pater officiosè inuisens percontaretur de tudine, petiit sororem ad se mitti, ea quam iussu patris accita venit, postulauit

An. mundi 2912. *Ante Christum natum* 1502.

a *Dauid Rabathã vi expram militi diripiendam permittit.* Hedio & Ruffinus cap. 8. 2. *Reg.* 13.

b *Ionathas Amnoni das consilium quomodo optatis potiri valeat.*

Ann. mundi 2952. Ante Christum nat. 1032.

vt suis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius se cõmesturũ. quæ in conspectu fratris farina subactá, formatisq; colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea gustauit, sed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obseruarentur: submouerẽt, dicens se absque strepitu quiescere cupere. quo [a] facto iussit sororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre: quod cum puella fecisset, apprehensæ suadere cœpit, vt sui copiam faceret. At puella exclamat, Abstine vim frater abstine, nefas est te rem tã turpem perpetrare. Desine à tam flagitiosa cõcupiscentia quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familiæ nostræ adferre potest. aut si resistere ei non vales à patre tibi hoc impetrandũ est, non enim per vim extorquendũ. at [b] ille amore feruens nõ paruit, sed libidinis ardore percitus reluctantem per vim opprimit: atq; post oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exosam ac fastiditã conuiciis aggressus iubet vt eueſtigio se inde faceſſat. quæ cùm hanc iniuriã priore grauiorem duceret, quòd constupratã vel vsq; noctẽ illic manere nõ patiatur, sed nõdum extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis suæ testibus occurrat: mãdauit famulo vt eã eiiceret. illa verò scissa talari tunica, qualibus tũ regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput sparsa per mediã vrbem discedebat, vim sibi illatam quæritando. in quã sic affectam cum Abesalomus frater incidisset, sciscitatus est quid mali haberet, quòd ita sese afflictaret. cũmq; [c] illa de stupro rem totam ei denarrasset, solatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã suam pertinere putaret, cùm à fratre sit viciata, quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari desiit, & deinde aliquammulto tẽpore

a *Amnon sorori vt sui copiam faceret, suadet.*

b *Amnon sororem reluctantem per vim opprimit, mox exosam & fastiditam extrudit.*

c *Abesalomus sororẽ Thamaram solatur.*

in cœlibatu apud Abesalomum fratrẽ per-
auit. His cognitis Dauid pater vehemẽter
uit: sed quia diligebat Amnonem vt filio-
natu maximum, non sustinuit illi molestus
Porrò [a] Abesalomus graue odium eius in
re celabat, opportunitatem vindictæ ex-
ns. iámq; alter annus abierat, ex quo pu-
æ sororis eius illusum est: & cùm esset i-
in Belsephon, quod est oppidum tribus
emiticæ, ad tondendos suos greges, inui-
[b] patrem ac fratres ad solenne conuiuiũ,
xcusante quòd nollet eum grauare, roga-
pace eius liceret filiis proficisci. quo im-
o suis iniunxit, vt quamprimùm animad-
sent Amnonem temeto grauatum, nemi-
veriti ad nutum suum illum trucidarent.

Anno mundo 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

a *Abesalomus vindicta opportunitatem expectat.*

b *Abesalomus patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Amnonem vino sepultum trucidari curat.*

modo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus est.

CAP. VIII.

f vetò perpetratum est quod mãdauerat,
tupor & trepidatio fratres occupat: & sibi
uis timens, correptis equis cursu ad patrẽ
antur. Interim [c] quidam præueniens, om-
o Abesalomo cæsos nunciat. qui nõ aliter
at erat amissis simul tot filiis, ídq; fratris
re, graui dolore ictus ne causam quidẽ ro-
, neq; expectato nuncio in re propter fa-
is magnitudinẽ incredibili, totũ se luctui
ns conscissa veste humi prostratus iace-
eplorans non magis quos peremptos ac-
at, quàm ipsum inte fectorẽ. Ionathas [d] ve-
mmæ fratris eius filius hortabatur, vt mo-
ius doleret, negans se de morte cæterorũ
re: nec enim causam facti inuenire posse:
lo Amnone dicens diligentius perquiren-
nam de hoc probabile esse, quod me-

c *Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nunciatur.*

d *Ionathas Dauidẽ cõsolatur, mortem cæterorum negans, de solo Amnone diligẽtius perquirendum ẽsse.*

An. mundi. 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

mor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit, interea ſonitus aduentantium equorũ,& quorundá eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis,qui relicto cõuiuio,profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato videns quos paulo ante extinctos acceperat.denuóq; gemitus ac lachrymæ inſtaurantur:his fratrem,Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus.At [a] Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit , eius regionis dynaſtã,ibíq; toto triennio permanſit.Cũ [b] autem Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare,nõ ad ſupplicium , ſed vt eum apud ſe haberet(iam enim ita reſederat)vltrò huc propenſum Ioabus imperator ſuis artibus impulit, mulierculam enim quandã grandi natu ſubornat,quæ lugubri cultu ad Regẽ accedẽs, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixã exortã adeò increduiſſe , vt cùm ſoli eſſent ac nemò adeſſet qui dirimeret,alter ab altero ictus exſpirauerit:rogabátq; hanc gratiam,vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent,ſaluti eius cõſuleret,ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neque enim aliud remedium ſupereſſe,ſi nullũ apud Regem inueniret.nã nihil eſſe quod illos cõpeſcere queat præter maieſtatis regiæ reuerentiã : Cúmque Rex poſtulatis eius annuiſſet:hæc verba ſubiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod ſenectutẽ meã & tantũ non orbitatẽ miseratis:ſed quò certior ſim de tua clemẽtia, tuũ ipſius filiũ prius in gratiã recipe.& indignationẽ contra eũ depone. alioqui quomodo poſsẽ de conceſſa hac mihi gratia, non dubitare,cùm ipſe adhuc ob ſimilem iniuriam filio infenſus eſſe pergas.At cuius eſt prudentiæ,vno contra voluntatem amiſſo,vltrò necem alterius addere?Te-

a *Dauidis filij ad patrem,Abeſalomus verò ad auum confugit. 2.Reg.14.*

b *Abſalon callide per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.*

etigit mox Regis animũ ſuſpicio, perſonã
abo eſſe ſubornatã: & cognito ex anicula
ita ſe habere, accerſit Ioabum, dicens eum
urũ quod cupiebat, liceréq; vt Abeſalomũ
cat. Non enim amplius ſe in eum ſtoma-
i, ſed totã indignationẽ præteriiſſe. At il-
lorato rege, & verbis eius libẽter acceptis,
ligio Geſura properauit, & a aſſumptũ ſe-
Abeſalomum Hieroſolyma reduxit. Rex
audiens filium aduentare, miſit qui ei de-
iaret, ne ad ipſum accederet. nondum e-
ita ſe affectum, vt reuerſum videre ſtatim
ieat. Ille ita vt iuſſus eſt deuitato patris cõ
u, intra domeſticos parietes cũ ſuo famu-
ſe continebat. nec tamen aliquid eius pul-
idini deceſſit, vel propter mœrorem, vel
non ea tractatione vteretur, qua vti re-
iuuenem par erat: ſed tam forma quàm
a quo ſuis in maximis deliciis degẽtes ſu-
at. Tanta autem fuit eius cæſaries, vt in-
ſtauum quemque menſem ad ducẽtos ſi-
hoc eſt, ad quinque põdo accreſceret. Ad
modum priuato cultu per biennium Hie-
ymis habitauit: natíque ſunt ei filij tres &
lia formoſiſſima, quæ Solomonis filio Ro
o poſtea nupſit. & b filium ei nomine A-
peperit. Deinde c miſit ad Ioabum rogans
penitus in paternam gratiam reducat, &
ret vt ſibi liceat patrem inuiſere & allo-
uod quum Ioabus facere cunctaretur, a-
eius vicinum per quoſdam è ſuis incen-
ſtari iuſſit. Is quũ re cognita ad Abeſalo-
niſſet, expoſtulanti, quo ſuo merito dã-
eo accepiſſet, reſpõdit ſe hoc ſtratage-
llum ad ſe elicere voluiſſe, quandoqui-
nandata de conciliando ſibi patre negli-
quã ob rem, inquit, nũc te præſentẽ obſe-

An. mundi 2912. *Ante Chri.* nat. 1052.

a *Abeſalomum reducẽtem, patrũ Dauidu cõſpectum deuitare iubetur.*

b *Abeſalomi Hieroſolymis nati liberi.* 2. Reg. 13.

c *Ioabus incendio agri renouatam reconciliat Abeſalomum patri.*

An. mundi 2916. Ante Christum nat. 1048.

cro, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriã quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem cõfestim eum acciri iuberet. Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto oblionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò *a* Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui eius illuc petentes causa cadebãt, comiter appellabat, dictitánsq. malos ad esse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferẽda sentẽtia lapsum, populatem auiã ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quę in exilio cõceperat, persoluenda abire sibi liceat, permissũque eius profectus, mox vndiq. plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitę, nõ quidẽ conscij cõspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex *b* ab vniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset primum vsurpãdi regni quod patri diuinitus datũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatísque amicorum

Hedio & Ruffinus cap. 9.

a Abesalomus patrũ sui affectat regnum astutè satis & callidè.

b Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur.

intimis

is,& colloquutus cũ eis de insolentia fil.j. negocium iudici Deo committens,religiæ custodiã decem pellicibus,& [a] Hiermis excessit, cũ aliã multitudine magnatate prosequente, tũ præcipuè sexcentohorte,quæ etiam regnante Saulo à latecitantis nusquam discesserat.Abiatharũ [b] Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici is aderat simul abire cupientes, Arcámportare, bonis rationibus manere per, dicens etiam sine arcæ præsidio diuinapericulis se seruandum: simúlque mãda de omnibus quæ incideret per-clancununcios se certiorem faceret. fidelem epernam in talibus negotiis præstiterunt fiiscum, Sadochi Achimas & Abiathari has. Ethæo [c] quoq; Gittæus nullis Registis adduci potuit,vt maneret, quo magis is fuit eius erga Regem fides ac beneuo. Ascendenti autem per cliuum Oliueti is,omnibus circa eum lachrymantibus,reiatum est etiam Achitophelem: mutatis is in patres Abesalomi cõcessisse: quo vix tristius ei in hac calamitate accidit.quãn [d] precatus èst Deum,vt Abesalomi ani-
b Achitophele alienaret,verebatur enim us consiliis contra se vteretur, viri prudẽi & oculatissimi in dispiciẽdo quid facto esset. Quumque in verticem montis perset,respiciebat ciuitatem, & cũ multis lanis non aliter quàm regno eiectus Deumbatur.ibi offendit virum in amicitia con-n,nomine Chusim:hunc conspicatus scissictu & caput cineribus oppletũ, & mutatem rerum deplorantem, solatus est protote iussum æquo animo præsentem staerre:ac postremò obnixè precatus est, vt

An mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

a *Dauid Hierosolymis egressus.*
b *Dauid fugiens, sacerdotes in urbe manere vult vt quæ res, quid in ea agatur cognoscat.*
c *Ethæo sit Dauidi exilij comes.*
d *Achitophel ad Absalomum defecit, cuius consilia ne succedant Dauid precatur.*

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

simulato Abesalomi partiũ studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis cõsiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturũ, quàm si vnà maneret: atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruũ, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthũ reliquisset, Hierosolymis relictum respõdit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur: quamobrẽ [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicẽs hunc dignioterẽ quá illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi [c] verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eũ simul & conuiciis impetẽs: cúmque amici eũ protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorũ ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volẽte, Dauid [d] eos cohibuit, negãs addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hęc

a *Chusim Dauid vt Achitophelis cõsiliis se opponeret, obnixè precatur.* 2. Reg. 16.

b *Siba heri falso accusa to opibus possidet.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

miseri-

icordi Deo curæ erunt, cuius fauore tan- nimici nobis succumbent. His dictis con- bat iter, contẽpto Semeĩ parte alia montis n cum cõuiciis assectante. Delatus deinde rdanẽ, suos ex itinere fatigatos ibi recol- it ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum :ophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, su populi salutãtis ad eos facto, inter cæ- etiam Dauidis amicus ad eos venit, & ad- nouo Rege, precatus est illi perpetuũ hoc ium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum nus inter præcipuos ac fidissimos patris a- esset habitus, nunc deserto illo ad se trã- cordatè respondit, non esse Dei voluntati puli consensui repugnandum. Hos, inquit, :udentes, ego quoq; meritò sequor. à Deo regnum hoc accepisti, quòd si me in tuo- merum recipere dignatus fueris, quam fi- & beneuolentiam patri tuo me præstitisse ,eandem tibi præstabo. Nemo enim præ- :m statum iniquè ferre debet, quando non iam familiam regnum translatum est, sed dem manet: filio succedente. His verbis in- omnem suspicionem exemit. Aduocato [b] de Achitophele consultabatur quidnam agendum. Is suasit vt cũ paternis pellici- congrederetur. Sic enim populum constan- in partibus perseueraturum, sublata recon- tionis spe: & promptè contra patrẽ milita- m. Nã hactenus non libenter eos inimicos li profiteri, veritos ne pax inter patrem & coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt gia tentorium sibi erigerent inspectante alo, in quod ingressus cum pellicibus patris abuit. Idque totum iuxta Nathanis prophe- aticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt no è filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

[a] *Chusim simulatè offert Abesalomo studiũ ac fidem suam.*

[b] *Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.*

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

CAP. IX.

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

HOC [a] Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione sentiat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectū interfecturum patrem. atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadē opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatē redactus facilè occidi posset, contrariam sententiā attulit. Scis, inquit, Rex virtutē patris & eorum qui illum sequūtur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator astu, contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentib. paulatim illi pedē referent, expectātes occasionem dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animū addet, nostris verò metum ac cōsternationem afferet. Expende [b] igitur meum quoque consilium sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionē copias contra patrem cōgē: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, néve alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia

[a] *Achitophelis consilio suadentis Dauidē bello prosequēdum Chusim se opponit.*

[b] *Chusi cōsilium quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.*

2. Reg. 17.

rorum, qui dari sibi occasionem cupiunt randi quâ sint tui nominis studiosi. quòd er intra mœnia cuiuspiam oppidi se con- tit, machinis ac [illegible] id expugnabi- In huius sententiam itum est, Abesalomo e consilio Achitophelis prælatam: sed hoc Deus effecit, vt Chusis consultor magis ret. qui [a] properè ad Pontifices Sadocum iatharum veniens, suum & Achitophelis ium eis exposuit, quódq; ipsius compro- i sint periit deinde vt hæc Dauidi per nú- gnificarent, adhortarentúrq; eum vt sine Iordanem transiret: ne fortè filius, mu- ntentia, persequatur eum, & priusquam um se recipiat, comprehendat. Pontifices iam ante curauerant, vt extra vrbem la- filij renunciaturi Dauidi quid in vrbe a- ad hos igitur fidam famulam misérũt, af- em quid Abesalomo decretum sit: man- tque, vt, quantum possent, properarẽt Da- æc indicaturi. qui eueſtigio cum patrum tis, vt pios ac fidos ministros decebat, ni- i ad summam celeritatem reliquum fa- s, ad Dauidem properabant. Vix duo sta- omouerant; quum à quibusdã equitibus ecti, apud Abesalomum deferuntur, qui id capiendum eos misit. Senserunt [b] hoc è Pontificũ filij, & diuertentes à via pu- in propinquum vicum agri Hierosolymi- omine Boccurã se dederunt, ibíque mu- i quandam rogauerunt vt se abscõderet, x demissis per funem in puteum, os eius ibus contexit: rogatáq; à superuenientib. utoribus num eos vidisset, conspecto sibi gauit. accepto enim à se potu statim abi- licebat: & si modo alacriter persequãtur, vt eos comprehendant. Illi diu frustra

An. mundi 2929. Ante Christum nat. 1044.

a *Sadoeum & Abiatharum filios ad Dauidẽ mittunt.*

b *Pontificũ filij ad Dauidem mittunt, in puteũ seſe abſcondunt.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

persequuti, retrò sunt reuersi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne caperentur, per funiem rursum extractos cœptum iter continuare iussit. Illi quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi renunciauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edixit, quàm nuis nox esset, nihil cunctari passus. Porrò Achitophel vbi suum alterius consilio posthabitum vidit, consenso iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat, addens quoniam non persuasisset, certò se breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, vt virũ ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, execrificandum se præbere. His [b] dictis in penitissimas ædes digressus, se ipse suspendit, atq; ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt.

[a] *Dauid de Abesalomi conatibus certior factus, cũ suis Iordanem transit.*

[b] *Achitophel, suo consilio explosso, laqueo sibi vitam finit.*

Cæterum Dauid, superato, vt diximus, Iordane, peruenit [c] castrum, pulcherrimam ac munitissimã eius tractus. Ibi cum summa benenolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis necessitate motis, partim reuerentia pristinæ felicitatis. Fuerunt autẽ hi Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victũ pertinebat, largiter Regi cum suis præbebant, vt nec lecti strati eis deessent, nec panis ac vinũ, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim [d] Abesalomus

[c] *Dauid Mahanaim peruenit, vbi cũ summa reuerentia ab optimatibus excipitur.*

[d] *Abesalom Iordanẽ transijt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 2. Reg. 18.

coacto

coacto grandi contra patrem exercitu, & trajecto Iordane amne, constitit non longè à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præpositi exercitui cognato eius Amasa, prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc verò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, comparatóque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed [a] creatis tribunis, diuisóque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum [b] autem volentem adesse in exercitu, amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente, vinceretur, nihil spei reliquum fore. quòd si vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa Regem esse. Placuit hoc consilium: itaq; persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorū strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & [c] vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterùm [d] cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suā explicuisset in planitie syluam à tergo habēte, Abesalomus quoq; suos contrà eduxit: & congressi acritérq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dū modo Dauid regnū recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas

Anno mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Diuisio exercitus Dauidici.*

b *Dauidem adesse volentem in exercitu amici prohibent.*

c *Mandatū Dauidis de parcendo filio.*

d *Prælium inter Abesalomum & Ioabum.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

det, nihil non vel facere vel pati paratis. Iidem cùm numero longè præstarent, ignominiosum ducebant tanto pauciorib⁹ Ioabi militib. succumbere. Contrà Regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem, vt erat digni veteranis & rei militaris peritissimis, hostem a terga vertere coegerũt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequẽdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomũ ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne vinuus caperetur, cõscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cúmq; per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentũ enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eóq; quinquaginta siclos promittente, si illum cõfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, móxque b defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum cõgestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò c Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnã marmoreã cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis dissitã, quam voluit vocari Ma-

a *Fuga & strages exercitus Abesalomi.*

b *Ioabus Abesalomũ interimit.*

c *Abesalomi columna marmorea.*

num Abesalomi: dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iã antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Ann. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas[a] verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quódque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt ante hac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussítque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus. non etiam Abesalomi mortem passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit, Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, nec dum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cúmque Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadocis Pontificis filium ait curriculo aduentare. Tũ Dauid, pro-

[a] *Chusi victoria nuncium ad Dauidem missum ab Achima ante vertitur.*

Ann. mundi 3010. Ante Christum nat. 1044.

fectò hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat, & scitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iámque [a] & Chusis aderat Regem adorãs & victoriam annuncians qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filiũ, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese affligens, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecũ mortem oppetere contingeret. Cùm enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum [b] autem & Ioabum, audito quod Rex filiũ ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterùm quũ Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam odens: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nõ desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum eõstabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum feciſſet, sed à te ac suis liberis initio facto, ad vnũ miſera-

a *Dauid cognita filij cæde à Chusi acriter eũ deflet.*

b *Ioabus cũ exercitu lugens vrbem ingreditur.*

1. Reg. 19.

ferabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostrã vicem miseratẽtur. Te verò non pudet hęc facere propter hominem inimicissimũ, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine [a] igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectũ tuorũ militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hãc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiámque vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eúmq; ad curam Reipubliçę adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius cõspectus, pro foribus portę consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hęc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc ejecto alteri regnum commisissent. Itaq; [b] debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicę suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: ísque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, tu illis per esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cũ is tribulis sit ac cõsanguineus, pari modo Amasam Imperatorẽ eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam [c] autem illi non

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Taxatur Dauid ob filij luctum excussa mœstitia, prodit in publicum.*

Hedio & Rufinus cap. 11.

b *Israeliticũ regnum Dauidi iterum offertur.*

c *Dauid Amasa veniam & vniuersarum copiarum præfecturã concedit.*

Ann. mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

solum veniam, quæ iam cõtigisset, verum etiam vniuersarum copiarum præfecturã, quam Abessalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostẽtata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed [a] singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit, eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Saulli comitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vnà cũ tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputarétq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti. Abisæus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regẽ diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Definite [b] Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi additalem regni diem, quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neque quenquam ea de causa animaduersum esse, tu quo-

a Iudæ tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & ponte fluminis ripas iungit.

b Semeis veniam cum fiquium.

rũ quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit cũ præcedere. Post hæc [a] Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Reges profugerat, neq; comã totondit, neq; vestem purgauit, calamitatem eius nõ secus quã propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratũ Regẽ interrogatus ab eo, qua de causa nõ simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibã esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua nõ aliter quàm alicuius mancipij contempsisse, alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectioné his vti potuissem, nũquã abs te relinqui passus fuissem. Nec cõtentus meã erga te domine pietatẽ impedisse insuper malitiosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudẽtia tales calumnias nõ admittat, quum sis iustus, & Deũ ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei tẽporib. versatus sis, licerétq; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summã potestaté assecutus, præterea in amicorum ordinẽ allectum, & mensæ tuæ quotidianum cõuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõditione quã vnum quemuis è maximè necessariis apud te esse voluisti. his auditis neq; Memphibosthum punire libuit, neq; an Siba calũniator fuerit cognoscere. sed præfatus [b] cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse,

Anno mũdi 2020. Ante Christum nat. 1044.

a *Memphibosthus à calumnia Sibæ se purgat.*

b *Dauid Memphibosthi veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionẽ promittit.*

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

Berzelæum [a] deinde Galaditam virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticã conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum: rogánsque vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarũ cæterorúmq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogãte, Te, inquit, dimitto, hunc verò Achimanum filium mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorũ particeps erit. Tum Berzelleus relicto filio, & adorato Rege, omniáq; fausta illi precatus, domũ est reuersus. Dauid [b] autem Galgala peruenit, iã dimidiũ totius populi circa se habens & Iudę tribũ integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántq; Iudę tribum, quòd insciis cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudę rogabãt, vt æquo animo ferrẽt, quòd pręuẽti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deinctũ sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neq; enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ægrè ferre debeant. serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cęterarum tribuũ Principes. Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vobis

a *Berzelæus Hierosolyma patre eò proficisci nolente, cum Dauide cõtendit.*

b *Tribus Iudæ, quòd insciis Israelitis Regem reduxerit, accusatio & excusatio.*

bis propriè cognatũ vindicatis, ac si non omniũ nostrũm sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cùm totus populus vndecim partes habeat, vos vnicã, tantóque potiores simus, præter æquũ feciſtis quòd nobis nescientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus est vir quidã malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non [a] est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filiũ, simúlq; cornicine iussõ canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiã Hierosolymorum est deductus. Vbi [b] concubini, cũ quibus filius Abesalomus cõgressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante administrari iussit, ipse verò post hæc non amplius eis est vsus. Amasam [c] deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussítq; vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eũ tradito exercitu eũ imperio cõtra Bochoriæ filiũ mitteret. Quo ad colligendũ militem profecto, quum in ea re occupatior maturè nõ rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam, dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè instructior factus plus damnideret, plúsque exhibeat negocij, quum modo Abesalomus exhibuisset. Nõ est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manũ sunt, copiis, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

2. *Reg.* 20.

a *Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide.*

b *Dauidis concubinæ à filio stupratæ aliò traducuntur.*

c *Ioabus cõtra Sabæũ paucis copijs Amasa in colligendo exercitu cũctante mittitur.*

Anno mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant, militibus, cõtra Sabæum raptim exercitũ ducit. Cúmque Gabaonẽ, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitũ adducẽs. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctúsq. gladio accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eóq. mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu [a] vẽtrem ei perfodit, hominémq. confecit, facinus sanè impiũ, quod bonũ & cognatum iuuenem immerentẽ propter æmulationẽ summæ præfecturę & regię gratię sustulit. Hac enim de causa iam ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed aliud facinus propter honestum prętextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autẽ imperatore pergebat ad Sabæũ debellandũ, vno relicto apud cadauer, hunc iussit proclamare ad exercitũ, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò patres Regis fouerent, Ioabũ & fratrẽ Abisæum eius duces sequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id cõfluẽte, & vt fieri solet cum admiratione circũstante, custos translatum illud in villam quandam longè à via remotam deposuit, & veste cõtexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabęum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadã vrbe, nomine [b] Abelmachea, qua obsessa & circumuallata, iubet militẽ muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quòd portas ei clausissent. [c] mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam

[a] *Ioabus Amasam iugulat.*

[b] *Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat.*

[c] *Mulier Ioabo vrbẽ quã iustius conseruaret euersure exprobrat.*

triã in extremo periculo, conſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui poſtquam proceſſit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hoſtibus in pace Iſraelitas contineant: tu verò nulla in re læſus, primariã Iſraelitarũ vrbem expugnatum veniſti. Tum [a] ille abominatus eius verba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe vel vnum è plebe occiſum cupere, tãtum abeſſe vt vrbem tam egregiã *exciſam velit*: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis. omiſſa oppugnatione confeſtim ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſtatim è mœnibus deiiciendũ: móxque ad eiues reuerſa, Vultis, inquit, mali malè perire *cum liberis ac coniugibus propter* hominem malum & ignotum, eúmq; pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui reſiſtere? Quibus verbis perſuaſi, præciſo [b] capite Sabęi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: cõfeſtímque ſigno receptui dato dux obſidionẽ ſoluit: & [c] Hieroſolyma *reuerſus denuo vniuerſis co*piis Imperator præficitur. Banaias quoq; ſatellitibus & ſexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis cõſtituitur. Sabathes & Achilaus Cõmentariẽſium fiunt Principes, Suſa ſcribis præpoſitus. Põtificatus quoq; Sadoco & Abiatharo mãſit.

An. mundi 2920. *Ante Chriſtum nat.* 1044.

a *Conditio obſidionis ſoluendæ à Ioabo propoſita.*

b *Supplicium de Sabæo ſumptum.*

c *Officia à Dauide diſtributa.* Hedio & Ruffinus Cap. 12. 2. *Reg.* 21.

Poſt [d] *hæc fame regionem premente*, Rex ſupplex à Deo petiit, vt populũ miſeratus cauſam atq; remedium tanti mali oſtendere dignaretur. Reſponſum eſt per Prophetas, poſtulare Deũ, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iuſiurandum quod illis olim Ieſus imperator

d *Fames ob iuramẽtum violatum, Iſraelitis immiſſa.*

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

& senatus iurauit, violauerat. Quamobrē si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populū è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex Prophetarū relatione cōpertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit. Memphibostho tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitū est, in eos animaduerterūt: confestimq; pluente, Deo terra posito squalore ad pristinā fertilitatē rediit, populúsq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquāto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis cōgressus, dū victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulū conspicit Acmon filius Araphi, vnus è Gigantū sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctúsque gladio: & [b] cōuersus è fuga haud dubiè cōfecisset Regē, ni Abisæus Ioabi frater repentè superueniens eū protexisset iam prostratum, & hostē trucidasset. quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & [c] duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinē & audaciam humanā aliquid ei cōtingeret, populus ea felicitate, quā ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cúmq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem cōuenissent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos cōfestim ire iussit. in hac expeditione egregiā laudem ob præclara facinora edita meruit, [d] Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus, cōplures enim qui se de gigantū genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant,

[a] *Septem viri è Sauli progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur.*

[b] *Dauid in vita discrimē vocatus ab Abisæo liberatur.*

[c] *Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur.*

[d] *Heroes Dauidis.*

bant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibúsq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optimè se gessit. a Nephanus cognatus ipsius, singulari enim certamine cũ fortissimo Palęstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multíq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra merati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorum finibus: fuítq; in eo exercitu vir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu b Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratóq; aduersario maximũ momentũ ad victoriã attulit: & ipse fortissimi viri laudem retulit. nã & hic barbarus oriundũ se à gigantibus iactabat. Hoc prælio cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterùm c Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honorẽ Dei cõposuit, partim d trimetro versu, partim pentametro: instrumentísq; musicis cõparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tã Sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. Species autem instrumentorũ hæ fuere: cinnyra decẽ chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cúmque his aderant & cymbala ærea, benè magna atque lata: quòd sanè de prædictorũ instrumẽtorũ natura, ne prorsus ignorentur dixisse, sufficit. Porrò e Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus 38. quorũ quinq; tãtum virtutẽ cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura, tales enim erãt hi qui possẽt vel regiones subigere, vel magnas gẽtes debellare.

Ann. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

a *Sabachus Nephanus.*

b *Ionathas.*

2. *Reg.* 22.

c *Dauid Poeta.*

d *Instrumẽta Musica Dauidis.*

2. *Reg.* 23.

e *Triginta octo Dauidis Heroes.*

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

Primus a Issemus filius Achemæi, qui nõ semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occideret. Post hunc b Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum rege in Araſamo. Hic in quodã prælio Israelitis multitudine hostiũ territis, & in fugam versis, solus locum suũ non deseruit: & cõgressus cũ hostib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentẽ iã hostẽ vrgendo admirandã ac celebratã victoriã replerũt. Eleazaro sternente, vulgo verò militum prostratos spoliãte. Tertius c erat Ili filius Sebas hic quoq; bello cũ Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræique rursum territi loco cederẽt, solus in acie vicẽ hosti se opposuit: & nõ paucis letho datis reliquos impressionẽ eius nõ sustinentes, in fugã effusos insectatus est. Hæc fuerũt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo vetò tẽpore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorũ exercitus vsque ad vrbẽ accessit, & dũ ille consulturus Deũ de bello, arcẽ ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorũ spatio vsq; Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ô quã bonã aquam habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ vicina: ô si quis eã mihi afferret, id certè magnũ allẽ quàm multum argenti acciperet! tres d isti hi auditis, eucstigio excurrerunt, & cùm per media hostium castra Bethlema peruenissent. hausta aqua per eandẽ viã ad Regẽ sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatẽ eorũ contemnere. eã aquã Rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptã, & ob hoc sibi nõ conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die

a Essemus.
b Eleazar.
c Sebas.
d Heroes tres per hostium castra excurrunt, in Bethlehẽ aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.
e Abisam.

DC. ho-

DC. hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cōfodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc vinenti adempus armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quū enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os, quod augustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur, atque ita desperato exitu, & salute, rugire occœpit. Banaias [c] autem fortè fortuna iter faciēs, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volēs cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclū, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarū regione, & cognito quāta esset populi multitudo, post nonem mensēs & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regē numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse, Erat [e] autem reliquorum Israelitarum nume-

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

a *Banaias.*
b *Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.*
c *Banaias Leonem exanimat.*
Hecio & Russinus cap. 13. 2. Reg. 24.
d *Dauid Ioabum ad peragendum censum iubet.*
e *Numerata populi summa.*

An mundi 2930. Ante Christum nat. 1034.

rus nongenta millia, dumtaxat eorũ qui ad militiã essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringẽta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum misit, tres *a* optiones offerentem, vt ex his quã mallet eligeret, aut famẽ per septennium duraturã, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerẽdum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo verò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionẽ, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses *b* hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis cõmune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta, Deo renunciante, pestilentia *b* in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerẽtur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incõpertis causis homines rapiebat, alius enim post alium efferebatur, & clanculũ obrepens, malũ celeriter exitium afferebat, quidam enim repentè cũ vehementi dolore, & amaro cruciatu animã exhalabãt, alij paulo lentiore vexati malo ne curationem quidem ferre poterãt, sed inter officia medicorum expirabant, alij subitò tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabantur.

a Dauid tribus malis propositis pestem eligit.

b Ingẽs Hebræorũ strages ob pestem à Deo immissam.

bantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur, quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iámque genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum [a] Rex sacrã inditus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus, de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorẽ pœna dignũ, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missóque ad eum Gado propheta, mandauit [b] vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatũ hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna [c] verò circa trituram frugũ occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adoranit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis. quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit: quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrẽ herus ad seruum accederet, ait se velle arcã eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at [d] ille & areã & aratra & boues in holocautoma gratis largiri se dixit. precarique vt Deus libẽs ac propitius hoc sacrificiũ admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit [e] vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis auferre sacrificium. Oronna verò dicẽte, factu-

Ann. mundi 2930. *Ante Christum natum* 1034.

a *Dauid pro innocente orat populo.*

b *Mandat de altari exstruendo.*

c *Oronna Iebusæus Sup. lib. 7. cap. 3. Orphena dicitur.*

d *Oronna aream Dauidi donat.*

e *Pretium pro area datur.*

An. mundi 2930. *Ante Chri.* nat. 1034.

rum se quicquid Rex vellet: aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructoque ibi altari, & sacrificia & holocautoma super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit, quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat autem is locus in quē olim Abrahamus filiū, vt holocautomata faceret, adduxerat, & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repentè adstās altari apparuerat, qui pueri vice fuit mactatus, vt iā antè scripsimus: Dauid autē cū animaduertisset se exauditum, & gratū fuisse sacrificium, decreuit totum illum locū altare vniuersi populi appellare, & Deo templū ibi exædificaret: quam eius vocem Deus in futurū ratā esse voluit. mox enim propheta ad eū misso, illic [b] templū exstruendū prædixit à filio quē regni successorem esset relicturus. Post hanc Prophetiā iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorū centum & octuaginta millia. ex his cōstituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad cōuehendos lapides deputauit, ex quib. tria millia & quingentos operatiis præfecit. magnā [c] quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiémque cedrinam multā & prægrandē, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicel átq. suis amicis, hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret. & non tum demum, eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sit is facilè opus absoluat.

a *Locus altaris extructi.* *Gen. 2. Sup. lib. 1. cap. 11.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

b *Architecti templi exstruendi.* *1. Par. 22.*

c *Dauid magnā vim ferri, erī & lignorū cōportat.*

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

CAP. XI.

d *Exstructio templi Solomoni mandatur.*

ACcito [d] deinde Solomoni filio, mandauit, vt quāprimū regnū adeptus esset, templū

Deo

An. mundi 2930. Ante Christum nat. 1034.

construeret, dicens se id voluisse quidem, raculo prohibitum, quòd propter crebra a cruẽtus haberetur, prædictúmque sibi id iciũ à fatis destinatũ filiorũ natu minimo Solomon esset appellandus, quem non aliquàm filium patri ipsi Deo curæ futurum: ne etiam totam Hebræorum regionem hoc ncipe felicem fore, & inter cætera bona id od omniũ est potissimum, pacem habituram ote alienam non tantum ab externis bellis, rumetiã ab intestinis seditionibus. Ergo[a], inuit, quandoquidẽ à Deo designatus es Rex, an quam natus, da operam vt alioquin etiam dinus sis eius prouidentia, pietatem colẽs & iutitiã atque fortitudinẽ: & præcepta eius legésque per Mosem traditas obseruans, & ab aliis eas violari non permittens: & insuper templũ quod te regnante strui sibi voluit, cura vt ficut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitũ parata tibi relinquam. Scito [b] sanè auri quidẽ collecta decẽ millia, argenti verò talentorum centum millia æris item ac ferri tantum congressi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hęc lapidum & lignorum ma eriem copiosissimã. Habes [c] præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum, & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eúmque perpetuum protectorem habebis. Posthæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiutarẽt, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarẽt. percepturos enim pro hoc pacẽ & bonum ac legitimum Reipublicæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquã [d] autẽ absolutum fuerit tẽplum, iussit Arcam in eo reponi, cæterámq. sacrã sup-

a *Dauid Salomonem vt Deũ colere hortatur.*

b *Thesaurus ad tẽpli structuram congestus.*

c *Adiutores Solomonis in templo ex adificando.*

d *Mandata de Arca, cæteráque sacra supellectile in templũ reponẽda.*

An. mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

pellectilẽ cuius receptaculo iam pridẽ templũ debuerat exstrui, nisi patres mandatũ Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilẽ terram occupassent, templũ illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tã ad filium quàm ad principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alsiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quúmque ex cõmuni medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cũ Rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eũ puella: inuẽta [a] est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum, iã enim præ senio ad venereas res elãguerat, sed de hac virgine paulò post incidet mẽtio. Cæterùm [b] quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quòd ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi principatũ deferrent: parauitque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod patet videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidẽ est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autẽ habebat Adonias Ioabum imperatorem & Põtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebãt, Põtifex Sadocus & propheta Nathã, & Banaias præfectus satellitum, & Semei Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Nos verò qui

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. Reg. 1.

a Dauid alsiosus factus, Abisace eũ recalefecit.

b Adonias affectat regnum.

ntificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ tum præfecti patrium erant, ad hoc con- n non vocauit. Hoc [a] Solomonis matri abæ propheta Nathan indicauit, Adoniã re insciente Dauide: suasítque vt tam æ saluti, quàm filij regno consuleret: sáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd idem iurasset post se regnaturum Solo- n, & interim Adonias regnum occu- Hæc loquenti cum Rege se quoque su- turum prophetã pollicitus est, & verbis stem futurum. Parùit Bethsabe, & Regẽ Quo adorato impetratáque dicendi co- nnia sicut propheta submonuerat, indi- expositúsque ordine quemadmodum A- epulum adornauerit: & Abiatharum icem Ioabúmque principem exercitus erit, & filios regios absque Solomone ac eccssariis amicis. addebat etiam totũ po- suspensum expectare, quemnam esset orem declaraturus: vt cogitet rogans, e defuncto mori necesse esset tam ipsam Solomonem filium. Adhuc ea loquente larij nunciãt Nathanem venisse vt Re- iseret, statimque admissus percõtabatur, odie Regem declaret Adoniam, & prin- m suum in illum transferat. Parato enim lidq; conuiuio, vocatos ab eo filios eius s excepto Solomone, & præter hos Ioa- mperatorem: hos omnes suauiter epulã- plausu & alacritate, faustis acclamatio- perpetuũ imperium nouo Regi omina- neq. me, inquit, vocauit, neque Sadocũ icem aut Banaiam satellitio tuo præposi- uare æquum est, vt ab omnibus sciatur, æc gerantur ex tua sententia. His auditis ibet acciri Bethsabẽ, exceſſerat enim cu-

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Bethsabe studium Adonie sic sua dente Nathane Dauidi indicat.*

An. mundi. 2931. *Ante Christum* 1073.

biculo propheta veniente, qua introgressa: Iuro,[a] inquit, tibi maximum Deum regnaturum tuum filium vt iam antè iurauí, eúmq. in solio meo sessurum, idq. hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitã esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositóq. filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctúmque [b] sacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathanæ prophetę iniunxit: mandauítq. vt inuecto per mediã vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat, vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè & piè præsit tũ Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulã imponit: & deductum extra vrbẽ ad fontem, oleó q. vnctum: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: móxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémq. animum aduertit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuêre, vehementer sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmq. nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontifícis Abiathari filius Ionathas: & cùm Adonias

a *Salomoni iuramento regnum promittitur.*

b *Solomon in Regem vnctus, in solio paterno collocatur.*

s libenter visum iuuenem bonum nun-
natus esset, ordine illis rem totam de
ne & Regis voluntatem exposuit. quo
roripiunt se omnes è cõuiuio, & suam
domum diffugiunt. Adonias [b] autem
ne Rex factum eius iniquo animo fer-
ex ad altare confugit, & hoc apprehẽ-
abatur. quod vbi ad Solomonẽ est per
uodque rogaret fidem sibi dari de ob-
huius iniuriæ, & securitate impunita-
enter simul ac prudenter præteriti qui-
i veniam ei concessit, sed præmonito
et in posterum: alioqui, si amplius ali-
uare deprehẽderetur, ipsũ sibi causam
turum. misit deinde qui illum ex asylo
nt. qui cùm venisset, nouúmq. Regem
t: iussit eum domum suam abite nihil
m, ac in reliquum curare vt vir bonus
doquidem hoc ipsi maximè expediat.
autem volens eum totius populi Re-
tare, cõuocat principes Hierosolyma,
n Sacerdotibus ac Leuitis quibus recẽ-
enit eorũ, qui trigesimum annum exce-
XXXVIII. millia: ex quibus designauit
s ædificij templi ter mille supra vigin-
: iudices verò populi & scribas eorum
lia: ianitorum verò domus Dei quatuor
antundémque eorum qui hymnos Deo
t, & instrumentis musicis à Dauide vt
sin hoc præparatis vteretur. Hos [c] diui-
gnationes, & separatis à reliqua tribu
tibus, viginti quatuor eorũ cognatio-
ent: ex Eleazari familia sexdecim, ex I-
i octo. Institúitq. vt vna cognatio mini-
Deo per dies octo, à sabbatho vsq. sab-
atque ita sortitio facta est omniũ co-
um in præsentia Dauidis & Sadoci, ac

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Adonias ex commutato se propitiẽs, ad altaris cornua confugit.*

b *Dauid Leuitas numerat, eorúmque officia distribuit. 1. Paral 23.*

c *Diuisio Sacerdotum in 24. cognationes. 2. Paral. 24.*

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

Abiathari Pontificum & omnium Principum. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima & post hãc secunda, deincépsque vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq. in hodiernum diẽ. Leuiticam [a] quoque tribũ in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodũ sacerdotibus octoni ministerii dies obuenerũt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Constituit [b] enim eos custodes thesaurorũ Dei, & donariorũ quæ Reges solent dedicare. instituísq. vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisq. vices interdiu noctúque. ei ca cultũ diuini numinis versarentur. sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Post [c] hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq. tribunos, centuriones & præfectos assignauit. cõtinebat quæq. pars millia viginti quatuor, voluítq; vt singulæ singulis mensib. stationẽ agerent, circa regiam Solomonis, vnà cũ tribunis suis ac centurionib. & cuique suum ducẽ præfecit, virum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris, eorúmq. cultoribus & armẽtis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nõ habeo. Postquam [d] autẽ omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cõcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatib. regis præerãt è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquutus. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quòd cùm decreuíssem templum extruere, multum auri eũ in vsum & argenti cẽtum millia talentorum cõparauí. sed Deus ipse per prophetã Nathanã me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextrã hostili cruo-

a *Leuitica tribus in partes 24. diuiditur.*

b *Thesauri diuini custodes, Mosis posteri.* 1 *Paral.* 26.

c *Copiæ in partes duodecim congestæ.* 1. *Paral.* 27.

d *Dauid principibus tribuum cõuocatis Solomonem cõmendat.* 1. *Paral.* 28.

e contaminauerim: & filium meum re- *An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.*
ıccessorem templum sibi iussit extruere.
gitur quandoquidem scitis quod etiam
es nostri Iacobi filij quum duodecim es-
ıdas tamen *consensu omnium principatũ*
ıit, & mihi cùm sex fratres essent, postha-
llis Deum ad me regnum deruliſſe, neq;
n quenquam id factum iniquè tuliſſe: ita
ıuoque postulo, vt Solomone imperium
ecuto, cæteri mei filij nec cõtra illum nec
se inuicem seditiones agitent, sed sciẽtes
: diuinitus electum, libenter eius domino
subiecti. Cùm enim æquum sit, si Deus ita
t, vel externos ferre dominos, quãto magis
ılari & fauere decet fratri, non secus quàm
sdẽ honoris participes. Ego sanè nihil ma-
in votis habeo quàm vt promissiones Dei
ducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc
gionem sub Solomonis regno manet, quam-
imum totum eam occupet, & in perpetuũ in
a duret. Quod quidem dubio procul ita futurũ
ſt, & omnia rectè eueniẽt, si tu fili mi pietatis
& iusticiæ, patriarúmque legũ custodẽ geras:
ılioquin si hæ nõ seruentur, nihil nisi triſte est
expectandũ. Hoc [a] sermone finito inspectan- *a Forma templi extruendi Solomoni datur.*
bus omnibus Solomoni templi descriptionẽ ac
formam dedit, in qua fundamẽta & cellæ tam
inferiores quàm superiores, earúmque nume-
rus & quantitas ac capacitas designabatur: tum
quo pondere quæq. vasa tam aurea quàm argẽ-
tea fieri deberent præfiniuit, hortatúsque est
eum vt summam diligẽtiam ad hoc opus adhi-
beret: simúlque principes & tribum Leuiticã,
vt eum adiutarent, tum propter ætatem non-
dũ sat maturam, tum qui diuinitus & ad regnũ
esset electus, & ad templum ædificandum, quã
quidem fabricam nequaquam fore difficilem,

An. mundi 2931. *Ante Christum natum* 1033.

præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis itẽ argẽti, & trabibus fabrorúmque ac cæmentariorũ multitudine, & smaragdis aliisque omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorũ auri purissimi, ad exornãdum adytũ & currum Dei, cherubinos, quos oportet supra Arcã stare, eámque protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & [a] tribus Leuiticæ. de suo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim se cõtributuros talentorum auri quinque millia, & stateres decies mille, argenti verò C. millia, ferri quoque talentorum multa millia, & si qui lapillus aliquis erat pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus è Mosis posteris nomine Ialus. Eares magna voluptate affecit totũ populum, & maximè Dauid visa principum & sacerdotum reliquorúmq; omniũ promptitudine, elata voce Dominũ laudauit patrẽ ac conditorẽ huius vniuersitatis appellitans, fabricatorémq; rerũ tam humanarũ quàm diuinarũ, & præsidẽ ac gubernatorẽ generis Hebræorũ eorúmque felicitatis & regni ab ipso sibi cõmissi. Post hæc precatus omni populo, bona omnia, priuatimque filio mẽtem bonã & iustã, omniq; virtute præditã, iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerũt: versi deinde ad Dauidẽ, pro omnibus ei bonis, quę ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequẽti [b] verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis, in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia mulctis millibus victimarum mactatis: & tota ea die

[a] *Principes Israelitarũ ingentẽ vim auri, argẽti, aris & gemmarum ad templi structuram conferunt.* 1. Par. 29.

[b] *Sacrificia & festiuitas in regni Salomonis confirmatione instituta.*

Rex

Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónque denuò est inunctus & legitimus Rex declaratus: simúlque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

PAulo autem post Dauid accedente ad senium morbo, videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illũ est affatus. Ego [a] filij fato vocãte ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quique post erunt cõmunem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè cõsului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit, & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earũ deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnũ in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationẽ obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium & Amasam filiũ Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd meipso esset potentior. Commendo [c] tibi etiã

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 3. Reg. 2.

[a] *Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.*

[b] *Dauid Solomoni Ioabum puniẽdũ mandat.*

[c] *Berzellaisijs Solomoni Dauid commendat.*

An. mundi 2931. Ante Chri. nat. 1033.

Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter cõgessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea a Geræ filiũ Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrũ petebam, móxq. ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nũc occasionem rationabilẽ nactus punito. His mãdatis filio de Republica & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis postquam regnasset apud Hebronem tribuũ Iudæ imperitãs annos septem menses sex, Hierosolymis verò vniuersę regionis Rex annos triginta tres. vir b optimus & omnibus virtutib. præditus, quas Regẽ tot gentiũ incolumitati prospicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminib. pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exẽplo suo militẽ ad præclara facinora excitans, & nõ tanquam dominus pro imperio ad officium cogẽs idem in consiliis prudẽtissimus, & egregiè callẽs quid in præsens, quid ue in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquã ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quãtas nullus alius Rex Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit c autem eum filius Solomõ Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus illatis etiam in monumentũ eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facilè sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nã d põst annos MCCC. Hyrcanus Põtifex oppugnatus

a *Semei quomodo puniendus.*

b *Aetas & regimina, item virtutes & diuitiæ Dauidis.*

c *Sepultura Dauidis splendidè.*

d *Hircanus ingente pecunia summã ex Dauidis sepulchro aufert.*

ıb Antiocho cognomine Pio Demetrij
ɔlēs pecuniam ei dare vt abducto exer-
ıdionē ſolueret, nec valens aliunde ſu-
ɔerta cella monumenti Dauidis, & pro-
de tribus talentorum millibus, eorúmq.
ıntiocho numerata, oppugnationis peri-
exemit, ſicut & alibi indicauimus. Ac a
ɔoſt multos annos elapſos Herodes Rex
lla aperta magnam pecuniā ſuſtulit. ad
ɔs tamen qui Regum cineres continent
r eorum peruenit. ſingulari enim arte ita
ſub terram conditi, vt ab ingredientibus
ıamentum inueniri nequirent. Sed de his
ɔnus dixiſſe ſufficit.

An. mundi 2931. *Ante Chriſtum nat.* 1073.

a *Herodes Dauidis ſepulchrum ſpoliat.*

MMA CAPITVM LIBRI VIII.
ANTIQVITATVM Iudaicarum.

Quemodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

I. *De ſapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hieroſolymis templū ædificauerit.*

II. *Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Suſacus Ægyptiorum Rex captis Hieroſolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptū transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboamī expeditio & clades: & quod Baſames, Hieroboami generis exſtirpator ipſe regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopum irruptio in agrum Hieroſolymitanū ſub Aſano & exercitus eorum interitus.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VII. *Basanis stirpe sublata apud Israelitas Tamar rex, & post hunc Amarinus & Achabus filium regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.*

IX. *De Iosaphato rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.*

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

CAP. I.

3. Reg. 2. a *Solomon post obitum Dauidis, Rex Israelitarum.*

DE Dauide igitur & eius virtute, quantorúmque bonorum suæ genti autor fuerit, & quãtis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, *in proximo* volumine docuimus. Cæterũ a posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratũ diaturnam senectutem. Adonias b verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad Regis matrem, eámque blandè salutauit. Qua quærente, nunquid venisset quod opera sua opus haberet, omniáque benignè pollicente, orsus est dicere, ipsam quoque nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi cõsensu regnum sibi deberetur. sed quoniã Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoque libẽter ferre illius dominationem, nec cõtra[illegible]uentum esse præsenti conditione: rogauit deinde[illegible] vt apud fratrẽ pro se intercederet, eíque per[illegible]suaderet, vt bona eius pace licen-

b *Adonias cum Abisace coniugiũ expetit.*

si-

ibi ducere Abisacen cum patre cubare so- .Esse enim adhuc virginem, quòd pater erlio congredi cum ea nõ valuisset. Beth- verò promisit operam suam in hoc nego- & de hoc coniugio bene eum sperare vo- tum quòd Rex vltrò fratri gratificari cupe- tum quòd eo preces matris essent accessu- atque ita plenum spe hominem dimisit: eque ipsa ad filiũ properauit, colloquutu- e eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui n Rex occurrisset, complexúque eam exce- et, deducta in cubiculum in quo tum erat ia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dex- s poni. Quæ postquam cõsedit. Vnã, inquit, atiam fili petenti mihi annue, neque tuo re- itu tristiorem facias. Respondit ille iuberet iicquid vellet, pium enim esse matri quidli- t concedere: nec oportuisse eam sic præfari, si negaturum *suspicaretur*, sed *certam impe*- randi spem habere, tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adonię fratri nuptum tradat. At Rex ratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirarique se quòd non eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotẽ. Móxq; accito Banaia prefecto satellitum, mandauit [a] vt ei Adoniã fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, [b] inquit, supplicio eximũt tum alij labores acti cũ meo patre, tum illud precipuè quòd vnà cum eo Arcam transtuliſti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neq; hic maneas, neque in cõspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quãdoquidem talia commi-

An. mundi 2931. *Ante Christum natum* 1033.

a *Adonias interficitur.*

b *Abiathar Sacerdotali honore privatur.*

Anno mūdi 2931. Ante Christum nat. 1033.

fisti propter quę indignus es, vt honoribus fraaris. Ob hanc itaq; causam ablatus est Sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prędixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesiis ad Sadocum. Cęterum eo tẽpore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificẽ, ex Phineesiis gente priuatam vitam egerunt hi: filius [a]Ioſephi Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Marœothus, & Marœothi Arophęus, Aropheı Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adonię, valde extimuit. eius enim amicitiã magis quàm Regis coluerat, & ideo nõ immeritò malè suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quęsiturum existimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui [b]post eaquàm de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliâs morituru. Hoc eius responso per Banaiam acceptos Rex iussit, vt inibi caput eius ita vt vellet, abscinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò sepeliri, vt peccata eius apud posteros manerent, ipse verò ac pater innocẽtes essent quod ad Ioabi mortem attinet, Banaias verò exsequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hęc [c] abrogato Abiatharo Pontificàtu, Rex solum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. Semei [d] deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctãdum. nec contentus interminatione, iureiuran-

a *Genealogia Pontificũ Sadoci.*

b *Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur.*

c *Sadocus loco Abiathari Sacerdotium obtinet.*

d *Semei pœna & mors.*

do

nominem ad id mandatum seruandū ade- Semeis verò professus sibi gratissimum hoc ium mandatum, & iuraturus facturum se perata, patria relicta Hierosolymis domici- m habuit. Triennio dein exacto, quum au- set duos fugitiuos suos apud Gittam agere, racturus eos illuc proficiscitur. Rex autem steaquam intellexit eum vnà cum illis reuer- n, ægrè tulit non præscriptum modò suum ntemptim habitum, sed Sacramētum etiam ei violatum. Acci: óque mox, Nónne tu, in- uit, iurasti te nunquam me derelicturum, ne- ue ex hac vrbe in aliam commeaturum? non uades pœnam periurij, vir pessime, sed lues e- am illa quæ olim per petulantiam in patrem neum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim ost peccatum puniantur, sed per omne tem- us quo propter impunitatem securi sibi vidē- ur, crescit illorum pœna quam iamdudū sunt promeriti: atque ita Semeim iussu Regis Bana- ias interfecit. Solomon [a] autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Æ- gyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instau- ratisque Hierosolymorum mœnibus maiori- bus multò & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus inuenili ætate, quo minus vel iusti- tiam coleret & leges custoditet, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequere- tur: sed non secus ac si grandis natu esset, ma- turæque iam prudentiæ, omnibus rebus dili- gentissimè prospiciebat.

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

3. Regum 3. a Solomon Ægyptiorū Regu filiam duxit vxorē, regnúmque constabilit.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templum ædificauerit.

CAP. II.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VIsum est autē ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarū holocaustomati cęlesti numini ablatis: qui honor Dei fuit acceptissimus. illa [a] ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hęc sola vulgò hominum videntur expetenda, hęc sola diuina munificentia digna. Sed [b] da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populum hunc verè ac iustè iudicare valeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quę nō petierat, additurum, diuitias & gloriā, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiā, qualem antehac nemo habuerit vel regū vel priuatorum. adhęc conseruaturū regnum in eius familia per multas ętates, modò iustus esse pergat Deóq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculū plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduū, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hęc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertię tegię difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ [c] mulieres quęstus meretricij venerunt ad eū, quarum

[a] *Deus Solomoni in somnis oblatus, quòd maximè cuperet, eum postulare iubet.*

[b] *Solomon sapientiam à Deo petēs tantum, & diuitias consequitur.*

[c] *Duæ mulieres sese inuicem de infante permutato accusant.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1073.

um altera quæ iniuriam pati videbatur, sic xorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus odem cubiculo. Accidit autem vt ambæ ea- i die, eadémq; hora infantes masculos pa- mus. Post triduum ista iuxta cubantẽ suum ntem per somnum oppressit, & sublato è o gremio infante meo, mortuum illũ dor- enti mihi in sinũ imposuit. Illucescente die mmam præbere volens infanti, meum non ieni, sed istius mortuum vidi iuxta me ia- ntem: id quod certissimis indiciis deprehen- , & quia tepetens meum filium nihil profe- , ad tuum auxilium Domine confugi. nam ala propter solitudinem nemo est qui coar- uat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. um Rex interrogat alteram, ecquid habeat uod accusationi huius opponat. Illa negante e hoc feciſſe, & asseuerante suum esse super- stitem infantem, alterius verò mortuum: ne- minéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussit [a] af- ferri infantes, tam viuum quàm mortuũ, vo- cat quendam è satellitibus, imperátque vt stri- cto gladio, puerum vtrumque secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam vi- ui quàm mortui. Hanc sententiam totus popu- lus tacitè damnabat vt puerilem, sed interim cùm vera mater exclamasset, non ita facien- dum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse, si viuum videat, etiam si a- lienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: a- nimaduertens [b] Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudica- uit, quòd hæc reuera mater esset: alterius verò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset,

a *Solomon vtrumque puerum secari mãdat.*

b *Ex sermone & gestu mulierum matrem infantis viui Solomon agnoscit.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1013.

& amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die nō secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In [a] tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac benè munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilęæ toti Sidonē vsq; pręerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimā verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphares Itabyrium montē & Carmelum totámq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace [b] enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas quisq; facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij prefecti, qui Syrorum cæterorúmq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi [c] barbari conferebant in quotidianos regiæ mensę sumptus similę coros triginta, farinę sexaginta, saginatos boues decem, & pa-

a *Præfecti & Duces Solomonis.* 3. Regum 4.

b *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

c *Sumptus quotidiani Solomonis.*

& pascuales viginti, & saginatos agnos centũ. præter capturas venationum quæ cõstabat cervis ac bubalis, prætérque aues & pisces. Tantam [a] etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa Regẽ versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant, & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo vbicunq; Rex habitaret. Tanta [b] autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atq; etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, lõgè pòst sé relinqueret. præcellebat etiã eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibúsque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, at inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vtilitatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes [c] enim cõposuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquam

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Currus & equites Solomonis.*

b *Sapientia & prudentia Solomonis.*

c *Solomon coniurationum modos quibus Dæmones fugãtur, reliquit.*

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendā Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arrepticios percurantem. Modus[a] verò curationis erat hic, Admoto naribus demoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitās. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suę artis efficaciam, non longè inde imponebat poculum aut polubrū aqua plenū, imperabátq; dæmonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubiū erat quāta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrē libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quámque carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porrò[b] Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnum successisset, vehemēter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentē felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum, Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ędificare tēplum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugādis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreni vti ad exstruendum cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit quam-

[a] *Iudeos Dæmones ejcit.*

[b] *Iromi legati ad Solomonem.*

quamobrem [a] rogo vt aliquos vnà cùm meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm noſtrates. mercedis autẽ quanta huiuſmodi operariis perſoluenda ſit, te arbitrum facio. Eam Epiſtolam Iromus libenter legit, Solomoníque in hunc modum reſcripſit, Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi patetnum principatum tradidit, viro ſapiẽti & omni virtutum genere prædito. Quare cũ nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obſequar. Exciſis [b] enim multis & magnis trabib. cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eoſdémque iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòſt per tuos Hieroſolyma deportẽtur. Tu verò hãc nobis gratiã repones, exportandi ad nos vt frumẽti poteſtatẽ facias, quo vtpote inſulares maximè indigemus. Harum [c] literarũ exemplaria hodie quoque durant, tam in noſtris quàm Tyriorũ annalib. & ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata à publicorum cõmentariorũ conſeruatoribus viſendi copia, cõperiet eorum ſcripta cõſonare cum his, quæ à nobis proferuntur. quod ideo admonui, vt qui hęc legunt, ſciant, nos nihil veri affingere, neque veriſimilia quædam & ad delectationẽ accõmoda narrationi noſtræ interſerere, atque deinde poſtulare, vt lector, nihil amplius diſquirẽdo fidẽ nobis habeat: quandoquidẽ in hac commentatione à decoro diſcedere abſque nefario ſcelere non licet. quapropter non recuſamus quin ſcripta noſtra reiiciãtur, niſi talia ſunt, vt eorũ veritas validiſſimis argumentis approbari poſſit. Cæterũ Solomon Rex acceptis Regis Tyrorum literis, & facilitatẽ eius & beneuolẽtiã collau-

An. mundi 2931. Ante Chriſtum nat. 1033.

3 Reg 5.

a Solomẽ ab Iromo fabros & operarios petit.

b Iromus Solomoni ligna promittit eorúmque vice frumẽtum petit.

c Veritas Iosephi hiſtoria.

An. mundi 2931. Ante Christum an. 1033

dauit,& insuper quibus ipsum cupere intellexit,præmiis [a]eũ est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados.badus autẽ capit sextarios 72. partẽ quoque vini modum illi exhibuit.Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta,maioribúsq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuũ firma durauerit. Solomon [b] autẽ à populo suo millia 30.operariorum exegit,prudenter inter eos operas partitus,quò minus labor sentiretur.Decẽ enim millia iussit in Libano syluã per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere.dũ reliqua viginti millia suum opus absoluunt,ita vt quarto demũ mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnib. Adoramus est præpositus.Præterea hos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, cõuectores saxorũ cæteraq; materiæ 70000. & cæmentarij 80000. magistríq; horũ ter mille & 200. iis mandatũ fuerat,vt saxa prægrandia excíderent in vsum fundamentorum templi, eáque in monte prius in quadrum dedolata,ita demum in vrbem cõueherent:ídq; non modò indigenis,sed & missis ab Iromo pontificibus erat iniunctũ. Exorsúsq; est Solomon fabricã hãc, anno regni sui quarto,secundo mense,(hunc Macedones artemisiũ vocãt,Iar verò Hebræi)annis 610. duob. postquam Israelitæ ex Ægypto excesserãt:mille & 20.annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationẽ. post diluuium verò annis 1440.quòd si ab Adamo creato,vsque templi ædificationem temporũ ratio subducatur,comperientur anni 3102. [d] Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Iromi incidit,apud Tyrum regnantis,quę condita est 240.annis antequam templum exstrueretur,

a *Solomon Iromo ingẽtem frumẽti,olei & vini numerũ mittit.*

b *Ordo fabrorum lignariorum in Libano,*

c *Ordo cementariorũ & aliorum operariorũ.* Hedio.& Ruffinus Cap. 3. 3.Reg.6.

d *Quando ædificatio templi sit inchoata.*

strueretur. Iecit[a] igitur Rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quę contra omnem temporum iniuriã resistere possent, ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentũ imponendis substructionibus præberent, & propter incõcussam soliditatẽ facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quę supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt: exstruxerúntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius [b] ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo verò viginti. Super hoc autẽ erat aliud ędificiũ pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autẽ erat ad orientem. Et [c] Porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mẽsuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In [d] circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatę externè parietes templi fulciebant. erántque inter se peruię, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum alię, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt cõiunctæ interius ędificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumędificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellę quidem suum quęque tectum habebant, non proximo contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderẽtur. His [e] trabibus

Ann. mundi 2933. *Ante Christum nat.* 1031.

a *Profunditas fundamentorum templi.*

b *Altitudo, longitudo & latitudo templi.*

c *Porticus ante templum.*

d *Cellæ in circuitu templi constructæ.*

e *Trabes & parietes templi.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1011.

subnexa erãt laquearia pölitissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erãt incrustati, ita vt omnia renideren auro, & intrantiũ oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguẽ inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquã mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quã arte congesta viderentur. Porrò ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt [a] cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso [b] deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum cõsecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separãte fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas ptætexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssõq; splendidissima ac mollissima distinctis. Post [c] hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patẽte dedicauit duos cherubinos ex auro solido, vtrumq; quinq; cubitorũ altitudine, vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protensas: quapropter nõ longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australẽ parietẽ attingerent, altera septentrionalem: reliquę duę sese cõtingẽtes in medio sitam Arcã protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel cõiicere posset vel eloqui. Pauimentum [d] etiam templi

3 Cochlea.

b Templum in partes duas diuisum fuit.

c Cherubini duo.

d Pauimentum ianua, omniáque alia templi auro illita.

pli constrauit laminis aureis. Ianuę demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est prętera aulęum & huic ianuę, simile illi quod interior ianua habuit. Cętera porticus nihil tale habebat. Post [a] hęc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignẽ in quauis materia, sed pręcipuè in auro & argẽto ac ęre. Huius opera vsus est in omnib. quę artificiosè in templo fieri voluit. Is [b] fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorũ, alta decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erãt capitella fusilia liliata procerita-te quinque cubitorum: quibus circundata erãt retiacula ęrea quę operiebãt lilia, depẽdebánt que inde duę series malorum punicorũ ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à siniſtris nominatam boz. Fecit [c] etiã vas aheneũ fusile semiorbis specie, quod propter amplitudinẽ appellatũ est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decẽ, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrũ circũstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autẽ hoc mare cõgiorum tria millia. Fecit prętera labrorum decem bases ęreas quadrangulas, harũ quęque longitudine fuit cubitorum quinque,

Anno mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

a *Solomon Tyro Chiramum artificem accersit.*

3. *Reg. 7.*

b *Columnæ duæ ingentes.*

c *Vas aheneum mare appellatum.*

d *Decem bases æreæ labrorum.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtua. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basiũ vtrinq; inferebantur, erant autẽ hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellę quoq; eisdem cælaturis erant ornatę. Totũ verò opus quatuor rotis suspendebatur, quę fusiles erant, habebántq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtrãq; extremitatẽ interuallo. erátq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basin coaptatæ cãthis suis insistebant. Angulos autẽ supernè cõtinebant fusiles humeruli manuum extensarũ. His imposita erat spira, cui labrum inserebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære [a] fecit decẽ labra rotũda cõchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decẽ illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinq; ad sinistrũ latus templi septentrionale collocauit, totidẽ ad dextrũ australe, ita vt orientẽ spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, [b] mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autẽ vt eorũ aqua purgarentur intestina ac pedes animantiũ ad holocaustoma destinatorũ. Fabricauit [c] etiã altare æreum viginti cubitorũ longitudine: totidem latitudine, altitudine

a *Decem labra rotũda.*

b *Maris & decem labrorum vsus.*

c *Altare & vasa ad illud pertinentia.*

tudine verò decẽ in quo holocaustomata incenderẽtur. Fecit item vasa eius ex ære omnia lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorẽ referentia. Mensas quoq; multas dedicauit Rex, & in his vnã magnã aureã. in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebãt phialas & pateras aureas vigesies mille, argentearũ quadraginta millia. Cãdelabrorum [b] item fecit decẽ millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnũ in tẽplo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legẽ: & mensam vnã impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. mediũ autem inter vtrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia cõtinebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto, illò enim Arca erat inferenda. Cantharorũ autẽ vinariorũ octuaginta millia Rex cõparauit & phialarũ aurearum millia decem, argentearum verò alterũ tantum. Lancium [d] itẽ aurearum, ad offerendam in eis similã maceratã ad altare, octuaginta millia, duplũ verò argẽtearum. Craterarũ [e] quoq; in quib. similã oleo subigebant, sexaginta millia aurearũ, & alterũ tantũ argentearũ. Mensurarũ [f] verò quales Mosi hinc vocantur & assaron, aurearũ erãt viginti millia, & duplicatus numerus argentearũ. Acerræ [g] quoq; aureæ quibus odoramenta in tẽplũ inferri solent; erãt numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia paratæ erant & [h] Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cũ suis gẽmis in vniuersũ mille. Corona [i] verò in qua Moses Dei nomẽ

Anno mundi 2935. Ante Christum nat. 1031.

a *Mensa sacri panis.*

b *Candelabra.*

c *Cantharos & phialæ.*

d *Lances.*

e *Crateres.*

f *Mensuræ.*

g *Acerræ.*

h *Vestes Sacerdotales.*

i *Corona.*

An. mundi. 2941. Ante Christum nat. 1023.

inscripsit, vnica fuit, & vsq; in hodiernum permansit. Stolas [a] autem Sacerdotales è byſſo fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarũ quales Moſes præscripsit COM. Itẽ alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Inſtrumentorum præterea muſicorum, quæ [b] naula & cynniræ vocãtur, in vſum hymnodiarum ex electro cõfecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate vſus hęc in theſauris Dei cõdidit. Circũdedit [c] deinde tẽplo ſeptum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod noſtra lingua giſon vocamus, excluſurum profanam multitudinem, & ſolos Sacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptum erat [d] fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarũ ſingulæ ſingulos vẽtos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac caſto & præſcriptorum legis obſeruanti, acceſſus patebat. Dici autẽ non poteſt, ac vix etiã oculis credi, quàm mirãdũ fuerit illud exterius fanũ: vallibus [e] enim expletis, tã profundis, vt ad proſpectum oculi caligarẽt, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici mõtis in quo templum exſtructũ eſt, æquauit: atq; hoc modo factum eſt vt area fani cum ſolo templi çquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnę è natiuo ſaxo ſuſtentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores vero habebant, omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis ſeptennio perfectis, non ad opulentię modò, ſed & celeritatis oſtentationem: quę enim ętatem integram hominis poſcere videbantur tã breui, ſi ad magnitudinem conferatur, tempore

a *Stolæ Leuitarum.*

b *Naula & cinnyræ.*

c *Septum circa templum.*

d *Fanum.*

e *Valles ingẽtes in quibus templũ fuit extructum explẽtur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4. 3. Reg. 8.

erant

erant absoluta: Solomon Rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam, denunciatáque a omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus, inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes b igitur Arcam: & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: acceserúntque illò cũ victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circunquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò baiulãtes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub vmbella aut tholo protexerunt, continebat c hæc nihil aliud quã duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum d autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quoti-

An. mundi 2941. Ante Chri. nat. 1023.

a *Solomon templũ mẽse Octobri consecratũ.*

b *Arca Dei in templum transportatur.*

c *Sacerdotes Arcam Dei in qua decẽ precepta tabulæ lapideæ inscriptа asseruabantur, in suum locum deponunt.*

d *Candelabrum, mensa & altare aureum.*

An. mundi 2491. *Ante Christum nat.* 1013.

dianas hostias offerebant. Cæterùm [a] Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vasorum instrumentũ omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebãt ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repentè globus [b] nebulæ, non asper, nec qualis in hyberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templũ influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templũ descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluẽtibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbísque & se & Deo dignis cæleste numen est allocutus. Tu [c] quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec [d] ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari cõstat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc [e] verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificiis ac precibus in cælum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi quod & hic ades, & nusquã interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quò minus vbicunq; te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te desiderant, nocte diéque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidẽtia. Hunc Dauidi suo patri futura quæque iam euenerint, quæque euentura sint prædixisse: hũc ipsi nondũ nato nomẽ imposuisse, quo vocandus esset, quódque paterni regni successor templum

a *Altare æreum.*

b *Nebula in templo.*

c *Precatio Solomonis ad Deum.*

d *Deus immensus.*

e *Causa extructi tẽpli.*

templum ei exædificaturus esset, prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cùm gratiarum actione, & [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinẽ dextera: Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiã Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numẽ indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniãt, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihiipsi in presentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti, precórque vt in posterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest, & familiã nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurũ & per innumeras successiones propagandũ. Hæc igitur nobis concede, simũlque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad [c] hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templũ incolendũ deducas, vt nobis appareat in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruũ est domicilium vniuersum hoc cœli cõuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu ta-

Ann. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Deus verax in promissis.*

b *Oratio Solomonis, qua primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.*

c *Solomon Deum vt templũ hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.*

An. mundi 2941. Ante Christum natum 1023.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatũ prolapsus, ob hoc te affligere aut sterilitate terræ, aut pestilẽtia, similíve malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec [a] solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecũque profecti in hoc loco boni quippiã impetrare à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hãc ædẽ apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libẽter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tũ bonarum rerum omniũ largitorẽ. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis [b] enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectãtibus in altare delapsus, correpuit victimas, absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturã fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autẽ ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum [c] admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum

a Petunt quoque vt exaudiantur in hoc loco precantur.

b Salomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. Reg. 2. Chron. 7.

c Salomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur.

pum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauítq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatíque vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustitiam colerent: in primísque ipsum si à paternis præceptis quisquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

3. Reg. 8.

a *Solomonis in templi dedicationem sacrificia.*

b *Scenopegia festum.*

c *Populum rex dimittit.*

3. Reg. 9.

d *Solomoni Deus iterũ apparet, eique bona quæque si à paternis præceptis nusquã discederet, pollicetur.*

An. mundi 2941. Ante Christum natum 1023.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatũ prolapsus, ob hoc te affligẽte aut sterilitate terræ, aut pestilẽtia, similíve malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis prævaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec [a] solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecũque profecti in hoc loco boni quippiã impetrare à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hãc ædẽ apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libẽter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tũ bonarum rerum omniũ largitorẽ. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit; hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis [b] enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectãtibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturã fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autẽ ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum [c] admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum

a Etiam alienigenas exaudiri quoque vt exaudiantur in hoc loco precatur.

b Salomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. Reg. 2.

c Salomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur.

rum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcioné dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauitq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatíque vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustitiam colerent: in primísque ipsum si à paternis præceptis quoquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

3. Reg. 8.

a *Solomonis in templi dedicationem sacrificia.*

b *Scenopegia festum.*

c *Populum rex dimisit.*

3. Reg. 9.

d *Solomoni Deus iterũ apparet, eique bona quaque si à paternis præceptis nusquã discederet, pollicetur.*

An. mundi 2941. Ante Christum natum 1023.

licitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extortes, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gẽtis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationẽ hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denũciata sacræ literæ continẽt. Absoluta [b] autẽ templi fabrica: quæ septennio, vt dictũ est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impẽdit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quã credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectũ est, regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structuretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarũ Regis ac gentis est exædificata. Operæpretium au-

[a] *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

[b] *Salomonis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac disposition-
nem indicasse, vt ex eius descriptione totã am-
plitudinem lector colligere ac cõsiderare pos-
sit. Basilica[a] erat magna & pulchra, multis co-
lumnis suffulta, quam ad causas forenses agitã-
das, & lites decernendas condidit, capacẽ mul-
titudinis, quæ eò ius peteret, longã cubitos cẽ-
tum, latam quinquaginta, altam triginta, hanc
sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant,
tectam opere Corinthiaco, additis parilibus po-
stibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci
simul & munimentum. In eius medio fuit æ-
des alia, quadrata, lata triginta cubitos, colum-
nis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnifi-
cum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædi-
ficio coniuncta erat domus in vsum Reginę fa-
cta, & aliæ aulæ quò se negociis peractis animi
causa conferebant, omnes cedrinis tabulis cõ-
stratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõ-
structæ, partim ita vt solent regiæ vel tẽpla, in-
crustatæ pretioso marmore quod è locis eo no-
mine celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem
Ordinib. aulæis Babylonicis prætexebãtur: quar
tus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽ-
tabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plã-
tarum species, frondibus & foliis tanta subtili-
tate expressis vt agitati quodammodo viderẽ-
tur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad la-
cunar, opere albario tectũ, & discoloribus pictu
ris erat variegatum. Præter [e] hæc erãt & alia cu-
bicula ad voluptatẽ facta & porticus ad ornatũ
regiæ longissimæ, in quibus splendidissima tri-
clinia referta auro. vt q̃ aurea suppellectili ad
omne regij cõuiuij ministeriũ erant instructis-
sima. Difficile est enumerare amplitudinem ac
varietatem aularũ, tam maiorũ quàm medio-
crium, tũ quæ sub terra latebant, quæve in æ-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regina domus aliaque aulæ.*

d *Ornamenta Solomonis regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili referta.*

3. Reg. 10.

Ann. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1031.

rem elegantissimè attollebantur. In summa totum ędificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factũ fuerat. Quin [a] & ex ebore factum erat prægrãde solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradib. ascendebatur, in quorũ singulis in extremitatibus leonum effigies erãt impositæ, totidem aliis supernè imminẽtibus, qua verò parte Rex insidebat, manuũ effigies eũ excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergum suum respiciens: totúmq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomõ viginti annis perfecit, conferente magnã auri vim, maiorẽ argenti Iromo Tyriorum rege, & præterhęc cedri atque pinus materiẽ. Sed [b] ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittẽs & vinum atque oleũ, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod insulã incoleret. Præterea Galileæ oppida, numero viginti nõ esse procul à Tyro dissita ei donauit, quæ cũ ille perlustrata satis cõsideraſſet & non valde probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi nõ esse opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalõ est appellata, voce Phœnicũ lingua id quod displicet significante. Quæstiones [c] etiã ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomoné transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationẽ sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihĩl inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hũc modum scribẽs:

a *Solomonis solium ex ebore factũ.*

1. *Reg.* 5.

b *Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficiis.*

3. *Reg.* 9.

3. *Reg.* 5.

c *Solomõ Tyrio Regi aenigmata quedã explicat.*

d *Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit.*

Defun-

Defuncto Abibalo succeſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idé materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ noua instaurauit, primúsq; Herculi statuam erexit mense peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos suscepta, quòd debita tributa non persoluerẽt, subactis illis victor est domum reuersus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorũ Rege iniũcta dissoluebat. Meminit [a] & Dius sic scribẽs. Abibalo defũcto filius eius Iromus regnũ excepit. Is oriẽtalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit, templũ quoque Iouis Olympii: quod antè separatum erat, medio spacio repleto aggeribus cum vrbe cõiũxit, & aureis donariis ornauit, conscenso deinde Libano materiem ad structuram templorũ cæcidit. Addit- que [b] Solomonem Hierosolymorũ Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, solutionem eorũ postulantem: quòd cũ ille nõ valuiſſet, magna pecunia mulctatum esse. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium proposita explicuiſſe, & ipsum alia proposuiſſe: in quibus soluendis quum Solomon bæreret, maiorẽ etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita scribit. Cæterùm [c] Rex quum videret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati vrbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Asorum, [e] & Magedonem, & tertiam

Ann. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

d *Dius de Solomone.*

c *Solomon Hierosolymis muros instaurat, & turres erigit.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

d *Solomõ vrbes aliquot condit.*

e *Asorum, Magedo, Gazara.*

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

Gazara Palæſtinæ vrbẽ, quã Pharao Rex Ægypti bello aggreſſus expugnauerat, occiſiſq; ad vnũ habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eã exædificauit, quòd eſſet natura munita, & ad bella retúmq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera [a] Betachora, altera [b] Baleth vocabatur. necnõ & alias ad receſſus voluptarios aptas ob aeris temperié fructúmq; vbertatem, & perennib. aquis irriguas. Ingreſſus deinde in deſertum quod eſt ſuper Syriam, eiúſq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorũ dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem, ab Euphrate verò vnius, ad magnam autem Babylonem inde ſex dierũ via protendebatur. Quare autem à reliquis cultę Syriæ partib. hęc vrbs tam procul habitetur, cauſa eſt hæc, quòd mediterranea per deſertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiũtur. Hąc igitur vrbe extructa, & mœnibus validiſſimis incta, Thamadoram [c] eam appellauit, quo nomine etiã nunc à Syris vocitatur. Græci Palmirã nominant. Atque hæc fuerũt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, quî factum ſit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minęo ille qui Memphin condidit, quíque multis annis auum noſtrum Abrahamum præceſſit, vſque ad Solomonis tempora, per mille trecẽtos & amplius annos [d] Pharaones dicti ſint, à quodã Rege nomine deſumpto: operæ preciũ exiſtimo eorum ignorantiæ mederi, & manifeſtam huius appellationis cauſam reddere. Pharao Regem Ægyptiis ſonat. Opinor aurẽ ipſos à pueritia nominibus aliis diſcretos, quàm primũ Reges creati fuerint, poteſtatis eius nomen patriæ linguæ vernaculũ aſſumere. Nam & Alexan-

a *Betachora.*
b *Baleth.*
c *Thadamora, ſiue Palmira.*
d *Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.*

lexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habẽtes, Cæsares [b] appellãtur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariũ in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnasseus cum cccxxx. Reges post Minæũ Memphis conditorẽ deinceps successisse dixerit. nomina [c] eorũ nõ recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperiũ arripuisset, nomẽ eius ponit Nicaulem, nimirum ea de causa quòd cùm soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsis nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentariis reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonẽ nemo Ægyptiorũ Regũ amplius hoc nomine sit vocatus: & [d] q̃ post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopię regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nũc verò ideo hæc memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorũ in multis cõsentire. Solomon [e] autẽ Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperiũ eius detrectabant, sub ditionẽ suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tam multas gẽtes Deus sub eorũ imperium subdidisset, ex his potiùs quàm deuictis eiusmodi conditionis homines cẽserentur: sed omnes arma & currus atq. equos & rẽ militarẽ tractare malebant. Chananæis [f] verò quos

An. mundi 2953. *Ante Christum nat.* 1011.

a *Ptolemæi*
b *Cæsares.*
c *Herodotus Ægyptiorum Regũ nomina non recenset.*
d *Nicaule Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.* 3 *Reg.* 10.
e *Solomon Chananæorũ reliquias tributa pendere cegit.* 3. *Reg.* 10.
f *Hebræorũ libertas, & Chananæorũ seruitus.*

An. mundi 2953. Ante Chri. nat. 1021.

ad seruitutē abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essēt regij, & sua cuiq. opera atque negocia prescriberent. Quin [a] & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrū, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur: nō procul ab Elena vrbe, quæ regio tum in Hebræorū ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigātes cum Regiis procuratoribus in regionē Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurū illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talētis retrò ad Regem sunt reuersi. Interim [b] ad Ægypti Æthiopiæq. Reginā, mulierē sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiā, Solomonis virtutum ac sapiētiæ fama delata, cupiditas eā incessit coram visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; susceptā longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cū eo differre. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secū camelos onustos auro & variis aromatibus lapillisq; pretiosis. Rex verò honorificētissimè exceptàm, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & [c] propositiones illius pro sua prudētia facilè explicās, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorē experta quàm audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognō-

2. Reg. 10.

a Solomonis classis.

b Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

c Solomonis Reginæ enigmata cum prudentia explicat.

d Æthiopia Regina Solomonis sapientiam stupet.

men Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorũ sumptus tam dapsiles apparatũmque ministerij. nã & cultu erant decentissimo, & per quàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret quãtáq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc [a] quotidie contẽplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctãtius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet, ac prudentia, vel tam amplum regnũ tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamẽ res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cùm de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tãta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec [b] contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatũ vim magnæ æstimationis, lapillorúmque pretiosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illa Reginę munificentiæ ferri acceptã oporteat. Nec [c] mi-

Ann. mundi 2953. Ante Christum nat. 1011.

a *Æthiopia Regina Solomonis prudentiam & sapientiam laudat.*

b *Solomonẽ Regina splẽdida munera donat.*

c *Solomon Regina liberalitatẽ remunerat.*

Hedio & Russinus cap. 7.

nora fuêre quæ ipsa à Rege cepit, optione etiã illi permissa. nihil enim roganti negatum est:

An. mundi 2953. Ante Christum nat. 1011.

sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatē. Atque ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per [a] idē tempus allatis ex Aurea', sicut vocāt, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiúsque parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocātur, quæue ad illiciendos emptores hac appellatione māgonizant negociatores, illis esse similiā. illa enim aspectu ficulnam materiam referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuij singulari arte fabrefacta, reliquámque omnem suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum Regi referebant, multúmq; eboris, & mācipia Æthiopica & simias. Ea [b] nauigatio

[a] *Ligna pretiosa Salomoni allata.*

[b] *Salomonis naues in itinere trien. nium absumebant.*

tio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celerrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapiētia diuagabatur: quæ excitі pleriq; Reges, quo certiores de iā dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant & exquisita munificētia studiosos eius se declarabant. Mittebātur a vasa tā aurea quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi b præterea currúsq. & muli subuehēdis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbātur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quē iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederēt. Habuit enim prius currus mille equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cęteros omnes post se relinquerēt. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissõq. capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramētis auri capillū quotidie spargebāt, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorū reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste cādida manè solebat vrbem egredi. aberat ab Hierosolymis duorū schœnorum spacio prædium nomine c Hettan: hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locū vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidētia rebus in omnibus vtebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit. sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, silice d cõstrauit, tū vt vltro citróque commeātibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributísq. oppida-

An. mundi 2953. Ante Chri. nat. 1011.

a *Solomoni plerique Reges exquisita munera miserunt.*

b *Munera Solomoni allata, eiúsq. equitatus.*

c *Hettan.*

d *Via circa Hierosolyma silice strata.*

An. mundi 2964. Ante Christum natum 1000.

tim curribus,& in singula certo numero ad alendum præfinito,circa se quidē paucos reseruauit:loca verò vbi alebantur. [a] currum oppida appellauit.Argenti [b] etiā tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores ante hac nūquam in Iudæa visas,in cāpis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit [c] etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argēti drachmarum pretio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quūmque esset omnium Regū gloriosissimus & piissimus,& opibus ac prudētia omnes superasset,qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patriis moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam [d] insaniens in mulieres,& in rebus venereis immodicus, nō cōtentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias,Tyrias,Ammanitidas,Idumæas: atque ita contēptis semel Mosis institutis,quæ nōnisi gētis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hāc ipsam rē legislator pręcauere voluerat,ne per hanc occasionem peregrinis implicarētur ritibus,néve relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Solomon contempsit,voluptate irrationali victus:ductísque vxorib. è principibus virísque illustribus prognatis septingentis numero, & cōcubinis trecentis, & in his Ægyptiorū Regis filia,adeò consuetudine earū est captus,vt ritus eorum imitaretur, quò magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret, ætate deinde profectior,& mēte iā paulatim

a *Oppida curruum.*

b *Argenti Solomonis tempore,copia.*

c *Equi Ægyptiaci.*

3.*Regum* 11. d *Solomon exteras matrimonio sibi iungens, ab iis seducitur.*

latem senescente, magis etiã patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierũ exterarum ritibus assueuit: quamuis iã antè quoque à præscripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut soli o suo leonum post apposuit. Nã neque illa fas erat facere. Cúmq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutẽ, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illũ propheta missus à Deo, dicens [a] neq; eam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non aliũ successorem futurum: sed post hunc defunctum filium pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, ídq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus fuscipiebatur, in cõtrariũ vergẽte. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationẽ est elapsum, dũ hostis eis, Deo sic volente, exortus est, cui nomen [b] Aderus, Regi infensus ob causã hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cúmq; Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumeã subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatẽ arma ferre possent, internecione intra semestre deletis, hic etiam [c] eũ adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domũ & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est cõsecutus: & postquam ado-

An. mundi 2964. Ante Christum nat. 1000.

a *Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.*

b *Aderus Solomoni infensus.*

c *Aderus in Ægyptum profugit.*

An. mundi. 2964. *Ante Christum nat.* 1000.

lenit tam carus ei factus est, vt Rex cõiugis suæ sororem, nomine Taphinem, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò[a] accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus relinquere amicum bene meritum cuperet, etsi non semel id petitũ, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cùm iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutui Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus[b] impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæã reuertitur. & cum nõ posset gentem suam ad defectionẽ à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidiis impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi[c] cum incidisset in quendam Razarum, qui desciuerat à Sophenæ Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi[d] extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabataei filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus eingebat. Eius operis cutam tanta solertia gessit, vt Rex, comprobata hominis industria, præmio dignum ducẽs, cum Ioseph tribui præficeret. Ad quam

dum

a *Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.*

b *Aderus in Idumaeã reuertitur, inde in Syriam se confert.*

c *Razarum cum Adero hostis Solomonis.*

d *Hieroboamus Solomonem infestat.*

dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam [a] ei fit Propheta nomine Achaia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoque in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiã colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quãtum scis Dauidẽ prius fuisse. His Prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam prouenit, non immemor præsagij Prophetici solicitare populũ cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsique principatum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At [b] ille ad Susacum Ægypti Regem profugus & præsens periculũ euasit, & manendo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

[a] *Achia Propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurũ ostendit.*

[b] *Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Solomonis obitum manet.*

Solomone defuncto populus à Roboame eius filio defciens, Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

CAP. III.

SOlomon[c] autẽ iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitę verò nonaginta quatuor: sepelitúrq. Hierosolymis,

[c] *Mors Solomonis.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

omnium Regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato, ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterũ defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt [a] itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret, & patre suo vellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionẽ venit, quòd sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benè merendum. nonnihil tamen spei suberat, quòd non statim essent repulsam passi. Interim [b] ille conuocatis paternis amicis consultabat, quale responsum populo dari oporteat. qui quum benè ipsi cuperent, & populi naturam probè callerent, suaserunt, vt comiter populũ alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facilè illũ amaturos, quòd natura ita comparatũ sit, vt subiecti delectentur Regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia certè ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4. 3. Reg. 12.

[a] *Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.*

[b] *Seniorum consilium salutare.*

accitis æqualibus suis iuuenibus,& exposito seniorum consilio,quid ipsis videretur, proferre iussit.Illi,quia nec per ætatẽ poterãt, nec Deus sinebat, vlteriora cernere,autores ei fiũt sic ad populũ respondendi: minimum digitum ipsius crassiorem esse quàm patris lumbi fuerint:& si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiã in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent,expectandũ vt ab illo scorpionibus flagellarentur. His delectatus Rex,& ratus decere maiestatem principatus tale responsum,postquam tertia die populus ad audiendũ conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum cõsilio, ex [a] iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate,vt Achiæ vaticinium suus cuentus sequeretur. Icti enim velut ferro tam duris verbis nõ secus ac si minis ad rem iã esset peruentum, per indignationem vno ore exclamant,nihil [b] sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifestè defectionem præ se ferentes. Adeóque pertinax ira fuit,vt Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulãtiam, placandósq; concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint.Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritúsq; ne cõceptum semel odiũ in ipsius caput effunderetur, trepidè conscenso curru quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus suffragiis Regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit.id [c] Roboamus ægrè ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum

Ann. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

a *Iuniorum consilium, quod Roboã à seniorũ spreto, sequitur.*

b *Israelita patrium sua repulsam passi à Roboamo desciuunt.*

c *Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

indicto,& delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetã interceſſiſſet, admonens nefas eſſe ciuile bellũ mouere, præſertim cum Deo volente populus ab eo defeciſſet. Nunc a prius Hieroboami Iſraelitarum Regis geſta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum Regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis conſtructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo poſt inſtante Scenopegia, cogitans ſecum, quòd ſi permitteret populo Hieroſolymitanam profectionem, & feſti illic celebrandi poteſtatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facilè mutata voluntate, ſéque relicto ad priorem regem accedere poſſet, idque non dominationi ſuæ tãtum, verum etiam vitæ periculoſum foret, ſtatuit hoc modo rebus ſuis conſulere. Duas b vitulas ex auro fecit, & conſtructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum ſitum eſt ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobiq; conſecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipſe præerat, pro concione in hunc modum eas eſt allocutus. Viri populares, c notum vobis exiſtimo, quòd nullus locus Deo eſt vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: ſed vbique nota exaudit, vbiq; cultores ſuos reſpicit. Quare nõ placet mihi, hoc tempore vos Hieroſolyma vrbem infenſam longo itinere proficiſci religionis ergò. Homo illud templum ſtatuit, quem admodũ & ego duas aureas vitulas cõſecraui, alteram in Bethelis, alterã in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cõfluentes, illic Deum ritè adoretis.

a *Regia Ieroboami.*

b *Vitula Ieroboami euerſæ.*

c *Ieroboam idolalatriæ ſuaſor.*

dis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq. ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa [a] fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: móxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cúmque iam holocaustomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Exorietur [b] quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur [c] altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: móxque [d] sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Neglectus cultus diuinus omnium malorum causa.*

3. Reg. 13.

b *Vaticinium contra altare in Bethel.*

c *Miraculo vaticinium cõfirmatur.*

d *Emortua dextera sanitas restituitur.*

An. mundi 2971. Ante Christum natum 993.

esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affectæ dexteræ vigorem pristinũ redderet, quod cum ita factum esset, lætus receptæ sanitate, rogabat prophetã vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur quà venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eò magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus, cũmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eũ patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne Rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis vt eueſtigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigrè iussa exsecutis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit eum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certè apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, poenam inobedientiæ, penasque modum denun-

Medio & Ruffinus cap. 9.

a *Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur.*

denuncians. Fore [a] enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternũ monumentũ inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quò minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymã, leo factus obuiã, detractum de iumento necauit, nihil læso asino imo & illũ & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec viatores quidã rem visam pseudoprophetę renunciauerũt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, ibíq; magnificè sepeliit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrẽt. Vera enim esse quæcunq; ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis, ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetę reddita, & iniuncta filiis mandata, cũ esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo [b] verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominẽ Dei vatémq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionẽ maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dũ altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quòd tot ac tantarũ victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse necatũ: adeò nihil diuinũ, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentẽ eius à Deo & iustis ac piis operib. in totum auersam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim posthac contra omnes

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Inobedientiæ prophetæ pœna & sepultura.*

b *Iadonis Prophetiã Ieroboamo Pseudopropheta offuscat.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 933.

ius ætas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo in dies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is[a] duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc Bethleem, Etame, Thecos, Bethsar, Socho, Odolam, Ipa, Matesa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æquè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit. frumento, vino, oleo, cæterisq; commeatibus abundè instructis. scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quãtus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarũ ditione cõfluxerunt, Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erãt boni ac iusti, patrias suas relinquebãt, vt Hierosolymis Deũ colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est, vt Heroboami regnũ integro triennio talibus accessionib. creseceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatã aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham, erãt enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta, & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiã verò Machæ filiũ successorẽ sibi designauit, eiúsque fidei thesauros suos & munitissimas quasq. vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrũpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns[d] enim sui regni tanta in-

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

[a] *Roboami vrbes munitæ.*

2. *Paral.* 11.

[b] *Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.*

[c] *Roboami vxores & liberi.*

[d] *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

ca incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus cõtemptor veræ religionis, ita vt etiã populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidẽ ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia cen norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.

CAP. IIII.

HAnc cõtumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic [a] enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus 10200. equitum 6000. peditũ 400000. eius miles maximè ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. Irrumpẽs igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo [b] Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus, ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas [c] quoq; Prophetã eos terruit, dicens Deum minari deserturũ se illos, qui cultum ipsius priores deseruerãt, quãobrem consternati: & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum desticuros. Deus [d] autem videns eos sic af-

Aliàs ea.9. a Susacus magnis copijs Iudæam inuadit.

b Hierosolyma obsessa.

c Samæas Prophetæ Iudæorum impietatem arguit.

2. Paral. 2. d Samæas populum cõsolatur.

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

fectos,& peccata ſua confitentes,per Prophetã denunciauit,nolle ſe eos perdere:ſubditurũ tamen Ægyptiis,vt experiantur, vtrum commodius ſit,Deo ſeruire an homini. Suſacus autem Roboamo propter metum dedente Vrbem,cõditiones non ſeruauit. ſed [a] deprædatus templum,theſauros tum Deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine,ac ne ſcrupulo quidem relicto.Detraxit etiam aurea ſcuta & clypeos, quos Salomon Rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit,quas Dauid dicauerat,à Sophenæ Rege acceptas: atq; ita cum optima præda domum eſt reuerſus.Meminit [b] autẽ huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantũ errans,& quòd, peruaſis multis aliis gentibus, etiam Palæſtinam Syriã ſubiugarit,hominibus non expectata vi,deditionẽ facientibus. Apparet autem ſatis,quòd noſtrã gentem dicere velit ab Ægyptio ſubactam.narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos, qui prius,quàm martem experirentur,deditionem feciſſent,in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex noſter qui vrbem,antequam oppugnaretur,dedidit.Idem ait Æthiopas quoque ab Ægyptiis circumciſionem virilium didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palæſtinos fateri ſe hãc ab Ægyptiis accepiſſe. Conſtat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæſtina Syriæ præterquàm nos. Sed de his quiſque ſuo arbitratu ſentiat. Poſt [c] Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorũ numerum refecit,eáq; ſcutariis & excubitoribus ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore,quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eò quòd perpetuum

a *Hieroſolyma & templum depredatur.* 3. Reg. 14.

b *Herodotus de hac expeditione quid ſcripſerit.*

c *Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum facit.*

d *Roboamus moritur cui Abias in regno ſuccedit.*

petuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibus decem & septem in principatu exegit, vir arrogans ac insipiens, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in Regiis conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

Ann. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is [a] nullum neq; modũ, neq; finẽ impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam cõtumeliam, dignámq; tanta impietate pœnã, nõ multò post Deus in caput ipsius atq. familiæ vertit. Cúmque [b] filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suam, mutato cultu, sumptóq; priuato habitu, ad Achaiam Prophetam proficisci. esse enim hunc virum in prædicendis futuris mirificũ, à quo ipse olim regnũ sibi deberi cognouisset. mandauítq; vt quasi peregrina dẽ filio percõtaretur, esset-ne præsentem morbũ euasurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achaias degebat, peruenit. Iámq; aduentante ad illius ædes muliere, cęcutiẽti præ senio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eũ veniret, & quid ad interrogata respondendũ sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitẽ simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam celas? Deum certè latere nõ potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mãdauítq; quid tecũ loqui debeã. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniã ęte magnum è paruo & nihil reddidi. & abscis-

3 Reg. 14.

a *Ieroboamĩ impietas.*

b *Ieroboamĩ filio ægrotãte, mater ad Achaiam Prophetam mittitur.*

c *Pœna Ieroboamo & populo prædicta.*

Ann. mundi 2988. *Ante Christum nat.* 976.

so à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horũ beneficiorũ fusiles Deos, quàm me, colere maluisti: ideo delebo te, & tuũ genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitib. deuorabuntur, constituam enim Regem super populũ meum, qui neminẽ è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphratenses regiones dispergetur, quia Regis impietatẽ est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est, sepelietúrq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurã filij mortẽ iam tum deplorans plangénsq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersáq; domum, illum quidẽ, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit. Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

CAPVT V.

Aliter ca. 6. a Ieroboami contra Abiã Iudæ Regẽ expeditio.

AT a Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filiũ Roboami, duarum tribuũ Regem qui tũ parti succesſerat, dùxit exercitum., propter ætatem eius nõ sãtis administrandis rebus maturã sperans se facilem victoriam reportaturũ. Ille verò, audito aduẽtu Hieroboami, haudquaquã est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis spe-

perauerat, impigrè [a] collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samarõ, & prope illũ castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autẽ in castris quadringenta millia militũ: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuêre. Vt verò pugnãdi studio acies instructæ ex aduerso constitêre, Abias, occupato editiore quodã loco, manu mota filẽtiũ ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd [b] Dauidi atq; eius posteris regnũ in multas ætates duraturũ diuinitus sit cõcessũ, ne ipsi quidẽ ignoratis: quò magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nũc ab illo cõtra nos stetis iusto Dei suffragio principatũ obtinẽtes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorẽ enim eius partẽ Hieroboamus iã nũc iniusta vi occupat. Sed nõ diu fruetur sua tyrãnide, dabit Deo pœnas perpetratorũ scelerũ, qui finẽ imponet eius nefariis facinoribus, quãdoquidẽ ipse non vult imponere atq; etiã vos ad omnẽ iniquitatẽ incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati a meo patre, tantũ quia malis consiliis seductus, parũ comiter vos allocutus est, irati deseruistis nõ tã illũ quàm Deũ optimum maximum, legésq; eius omnium, quæ vnquã fuêre, sanctissimas. Atqui æquum erat veniã dedisse non solum verbi dutioris homini iueni & cõcionandi nõ admodũ perito, sed etiã si re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hãc gentẽ beneficia. Par enim est parentũ meritis posterorum errata cõdonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis. ac ne nunc quidem habetis sed tam numeroso exercitu contra nos venitis, qua quæso re fretis num aureis illis vitulis, &

An. mundi 2988. Ante Christum natum 976.

a *Abias contra Ieroboamum exercitum colligit.*

b *Abias ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat.*

An. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

aris ac lucis celsioribus, quę non religionis, sed impietatis vestrę argumenta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profectò penes nos est qui cōstāter in seruandis legib. & veri numinis cultu perseueramus: quē nō manus artificis è materia fragili, sculpserūt, neq; sceleſtus Rex cōmentus est ad imponendū vulgo ignobili, sed qui cōditor est omniū, & principiū huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis cōtra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantā felicitatem peruenistis. Dū in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticū populū, interim à Hieroboamo pars copiarū occultè missa à tergo Abianorum cōspicitur: qui circumuentos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnēmq; fiduciā in Deo ponere: illū certè nullis hominū insidiis circumueniri. Ad hanc Regis vocē redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit cæleſte auxiliū, quod hostium vigorē retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantā enim stragem ediderunt, quāta in nullis vel Græcorum vel barbarorū inuenitur cōmentariis. Cæsis enim quingētis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemq; Isanam & huic coniunctā ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus

a Abias victoria potitur.

functus a enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sex decim. is. liberorum numerus è mulieribus XIIII. ei susceptus est. In b regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus Rex decem tribuum, cùm regnasset annis viginti duobus, secundo iã anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eóque in principatu biẽniũ exegit. Quo tẽpore ducto exercitu ad Gabaetho Palæstinorũ vrbẽ, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidã è domesticis eius amicis Basanes Macheni filius insidiis interceptũ occidit, & arrepto regno totam eius stirpem exeidit: euentíque iuxta Prophetæ vaticiniũ, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabãtur à canibus laniati absumerentur, qui verò in agris ab alitibus. Atq. in hunc modum Hieroboami Emilia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

An. mundi 2991. Ante Christum nat. 973.

a *Mors Abiæ.*

3. Reg. 15.

b *Asanus Rex Iudæ.*

Chuspum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

CAP. VI.

ASanus c autem Hierosolymorum Rex, vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruatissimus, quiq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus cõsonũ. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immũdiciis, habuítque in exercitu lectissimorum vi-

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 8.

c *Asani pietas.*

3. Reg. 15.

An. mundi 3000. Ante Christum natum 964.

torum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius[a] regni anno decimo Zaræus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Maresam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus, & [b] instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomẽ Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oránsque vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortiũ victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, cæsisq; plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Gerarenũ persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idẽ & in castris hostium factum est vnde multum auri egestũ est, prædáque abacta camelorum, iumẽtorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertũtur Hierosolyma, iámque non longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam, is posteaquã agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectãdã: sin verò à religione descinerint, omnia cõtraria illos manere: sequuturúmque tale tempus, in quo neque propheta

[a] *Æthiopes arma cõtra Asanum capiunt.*

[b] *Asani victoria.*

2. Par. 14.

veras

verax in populo reperiatur, neque ſacerdos iuſtitiæ cultor: tũncque & vrbes eorum ſubuertẽdas eſſe, & gentem per omnes terras diſpergẽdam, erronúmque more viram acturam nullis certis ſedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus eſſet probitati ſtuderent, & diuinũ fauorem ſibi ipſis non inuiderẽt. His auditis Rex vnà cum populo gauiſi ſunt, dederúntque [b] operam & publicè & priuatim, vt religio ſarta tecta maneret, dimiſſis à Rege per totã regionẽ, à quibus hoc negotiũ diligenter curaretur. Nũc relictis in hoc ſtatu Aſani duarum tribuũ Regis rebus, reuertor ad Baſanẽ Iſraelitarũ Regẽm qui Nadabo Hieroboami filio exſo, regnũ eius ocupauerat. Hic [c] in Tharſe vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit ſceleratior, magiſque impius quàm vel Roboamus vel illius filius afflictor populi, & aduerſus Deũ cõtumax. Quapropter [d] miſſo ad eum Gimone propheta prædixit ſe totum ipſius genus exciſurum, & eiſdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eò quod Rex à ſe conſtitutus ingratus fuiſſet. nulla in adminiſtrãdo regno pietatis aut iuſtitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior, ſed ſceleratiſſimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis ſeſe cõtaminaſſet. Qui quum ſimilis eſſe voluerit, meritò etiam ſimilem exitum habiturum. At Baſanes poſtea quam cognouit imminentes pro ſcelere ſibi ac ſuo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in poſterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: ſed velut propoſito præmio, ſi ſtrenuè pergeret, ac ſi per prophetã ampla ſpes propoſita, nõ calamitas denũciata eſſet, ſeipſo factus nequior, indies data opera ſcelus ſcelere cumulabat. Poſtremò [e] cũ

An. mundi 3000. *Ante Chri.* nat. 964.

a *Azarie prophetæ ad populum adhortatio.* 2. *Paral.* 15.

b *Religio in Iſraelitico populo renouata.*

c *Baſanis impietas.*

3. *Reg.* 16.

d *Prophetia contra Baſanem regem.*

e *Baſanes Ramathonẽ captam mittit.*

An. mundi 3005. Ante Chri. nat. 958.

exercitu aggressus est vrbẽ nõ ignobilẽ Ramathonẽ, distantẽ quadraginta stadiis à Hierosolymis: quã captã muniebat, vt eâ sedẽ belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At [a] ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: móxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare, qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerũt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarũ Rex, omissa munitione Ramathonis ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è cõuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cõdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec [b] postea Basanes bellũ instaurare voluit, fatali morte præuẽtus, sepultúsq. est in Asane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterũ regni annũ periit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Qsam suum procuratorem immissa equitũ turma facilè oppressit per absentiã tã præfectorũ quàm militum, qui tũ omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuêre.

a *Asanus Damascenos in Basanẽ concitat.*

b *Mors Basanis.*

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamarez, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

CAPVT VII.

c *Extirpatio stirpis Basanis.*

DEinde [c] ex magistro equitũ factus Rex totam Basanis stirpẽ iuxta Gimonis vaticinium

pium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatē, quo Hieroboami progeniē internecione absumptā diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiā properat, eáque expugnata vi potitur. Zamares [a] videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectóque igne simul cum ea se quoq; cōcremauit, regni sui die septimo. Quo [b] facto confestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, aliis Amarinū regnare volentibus. Cuius factio quū tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo [c] anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræū vocauit à Samaro, de quo montem emerat in quo vrbs sita est. Hic nihil è prioribus Regibus differebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantū agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & cum toto suo genere exstirparentur. Hic [d] Samariæ diem suum obiit, succedēte Achabo filio. Hinc certè videre licet, quā curæ sint Deo res hominū, & quomodo bonos diligat, malos contrà funditus eradicet. Israelitarū enim Reges propter impietatē breui tempore alius ab alio cū totis familiis sublati sunt. Asanus [e] verò Hierosolymorum duarúmque tribuum Rex ob pietatē ac iustitiam feliciter Dei fauore viuēs, ad extremam peruenit senectam, & pòst vnū & quadraginta regni annos, bona morte decessit, cui mox Iosaphates suc-

An. mundi 3021. *Ante Christum nat.* 943.

a *Zamares seipsum cōcremat.*

b *Diuersa populi studia.*

c *Amarinus Rex Israelis.*

d *Amarinus moritur, eique succedit Achabus filius in regno succedit. Alias 10.*

e *Asanus Rex moritur, cui Iosaphates filius succedit.*

An. mundi 3031. Ante Christum nat. 931.

cessit filius, ex Abida matre natus, omnium aestimatione proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum Regem retulit, quemadmodum paulo post dicetur.

Cæterùm Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omniũ enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè, nam & vaccis ab eo consecratas adorauit, & alias superstitiones impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ [a] Iezabela, móxq; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeóq. impotẽtis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plãtare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse Rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante se Reges superans. Hunc prophetæ quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens [b] eũ prænunciare, q̃ nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorẽ, donec ipse vates non compareret. Addito̊que iureiurando quò magis rẽ confirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentẽ quẽdam degebat, vnde potũ haberet. Nam [c] cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui postquã ob inopiam imbriũ exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierẽ viduam inuenturũ præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iámque nõ longè à porta aberat quum videt mulierẽ operariam ligna colligentẽ & significanse Deo hãc fore eius

a *Iezabela. 3. Reg. 17.*

b *Annone charitas Israelitis prædicta.*

c *Eliam coruus cibat.*

alricem

altricem, salutatã prius rogauit, vt aquã potabilem afferret, abeuntémq; iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit [a] illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: venisséq; se eò, vt collectis lignis, sibi & filio panẽ coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primùm mihi paululũ paratum affer. polliceor enim tibi nũquam in vase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunq; propheta petierat, fecit: deincépsq; & sibi filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quamdiu durauit siccitas. Meminit [b] autem huius inopię pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum Regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsq; ad insequentis anni Hyperberetæũ continuus, qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cùm filius eius morbo prævalente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, adeò mulctatã se filij morte dicitans. Ille [c] consolabundus iubet eã sibi tradere filium. breui receptură viuũ: acceptúmq; mox in proprium cubiculũ detulit, quo deposito super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam altrici relatam extinctio ipsius puero, rogabátq; vt remisso spiritu

Anno mundi 3037. Ante Christi natiuit. 927.

a *Sarepteæ vidua, Eliã suscipiunt, oleum & farina non deficit.*

b *Menander de fame ĩperante Elia.*

c *Elias viduæ filio vitam restituit.*

3. Reg. 18.

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

vitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum, At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinę mentis interpretem. Paulo[a] deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat rum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset. verum etiam equis cæteríſq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia: cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cũmq; [b]multum quæsitus propheta Elias nusquã cõpareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliã Rex, aliã dispensator viã ingreditur. Erat autẽ vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas sæuiebat cædibus, centũ ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentãdos. Huic à Rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nuncier: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest vt dum ego Regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris aliò rapiat: & Rex, te nõ reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sis studiosus tui similium[c], qui centum Dei homines furori Iezabelis erupui, & nunc eis in latebris alimẽta suggero, Propheta cõtrà iubet

a *Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur.*

b *Achabus Eliam quærit.*

c *Obediam centum Prophetas abscondito sustentat.*

iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramẽto interposito se quoq; eadem die in eius conspectum venturũ. Quo indicio postquã Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cũ indignatione. Tune es, inquit Hebræorũ ille turbator? tune sterilitatis huius autor? At[a] ille nihilo blandior, ipsum & eius familiã cum suis externis sacris causam malorũ omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totum populũ in Carmelũ montem ad se conuocet, simúlq; suos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: preterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti è Rege ad constitutũ locum confluxerunt, Elias in medio cõsistit, & quousq;, inquit, inter vtrunq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solũ creditis, hunc & mandata eius sequimini. quòd si non huic, sed externi diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo[b] verò nihil ad hęc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel proprij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates cõtra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorũ struẽ imposito, sed nullo igne subdito: idẽ oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto verã Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquã placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacrã rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cũque suis precibus & inuocationibus nihil proficerẽt, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiãt. Illis verò à mane vsq; meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lãceolis sua

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Achabum Elias impietatis accusat.*

b *Elias populi superstitionem arguit.*

An. mundi 3037. Ante Christum natum 917.

corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi venissent, amotis sacrificis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxtà numerũ tribuũ Israeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq; circum illud fossam bene profundã, & coaptata super altare strue lignorum victimáq; desuper inposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas supra altare iussit effundi, ita vt fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & [a]ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapsus inspectante populo, tum victimã tũ aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cęteros nihil aliud ęsse quàm numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: móxq; [b]comprehẽsos eorum prophetas interficiũt, Elia sic iubente: qui & Regem abire ad prandiũ iussit, nec esse amplius solicitum: breui enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cùm humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulũ ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimò reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbẽ redeat, priusquàm profusus imber occupet. Qui postquã ad Iesraelã vrbẽ cœpit tendere, sine mora obfuscato aere & involuto nubib. procella mix-

[a] *Elia doctrinam & officium miraculo confirmatur victima igni cœlitus absumpta.*

[b] *Belli sacerdotes interfecti.*

[c] *Eliæ pluuiam venturam prædixit.*

tus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currum vsque Iesraelam Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela verò Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quódq. prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illũ occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At [a] Elias territus fugit in vrbem Bethsabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finib. Idumeæ contermina: relictóq; ibi famulo ipse in desertum abiit. Cũmq; [b] precatus esset mortẽ, quòd nõ esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadã obdormiit: & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cùm comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsque montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendã specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa [c] deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percõtante quamobrem relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorũ Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factũ ad suppliciũ se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit, sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. Sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatúmque mox vt domũ reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæi filium apud Damascũ verò Syrorum Azaelem: & pro [c] se prophetam Eliseũ cõstituat, ex Abela vrbe oriundũ. Impios [d] pœnã daturos, alios Ieu Regi, alios Azaeli

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

3. Reg. 19.

a *Iesabelam Elias fugit.*

b *Cura Dei pro suis.*

c *Eliæ Dei in deserto alloquium.*

d *Ieus Rex Israelis.*

e *Eliseus vates.*

An mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæũ arantem cum quibusdam aliis impellẽtibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suũ iniecit: qui cuestigio prophetare occepit, relictisque bobus sectator Eliæ factus est. Rogauit tamẽ vt prius sibi liberet parentibus valedicere. quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet: regiis fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio, aut si mallet vnum aliquod è regius pro eo sibi eligeret: negauisse id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructu percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionẽ amisisset, quia nõ licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quã rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier cõtra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Mox literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebãtur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de me-

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 11. 3. Reg. 21.

2 *Historia Nabuthi ob prædium Achabo negatum lapidati.*

de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio convictus Deo ac Regi fecisse conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suadétque vt sine suo sumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum id prædium eucstigio se confert. Deus [a] autem iratus Eliam mittit, vt Regi in eo rure occurrat, rogétque quid ita occiso vero domino, eius prædij hæreditatem iniustè sibi vsurpet. Quem vbi adsse veniétem vidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus errarum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & Regis & Reginæ sanguinẽ, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppressérat. Tum [b] demum Achabũ eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum, nudísque pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem sceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas datum.

Ao. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a Elias Achabo & Iezabele vindictam diuinam prædicit.

b Achabi pœnitentia.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatus.

CAP. VIII.

DVm hæc circa Achabum geruntur, eodẽ tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex cõtractis è toto regno suo copiis, ascitísq. vltra Euphratem triginta duobus sociis Regib. contra Achabum duxit. qui intelligens se im-

c Bellũ Adadi contra Achabum.

3. Reg. 20.

An. mundi 3040. Ante Chri. nat. 924.

parem eius copiis à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. a *Legatio Syri ad Achabum.* missóque caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, propositurus quidnā peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatésq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum alia Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius cōfessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, essq. liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberēt. Achabus lætus secūda legatione Syri, aduocata cōcione dicit se libēter pro pace & ciuiū incolumitate vxores ac liberos suos omnésq. facultates proprias fuisse traditurū. Hoc .n. prima legatione Syrū petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutétur, & nihil in eis quod sit pulcherrimū relinquant, nimirum belli ansam quærētem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturū se tamē, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit b tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum ala-

b Responsum Syri à legatis datum.

crioct

criter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referẽdum dedit. quod primis postulatis nunc quoq. consentiat, securitatis ciuium gratia posteriora non admittat, atq. ita eos dimisit. Hoc [a] responso commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocẽ eum esse fiducia mœnium, se verò parem illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondẽte, inter armatos non verbis sed factis decernẽdum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis Regibus responsa referũt. Ille euestigio mandat circumuallari vrbem & aggerẽ erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidem superueniens exemit, dicens [b] Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cõtinget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum sé dedisset, patefactis repẽtè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam ei obuiam cũ his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principum congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilé eos profligãt, nihil tale expectãtes: quo factũ

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

[a] *Fiducia Adadi in milite.*

[b] *Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.*

Ann. mundi 3040. Ante Christum natum 924.

est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus [a] verò lõgo spatio Syros persecutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulẽtis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domũ in vrbẽ reuersus est. Cæterùm propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurum enim Syrũ iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus cõmittatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorũ retineret, & satrapas illis præficeret, supplementúmque in sua ditione, tã equitũ quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitũ in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris cõtulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriã pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in cãpis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motũ est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex aduerso instruxit, Nec mora col-

a *Victoria Achabi à Syris reportata.*

b *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

ta collatis signis acriter vtrinque pugnatū est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientiū equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorū ruina oppressi sunt circiter viginti septem millium, prælio verò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot finitimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israelitici Regis prædicātibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititicium eius in perpetuum futurum. Tum [a] ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrísque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacràmenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptúmque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratiis, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij *professus est, redditurúmque Israelitici iuris* vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere [b] deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum

An. mundi 3041. Ante Christum nat. 923.

a *Achabus in gratiam recepto Adadado, fœdus cum eo facit.*

b *Achabus ab dimissum ab ipso Adadum creatur.*

An. mundi 3041. Ante Christum natum 923.

contra Israelitas expeditionis exitum Prophe-
ta quidam, nomine Micheas, accessit ad quen-
dam Israelitam, iussitque eum vt vulnus sibi in
caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui
quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœ-
nam prædixit, & leonis incursu perituru. Quod
quum ita euenisset, alterum Prophetam adiit, i-
dem imperãs. A quo incunctanter ictus, & ver-
ticem saucius, obligato capite venit ad Regẽ,
dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno
captiuum quendam asseruandũ accepisse: quo
fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur
ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc
interminatus sit, si captiuus effugeret. Respon-
dente verò Achabo meritò id passurum, solu-
to capite agnoscendum se Micheas præbuit.
Hac autem arte vsus est, quò maiorẽ vim ver-
bis suis adderet. Ait enim Deum in Regem a-
nimaduersurum, quòd Adadum hominem im-
pium & contra diuinitatem contumeliosis di-
ctis furentem elabi permisisset. Futurum enim
vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & po-
pulus eius ab exercitu. Rex [a] libertate Prophe-
tæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, &
vehementer ea prædictione contristatus do-
mum se recepit.

[a] *Præmium piorum doctorum.*

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

CAP. IX.

[b] *Pietas Iosaphati. 2. Paral. 17.*

HActenus de Achabi rebus, nunc [b] ad Iosa-
phatum Hierosolymorum Regem reuer-
tor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes
ditionis suæ dispositis, ne illas quidẽ sine præ-
sidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræ-
mitica de Hieroboamo decem tribuum Rege
ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxi-
liatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac

piu-

pius,& per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est,vt & ipsi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eũ muneribus declarauerunt, vt hinc quoq; tã diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incremẽtum caperent. Anno autem regni sui tertio cõuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earúmq; obseruantiam atq; religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamẽ huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ [a] quoq; gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiã & ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annnos sexcẽtos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Munivit [b] etiã magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contra hostem aluit; ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamin ica sagittariorũ peditum ducenta millia, alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centũ octuaginta scutatorum millia, absq; mĩlitibus, qui per oppidorũ præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cũmq; libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento, vino & carnibus. rogatúsque est ab [c] Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret, ad recipiendam vrbem Ramathã in Regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito;

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Pax tempore Iosaphati.*

b *Iosaphati copiæ.*

c *Iosaphat cum Achabo in Syriæ expeditio.*

3. Reg. 22.

Olym. mundi 3047. Ante Christum nat. 917.

quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò cẽsebat, si qui Prophetę essent, accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.

CAP. X.

a Pseudoprophetæ placentia prædicunt.

ACHABUS[a] verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit, Regi bellũ contra Adadum mouenti victoriã & vrbis dominiũ, propter quã bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellũ suadentibus: vincendum enim Syrũ, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorũ verbis, & quòd falsi vates essent: percontatúsq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiã futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foréq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari[b] Michæam Iemblæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat: cęteros omnes Prophetas victoriã Regi prædicere. Respondit vates sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit.

b Michæas verus Propheta.

Vbi

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, nō aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumib. redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michęa verò constanter asseuerante sę nihil nisi iussu Dei prędicere, illum verò spe victorię solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendū sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnius è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandū quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse iſtum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidētius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias cōtra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum prostruens. Sedecias verò

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. Reg. 22. al. 12.

aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deū significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quærentes ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquā præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vatinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri [a] verò primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciē, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum [b] Achabum ad necē quærendo, nec tamē inueniendo, tandē vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertū sagitta, Regem per thoracem in pulmonē sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed auriga iussit currū extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cúmq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámq; apperente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per ca-

a *Achabus & Iosaphat in Syros mouent.*

b *Achabus in prælio vulneratus moritur.*

ducen-

ducentorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Elię prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramatham, iuxta Micheæ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionē euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambebant.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ieramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.*

II. *Ieramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*

VII. *Exercitum Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte rollitur.*

XIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*

V. *Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanum Rex Ochozias.*

VI. *Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*

VII. *Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cæsa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

VIII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, at mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.*

X. *Amasia victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XI. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*

XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achales eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos, in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramus

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

CAP. I.

Anno mundi 3028. Ante Christum nat. 916.

IOSAPHATO [a] autem Regi post suppetias cõtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Prophetaleus occurrẽs, reprehendit eũ, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suá bonitatẽ, licet malè, quod nõ debuerat, fecerit. Post eam admonitionẽ Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populũ [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultũ pietatis docendo: cõstitutísq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderẽt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cõtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantẽ esse deceat, in qua & tẽplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorũ numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam, Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cũ Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitis lacui vicinã castra me-

4. Reg. 3. 2. Paral. 19. 20.

a *Iosaphatũ Ieus Propheta, quòd Achabo auxilium tulerat reprehẽdit.*

b *Iosaphat cultum verum renouat.*

c *Iosaphat magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphat bellum inferunt.*

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantem, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in Regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & [a] ad templum versus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendã de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templũ id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuinâque ope adiutus inuasores suos malè mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodẽ totius populi cum vxoribus liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deũ [b] preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturũ se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiã hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuũ, cui nomẽ Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores cõsiderent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deũ, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Diluculo verò progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & non struendam quidẽ aciẽ, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendásq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis cõsilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus

[a] verò

a *Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoriã obtinenda.*

b *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Iosaphatus victoriam peperit.*

a. xerò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debaccharentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorē & sanguinē victoria contigisset, permisit[b] suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáq; fuit multitudo, vt ęgrè per integrū triduum omnia spolia legerēt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandā conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à [c]quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuū Cōuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cū exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eā Regi sanctitatis ac pietatis opinionē conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarū nauiū, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quòd nō benè regerentur præ magnitudine. Quo factū est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Iosaphato. Achabi[d] verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis & Hieroboami primi, Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

a *Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Iosaphat apud quoscunq;.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Ochoziæ Achabi filius Rex Israelitarum.*

4. Reg. 1.

An. mundi 3040. Ante Chri. nat. 924.

parem eius copiis à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missóque a caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quidnā peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatésq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliā Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius cōfessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, essq. liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberēt. Achabus lætus secūda legatione Syri, aduocata cōcione dicit se libēter pro pace & ciuiū incolumitate vxores ac liberos suos omnésq. facultates proprias fuisse traditurū. Hoc .n. prima legatione Syrū petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutēntur, & nihil in eis quod sit pulcherrimū relinquant, nimirum belli ansam quærentem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturū se tamē, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit b tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum ala-

a Legatio Syri ad Achabum.

b Responsum Syrio legatis datū.

criter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referēdum dedit. quod primis postulatis nunc quoq. consentiat, securitatis ciuium gratia posteriora non admittat, atq. ita eos dimisit. Hoc [a] responso commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocē eum esse fiducia mœnium, se verò parem illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondēte, inter armatos non verbis sed factis decernēdum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis Regibus responsa referūt. Ille euestigio mandat circumuallari vrbem & aggerē erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidem superueniens exemit, dicens [b] Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cōtinget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum sé dedisset, paratis repētè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam ei obuiam cū his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principium congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

[a] *Fiducia Adadi in milite.*

[b] *Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicitus est.*

Ann. mundi 3040. Ante Christum natum 924.

est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus [a] verò lõgo spatio Syros persecutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulẽtis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domũ in vrbẽ reuersus est. Cæterùm propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurum enim Syrũ iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus cõmittatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorũ retineret, & satrapas illis præficeret, supplementũmque in sua ditione, tã equitũ quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitũ in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris cõtulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriã pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in cãpis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motũ est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex aduerso instruxit. Nec mora col-

a *Victoria Achabi à Syris reportata.*

b *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

ta collatis signis acriter vtrinque pugnatū est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientiū equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorū ruina oppressi sunt circiter viginti septem millium, prælio verò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot finitimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israelitici Regis prædicātibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, quum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititicium eius in perpetuum futurum. Tum [a] ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrísque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta sacrāmenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptúmque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratiis, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurúmque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere [b] deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum

An. mundi 3041. Ante Christum nat. 923.

a *Achabus in gratiam recepto Adado, fœdus cum eo facit.*

b *Achabus ob dimissum ab ipso Adadum tangitur.*

An. mundi 3041. *Ante Christum natum* 923.

contra Israelitas expeditionis exitum Prophe-
ta quidam, nomine Micheas, accessit ad quen-
dam Israelitam, iussítque eum vt vulnus sibi in
caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui
quum patere nollet, daturum inobedientiæ pœ-
nam prædixit, & leonis incursu periturũ. Quod
quum ita euenisset, alterum Propheta adiit, i-
dem imperãs. A quo incunctanter ictus, & ver-
ticem saucius, obligato capite venit ad Regẽ,
dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno
captiuum quendam asseruandũ accepisse: quo
fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur
ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc
interminatus sit, si captiuus effugeret. Respon-
dente verò Achabo meritò id passurum, *solu-*
to capite agnoscendum se Micheas præbuit.
Hac autem arte vsus est, quò maiorẽ vim ver-
bis suis adderet. Ait enim Deum in Regem a-
nimaduersurum, quòd Adadum hominem im-
pium & contra diuinitatem contumeliosis di-
ctis furentem elabi permisisset. Futurum enim
vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & po-
pulus eius ab exercitu. Rex [a] libertate Prophe-
tæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, &
vehementer ea prædictione contristatus do-
mum se recepit.

a *Præmium piorum doctorum.*

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

CAP. IX.

[b] *Pietas Iosaphati.* 2. *Paral.* 17.

HActenus de Achabi rebus, nunc ad Iosa-
phatum Hierosolymorum Regem reuer-
tor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes
ditionis suæ dispositis, ne illas quidẽ sine præ-
sidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræ-
mitica de Hieroboamo decem tribuum Rege
ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxi-
liatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac

pius

pius,& per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est,vt & ipsi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eũ muneribus declarauerunt, vt hinc quoq; tã diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incremẽtum caperent. Anno autem regni sui tertio cõuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis,iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earúmq; obseruantiam atq; religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamẽ huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ [a] quoq; gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiã & ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcẽtos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Munivit [b] etiã magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contra hostem aluit; ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamin ica sagittariorũ peditum ducenta millia,alius pręterea dux nomine Ochobatus ductabat centũ octuaginta scutatorum millia, absq; mĩlitibus, qui per oppidorũ præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cũmq; libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento,vino & carnibus. rogatúsque est ab Achabo,vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret,ad recipiendam vrbem Ramathã in Regione Galaditica,quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito;

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Pax tempore Iosaphati.*

b *Iosaphati exercitus.*

c *Iosaphati cum Achabo in Syros expeditio.* 3. Reg. 22.

Ann. mundi 3047. Ante Christum nat. 917.

quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò cēsebat, si qui Prophetę essent, accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.

CAP. X.

a *Pseudoprophetæ placentia prædicunt.*

ACHABUS [a] verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit, Regi bellū contra Adadum mouenti victoriā & vrbis dominiū, propter quā bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellū suadentibus: vincendum enim Syrū, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorū verbis, & quòd falsi vates essent: percontatúsq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiā futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foréq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari [b] Michæam Iemblæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat: cęteros omnes Prophetas victoriā Regi prædicere. Respondit vates sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum sc quicquid ex eo de Rege cognouerit.

b *Michæas verus Propheta.*

Vbi

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, nō aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumib. redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michęa verò constanter asseuerante sę nihil nisi iussu Dei prędicere, illum verò spe victorię solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendū sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnius è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandū quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd perituru sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidētius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias cōtra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum prostruens. Sedecias verò

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 914.

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. Reg. 22. al. 12.

aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deū significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quærtitans ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquā præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vatinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri [a] verò primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciē, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandarum fuerat, solum [b] Achabum ad necē quærendo, nec tamē inueniendo, tandē vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertū sagitta, Regem per thoracem in pulmonē sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigā iussit currū extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cúmq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámq; apperente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per ca-

[a] *Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.*

[b] *Achabus in prælio vulneratus moritur.*

duce-

ducentorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Elię prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramatham, iuxta Michęæ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionē euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 914.

a *Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambebant.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitarum bello pestes superat.*

II. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*

VII. *Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.*

XIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*

V. *Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.*

VI. *Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*

VII. *Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cæsa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

VIII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.*

X. *Amasia victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XI. *Quomodo Orias vicinas gentes subegerit.*

XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos, in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramus

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

CAP. I.

Anno mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

IOSAPHATO [a] autem Regi post suppetias cõtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Prophetaleus occurrẽs, reprehendit eũ, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suá bonitatẽ, licet malè, quod nõ debuerat, fecerit. Post eam admonitionẽ Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populũ [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultũ pietatis docendo: cõstitutísq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderẽt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si graviores cõtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negocijs maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantẽ esse deceat, in qua & tẽplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorũ numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam, Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cũ Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinã castra me-

4. Reg. 3. 2. Paral. 19. 20.

a *Iosaphatũ Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat reprehẽdit.*

b *Iosaphatus cultum verum renouat.*

c *Iosaphatus magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. *Ante Christum nat.* 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Ioſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu m Regnum ſuum iam itrupiſſe, territus concionem aduocat: & [a] ad templum verſus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei ſuggerat, quantum ſatis ſit ad ſumendã de hoſte pœnam audaciæ. In hoc enim templũ id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoſte immineat periculum, ibi populus coràm numen præſens inuocet, diuináque ope adiutus inuaſores ſuos malè mulctatos arceat, volentes quæ ſemel diuina munificentia contigere, per vim ad ſe retrahere. Sic precatus eſt lacrymans, accedente eodẽ totius populi cum vxoribus liberis ſupplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deũ [b] preces exaudiuiſſe, & ipſum pugnaturũ ſe polliceri pro ſuæ religionis hominibus. Mox edicit vt in craſtinum ſe parent, ituri obuiã hoſtibus, & occurſuri eis Engaddam inter & Hieroſolyma, ad quendam clinũ, cui nomẽ Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoſte confligant, ſed pugnantem tantum pro ſe Deum quieti ipſi ſpectatores cõſiderent. Poſt hoc oraculum Rex & totus populus proſtrati in faciem gratias agendo adorabant Deũ, & Leuitæ organis ſuis hymnos accinebant. Diluculo verò progreſſus Rex in ſolitudinem ſubiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum eſſe prædictioni Propheticæ, & non ſtruendam quidẽ aciẽ, ſed in primo agmine conſtituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendáſq; Deo gratias non aliter quàm liberam iam ab hoſte patria. Placuit omnibus Regis cõſilium, idque mox etiam exſequuti ſunt. Deus

[a] *Precatio Ioſaphati in templo Hieroſolymitano pro victoriã obtinenda.*

[b] *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Ioſaphatus victoriam peperit.*

[a] verò

a. verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debacchentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorē & sanguinē victoria contigisset, permisit b suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáq; fuit multitudo, vt ęgrè per integrū triduum omnia spolia legerēt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandā conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à c quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuū Cōuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cū exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eā Regi sanctitatis ac pietatis opinionē conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarū nauiū, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quòd nō benè regerentur præ magnitudine. Quo factū est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Iosaphato. Achabi d verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis & Hieroboami primi, Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solita

An. mundi 3048. *Ante Christum nat.* 916.

a *Ammanita & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Iosaphat apud quoscunqi.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.* 4. Reg. 1.

Anno mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morbóq; ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorũ verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium Deũ non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberétq; eos reuerti, & Regi dicere, eum nõ reualiturũ. Quod quũ Elias fecisset, nunciis his auditis, cõfestim ad Regẽ reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse, virum quendam, vt vetuisse vlterius progredi: iussisséq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente, vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Eliam per hæc descriptũ à nuntiis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regẽ venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò perttahat. Ille [c] præfatus se prodigiũ editurum, quo verus Propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus missõ, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malũ hoc eis imprecatus est: móxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit, quorum clade ad Regem perlata, iratus aliũ centurionẽ cum totidẽ militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni voles sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quòd esset corda-

a. *Ochozias grauiter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.*

b *Forma & habitus Eliæ Prophetæ.*

c *Ochozie milites, Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.*

tus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum vbi tũ erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Nõ ignoras, inquit, quod vt Regis mãdato pæam, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horũ militum volens ac libens deſcende, nóſque ad Regem ſequere. Tũ Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad Regẽ, afflatus numine: *Hæc*, inquit, dicit Dominus: *Quia me pro* Deo nõ habuiſti, quẽ de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eũ, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendũ mittere maluiſti, ſcito te moriturũ. Nec [a] multũ exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret. Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſq; mortalium quiſquã ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit [c] Eliſæũ, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit antè vniuerſale diluuiũ, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è cõſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini vnquã fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratré regno, Moabitarum Regi Miſę bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] poſtquã domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidẽ amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ cõtra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno defe-

An. mundi 3049. *Ante Chriſtum nat.* 915.

a *Ochoziæ abſque liberis decedentis Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit.*

b *Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus.* Hedio & Ruffinus Cap. 2. 4. *Reg.* 3.

c *Eliſæus.*

d *Ioramus à Moabitarũ Rege auxilium petit.*

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxii, in eam expeditionem pertracturũ. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splẽdidè ab eius loci Rege exceptus, cũ de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cũ hospite, & cum Rege Idumæorum, & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrãtibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum nõ desperantibus Ioramus dolosis impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus tradereti Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, cõsolabatur eum: iussitq; perquiri nunquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset cõsuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Elię discipulum [b] Eliseum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmq; ad illius tabernaculũ veniissent, quòd fortè extra castra fixerat rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt abstineret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas cõsuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt respõsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nõ fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absq; vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt milici & iumentis abundè potu suppetente, nullum

a Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.

b Eliseum Reges consulunt.

c Eliseus pluuiam vẽturam & victoriam prædicit.

nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hęc loquuto Propheta, sequẽti die prius quàm sol oriretur torrẽs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumęã trium dierum itinere inde distantẽ demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autẽ Moabitarũ vt audiuit tres Reges cõtra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suã impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquã in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falso [a] opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorũ sanguinẽ per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruẽtes vel ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prędis abactis exhauserunt, & ruta eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontésque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quãdã vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt. quòd vbi præter spem nõ succes-

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

a *Mira hostium excæcatio, per fluenti umbram facta.*

b *Hebræorũ contra Moabitas victoria.*

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

sit in vrbem reuersus tem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filiũ, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, totò hostili exercitu inspectãte, holocaustoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantã necessitatõ miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus b verò post hanc expeditionem pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsq; est in vrbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

a *Moabitarum Rex filiũ proprium sacrificat.*

b *Iosaphati mors.*

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

CAP. II.

c Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum. 4. Reg. 4.

c Filiis, quos complures reliquit superstites Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarũ Rege cõmune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tũ recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inserere nostræ narrationi operæpreciũ duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adiit, dicẽs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum æris alieni cõtraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactũ eius miserans opem aliquam præsentem afferret. Qui sciscitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter

præter olei paululum in fidelia. tum [a] propheta iubet illam ire, & acceptis cõmodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribúsque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad vnum omnibus ad propheram reuersa rem totã illi retulit. Ille consuluit, vt diuẽdito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eũ volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per cõuicium proditores appellauit, minatus etiã mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondẽte, non rectè cum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerãt: sed scire debere: quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet, prodátq; vel occultissima cõsilia, iussit eos per nũcios explorare: in quanam vrbe Elisæus habitet, renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cõprehenderent: qui noctu vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellẽt eum capere, trepidè accurens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio: rogauítq; Deũ, vt ad cõfirmandũ famulũ præsentẽ se & auxiliatorẽ ostenderet. Tũ Deus ex-

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

a *Elisæus viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat subet.*

b *Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.*

4 *Reg. 6.*

c *Elisæus Dothaim hostibus cingitur.*

d *Angelus circa Elisæum Prophetam.*

VII. *Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.*

XIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*

V. *Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.*

VI. *Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*

VII. *Gotholia per summum nefas Hierosolymũ regnum occupat, qua post sextum annum casa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

VIII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumaeos & Amalecitas ducto victor euadit.*

X. *Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XI. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*

XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthaeis in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramus

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

CAP. I.

Anno mūdi 3028. Ante Christum nat. 916.

IOSAPHATO [a] autem Regi post supplicias cōtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrēs, reprehendit eū, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suā bonitatē, licet malè, quod nō debuerat, fecerit. Post eam admonitionē Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populū [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultū pietatis docendo: cōstitutisq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderēt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cōtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantē esse deceat, in qua & tēplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cū Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinā castra me-

4. *Reg.* 3. 2. *Paral.* 19. 20.

a *Iosaphatū Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat reprehēdit.*

b *Iosaphatus cultum verum renouat.*

c *Iosaphatus magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distãtam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Ioſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in Regnum ſuum iam irrupiſſe, territus concionem aduocat: & [a] ad templum verſus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei ſuggetat, quantum ſatis ſit ad ſumendã de hoſte pœnam audaciæ. In hoc enim templũ id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoſte immineat periculum, ibi populus coràm numen præſens inuocet, diuináque ope adiutus inuaſores ſuos malè mulctatos arceat, volentes quæ ſemel diuina munificentia contigere, per vim ad ſe retrahere. Sic precatus eſt lacrymans, accedente eodẽ totius populi cum vxoribus liberis ſupplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deũ [b] preces exaudiuiſſe, & ipſum pugnaturũ ſe polliceri pro ſuæ religionis hominibus. Mox edicit vt in craſtinum ſe parent, ſturi obuiã hoſtibus, & occurſuri eis Engaddam inter & Hieroſolyma, ad quendam cliuũ, cui nomẽ Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoſte confligant, ſed pugnantem tantum pro ſe Deum quieti ipſi ſpectatores cõſiderent. Poſt hoc oraculum Rex & totus populus proſtrati in faciem gratias agendo adorabant Deũ, & Leuitæ organis ſuis hymnos accinebant. Diluculo verò progreſſus Rex in ſolitudinem ſubiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum eſſe prædictioni Propheticæ, & non ſtruendam quidẽ aciẽ, ſed in primo agmine conſtituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendáſq; Deo gratias non aliter quàm liberæ iam ab hoſte patriæ. Placuit omnibus Regis cõſilium, idque mox etiam exſequuti ſunt. Deus

[a] *Precatio Ioſaphati in templo Hieroſolymitano pro victoriã obtinenda.*

[b] *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Ioſaphatus victoriam peperit.*

[a] verò

Ann. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

a verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debacchare ntur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorẽ & sanguinẽ victoria contigisset, permisit b suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáq; fuit multitudo, vt ægrè per integrũ triduum omnia spolia legerẽt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandã conuallem, porentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à c quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuũ Cõuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cũ exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras g^ntes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eã Regi sanctitatis ac pietatis opinionẽ conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarũ nauiũ, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quòd nõ benè regerentur præ magnitudine. Quo factũ est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Iosaphato. Achabi d verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis & Hieroboami primi, Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus

a Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant.

b Ammanitarum spolia.

c Laus & nomen Iosaphat apud quoscunq;.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum. 4. Reg. 1.

Anno mundi 3048. Ante Christum nat. 916

etat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morbóq; ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorũ verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium Deũ non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberétq; eos reuerti, & Regi dicere, eum nõ reualiturũ. Quod quũ Elias fecisset, nunciis his auditis, cõfestim ad Regẽ reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse, virum quendam, vt vetuisse vlterius progredi: iussisséq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente, vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Quj cum intellexisset Eliam per hæc descriptũ à nuntiis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regẽ venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Ille [c] præfatus se prodigiũ editurum, quo verus Propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus missò, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malũ hoc eis imprecatus est: móxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit, quorum clade ad Regem perlata, iratus aliũ centurionẽ cum totidẽ militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volẽs sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quòd esset corda-

a. *Ochozias graviter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprobatur.*

b *Forma & habitus Eliæ Prophetæ.*

c *Ochozię milites, Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.*

tus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum vbi tũ erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Nõ ignoras, inquit, quod vt Regis mãdato paream, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horũ militum volens ac libens deſcende, nóſque ad Regem ſequere. Tũ Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad Regẽ, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo nõ habuiſti, quẽ de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eũ, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendũ mittere maluiſti, ſcito te moriturũ. Nec [a] multũ exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret. Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſq; mortalium quiſquã ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit [c] Eliſæũ, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit antè vniuerſale diluuiũ, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è cõſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini vnquã fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratrẽ regno, Moabitarum Regi Miſę bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri autea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] poſtquã domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidẽ amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ cõtra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno defe-

An. mundi 3049. Ante Chriſtum nat. 915.

a *Ochoziã abſque liberis decedẽte Ioramo fratri ſuccedenti locum facit.*

b *Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus.* Hedio & Ruffinus Cap. 2. 4. Reg. 3.

c *Eliſæus.*

d *Ioramus à Moabitarũ Rege auxilium petit.*

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxii, in eam expeditionem pertracturū. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splēdidè ab eius loci Rege exceptus, cū de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cū hospite, & cum Rege Idumæorum, & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberiātibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum nō desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, cōsolabatur eum: iussitq; perquiri numquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset cōsuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum [b] Eliſæum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmq; ad illius tabernaculū veniissent, quòd fortè extra castra fixerat rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt abstineret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas cōsuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt respōsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nō fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absq; vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt milici & iumentis abundè potu suppetente, nullum

a *Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.*

b *Eliſæum Reges consulunt.*

c *Eliſæus pluuiam vēturam & victoriam prædicit.*

nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hęc loquuto Propheta, sequẽti die prius quàm sol oriretur torres magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumęã trium dierum itinere inde distantẽ demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autẽ Moabitarũ vt audiuit tres Reges cõtra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suã impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquã in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorũ sanguinẽ per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruẽtes vel ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, diruta oppidis totam regionem prędis abactis exhauserunt, & ruta eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontésque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quãdã vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa saperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt, quòd vbi præter spem nõ succes-

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

a Mira hostium exacerbatio, per fluentis umbram facta.

b Hebræorũ contra Moabitas victoria.

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

sit in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filiũ, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectãte, holocautoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantã necessitatõ miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus b verò post hanc expeditionem pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsq; est in vrbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

a *Moabitarum Rex filiũ proprium sacrificat.*

b *Iosaphati mors.*

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

CAP. II.

c *Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum.* 4. Reg. 4.

c Filiis, quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarũ Rege cõmune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tũ recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inserere nostræ narrationi operæpreciũ duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adiit, dicẽs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum æris alieni cõtraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc matiti benefactũ eius miserus opem aliquam præsentem afferret. Qui sciscante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter

præter olei paululum in fidelia. tum [a] propheta iubet illam ire, & acceptis cõmodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribúsque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Parut mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totã illi retulit. Ille consuluit, vt diuẽdito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eũ volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, rarus à suis detectas: & vocatis domesticis per cõuiciũ proditores appellauit, minatus etiã mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondẽte, non rectè cum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerãt: sed scire debere: quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet, prodátq; vel occultissima cõsilia, iussit eos per nũcios explorare: in quanam vrbe Elisæus habitet, renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cõprehenderent: qui noctu vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellẽt eum capere, trepidè accurens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio: rogauítq; Deũ, vt ad cõfirmandũ famulũ præsentẽ se & auxiliatorẽ ostenderet. Tũ Deus ex-

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

a *Elisæus viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat iubet.*

b *Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.*

4 *Reg. 6.*

c *Elisæus Dothaim hostibus circumdatur.*

d *Angelos circa Elisæum Prophetam.*

An. mundi 3050. Ante Chri. nat. 914.

oratus ſpecie magni equitatus & curruũ circa Eliſæũ famulo vidẽdã exhibuit, ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quiſquã timeret amplius. Poſtᵃhæc vates iterũ Deũ orauit, vt obſcuraret oculos hoſtiũ, caliginẽ immiſſa præ qua agnoſcere ipſũ nequeãt, & impetrato hoc quoq; dedit ſe in mediũ illorũ, interrõgans quẽ quærerẽt, quibus reſpondentibus, Eliſæũ prophetã ſe quærere, pollicitus eſt hũc ſe traditurũ eis, ſi ad vrbẽ, in qua ille eſſet, ipſum ſequerẽtur. atq; ita vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerãt, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramũ Regẽ iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deũ miſſis impetrat, vt purgatis hoſtiũ oculis, caliginẽ illã tolleret. at *illi recepta oculorum acie concluſos ſe* animaduerterunt in mediis hoſtibus. cúmque attoniti & inopes conſilij hærerent in tã prodigioſo negotio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potẽtia ignaros omniũ eò loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali mẽſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendidè tractatos Syros ad Regẽ eorum Adadum remiſit: Illi reuerſi omnia, quæ eis cõtigere ſuo Regi renunciãt: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimúlque vatis diuinitatẽ, nihil poſthac cõtra Iſraelitarum Regẽ clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere, potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatíſque ingentibus copiis, vniuerſas contra eũ educit. qui putãs ſe imparẽ ſi collatis

ª *Syros obcecatos Eliſæus in Samariam ducit, eóq; ſuadente. Ioramus liberaliter ac ſplẽdidè eos tractatos remittit.*

collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus, Adadus [a] verò cogitãs, si nõ machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationẽ aggreditur. Tanta autẽ Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigẽtiam intra Samariam vẽniret octuaginta denariis argẽteis caput asini, & quinq; denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice cõdimenti emerẽt: nihilque magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrẽ per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clã admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cũmque mulier quædã exclamasset: Miserere domine: putãs eam aliquid cibi petere. comotus ira malè precatus est ei, negãs sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire posset aliquid. illa verò dicẽte, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibũ molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat. iubet quid rei sit exponere. Mulier [b] ait, se cum amica quadã vicina pactã, vt quandoquidẽ nullum aliud adsit contra famem remedium iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se alerent. Se prius suũ occidisse, quo hesterna die cõsumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem á pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demũ defuisse ad calamitatum summam, ira cõtra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tãtis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestímque mittit qui caput illi imputet. Et [c] ille quidem ad cædem

An. mundi 3050. *Ante Christum nat.* 914.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

a *Samaria à Syris obsessa.*

b *Fames in Samaria tanta, vt mulier mulierem filium coqué deret.*

c *Ioram Elisæo mortẽ minatur.* 1. Reg. 7.

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

eius properabat, Elisæum verò Regis ira nõ latuit: sed domi sedens cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit quĩ caput mihi adimat. nunc aduentum eius obseruare, vt dũ erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illũ remoremini. mox enim Rex ipse aderit mandati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominem venientẽ excludũt: móxque Ioramus ad se reuersus & veritus ne cædes acceleretur, quantũ potuit, ad Elisæum properat, interuẽturus suo cohibiturus, missum à se hominẽ, & vatẽ periclitantẽ seruaturus, quò vt vẽtum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus secum eiusdem despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in crastinum: eadẽ hora qua tum Rex ad se veneras futurã magnã rem ad victũ necessariarum abũdantiã, ita vt publicè in foro vno siclo veniret satũ similæ, & vno æquè siclo duo sata hordei. His dictis Rex cũ suo comitatu supra modũ exhilaratus est, propter expertã toties prædictionũ fidẽ: tũ quoque nihil addubitãs, & præsentem difficultatem spe futuri subleuãs. amicus autem quidam regis, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tũ Rex fortè familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdũ sit sperare similæ ac hordei pluuiã, ita nec quod tu dicis, mihi sit verisimile. Tũ propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modò, nõ frueris etiã. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter sæuientem famem nihil ex vrbe cibarij acciperent, & siue in vrbẽ reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereũ-

4. Reg. 7.

dum

Anno mundi 3050. Ante Christum natum 914.

sum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: vt siue eis parceretur, viuerent. siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postquam comprobata est, nõctu eunt in castra hostiũ. Ea [a] nocte Deus Syros exterruit: immisso in aures totũ sonitu quasi curruum & armatorum aduentantiũ, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regẽ Ægypti & Regẽ insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitũ. Hæc nuncianti-bus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris, & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediũt, relictísque intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis totã spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi [b] verò illi Samaritæ ven ẽtes in castra Syrorũ in ipso valli aditu ingens silentiũ & magnã rerum copiam deprehẽdunt, progressique vlterius ad vnũ quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædã extra vallũ elatum in quodam loco abdunt: mox alterum tentor um aggressi faciunt similiter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim cõspecto. Vnde facilè coniectãtes de abitu hostium, damnabant suam negligentiã, quòd hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio, quo propter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostiũ eis significant. illi porrò excubitoribus regiis idem renunciãt. Rex cognito negocio, amicorũ & ducum cõsilium aduocat, ait rem sibi suspectam ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, despgrantes vrbem fame expugnari

a *Fuga hostium ob terrorẽ à Deo immissum.*

b *Leprosi Samaritanu hostium castra deserta esse significant.*

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

posset: vt si ad diripienda castra, quasi fuga delata procurrant, repentè cooriri cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniat, & cauti sint, neque temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciunt. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque, a sibi videri mittendi duos equites qui omnia Iordanem vsque explorent: qui si fortè intercipiãtur, cautiores fore cæteros ne & ipsi temerè progressi circũueniantur, nec duorũ equitum fore grauẽ iacturam, quos fors casus alioquĩ fames absumeret, id Regi placuit, & euestigio misit, qui omnia dispicerẽt. illi renunciãt nihil se per viam reperisse hostiũ, sed passim iacere arma iactata, & frumentum, reliquáisque sarcinas, quo expeditiores fugerẽt. his b auditis Rex multitudine ad castrorum direptionẽ emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorũ genera, præterea tantũ inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tãta enim fuit abundãtia, vt duo sata hordei sicli emerẽtur, & eodẽ precio satum similæ, iuxta Elisæi vaticinium. satũ autem continet modium Italicum & dimidiũ, solus autem hac copia non est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruẽtis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcãdo obtererẽt, ipse hoc passus est, atque ita interiit, quemadmodum c Elisæus prædixerat, cũ prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se vanã cum exercitu in fugam coniectum,

a Exploratores.

b Castra hostium à Samaritanis diripiuntur.

c Verum oraculorum Dei.

& vanum

& vanum fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus [a] omnino aduersum se habere numen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cúmq; [b] per idem tempus Elisæus Damascum inuiserat hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaëlem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azaël assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus fecit, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado Rege missum, vt offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renũciare iusso, tantum [c] moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus verò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaële deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, quòd me Israelitarum misereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnãtes mulieres. Azaële verò dicẽte, & vnde mihi vires vt hæc faciã, ait sibi diuinitus significatum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Atq; ita Azaël reuersus ad suũ dominium, melius eum habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iecto, præfocati à se regiã occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsque in præsens tempus, tã Adadus quàm Azaël eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tũ propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè

Ann. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

a *Incredulitatis pœna. 4. Reg. 8.*

b *Elisæus ab Adado agro tanto consulitur.*

c *Veritas de Adadi morte, & regno Azaëli tradendo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant. & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lętus tandem aliquando licere sibi in pace viuere. Alter[a] verò Ioramus qui Hierosolymis impetitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatū iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatē attinet, nactus ad hoc magistram idoneā Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eū, & populi religionē deprauare non destitit. Accidit [b] interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent, cæso Rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius soliū imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: &, exultis vicis finitimis, nō est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tātus autē fuit hominis furor vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos cōscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur [c] ab Elia propheta epistola, vindictam Dei minitans quòd contempto patrum suorum exem-

Au. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

4. Regum 8.

a Ioramī impietas.

b Idumæorum apostasia

c Ioramī scelera ab Elia per literas accusantur.

plo-

plo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoq; lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Exercitus Ioramo deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc[a] multò post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Ioramo regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine, post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat.[b] malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ iudicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde cõiectans quàm inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec cum Regia

a *Arabum contra Ioramum expeditio. 2. Paral. 21.*

b *Mors Ioramj.*

funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo, populus Hierosolymitanus Ochoziani in paternum solium imposuit.

Ann. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

CAP. IIII.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbē se posse recipere. magno [a] prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azatā vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illā vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eū Ramathā, vt [b] eo delibutum Ieum Regē appellaret, diceréq; se authoritate diuina Regem eum eligere, mādatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugiētis more iter facere. nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedénsq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cùm surgens secutus ipsum esset in cōclaue, iuuenis depromptū oleum in caput eius effudit, Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela cōtra omne fas occcisi sunt: vt quēadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatē interiēre funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

[a] *Ioramus ex pedicie in Ramathā. 4. Reg. 9.*

[b] *Ieus in Regem vngitur, Deo sic mandante.*

locutus è conclaui se proripuit, nolēs à quoquā conspici. Ieus autem statim in concessum ducū prodiit. Percontantibus autem illis, qua de causa veniisset is iuuenis, & insanum videri ducentibus: rectè, inquit, cōiecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnū populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hęc vbi prolocutus est, vnusquisque ducū detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & pso superimpositō, tubis & cornibus iussērūt signa canere, Ieum nouum Regē consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cū exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Venerátq; eò per officium cognationis etiā Hierosolymorū Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ann. mundi 3060. Ante Christum natum 904.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

CAP. V.

Milites[a] verò lætu imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramū, illis insciis, peruenire, & quid agatur renūciare valeat. Ieus interim stipatus equitū lectissimis, ad Iesraelā sublimis curru properè vehitur. quo ille appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduenire agmen equitum. Ille cursū

a *Iorami cadet.*

An. mundi 2060. Ante Christum nat. 904.

mittit quendã equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis, hoc speculator cùm vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cũ illis, mox & alterum à Rege missum Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremò ipse conscẽso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illò venisse diximus, exiuit illi obuiam. *nam* lentè & cõposito agmine Ieus incedebat. Hunc [a] Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil sani eum habere in animo flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Iorami in Nabuthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. *id* enim se tum ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At [b] ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat. qui relicto curru, equum properè conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonẽ oppidum, vbi paulò post ex eo vulnere mortuus, relatúsque Hierosolyma, illic sepultus

[a] *Veritas oraculorum diuinorum.*

[b] *Ochozia Regis Hierosolymitani mors & sepultura.*

pultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longè sceleratior. *An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.*

Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usque quartam generationem eius progenies.

CAP. VI.

IEu[a] verò veniente Iezraelem, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descēdere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem, quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus concultata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq. Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorē generis, quòd nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canib. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia[b] septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, Samaritan quibus hortabatur, vt quandoquidem arma viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri possit idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quōmodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppresserat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se verò imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filios,

a *Exemplū vltionis diuinæ in Iezabela vxore.*

4. *Reg. 10.*

b *Achabi 70. liberi Samaritan vrbis educati.*

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

tum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcẽtum altoribus imperãt, vt occiſis illis, præfecta capita ad Ieũ tranſmittant. illi enim miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Ieſraelem miſerũt. Quæ cùm eò perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iuſſit conſtrui; quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebátq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non volente ſolum, ſed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtẽderat. Deinde [a] occiſis quotquot etiã apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, verſus Samariã iter ingreſſus eſt. Et [b] cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Regis Hieroſolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim vtrunq. ab eo necatũ. ille hos quoq. comprehẽſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulò pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine [c] Ionadabus, verus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſentẽcia Deo fecerit omnia, dum impiam Achabi familiã exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt conſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul intraret Samariã. Viſurum .n. quòd nemini malo parceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiẽdi, ad vnum omnes ſupplicia dederet. iucundiſſimũ ſpectaculũ fore viro bono, inſpicere malos dãtes meri-

a *Reliqui Achabi exciſio.*

b *Cades cognatorum 42. Ochoziæ.*

c *Ionadabus.*

eas pœnas antè actorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus,& eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligẽti inquisitione facta,inibi ceperit, omnes ad mortem adegit.cúmque cuperet neminem à falsis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere,dolo vniuersos circumuenit.Cõuocato enim populo,ait se omnes Achabi religiones duplicare velle,idque vt ex sentẽtia Sacerdotum ipsius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire.Celebrandũ [a] enim solennibus victimis diem festũ Bali,quo nomine Achabi Deus vocabatur, ab ea festiuitate si quis Sacerdotum abfuerit,capitalẽ fore.dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui Sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussis omnibus vestes donari.eas cùm accepisset,venit in ædẽ vbi erãt, Ionadabo etiã comitatus, & adhibuit qui scrutarentur,ne quis alienus admiratus sit:nolle se dicẽs vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quenquã talem adesse,& iam sacra parantibus aggressi,foris octuaginta viros è fidissimis armat : quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimãt, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscãtur,interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit,vicarium pro illo moriturũ. Illi verò omnes ad vnum necauerunt,& regia ipsa incensa vrbé externis sacris profanatam purificauerunt.Iste [b] Bal Tyriorum Deus erat,quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorũ ac Sydoniorũ Regis soceri sui coluit , templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cũ reliquo cultu assignatis huius [c] sacris abrogatis Ieus,aureas tamẽ vaccas Israelitas adorare permisit.Nec tamẽ ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio,

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

a *Baalitarũ mactatio.*

b *Bal Tyriorũ Deus.*

c *Ieus posteris Regnum promittitur.*

An. mundi 3060. Ante Chri. nat 904.

qui per Prophetam ſuum ſignificauit, per quatuor generationes poſteros eius apud Iſraelitas regnaturos.

Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, quæ poſt ſextum annum cæſa Pontifex Ochoziæ filium Regem conſtituit.

CAP. VII.

Hedio & Raſſinus cap. 7. 4 Reg. 11.

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum perſequitur [a] Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis ſui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem ſuperſtitem relinquere, ne quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnũ obtineat: id quod quantum in ipſa fuit, perfecit. Seruatus tamen eſt vnus Ochoziæ filius ad hũc fermè modum. Erat Ochoziæ germana ſoror, Ioſabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingreſſa, cùm inter cæſorum cadauera latẽtem nutricis opera anniculum puerũ Ioaſum deprehendiſſet, ablatum furtim domi in ſuo cubiculo abdidit, & ſolo marito conſcio ſex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hieroſolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo [b] demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferãt: datáque & accepta ſilentij fide ſpei pleni negotium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioada ad hoc facinus adſciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in ſuis tribubus potentiores Hieroſolyma nomine Pontificis euocatos ſecum adducũt. ille habere ſe vtile Reipublicæ conſilium ait, aperturũmque eis, ſi id apud ſe continere velint. opus enim eſſe non ſilentio tantum, ſed etiã auxilio.

[a] *Gotholia omne ſemen Regium tollit, vno ſolũ modo Ioaſe, Ozechiæ filio ſeruato.*

[b] *Ioaſum, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem creat eiusq;*

Cúmque

Quinque Sacramentorum ab eis accepisse, tutò se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vobis ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam vestrûm partem custodiam eius templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quæ supereſt, patentem portam, qua itur in regiam, seruate. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam eum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladiis Regē stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductóque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret à regia. Venientē deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice

An. mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

Anno mūdi 3067. Ante Christum nat. 897.

cundati fuerant. Cæterùm [a] Gotholia poſtquã puerum vidit in ſuggeſtu ſtantem, redimitumque corona regia, diſciſſa veſte ſua, magno clamore iubet interfici inſidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi, ducíque in torrentem Cedronis, atque illic pœnas luere. neque enim fas eſſe templum veneficæ ſupplicio pollui. mandauit etiam, ſi quis ei conetur ferre ſuppetias, & ipſum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum eſt, eductã extra portam mulorum Regis illic interficiunt. Vt verò conſpiratio contra Gotholiam ſucceſſit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacraméto ad fidem Regis adegit, incolumitati ipſius tuendæ, regnóque augendo daturos operam. eodem [b] iureiurando mox regem aſtrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obſeruantiam legum quas Moſes cœlitus acceptas ad populum pertulit. poſt hæc ad ædẽ Bali ſacram concurritur, quam Gotholia cum marito foramo conſtruxerat, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum ſacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi [c] verò curam & cuſtodiam ſacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis inſtitutum, Ioadus commiſit: iuſſitq; vt bis ſingulis diebus ſolẽne offerrent ſacrificium, & ſuffitum iuxta præſcripta legis facerent. Deinde quoſdam è Leuitarum numero ianitores ad cuſtodiam templi conſtituit, ne quis pollutus poſſet intro ſubrepere. Hæc vbi ad hunc modum diſpoſuit, cum centurionibus & ducibus, totóque populo, ex templo Ioaſum in Regiam deduxit: cúmq; collocato in ſolio denuo alacriter acclamatum eſſet, populus ad epulas conuerſus feſtiuitatem

per

[a] Gotholiæ pœna.

[b] Rex & populus iuramento ad Dei cultum adſtringitur.

[c] Reſtauratio cultus diuini.

per aliquot dies egit, omnibus scelestæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat [a] Ioasus cum in Regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxit que vxores duas postquam ætate matruit, cõciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

An. mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

a Ioass, qui & Ioadus, Pietas. 4. Reg. 12.

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

CAP. VIII.

ASaël [b] autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ioo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manassitis colebantur, nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendiis, ac ne ab hominum quidẽ cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neq; enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, cõtemptor & ipse numinis religionúmque & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaz a filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum Regem [c] instaurandi templi cupido subiit: vocatóque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia &

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 4. Reg. 12. 13.

b Bellum inter Asaelem & Ioã.

c Instauratio templi.

An. mundi 3089. *Ante Christum nat.* 875.

eorum liberis tuendi & sarriendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non gratum tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quémque pecuniæ quantumlibet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numeratáque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulchertimæ materiei comparauerunt, instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insupérque quotidianis sacrificiis altare adolebatur, atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo [a] autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: móxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iu-

a *Ioasi, Ioadæ mortuo, impietas, eiúsque per Prophetam reprehensio.* 2. Paral. 24.

ris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum mutationē misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectabantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin [a] & Zachariam Pontificis Ioadi filiū Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata est. Azaël enim Syrorum Rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum directa atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum [b] Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorúmque Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarū discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas [c] tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultúsque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatē dignus habitus, qui Regiis monumentis inferretur, cùm vixisset annos quadraginta & septem.

An. mundi 3105. *Ante Christum natum* 859.

a *Zacharias lapidatur.*

b *Templi spoliatio.*

c *Ioas insidiis occisus.*

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

CAP. IX.

4. Reg. 14. a *Amasias Rex Hierosolymitanus.*

IN[a] Regnum successit ei filius Amasias. Anno autē Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regibus impiis, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius[b] copiæ Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supererent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundùm Elisæi vaticinium, quod tempore Azaëli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaëlis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statū breui rediit. Post obitum Ioazæ[c] Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitque regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem animaduer-

b *Vires regni Israelitici fracta, & à Deo restaurata.*

c *Ioas Israelitarum & Samariæ Rex.*

animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His [a] quærimoniis motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eúmque Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari, & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abiit, & [b] Propheta paulo pòst defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longè carissimus. multa enim & mirãda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentũ eius abderent, qđ mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaële autem Rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditatio iure peruenit. Huic [c] Ioas Israelitarum Rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam verò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Ann. mundi 3103. Ante Christum nat. 861.

a *Ioa Elisæum à se Syros ter vincendos prædicit.*

b *Elisæus mors, & eadauer in ipsius monumentũ iecti resuscitatio.*

c *Triplex Ioa victoria.*

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioas Regis eorum reportata.

Anno mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

CAP. X.

SEcundo autem anno Ioæ Regis Israelitarũ, regnum [a] accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue appellata Iudan, mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat. eósque omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorũ liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti, centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum Regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato: decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarũ gentes exercitum ducere. iámque propediem moturus erat in eos, cùm interueniens Prõpheta [b] dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus Rex vtatur auxiliis, alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid à regijs nomine accepissent, ipse cum domesticis tantum copijs

[a] Amasias Hierosolymorũ Rex. 4. Reg. 14. Deut. 24.

[b] Dimissio Israelitarũ. 2. Paral. 25.

copijs

contra prædictas gentes profectus est. Quibus [a] vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnã petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per tupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorũ millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetũ in eius regnum faciunt, & progressi vsq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsisque tribus colonorum millibus. Amasias verò post victoriã factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo venerari asportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ [b] à Propheta cõuentus est mirari se dicente, si hos Deos crederet, qui cultoribus suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illũ hac dere esse quietum, minatus supplicium si negociis alienis miscere se pergeret. tũ ille, se quidem quieturum dixit, Deum tamen vltorẽ hvjusmodi nouitatibus non defore. Nec [c] multò post Amasias felicitatem suam, cuius tamẽ autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ Regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut ante hac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni, paruit: quòd si nolit vltrò facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit. Rex Ioas Regi Amasiæ. Olim in eodem monte Libano cupressus erat & cardus, hic à cupresso fi-

Ann. mundi 3106. *Ante Christum nat.* 858.

a *Amasiæ de Idumæis victoria.*

b *Amasias à Propheta propter Idolatriam reprehenditur.*

c *Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarũ Regem expeditio.*

An. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

liam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduũ. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tantus repentè pauor ac cõsternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus cõsererentur iã terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuib. vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit, ac tum demũ dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc [b] quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia faneratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

a *Amasias ab Israelitarum Rege capitur: Hierosolyma dirutur & templum spoliatum.*

b *Amasias occidit.*

Quomodo Oziæ vicinas gentes subegerit.

An. mundi 3110. Ante Chr. num. 854.

CAP. XI.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totúsq; idolis deditus, nihil sibi non permittēs, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris, ditionem [a] suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsq; Amathem vrbem, ad meridiem verò vsq; Asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorū proditurum, nō dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus [b] enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, nō ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciciliæ: exorta autem vehementi tempestate, ita vt periculū esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebāt: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cúmque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Prophetæ obtigit. percōtantibus quisnā esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræū esse,

Hedio & Ruffinus Cap. 12. 4. Reg. 14.

a *Ampliatio regni Israelitici.*

b *Ionas à Deo in Nini regnum profiscens, insso nauigio conscendit, & in mare precipitatur.*

An. mundi 3136. Ante Christum natum 828.

& Prophetam Dei maximi, consuluítq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitam suæ fidei cõcredidisset, in tam manifestum exitiũ mittere. tandẽ vrgente periculo & nauim tantum nõ mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem sedata est, Ionam autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo eratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõstitisset, prædicauit quòd paulo post amissuri essent imperiũ Asiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in cõmentariis. Hieroboamus autem exactis feliciter in suo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus, ac iustus, & magnanimus, prouidendíq; rebus solers & industrius: is, susceptа expeditione in Palæstinos, prælio victos vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & cõdita vrbe ad mare rubrum præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterũ ad curã vrbis se cõtulit, quicquid enim mœnium vel vetustate labefactũ erat, vel superiorum

a Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Iona 2. & 3. 4. Reg. 14. 15.

b Hieroboami mors.

c Ozias Rex Iudæ.

d Ozias expeditio, & vrbis per eandem restauratio. 2. Paral. 26.

riorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbē victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæductus quoque non paucos extruxit. habuit [a] etiam iumentorum aliarúmque pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cúmq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram variis arborum cæterarúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia número: edocuítq; exercitum phalangis ordinō struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas, præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dúmq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternā cœpit nō magni facere, nec religionis nec pietatis admodū obseruans, ità vt ad paternā impietatē videretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderatè ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templū ad aureum altare Deo suffitū facturus astitit. Accurrit eō mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotū globo stipatus, & Regem cōpescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datū suffire, qui sint ex Aaronis genere, iubebátq; vt exiret, & Deum talibus factis pro-

An. mundi 3150. Ante Christum nat. 814.

a Otio & quietā & exercitum.

An. mundi 3170. Ante Christum nat. 794.

uocare ad iram desineret. Tum [a] Rex cõmotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est. & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissõq; supernè templo radius solis os Regis improbum fecit, quod euestigio lepra cõtactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodẽ terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Froge, d. mi-

a *Ozias vocatus ſuã prãſumptionẽ, punitur lepra, ob quã vrbe cedere cogitur.*

diũ mõtis ad occidentẽ vergentis reuulsum & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis mõtis cõstitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò postquã in facie Regis leprã animaduerterunt, diuinitus inflictã ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerũt. at ille pudore calamitatis iã modestior, paruit, superbiæ cum impietate cõiunctæ tã miserabili pœna mulctatus, & cũ aliquãdiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iotham Rempubl. administrante, mœrore tandẽ confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultúsq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarũ [b] autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Seleſmus is fuit Iabesſi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die malè partũ regnũ malè perdidit. Manaemus [c] enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbẽ erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis properè venit ad Samariam, & prælio victum Seleſmum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est, oppidani verò obstinatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaq; agrum vastauit, & postremò vrbem quoq; vi cepit: & quod esset

b *Cades Zachariæ Regis. 4. Reg. 15.*

c *Manaemum Israelis Rex.*

Thapsenſibus [a]infensus omnes ferro confecit, ne tenerę quidem ętati parcens, & nihil sibi ad extremā crudelitatē reliquū faciens, quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorū Rege Phullo, non ausus est cum eo in certamē descendere, sed [b]pactus M. talentis argenti, maturè se ab ea vexatione redemit. hanc summā Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multò post mortuus, Samarię sepultus est, [c]Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis duobus tantū annis regnauit. quibus exactis in cōuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autē hic Phaceias principatū annis xx. dubium impius magis an iniustus. Huius [d]tempore Teglaphalasſar Assyriorū Rex Israelitas aggressus, subacta Galaaditica regione, & quicquid trans Iordanē colitur, vicináq; Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suū regnū traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia natus matre vrbani generis nomine Ierusa. huic [e]Regi nulla virtus defuit, erga Deū pio, iusto erga homines, & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter fartiendū curauit. in tēplo vestibulū refecit & porticus: mœnisū partem labantē restituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmuniuit, Ammanitas etiā prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantúmque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam

Anno mundi 3185. Ante Christum nat. 779.

a *Thapsensium trucidatio.*

b *Pax nummis redimitur.*

c *Phaceias.*

d *Translatio Israelitarum.*

e *Pietas Iothami.*

Hedio & Rufino Capua.

An. mundi 3287. *Ante Christum nat.* 777.

extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce [a] Niniue piscina aquarum fluctuãs, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicéntque, state, state, eripite aurũ, eripite argẽtum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorũ? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabũt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quę nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

[a] *Vaticinium de excidio Niniue. Nahum. 2.*

Rase Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

CAP. XII.

IOthamus autẽ è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in Regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui [b] erga Deũ impiissimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus [c] etiã proprium filium holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc [d] ita insanientem duo simul Reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarum bello aggrediuntur (erãt enim

Iosephi Cap. 13.

[b] *Achazes impietas.*

[c] *Filij oblatio.*

[d] *Impietatis pœna.*

enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multũ diúque frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad mare rubrũ Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est, Hierosolymitanus autẽ Rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarũ Rege non inferiorem viribus: eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prœlium, propter tot impia facinora victus est. centũ a enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cũ Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectũ adeptus interemit, & Escanam tribus Iudæ copiarum ducem viuũ in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt. & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas b autẽ quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrés illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus Regi Achazæ iratsceretur. incusabátque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent: quod ni faciãt, Deum ab illis pœnas exacturũ. post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine cũ aliis tribus negabãt se passuros, vt ciues sui captiuos

An. mundi 3204. Ante Chri. nat. 760.

Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

a *Strages exercitus Iudaici.*

4. Reg. 16.

b *Israelita Obela suadẽte ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domũ remittunt.*

An. mundi 3207. *Ante Christum nat.* 757.

in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longè abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.

CAP. XIII.

ACHazes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regẽ Teglaphalassarem legatione, auxiliũ ab eo petiit cõtra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnã pecuniam illi pollicẽs, in præsens etiã magnifica munera mittẽdo. Quam legationẽ postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáq. Damasco, Rasem quoque Regem occidit, Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum a deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex b Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris. atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima. hæc secum deferens venit Damascũ. & sicut antè pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, atq; ita pro beneficio gratiã reuer-

4 Reg. 16.

a Israelitarũ translatio.

b Achazes aurũ & argentum templi, Damascum Assyriorum Regi defert.

reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum [a] tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis tã quam victoriã inde sibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. post cladẽ verò acceptã Assyriorũ venerari cœpit numina, quidnis potius adoraturus quàm verum & à maioribus acceptũ Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur, factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post [b] has insanas impietates tandẽ moritur, cùm vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezeciæ filio. Quo tẽpore etiã Phaceias Israelitarum regnũ cũ vita amisit, cæsus [c] per insidias cuiusdã ex cariorib. sibi aulicis, cui nomẽ Oseas, qui cũ regnũ scelere quæsitũ per annos IX. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferẽs. In hũc duxit exercitũ Assyriorũ rex Salmanasarus, & quia Deũ non habebat propitiũ, destitutũ eius auxilio facilè subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Ozeæ Ezecias Hierosolymis, regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam [d] statim ab inito principatu nullã magis necessariã vel vtilem tã sibi quàm subditis curã existimauit, quã religionis ac diuini cultus, quamobrẽ aduocata populi & sacerdotũ Leuitarúmque concione, sic fertur ad eos verba fecisse, Ne ipsi quidẽ ignoratis quod propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos, quos ille Deus

Ab. mundi 3115. Ante Christum nat. 749.

a *Achazes Syrorũ deos ẽplo Hierosolymorum clauso, colit.*

b *Achazes mors.*

c *Oseæ impietas & pœna.*

Hedio & Ruffinus Cap. 14. 4. Reg. 17.

d *Ezeciæ Regis Iudæ pietas.*

Ann. mundi 3215. Ante Chri stum nat. 149.

putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quàm pernicioſa res ſit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cũ Sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum. & Iuſtratum prius expiatũmque ſacrificiis legitimis in priſtinum honorem & reuerentiam reſtituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accenſi ſacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatiſque ſacris vaſis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex a verò dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populũ Hieroſolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermiſſam propter impiam ſuperiorum Regum incuriam. Quin & Iſraelitas per nuncios hortatus eſt, vt, reſectis conſuetis ſuperſtitionibus, ad priſcam illam pietatẽ & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permiſſurum, vt Hieroſolyma venientes Azymorum feſtum vnà cum ſuis ciuibus celebrẽt. Hæc autẽ ſe ſuadere non vt ſuum negotium ageret, ſed ipſorũ vtilitatis gratia quos beatos fore ſi huic cõſilio paruerint. Iſraelitæ verò audito quid legati à ſuo Rege afferrent, adeò mentẽ nõ adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eoſdem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates inſtarent ni maturè ad pietatem redirent, reſpuerint: quos poſtremò comprehẽſos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiã ſunt prolapſi, ita vt nõ prius deſiſterent, quam ob extremam impietatẽ Deus b vltor in poteſtatem hoſtium eos tradidit, ſicut ſuo loco dicetur. Multi tamen è Manaſſitica tribu & Zabulonis atque Iaſcharis prophetarum monitis parentes ad pietatẽ ſunt cõuerſi: atque hi omnes

a Ezechias legatos ad Iſraelitas Azymorũ feſtũ celebrandi causa mittit occidunturque. 2. Par. 29. 30.

b Verbum Dei nunquam ſine omni fructu.

hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo vnà cum principibus & populo, immolauit [a] pro se tauros septẽ, & totidem arietes, parémque hircorum numerum, & cùm primùm manus in capita victimarum imposuissent, tam Rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt, illi verò iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante cum instrumẽtis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodũ olim Dauid eos psallere docuerat, reliqui verò sacerdotes accinebãt buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabãt. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos &c. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia Cúmque omnia ritè sacerdotes perfeciſſent, Rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante verò Azymorum festo, paschale sacrum facientes, illas deinceps victimas mactabãt, per continuos dies septem, populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, tauroium duo millia, pecorum septem millia Rex de suo largitus est. hãc liberalitatẽ imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadraginta. nec vllum festum tam magnificè est celebratum à Salomonis temporibus in eum vsque diem. peracto [b] festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legẽ Rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse citra diuinũ cultũ assidui. Quo factũ est vt populus omne genus fructũ conferat

Ant. mundo 5218. Ante Christum nat. 746.

a Victimas Ezecias

b Reformatio cultus Dei.

Ser. mundi 3224. Ante Chri. nat. 740.

fer Leuitis & Sacerdotibus: Rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis, atque in hunc modũ pristinus cultus restitutus est. His [a] ita constitutis Rex Palęstinis bellũ intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea [b] Rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias verò minas eius nõ magni fecit. fretus Deo suáque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc Rege.

[a] *Palæstinos Ezecias vincit.*

[b] *Ezecias ab Assyriorum Rege despicit.*

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos, in earum regionem migrare iubet.

CAP. XIIII.

ASsyriorum autem Rex Salamanassar cõperto quòd Israelitarũ Rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad societatem cõtra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annũ vrbem vi cepit, anno eiusdem Regis nono, Ezeciæ verò Hierosolymorũ Regis anno septimo: extinctóq. funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidẽ, cum quo etiam Oseas Rex vinus captus est. Deinde [c] migrare iussa quadã Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ cæteráque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarũ ex suis sedibus post annos DCCCLVII. ex quo maiores eorum Ægyptũ egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt; post Principatum Iesu annis octingen-

Medio & Ruffinus cap. 15. 4. Reg. 17.

[c] *Israelitæ possessionibus suis eiecti, aliò traducuntur, regno Cuthæis dato.*

gesimo

gentis, post defectionem verò à Roboamo Davidis nepote ad Hieroboamũ, de qua suprà diximus annis CCXL. mẽsibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neque legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire prænunciantes adesse proforibus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius Rege constituto, qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorum Rex cum armis totam Syriã & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguã translatis sic scribit, Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cũ classe eò profectus sub imperiũ suũ retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorũ Rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulò post Sydon, Arce, Palætyrus cũ multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorũ Regem defecerunt: & cũ soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est cõtra eos cũ LX. nauib. quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis rẽmigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingẽtos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autẽ Rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit. qui aquam

Ann. mundi 3124. Ante Christum nat. 740.

a *Tyriorum annales & Menander de bello Salmanazari contra Tyrios.*

An. mundi. 3224. *Ante Christum nat.* 740.

Tyrios prohiberent: quòd cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterùm noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti cum quinque gentium essent totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta [a] enim est fæua pestilentia, à qua cùm popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse: missis igitur ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum ceperunt colere: móxque cessauit pestilentia: permanéntque [b] nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant. vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illi coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt: nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.

a Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.

b Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantum secundis se profitentur.

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI X.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus una nocte per pestem absumptio & Regis eorum domum reuersi à filiis insidiosè perpetrata cædes.*

III. *Ezechiæ post libertatem ab insestatione Assyriorum status felix atque quietus, eiúsque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessus.*

IIII. *Manasse à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiúsdémque post aliquã temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosiæ in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, iter cessare regionem conuertat.*

VII. *Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuasionis, amicitiam & societatem peritractio.*

VIII. *Ioachimi Ægyptiorum rebus studentis cædes, eiúsque filij in regno successio.*

IX. *Ioachimi, Babylonios sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonia constituitur.*

XI. *Iudæorum, Hierosolymã à Nabuchodonosore capta in Babyloniam traductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori Babyloniæ im-*

perſæ ad Perſas per Cyrum translato ſtatu Iudæorum in Babylonia.

Ann. mundi 3231. Ante Christum nat. 713.

Senacheribi Aſſyriorum Regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezecia Regis oppugnatio.

CAP. I.

EZECIAS duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Aſſyriorum Rex cum inſtructiſſimo exercitu eum aggreſſus eſt, omnéſq; [a] vrbes vi cepit quotquot ſunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iámque ducturus erat Hieroſolyma, cum ad illum venit legatio imperata factu-rum & tributa ſoluturum promittens. Senacheribus verò auditis legatis, decreuit, omiſſo bello, poſtulata Regis admittere, & pollicitus eſt ſi argenti talenta trecenta, auri triginta accepiſſet, pacatum ſe abiturum, iureiurando [b] interpoſito quòd ab omni initiatu temperaturus eſſet. His perſuaſus Ezecias exhauſtis theſauris mittit eam pecuniam, ratus, hoſte remoto, poſthac ſine periculo ſe regnaturum. Accepit Aſſyrius pecuniam, ſed pacta nõ præſtitit: nam profectus ipſe cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapſacem ducem cum duobus aliis ad continuandum Hieroſolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, caſtra metari ſunt, per nuncium poſtulauerunt, vt Ezecias ad ſe proditet in colloquium. ille, quòd ſibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos miſit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis, hi cum prodiiſſent, ante duces conſtiterunt. quos [c] intuitus Rapſaces iuſſit Regi ſuo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus ſcire vult, quo fretus dominum ſuum reſugias, & obedire no-

[a] 4. Reg. 18. *Iudæa clades.*

[b] *Senacheribi iuramentum & eius violatio.*

[c] *Rapſaces conuocato Ezecia in colloquium, deditionem ſuadet.*

lens

lens exercitum in vrbem non recipiat. an fortè Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regiũ deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere. & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solũ non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autẽ eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nũc quoque Ezeciã cũ suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraicè dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, & quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quòd vos, & vester Rex populũ vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorũm millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras offendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spõtanea deditio tuta sit: contrà cùm sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cũ audissent ex duce tam legati quàm populus ad Regem etiam perlata sunt. Ille [a] perculsus habitũ regalẽ exuit, & saccũ indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciẽ procidens Deo supplicat, vt eum nulla alia spes adsit, opem & salutẽ afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrifi- cijs, vt frangẽs nimias spes hostium, miseratus

An. mundi 3231. *Ante Christum nat.* 733.

4. *Reg.* 19.

a *Ezechias in aduersis ad Deum refugium, & per Esaiam ad spem melioris fortunæ erigitur.*

An. mundi 3231. Ante Christ. nat. 733.

sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interituru. Fortè autē acciderat, vt eodem tēpore venirent ab eo literæ ad Ezeciam in quibus stultū eum dicebat, quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabatúrque internecioē omnibus, nisi sponte, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciā quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in tēplo reposuit. Iteratus deinde supplicationib. quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuēdam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quib securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis reb. rediit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparāda oppugnatione Pelusij iámq. aggerē pœnè mœnib. æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cū audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios laturum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abiit. Herodotus [a] autē hunc cōtra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnās, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem

[a] *Herodotus de Senacheribo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte murium vis tãta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus Rex à Pelusio suum exercitum abduceret, Berosus autem Chaldaicarum rerũ scriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totámque Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat. *An. mundi 3231. Ante Christum natum 733.*

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.

CAP. II.

SEnacheribus a autẽ ab Ægyptiaco bello reuertẽs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum, qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur: Vbi b paulò post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Araci, quem præcipuo cultu dignabatur: quibus ob patricidium à popularibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddus minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

a *Senacheribi in Deum blasphemi pœna.*

b *Patricida*

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cùm aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit.

CAP. III.

An. mundi 3251. Ante Christum nat. 733.

EZecias autē præter omnē opinionē liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit quandoquidē manifestū erat huius solius ope hostē partim peste deletū, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dūmque totus circa Dei cultum occupatur, paulo [a] post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus, nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedēte generis successio in eo deficere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, néve nondū factus pater eximeretur numero viuentium. Misertus autem Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta ita, vt iussus erat ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulat, vt certò posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signum exhiberi sibi postulet, voluit vt, quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, viso, ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim

a *Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.*

Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 20.

recepta

recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato Deo, vota persoluit. Circa [a] eadem fermè tempora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorũ [b] autem Rex Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiã. ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostẽdit, & apparatum armorum, & quicquid preciosum auro constabat ac gemmis: atque ita cum donis remisit ad Baladã. Aditus deinde ab Esaia, rogatúsque quinã essent qui venerant: ait, è Babylone missos à Rege venisse: ostendisseque se illis omnia, vt, visis diuitiis, colligẽtes ex his ipsius potentiam, Regi suo r nunciare possent certius. tum Propheta respondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo [c] post transferentur in Babyloniam, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruient Regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezecias contristatur hac prædictione, ait se quidem malè gentem suam in eã calamitatem non incidere, se quando aliter visum sit Deo, precati vt saltem ipse possit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Berosus meminit. Cæterùm Propheta hic cum esset diuinus & vsque ad miraculum veridicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, vt ex euentu certitudo eorum posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis. sed hos alias singillatim percensebimus. Ezecias [d] porrò cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annũ vitæ quartum & quinquagesimum, regni verò nonum & vigesimum.

An. mundi 3232. Ante Christum natum 732.

a *Assyriorũ imperium dissolutum.*

b *Babyloniorum Regis ad Ezeciam legatio.*

c *Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta.* Hedio & Ruffino cap. 4.

d *Ezeciæ mors.*

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo versum in regnum suum restituitur.

Ann. mundi 3247. Ante Christum nat. 757.

CAPVT IIII.

4. Reg. 21. a *Manasse impietas & crudelitas.* Hedio & Ruffinus Cap: 5. Alias. ca. 4.

HVius successor a Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana cine natus, omissis paternis studiis contrariũ vitæ institutũ tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiam scelestus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quàm latè patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidẽ cruentas manus abstinens, nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atque populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si parussent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorũ experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ, is misso in Iudæam exercitu regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementẽ experiretur,

b *Manasses in Babyloniam captus abducitur, postquam resipuit, regno restituitur.*

à Deo

à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domũ remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam [a] & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solénes obtulit super eo victimas, Restitutis in veterem statutum religionis ritibus, ad muniendã Hierosolymæ curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanásque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeóque in melius mutatus, est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cúmque [b] vixisset annos 67. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit [c] Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & [d] regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

An. mundi 3288. Ante Christum nat. 676.

a *Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.*

b *Manasse mors.*

c *Amon Rex Iudæ impius.*

d *Iosias Rex Iudæ.*

De Iosia Rege historia.

CAPVT V.

An. mundi 3307. Ante Christum nat. 657.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exẽplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primũ enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quàm si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autem faciebat tum per innatam sapientiam tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaq; obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & consueta holocautomata cęteráq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiã certos magistratus & morũ censores qui priuata quoque negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idque suo quisque arbitratu, vt nemo grauaretur: & allatis

4. Reg. 22.

a *Iosias verum Dei cultum restaurat.*

b *Idololatria à Iosia extirpata.*

c *Censores.*

d *Studium populi in reparando templo.*

latis pecuniis curam sumptuum in templū sar-
tum tectum præstandum commisit Amasi præ-
fecto vrbis, & Saphani scribæ, Ioathæ, commē-
tariensi, & Pontifici Eliaciæ, qui omissis moris
& dilationibus, adhibitis architectis, & suppe-
ditatis omnibus rebus ad reparationem neces-
sariis, incumbebant operi: atque ita instauratum
est templum, & ipsum Regiæ pietatis argumen-
tum futurum. Anno deinde regni sui decimo
octauo iussit Eliacim Pontificem pecunia, quæ
instaurationi superfuit, in massas conflata cra-
teras inde & libatoria phialásque ad ministeria
templi conficere, prętereà quicquid auri argen-
tiue in thesauris esset, id quoq; prolatum in eos-
dem vsus conuertere: Pontifex autē dum pro-
mit aurum, forte a incidit in sactos libros Mosis
in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ
Saphani qui cum eos perlegisset, Regem adiit,
& quæ imperasset omnia facta indicauit. præ-
terea libros recens inuētos ei legit. Quæ lectio-
ne audita Rex, scidit sibi vestem, & conuocatis
intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliacia
Pontifice, misit b eos ad Prophetissam Oldam,
vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis: vt persua-
derent ei Deum placare, & propitium genti suæ
reddere. Timendum enim esse, ne propter ne-
glectas à maioribus leges Mosis graues casus
immineant, néve eiecti patrio solo in externis
regionibus destituti omnibus commodis misè-
rè vitam finiant. Auditis c Regis mandatis Pro-
phetissa iubet ei renunciari, quod Deus se-
mel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis
supplicationibus irrita fieri possit: vt populus
eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsen-
tibus cōmodis propter non seruatas leges mul-
ctetur: quandoquidem, concesso ad resipiscen-
dum tanto temporis spacio, ne Prophetarum

Anno mundi 3321. Ante Christi natiuit. 643.

a *Mosis libri sacri in templo reperti.*

b *Olda Prophetissa à Iosia consulitur.*

c *Vaticinia de Iudæorū pœna.*

An. mundi 3321. *Ante Christum nat.* 643.

quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari nõ posse, vt ipso euentu discãt esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet, attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum immissurum. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille [a] circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cùm congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. móxque sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremò iussit Pontificem, si quod vas in templo supereſſet à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cùm non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerẽ eorum dispersit. denique Sacerdotes idolorum, à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quòd vnus ex Dauidis

4. Reg. 23.

a *Vina pij principis imago.*

Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius [a] prædictionis euentus post annos trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc inuasit & alios Israelitas, qui captiuitatẽ & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit, vt omissis impijs actionibus & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eíq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus deliteſceret. quadrigas etiam solis, quas superiores Reges in vestibulo templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus dignabatur, de medio sustulit. Cæterum, lustrata ad hunc modum regione vniuersa, populum [b] Hierosolyma cõuocauit ad celebrandum festum azymorũ quod dicitur Pascha: deditque populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorũ millia, & boũ tria millia, principes quoque Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorũ duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarij dederũt agnorum quinq; millia, boues quingẽtos. cúmq; tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Mosis, Sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias, cum pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finem habuit huiusmodi.

An. mundi 3321. *Ante Christum natum* 643.

2. Reg. 23.

a *Veritas oraculorum diuinorum.*

b *Paschalis celebratio.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 5.

Iosias in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conatur.

CAP. VI.

Ann. mundi 3334. Ante Christum nat. 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit cõtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere, cũmque processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetãs per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicãdi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum [a] enim aciem instruens cuntu ab vno cornu ad alterum vehitur. Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi [b] ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cùm vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia morte eius prosequens. Hieremias [c] etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare videmus. hic [d] Propheta & instante vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiã seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis: quorum [e] Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo testio regni Iosiæ vsq; dum templum vnà cum vrbe est diruturn

4. Reg. 23.

a Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur. 2. Paral. 25.

b Mors Iosiæ.

c Epicedium à Ieremia Iosiæ scriptum.

d Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit.

e Ieremias quando vixerit.

tem: cuius suo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum [a] suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo [b] nomine regnum tradidit. Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributũ impo- suit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabudà, nata ex oppido Abuma. hic quoq; malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Ann. mundi 3115. Ante Christum nat. 629.

4 *Reg.* 23. 2. *Paral.* 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. cap. 6.

a *Ioazus Rex Iuda.*

b *Eliacimus Ioacimus nominatus, Iuda rex.*

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

CAP. VII.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam [c] Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Charchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babyloni Iudæo

c *Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex contra Ægyptum.*

Ann. mundi 3343. *Ante Christum nat.* 621.

bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At[a] ille timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus[b] deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id[c] quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoresque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebántque rationem, non hunc solum mala vrbi prædicere, sed & Michæam antè talia prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: quia cõscriptis omnibus suis Prophetis, ieiunanti populo & in templum cõgregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eũ librum, continentem, quid templo & vrbi eiúsq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simúlq; iubent tam ipsum quàm eius scribam Baruchum è medio

a *Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit.* 4. *Reg.* 24. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Ioacimus à Babylonia Rege defescit.*

c *Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædicit.*

fecedere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

An. mundi 3345. Ante Christum nat. 619.

Ierem. 22.

Nabuchodonosorem Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

CAP. VIII.

NOn [a] multò post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo sibi nõ timeret. neq; exclusit, nec ad bellũ separauit. At ille receptus non seruauit fidẽ, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vnà cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & [b] pro eo Ioacimum filiũ Regem vrbis & regionis constituit, eorũ verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos xxxvi. regnauit xi. Successor autem eius Ioacimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

a *Nabuchodonosori recepti in vrbẽ sæuitia.*

4. Reg. 24. 2. Paral. 36.

b *Ioachimus siue Iechonias Rex Iuda.*

Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

CAP. IX.

BAbylonium autẽ Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionẽ perpelleret. Misso igitur exercitu

Hẽdio & Ruffinus cap. 9.

4. Reg. 25.

An. mundi 3346. Ante Christum natum 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantē propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec vrbi malū aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio [a] Rege violante eam, & mandāte per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutē captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent, fuerúntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

a *Nabuchodonosorus fœdifragus.*

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

CAP. X.

PRo [b] Ioacimo autem Sedeciam eius patruū Regem constituit, iurciurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorū viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoq; circa se haberet impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curā gereret: néve aut ducibus mentē adhiberet, quòd essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias verò tantisper, dum audiebat Prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si

b *Sedecias Rex Iuda ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit.*

illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in diuersum quocunq; vellent. Sed [a] & apud Babylonē Hiezeciel eodem tempore vastationē templi prædicebat, eámq; prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur, in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedecīā visurū Babylonē cū Hieremias asseueraret omnino futurū, vt captiuū eū Babylonius Rex secū abduceret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidē vera putabat in quib. cōsentiēt etiā si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vires coniungeret Babylonium necessario succūbere. Quo cognito Babylonius exercitū contra eum duxit: vastatáq; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustiis esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionē soluere. At [c] Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ, [d] Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiúsq; subditis instaret belli periculū, quódve trāsferendi essent è suis sedib. in Babyloniam, immò etiā captiuos redituros esse cum omnibus vasis, quibus Rex templū spoliauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænūciat, dicens eos Regē decipere, nihilq; cōmodi sperandum ab Ægyptiis

An. mundi 3354. Ante Christum natum 610.

a *Iezeciel templi vastationem prædicit.*

b *Sedecias ad Ægyptios defecit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.

c *Ægypti Rex auxilium Iudæis præstitit. Babylonius vincitur.*

d *Sedecias à Pseudoprophetis seducitur.*

e *Vaticinia de captiuitate Babylonica, & inde liberatione.* *Ierem. 25, 29. 37.*

An. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolymam reductuũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptísq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteríſq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hęc dicẽs Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cúmq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet trásfugere, Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciũ à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilẽtia vehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manẽ sibi in vrbe aut hostili ferro aut fame pereundum,

a *Hierosolyma obsessa 4 Reg. 25. Ier. 39. & 52*

b *Fames & pestilentia.*

c *Ieremias suadet deditionem.*

dum. qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant: incusabántq; prophetam vt furentẽ, & frangentem sibi animos & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hũc verò minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omninò subuertendã esse. Rex[a] verò suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorũ resistens, permisit eis, vt de Propheta quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt: vt ibi præfocatus moreretur: ille verò vsque collum mersus ibi manebat, interim quidam è seruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ acciderit, dicens nõ rectè Principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris cõsilij, quòd Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopẽ triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funésq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantũ potest properè è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, assumptis, quemadmodum iussus erat sociis, extractum è cœno permisit abire liberum. Accitus[b] deinde clàm ad Regem, interrogatus est ecquòd posset diuinitus afferre ad rem præsentem remediũ. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere, & vbi nunc

Ann. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

a *Pierum doctorum in hac vita fortuna.*

b *Sedecias à Hieremia petitum consilium, Principum metu neglexit.*

An. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauero ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorẽ esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito colloquutos se esse percontarẽtur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quamnam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

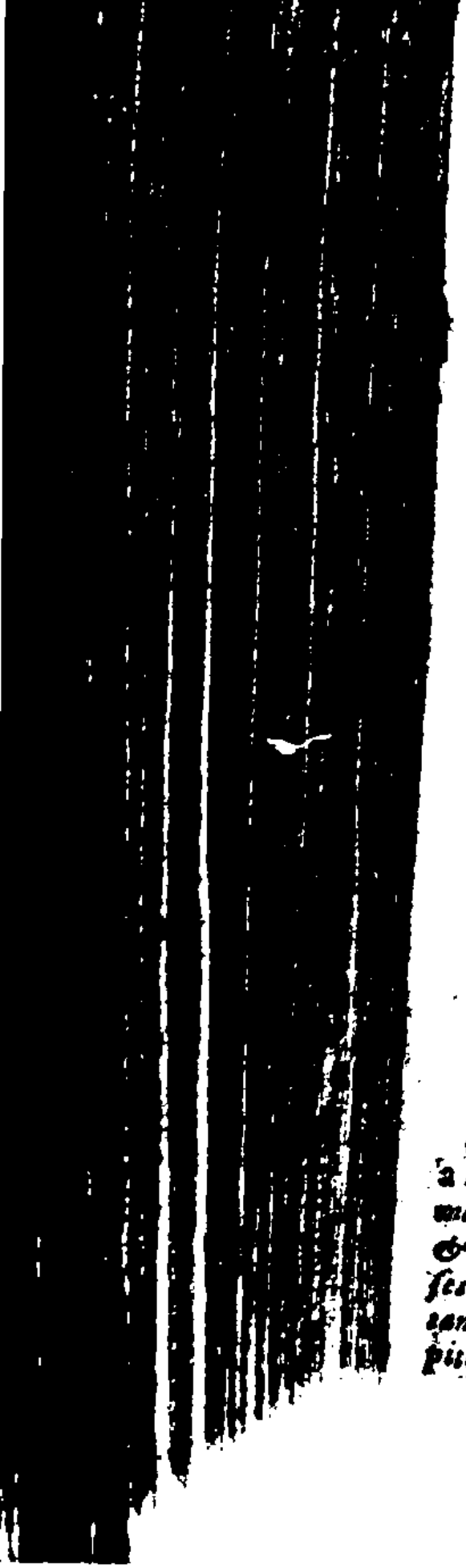
a Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capiuntur.

INterea a Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: ceperúntq; eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãsfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

a Sedecias noctu fugam sibi consulens, à Babylonijs capitur.

ctn.
33:
Ant.
stum
61

a Hiero
ma per
& octo
ses obs
tendem
piun.

Solomõ dedicauerat, præterea, colũnas illas æreas cũ suis capitulis, & mẽsas aureas atq; cãdelabra. His sublatis templũ incẽdit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonosori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Inçensum est autem templum annis ex quo exstructum fuerat elapsis CCCCLXX, mensibus sex & diebus decem addictis, exactis à trãsmigratione ex Ægypto annis MLXII. mensibus sex, dies decẽ. A diluuio vsque ad templi deuastationem interceserunt anni MDCCCCI. menses sex, dies decem. Ab Adamo autẽ condito, vsque ad hũc templi casũ tria millia annorũ elapsa sunt, & insuper DXIII. menses sex, dies decem. Tantus censetur annorum numerus, quo temporis spacio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui post hunc secundum inter sacerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres præfectos custodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis cubicularium, cum septem: aliis regiis amicis. præterea scribã regiũ, & aliós Principes viros sexaginta, quos omnes a vnà cũ spoliis tẽpli perduxit ad Regem suum agentem tũc Reblathis, quæ est Syriæ ciuitas. Rex verò Pontificẽ & Principes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquã captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum b etiam Pontificem vinctum secum duxit, Sareæ Pontificis filiũ, quem modo Reblathis affectum supplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum successionem ordine recensuimus, cõueniens duxi etiã Pontificũ enumerare nomina, qui Regũ tempore per cõtinuatas successiones summũ administrauerunt sacerdotiũ. Ergo

An. mundi 3356. *Ante Chri.* *nat.* 608.

a *Captiuitas Babylonica.*

b *Pontifices Hierosolymitani.*

Ann. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hũc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus est, hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata generis serie. Cæterùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam [a] in carcerẽ vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanũ templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus, populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificẽ è vinculis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas [b] & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultu rã acceperant, certũ tributum Regi penderẽt. Prophetæ [c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem possit reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatóq. vate magni precij munerib. ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt [d] secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus

[a] *Sedecias mors.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

[b] *Godolias transfugarũ dux.*

[c] *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni pretij muneribus afficitur.*

[d] *Baruchus è carcere dimissus.*

Neri

Neri filius insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi [a] autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquem Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Iohannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas & nonnulli alij, prætérque hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis, posse enim eos impunè regionem colere, interpositóque iureiurando paratum se fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempestiuum est, curare ne frumẽtum & vinum ac oleum desit in futuram hyemen quo sustententur. hæc locutus permisit quenque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit. quòd profugos ad se veniẽtes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & ceperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerúntque eum quòd Babales Ammanitarum Rex ideò misisset

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

[a] *Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatã veniunt.*

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit è genere regio, securum autẽ fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totũ pereãt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficia, non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuenato insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiãsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominẽ qui salutem suæ fidei cõmisisset, opprimere. Itaque Ioãnes cũ cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post a dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiumante nocturno tempore per totũ oppidum graſſati sunt promiscuis cædibus tã in Iudæos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael b intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteũ quendam ne essent conspicua, demersit. Soli autẽ ex eo numero seruati sunt, qui rogauerũt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. supellectilẽ & vestes atque frumentum quib. promissis

a *Godolias occisus, & plebs Masphatenses abducti.*

b *Clades Ismaelis à Ioanne accepta.*

motus

motus aliquot ex eis pepercit, plebem verò Masphacensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Masphatẽsiũ clade, & morte Godoliæ, indignissimè tulerunt: & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eúmq; apud fontẽ Hebronẽsem deprehenderũt, quibus visis captiui Ismaelis lęti, rati, id quod erat, auxiliũ sibi venire, omnes ad Ioannẽ trãsiuerũt, Ismael autẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Regẽ perfugit. Cæterum Ioãnes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mãdra dicitur: ibique ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Ægyptũ, timẽtes Babylonios ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se cõstituti, in illos sæuirent, prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantibus [a] oraculum expediret, quidnam faciendũ sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit, cúmque propheta operam suã esset pollicitus, decima demũ die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducib. diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurũ & prouisurũ ne quid incõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ relicturũ, infensúmque tali calamitate affecturũ eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eũ falso verbis suis Deũ prætexere, re autẽ vera loqui in gratiã Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorũ manus effugere, Contẽpto igitur Dei consilio quòd

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

[a] *Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligunt. Iere. 42. 43.*

ætn. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iurisiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorẽ esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum, inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse percontarẽtur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quamnam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

[a] *Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capitur.*

INterea [a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: ceperúntq; eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãstugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

a Sedecias nocte fugam sibi consulens, à Babylonijs capitur.

ætn. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

sunt impostores illi qui n
amplius rediturum? Qua
te veritatem prõmere, ne
sæuias. Sed cùm Rex iur
nec se illum interfecturu
gere passurũ, fretus accept
bem Babyloniis dederet.
cio iubere Deum, si modò
& imminens periculum e
vrbs solo æquetur, templ
dio: ni faciat, ipsum fore
sam tam sibi ac suæ famili
pulo. Tum Rex, se quidem
vates in rem communem
re amicos qui iam ad Bab
ne ab illis accusatus ap
supplicio. at propheta adde
num eum timorẽ esse dicti
li passurũ, si ciuitatẽ dedere
dem eius & liberos: man
incolume. Hæc locutum H
fit: iussum nemini ciuium
ipsos consilium prodere, ac
dem indicare, si cognito co
contarẽtur cur nam esset à
prætexendum quòd veneri
hac amplius haberetur in v
ctum est à propheta. volebat
uam de causa accessisset ad

Iudæorum, Hierosolymũ à
captis in Babyloniam tr

CAP. X

a *Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capiuntr.*

INterea: a Babylonius pergeb
dis acriter Hierosolymis, ex
& erectis turribus, è quibus arc
tores stantes in mœnibus, mult

rea, colũnas illas æ-
sas aureas atq; cãde-
i cẽdit mensis quin-
decim vndecimo, re-
ri xviii. deinde & re-
diruit. Incensum est
quo exstructum fue-
bus sex & diebus de-
migratione ex Ægy-
. sex, dies decẽ. A di-
astationem interces-
nses sex, dies decem.
vsque ad hũc templi
apsa sunt, & insuper
:em. Tantus censetur
emporis spacio quid
quæque ordine ex-
solymis & populo mi
tiuos fecit hos: Ponti-
hunc secundum inter
ephemam: tres præfe-
chũ primarium Regis
m: liis regiis amicis.
aliós Principes viros
nà cũ spoliis tẽpli per
entem tũc Reblathis,
verò Pontificẽ & Prin
ire plecti, reliquã ca-
& in his Sedeciam i-
Ioſadocum b etiam
duxit, Sareæ Ponti-
lathis affectum sup-
iam Regium genus
ne recensuimus, cũ
ũ enumerare nomi-
ōtinuatas successio-
unt sacerdotiũ. Ergo

An. mundi 3356. *Ante Chri.* nat. 608.

a *Captivitas Babylonica.*

b *Pontifices Hierosolymitani.*

An. mundi 3346. Ante Christum natum 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantē propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec vrbi malū aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio [a] Rege violante eam, & mandāte per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutē captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent, fuerúntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

a *Nabuchodonosorus fœdifragus.*

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

CAP. X.

b *Sedecias Rex Iuda ab aulicis falsi prophetis seductus Hieremiam non audit.*

PRo [b] Ioacimo autem Sedeciam eius patruū Regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorū viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoq; circa se haberet impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curā gereret: néve aut ducibus mentē adhiberet, quòd essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias verò tantisper, dum audiebat Prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si

illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in diuersum quocunq; vellent. Sed [a] & apud Babylonē Hiezeciel eodem tempore vastationē templi prædicebat, eámq; prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur, in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedeciā visurū Babylonē cū Hieremias asseueraret omnino futurū, vt captiuū eū Babylonius Rex secū abduceret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidē vera putabat in quib. cōsentiēti etiā si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vires coniungeret Babylonium necessario succūbere. Quo cognito Babylonius exercitū contra eum duxit: vastatáq; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustiis esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionē soluere. At [c] Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ, [d] Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiúsq; subditis instaret belli periculū, quódve trāsferendi essent è suis sedib. in Babyloniam, immò etiā captiuos redituros cum omnibus vasis, quibus Rex templū spoliauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænúciat, dicens eos Regē decipere, nihilq; cōmodi sperandum ab Ægyptiis

An. mundi 3354. Ante Christum natum 610.

a *Iezeciel templi vastationem prædicit.*

b *Sedecias ad Ægyptios deficit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.

c *Ægypti Rex auxilium ferens Iudæis prælio vincitur.*

d *Sedecias à Pseudoprophetis seductus.*

e *Vaticinia de captiuitate Babylonica, & inde liberatione.*

Ierem. 25, 29. 37.

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolymam reductuũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptísq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteríq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hęc dicẽs Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cúmq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet trãsfugere, Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciũ à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilẽtia vehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manẽ tibus in vrbe aut hostili ferro aut fame pereundum,

a *Hierosolyma obsessa* 4 *Reg.* 25. *Ier.* 39. & 52

b *Fames & pestilentia.*

c *Ieremias suadet deditionem.*

dum. qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant: incusabántq; prophetam vt furentẽ, & frangentem sibi animos & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hũc verò minari tristia, & dicere *expugnatam vrbem omninò* subuertendã esse. Rex[a] verò suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorũ resistens, permisit eis, vt de Propheta quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt: vt ibi præfocatus moreretur: ille verò vsque collum mersus ibi manebat, interim quidam è seruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ accidisset, dicens nõ rectè Principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnum demersissent, & grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris cõsilij, quòd Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopẽ triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funésq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantũ potest propere è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, assumptis, quemadmodum iussus erat sociis, extractum è cœno permisit abire liberum. Accitus[b] deinde clàm ad Regem, interrogatus est ecquòd posset diuinitus afferre ad rem præsentem remediũ. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere, & vbi nunc

Ann. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

a *Plerum doctorum in hac vita fortuna.*

b *Sedecias à Hieremia petitum consilium, Principum metu neglexit.*

Ann. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iurasset iurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorẽ esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito colloquutos se esse percontarẽtur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quamnam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

a Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capiuntur.

INterea[a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis suæ
dine pares. Nec segniter interim defendebant
vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus,
sed obduratis animis omnia mala perferentibus
ac ne machinis quidem hostiũ cessabãt, aliæ cõ-
trà machinas excogitabãt, vt inter se vtrinq; non
viribus solùm certarent, verum etiam animis,
dum illi his potissimùm sperant se victoriam posse
capere, hi salutem suam in eo partam cõsidere,
si non cessent nouis commentis illorum cona-
tus ludificari. atq; id certamen duravit per mẽ-
ses decem & octo, donec tandem incolumes,
partim inedia victi, partim superne è muris ingen-
tium telorum multitudine oppressi. Capta est autem
vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarto mẽ-
sis die nona: cepe. autq; eã duces Babyloniorũ
quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod
si quis requirat eorum ducũ etiã nomina, hæc
hæc: Nergelear, Aremanthus Emegar Nabuchar-
Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediã
noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in tem-
plũ ingressis. Sedecias Rex vbi hæc sensit, 2 Reg.
sumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis suis
arripuit per fauces quasdam angustas & deser-
tum, quod cum Babylonij cognouissent ex ca-
sarũ indicio, sub auroram aggressi sunt eum per-
sequi, & assecuti eos non procul a Hiericho
circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ co-
mites vius è propinquo hostibus, relicto Re-
gia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effu-
gij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis
& paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam
in conspectu habuit Nabuchodonosorus, im-
piũ & fœdifragum vocare cœpit, promissorũ
immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

Ann. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratre debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciam increpuisset, euestigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quãuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & corã cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit, quòd verò cæcatus primò cum Babylonẽ perductus esset, videre tamen non potuit. Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ inscitiæ & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: idq; temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Nabuzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt [b] tẽplũ spoliatũ incẽderet, regia quoq; similiter cremata vrbẽ à fundamentis dirueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisset 11. Sedeciæ regni anno è tẽplo vasa omnia tã aurea quàm argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grãde quod Solomon

a *Excæcatio Sedeciæ, filiorúmque cædes.*

b *Dauidici generis Reges quot & quandiu regnauerint.*

c *Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta.*

Solomõ dedicauerat, præterea, colũnas illas æreas cũ suis capitulis, & mẽsas aureas atq; cãdelabra. His sublatis templũ incẽdit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonosori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incensum est autem templum annis ex quo exstructum fuerat elapsis CCCCLXX, mensibus sex & diebus decem addictis, exactis à trãsmigratione ex Ægypto annis MLXII. mensibus sex, dies decẽ. A diluuio vsque ad templi deuastationem interceserunt anni MDCCCCL. menses sex, dies decem. Ab Adamo autẽ condito, vsque ad hũc templi casũ tria millia annorũ elapsa sunt, & insuper DXIII. menses sex, dies decem. Tantus censetur annorum numerus, quo temporis spacio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui post hunc secundum inter sacerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres præfectos custodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis cubicularium, cum septem: his regiis amicis. præterea scribã regiũ, & alios Principes viros sexaginta, quos omnes [a] vnà cũ spoliis tẽpli perduxit ad Regem suum agentem tũc Reblathis, quæ est Syriæ ciuitas. Rex verò Pontificẽ & Principes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquã captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum [b] etiam Pontificem vinctum secum duxit, Sareæ Pontificis filiũ, quem modo Reblathis affectum supplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum successionem ordine recensuimus, cõueniens duxi etiã Pontificũ enumerare nomina, qui Regũ tempore per cõtinuatas successiones summũ administrauerunt sacerdotiũ. Ergo

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

[a] *Captiuitas Babylonica.*

[b] *Pontifices Hierosolymitani.*

Ætn. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè invitam meam fœuias. Sed cùm Rex iurasiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorẽ esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum, inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse percontarẽtur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quamnam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchedonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

[a] *Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capiuntur.*

INterea [a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: ceperuntq; eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergeleat, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãsfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

a Sedecias noctu fugam sibi consulens, à Babylonijs capitur.

Ann. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratre debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciam increpuisset, eucstigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quã- uis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & corã cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit, quòd verò cæcatus primò cum Babylonẽ perductus esset, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ inscitiæ & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: ídq; temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Nabuzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt [b] tẽplũ spoliatũ incẽderet, regia quoq; similiter cremata vrbẽ à fundamentis diueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisse 11. Sedeciæ regni anno è tẽplo vasa omnia tã aurea quàm argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grãde quod Solomon

a *Excæcatio Sedeciæ, filiorúmque cædes.*

b *Dauidici generis Reges quot & quandiu regnauerint.*

c *Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta.*

Solomõ dedicauerat, præterea, colũnas illas æreas cũ suis capitulis, & mẽsas aureas atq; cãdelabra. His sublatis templũ incẽdit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonosori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incensum est autem templum annis ex quo exstructum fuerat elapsis CCCCLXX, mensibus sex & diebus decem addictis, exactis à trãsmigratione ex Ægypto annis MLXII. mensibus sex, dies decẽ. A diluuio vsque ad templi deuastationem interceserunt anni MDCCCCL. menses sex, dies decem. Ab Adamo autẽ condito, vsque ad hũc templi casũ tria millia annorũ elapsa sunt, & insuper DXIII. menses sex, dies decem. Tantus censetur annorum numerus, quo temporis spacio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui post hunc secundum inter sacerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres præfectos custodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis cubicularium, cum septem: iis regiis amicis. præterea scribã regiũ, & alios Principes viros sexaginta, quos omnes [a] vnà cũ spoliis tẽpli perduxit ad Regem suum agentem tũc Reblathis, quæ est Syriæ ciuitas. Rex verò Pontificẽ & Principes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquã captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum [b] etiam Pontificem vinctum secum duxit, Sareæ Pontificis filiũ, quem modo Reblathis affectum supplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum successionem ordine recensuimus, cõueniens duxi etiã Pontificũ enumerare nomina, qui Regũ tempore per cõtinuatas successiones summũ administrauerunt sacerdotiũ. Ergo

An. mundi 3356. *Ante Chri.* 608.

a *Captiuitas Babylonica.*

b *Pontifices Hierosolymitani.*

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hũc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus est, hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata generis serie. Cæterùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam [a] in carcerẽ vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanũ templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus, populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificẽ è vinculis eximit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas [b] & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultu rã acceperant, certũ tributum Regi penderẽt. Prophetæ [c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem possit reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatóq. vate magni precij munerib. ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt [d] secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus

[a] *Sedecias mors.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

[b] *Godolia transfugarũ dux.*

[c] *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij muneribus afficitur.*

[d] *Baruchus è carcere dimissus.*

Neri

Neri filius insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi a autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquem Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Iohannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas & nonnulli alij, prætérque hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis, posse enim eos impunè regionem colere, interpositóque iureiurando paratum se fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempestiuum est, curare ne frumẽtum & vinum ac oleum desit in futuram hyemen quo sustententur. hæc locutus permisit quenque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit. quòd profugos ad se veniẽtes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & ceperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerúntque eum quòd Bahales Ammanitarum Rex ideò misisset

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

a *Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatã veniunt.*

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit è genere regio, securum autẽ fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totũ pereãt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio, non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuenro insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiãsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominẽ qui salutem suæ fidei cõmisisset, opprimere. Itaque Ioãnes cũ cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant. hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiumẽto nocturno tempore per totũ oppidum graſſati sunt promiscuis cædibus tã in Iudæos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum munerib. ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael [b] intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteũ quendam ne essent conspicui, demersit. Soli autẽ ex eo numero seruati sunt, qui rogauerũt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. supellectilẽ & vestes atque frumentum quib. promissis

Ab. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

a *Godolia cades & plebis Masphatenſis abductio.*

b *Clades Ismaelis à Ioanne accepta.*

motus

ritotus aliquot ex eis pepercit, plebem verò Masphacensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Masphatẽsiũ clade, & morte Godoliæ, indignissimè tulerunt: & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eúmq; apud fontẽ Hebronẽsem deprehenderũt, quibus visis captiui Ismaelis lęti, rati, id quod erat, auxiliũ sibi venire, omnes ad Ioannẽ trãsiuerũt, Ismael autẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Regẽ perfugit. Cæterum Ioãnes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mãdra dicitur: ibique ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Ægyptũ, timẽtes Babylonios ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se cõstituti, in illos sæuirent, prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantibus [a] oraculum expediret, quidnam faciendũ sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit, cúmque propheta operam suã esset pollicitus, decima demũ die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducib. diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurũ & prouisũ ne quid incõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ relicturũ, infensúmque tali calamitate affecturũ eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eũ falso verbis suis Deũ prętexere, re autẽ vera loqui in gratiã Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorũ manũ effugere. Contẽpto igitur Dei consilio quòd

An. mundi 3356. Ante Christum 608.

[a] *Oraculum à Ieanne petitur, quod tamen negligitur. Iere. 42. 43.*

An. mundi 5361. Ante Christum nat. 603.

per prophetã dederat. Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptũ abiit, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quò [a] postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussítque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiam factũ est. quinto enim post excidium Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cũ magnis copiis inuasit Cœlen Syriã, qua subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisóque qui tũc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorũ. nã per Assyrios decẽ tribus è Samaria sũt abductæ, regnãte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorum Regẽ captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarũ sedes deduxit gentẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Persida & Media fuerat, Samaritæ deinde vocati à Regione in quã demigrauerũt. Rex verò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in eam regionẽ reposuit, quo factũ est vt Iudæa cũ Hierosolymis ac tẽplo per septuaginta annos deserta maneret. tẽpus autẽ totum quod inter decem tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarũ transmigrationẽ interfuit. anni fuêre centũ triginta, & menses sex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit. exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodũ solitus est facere & alia-

[a] *Vaticinium de exercitu à Babylonio ducendo, & reliquiis Iudæorum in captiuitatem abducendis.*

allarum gentium deuictarũ formosis adolescẽtibus. præbebátq; eis de sua mensa victum, & [a] Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimũ. in his erant quatuor de Sedeciæ genere admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eósque ob egregiam indolẽ & non mediocrẽ eruditionẽ vehemẽter caros habuit. Cúmque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanem eunuchũ qui curæ eorũ erat præpositus, rogantes vt quæ mittebãtur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præter ea vellet inanime. se enim, aliis fastidiris, talẽ victũ appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorũ corporibus & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: idq; magis fore cõspicuũ ex collatione aliorũ qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculũ. Itaq; nacti Aschanẽ non admodũ difficilẽ persuadent vt saltẽ per decẽ dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ victu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: siu autem detrimentũ aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quàm alij ad pristinam dietam eos reduceret. vt verò apparuit nõ solùm non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis nõ essent conferendi qui cibis

An. mundi 3361. Ante Christum nat. 603.

Hedio & Ruffinus: Cap. 12. *Dan. 1.*

[a] *Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus.*

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

vescebãtur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mẽsa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habẽtes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi læderentur aut grauarentur, varietate deliciarum, neq; hæc simili dè causa emollirentur, facilè omnẽ perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam, sed præcipuè Daniel peritus taliũ artium cõiectãdis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiã diuinas videre solitus. Exacto autẽ biennio post Ægypti populationẽ Nabuchodonosorus cùm vidisset mirãdã visionẽ, cuius etiã euentũ Deus ei in somnis indicauerat, mox [a] vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somniũ sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cum negarẽt se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauitq; causã cur ita rex statuisset in omnes sapiẽtes & Mægos atq; Chaldæos animaduertere, cognito quod cũ oblitus esset somnij, iussisséque eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cõmotus ait, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem Magis à Rege peteret, spem [b] enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum

Dan. 2.

a *Nabuchodonosorus visione oblita, obliscens, Magos ac vates accersit, eíque mortem ni indicarent, minatur.*

b *Danieli somnium eidémque interpretatio reuelatur.*

caturum esse id somnium : quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit cædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cũ sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperãtibus vitam, & tantum de morte cogitantibus : hortatúrque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei rogans vt se ad Regẽ ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad[a] quem ingressus primum deprecatus est eã opinionẽ, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quòd neminе illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat id fieri, sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogántíq; mihi pro mea populatiúmq; vita, & somnium & eius significationẽ aperuit. neq; enim tã me solicitũ habuit ea tristitia, quòd à te indigni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, idq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare, quod cuperes. Ergo cũ hæc te cura teneret, quisnã pos-

Ann. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

a *Daniel Regi somnium & interpretationem exponit.*

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris [a] tibi videre statuam grādem stantem, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: cúmq; ingruente venti vi diffiatū in terras diuersissimas. Saxum verò illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium. quod in hunc modum interpretari oportet, Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ verò manus & humeri duo portendunt, quòd à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quòd ea sit auro argento ac ære validior. Adiecit & de saxo interpretationē Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositū est præterita, non etiam futura, scribere. quòd si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidēs in faciē, eum nō aliter quàm Deū adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, vniuersę ditioni suæ præpositum esse voluit, cum eóque simul

a *Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi.*

b *Daniel cū fortijs ad honores euehitur.*

mul eius cõsanguineos: qui hoc inuidiosi facti, in periculum inciderunt, offenso Rege propter causam talẽ. Rex [a] fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eã statuit: quam dedicaturus cõuocauit ex omni sua ditione Principes. eisq. mandauit, vt quãprimùm tuba dari signũ audierint, procidentes in faciem adorent statuã, quod qui nõ fecerit, poenã proposuit, vt conficiatur in ardẽtis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis [b] cognati negauerunt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi, móxq. delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidẽtia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculũ. Ignis enim eos nõ attigit, sed quasi sentiens iniustè in fornacem cõiectos, pepercit, & nõ exerut vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horũ corpora: quæ quidẽ res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros, esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eũ honore haberentur. Nam multò deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit [c] insomnium, quod priuatus regno vitã acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septenniũ denuo restituendus esset in pristinum imperiũ. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectũ nemo alius inuenire & Regi indicare potuit. solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est. & quale hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, si hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scripsi

An. mundi 3354. *Ante Chri. nat.* 600.

a *Mandatũ regium de statua adorãda. Daniel.* 3.

b *Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignẽ coniecti, diuina prouidentia seruantur.*

Daniel. 4.

c *Somnium & eius explicatio.*

Ann. mundi 3381. *Ante Christum natum* 583.

meis insero. Talibus enim criminatoribus dudũ occurri in initiis huius historiæ, palàm profitens me tantùm Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic cõtinentur bona fide relaturum me promisi, nec addẽtem quicquã de meo, nec auferentẽ etiã. Cæterùm [a] Nabuchodonosorus cùm regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius & prioribus Regibus lõgè fortunatior. Meminit [b] eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autẽ Nabuchodonosorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phæniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre laboresmilitiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illũ proficisci, qui collatis signis cũ defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonẽ morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus verò non multò post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandatáque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonẽ properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditũ, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recẽs adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: de spoliis bello partis Beli templum & alia quædã magnificè exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eò possent vti ad ciuitatis incommo-

a *Mors Nabuchodonosoris.*

b *Berosus de Nabuchodonosoro.* & Hecatæus & Ruffinus cap. 13.

cõmodum. Tres quoque murorũ ambitus intra vrbem exstruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilib. laterculis cúmq. memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in templorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ contiguam exſtruxit aliam regiam, cuius ſubſtructiones, & reliquã magnificentiam fortè ſuperuacaneum eſſet dicere, vnum ſilere nõ poſſum, quod tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſupernè conſitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quod vxor educata in Media concupiſſet quãdam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum a hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit. vbi oſtẽdere conatur quod hic Rex virtute & rerũ geſtarũ magnitudine Herculẽ longè à tergo reliquerit, ſubiugaſſe enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonã partem Hiſpaniæ. Sed & b Diocles in ſecundo rerum Perſicarum libro eius Regis mentionẽ facit, & c Philoſtratus tam in Phœnicum quàm in Indorum hiſtoriis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eã vrbem Ithobale. Atque hæc ſunt quæ de hoc Rege apud Hiſtoricos inuenio.

An. mundi 3381. *Ante Chriſtum nat.* 583.

a *Megaſthenes de Nabuchodonoſoro.*

b *Diocles.*

c *Philoſtratus.*

Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. XII.

CÆterum d poſt Nabuchodonoſori obitum Abilamarodochus eius filius regnum ſuſcepit, qui Mox Hieroſolymorum Regem Iechoniã è vinculis dimiſit, & inter neceſſarios ami-

d *Abilamarodochus Iechoniam è vinculis dimittit.* 4. *Reg.* 25. *Ierem.* 52.

An. mundi 3421. Ante Christum natum 543.

cos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babylonem Regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se el cum vxorib. & liberis totáq. cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abilamarodacho post decimum octauum regni sui annũ defuncto [a] Nigliſar filius succeſſit, cũque regnasset annos quadraginta vitã cũ morte mutauit. continuata [b] deinde successione ad Laboſardachum filiũ regnũ peruenit apud quẽ cum nouem tantũ mensib. hæsisset, post [c] mortẽ eius transiit ad Balthasarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarũ Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorũ quæ Regiæ mensæ adhiberi solent. accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo afferri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonoſor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse verò iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferẽs: & [d] ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & syllabas quasdam scribẽtem. qua visione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autẽ negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunque mentem earum literarum interpretari posset,

a *Nigliſar*
b *Laboſordochus.*
c *Balthaſar ſiue Naboandel Babyloniæ Rex.*

Dan. 5.
d *Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdam ſcribentem videt.*

posset, daturum se ei torquē aureum, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtuntur, atque insuper tertiam regni sui partē. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa Regem eius auia, solari eū cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductum, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id eo tempore posset alius nemo. rogabátq. vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta cæterorum insciti a, etiā si triste sit, prodigiū id intelligatur. His auditis [a]Balthasar accersit Danielē: & præfatus se resciuisse de eius sapientia, déq. spiritu diuino quē habeat, & quod solus sit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmiū vsum vestis purpureæ torquémque aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam scisciando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quòd his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eò quòd ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatū ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totā vi-

An. mundi 3425. *Ante Christ. summam.* 539.

a Daniel Regi scripturam interpretatur.

ann. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

tam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cũ suis pellicibus. Ob hæc iratũ Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierũ tuæ vitæ ac regni numerũ, & per breue tẽpus supereſſe. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmẽ, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac [a] interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamẽ Danieli suam munificẽtiam nõ subtraxit tanquam malorum prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, nõ Prophetæ immò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarũ Regis potestatẽ deuenit. Sub [b] Baltha sare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorũ Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimũ secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Dãnielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediã, eũmque [c] in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebãt alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque eum tam carus & honoratus apud regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis

a *Danieli Rex dona promissa exhibet.*

b *Babylon à Cyro Persarum Rege capta.*

c *Honor Danielis.*

negoc-

gocio consulenti pareret, non effugit cęteron inuidiam, quemadmodum fieri solet inters, qui aliquem sibi à Rege præferri non pantur æquo animo. cúmque [a] æmuli occasiom calumniæ contra eum quærerent, nullam iquam eis præbuit. cum enim esset contemor pecuniarum & omnium munerum, turpe si ducens etiam pro beneficio licitam grain recipere, nullam accusandi ansam inueniporterant. nec tamen destiterunt quærere omodo honore deiectum è medio tollerẽt. cum animaduertissent Danielem quotidie r Deo supplicare precibus, commenti sunt casionem qua eum possent perdere: aditóque ario renunciant ei, visum esse satrapis eius & rincipibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut Deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc cõmune decretum faxit, eum in foueam leonum coniici. Rex verò *non perspiciens eorum maliciã*, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitúsque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare cõnarentur, magnum fuit vbíque silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielémque accusant, quòd *contempto edicto* solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id nõ ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Fit cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facilè veniã daturum

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Inuidia vti & natura.*

Daniel 6.

An. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 539.

credèrent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt [a] iuxta latam legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestijs, hortatus est eũ, vt præsentẽ casum æquo ferret animo: & postquam eò cõiectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostij domum reuersus est: totámque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute sollicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cùm ille respõderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, nõluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatẽ, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam [b] nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidẽ eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent. Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando, ipsum deinde vatem in maiore etiam quàm

a *Daniel in leonum foueam conijcitur.*

b *Danielis inimici à leonibus dilaniati.*

antè

honore habuit, primum inter amicos locũ ibuens. qui cum ab omnibus Deo carus exi- iaretur, & propter hanc de se opinionẽ es- .Illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Me- turrim, opus pulcherrimum & singulari ad- ·ratione dignum, quod in hodiernum vsque at, & spectãtibus recentissimæ structuræ viur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absoum. tantam nouitatis speciem & tam intem pulchritudinem habet. nihil omnino à n longo tempore læsam, præter aliorum æiciorum consuetudinem, quæ æquè atque mines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firtatem solum, sed etiam decorem sensim derdunt. Mos autem durat vsque in præsens tẽis, vt in ea turri sepeliantur Medorum Reges Persarum atque Parthorum: eiúsq; custodia acerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreitur. Quod [a] autẽ in hoc viro præcipua dignũ st admiratione, silentio non præteribimus. Onnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excelentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obium sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiã nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prædixit quemadmodũ alij Prophetę, verum etiam tempus quo euentura essent præfinilt: & cum alij Prophetę calamitates prędicerent, ideóque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarẽ inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter faustam ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidẽ sibi apud vniuersum mortalium genus compararet. Exstat enim in eius

An. mundi 3425. Ante Christum natum 539.

a Danielis vaticinia.

Ann. mundi 3425. Ante Christum nat. 519.

scriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti [a] deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimũ cæteris celsius, versis deinde ad occidentem oculis. vidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictũ prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum è frõte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro ea quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquàm esset adultum. Deus qui hæc ostendebat, dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbẽ vi expugnaturum, & ceremonias templi conturbaturum, sacrificiáque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámque Deum sic interpretatũ esse. Arietem significare Persarum & Medorũ regna, cornua verò futuros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totũmq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostendi, post primi Regis mortem, & regni

a *Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorũ & Persarum Regnũ præfiguratum fuit. Daniel. 8.*

gni inter eos partitionem. hos neq; filios ,neq; alioqui ad cognationem ipsius pertites, multis annis per orbem habitatum returos: ex hisque exoriturum quendam Re-n, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & ibus, & formam institutæ iuxta his reipubliauferat: spoliatóque templo victimas in id uci per triennium prohibeat. quæ quidē caitàs genti nostræ sub Antiocho Epiphane idit, ita vt futurum Daniel ante multos ans scripserat. Eodem [a] autem modo scripsit & Romanorum imperio, & quantam vastitatē aturi essent nostris hominibus. Hæc omnia uinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & steris legenda reliquit, vt videntes euentum n discrepare à prædictionibus, Daniele mintur ob tam insignem honorem illi à Deo abitum: simúlque [b] Epicureorum error coaruatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt, & Deo egimen rerum nolunt permittere, nec credunt niuersitatem à beata illa & immortali essenia vel conseruari vel gubernari, sed sine recto-e & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodū naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currúsque aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum inscitiam, qui Deo negāt curæ esse res mortalium. quî enim fieri potuit, vt Prophetiis eius responderet euentus, si temerè in mundo generentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli. quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem eris illi integrum.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a *Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Daniel. 9.*

b *Epicureorum error coarguitur.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Cyrus Persarum Rex Iudaeos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.*

II. *Regij Duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyses, Iudæos ab ædificando omninò abstinere iubet.*

IIII. *Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.*

V. *Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amanidolo extingueretur.*

VII. *Ingressus, penes quem Artaxerxis inuicti exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affecit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permisit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

CAP. I.

1. Esd. 1. 3. Esd. 2. 2 Babylonica captiuitate post septuaginta annos finis.

PRIMO [2] autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem cærumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutã vrbẽ prædixerat,

quòd

ðd postquam seruierint Nabuchodonoſoro ſque posteris per annos septuaginta, rursum s restituturus esset in patriã,& ædificato tem- o redituri essent ad felicitatẽ pristinã, ita eis mnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri ani- o,effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam siam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniã me Deus maximus orbis Regẽ cõstituit, hunc llũ esse credo, quem Israelitarũ adorat popu us. Is enim meũ nomẽ per suos Prophetas prę- dixit,& quòd templũ eius ędificaturus sim Hie- rosolymis in terra Iudæa. Hoc [b] autẽ Cyrus co- gnouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decẽ annis ante ipsius ęta- tẽ cõscriptas. Hic enim secretũ hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quẽ multarũ ac magnarũ gentium Regẽ declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam,& templũ suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequã templum deuastatũ est. Quibus lectis Rex admiratus vatis diuinitatẽ correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat; conuocatísque [c] clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscãtur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templũ ædificent denuo. Nam & ipse Deum futurũ illis auxilio, & se scripturũ vicinis Iudææ ducibus ac satrapis, vt cõferant eis aurũ & argentum ad templi fabricam,& victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simúlque Leuitæ & Sacerdotes, properè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cùm peruenissent, omnes amici Regij fecerunt eis auxilio, conferebántque ad templi

Ann. mundi 3416. Ante Christum nat. 853.

a *Cyri Persarum Regis edictum.*

b *Esaiæ cap. 44. 45. de Cyro vaticinium.*

c *Cyrus Iudæos rediũ in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentésq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam [a] & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrũ tũc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quàm primum id absolutũ esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex [b] Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meam habitant permisi, vt quicunq; vellem in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine, faciántque tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificẽt Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de tẽplo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij prẽfectum & Zorobabelem Iudæorum Principẽ. vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: pyxideres aurei quinquaginta, argenti CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argẽtea CCCC. situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ bi M CCC C. præterea vasa

alia

a *Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.*

b *Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.*

a magna mille. Concedo etiam eis eosdē re- Anno mūdi
us quos maiores eorū soliti sunt accipere, in 3426.
ecium pecudum, & vini & olei drachmas du- Ante Chri-
nta quinq; millia quingentas, & in similam stum nat.
tabas duo millia quingentas, atque hæc à Sa- 538.
ariæ tributis præberi volo, immolabúntque
cerdotes has victimas iuxta Mosis legē Hie-
solymis, & inter sacra precabuntur Deum
o salute Regis eiúsque generis, vt regnū Per-
rum incolume maneat. Qui verò per inobe-
ientiam hæc mandata nostra irrita habuerint,
os in crucem agi volo, & facultates ipsorum
sco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ
rgumentum. Numerus [a] autem eorum, qui è
aptiuitate conuenerant Hierosolyma XLII.
millia fuêre, & insuper CCCCLXII.

a *Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.*

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

CAP. II.

Hi [b] dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gentes. præcipuè Chuthęi, quibus olim è Persi- de ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas se- des dederat, rogabāt satrapas & eos quibus cō- mendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impe- diret, quò minus vrbē ac templū instaurare va- leant. Illi verò pecuniis etiā corrupti vendide- rūt Chuthæis suā circa demandatū officiū ces- sationē & negligentiā, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massage- tico bello periit. Cambyse [c] deinde in paternū principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarúmq; & Moabitarum ac Samarita- rum regionibus redditur ei talis Epistola. Do- mine, ferui tui, Rathymus, commentariensis, &

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 1. *Esdr.* 4.

b *Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent.*

Aliàs ca. 3.

c *Samaritarum ad Cambysem scripta de templi ædificatione antecedentia.*

Ab mundi 435. Ante Christum nat. 529.

Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syrię. Cognoscere te oportet Rex, quod Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem meritò deletam restituunt, forúmq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis Regibus impetare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negocíũ, & admonere vt inspicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbémq; ipsorum ob hoc crimẽ desolatam ac dirutam. quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniúmque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab adificando templo omninò prohibet.

CAP. III.

a Cambyses rescriptum in quo Iudæos ab adificando templo deterret.

CAmbyses [a] autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cõmentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatorib. hæc dicit, Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicã fuisse Regibus, habitatorésque eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quódque Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen Cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vr-

bem

em denuò condere, nec per hanc occasionem reſcat eorum malicia, qua concitati hactenus belles fuerũt Regibus. His literis perlectis Rahymus & ſcriba Semelius cum collegis euestigiò conſtensis equis properarunt Hieroſolyma, ducentes ſecum magnam hominum multitudinem, prohibuerúntque Iudæos ne vrbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum eſt id opus per annos IX. vſque in ſecundum annũ regni Darij Perſarum Regis. Cambyſes enim cum per ſexennium regnaſſet, ſubacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damaſcum eſt mortuus. Sublatis deinde Magis qui poſt eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, ſeptem illę Perſarum familiæ Hyſtaſpis filium Darium communibus ſuffragiis Regem declarauerunt.

An. mundi 3435. Ante Chriſtum nat. 529.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Aliàs ca. 4.

a *Darius Hyſtaſpis filius Rex Perſarum.*

Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæis ædificat.

CAP. IIII.

IS b adhuc priuatus vouerat Deo ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem eſſet, remiſſurum ſe in templũ Hieroſolyma: & fortè fortuna per illud tẽpus venerat ad eũ à Hieroſolymis c Zorobabel, qui captiuorum Iudæorũ dux declaratus fuerat. nã erat vetus Regis amicus, quamobrem inter ſatellites cum aliis duobus aſſumptus, ſperatũ honorem conſecutus eſt. Primo autẽ ſui regni anno Darius ſplendido ac magnifico apparatu excepit tàm domeſticos ſuos, quàm Medorum ac Perſarum ſatrapas, prouinciarúmq; præſides ab Indis vſq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per CXXVII. ſatrapias. Cúmq; ad ſatietatem epulati, diſceſſiſſent cubitũ ad ſuum quiſq; diuerſoriũ, Darius d poſt breuẽ in lecto quietẽ à ſomno relictus, nec valẽs redormiſcere, cœpit fabulari

1. *Eſd.* 5. 6.

b *Darius ſe ſacra vaſa Hieroſolyma remiſſurum vouet.*

c *Zorobabel.*

d *Darius tribus ſatellitibus tres quæſtiones proponit.*

1. *Eſd.* 3.

Anno mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmium fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in consessu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. post hæc promissa quærit ex primo num vinum maximè polleat, ex secundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propositis siluit. Manè verò accersiuit megistanas & satrapas ac toparchas, residénsq; vbi solebat iura reddere, iubet satellitum illorum quenq; coram toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositã, quid ipsi videatur verius. Tum [a] primus eorum sic exorsus est vini prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hinc cõiecturam capio. Animaduerto enim quòd quotũuis potantium mentem subuertit, & vel Regis animum sic afficit, vt non secus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoq; suę cõditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nã & calamitosorum extinguit tristitiã, & ære alieno atq; vsuris oppressos facit aliquãtisper videri sibi omniũ ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm Regum illis sensum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduersus carissimos, eósq; facit videri alieniissimos. cúmque edormito temeto per noctem sobrij fuerint redditi, surgunt omnino inscij quæ eis per ebrie-

a *Primus vini potentiam prædicat.*

prietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumen-
s persuasus vinum ducam rem omnium longè
otissimam simul & violentissimã. Postquã pri-
ius prolata sua de vino sententia dicendi finẽ
cit, tum [a] secundus cœpit extollere potestatẽ
giam, huius vires asseuerans esse maximas o-
nium quę intellectu ac potentia prędita sunt,
conatus est probare his rationibus. Omnium
rum penes homines esse imperium qui &ter-
s & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adi-
int. at ipsis hominibus Reges imperitare, eisq;
lidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde
i in fortissimum animalium habent dominiũ
rum vim ac virtutem merito existimandã in
perabilem. Quid? quòd dũ ad bella & pericu-
subditos mittũt, omnes eorũ imperata obse-
enter faciunt, siue dũ per eos obiiciuntur ho-
bus, siue dũ coguntur cũ mœnibus ac turri-
s, atq; adeò cũ montibus ipsáq; rerum natura
llum gerere, ipsorũ iussu parati vel occidi vel
cidere, dũ ne videantur à regiis mãdatis vsã digredi, parata deinde victoria, belli com-
oda vniuersa ad Regẽ redeunt. Iã verò qui a-
ni à militia, dant agris colendis operã, post
igos labores & sudores comparatis fructibus
gi tributa persoluũt: & quicquid ille iusserit,
c necessario sine mora perficitur. Interim ille
pletis omnib. deliciis & voluptatibus dormit
cubiculo, excubantibus ante fores satelliti-
s, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus.
mo enim audet dormiente illo relicto abire
curãda propria negocia, sed vnã hanc curam
tãs necessariã, in hac vna est assiduus. Et quî
ti potest, vt nõ is sit omniũ potentissimus, cui
ita hominum multitudo paret per omnia:
s [b] peroratis successit tertius Zorobabel, di-
rus de mulierib. & veritate, quatũ vis quan-

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

a *Secundum potestatem regiam extollit. 3. Esd. 4.*

b *Zorobabel tertius satellites mulierũ vim præpollentem primum ostendens, mox veritati vt infractæ palmam attribuit.*

Ann. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

ta sit quámq; præpolleat cæteris rebus omnib. sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere primum, & Regem cui omnes obtemperant, maiorem tamen est potentia mulierũ: nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educãt & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit, nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosísque rebus aliis, simulátque mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in vitæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiã parentes ac patriã, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne cõmori quidem cũ illis refugimus. addã & aliud argumentũ earũ potentiæ nõ minimum. quicquid terra marive longo labore quæsitum est, nónne totum hoc mulieribus cõmittemus? ipsum etiam Regem tantarum rerũ dominũ vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Themasini filia, concubina suæ cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractũ diadema capiti illa suo imponeret. ridentẽ cum ridente, & irata illa mœrẽtem, & adulatoriè se ad affectus illius attẽperãdo humiliter satisfacientẽ. si quid eã offensam animaduerteret. Interim dũ satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuò coniiciunt oculos. Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declaraui quãtum mulieres polleant, veruntamen nec hę nec Rex veritati vllo modo cõferendus est. Nã cum terra sit maxima, cęlũ itẽ immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cúmq; hęc Dei volun-

voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, cõsequitur vt veritas sit rerũ omniũ lõgè potẽtissima, contra quã iniustitia nihil omninò valeat. præterea reliqua omnia quantũuis pollere videantur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quę ab illa percipimus nec mortalia sunt, nec iniurię temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretáq; ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finẽ imposuit. Acclamante verò auditorio quod dixisset optimè: & quòd sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertem habeat, iussit eum Rex postulare aliquid ex his quæ illi paulò antè vltrò fuerat pollicitus. Libẽter enim se cõcessurũ, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His [b] auditis admonuit eum voti, quò se obligauerat, si adipisceretur potestatem regiã: id autẽ erat denuò cõdere Hierosolyma, & ibi Dei templũ instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorũ inde sublata, & Babylonẽ perlata, restituere. Hæc est, inquit mea postulatio, quã multo mihi permittit, sapientẽ me virum indicans. Tum Rex lætus assurgens excepit eum osculo, móxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelẽ, eósq; qui vnà profecturi erant ad instituendã & absoluendã templi fabricam. Mandauit [c] etiã per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus vt materiam cedrinã in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantẽ eam vrbẽ adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptũ erat, rubere & velle Regẽ liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma post liminio redierint. & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquam

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

a Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara cõsequitur.

b Darius admonitus voti, templi restaurationẽ mandat.

Ruffinus cap. 4.

c Darij Regis scriptum & mandatum de libertate possessionibus, templo & sacrificijs Iudæorum.

1. Esdr. 6.

Ann. mundi 3443. Ante Christum nat. 251.

in regios vsus à Iudęis exigere: & quantumcunque agrorum occupare valeãt, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiã & Samaritanis atq; Sytiæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuissent antiquis possessoribus redderent. atque insuper quinquaginta talenta in fabricam templi cõferrent. ipsis autẽ iuxta patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hũc vsum essent necessaria, sacráſq; vestes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinã faciunt, de suo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ sacros hymnos accinunt. & custodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimentis certã pecuniam. deniq; de remittendis sacris vasis, déq; Iudæorum restitutione, cõfirmauit *omnia quæ* prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autẽ hãc gratiam à Rege consecutus, quam primum egressus est regiũ, suspiciens, in cœlum, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores visus sit sapientior, cõfitens totum hoc diuini esse beneficij: peractáq; gratiarum actione, precatus vt & in posterum propitius esse pergeret, Babylonẽ profectus est, lætum [a] popularibus suis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita sibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes versi, per huiusmodi hilaritates continuos septem dies exegerunt, & ob receptã patriã ceu natalitiam festiuitatem denuò celebrantes. deinde [b] duces Hierosolymitanæ profectionis ex sua quenque tribu elegerunt, cõparatis & iumẽtis quæ vxores ac liberos veherẽt: deducentibúsq; quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter viã emetiebãtur hilares, personantibus omnia tibiis, & cymbalis perstrepẽtibus, prosequẽte per ipsum ac lætitiã & reliqua

[a] *Euangeliũ Iudæis allatum.*

[b] *Iudæi è Babylone Hierosolyma proficiscuntur.*

Iudæorum

Iudæorum multitudine. nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur, quas nominatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc * tántum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorū quater mille mill a & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ verò multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia. DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipsi indicare poterāt, nec in Leuiticis & sacerdotalis genealogiis inueniebātur, erant autē numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DXXV. Dux [b] autem multitudinis quā modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cū eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulū suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerūt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudęorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedentes prosecuta, domos quisque suas rediit. Septimo autē mense postquā Babylonem exiuerāt, Iesus [c] Pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nūciis è

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a *Numerus Iudæorum è Babylone profectorū.* 1. *Esd.* 2.

b *Zorobabel Dux & Iesua Pontifex.*

c *Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps aliquare adiscant.* 1. *Esd.* 3.

Ann. mundi 3443. *Ante Christum natum* 521.

tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerēda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebātur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiá [a] Scenopegiam peridē tempus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes, & quotidiana sacrificia, victimásque sabbatorum atque omnium sanctarum festiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mēsis septimi. Deinde [b] templi ædificationē sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorū qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libēter faciebāt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates cōpactis. in Ioppensem portū eas perducebant, ita vt primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant, Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamētis prima die Decemb. cœperūt superstruere, præposuerúntq. operi curādo Leuitarū quotquot vigesimum annū attigerant, & Iesum cū filiis ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiúsque filios, quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus, celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accidentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitę Asaphique progenies, canebāt sacros hymnos, in Dei laudē à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autē & Leuitæ cognationúmq. Principes ætate prouectiores, quid & illud prius tēplum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præsentium fortunarum tenuitate

[a] *Scenopegia.*

[b] *Templum ædificari cœptum.*

tenuitate deterius fieri animaduertebãt, reputantes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet, obortaq; inde mœſtitia tẽperare à lachrymis nõ poterant: vulgus autem cõtentum erat præſenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione ſeipſum cruciabat, nec vllũ detrimentum factum quibat animaduertere cõtra ſeniorum ac ſacerdotum multo deteriore conditione res ſuas exiſtimantium gemitus, vix concentu tubarum obſcurari poterant. Samaritæ [a] autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiſcuis vociferationibus, accurrerunt volentes cauſam diſcere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica poſtliminio reuerſi templum inſtaurarent, adiunt Zorobabelem ac Ieſum Principéſque cognationum, poſtulantes vt eos admitterent ad templum communi ſumptu ædificandum. Nam se quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religioníſque eius ſtudioſos fuiſſe, iam inde ab illo tempore quo Salmanaſſar Aſſyriorum Rex è Chuthia & Media multitudinem eam in loca illa tranſtulerat. Ad quæ poſtulata illi de communi ſententia reſponderunt, ad ſimul ædificandum eos admitti nõ poſcùm & prius Cyrus & nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint: licere tamen eis ibi adorari. idque facere vetari eorum neminem, ac ne cæteris quidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò venientibus, tẽplum ad adorandum pateat. His [b] auditis Chuthæi, ſic enim Samaritas appellamus, indignè tulerunt, & ægrè tulerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt quamadmodũ ſub Cyro primũ ac mox ſub Cãbyſe vt tẽpli ædificationẽ impedirẽt, Iudęorũm conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de induſtria remorarentur.

An. mundi 3443. Ante Chriſtum nat. 522.

a *Samaritæ templi ædificationẽ procurare volentes reijciuntur.*

b *Samaritæ templi ædificationem impedire cõgitant.*

An. mundi 3444. Ante Chri. nat. 520.

tur. Per idem tempus ascēdit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdā aliis, rogauerūntque Iudæorū Principes, cuius permissū templum sic ædificarent, vt arx potius quàm fanū existimari possit: & cur tā firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxissent. Responderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc extructum à quodā eius gentis Rege fortunatissimo & in omni virtute excellētissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorū suorum impietatem per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, tēplóque spoliato ac incēso, & populo in captiuitatē Babylonicam abducto, Cyrum [a] qui Persidis & Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mādasse templi instaurationem, & donaria vasáque per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, vt ea deportarēt Hierosolyma, rursúmque in templū instauratū reponerent. eiūsdem enim Regis mandato Ambassarum missum ad eam vrbem, vt daret operā vt id templū primo quoque tempore absolueretur. eum acceptis regijs literis confestim venisse & fundamenta fecisse, atque ex eo tempore nunquā inimitas gentes interturbare ædificationem atque impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberēt Dario, vt inspectis regijs commentarijs manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed cōfestim ei de hac rescripserunt. Iudæis enim solicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus [b] & Zacharias bono animo esse iubebant, nec à

[a] *Legati Syriæ templi & vrbis munienda causam quærentes, ad Iudæos missi. Esd. 5.*

[b] *Aggæum & Zachariam Prophetas.*

Persis

rſis : quicquam timere : quandoquidem ipſi
mpertam haberent ſuper hac re Dei volun-
tem : quibus credens populus aſſiduus erat in
ere, nulla die id intermittẽs. Cũmque Sama-
æ Dario ſcripſiſſent, accuſantes Iudæos quòd
bem muniant, templúmque arci quàm fano
nilius exſtruant: aſſeuerantes non eſſe hoc in
m Regis, & oſtendentes Cambyſis epiſtolam,
r quam eam ædificationem impediuerat &
ruerat, ratus non eſſe rebus ſuis tutam aut v-
em: poſtquam etiam Siſinis & collegarum de
dem negocio literas accepit, iuſſit regios cõ-
ntarios ſuper hac re conſuli: & inuentus eſt
id Ecbatana caſtrũ Mediæ liber, in quo hæc
ipta continebantur: Anno [b] primo regni ſui
rus Rex decreuit, vt templum Dei cũ altari
eroſolymis ædificaretur altitudine cubitorũ
.. & totidem latitudine. quòd haberet ordi-
s è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è
terie quam fert ea regio : & ſumptus in hoc
ærario Regis præberentur. Sed & vaſa tem-
quæ Nabuchodonoſorus ſuſtulerat, reddan-
& reportentur Hieroſolyma. Vtq. cura eius
gotij ſit penes Abaſſarẽ Syriæ ac Phœnices
rfectũ eiúſque collegas, qui abſtinerẽt qui-
ipſi ab eis locis, ſeruos verò Dei Iudæos &
ꝛum Principes ſinerẽt templum ſtruere : ipſi
ò adiutarent eo in hoc opere de tributis ſuę
uinciæ, & ad ſacrificia quoque ſuppeditarẽt
ros arietes, agnos, hædos, ſimilam, oleum, vi-
n, & cætera quæ ſacerdotes poſtulauerint,
deprecaturi ſint Deum pro ſalute Regis at-
Perſarum. Quicunq. autẽ contra mandatũ
facere auſus fuerit, is vt comprehenſus in
cem agatur, & facultates eius fiſco addican-
inibi etiam addita erat execratio: vt quicũ-
eius templi ædificationem vetare voluerit,

An. mundi 3450. Ante Chriſtum nat. 514.

a *Samaritæ templi & vrbis reſtauratiõnem impedire conãtes magis promouent.*

b *Cyri de Iudæa eorúmque templo decretum.*

3. Eſd. 6.

An. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri cõmentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex [a] Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisque magistratibus S. Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius cõmentariis inueni: volóq. vt omnia fiãt, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Sisines & reliqui decreuerunt eã per omnia sequi. itaque [b] susceptа cura sacræ fabricæ, adiuuabãt Iudæos magistratúsque illorum & Principes & magnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetantibus in tesim Aggæo & Zacharia: absolutúmq; est intra septennium. Anno [c] autẽ regni Darij nono vigesima tertia die mensis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerũt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate, próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuum, constituerúntque Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante [d] deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis verò Nisan, conflixit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id festum casti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolãtes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septẽ, nullis sumptibus parcẽtes, holocautomata etiã offerẽtes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus restituerit.

a Darij ad Syriæ præfectos epistola.

b Templi ædificatio absoluta.

c Templum 23. Marij seu vt est 1. Esd. 6. Martij dedicatũ.

d Pascha celebratur.

erit, deflexo ad benignitatem ac clementiam egis Persici animo. atq; ita summa liberalita- in rè diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, nstituta ea Reipublicæ forma quæ per opti- ates administratur. penes Pontifices enim it summa autoritas, donec Asamonæorum ns mutato rerum statu regnum obtinuit, an- captiuitatem enim iam inde à Sauli & Daui- temporibus egerunt sub regibus per annos xxii. menses sex, dies decem. & ante hos æ- è monarchæ res administrauerunt appellati lices, qui Reipublicæ status plus quàm quin- ıtis annis durauit post Mosis & Iesu imperiũ- ıc igitur modo se habebant Iudæi in pa- ım restituti sub Cyro & Dario regibus. Sa- ritæ [b] autem, infensa gens & inuida multis lestiis eos afficiebant, freti opibus, & affe- ntes cognati Persarum videri, quod inde es- it oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis sacrificia conferre grauabantur, magistris e- itum interim conniuentibus: & quacunque re vel per se, vel per alios poterant nostram ıtem lædere, nullam occasionem prætermit- ant: Visum [c] est itaque senatui populóque erosolymitano legationẽ apud Regem Da- m mittere: & Samaritas accusare: cuius lega- nis caput fuit Zorobabel assumptis aliis qua- ır collegis. Cæterùm Rex cognitis criminib. æ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit literis perferendas ad magistros equitum e- prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in bus hæc cõtinebantur. Rex Darius Tangaræ Sambabæ magistris equitũ apud Samariã, & Iracæ ac Bobeloni, reliquisque eorum con- uis, Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iu- orũ legati accusauerũt vos, quòd molesti fue s templum ædificantibus: quódque non

Ann. mundi 3450. *Ante Christum nat.* 514.

a *Reipub. forma Hierosolymis instituta.*

b *Samaritæ Iudæis infensi.*

c *Iudæorũ ad Darium legatio.*

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubẽte præbere illis debueratis. Volo [a] igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente Deum deprecentur.

Mandatũ de ſuppetibus ad ſtruendum templi prabendis.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Esdr 7.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

CAP. V.

DEfuncto autem Dario successit [b] Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinũ cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem verò degentium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum, is [c] cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiã peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secúmq; aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, petiit à Rege cõmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex Regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septẽ meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtq; Israëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emãtur victimæ super altare Dei vestri immolandæ, & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque

b *Xerxes Rex Persia.*

c *Esdræ legis peritus.*

d *Xerxes Iudæis fauet.*

ue tu & fratres tui volueritis. Sacra quóq; quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua ętia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumfacies. quin & præfectis ærarij apud Syriam nicen te commendaui, scribens ei; vt quid Esdras sacerdos & lector legis Dei pesine mora dent. Et vt Deus propitius sit & meis liberis, volo vsque centum coros i Deo secundum legem dari. Vobis quoq; stratibus præcipio, vt à nemine sacerdotũ, arum, sacrorum cantorum, ianitorum, sam seruorum, quicquam exigatis, néve vlla a eis imponatis. Tu verò Esdra iuxta con- n tibi diuinitus sapientiam constitue iu- , qui per Syriam ac Phœnicen iura red- populo tuam legem scienti: quin & nes- es doce liberè, vt quisquis legem Dei vel n regiam violauerit, mulctetur pecuniis, tiam damnetur capite, vtpote qui non per rantiam, sed per cõtumaciam peccauerit. . His literis acceptis Esdras gauisus adora- Deum, & gratias egit, illi benignitatem re- acceptam referendam, & illum maximè um cui gratiæ agantur existimans. Aduo- deinde Iudæorum cõcione, qui apud Ba- nem degebant, & perlecta epistola, ipsam lem retinuit: exemplar verò eius in Me- n ad omnes suæ gentis homines transmisit, cognita Regis erga Deum pietate, & erga ram beneuolentia, omnes vehementer sunt ti: multi verò ex eis assumptis suis facultati- Babylonem venerunt, cupientes reuerti rosolyma. Reliqua Israelitarum multitudo etum iam domicilium noluit relinquere, propter duæ tantum tribus per Asiam & opam sub Romano degunt imperio: decem

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458

a Esdras Iudæos qui apud Babylonem degũt, conuocat.

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

autem tribus nunc quoq; vltra Euphratem sunt infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorúmq; vel cantorũ vel ministrorum. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti colebant ad Euphratẽ congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votísq. pro incolumitate & felici itinere cõceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curę futuram) iter ingressi die duodecima primi mẽsis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto, & continuò Sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras [a] sacrã pecuniã tradidit, argenti talenta sexcẽta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora põdo talentorũ XII. Hæc enim erant dona Regis eiúsq; amicorũ, & Israelitarum Babylone manentium, quo facto obtulit Deo secundum legẽ holocautomata, tauros XII. pro communi salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratorib. etiã Regũs, & præfectis Phœnices ac Syrię scriptas à Rege reddidit epistolas: qui cũ eis nõ parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et cõsiliũ quidẽ huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post cõperit quorundam indicio, quòd quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruuerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatúsque ab eis vt ferret auxilium legibus,

a *Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliáq; pretiosa gazophylacij custodibus tradit.*

ac

eus propter paucos iratus omnes denuò
ni clade feriat, scidit vestem præ tristitia,
ns capillos & barbã & humi se prosternẽs,
iòd primores populi deprehensi essent in
rimine: & cogitans non esse audituros, si
et eos vxores cum liberis eiicere, nolebat
errã attollere. Itaque concurrerũt ad eum
quot erant bonæ mentis, & vnà flebãt ad-
se socios eius tristitiæ. Esdras autẽ sub la-
cælum manibus. Me a quidem, inquit, pu-
id cælum oculos attollere, dum cogito
populus ne maiorũ quidẽ suorũ cladibus
nitus à peccando abstinet: tu tamẽ clemẽ
e Deus nostri misertus seminarium ali
& reliquias superstites cõserua, quas Hie
/ma in antiquã patriam reducere dignatus
da veniam præsentis errati, mortẽ quidẽ
neritis, veruntamẽ in tua bonitate speran-
Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cũ eo
qui ad eum conuenerat mixtus ex viris &
ribus atq. pueris, accersit eò quidã prima-
Hierosolymita nomine Achonius, confi-
se peccasse qui alienigenas vxores duxe-
uasitque b ei vt omnes adiutaret vt vxores
nata ex illis prole abiicerẽt: & si quis lege
e nollet in eũ animaduerteret. qui secu-
iri consiliũ, exegit super hac re iusiurandũ
ncipibus Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ I-
iticarũ. quo facto exiuit tẽplo & cõtulit se
micilium Ioannis & Eliasibi. ibiq. totã eam
eiunus præ [illegible]erore exegit. Proposito dein
licto vt omnes è captiuitate reuersi intra
um aut triduũ Hierosolyma cõuenirent, &
quis per contemptũ nõ adfuerit intra præ-
tum tẽpus vt excommunicetur, bonáq. e-
cro ærario addicantur, intra triduum con-
runt vtriusque tribus homines, vigesima

Ann. mundi 3506. *Ante Christum nat.* 458.

a *Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant exteras.* 1. *Esdr.* 9.

b *Mandatũ de dimittendis exteris.* 1. *Esdr.* 10.

An. mundi 3506. *Ante Christum natum* 458.

die noni mensis, quem Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant. cúmq. considissent in superiore parte templi præsentib. etiam senioribus, & frigus propter tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegãdas esse vxores eiusmodi. acclamatum est factu:os id omnes æquo animo: sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq. opus esse vt negociũ hoc differatur aliquãtisper, & tũ demũ principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq. senioribus inquisitionẽ faciãt eorum qui contra legis præscriptum vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sentẽtiam, & prima die mẽsis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quã ex cæteris Sacerdotib. ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerũt, pluris facientes legũ obseruantiã, quàm naturales affectus quãtumuis violentos: mõxque ad placandũ Deum arietes immolauerunt. quorum nomina recensere est necesse, atq. ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dũ scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedẽtes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt [a] eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stãs in medio multitudinis, à mane vsq. meridiẽ. ex qua lectione non solum in præsens & futurũ discebant quid

1. Esd. 10.

[a] *Prælectio legis Mosaica.*

2. Esd. 8.

esset

tum, sed etiam præteritorum memo- *An. mundi*
tractantes lachrymabantur, sic cogitan- 3506.
d nullas calamitates fuissent perpessi, si *Ante Chri-*
pta legum diligenter obseruassent, Es- *stum nat.*
tem videns eos ad hunc modum affe- 458.
it vt domum abirent: esse enim festum,
re ea die fiere. quin potius hortabatur,
ulas versi, ita vt festo die decet, hilari-
ēt: & hac ante actorū pœnitentia in fu-
e munirent, ne in similes casus incurre-
t illi sequentes eius monita cœperunt re
tum agere, quod cum per octo dies se-
digressi sunt in proprias patrias, magnā
i Esdræ habētes ob reformatam rempu-
: quo factum est, vt post comparatā sibi
ulum egregiam gloriam senex vita de-
apud Hierosolyma sit magnificè sepul-
uo tempore cum etiam Ioacimus Ponti-
t mortuus, filius eius Eliasimus in Sacer- 2. Esd. 2.
i ei successit. Cæterùm quidam ex capti
æis, pincerna Regis Xerxis, Neemias no-
de ambulans ante primariam Persarum
Susa, cum hospites quosdam post lon-
er exactum in vrbem aduentantes He-
intet se confabulari animaduertisset, ac-
; ad eos, rogabat, vndenam venirent. &
quòd è Iudæa, rursum scitatus est quo-
se haberet ille populus, & caput eorum
solyma. Quibus malè se habere dicenti-
ròd eius mœnia dirupta essent, & circum-
: gentes multa mala Iudæis inferrent, die-
que agros excursionibus ac rapinis popu-
, & multos ex ea regione atque adeò ex
pfa captiuos abducētes, ita vt passim per
:periantur cadauera, fleuit Neemias mo-
populatium suorum miseriis, & sublatis o-
ad cælum, Quousque, inquit, patieris Do-

An. mundi 3519. *Ante Chri. nat.* 445.

mine gentem nostram tantis malis opprimi, vt simus præda omnium, cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, Regem iam accubitum ire. ille cõfestim ita vt erat nõ abluta facie ad ministerij sui functionem properat. Rex verò post cœnã iam hilarior, videns Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus, vt suadæ gratiam verbis suis adderet, Quî possum, inquit, Rex aliũ vultũ sumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, in qua exstant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hãc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illò muros eius exstruam, & quod deest ad fabricam templi suppleam. At[a] Rex petitioni eius annuit, simúlq. literas ad satrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare desine inquit, tristari, & posthac libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato Deo, actisque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abstersò à vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit præ lætitia. Sequẽti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quib. mãdabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus sit: cũ igitur Babylonẽ venisset: & multos à popularibus vltrò se ad vngentes comites assumpsisset, tandem peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis vigesimo quinto: & ostensas prius suis literas Sadæo magistro equitũ collegísq. eius reddidit. cõuocato deinde Hierosolyma vniuerso populo, stans in medio tẽpli sic eos est allocutus, Viri Iudæi scitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum nostro-

a Neemias, venisse post flatæ, populum ad restituendæ mœnia & templum hortatur. 3. Esd. 2.

Abrahami Isaaci & Iacobi eorúmque pie- *An mundi*
qua illos quondam, eadem nos quoque 3519.
identia dignatur: & ecce illius fauore nunc *Ante Chri-*
Regẽ obtinuit, vt mihi permitteret mœ- *stum nat.*
estra restituere, & quod supe: est ad absol- 445.
um templum perficere. Quamobrem nũc
iendum censeo, vt quoniam non ignora-
àm infensas habeamus gentes vicinas, &
cognita vestra in ædificando diligentia
non moliantur quo vestros conatus quan-
n se erit impediant, primum forti animo
c omnem fiduciam collocetis in Deo qui
resistet illorum importunis inimicitiis:
e nec die nec noctu operis structuram in-
ttatis, sed omni cura id opus continuetis,
loquidem nunc maximè tempestiuum
c facere. Hæc locutus continuò iussit ma-
tus demetiri mœnia, & operas partiri in
um, attributo certo modo in singulos vi-
oppida: pollicitúsque se quoq. cũ domesti
le adiutare impigrè, concionem dimisit.
verò eius autoritate permoti ad opus se
iebant, quæ appellatio tum primum illis
ioni est indita, quando è Babylonia sunt
i, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occu-
it. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Mo
Samaritásq. & Syriæ Cauæ incolas perla- 2. Esd. 4.
iniquissimè tulerũt, nec vnquam cessaue-
ssidiari & conatus ipsorum impedire: in-
tísque multis Iudæis tentauerunt ipsum
iã per conducticios sicarios tollere. cre-
tiã terrores eis incutiebãt, rumores spar-
, quasi magni diuersarũ gentiũ exercitus
ent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin 2 *Ardens*
etu ab incepto opere desisterent. Nec- *studium in*
verò nihil horum ab instituto deterrere *reparandis*
, sed stipatus aliquot satellitib. intrepidus *mœnibus.*

An. mundi 3527. Ante Christum nat. 437.

pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eā autē salutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret, sed quia certò sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterū ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidē nō sine gladio erat, similitérq; qui materiā ei suggerebat: scuta verò non longè inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve inermis ab hoste posset opprimi: ipse verò noctu circumquaq. vrbē obibat, nūquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantū postularet necessitas: atq; ad hūc modū perduauit duobus annis & tribus mensib. tantū [a] enim temporis elapsum est donec absoluerētur mœnia vigesimo octauo regni Xerxis anno, mēnse nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerūt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cōmouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequētiam, persuasit [b] circumquaq. vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarēt in vrbem inibi habitaturi, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarētur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post [c] hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vt ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hieroſoly-

a *Hierosolymorum mœnia absoluta.*

b *Cura pro Sacerdotibus.* a. *Esdr.* 10.

c *Mors Neemiæ.*

mitanis mœnibus. atque hęc ſunt quæ Xéregnante geſta ſunt.

An. mundi 3443. Ante Chriſtum natum 521.

›modo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amanis dolo extingueretur.

CAP. VI.

O mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxem nominant, peruequo apud Perſas regnante in maximum pelum genus Iudęorum adductum eſt, ne vxoribus ac liberis deleretur, ob cauſam n paulo pòſt referemus. prius enim quæde ipſo Rege dicenda ſunt, quî factum ſit xorem duceret Iudæam fœminâ ex Regio :re natam, quam etiam noſtrę gentis ſercem fuiſſe ferunt. Artaxerxes enim poſt :ptum imperium, & conſtitutos ab India e Æthiopiam 127. ſatrapas, anno regni termicos & duces gentium Suſis accepit epumptuoſiſſimo, vt decebat Regem opulentũ nificos centum octuaginta dierum apparaſtentantem: cui plurimæ gentes, & earum i, per continuos ſeptem dies interfuerunt. at inſtructum in hunc modum. Tabernan fixit ſuffultum aureis & argenteis coluis, prętextũ telis linteis & purpureis, mulm millium capax. in eo miniſtrabatur aut & gemmeis poculis, ad delectationẽ ſimul iraculm factis. Mandauit etiam miniſtris, iem more Perſarum ad bibendum coge-, ſed arbitratu ſuo quenque appoſitis frui ent, dimiſſis etiam per totam ditionẽ nundixit, vt feriati ab operibus feſtum pro innitate regni diebus aliquot agerent. Regiuoqũe Vaſte pari modo mulierum in Re- elebrauit conuiuium: quam Rex oſtendere

Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Eſth. 1.*

a *Aſſuerus Rex Perſarum Vaſten ad conuiuiũ venire nolentem repudiat.*

An. mundi 3445. Ante Christum nat. 519.

conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volés Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non iuit ad Regem:& cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset,nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus Rex,dimisso conuiuio,septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat:& apud eos vxorem contumaciæ ream peragit,quòd toties vocata ab ipso in conuiuiũ, ne semel quidem paruisset, iubétque, quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxorib. inhonestam vitam degant in posterum:quando nulla post hac maritorum futura sit reuerentia, dum, cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt,nihil veritæ contra omnipotentem Regẽ contumaciter agere:suaderétq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, ídque decretum per omnes gẽtes promulgari: visum est repudiari Vasten,& honorẽ transferri in aliam mulierẽ.Rex verò qui vehementer eã amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non liceret satisfacere.Qua in anxietate videntes eum amici,cõsulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat,& facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam aliis prætulerit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium,& eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totũ posse euanescere. Probauit Rex consilium, móxque mandauit certis hominibus,vt forma celebres virgi

nes

:s ex toto regno selectas ad eum adducerent: mandatum illis diligenter exsequentibus, in-:nta est [a] Babylone Esther puella vtroq; pa-nte orbata, quæ apud patruum Mardochæum ucabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex dæorum primatibus. hæc puella præ cæteris nib. excellebat pulchritudine, & gratiis vul- in se oculos conuertebat. itaque vni eunu-)rum cõmendata, tractata est apud eum de-ntissimè, odoramentis atque vnguentis pre-tissimis, quibus principes fœminæ corpus cu-e solent, quotidie delibuta. atque hac tracta-ne per sex menses vsæ sunt quadringentæ nero virgines, quando verò satis iam cura-existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã ;ulis diebus mittebat ad eum, qui post com-tus eam ad eundem eunuchum remittebat. ducta verò Esthere delectatus eius consue-ine, & amore correptus, legitimam coniu-eam sibi adiunxit, nuptiásque celebrauit o regni sui septimo, mense duodecimo, qui r dicitur: dimisitque quos angaros vocant, omnes gentes nuptiale festum eis indicens. verò Persas & Medos & primates aliarum tium accepit conuiuio nuptiali per men-integrum: & ingressæ Regiam vxori dia impositit: atque ita cum ea conuixit, quam interrogata quonam esset nata gene-patruus [b] verò eius & ipse Babylone Susa rauit, ibíque degens obseruabatur quoti-circa Regiam, sciscitans de puella quomo-habeat. diligebat enim eam haud secus n propriam filiam, Rex [c] autem legem tu-t nemo è domesticis, inuocatus eum ac-ret, tantisper dum sederet in Regio solio:)itis in hoc etiam lictoribus cum securi-t si quis contra faceret, plecteretur capite.

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

a *Esther puella fit Regina. Esth. 2.*

b *Mardocheus patruus Esther Babylone Susa migrat.*

c *Regis Persarum mandatum vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet.*

An. mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísq; virgæ contactu eximebatur periculo, & de hís quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi cõspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Reginæ indicat, ac Mardocheus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quęstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochęo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat pręmij nihil persoluit, tãtum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum verò versari in Regia, receptum inter amicos Regis necessarios. In[b] eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amaleeita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, ídque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiãs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legib. vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc

Esth. 4.

[a] Mardochæum insidiatores Regi prodit. Esth. 2.

[b] Aman ab omnibus, excepto Iudæo adoratur. Esth. 3.

gentem

nem iuſſit, ſi vis ſubditis tuis gratum face- *Anno mundi 3449. Ante Christum nat. 515.*
,exſtirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel
uo ſuperſtite relicto. & nequid inde tuis tri-
tis decedat, de meis bonis promitto tibi qua-
iginta talentorum argenti millia, libenter tã-
pecunia carituru, modo regnũ tuum repur-
tur ab iſta hominum colluuie. Hæc Amane
ſcente, Rex & argentum illud ei ſe remitte-
dixit, & homines eos cõcedere, vt de illis ip-
rbitratu ſuo ſtatueret. Aman [a] autẽ voto po- a *Extirpatio Iudæorum Amani cõcessa.*
is, confeſtim edictum nomine Regis, per o-
es nationes euulgat, in hanc ſententiam.
x magnus Artaxerxes 127. ſatrapis qui Indiã
:r & Æthiopiam prouinciis præſunt, hæc
bit. Conſecutus imperium tot gentium, &
is, quàm latè volui, dominio potitus, cum
il ſuperbum aut ſæuum in ſubditos admit-
m, ſed manſueto ac miti moderarer eos re-
ine, & pacem in primis ac iuris tutelam
curarem, cogitaui quomodo hæc bona
ent eis manere perpetua. Admonitus igitur
mico propter prudentiam & iuſtitiam mihi
per præ cæteris honorato, & ob egregiam
m ſecundum poſt me locum obtinente A-
ie, eſſe permixtam hominum generi gentẽ
nicam, & ſuis quibuſdam legibus vtentem à
:ris diuerſis inobedientem Regibus, & de-
:atam moribus ac ritibus, nec monarchiam,
negocia noſtra probantem, volo ac edico,
os ab Amane mihi parentis loco habito in-
tos cum vxoribus & liberis perdatis, nemi-
rũ parcentes, neq; miſerationi plus quàm
o edicto tribuentes: idque fieri iubeo de-
tertia die duodecimi menſis præſentis an-
t vna die deletis in totum noſtris hoſtibus,
ſterum pace ac ſecuritate frui nobis liceat.
edicto oppidatim per totam regionem

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idémque studiũ erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabant & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At [a] Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximã gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque Regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladẽ lugentibus & lamentãtibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quòd nondũ cessasset propter quam eum habitum sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eũ, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidẽ rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis proposiri ad Reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex Regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim cuius secunda sit post Regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationi-

Esth. 4.

a Iudæorum ob decretum Regium luctus.

bus

s. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo
inciat, nec vocatã se à Rege, & capitale esset
uocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolu-
itatem donare volens virgam aureã proten-
eret. his enim solis impunè esse, quibus hoc
rtè cõtingeret. Quibus ille auditis rursum per
indem eunuchum orat eadem, dicens non o-
ortere eam respectum habere salutis propriæ,
d potius vniuersi generis. si enim hoc nũc fa-
re negligat, Deum quidem omnino laturum
is auxilium, ipsam verò cum sua familia datu-
m pœnas eis quos tunc contemneret. Tum [a]
ther non mutato nuncio iubet patruum Susis
ncionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ
lute triduanum ieiunium indicere: se quoque
em facturam pollicita cum ancillis domesti-
s, ac tum demum vel contra legem adituram
egem, & mortem etiam libenter perlaturam
ita vsus veniat. Paruit ille Reginæ, & indicto
is publico ieiunio, ipse quoque supplex Deũ
recatus est, ne populum suum deleri permit-
eret, sed quemadmodum anteà sæpè saluti eo-
um prospexisset, & indulsisset peccatorum ve-
iam, tum quoque eos à denunciato liberaret
ericulo. non enim sua culpa se venisse in di-
crimen infamis supplicij. sed ideò sæuire Ama-
em ira percitum, quod soli Deo debitũ ado-
ationis honorẽ à se non tulerit, & propter di-
inarum legum reuerentiam integrè seruatam,
niuerso generi moliri pernicieẽ. Similes erant
reces totius populi, rogantis Deum, vt eorum
aluti prospiciat, & totũ genus Israeliticum im-
minenti cladi eximat, quam videbãtur sibi ha-
ere præ oculis. Regina quoq; supplicabat mo-
e patrio humi in faciẽ prostrata, & amicta ve-
titu lugubri, per triduũ abdicato cibo & potu
& omnibus deliciis: rogabátque, vt miseratus

Anno mũdi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

[a] *Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

daret ei apud Regem, quali maximè opus esset, facundiam, & maiorem quàm vnquam anteà formæ gratiam, vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorũ ingeneret, omniúmque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu qui Reginam deceat, cum duabus pedissequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad [a] Regem venit, tuborẽ genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omninò à metu libera. Quem vbi cõspexit sublimem in solio, in signémq; cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repentè subiit: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: móxque attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blãdéque in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos, ipsi verò, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim te cõspexi tanta maiestate verendum, continuò refugiens interius defecit me animus. & cũ hæc verba ægrè languida & exili voce protulisset,

a Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit.

magis

is etiã ſolicitus ſolari eam cœpit prolixius, tum ſe quiduis gratificari pollicens, vel ſi idium regni ſibi depoſceret. Eſther autem tantum rogauit, vt ad cœnam ſibi paratam uiua cum Amane amico veniret. Quod eum uiſſet, ambóq; veniſſent, inter pocula vxo- iubet dicere quidnam peteret. nihil enim mpetraturã, etiamſi regni partem cuperet: n craſtinum differre ſe petitionem dixit, ſi lò liberet ei redire cum Amane ad conui- n. id verò libenter annuente Rege Amã ad- lum lætus abiit, quòd ſolus tali honore di- us ſit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad iuium, quod nemini alteri contigerat, & obiter in Palatio videret Mardochæũ ex- luit, quòd nullus ab eo ſibi honor exhibe- reuerſúſq; domum, aduocata vxore Za- & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit rem, in quo eſſet tam apud Regem quàm Reginam. nam cùm ea die ſolus cũ Rege eam cœnaſſet, in craſtinum quoque ſe vo- m eſſe. vnum ſibi eſſe permoleſtum, quòd lochæum Iudæum videret in palatio. cúm- araza diceret, oportere eum trabem quin- inta cubitorum parare, &, mane petita à potestate, Mardocheum in eã crucẽ tol- cõprobata ea ſentẽtia iuſſit familiares cu- , vt eiuſmodi trabs erigeretur in ſuo Pala- arata ad Mardocheĩ ſuppliciũ: id quod etiã factum eſt, Deus autem irriſit Amanis ſpẽ obam, cui ſciebat euenturum longè aliud. ea ipſa nocte ſomnum Regi ademit: qui lens vigiliæ tempus perdere: ſed malens in iod regni negociũ id impendere, iuſſit ſcri- allatis cõmentariis res tã à ſe quàm à ma- us geſtas legere, quo legẽte, intellexit quẽ- ob rem egregiè geſtam donatum amplis

An. mundi 3454. Ante Chriſtum nat. 510.

a *Amanis in Mardochæum odium. Eſth. 5.*

b *Mos in Rege laudando. Eſth. 6.*

Ante mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

possessionibus in Regione cuius nomẽ erat adscriptum: alium ob fidẽ munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus annon sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo verò negante quicquã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viserẽt quisnam amicorũ adesset pro Palatij foribus, sibiq; renunciarent: fortè autẽ Aman aderat. qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium, famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi cõsiliũ, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in rẽ suã fore, quòd ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis. Si vis hominẽ, quem tibi ais dilectũ cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totã vrbem, quòd sic honorabitur quẽ Rex honorare voluerit. Id cõsuluit Aman, putans hunc honorẽ nõ alij deberi quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo,[a] inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochęũ Iudæũ quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consiliũ quod dedisti ersequeris optimè. debetur enim honor hic meæ vitæ

a *Honos Mardochæo oblatus.*

seruatori. His præter omnem spem au- *An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.*
x fuit compos animi, & cum non haberet
iud faceret, exiuit eum equo, purpura &
: aureo : inuentúmque ante aulam Mar-
um sacco amictum, iussit, eo deposito,
re purpuram. Qui veritatem rei nescius,
ud sibi putans, Sceleſtiſſime, inquit, adeó
amitati nostræ insultas? Persuasus tandé
Rex hoc, ei præmium pro accepta salute
reu, próque detectis eunuchorum insidiis,
t purpuram, qua rex ipse vti est solitus: &
us torque, conscenſóque equo vrbem ob-
abat, præcedente Amane & clamante: sic
rabitur, quem Rex honorare voluerit. Per-
ta deinde vrbe, Mardochæus, ad Regem
editur, Aman verò præ pudore domum se
lit, & cũ fletu vxori ac amicis quæ cõtige-
arrauit. Respondérant illi, ademptã ei iam
em occasionẽ vindicãdi in Mardochæum,
doquidẽ illi manifestè Deus sit propitius.
: illis adhuc colloquẽtibus, venerunt Esthe-
eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vo-
ri: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce de-
in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardo-
o, scitatúsque è quodam famulo in quem
m parata sit: vt cognouit quòd Reginæ pa-
o, quem Aman volebat à Rege ad supplicíũ
poscere, tunc quidem siluit. Cæterùm post- *Esth. 7.*
am Rex cum Amane suauiter epulis acceptus
ssit Reginam indicare quidnam eum sibi lar-
ri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœ
t deplorare periculum sui populi, dicens se
l interitum cum tota sua gente deditam, & i-
eo nunc ea de re verba facere. Neque enim se
egocia eius interpellaturam fuisse, si in ama-
am seruitutẽ vendi eos iussisset, quòd medio-
rem hãc calamitatẽ duceret; nunc verò orare,

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

vt se ab imminenti clade eripiat. Quærére autē Rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanē inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorē talis cōsilij. Tū Rex turbatus recepit se in hortos è cōuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam, simúlque in lectū eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Sceleratissime, inquit, etiā vim vxori meæ inferre vis? Amane autē ad hāc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valēte, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanē quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam, id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum venisset. essēque eam crucem altā quinquaginta cubitos. Quo audito Rex, decreuit nō alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussítq; vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiámq; ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatā, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atque bita Aman immodicè amicitia Regis vsus perijt, & eius facultates eius Reginę donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatū esse cōiugis ex ipsa didicerat, annulū accepit ab eo, qui prius Amani fuerat cōcreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regē, vt Iudęis præsentem de vita metum adimeret, docens cum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quam latè pateret imperium. neq; enim se posse viuere, nisi & patria salua & suis populatibus. Rex autem

a Amā, odio & consilijs eius in Iudæos in conuiuio patefactis, suspenditur.

Esth. 8.

b Amanis facultates Mardochæo donantur.

pollicitus est nihil ipsa inuita se manda- *An. mundi 3454. Ante Christum nat. 110.*
, neq; voluntati eius vlla in re contradi-
n. Permisit etiam vt ipsius nomine quic-
vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigil-
signatas *literas per omnes prouincias* di-
ret. cõfirmatas enim Regio signaculo, au-
tẽ habituras apud omnes qui eas legerint,
tradicturũ eis neminẽ. Accitis igitur scri-
egiis, iussit eos pro Iudæis scribere ad ma-
atus omniũ gentiũ, quæ sitæ sunt Indiã in-
Æthiopiam sub centum x x v i i. satrapis:
um literarum exemplum hoc fuit, Rex ma-
Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus
tem. Multi [a] elati magnitudine honoris & [a] *Regia literæ pro Iudæorum incolumitate.*
:ficiorum quę ex nimia conferentium bo-
te percipiunt, nõ solùm erga inferiores ex-
:nt superbiam, verùm etiã cõtra ipsos auto-
beneficij non verentur insolescere, quantũ
e est tollentes omnem omnino gratitudinẽ
vsquam est inter homines, & corrupti ino-
ata felicitate, abutuntur ea contra illos per
os eam adepti sunt, nec Deum quidem timẽ-
, cuius numen putant se posse fallere. Ex his
idam propter amicitiam prępositi cum pote-
te administrandis publicis negociis, priuatis
dulgent odiis: & decipientes eos quos penes
mmum est imperium, falsis criminibus ac ca-
mniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq;
a miseros adducũt *in salutis periculũ*: id quod
ẽ è priscis exẽplis aut fama auditis vobis potest
se perspicuum, sed ex facinore quod sub no-
ris admissum est oculis: vt posthac non opor-
:at mentem adhibere qualibuscunq; crimini-
us vel potius calumniis, sed de cognitis causis
adicare: & siquidem peccatũ sit, seuerè anim-
duertere: sin contrà, absoluere: & rebus nõ ver-
is credere. Namq; Aman filius Adamathis ge-

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

nere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus, deinde per nostrã bonitatẽ in tanto honore habitus, vt patris appellatione eũ dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundũ post nos locum obtinere, felicitatem suã ferre nõ potuit, neq; sobria mente magnitudinẽ honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperiũ debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simúlq; vitæ ac regni socia Esthere, malis artib. peritis ad interitũ. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò voluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudeos nõ malos esse compertum habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deũ colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperiũ, nõ solũ absoluo eos à pœna quæ prioribus cõtinetur literis, per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: verumetiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his pernicie molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi. omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeóq; vt transcriptis in plurima exempla & per totã uostrã ditionem vulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere: eisq; sitis auxilio vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis tẽporibus iniurias eis facere ausi sunt. ídq; decima tertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidẽ Deus eã diem pro internecina salutarem eis esse voluit: quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiũt. & monumẽtum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum sanè volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobedientiam facere

facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atq; hæ literę proponantur per vniuersam nostrā ditionem, & accingant se vtrique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent, Cum his literis cōtinuo veredarij per omnes vias dimissi sunt. Mardochæū verò cultu regio coronáq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudęi, felicitatē eam sibi quoq; cōmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudiū quasi noua salutis luce oborta dum per singulas vrbes proponūtur regiæ literæ, Iudęos omnes, quotquot vel oppida vel agros habitarēt occupauit: ita vt multi aliarum gentiū, metu eorum circūcidentes verenda, securitatē sibi hoc pacto quærerent. nā ad decimam tertiam diē mensis duodecimi qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur. perlatę regiæ literæ animabāt Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impunè sæuirent, quo factū est, vt procuratores, magistratus, satrapę, tyranni, Reges in precio Iudęos haberēt, omnibus modestiā indēte metu ex Mardochæo, post diuulgatas enim vbiq; regias literas, etiā apud Susa interfecerūt [a] Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cū Rex coniugi indicaret cæsorū intra mœnia numerū, nā incōpertū esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogarétq; ecquid amplius vellet, potiturā enim cupitis: rogauit illa vt permitteret Iudæis sequēti quoq; die in reliquias inimicorum ad eundē modū desæuire, & decē Amanis filios in crucē agere: & id quoq; Iudæis cōcessum est, Rege nolente Esthera in vlla re contradicere. At illi rursū cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt fermè trecētos ex aduersariis, ne minimum quidem attingendo ex eorū facultatibus: per alia verò oppida codē Iudæorū incursu perierūt LXXV. millia

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 9.

a *Iudæi vltiscuntur inimicos suos.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

eorum qui pro inimicis sunt habiti: quę cædes decimatertia die patrata est, sequentem verò festis attribuerunt epulis. apud Susa quoq; quartam decimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoq; per totũ orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cõuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternũ id festum ad perpetuam rei memoriã maneat. Æquum nanq; esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tã suę liberationis, quàm de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurea[a] vocantes, quasi conseruatoria. Cæterùm[b] Mardocheus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ verò etiã vitæ socius: quorũ opera Iudęorũ res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atq; hęc ferè sunt quę sub eo Rege genti nostrę euenêre memorabilia.

a *Phrurea festa.*

b *Mardochei auctoritas.*

Bagoses, penes quem Artaxerxis imperiũ exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affecit.

CAP. VII.

Medio & Ruffinus Cap. 5.

POst[c] Eliasibi autem Pontificis obitũ, sacerdotium eius Iudas filius iure susceptit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarũ imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquã quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni

c *Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati tanta vis & vitio.*

fratres

fratet Iesus. huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus, hac fiducia Iesus cùm liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur, quæ quidem impietas fuit longè maxima, præsertim in homine sacerdote, & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ansi estis sceleſti in vestro templo cædem perpetrare? & cùm conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo [a] deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa. Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est. sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regésque eius multa negocia tam Assyriis quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

An. mundi 3584. Ante Christum natum 380.

[a] *Iaddus Pontifex: cuius frater Manasses, Sanaballetis filiam vxorem duxit.*

Quæ a Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

CAP. VIII.

[b] *Alexander post obitum Philippi Macedonis Rex.*

PEr idem tempus Philippus Macedonū Rex apud Ægeas oppidū à Pausania Cerastæ

An. mundi 3630. Ante Christum nat. 334.

filio ex Oreſtarum gente inſidiis interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Helleſponto, congreſſus ad Granicum flumen cũ Darij ducibus vicit egregiè: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductóq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphiliam, ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægrè ferentes Iaddi Pontificis f. atrem, & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidem contra legem peccantes duxiſſent vxores non ſui generis, poſtulabãt igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque de altari eũ arceret. profectus [a] Manaſſes ad Sanaballetẽ ſocerũ, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamẽ propter eã priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantùm ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum. modò filiam ſuam vxorẽ retineat: ædificaturúmque templũ Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: ídq. polliceretur ex conſenſu Regis Darij ſe facturum, elatus tali ſpe Manaſſes mãſit apud ſocerũ, putans ſe Pontificatum dante Rege conſecuturum. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cúmq; [b] multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugiis non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi de-

a *Manaſſes ſacerdotium ob exteram ſi retineat fœminã, ab eo remouendum ſpe maiorũ boni negligit.*

b *Apoſtaſia ſacerdotum.*

hi defecerunt ad Manassem, Sanaballete præbẽte eis & pecuniã & agros ad colendũ & domicilia, ac modis omnibus adiurante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traiecisset Hellespontum. &, prælio victi ad Granicum suis satrapis, vlterius procederet. cõtractis tam pedestribus quàm equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquàm totã Asiam sibi subiicerent. Itaq. vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro mõte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimum Rex reuerteretur post victoriam. persuasum enim erat nõ ipsi tantùm, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longè alius fuit euentus quàm ipsorum opinio. Rex enim collatis cũ Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander verò in Syriam veniens cœpit Damascũ, & occupata Sidone. Tyrũ quoque oppugnabat: scriptisq. ad Iudæorũ Põtificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nũc det Macedonibus, prælata eorũ amicitia. fore enim vt illum nõ pœniteat. cúmque Pontifex nunciis respondisset, sacramento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idq; ratum fore: quã diu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur: minatus est tamẽ hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare

An. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *Victoria Alexandri à Dario reportata.*

An. mundi 3630. Ante Chri. ann. 334.

nõ parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazã profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectũ obsedit. Interea Sanaballetes ratus iã adesse tẽpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia in Alexandri castra se contulit. cúmque offendisset eum Tyri oppugnationẽ aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia, ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod [a] vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimũ, hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimãs. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis Sanaballætes fato functus est: Alexãder [b] verò oppugnata Gaza Hierosolyma properè petiit. Iaddus verò Põtifex postquã hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilij, nec inueniẽs quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis ad ópem eius confugit. illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam. ipse verò cum reliquis sacerdotibus

a *Manasses vxori sic compos.*

b *Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eum sum honorifice excepit, ob visionem eadem habitu ante obseruatam.*

bus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouiden ia. Experrectus autem è somnis lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cùm renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadã noua & venerabili vsque ad locũ qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitũ supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmẽ in amictu byssino, Pontificémque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus. Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse, hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cùm adhuc esset in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor

Ann. mundi 3670. Ante Christum nat. 334.

An. mundi 3630. *Ante Christum natum* 334.

quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem, & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit, & [a] ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensóque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, nunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petéte vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno cõcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret, vti institutis propriis, hic etiã postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum feciſſet eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmque ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnificè, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt [b] enim Samaritæ hoc ingenio vt antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo, cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmando, & à Iosepho eúsque

a Alexander in tẽplo Hierosol. sacrificãs, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatem constitit.

b Samaritæ rebus secundis Iudæorũ amici.

filiis

filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnã alacritate præ se ferentes Regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatíſq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat, rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cúmque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur. nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidoniis. iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum [a] verò in Garizin monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut violati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans. eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia [b] filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuêre.

An. mundi 3632. *Ante Christum nat.* 332.

a *Templum in monte Garizin.*

b *Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Ptolemæum Lagi dolo occupasse Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

II. Ptolemæum Philadelphum Iudæorum legem in Græcam linguam vertisse, & multos eius gentis captivos dimissis donasse multis Deo in templo eius dedicas.

III. Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis ciuium ei concessum fuerit.

IIII. Iosephum Tobiæ filium inuidentem Iudææ solemniarchem depellit, amicum Ptolemæo Regi factus.

V. Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

VI. Iudæi seditionibus æquati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus duxto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit.

VIII. Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus, solus Assamonæi filius Mattathias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

IX. Mattathia defuncto Iudas filius succedit.

X. Apollonium Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

XI. Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & cladες.

XII. Quomodo diuisis copiis Simon Tyrios & Ptole-

Ptolemaidenſes, Iudæ Ammanitas ſuperarit.

XII. *Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.*

XIIII. *Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.*

XV. *Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.*

XVI. *Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus infecto negotio ad ſuum Regem reuertitur.*

XVII. *Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vnà cum vniuerſo exercitu interficitur.*

XVIII. *Bachidis demùm miſſi contra Iudæam victoria.*

XIX. *Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.*

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDER[a] Macedonum Rex in ſuam poteſtatẽ redacto Perſarũ imperio, & conſtitutis, vt iã dictum eſt, Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio verò in multos ſucceſſores diſtracto. Antigonus Aſiã occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt: id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum ſotc-

[a] *Mors Alexandri, & bella inter ſucceſſores orta.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Ptolemæum Lagi dolo occupasse Hierosolymam cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

II. Ptolemæum Philadelphum Iudæorum legem in Græcam linguam vertisse, & multos eius gentis captivos dimissos donasse multa Deo in templo eius dedicasse.

III. Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis ius ciuium ei concessum fuerit.

IIII. Iosephum Tobiæ filium inuidentem Iudæis solennitatem depellit, amicum Ptolemæo Regi factum.

V. Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

VI. Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus duplici Hierosolymam exercitu, occupatoque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

VIII. Antiochus vetante Iudæos vti patriis legibus, solus Assamonæi filium Mattathiam Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

IX. Mattathia defuncto Iudas filius succedit.

X. Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

XI. Lysias & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.

XII. Quomodo diuisis copiis Simon Tyrios & Ptole-

Ptolemaidenſes, Iudæ Ammanitas ſuperaris.

XII. *Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.*

XIIII. *Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.*

XV. *Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.*

XVI. *Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus infecto negotio ad ſuum Regem reuertitur.*

XVII. *Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vnà cum vniuerſo exercitu internecione perijt.*

XVIII. *Bachidis denuò miſſi contra Iudæam victoria.*

XIX. *Quemodo Iudas prælio victus occubuerit.*

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDER[a] Macedonum Rex in ſuam poteſtatē redacto Perſarū imperio, & conſtitutis, vt iā dictum eſt, Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio verò in multos ſucceſſores diſtracto. Antigonus Aſiā occupat, Selencus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt: id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum ſote-

[a] *Mors Alexandri, & bella inter ſucceſſores orta.*

An. mundi 3641. Ante Christum nat. 521.

rem appellabant. Is[a] & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorũ gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudęorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum recepérunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterùm Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariáque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramẽto omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum spente in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones[b] tamẽ cõtinuæ fuerunt inter eorũ posteros & Samaritas instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabántque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templũ sacrosanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis

[a] *Hierosolymis dolo captis, Iudæi in Ægyptũ abducuntur.*

[b] *Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.*

non aliò mittendas: Samaritæ contrà in mõtẽ Garizin eas mitti debere contendunt.

An mundi 3690. Ante Christum nat. 284.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcã linguam vertit: & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 2.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem tranferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero cẽtum viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius [a] Phalereus Regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regi gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: essẽq; scriptos ipsorum lingua & literis & exhibituros negociũ his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere, similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ desint sumptus, in bibliothecã suam referat. Tũ Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidem Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiã admodum carus cum iamdudũ animum haberet rogare eum, vt Iudæos in suo regno libertati resti-

[a] *Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum. 280.

meret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andræa consilium hoc cõmunicat. multũ obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiuret: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonã honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq. colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur. redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum, sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nũc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens: & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centũ viginti millia. Ad hæc Rex, Paruãne igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu

sensu iussit, vt quando militi stipendiũ numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se esse pollicitus, quo iam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cõprehendebãtur non hi solũ quos pater aut eius exercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel antè vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cũ eam vindictam libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius a edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in Regionem nostram eiúsq. vrbes abducta dimendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel post diuẽditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: prõque singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum cætero stipẽdio, reliquos verò à Mensariis Regiis. Censeo enim hos præter patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatẽ abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hãc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem ~~seruiunt~~ dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddit, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum propõni per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum verò qui parere noluerit: cuiuis deferre liceat, mulctandum facul-

An. mundi 3684. Ante Christ. nat. 280.

a *Ægypti Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum. 280.

tueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andræa consilium hoc cõmunicat. multũ obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiuret: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia *non decet nos* Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonã honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius *hominum generis in regno* tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè *de ea re* inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq. colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio *præ cæteris* mortalibus cultu venerantur. redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum, sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nũc supplico. *Ibi Rex libenti ac hilari vultu* illum aspiciens: & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centũ viginti millia. Ad hæc Rex, Paruãne igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu

sensu iussit, vt quando militi stipendiũ numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quoad Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cõprehendebãtur non hi solũ quos pater aut eius exercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel antè vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cũ eam vindictam libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius[a] edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in Regionem nostram eiúsq. vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel post diuẽditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: proque singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum cætero stipẽdio, reliquos verò à Mensariis Regiis. Censeo enim hos præter patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatẽ abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hãc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum verò qui parere noluerit: cuiuis deferre liceat, mulctandum facul-

An. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

[a] *Ægyptii Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.*

An. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

tatibus quæ fiſco noſtro debẽt cedere. Hoc edictum cum primum oblatum eſſet Regi, nec tamen diſertè cautum eſſet illis quoq. qui vel antè vel pòſt capti fuerãt, liberaliter & illis indultum eſt eadem Regis beneficentia: iuſſitq. vt ex collectis iam tributis diſtribueretur pecunia in militem, & in menſarios Regios. Quo facto intra ſeptem dies peractum eſt quicquid Rex iuſſerat, impenſis in redemptionem quadringẽtis ſexaginta talentis: quia domini exigebãt & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quaſi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adſcriptum erat pro ſingulis mancipiorum capitibus eam ſummã numerandam. Hæc vbi ex ſententia Regis magnificè ſunt peracta, iuſſit Demetrium euulgare decretum de tranſcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, ſed omnia diligenter præmeditata: quapropter & ſuggeſtionis exemplar, & epiſtolarum in commentarios relatum eſt, & multitudo miſſorum donariorum, & quod à quoq; factũ eſt, vt primo aſpectu pateat ex ipſis operibus tam autorum quàm artificium præſtãtia. Suggeſtionis ſanè exemplar fuit tale, Regi magno Demetrius. Quia mãdaſti Rex, vt quod deeſt tuæ bibliothecæ ſuppleamus, & libros qui hactenus noſtram inquiſitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad ſummam circa hoc negotium diligentiam reliquũ faciens, ſcire te velim inter eos, quos adhuc deſideramus eſſe Iudæorum legis codices, Hebraicis enim characteribus & vernacula ipſorum lingua ſcripti cũ ſint, intelligi à nobis nõ poſſunt, ſunt etiam negligentius quàm pars eſt habiti, eò quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. neceſſe eſt autẽ, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & ſinceriorem legiſlationem

a Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.

conti-

continent, vtpote diuinitus proditã. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel Poeta vel historicus mentionem eius legis faciat aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt. quod sacrosancta sit, & profano ore tractari nõ debeat. Itaq. si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorũ Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos. ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hãc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorum Põtificem, de hac re scriberẽt, simulq. per easdem litteras certiorẽ facerent de Iudæis per Ægyptũ pristinæ libertati redditis. Præterea[a] ad faciẽdos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitque custodes Arcarum, in quibus gemmæ seruabantur. liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificiis & reliquis templi vsibus, cẽtum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificẽ, qui hoc Sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est, Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & ciues summa prosequeretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex[b] Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutẽ. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dũ rerũ potiẽtur, captiuos eò pertraxerant pater meus eos in precio habuit, aliorũ opera in militiã vsus

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Regia erga Iudæos liberalitas.*

b *Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorũ petit interpretes.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280

amplis stipendiis conductorum, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquã principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui. restituis de meo preciis eorum possessoribus, ex his per ætatem idoneos allegi in militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullũ gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbẽ Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaq. sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatẽ legum periti possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agãt, Andræã præfectum satellitũ, & Aristæum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribens autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex [a] Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibúsque liberis, nostræ quoque res se habent optimè: acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq. concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximũ ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & cateras quinque,

[a] Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.

& men-

& mensam dedicandam, centúmq; illa talenta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristæus, amici tui carissimi, viri boni ac docti, tuáque amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis nõ debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quãobrem continuò pro te, sororéque tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtque hæc legis versio, tã felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus, tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transscripta lege ad nos eam tutò remittas vnà cum eius deportatoribus, benè vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex, superuacaneum autem visum est apponere 70. seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum [a] tamen, quæ Rex Deo misit, ornatũ & magnificentiam, silentio præterire non possum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assiduè visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur Regis Liberalitas: primúmque [b] mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mandauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quãta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura quódque maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam

Ann. mundi 3684. Ante Christum ann. 280.

a *Descriptio donorum à Ptolemæo Rege templo Hierosolymitano missorum.*

b *Mensa aurea.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent, ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totũ opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturã habebant testiculatam indistincta imitatione per tria latera. cũ enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. loricę verò pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hę totę essent conspicuæ, quin & cymæ illæ facilè & citò vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subiiciebant, testiculis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ preciosę paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies geminis pulchris ouali specie distinguebatur. intercurrẽte densa scriptura virgarũ quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repręsentant, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis insertis:

quæ

quæ omnia cõstabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum prioti similis cum virgatis peræquè sculptuis visebatur: vt ex vtraque parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine, ac ne inuersis quidem mensę lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mẽsæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Męander, magni precij gemmis per medium tanquã stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissimè radiantibus, aliisque generibus quę vbique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum verò reticulati quidam nexus circumquaque discurrebãt, Rhombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria eõiunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum videretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quà verò pedes innitebantur octo digitorum latitudine: erántque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorum similitudine. tãta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabátque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione depre-

Ann. mundi 3684. Ann. Christum nas. 280.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

hendi possent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset cõspicienda.

a Craterę aureę duæ.

Craterę [a] autem aureę fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcinctura, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie interueniente. addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusq; erat hic, amplitudo verò quę amphoram caperet. argenteæ [b] verò quæuis specula splendore vincebant. certius etiam reddentes inspectantium effigies. His [c] addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solùm artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negociis sæpè adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiã accendebat eorum diligentiam. vidēntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atq; hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymi-

b Craterę argenteæ.

c Triginta phialæ.

d Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.

tanum

tanum templum transmissa. Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex [a] cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, cõfestim legatos Andream & Aristæum acciuit: ab eisque & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea scisciando didicit. Et cùm vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoq; die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc verò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt verò senes illi venerunt cum muneribus à Põtifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant. primum de libris eos rogauit. vt verò ex inuolucris deprõptos obtulerunt, multum diúque miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiã ei qui miserit, sed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cúmque seniores eorúmque comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit. iussísque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatus æquum fuisse, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorum tam gratum sibi confessus est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

[a] Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorifice excipiuntur.

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

colere se velle promitteret. fortè enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur, quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primi duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter pręconibus & sacrificulis aliisque id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliſæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq; subditis: applausúmq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo, quo facto fruebantur appositis. cúmque Rex siluisset quantū satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum cōsuetudine per duodecim dies instau-

2 Conuiuiū Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces.

rauit

rauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus eius philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eóque facilius tueri hanc sententiã, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorũ aduentu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis prius in singulos ternis talentis deduci eos in diuersoriũ. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum & pontẽ qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauítque, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur [a] interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliã copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauítque vt etiam

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

[a] *Translatio Bibliorum in Græcam linguam.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quę sententia, cùm omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, nõ sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpítq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem [a] ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare non sint veriti: Theopompum enim volentem inde quędam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facilè coniicientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, eáſq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sactis libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, vt in-

[a] *Plinio diuina in Ebraicos sacra Biblia tradentes.*

corrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificũ Nunc enim æquũ esse vt remittãtur: sed si vltrò ad eum venerint, cõsecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc[a] quoq; remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulísque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo iudicandas. rogauitq; eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cũ doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Dona interpretibus dimissis data, & Eleazaro missa.*

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

CAP. III.

SEd & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namque [b] Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorẽ Syriam vrbibus, in ipsa demiq; metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis cõditione degere, quo iure nunc quoq; viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessæ.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

penditur: quem morem cum Antiochensis populus proximo bello abrogare vellet, non permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde *imperante Vespasiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochēses rogantes adimi Iudęis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifesto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, sed præcipuè ipsorū principum: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipsorum diminutū voluerunt: ídque nec iræ propriæ nec duobus maximis populis contra eos licere passi sunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præsentis offensionis, aut gratiæ quā hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam satis suppliciorum exsoluisse: eos verò qui nihil peccassent non esse æquū spoliari suis priuilegiis & iuribus. Marcum [b] quoq; Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse proditur. Ionibus enim contra hos seditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quā eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quē Græci Deum cognominant, soli essent participes: & postulantibus vt siquidem eiusdem generis haberi velint Iudæi, eosdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicū cognitionem deuenisset vicerunt causam Iudæi: obtinuerúntq; vt sibi liceret suis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damasceni adiuti: Agrippa enim pronunciauit: nihil sibi licere innouare circa hoc negociū. quæ si quis volet exactius cognoscere, legat historiarum Nicolai libros tertium & quartū supra centesimum vigesimum. Sed Agrippæ sententiam mirari non debemus: neque enim tum gens nostra cum Romanis bellum gesserat Ve-*

alia ciuitatis Antiochia, Iudæis conseruatū.

b Marcus Agrippa.

Vespasiani

Ann. mundi 3684. Ante Christum natum 280.

ſpaſiani verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui poſt tãta belli certamina nihil immoderatè in nos ſtatuerunt. Nunc vnde digreſſus ſum reuertar. Antiocho [a] Magno in Aſia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quàm Cœleſyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiuſque filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue vinceret, ſiue vinceretur, malè mulctarentur, nõ aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter proſperã & aduerſam Antiochi fortunam iactatæ. Tandẽ [b] victor Antiochus Iudæam ſuæ ditioni adiecit. Defuncto [c] verò Philopatore filius eius magnũ exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius vrbes & noſtrã gentem vi in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus ſit ſuperior: cũmque recepiſſet occupatas à Scopa vrbes Cœleſyrię ſimul & Samariæ, Iudęi quoq; vltrò deditionem fecerunt, receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephãtos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictũ impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus ęquũ ducens aliquam Iudæis pro ſtudio ſuarum partium referre gratiam, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorum quæ in ipſum contulerant. in quibus etiam ſignificabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exẽplar ſubiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro hiſtoriarum eius ſexto decimo. Scopas, [d] inquit, copiarum Ptolemęi dux ad mediterranea verſo impetu per hyemem Iudæorum gentem ſubegit, ac paulo poſt in eodẽ libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Bataneam, Samariam, Gadara, & Abila

a *Antiochus Magnus rex Aſiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

b *Ptolemæum Epiphanes Rex Ægypti in Syria Reges mouet.*

c *Polybij Megalopolitæ de Scopæ copiarum Ptolemæi duce.*

d *Antiochi ad Ptolemæũ de Iudæorum libertate epiſtola.*

Ann. mundi 3760. Ante Christum nat. 204.

recepit: nóxq; Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templũ accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre, & hęc quidẽ Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo salutẽ. Quoniã Iudæi mox vt regionem eorum fumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendidè exceperũt senatu obuiã progresso, exercituíque nostro & elephantis copiosè victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectã, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergô præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similã secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque, voléque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ędificare opus fuerit: lignorũ autẽ materies comportetur tàm ex ipsa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quę immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariũ, & si quod est tributũ aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quíve ante hyperbere-

terum menſem eò ſe habitatũ contulerint, immunitatem omnium tributorum vſq; in triennium, remittimúſq; eis in poſterum tertiã partem tributorum, in præteritorum damnorum cõpenſationẽ. Et quotquot ex vrbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum volumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec cõtentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnũ propoſuit tale: Nemini [a] alienigenę liceat intra ſepta templi ingredi cõtra voluntatẽ Iudæorũ, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptũ legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiã in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pãtherę, aut vulpis, aut leporis, aut cuiuſuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum eſt attingere. ac neq; pelles eorũ inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: ſed tantum ſolitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari ſibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarũ argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimoniũ, quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiã nouis rebus ſtudere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapis ductantem exercitum, iuſſit quoſdã è noſtratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiã mittere, ſcribens in hunc modum. Rex [b] Antiochus Zeuxidi patri ſalutẽ. Si vales, benè eſt, ego quoque valeo. Quia quoſdã in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curã meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiã incolũt duo millia familiarum cum tota ſuppellectili eò traducere

An. mundi 3760. Ante Chriſtum nat. 204.

a *Antiochi Magni in honorem templi edictum.*

b *Antiochi ad Zeuxidẽ epiſtola, in qua honorificã Iudæorum mentionem facit.*

An. mundi 3764. Ante Christum natum 200.

& locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum cõprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus, perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificãdas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vinetis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quantum satis est, vt benignè à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post [a] hæc amicitia Ptolemæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimoniũ Cleopatra filia, & cõcessa dotis nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáque & Samaria: diuisísque inter vtrunque Regem vectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regium æraríũ. Per [b] ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpè Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia Põtifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quæ causa fuit vt tributum, quod prõ populo maiores eius de suo solebant Regi pendere, talenta

a *Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.*

b *Samaritæ Iudæos infestant.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

talenta argenti viginti non soluendo, ad iram cõmouerit Ptolemæũ Euergetem patrem Philopatoris. Qui [a] misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabatúrque ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Anno mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a *Onias Pontifex Ægypti, Regem nõ soluendo tributum, ad iram commouet.*

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

CAP. IIII.

IOsephus [b] autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Onię Põtificis cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicã, sed modò pecuniis parcat, coniiceret in periculum populum à quo & Reipublicæ administrationẽ & Pontificalem honorẽ acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neque principatũ se morari, & Pontificatum etiam, modò liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negotiũ: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in tẽplũ & aduocata cõcione, hortatus est eos, ne terreãtur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa,

b *Taxatio Pontificis ob offensum ab eo Regem.*

Ann. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

mœstitia, meliorem securitatis spem concipe-
rent. Seipsum enim iturum legatum ad Regem,
& causam eorum bona fide acturum, persuasu-
rumq; ei quòd irascatur immeritò. Quibus au-
ditis plebs gratias egit iuueni. Ipse [a] verò egres-
sus ex templo legatũ regiũ excepit hospitio, &
donatum preciosis muneribus, latéq; per ali-
quot dies acceptum, præmisit ad Regem, dicens
se quoque mox secuturum. Iam enim magis e-
tiam quàm antè accensus erat ad eã profectio-
nem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptũ
veniret, operámque suã obtulerat: effecturum e-
nim se, vt quicquid opus haberet, à Rege impe-
traret facilè. Vehementer enim captus est libe-
ralibus honestissimi iuuenis moribus. Cęterùm
reuersus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ in-
gratitudinem, multum interim prædicata Iose-
phi bonitate, quem breui venturũ aiebat, & pa-
trocinaturum populo, cuius curã propter Pon-
tificis segnitiẽ susceperit. Tantis deniq; iuuenẽ
assiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina
Cleopatra erga absentem, adhuc affecti essent
optimè. At [b] Iosephus missis in Samariam qui ab
amicis pecuniam mutuò sumerent, satis iam in-
structus ad profectionẽ iumentis, vestibus & po-
culis, impensis in hæc viginti drachmarum mil-
libus, peruenit Alexandriã. Forte fortuna ita ac-
cidit, vt illo ipso tempore ad Regem venirent
omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad
emenda vectigalia, quæ singulis annis Rex vẽ-
debat oppidanorum potentioribus. hi videntes
Iosephũ in itinere, deridebant eius tenuitatem
& inopiam qui cùm apud Alexandriã audisset
Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi ob-
uiam. Sedente autẽ Rege in curru vnà cum Re-
gina & Athenione amico (is erat qui legatus
Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) cõ-
spicatus

a *Legatum regium honorifice exceptum, Iosephi liberalitatẽ apud suos prædicat.*

b *Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorificè excipitur.*

Spicatus eum Athenio mox Regi notum reddidit, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & cum um iussit considere. quo facto Oniam accusare cœpit: At Iosephus, Dandi est, inquit, senectuti venia. Scis enim quòd senes & pueri eundem habent animum. Nos autẽ iuuenes officio nostro non deerimus, vt nihil de nobis meritò possis cõqueri. Ex hoc primo colloquio Rex degustata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eũ diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet, quòd cùm primates Syrorum viderẽt apud Alexandriam, indignè ferebant. Cúmque a dies auctionis veniisset qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cùm octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœnicésq. & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquã de composito, tam parum Regi precium promitterẽt. Se enim paratum duplum numerare, relictis Regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Regẽ verò libenter hæc audiẽte, & vt amplificatori redituum suorum addicturum se promittente. rogante tamen eequos fideiussores haberet, festinè respondit daturum se homines probos & honestos, quibus nõ grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuámque coniugẽ, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permisit eum absque fideiussione habere vectigalia: id quod valde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, non sine pudore in patriam renertentibus. Iosephus autem acceptis à Rege duobus militũ millibus, quos ideo petierat, vt

An. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a Vectigalia Cœlesyria Iosepho addicuntur.

Ann. mundi 3770. Ante Christum ann. 194.

posset cohtumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm venisset Ascalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non solùm nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorũ primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis Regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc [a] audito Syri exẽplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobediẽtiæ territi, patẽtibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus facultates damnatorum ad Regem misit; cõparatísque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad cõstabiliendam præsentem potentiã vsus est, prudenter existimans optimũ esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus, multa [b] nanque munera Regi atque Reginæ in manũ mittebat, multa etiã horũ amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto sibi conciliãs. Vsus est autẽ ea prosperitate per annos xxii. ex vna vxore procreatis septem filiis, susceptо [c] etiã ex vno fratris Solymi filia, nomine Hyrcano, quã hac occasione duxit cõiugem. Cùm aliquando venisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculã adamauit, solíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, sub seruiret ei,

a *Ascalonitæ & Scythopolitæ ob tributum non solutum puniti.*

b *Iosephi diuitiæ & liberi.*

c *Hyrcani ortus & indoles.*

ret ei, vt clam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum abduxit & in lectum eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cùm hoc sæpius feciſſet, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum ēsset ne non posset excutere amorem saltatricꝫ culæ, quam fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymus ait non opus esse vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiã vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna benevolentia, vxorem duxit eius filiam, ex eáque genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolē, fratrum in se concitauit odia. quòd eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & laborum impatientiã indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret. sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postquam peruentũ est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentiũ aliquem ad patrē mittere qui adferret, nolénsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decē iugis carnes quidem in operarios distribuit. sectis

An. mundi 3770. Ante Chri. nat. 194.

Ann. mundi 3770. Ante Christum natum 194.

autem tergoribus, & loris inde factis, luga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quã pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum rediit. Pater autẽ reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi. vt solùm germanũ filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidã nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versíque omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabãt, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatẽ iam grauãtem domi manere coacto. pertentauit tamẽ filiorum animos, nũ quis ex his vellet eam profectionẽ suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibúsque vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito statim eum aduocat: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret: qui ad Regem salutatum accederet, qui cùm promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cùm aliquãdiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emẽdum Regi id quod inueniret pulchertimũ & precioſissimũ. Ille verò rerò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & cõprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria colle-ctas, solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus

a Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum Regem mittit.

tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: mox que [a] fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxū perdere: monebátque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum: & ea non in aliū vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Reginæ hoc renunciante & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat: cur se à patre missus, non modò in conspectum non venerit. sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátq; vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille [b] contrà Regi nunciari iubet, legē esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio: priusquam adito templo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus Regē salutasse, expectantem dona quæ offerret Regi de patrēte suo bene merito. Seruum autem iure se puniisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à Rege præsidij, datis ad-

Ad. mundi 3780. *Ante Chri.* nat. 184.

a *Insidiæ Hyrcano clā structæ.*

b *Apologia Hyrcani apud Regem accusati.*

An. mundi 3780. Ante Chri. nat. 184.

lescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus libẽti animo exceptus, & mẽsæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiã móxque clam aditis negotiatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio, tum vocatus ad conuiuium regiũ cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere propter ætatẽ posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum cõgerentibus. Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis Rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quãtum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogãte Hyrcanũ: vnde illa ossium congeries. Nihil [a] mirum, inquit, domine. canũ enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solẽt abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequẽti verò die aditis Regis amicis & aulicis potentioribus: ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Reges in festo natalitio. Illis referẽtibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quẽque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numerẽ. Idque mox famuli renunciauêre dominis.

[a] *Hyrcani facetia.*

Illis

illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidē & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus [a] autem emptos à se centum pueros totidémq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre. hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus. Amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserunt, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt se Rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissimè tractatū, & donatum regiæ, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atque procuratores commendaticiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autē cùm cognouissent tantùm honoris ei habitū à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt [b] obuiā proficisci & de medio illū tollere: ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, nō erat de salute eius solicitus, eam tamen iram metu Regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eū in itinere fortiter congressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaser ūt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cùm exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitā egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine So-

An. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus expiscatus quid alij sint donaturi plus reliquis omnibus donat, ob quod alio honorifico officium muneris.*

b *Hyrcanus à fratribus itinere circumuento, strenuè sese defendit, quosdam etiam è medio tollit.*

An. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hircani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoq; eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

a *Mors Iosephi.*

b *Onias & post eum Simon filius Pontifex.* Hedio & Ruffinus cap. 4.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

[c] Rex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturã antiquam in qua inuenimus cognationẽ interceſſiſſe inter nostras origines, & nostrum quoq; genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum cõmunes habituri. Demoteles est qui has vobis reddit literas in pagina quadrãgula scripta, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidẽ hęc continebat. Iosepho [d] autẽ mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellũ inferũt natu minimo, plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognãtionem. Hyrcanus [e] autem Hierosolyma quidem noluit repetere. sed vltra Iordanem habitans, assiduũ bellum gerebat cũ Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstra-

c *Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola.* 1. *Mac.* 12.

d *Seditio in populo mortuo Iosepho.*

e *Hyrcanus assiduum cũ Arabibus bellũ gerit.*

abstrahens. Ædificauit [a] etiam castrum munitissimum, è marmore candido exstructis vsq; tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine, aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætásq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent. idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortè oppugnarentur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eáque hortis spacioſis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Esebonitide: præfuítque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum [b] Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum [c] grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Physcon. Hyrcanus [d] autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius reductus pœnas daret eorum quæ contra Arabes ausus fuerat: ipse sibi manus intulit: possessionem verò eius vniuersam occupauit Antiochus.

Iudæi subditiuibus agunt, Antiochi opem implorant.

Ann. mundi 3740. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus munitum castrum ædificat.*

b *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

c *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Physcon.*

d *Hyrcanus sibi ipsi manus infert.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

CAP. VI.

An. mundi 3790. *Ante Christum nat.* 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri[a] eius Iesu id sacerdotium cõtulit, quòd filius superstes etiam tũ esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic [b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationẽ: móxq; in Oniã fratrũ minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit. vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata [c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus; maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorũ vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legib. religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere, quo [d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus [e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus [f] igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & aliâs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæã

1. *Mac.* 1.

a *Iesum ab Antiocho Epiphane in Pontificem electum.*

b *Iesu sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem concitant.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægypto cedere cogitur.*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

An. mundi 3796. Ante Christum nat. 168.

Quemadmodum Antiochus dudo Hierosolyma exercitu, occupatoque eius vrbe desuuio, templum etiam spolianerit.

CAP. VII.

RIuersus [a] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbē mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnū deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationē crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mēsis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia quando ne his quidē est parcitū, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis: alteri aureo, mensaq. propositionis quam vocant ac de aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssō cōstabant, euacuatis etiam thesauris recōditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum: nā & quotidiana sacra iuxta legis præscriptū vetuit eos facere: direptio-

[a] *Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat.*

An. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hircani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus cum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoq; eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

a *Mors Iosephi.*

b *Onias & post eum Simon filius Pontifex.* Hedio & Ruffinus cap. 4.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

REX [c] Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturã antiquam in qua inuenimus cognationẽ interceſſiſſe inter nostras origines, & nostrum quoq; genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum cõmunes habituri. Demoteles est qui has vobis teddit literas in pagina quadrãgula scripta, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vngui bus. Et epistola quidẽ hęc continebat. Iosepho [d] autẽ mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellũ inferũt natu minimo, plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus [e] autem Hierosolyma quidem nõluit repetere, sed vltra Iordanem habitans, assiduũ bellum gerebat cũ Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abitra-

c *Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola.* 1. *Mac.* 12.

d *Seditio in populo mortuo Iosepho.*

e *Hyrcanus assidenter cũ Arabibus bellũ gerit.*

abstrahens. Ædificauit [a] etiam castrum munitissimum, è marmore candido exstructis vsq; tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, spelúncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine, aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætáq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent. idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eáque hortis spaciosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Esseboniti de: præfuítque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum [b] Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum [c] grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Physcon. Hyrcanus [d] autem videns præpotentem Antiochum, & veriens ne in potestatem eius reductus pœnas daret eorum quæ contra Arabes ausus fuerat: ipse sibi manus intulit: possessionem verò eius vniuersam occupauit Antiochus.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem implorant.

Ann. mundi 3720. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus munitum castrum ædificat.*

b *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

c *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Physcon.*

d *Hyrcanus sibi ipsi manus infert.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

CAP. VI.

An. mundi 3790. *Ante Christum nat.* 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri[a] eius Iesu id sacerdotium cõtulit, quòd filius superstes etiam tũ esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic [b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationẽ: móxq; in Oniã fratrũ minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit. vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata [c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes sciſſo, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus; maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorũ vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legib. religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstrùere, quo [d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus [e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus [f] igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locísque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæa

&c tem-

1. Mac. 1.

a *Iesum ab Antiocho Epiphane in Pontificem electum.*

b *Iesu sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem concitant.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægypto cedere cogitur.*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

An. mundi 3796. Ante Christum nat. 168.

Quemadmodum Antiochus duĉto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

CAP. VII.

REuersus [a] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbẽ mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnũ deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationẽ crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptísque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mẽsis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia quando ne his quidẽ est parcitũ, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis: alteri aureo, mensaq. propositionis quam vocant ac de aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssо cõstabant, euacuatis etiam thesauris recõditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum: nã & quotidiana sacra iuxta legis præscriptũ vetuit eos facere: direptáq.

a *Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat.*

An mundi 3798. Ante Christum nat. 166.

capta vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorũ eius quicquid erat pulchertimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit, erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis sceleſtiſſimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In [a] templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudęorum religione alieniſſimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exſtructis templis atq. altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam grauẽ pœnam. ſi quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atq, etiam vi ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel sponte vel metu ſupplicij parebat edictis Regiis. qui verò probatiores erãt & generoſæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatę ſibi per aduerſarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſſimis. Flagris enim cæſi & lacerati corpora, viui adhuc & ſpirantes ſuffigebãtur crucibus. Vxores autem eorum, & circumciſos liberos ſtrangulabant, iuxtã mandatum Regium: & ſuſpendebant à crucifixorum parentum cervicibus, abolebatur [b] etiam vbicunque repertã eſſent ſacrum volumen aliquod, & ipſi apud quos inuentum eſſet, mali malè peribant. Samaritæ [c] autem videntes in tali calamitate conſtitutos Iudæos, non amplius profitebantur ſe cognatos eorum, neque Garizitanum templum eſſe Dei maximi, nihil abſonum faciebant à ſuo ingenio

[a] *Antiochus abrogato Dei cultu ſumma cum tyrannide falſum illis obtrudit, arcẽ in hoc præſidio impoſito.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

[b] *Biblia Sacra abolere conatur.*

[c] *Ingenium Samaritanũ ob quod merito Iudæis exoſi.*

genio, de quo antè diximus: sed dicẽtes se Medorũ & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidonis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruãdi eam festiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbathum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos: vt eorum malicia dignum est, animaduertere, qui exsequuntur mandata Regia, existimãtes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in communem cum illis causam inuoluere, cũ simus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac beneficum, vt mandes Apollonio nostro præfidi, & Nicanori procuratori regio. ne quid post hac nobis molesti sint quasi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine à quibus tam diuersi sumus moribus, quàm origine: vtque templum quod hactenus nullius Dei titulũ habuit, post hac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestiis liberi: & securiùs intendẽtes priuatis negotiis, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem Rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amici eorum consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165.

causam & eorum templum attinet quod postea hac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus, solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

CAP. VIII.

a Matthia & eius filiorum pietas, & zelus.

EOdem a tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erántq; ei filij quinque, Ioānes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpe numero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprædatione tẽpli, cæterísque calamitatibus: aiebátque præstare mori eos pro patris legib. quàm sic inglorie viuere. Cúmq. venissent in eum vicũ in hoc à rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorũ primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia, negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt verò silente eo Iudæus quidam in mediũ progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit b in eum cum suis filiis armatus gladiis: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellam Regium ducem cum suis militibus, qui vole-

b *Apostata à Matthia transfigitur.*

volebāt plebem eam cogere: dirutáque ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum [a] dicto comitantibus filiis in desertū se contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familiis in idem desertum profugerunt, ibíq. vitabant in specubus. Quo audito duces Regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos assecuti, primum verbis persuadere conati sunt, vt ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imponerent sibi necessitatem sæuiēdi hostiliter: & cum nihil proficerēt apud obstinatos, aggressi sunt eos dies Sabbathi, & ita vt erant in speluncis exusserunt, nō expugnātes, ac ne aditus quidē speluncarum obturantes. Et enim propter religionē diei repugnare nolebāt, ac ne in aduersitatibus quidem violare honorē Sabbathi, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque [b] perierūt cum vxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille: multi etiā elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eúmque principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis: aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obsequantibus, & non nisi Sabbato illos aggredientibus, atque ita fore, vt vel sine certamine omnes facilè opprimātur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum vsq. mos hic permanet, vt si ita necessitas postulet, pugnēt etiam Sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebāt enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerāt, expulsis qui ad hoc, vt vetarent, constituti erant ab An-

An. mundi 3799. Ante Christum natum 165.

a *Matthias cum filiis aliisque nonnullis in desertum se confert.*

b *Iudæi sabbato opprimuntur, quæ clade Matthias cautior.*

c *Matthias Idolorum cultum extirpat.*

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

tiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis, Equidem [a] inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neque illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderũt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, cõtemptáque omni vi ac necessitate, parati fitis pro legũ tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclarè gestorum memoria vice immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt nõ grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autẽ cura sit concordiæ, & quibus quisq. præcellit artib. his vtatur reliquis cõcedentibus: Simonémque fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius consilijs: Maccabeum autem propter fortitudinem exercitus præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Hedio & Russinus cap. 8.

a Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & concordiam adhortatur.

Matthia defuncto Iudas filius succedit.

CAP. IX.

HÆc locutus filijs, precatúsq. Deũ adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morẽ restituere, non [b] multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitũ ei publici luctus honorẽ, Iudas [c] filius cognomine Macca-

1. Mac. 3.

b Matthias mors.

c Iudas Maccabæus administrationi rerum præficitur.

Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui adiutus impigrè à fratribus, ecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165

Apollonius Antiochi Dux in Iudea prælio victus occiditur.

CAP. X.

HIs[a] auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio, plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron[b] autem Cœlesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligẽdum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmãs non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium & collatis cũ Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exer-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

a *Iudam Maccabæum Apollonũ prælio vicisse.*

b *Seron Cœlesyriæ Præfectum in Iudæam monẽtem ab eo fugatum.*

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165.

citum. Proſtrato enim duce omnes in fugam ſe ſanctis poſuerunt: quos perſequutus vſque ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaſerunt in regionem maritimam.

Lyſia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & cladeſ.

CAP. XI.

a Antiochus in Iudæam irrumpere parat.

AVditis a his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, cõducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cúmque numerato ſtipendio videret theſauros ſuos exhauſtos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gẽtium, & ipſe vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita priùs Perſide regionis eius tributa exigere. Commiſſa b igitur rerum adminiſtratione Lyſiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis Aſiæ quæ Ægyptum inter & Euphratẽ ſitæ ſunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iuſſit vt Antiochum filium diligenter educaret vſque in ſummã rediret: eidémque mandauit, vt ſubacta Iudæa, & habitatoribus eius ſub haſta diuenditis, deleret Hieroſolyma, ac totam gẽtem extingueret. His mandatis profectus eſt in Perſidem 149. anno, & traiecto Euphrate aſcendit ad ſuperiores Satrapias. Lyſias autẽ delectis ad hoc negotiũ eximiis ducibus ex amicis Regiis, Ptolemæo c Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributiſque eis peditum quadraginta millibus, equitum ſeptem millibus, in Iudæam miſit eum exercitum. qui vſque Emauntem vrbem progreſſi, in campeſtribus eius caſtra metati ſunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis

b Antiochus Lyſia rerum adminiſtrationem: prouincias & filium cõmittens in Perſidem proficiſcitur.

c Ptolemæum Dorymenis filium, Gorgiam & Nicanorem in Iudæam mittunt.

cinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudęorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi cōpedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti esset animo, & in Deo collocaret omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quíve agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum [a] socij tempus nobis dabitur ad virtutē & perfidorū contemptum opportunius, nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionē quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis. & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriā. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice competit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milli-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

Hedio & Russinus cap. 10.

a *Iuda ad milites oratio.*

1. *Mac. 4.*

An. mundi 3800. Ante Christum natum 164.

bus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuítque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictísque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratos eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidénsque hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit corporibus in pugnam ruere, quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eámque suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex [a] improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita seruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supersse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentésque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus conserere, trepidè se retro in tutũ receperunt. Iudas [b] verò sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsque cum suis reperto plurimo auro & argento, hiacinthóque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ,

a *Iudas Lysia exercitũ vincit.*

b *Iudas ingenti præda potitur.*

victoriæ, quæ haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias [a] autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractisque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus, & cùm videret hostem longè præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderẽt [b] Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inuenisset templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantã deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accuratè factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis constituxit. Vigesima autem & quinta mensis chasle, quem appellarunt Macc-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

[a] *Lysias rursum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit.*

[b] *Hierosolymitanum templum lustratum.*

Ann. mundi 3801. Ante Christum nat. 161.

dones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorũ profanata fuerant. integro [a] enim triennio desertum fuit templum post factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi, mensis XXV, in Olympiadem CLIIII: renouatum est autem eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII, disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit [b] autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata fit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremoniis templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamúsque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex insperato nobis influxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem [c] imposuit: muniuítque Bethsuram oppidum, vt eo tanquã arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppressérunt: cum [c] quibus Iudas assiduè bellum gerens conabatur eorum incur-

a *Templum integro triẽnio desertũ.*

Daniel. 12.

b *Festiuitas tẽpli recepti instituta.*

c *Iudas assiduè cũ finitimis gentibus bellum gerit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Mac. 5.

incursationes compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & deprędatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manū Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductísq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

Anno mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Hecto & Ruffinus cap. 12.

Quemadmodum diuisis copiis, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

CAP. XII.

a *Simon hostibus in Galilea victis Iudæos captiuos liberat.*

IVdas[a] igitur prospiciens vtrorúmque necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse[b] assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos

b *Iudas & Ionathas Iudæi in oppidis Galaditicis suppetias ferunt.*

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit congressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis receptos captiuos cum tota suppellectile in Iudęam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorum indicio compererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In [a] eo itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsísque ad vnũ puberibus tecta igni subiecto, cõcremauerunt. Cúmque [b] interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellũ in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cùm mane peruenisset, offendit hostẽ iã scalas & machinas admouere mœnibus: iussõque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelẽ operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggrediuntur. Timothei [c] verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octò millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde [d] ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eáque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem [e] impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto [f] pòst Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent.

a *Barasa oppugnata & conflagrata.*

b *Iudas obsessis Iudæis in auxilium venit.*

c *Timothei milites visi.*

d *Malle expugnata.*

e *Chaspoma & Bosora.*

f *Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur.*

arceréntque Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus esset ad prælium properè contrà eum duxit exercitum: traiectóque torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem cõsecuti sunt, quidam verò in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerũt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His [a] rebus feliciter gestis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatib. in Iudęam eos traducebat. In [b] eo itinere cum veniisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerent sibi transitum, nam obstructis portis viã interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remotatus vi cepit oppidum: occisisque omnibus maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde [c] in Iudæã reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiúisque hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea [d] Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda verò & Ionatha fratre in

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

a *Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.*

b *Ephron oppidum expugnatum.*

c *Mira Maccabæi victoria vbi post multos cõflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est.*

d *Iosephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt.*

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Galaditicam, præsidiò Iudææ relicti fuerãt: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriã, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste conferrent: nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndiq; expugnatáq; [a] Chebrone municiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus, pernastatísq; agris hostiũm, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

a *Chebron & Mariſſa expugnata.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Mac.* 6.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

CAP. XIII.

b *Antiochum Dianæ templum spoliare volens, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit.*

EOdem [b] tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbẽ prædiuitẽ Elymaida nomine, & in ea templum Dianę opulentum, refertũ omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistẽtibus, spe sua frustratus est. nõ contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quem [c] eadem

c *Antiochum Epiphanes curis implicitum, morbum contrahit.*

eius

cum ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus déq; Iudæorum in dies crescẽte potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi cõtraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eisq; & vim morbi & causam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemtum cœlestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem [a] demiror Polybiũ Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfeciſſe sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quòd si hæc causa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multò verisimiliùs est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet cõtendere.

An. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

[a] *Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obsidet.

CAP. XIIII.

CÆterùm [b] Antiochus priusquam extremũ suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorẽ regni constituit: traditóq; ei diademate regiá que stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multũ obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsque dum per ætatẽ ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno

[b] *Antiochus Philippum regni gubernatorem cõstituit, eíq. Antiochum filiũ tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 162.

centesimo quadragesimo nono. Lysias [a] autem posteaquàm populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochũ sub sua tutela tum positum Regem constituit, impositio illi Eupatoris cognomine. Interea [b] qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incommoda, excurrentes enim in eos qui sacrorũ causa templum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipsi templo esset supra vertice. Quamobrem [c] Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autẽ is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucũ imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi [d] tamen perfugarũ noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impijs venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremũ periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maximè cùm patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dũ malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcẽ cũ præsidio vi capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq. amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suã ditionem delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitũ verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq. Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, benè munitum & expugnatu nõ facilè. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas

a *Lysias Antiochi filiũ Regẽ constituit, atque Eupatoris cognomen imponit.*

b *Macedones in arce Hierosoly. multa Iudæis incommoda inferunt.*

c *Iudas Maccabæus arcem oppugnat.*

d *Perfuga Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petũt.*

machinas per excursiones igne cõcremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas [a] autẽ cognito Regis aduentu, omissa oppugnatione Regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, dissitas ab hoste, septuaginta stadiis. At Rex relictis Bethsuris, exercitũ duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quamprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudinẽ propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterùm [b] Eleazarus eius frater, quem Auranẽ vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eũ fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamẽ inultus interiit generosè inter aceruos hostilium cadauerũ. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi, Antiochus verò

An. mundi 3801. Ante Christ. ſtum nat. 162.

a *Iudas cum copijs ad Bethzachãria Regi obuiam profectus fuit.*

b *Eleazarus Iudæ frater, elephantem occidit.*

c *Iudas Hierosolyma se recipit, eumque sequitur Antiochus.*

An. mundi 3803 *Ante Christum nat.* 161.

parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ [a] territi apparatu regio, maximè cum cõmeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à Rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed [b] apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tũ vel arare terram vel serere. quo factũ est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm [c] Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consiliũ, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam nõ esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & cõmeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negocia quæ opus esset Regem componere. Itaque præstare fœdus & amicitiã cum hac gẽte facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

a. *Bethsuritæ deditionẽ faciunt.*

b *Templum Hierosoly. obsessum.*

c *Antiochus cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, ob sidione soluta illi occurrere.*

Antiochus

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iudæis facit & amicitiam.

Ann. mundi 3803. Ante Christum ver. 161.

CAP. XV.

TVm Rex missō caduceatore pacem Iudæis ac cæteris obsessis denunciat, libertatémq; viuendi legibus. Illi [a] verò libenter hæc audientes accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At [b] Antiochus cùm ingressus vidisset locum egregiè munitū, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex [c] igitur Menelaum missum in Beream Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum abstrueret, totam gentem à religione deficere compulit, ei successit in Pontificatū [d] Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterùm [e] Antiochus cùm offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victū & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius [f] autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipsius patruo sacerdotiū Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem Pōtificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis

a *Antiochus cū Iudæis fœdus facit.*

b *Antiochus murum quo templum septum erat, solo æquat.*

c *Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.*

d *Alcimus siue Iacimus Pontifex.*

e *Philippus ab Antiocho supplicio affectus.*

f *Onias Pontificis filius in Ægypto templū Hierosolymitano simile extruit.*

Anno mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

Bachides Demetrij Ducem cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

a *Demetrium Tripolim aliáq; Syriæ urbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat.*

b *Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudam apud Demetrium accusat.*

EOdem a tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assùmptóq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochũ Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerũt: qui mox iussu Demetrij necati sunt post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis cõmentariis diximus. Ad b nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabántque totam gentem, præcipuè Iudam cũ fratribus, quòd post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabántq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum cui tũ Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditóq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacẽ & amicitiã. Volebat enim dolo eũ circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratiã;

gratia. Quidam tamen de populo credentes his quæ Bacchides per præconem denũciauerat,& nihil sibi timentes ab Alcimo propter cõmunẽ patriam,ad eos se contulerunt.& accepto ab vtroque iureiurãdo, nihil mali se passuros nec se nec eiusdem factionis homines,eorum fidei se commiserunt. Bacchides [a] autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero: cæteros cautiores iam factos deterruit,quò minus ad eũ accederẽt, itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquã peruenit ad vicũ Bethzetho,cõprehendit multos perfugas [b] & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiã ad Regẽ Demetrium reuersus est. Alcimus autẽ volẽs Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hãc rem opus esse populariũ beneuolentia,comites ac blandè appellabat omnes.& loquẽdo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiũxit ad priorem quam antè habuerat.horũ [c] plerique erãt impij & profugi, quorũ opera & ministeriis vtendo regionem obibat,occidens eos qui erant Iudæ partiũ, quotquot in suam potestatem redigere poterat.At [d] Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã,& multos probos ac pios homines extinctos eius violentia,ipse quoque obibat regionẽ,interficiens quotquot in manus eius venirẽt è studiosis Alcimi. Qui [e] videns se viribus imparem,quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij.Profectus igitur Antiochiam solicitabat cõtra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè missso illuc exercitu, vir audax & facinorosus poenas debitas lueret.

An mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

a *Bacchides multos sibi credentes interficit.*

b *Bacchides magnã tyrannidem in Bethzetho exercet.*

c *Alcimus populares sibi conciliens, eos qui sunt Iudæ partiũ occidit.*

d *Iudas Alcimi potentia resistit.*

e *Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.*

Ann. mundi 3804. Ante Christum natum 160.

Nicanor post Bacchidem duc contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu internecione perijt.

CAP. XVII.

Hedio & Ruffinus cap. 16. 1. *Mach.* 7.

DEmetrius[a] verò ne suis quidé rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellū gerere. Is profectus Hierosolyma, & [c] primùm dissimulās hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudā intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuāt. In hoc enim tātum se venisse cum amicorū comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data vicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cúmque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderēt. Ille maturè intellectis insidiis properè ad suos refugit: & de tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Caphar salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanā aream compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentātes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at [c] Nicanor ne à conuiciis quidē in Deum tēperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se seuersurum, & in templum ipsum

a Demetrius Nicanorem contra Iudā mittit.

b Nicanor hostē dissimulans dolo Iudam intercipere conatur.

c Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.

ipsum seruiturum, ita vt ad solū vsque id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denūciatione mœsti, cum lacrymas Deo supplicauerunt, vt sactatam sibi eidem vnà cum suis turoribus tutaretur ab hostiū iniuria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens cum è Syria veniēs. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adasa, triginta modò stadiis distantē ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terrerentur hostium multitudine, néve cogitent cū quibus multis decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaque edito acri certamine, multi ceciderūt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies subsistit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriā: móxq; vndique armati prosilientes profligatis inconditè hostibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouē millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis bAdar, vt nostri nomināt, qui Macedonibus dystrus dicitur: eáque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè gestæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem resoluta est discrimina. Alcimo autē Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, sanc-

Ann. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

a *Nicanor & copiæ Iudæ in fugam vertit.*

b *Adar Martius.*

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu internecione perijt.

Ann. mundi 3804. Ante Christum natum 160.

CAP. XVII.

Hedio & Ruffinus cap. 16. 1. *Mach.* 7.

DEmetrius[a] verò ne suis quidē rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellū gerere. Is profectus Hierosolyma, & [c] primùm dissimulās hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudā intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuāt. In hoc enim tātum se venisse cum amicorū comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data vicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cúmque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderēt. Ille maturè intellectis insidiis properè ad suos refugit: & de tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Caphar salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanā aream compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentātes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at [c] Nicanor ne à conuiciis quidē in Deum tēperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se seuersurum, & in templum ipsum

a *Demetrius Nicanorem contra Iudā mittit.*

b *Nicanor hostē dissimulans dolo Iudam intercipere conatur.*

c *Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.*

ipsum sæuiturum, ita vt ad solũ vsque id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denũciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vnà cum suis tutoribus tutaretur ab hostiũ iniuria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniẽs. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modò stadiis distantẽ ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, néve cogitent cũ quàm multis decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaque edito acri certamine, multi ceciderũt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriã: móxq; vndique armati prosilientes profligatis inconditè ruentibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouẽ millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis [b]Adar, vt nostri nominãt, qui Macedonibus dystrus dicitur: eáque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè gestæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autẽ Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, sam-

An. mundi 3804. *Ante Chr. summat.* 160.

a *Nicanorẽ & copias Iudas in fugam vertit.*

b *Adar Mensis.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

torum vatum ædificium, morbus diuinus inflictus est, per [a] quē repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus nō paucis diebus miserè periit, postquā exactū in Sacerdotio quadriennium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Persēū, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint: decreuit conciliare sibi eorū amicitiā. Missis [b] igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, roganit, vt in societatē reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. móxque Senatusconsultū de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatū est in Capitoliū, cuius exēplar in Iudæam missum est. erat [c] autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellū gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cō tra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cōmuni populi Romani sententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontificæ Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

a *Alcimus Pontifex mortuus.* Hedio & Ruffinus Cap. 17. 1. *Mac.* 8.

b *Iudæi fœdus faciūt cū Romanis.*

c *Senatusconsultū Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.*

Bachi-

Bacchidē denuò missi contra Iudaeum victoria.

Ann. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

CAP. XVIII.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæā misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma, & [b] cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti. equitum verò duo millia, cùm Iudas non plus haberet quàm mille milites, ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octinginti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia nō erat vnde delectum in supplementum faceret, maximè in tali temporis angustia, decreuit [c] cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirēt pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tuto se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet. Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantāmque virtute partam gloriā ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 1. Mac. 9.

a *Bacchidē Demetrius cum copijs in Iudaeam mittit.*

b *Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iudæ occurrit.*

c *Iudas pauci militibus numerosum exercitū aggredi conatur.*

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. XIX.

INterea [d] Bacchides productis extra castra copijs instruebat aciem, equitum alas hinc &

d *Bacchides aciem instruit, & cū Iuda signa confert.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

Inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ, ipse in dextro cornu locũ sibi optauit. Sic instructa acie postquã venit in conspectũ hostiũ, iussit signa canere, & militẽ cum clamore eos inuadere. idẽ & Iudas fecit, collatisque signis certatũ est vtrinque acriter: donec vergẽte iam sole Iudas animadvertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere cum audaciſſima manu iuuenum in eum irruit. Perruptáque [a] phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsque mõtem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt, qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus: in vestigio cum suis constitit, & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus cõfectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito, quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tũ demum in fugam effusi sunt. Simon [b] autẽ & Ionathas fratres induciis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicũ magnifico funere intulerunt monumento patrio & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generoſiſſimi & bellicoſiſſimi, qui memor mandatorũ Matthiæ patris nullum vnquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum: quapropter meritò virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato Pontificali sacerdotio.

a Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.

b Iudæ in Modim sepulcrum.

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regnum Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traduxit.*

VI. *De templo Dei ab Onia ædificato.*

VII. *Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionathan in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrium Demetrij filium deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.*

IX. *Typhon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asseruit, recepto in amicitiam Ionatha.*

X. *Demetrio à Parthis capto Typhon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatus simul & regiarum imperium detulit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pio cognomen erat fœdere.*

XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.*

XIIII. *Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.*

XV. *Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*

XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*

XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*

XVIII. *Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*

XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imponit.*

XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*

XXI. *Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.*

XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*

XXIIII. *Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.*

XXIII. *Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.*

Ionathas defuncto suo fratri Iudæ in principatu succedit.

CAP. I.

a *Iudæi à profugis & penuria eos ubi Macedonicæ factioni sese adiunxerunt.*

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorũ denuò recepit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iuda post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post[a] eius obitum quotquot Iudæorum à pietate defciuerant, resumptis animis infe-

infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt, & is tortos primũ cruciatósq. ad libitũ postremò [a] omnes ad vnũ enecabat. In hac tãta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis in eritum adiuerũt Ionathan eius fratrem: rogabántq. vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnãs præclaris conatibus sit immortuus: nec sineret totam gentem sine præside venire in extremũ salutis periculum. Tum Ionathas paratũ se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus [b] dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cõmunibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multũ negociorũ exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antè Iudas fecerat, decreuit [c] eum dolo tollere. sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrẽ latuit. quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquã quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porrò [d] Bacchides sentiẽs eos timere & in desertis illis latitare, duxit cõtra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanẽ castris confestim illos militem recipiebat. Ionathas

Ann. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

a *Bacchides Iudæ fautores interfecit.*

b *Ionathan Iudæ fratri cõmunibus Iudæorum suffragiis succedit.*

c *Bacchides Ionathan tollere conatur.*

d *Bacchides copias contra Ionathẽ ducit.*

Ann. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

autẽ cognito illius aduentu, misit fratrem suũ Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erãt enim amici, sed [a] in itinere inuaserunt eũ Medabenses Amarzi filij, direptisque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo pòst pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, sabbatho [b] illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votisq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est, sed cum ille cautè ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes cõmiserunt se flumini, & in oppositã ripam enatarunt, hostib. non ausis traijcere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex earum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Bethoron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidiis, res Iudæorũ inde infestaret excursionibus: sed [c] nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amarzi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabas; cúmq; puellam traducendam

a *Ioannes Iudæ frater ab Amarzi filijs interfectus.*

b *Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit.*

c *Hierosolymitana arx munita.*

dam cũ pompa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimantes oppotuniſſimum ad vindictam tempus ſibi oblatum, & facilè vlturos ſe iniuriam fratri illatam, verſus Medabam properauerunt, & inſidiis in monte collocatis expectabãt eorum tranſitum. Vt [a] verò in conſpectum venit ſponſus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri ſolet in nuptiis, coorti ex inſidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteráque præda reuerſi ſunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amaræi filiis. cecidérunt enim hi non ſoli, ſed cũm vxoribus, liberis & amicis vſque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad Regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionatham & eius factionem ſecurè verſari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios ſolicitauerunt Demetrium, vt [b] Bacchide miſſo Ionatham in poteſtatẽ ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte poſſe omnes eius milites in ſperato incurſu opprimi: qui vbi iuſſu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darẽt operam, vt comprehenderetur Ionathas. Cúmque omniũ inſidiis appeteretur, nec tamen quicquam proficeret: cautus enim erat, vt qui dolum præſentiret: ratus [c] Macedo transfugis, putánſq. & ſe & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas [d] autem cum fratre & ſuorum manu metu ſeceſſit in vicum Bethaganam, qui in deſerto ſitus eſt: cúmque [illegible]

An. mundi 3805. *Ante Chriſtum nat.* 159.

a *Ionathas & Simon in Amarai filiis Ioannis fratris mortem vlciſcuntur.*

b *Demetrium ſolicitantib. trãsfugis Bacchidem cum copijs contra Ionatham mittit.*

c *Bacchides iratus transfugis dum Ionatha poteſtatem ipſe non datur, quinquaginta ex eis interficit.*

d *Ionathas cum fratre in Bethalaga obſeſſus*

An. mundi 5808. Ante Chri. nat. 156.

mœnibus & turribus, vt tutũ haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis ſuis copiis, adiunctiſq. Iudæorum ſuæ factionis auxiliis cõtra eum profectus eſt: & aggreſſus oppugnare munitiones per aliquot dies in eo conatu perſtitit. at ille nihil territus reſtitit acriter. relictóq. ad oppidi tutelam Simone fratre clam egreſſus, & collectis in vicina regione ſuæ factionis hominibus, noctu [a] in Bacchidis caſtra irruit & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum ſuum cognoſceret, quamprimum enim tumultum ſenſit in caſtris hoſtium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides [b] verò videns ſe à frõte ac tergo inuaſum ab hoſtibus, re inopinata conſternatus ob inſperatum obſidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impoſtores, quorum opera miſſus à Rege fuerat, vnum cogitãs quomodo ex dignitate ſua & Regis obſidioni fine impoſito, exercitum ſine ignominia poſſet reducere.

a *Iudæi oppidum egreſſus, noctu in Bacchidis caſtra irruit.*

b *Bacchides indignationẽ in tranſfugas effundit, & quomodo exercitum ſine ignominia poſſet reducere cogitat. 1. Mac. 9.*

Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abduxere.

CAP. II.

Qva [c] eius volũtate cognita Ionathas, miſit ad eum nuncios, petens ſocietatem & amicitiam inter ſe & eum fieri, captiuis vtrinq. redditis. Id Bacchides ratus ſibi honorificum, & oblatam occaſionem qua poſſet non inglorius obſidionem ſoluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurãdo interpoſito, neutrum arma moturum in alterum: redditiſque & receptis captiuis, Antiochiam ad ſuum Regem reuerſus eſt: nec vnquam poſthac Iudæam cum exercitu re-

c *Bacchides cũ Ionatha fœdus facit.*

petiit:

petiit. Ionathas [a] verò hãc ſecuritatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, adminiſtrationi rerum & iuri populi reddendo operam impendit, & ſeuerè animaduertens in religionis patriæ deſertores, repurgabat ſuam gentem ab huiuſmodi contagionibus. *An. mundi 3813. Ante Chriſtum natum 151.*

a *Ionathas apud Machmam degit, patriæq; deſertores punit.*

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

CAP. III.

ANno [b] autem ſexageſimo ſupra cẽteſimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebãt præſidio, moréque Demetrij oderant, vt parum comis & ſuperbi admodum. Incluſus enim in Regiũ quoddam caſtellum munitum quatuor turribus, non procul ſitum ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſſa reipublicæ cura degebat in ocio per ſegnitiem, vnde grauiora etiam odia cõtra eum exorta ſunt, ſicut alibi à nobis dictum eſt. Audito [c] igitur quod Alexander occupaſſet Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus eſt.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.*

c *Demetrius in Alexandrum mouet.*

Demetrius, miſſa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit.

CAPVT IIII.

MIſit etiam legatos ad Ionathan, inuitãs eũ ad ſocietatẽ & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prior impetraret filius auxilium, ídq. eo facilius, quod odia inter ſe & Ionathã interceſſerant: cui mandabat vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperétque Iudæorum obſides, quos Bacchides in Hieroſolymitanam arcem incl[u]

1. *Mac. 10.*

An. mundi 3813. *Ante Chri.* 141.

Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio. quib. lectis impij & transfugæ, qui in arce erãt, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quémque parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis, nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

a *Macedonici milites relictis præsidiis Antiochiam sese recipiunt.*

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionatham in partes suas traduxit.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorãs viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiúsque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium inuenire quàm Ionatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetriũ habeat, quod datis viciſſim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaq. si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam, cumque id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam. Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia

b *Alexander Ionathã in suas partes traducere tentatur Pontificatũ deferendo.*

lã dudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine, mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudæorum constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera stolam purpuream & coronam auream, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His [a] literis acceptis, Ionathas Pontificiam stolam indui-, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennii exactũ à Iudæ fratris obitu. cùm vacasset interim Sacerdotiũ: móxq. cõtraxit exercitũ, & fabricauit magnum armorũ numerum. Demetrius verò hoc cognito multum doluit, damnans suam cunctationem, quòd non præueniens æmulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamẽ etiam ipse Pontifici & populo in hãc sententiam, Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam [b] seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris nó acceſſistis, equidem laudo vestram fidem, hortóq. vt constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quàm his qui me præcesserunt Regibus: insupérque salis preciũ & aurum coronarium, & tertias seminis dimidiámq. partẽ fructus arborei solitã mihi cedere, ab hodierno in posterum vobis remitto: simúlque ea in singula capita pendebatur ab his qui Iudææ incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis cõcedo in perpetuum. Et Hierosolymitanam vrbem sacrã esse volo, & ius asyli habere, immunémq. esse eũ suis finibus attributis atq. decimis. Arcẽ etiã eius permitto Pontifici vestro Ionathæ, vt quos

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

a *Ionathas Pontifex exercitum colligit.*

b *Demetrius se promissa in amicitiam Ionathæ insinuare conatur.*

Ann. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius cõſtituat. Eos quoque Iudæos, qui in re belli capti ſeruitutẽ in noſtra ditione ſeruiunt. in priſtinam libertatem reſtituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto, Sabbatis item & feſtis ſolẽnibus, & tribus diebus ea præcedẽtibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant liberos & ſine moleſtia degere volo: & quicũq. ex eis mecũ militari voluerint permitto, dũtaxat vſq. triginta milliũ numerũ: idq. ea cõditione ſtipẽdiorũ qua ceteros meos milites. Habebo etiam eos in præſidiis & in meo ſatellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorũ numero. Permitto etiam, vt patriis vtãtur legib., & ipſi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq. Põtifici curæ ſit, nequis Iudæus aliud templum præter Hieroſolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in ſingulos annos ex meis rationib. in ſumptus ſacrificiorum quindecim millia ſiclorũ argẽti, & quod pecuniæ ſuperfuerit veſtrũ eſſe iubeo. & decem illa drachmarũ millia, quæ de tẽplo accipiebãt Reges, ſacerdotib. atq. miniſtris templi remitto, ad quos ea pertinere compertũ mihi eſt. Quicunque etiã cõfugerint in templum Hieroſolymitanũ, fanúmq. contiguũ, ſiue ob debitam Regi pecuniam, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni vexatione, tam ipſi quàm eorũ facultates. Permitto etiã, vt reparetur templũ, & operum ſumptus de meis pecuniis fieri iubeo: ſicut & mœnia & turres altas æquè de meo volo ædificari. tũ ſi quæ ſunt loca per Iudæã apta ad ſtruendas arces, imponendáq. præſidia, & hæc meo ſumptu muniãtur. Atq. hæ fuerũt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexãder autẽ Rex magnis copiis contractis tã è mercenario milite, quã qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in

a Alexandri cum Demetrio pugna & victo-

hoſtes

hostem duxit, collatisq; signis sinistrum cornu Demetrij oppositam sibi acié terga coegit vertere: hærentésq; diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona cõfixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus cõfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam antè demonstrauimus.

Ann. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

De templo Dei ab Onia ædificato.

CAP. VI.

ONias[a] autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandrię degebat apud Ptolemæum Philometoré, vt iam antè diximus, vidés Iudęam vastatam à Macedonibus, eorúmq; Regibus, & sibi æternam memoriam parare volés, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maximè Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui antè DC. amplius annos prænũciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam: Dum in bello

Hedio & Ruffinus Cap 4.

[a] *Onias, Pontificis Oniæ filius, in Ægypto templum ædificare molitur.*

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 164.

strenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obirent, animaduerti apud Cœlesyriã & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo male inter eos conuenire: quod & Ægyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneũ inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrísque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratum numini iámque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum vestrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc cõuenientes, quo magis alant mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo sacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex, & soror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt suam pietatem per epistolam, quam ei rescripserunt. Nam peccatum hoc, & prævaricationem legis à se in Onix caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus postulas vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanę collapsum templum repurgare, quod vocatur agrestis Bubastis, quod sanè miramur, si poterit acceptum esse Deo, templum staturum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus [a] tibi hoc, quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne videamur per hoc

[a] *Templum, concedente Ptolemæo, in Ægypto ædificatur.*

hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræquè opulentum. Mensuram verò eius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarẽt ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio[a] est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem peruenirent: dum Iudæi contendunt, iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ verò Gatizitanum: prouocatúmque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur, patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalani filius, iurauerúntque per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iusiurandum non seruasse deprehẽderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant soliciti, pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendénsque per continuas Pontificum successiones Sacerdotij vsque in sua tempora propaga-

Ann. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 164.

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

a *Sedisio inter Iudæos & Samaritas sacrorũ causa exorta.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 150.

tionem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donariis: Garizitani verò, ac si omninò nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. *Mac.* 11.

a Alexāder Rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.

CÆso[a] autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander [a]assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium, iussítque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias, subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum veniisset ad Reges, ampliſque muneribus vtrunque donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribu-

tribunali: mandauitq; ſuis ducibus, vt in mediũ vrbis eo producto, præconis voce edicerent nemini licere accuſationem contra hominem inſtituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cùm manifeſtum eſſet, quanti Rex eum faceret, aduerſarij qui ad accuſandum parati venerãt, ſubduxerunt ſe, veriti ne ipſis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham proſecutus eſt, vt ei primum locum in amicorum ſuorum numero aſſignauerit.

An. mundi 3824. Ante Chriſt. Num ann. 150.

Demetrium Demetrij filium deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathæ recepiſſe.

CAP. VIII.

ANno [a] autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenariis militibus à Laſthene Cretenſi, ſoluens ab ea inſula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer eſt territus: móxque è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto conſtitueret, interim Cœleſyriæ Apollonio Dauo duce præpoſito. Is profectus cum exercitu Iamniam, miſit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum ſolum pro ſuo arbitrio viuere, non ſubiectum Regis imperio: & ſibi ipſi eſſe opprobriũ quòd eum ſub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus deſidens, putes te poſſe aliquid: ſed [b] ſi confidis tuis viribus, in campum deſcende, vt, ferro decernamus, vter noſtrum ſit virtute præſtantior. Ne ſis tamen inſcius, quòd è ſingulis vrbibus fortiſſimi mecum militant, aſſueti ſemper tuos maiores vincere.

[a] Hegio & Ruffinus Cap. 6. a *Demetrium Demetrij filium ex Creta in Ciliciam traiecit, Syriámque occupare conatur.*

[b] *Vide armis fidens.*

quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in quo nullum præsto est victis refugium. His[a] verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, excluſus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha: assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmque veniſſet Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deueniſſe in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cúmque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cúmque prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis exciperét tela immissa ab equitibus. qui cum hoc feciſſent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon,

Ann. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a Apollonius cū Ionatha prælium cōmittit, & ab eo fugatur.

Simon, phalangem aggreditur, & visus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas [a] autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis, reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cũ extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eũ Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterùm Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & sociũ: & [b] misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per [c] idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsq; Azotum, vbi obtundebatur querimoniis deplorantium Dagonis templi incendium: accusabántque populariter Ionathã auctorem eiusmodi iniuriæ, qui & agros eorum ve-

An. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a *Ionathas victos Azotum vsque persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens.*

b *Alexãder dona Ionathæ mittit,* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Ptolemæus Philometor, Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit.*

Anno mundi 5818. Ante Christum nat. 146.

stasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas [a] verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsque Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam [b] autem Ptolemaidem peruenit, minimũ abfuit quin oppressus sit Ptolemęus, Alexandri insidiis per Ammonium eius amicum appetitus, quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earũ fuisse autorem, & coepit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæsus, dum amictu fœmineo quęrit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia cõfestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatã coniugem perlibenter amplexus est. vnus etiã reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facilè impulsi sunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Acq; ita elapsus ex Antiochia venit in Cilicią: Ptolemæus verò vrbem ingressus & à ciuibus Rex cõsalutatus est, & ab eorum, coactus duo

a *Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur.*

b *Ptolemæo de genere insidiæ structæ, quæ etiã de causa filia ab eo abstracta Demetrio promittitur.*

sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti vero alterum. Sed [a] cum esset natura iustus & nimiæ potentiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorũ beneficij quàm odiorũ quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratoré ei fore vitæ rectè instituendæ & administrãdæ Reipubl. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterùm cùm Alexander ducens validum exercitũ è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atq; incendiis, occurrit ei Ptolemæus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & [b] victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratúmq; aggressi hostes vulnerib. in caput inflictis in periculũ extremũ adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum: attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demũ respirãs à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animũ & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & [c] ipse vitã finiit. Alexander autẽ cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut aliàs in-

An. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a *Ptolemæus Asia regnũ sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.*

b *Alexandri victi in Arabiam fuga & cædes.*

c *Alexandri mors.*

dicauimus. Demetrius autẽ cognomine Nicanor

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

regno potitus cũ esset prauo ingenio malè mẽ
ctabat Ptolemęi milites, oblitus & auxilij & af-
finitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens in-
tercesserat. Illi verò perosi hominis ingratitudi-
nẽ receperunt se Alexandriã, elephantis tamen
in eius potestate relictis. Interim Ionathas Põ-
tifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est
oppugnare arcẽ Hierosolymis & Macedonicũ
præsidiũ, cũ desertoribus religionis qui eò cõ-
fugerant. Hi primum cõtemnebant conatus Io-
nathæ, quòd satis fideret loci munitionibus: tã-
dem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt
ad Demetrium, arcis oppugnationẽ nunciantes.
Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia con-
tra Ionatham: cũmq; peruenisset vsque Ptole-
maidem, acciuit eum ad se per literas. Ille [a] nõ
intermissa oppugnatione, cum senioribus popu-
li & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, a-
liáque xenia deferens venit ad Demetrium, &
hac munificentia mitigauit Regis animum: tra-
ctatúsq; honorificè, confirmatus est in Põtifica-
tu, quemadmodum & à superioribus Regibus.
Accusatoribus autem eius transfugis fidem non
habuit: verùm etiã rogatus vt pro Iudæa vniuer-
sa tribúsq; attributis ei toparchijs, Samaria, Iop-
pe, & Galilæa, CCC. tantũ talenta penderentur,
concessit per diploma tale. Rex Demetrius Io-
nathæ fratri & Iudæorũ genti gaudiũ. Exemplũ
epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti no-
stro, misimus ad vos vt scitetis: Rex Demetrius
Lastheni gaudium. Genti [b] Iudæorũ amicis no-
stris, & iura amicitię seruantibus, decreui bene-
uolentiæ gratiam referre. quapropter tres præ-
fecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum
suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam at-
tribuo: & remitto quicquid solebant ante me
Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis,
aliáque

[a] *Ionathas Demetrium muneribus placat.*

[b] *Demetrij ad Lasthenẽ diploma, in quo Iudæis immunitates promittit.*

aliáq; tributa pro fructu terræ atq; arborũ: præterea salinarũ vectigal & aurum coronariũ: neq; quicquã horum exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò [a] Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipẽdia militum minuit, solis exteris mercedẽ soluens, quos secum è Creta aliísq; insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab aliis ante eum Regibus etiam pacis tempore stipendiũ accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

An. mundi 3820. Ante Christum annum 144.

a *Demetrius militum odium concitat, stipendium pacis tempore minuendo.*

Hedio & Rufino Cap. 8. 1. Mac. 11.

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, receptis in amicitiam Ionatha.

CAP. IX.

EAm alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus [b] cognomine Tryphon, venit ad Malchũ Arabẽ, qui educabat Alexandri filiũ Antiochũ: & cùm indicasset ei quã infensi essẽt Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quòd nõ satis ei fideret: tãdem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea [c] Ionathas Pontifex volẽs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidiũ, & impios transfugas, reliquósque qui arces tenebant in ea regione legatione cũ muneribus missa ad Demetriũ, rogabat eum vt præsidia de Iudææ castellis eiiceret. Quibus non hic tantum in re, sed maiora

b *Diodorus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexãdri filium petit.*

c *Ionathas legatione cũ muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret, rogat.*

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitię mitteret auxilia, quādoquidem sui milites ad hostē deficerent: móxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eū per occasionē aggredi, videntésq; auxilium ei venisse à Ionatha, & cōsiderantes breui augendas eius vires nisi maturè præuenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui [a] videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero cōpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendiū totā vrbē peruagatū est, propter densitatem ædificiorū, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrātibus succurrere, in fugā se verterunt. Tū Iudęi de vno tecto in aliud trāsilientes, miris modis eos insectabātur. Rex autē animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermississe pręliū: per diuersos angiportus eos aggressus multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & cōcessa audaciæ venia, seditionē compescuit, donatósque Iudæos præda quā ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi [illegible] eius victoriæ, remisit ad Ionathan

[a] *Rebellio Antiochensium: & vltio eam sub secuta.*

non

non fine præclaro virtutis eorum teſtimonio, poſtea tamen ingratus apparuit, & nõ ſeruauit pollicita, bellũ etiam minatus, niſi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum gens ſolita eſt prioribus Regib. pẽdere. Feciſſétq; etiam ni impeditus eſſet à Tryphone, coactus appa-tũ cõtra Ionathã factũ in illũ potius vertere. reuerſus enim ex Arabia in Syriã cũ Antiocho etiam tũ adoleſcẽte, diadema eius capiti impoſuit: & deficientibus ad ſe omnib. militibus qui fraudati ſtipendiis fuerant, aperto [a] bello Demetriũ adortus eſt: & vno prælio factus ſuperior, tum elephantos, tũ Antiochenã vrbẽ illi ademit cõpulſo in Ciliciã cedere. Tum Antiochus adoleſcẽs miſſis literis & legatis ad Ionathã, ſocium & amicũ eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, cõceſſis & quatuor præfecturis, quę Iudęorum regioni attributæ fuerant ad hæc aurea vaſa & pocula veſtémq; purpureã & ius vtẽdi miſit ei, necnõ fibulam aureã cooptato inter amicos primarios. Simonẽ etiam eius fratrẽ militibus, quantum eorum eſſet Tyrum inter & Ægyptũ, præpoſuit. Ionathas [b] verò lætus tot collatis in ſe per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipſe ſuos legatos ad eum ſimul & Tryphonẽ miſit, amicum ſe & ſociũ profeſſus, geſturámque vnà bellum contra communẽ hoſtem Demetrium, multa de eius ingratitudine queſtus, quod pro beneficio iniuriam ſibi repoſuiſſet. cum igitur permiſſum eſſet ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere. confeſtim profectus eſt ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus eſt militibus, & cùm Aſcalonem veniſſet: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occurſum eſt: quos & ipſos hor-

An. mundi 3820. *Ante Chriſtum natum* 144.

a *Demetrius Antiochia adimitur.*

b *Ionathæ ob acceptа beneficia, operam ſuam Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.*

An. mundi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

tatus est, quemadmodum alias vrbes, Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochũ, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent, esse enim multas causas, cur ad hoc cõsentire debeãt quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se cõiungere: quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbum conaretur vi capere: relictáq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorum distantiã, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligũt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus indè totam regionem vsq. Damascum obibat. cúmq. Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quę propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, velléntque Ionatham abstrahere à Syria laturum opem Galilæis suę ditionis hominibus, occurrit eò properè Simone [a] fratre ad Iudææ præsidiũ relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum. & incessum à Demetrianę factionis hominibus, vt iã antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis vehemẽter infestarẽtur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant

[a] *Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.*

Simo-

Simonẽ, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsũra, incolumibus decedere & proficiscí ad Demetrium. ille verò data eis in hoc vt postulabãt fide, pro Macedonico suũ ibi collocauit præsidiũ. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primùm posuerat, in campũ Asor progressus est, nescius hostẽ esse in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduentũ eius præsenserant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælíũ, & ipse suos pro tempore ad certamẽ instruit. Sed cũ à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugã sedederunt, ita vt penè omnes Ionathã deserer̃et in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cũ quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui [a] à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostiũ frõtẽ impulerunt, vt territi ceu furentib. cederent. Tũ verò illi qui Ionathã destituerant, videntes fluctuantẽ & inclinatã hostiũ aciem, reuersi in prælíũ iam in apertã fugam versos persequebãtur, donec ad Cedasa ventũ est, vbi intra castra eõpulsi sunt. Ionathas autẽ egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et [b] cùm omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romã legatos de renouanda amicitia, quib. dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eósq; cognationis admonerẽt atq; fœderis. qui postquã Romã venerũt, expositis ad senatũ postulatis Ionathæ Põtificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptísq; literis commendaticíis ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis lite-

Anno mũdi 3820. *Ante Chris. natũ* 144.

a *Ionathæ fugat Demetrij milites.*

b *Ionathes renouat amicitiam cũ Romanis & Lacedæmoniis.*

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 143.

ras à Ionatha Pōtifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinā faciētes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperūt, & decretū publicū de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc [a] tempore tres Iudæorū sectæ erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Phariſæorum dicta, altera Sadducæorū, tertia Essenorum. Horum [b] Phariſæi

[a] *Tres Iudæorum sectæ.*

[b] *Phariſæi.*

Phariſæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in ſua poteſtate eſſe aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Eſſeni verò omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ipſorum poteſtate eſſe, vt tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, quàm infortunij ſi deteriora conſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in ſecundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathenſem agrum occurrit: nolebat enim eos ſine impedimento Iudæã inuadere, cúmq. ad quinquaginta ſtadia propè hoſtem caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtium & munitiones perſpecularẽtur, qui cum exploraſſent omnia, & quoſdam captiuos noctu adduxiſſent, indicantes quòd ex improuiſo hoſtis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, diſpoſitis etiam extra caſtra excubiis, & in armis retinens per tótam noctem exercitum inſtſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, nequid eos hoſtium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt ſenſere Ionatham prę-monitum, hærebãt inopes conſilij, hoc ipſo turbati, quòd viderent nihil ſibi ſucceſſurum abſque inſidiis, nec aperto marte pares ſe Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota caſtra ignibus, quò magis hoſtem fallerent, noctu diſceſſerunt. At Ionathas manè caſtra adortus, poſtquã deprehendit inania, cœpit fugientes perſequi, ſed fruſtra. Iam enim tranſgreſſi fluuium Eleutherum in-

An. mundi 3821. Ante Chriſtum natum 143.

a *Eſſeni.*
b *Sadducæi. De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.*
c *Demetrij duces iterũ in Ionathã mouent: nihil ſibi ſucceſſurum videntes noctu diſcedunt.*

An. mundi 3821. Ante Chri. nat. 143.

tuta loca se receperant. Flexo [a] igitur in Arabiã itinere, & Nabatæis vastatis, abactáque præda & captiuis abductis, Damascum veniẽs illic omnia vendidit; Per [b] idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonẽ, opportuna loca firmabat præsidiis, atque ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen cõtendit: eíque occupatæ validum imposuit præsidiũ, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi [c] Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo tẽplum septum fuerat rursum reficerent, turribúsque aliis additis munitiorem redderent, vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent, præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negociũ. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus pollicẽtibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorũ Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè facilè se deinde exturbaturũ Tryphonem è regno Syriæ, vt [d] verò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus,

a *Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabateos vastat.*

b *Simon Ionatha frater Ioppen occupat.*

c *Ionathas & Iudæi Hierosolyma & arcẽ reficiunt.*

d *Demetrius in Arsacem Partherum Regem mouet, prælioq; superatus, capitur.*

bus collecto valido exercitu, bellum Arsaci inꝛulit,& superatus prælio, amissoque exercitu ipse viuus in potestatem hostium venit,sicut aliàs narrauimus. *An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.*

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

CAP. X.

TRyphon[a] autẽ cognita calamitate Demetrij, nõ amplius fidus erat Antiocho,sed cogitabat quonã pacto,eo sublato,regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere,atque ita demum adolescentem aggredi.quamobrem ad Bethsan profectus,quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum,paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen,muneribus & comitate conatus est ei imponere,iussis suis ducib. vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret,atque ita incautum opprimeret facilius.postremò suasit vt dimitteret exercitũ, cessante bello, & pacatis rebus omnibus.rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu,comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas,dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus credénsque verè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere,dimisit exercitum, exceptis tribus millibus,ex his duo in Galilæa reliquit,mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. *Mac.* 12. 13.

a *Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens Ionathæ conatibus eius se oppositurꝰ, insidiatur, & per dolũ potitur.*

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem obseſtim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, vinus captus eſt militibus eius ad vnum contrucidatis: móxque miſſa eſt in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaſerunt. Nam Tryphonis milites non auſi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant, retrò reuerſi ſunt.

Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum ſimul & ſupremum imperium detulit.

CAP. XI.

a Mach. 13. a Ionatha deſiderium omnes Hieroſolymis capit.

Hieroſolymis [a] autem poſtquam auditũ eſt de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri deſiderium, quòd non ſine cauſa timerent ne deſtituti eius prudẽtia ſimul & fortitudine, infeſtarẽtur à finitimis, qui in eam diem metu Ionatæ cohibiti, tum videbantur, velut dato ſigno cooriturí: & adducturi Iudæorum gentem in extremum ſalutis periculum, nec eos fefellit ſua expectatio. quamprimùm enim auditum eſt necatum eſſe Ionatham, vndique excitatum eſt in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare poſſent, & rem gnauiter gerere, quin [b] & ipſe Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæã inuadere. Simon [c] autẽ videns Hieroſolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in tẽplum populo, ſic exorſus eſt ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate

b Iudæam finitimæ gẽtes, ſicut & Tryphon inuadunt.

c Simon Ionathæ frater conuocato in templũ populo, ſe patrũ ac fratrum veſtigia ſequutum pollicetur.

bertate mortis periculis nos expoſuerimus, quibus domeſticis exemplis excitatus: cum nō nouum ſit in noſtra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitā impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. *Quapropter cum non deſit vobis dux paratus* pro vobis quiduis quantumuis magnū vel pati vel facere, ſequimini alacriter quocunq; duxero. neque enim ego melior ſum meis fratribus vt vitæ parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis ſemper viſum eſt lōgè pulcherrimū, ſcilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipſe per ignauiā ſubterfugiā: quin potius certū eſt germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hoſtibus exigere dabitur, vóſque vnà cū vxoribus & liberis ab eorū iniuriis eripere, & inſuper templi ſanctimoniā tutam præſtare ab illorū impia violētia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, niſi quòd exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. *His Simonis verbis accenſa multitudo*, recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes cōcipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere [a] Simonem imperium accipere, & in locū fortiſſimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquam enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiā eſſent idonei, aggreſſus eſt vrbem mœnibus cingere, cōmunireque celſis & validis turribus. quo [b] opere perfecto, miſit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Abſalomi filium, iuſſum habitatores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Triphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad vrbis cuſtodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno

An. mundi 3823. Ante Chri. nat 141.

a *Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus ſuccedit.*

b *Simon Ionathæ Abſalomi filiū, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, miſit.*

An. mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Adida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon [a] verò cognito quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam redderet. At Simeonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ. præstabilius tamen esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis cōditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit, atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphō non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem. volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi cōmeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadē nocte venturus Hierosolyma: sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, iter non fecit

a Tryphon fraudulēter ipsum fratris redimendi, propositis conditionibus, facit Simoni.

est eius propositum,& motis inde castris Cœlesyriam rediit properè : obitérque [a] in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris Ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit,publico luctu honorati:vbi [b] amplissimum monumentum exstrùxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido,excitato enim in latè conspicuam celsitudinem,porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus,opus admiratione dignissimum ad hæc pyramides septem parentib. & fratribus cuique vnam erexit mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora.tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæterique domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi:qui defũctus est exacto Põtificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo [c] sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimum septuagesimũ ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto [d] autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optimè de gente sua meriti.nã huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt,&multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit [e] enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo eã æquauit,ne posthac esse posset hostibus receptaculũ, néve inde vrbi aliquod inferretur incommodum, quo facto visum est ei operæ precium,si mõs quoq; in quo sita fuerat.

An. mundi 3823. *Ante Christum natum* 141.

a *Ionathas à Tryphone interficitur.*

b *Monumentum Ionathæ.*

c *Immunitas à tributis Iudæis parata.*

d *Auctoritas Simonis.*

e *Simon Hierosolymorum arcẽ expugnat.*

An. mundi 3824. Ante Christum nat. 140.

complanaretur, vt solum templum emineret; effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiariis in eã diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerẽtur. si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeóq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennii neque die neque nocte opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.

CAP. XII.

NOn multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat, sparsóq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrẽt, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi [a] adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuò deferunt. Dum [b] verò adeptus iam concupitam potestatem nõ amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominũ sibi conciliaret, quam primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites [a] enim

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 1. Mac. 15.

a *Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.*

b *Tryphon ad regnũ e-nectum cõcupitam potestatem quã priuatus tegere conatus fuerat aperiendit.*

[a] enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciã cum liberis se incluserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens, fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quò postquã venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellũ Tryphoni intulit: quem [b] prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsq; Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent, qui & postulata eius libenter admisit. & mox misso cõmeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochũ ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cùm perfugisset Apamiam vrbe vi capta [c] interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.

Ann. mundi 3827. *Ante Christum nat.* 337.

a *Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorẽ deficiunt que Antiocho Sotere coniugiũ & regnum offert.*

b *Antiochus Tryphonem eiectum Syria, in Dora obsidione cingit.*

c *Tryphonis cades.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebeus dux regius è terra profligatur.

CAP. XIII.

CÆterùm Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu sit obuiam: præmissisq; [d] cũ fortissimo quoq; filiis, ipse cum reliquis copiis subseque-

d *Simon cũ filijs Cendebæum regione exp-*

batur diuerso itinere: positísq; compluribus locis inter anguſtias insidiis nusquam non rem gessit ex sententia; & in omnibus congressibus factus superior, reliquũ vitę in pace exegit, cũ & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Ann. mundi 3831. Ante Christum nat. 133.

Hedio & Rufino Cap. 13.

Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

CAP. XIIII.

IS per octo annos Iudæis pręfuit, postremò in cõuiuio cæsis, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertiũ quoq; Ioannẽ, cui & Hyrcano fuit nomẽ interficerent. adolescẽs autem hoc præsentiens maturè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simúlq; odio quo Ptolemæũ prosequebatur populus. Is enim volentẽ eum ingredi per portã aliã fortiter repulit, eò quòd iam Hyrcanum receperat.

a *Nulla fides pietásq. ne in socero quidem.* 1. *Mac.* 6.

b *Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum sforgin naturalem valere, matrem & germanos quos captos tenebat, in muru, ni ab oppugnatione desisteret, præcipitandos locat.*

Quemodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu positus est.

CAP. XV.

ILle igitur recepit se in quãdam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, eduxit b cõtra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus cõspicuo, minitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret, at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantũ se gratiõcari

Historiarũ Biblicarum finis.

iri ſuis cariſſimis, ſtatim in primo conatu gueſcebat. Mater tamen ad eum manus tẽ- s ſupplicabat, ne molliretur affectibus, ſed ius indignitate rei motus daret operam, vt actum in poteſtatem inimicum afficeret pœ- & vlciſceretur homines ſibi natura coniun- ſimos, gratum enim ſibi fore inter tormen- mori, modo nefarius homo ſcelerum ſuorum ppliciũ lueret. Hyrcanus verò talibus verbis cendebatur ad aſſultũ maiore impetu facien- im, ſed quamprimum verberari & lacerari atrem videbat, refrigeſcebat ſtatim oppugna- ionis feruor, & vincebatur filius maternis affe- ctibus. cámque hoc pacto traheretur diutius obſidio, ſuperuenit annus ille quo ſolẽne eſt, Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſe- ptimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occiſis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Ze- nonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes inuaſerat tyrannidem.

An. mundi 3831. *Ante Chriſtum nat.* 134

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iungit.

CAP. XVI.

ANtiochus autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggreſſus eſt, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, ſexageſima ſecunda ſupra centeſimum olympiade: vaſtatiſque agris Hyrcanum in vrbem ipſam cõpulit. eam ſeptenis caſtris cum cinxiſſet, primũ nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandẽ ſub occaſum b Pleiadis delati imbres fuerũt remedio poſtremò ad ſeptẽtrionalẽ muri partẽ quà planior erat aditus, excita-

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

a Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit.

b Pleiades, ſeptem ſtellæ

An. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

tatis centum turribus quæ surgebant vsque ad tertiam contignationem, impositisq. in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicíq. fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderent, afficiebãt hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facile, Hyrcanus autem postquã cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria, [a] secretam infirmiorum turbã eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erãt idonei. Antiochus autem exclusos vetabat progredi, ita vt miserabiliter oberrãtes mœnibus conficerẽtur inedia. sed [b] cum superuenisset festum scenopegiæ, miseratione suorũ rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiã rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum cõcederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus, victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tã aurea quàm argẽtea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carniũ illarũ templũ aspersérat, violatis Iudæorum legibus simul & ceremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnib. Hyrcanus [c] verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eũ misit: rogantes, vt liceat sibi patriis viuere legibus. tum Rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, impetrauit, vt obsessi arma sibi traderẽt, & vectiga-

a *Infirmior turba cuncta re ejecta recipitur.*

b *Antiochus Scenopegia gratia septem dierũ inducias Iudæis concedit.*

c *Hyrcanus cũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.*

lia

ppes cæteratúmque extra Iudæam vrbium ederent, & insuper præsidium reciperent. iitens pacem eis se daturum his conditio-. Assenserunt illi ad omnia excepto præquod vitarent exterorum consuetudinem ne reciperent, maluerunt Regi dare obsi. c 500. talenta insuper: quorũ trecẽta mox sentata sunt, & inter obsides fuit etiam i- Hyrcani frater, deiectáq; mox lorica quæ sita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cęte- Hyrcanus aperto monumẽto Dauidis, qui Regum omniũ fuerat ditissimus, tria mil- lentorum inde protulit : quibus pecuniis primus omnium cœpit externum mili- lere : & inito cũ Rege fœdere, exceptum ɔem cum exercitu tractauit liberalissimè, & profectũ in expeditionẽ Parthicam sc- est vnà cum auxiliis. Testis[b] est nobis Ni- s Damascenus, sic scribens: Antiochus ere- ophæo ad Lycum fluuium, vbi Indatẽ Par- m ducem profligauerat, hæsit ibi per bi- ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tem- ɔrtè quædam Iudæorum festiuitas incurre- r quã non licebat eis inter facere. Et verũ uod ille scripsit: nam pentecoste instabat iabbatum, quo tempore nostris iter facere habetur. Deinde cum Arsace Partho An- us signa contulit, quo prælio victus & [c] vi- mul amisit & exercitum. Syrorum autem ɪm frater eius recepit Demetrius, dimissus sace quo tempore Parthorum regionem erat Antiochus, sicut iam antè in aliis cõ- ariis diximus.

Ann. mundi 3838. Ante Christum nat. 126.

a *Hyrcanus ingentem pecuniam ex Dauidis monumento profert.*

b *Nicolaus Damascenus.*

c *Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.* Hedio & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CAP. XVII.

Eterùm & Hyrcanus, audita morte Antio- hi confestim ad vrbes Syriæ duxit exerci-

d *Hyrcanus multas Syriæ vrbes cepit, & templum in mõte Garizim. desolauit.*

tum, ratus id quod erat, inuenturũ se eas vacuas propugnatoribus. Medabam igitur non sine labore sexto demum mense vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq. Garizim cum gente Chutæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Marissam, subiugatísque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallét è propriis pelli sedibus. at [a] illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuẽdi formulã: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm [b] Hyrcanus pontifex renouaturus cũ Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his cõditionibus. Fanius M. Fr. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Februarias præsente L. Manlio L. F. Memina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cũ populo Romano, de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaráque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituãtur hæc omnia, névę militibus Regiis liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochũ attentata prẹter decretũ Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bel-

An. mundi 3840. Ante Christum nat. 124.

a Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.

b Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat.

lo deuaſtati ſunt,&,vt literæ commenda- egatis dentur ad Reges & liberos popu- ò totius poſſint reuerti in patriam. Quib- ous viſum eſt Senatui reuocare ſocieta- amicitiã cum viris bonis,& miſſis à bo- amico populo. De literis aũt ſcribendis ſum eſt,curæ futurũ ſenatui quàm pri- ib aliis negotiis vacauerit, & daturum o- ne vlla poſthac eis inferatur iniuria,mã- q. eſt prætori Fanio,vt ex publica pecu- atis numeraret viaticum, quo cõmodius rre poſſent in patriam, atque ita publico Legatos prætor domum remiſit, cum endaticiis ad eos, per quorum loca erant uri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerũ ſta- fuit. Demetrius aũt Rex, cupiens bellũ no inferre,opportunitatẽ non habuit, in- x æquo tã Syris quàm ſuis militibus pro- ores improbos, ita vt miſerint ad Ptole- Phyſconẽ,rogantes,vt aliquẽ ex Seleuci eis daret,quem poſſent Regem ſibi cõ- e,cũmq. is miſiſſet Alexandrum Zebinã, iſſo prælio [a] Demetrius vincitur, & refu- pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemai luſus eſt ab ea:delatũſq. inde Tyrum ab is capitur, & diu miſerè vexatus tandem citur.Alexander autem Regnum adeptus feriit cum Hyrcano pontifice, deinde [b] s bello ab Antiocho Grypho, Demetrij prælio cæſus occubuit.At Antiochus re- riæ conſecutus, nõ auſus eſt expeditionẽ Iudæos ſuſcipere, audito quòd frater i- germanus,eodẽ nomine dictus Antiochus, s cõtra ſe apud Cyzicum colligeret. Qua- er nihil in Iudæos mouẽs, decreuit para- contra fratris aduentum,cognominatæ C i,eò quod in illa vrbe educatus ſit, va-

An. mundi 3844. Ante Chriſtum natum 120.

a *Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur.* Hedio & Ruffinus cap.17.

b *Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cæſus.*

An. mundi 3852. Ante Christum nat. 112.

autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatræ duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano [a] interim per totum illud tempus agente in pace continua, mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus, iámque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius. sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebat mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentẽ pecuniarum vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidénsque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facilè despexit.

a *Hyrcanus edum fratres intestinis bellis laborant, in pace vi-*

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

CAP. XVIII.

Quapropter [b] duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocatur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Maristenis, colonis Iudæorũ & sociis, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq. vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quib. vrgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vescibis insuetis homini, postremò Antiochi Cyzice-

b *Hyrcanus obsidet Samariam.*

ppem implorauerint. qui [a] cum venisset, victus est ab Aristobuli militibus: & ntibus cum fratribus vsque Scythopo- è euasit. at illi reuersi contra Samaritas eos compellunt intra mœnia, & co- rum ab eodem Antiocho auxilium pe- accitis à Ptolemæo Lathuro circiter atorum millibus, quos ille inuita matre m non imperio per eam deturbatus mi- imum vagabatur per ditionem Hyrcani abundus cum Ægyptiis, non audens aperto marte decernere quod esset iribus, existimans tamen se vastandis ecturum, vt Hyrcanus obsidionem Sa- olueret. Sed postquam multos è suis ac- ceptos hostium insidiis, profectus est ipolim, Callimandro & Epicrati duci- tandato bello Iudaico. ex his Calli- audacius quàm prudentius cum hoste ius, profligatis suis & ipse inter alios ce- icrates [b] autem pecunia corruptus, Scy- n & alia quædam oppida manifestè Iu- dedit: nec [c] quicquam Samaritis obses- it. atque ita Hyrcanus integro anno in tione exacto, non contentus vrbem etiam solo eam æquauit. inductis illò ous, quorum eluuie ita cuncta fœdata ne vestigium quidem supereſſet eius ncredibile autem quiddam narratur no Pontifice dignatum eum esse divi- quio. Fertur enim quòd illa ipsa die si ij conseruerunt cum Cyziceno præ- itifex [d] ipse solus in templo odoramē- is vocem audierit, nunciantem filio- ntem de Antiocho victoriam: idque gressus renūciauit multitudini, & pau- certis comprobatum est eius oraculū.

Ann. mundi 3854. *Ante Christum nat.* 110.

a *Antiochus auxiliatur Samaritis, ab Aristobulo aditur & fugatur.*

b *Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.*

c *Hyrcanus Samariam capit.*

d *Hyrcano in templo per vocē, filiorū de Antiocho victoria nūciatur.*

Anno mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam reliquámque Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra [a] enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt aliàs diximus, ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut [b] & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum versati sunt in Cyprum, quíve pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæum: qui verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit, sed [c] præcipuè Pharisæorum secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi, quos ei aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipsi doceant. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iusticiæ præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus:

a *Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præfecti.*

b *Strabo Cappadox de Iudæorum fide.*

c *Hyrcanus & Pharisæi hostes.*

Quandoquidem, inquit, ais te cupere veritatem, si vis esse iustus, abdica te pō-, & contentus esto principatu populi. Il- causam rogante, cur ita hoc postularet: inquit, audiui nius ita à natu grandio- matrem tuam captiuam fuisse regnante ho Epiphane. Falsus autem erat is ru- ideo grauiter his verbis Hyrcanus of- ist, nec minus Pharisæi cæteri. Tum b is quidam è Sadducæorum secta, quæ est is contraria, præcipuus Hyrcani ami- ebat de communi Pharisæorum senten- nitiatum Eleazarum: quod si dubium r. manifestum fore interrogatis illis, qua omnem dignum censeant. Quod c post- Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata sententia se cogniturum, an ex eorum iu factum sit sibi conuicium, & illi satis t, si vinculis castigaretur & verberibus, iniquum videretur capite hominem ple- maledicentiam, & alioqui hoc genus s sit in animaduersionibus: vehemen- erbatus est, quasi iam compertum ha- s esse autores opprobratæ sibi generis . Nec destitit Ionathas furenti calcar in tantum, vt, desertis Pharisæis, ad eos deficeret, & abrogatis illorum con- nibus earum obseruatores pœnis affice- re hinc factum est, vt & ipse & eius fa- n gratiosi apud vulgum fuerint: quem- m alias opportunius dicetur. Nunc e- icandum est, quòd d multas constitu- à maioribus per manus acceptas Pha- diderint populo, quæ non sunt scri- r leges Mosaicas: & ideò Sadducæi his tem abrogant, dicentes oportere eas seruari, quæ scripto continentur, atque

An. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

a *Eleazarus Pharisæus Hyrcano matri captiuitatem exprobrat.*

b *Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Pharisæos instigat.*

c *Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos deficit.*

d *Constitutiones Pharisæorum.*

An. mundi 3862. *Ante Christum nat.* 102.

Hinc magna inter vtrosq; exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadducæorum partibus, Pharisæi verò cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in secundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus [a] autem seditione sedata, & post hãc exacta vita feliciter, elapsisque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt bp: ædixerit duos maiores natu è suis liberis, nõ diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

a *Hyrcanus moritur.*

b *Maximus Hyrcani de filijs.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 18.

Aristobulus primus sibi Diadema imposuit.

CAP. XIX.

DEfuncto [c] enim eorum patre, Aristobulus, natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCL XXXI. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cúmque [d] fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominã rerum reliquerat) atque eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post [e] matrẽ verò interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni societatẽ admiserat, alienatus ab eo per calũnias, quas primo quidem

c *Aristobulus Hyrcani filius, post captiuitatẽ Babylonicã diadema sibi primus imposuit.*

d *Aristob. Antigonum in regni societatẽ admittit, cæteros in vincula cõijcit. & matrem fame necat.*

e *Aristob. Antigonum fratrem interficit.*

m reiecit, partim quòd eũ diligeret, par- *Ant. natalis*
ıòd per inuidiam cõficta putaret. Sed cũ 3862.
ndo Antigonus magnificè reuerteretur è *Ante Chri-*
juo tempore populus ſolenne ſcenope- *ſtum nat.*
tum celebrat, accidit vt Ariſtobulus æ- 102.
s decumbetet, frater verò interfuturus
plendidiſſimè ornatus in templum aſcẽ-
:um armatorum comitatu, potiſſimum
ute Regis vota facturus. Tum [a]hi quibus
n erat excitare inter fratres diſcordiam,
ccaſionem è rebus proſperè geſtis Anti-
: pompa quam adornauerat, venerunt ad
,& omnia exaggerauerunt, dicentes hęc
ę ſupra priuati hominis conditionem, &
:i regni manifeſta indicia: aiebántque
ım breui cum valida armatorum manu
dendum Regem, quod ſtultum exiſtimet
;no ſolum potiri liceat, communicato
contentum eſſe. Ariſtobulus autem
s non omnino his crederet, tamen pro-
quomodo poſſet & ſuſpicionem vitá-
:uritati ſuæ conſulere, collocauit ſatel-
:oco quodã obſcuro & ſubterraneo (de-
at autem in turri quæ poſt, mutato no-
ntonia dicta eſt) mandauítque vt ſiqui-
e armis frater veniret, nemo eũ attin-
ıod ſi armatus aduentaret, vt trucidare-
miſit tamen ad eum qui rogaret vt in-
ıniat. At [b] Regina, & reliqui inſidiato-
ıaſerunt nuncio, vt contraria diceret,
ratrem, quod armaturam eximiam ſibi
ſſet, cuperéque ita armatum contem-
ıtigonus verò nihil mali ſuſpicans, &
ıtris beneuolentia, ita vt erat cum tota
ı venit ad Ariſtobulum, contemplan-
ræbiturus. cúmq; e peruenisſet ad tur-
onis, quà valdè obſcurus erat trãſitus,

a *Antigoni nuncius apud Ariſtobulũ falsò accuſat.*

b *Ariſtobuli coniũx vera ſuæ Antigonum dolo trucidari curat.*

c *Ingreſſo calum*

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiam naturalem beneuolẽtiam. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod [a] Iudas quidã, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedẽtem ad templum apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam assectabantur, exclamauit pœnitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis. & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculum esse, ne mentiatur suum oraculũ. Ad hunc modum solicito nunciatur Antigonum cæsum ad cellam subterraneã turris, quæ [b] & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, quæ post Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum [c] autem continuò cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita vt postremo crescentibus doloribus, sanguinem vomeret. eum quidam è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidẽtia, prolapsus in eo ipso loco effudit. qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorum, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus, omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio, tãdem vbi minis ac terroribus expressit, vt fatererentur veritatem, conscientia [d] grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: & gemitum

a *Iudas Essæus vates.*

b *Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.*

c *Aristobuli fratricida pœna.*

d *Conscientiæ labes.*

pectore ducem. Ergo non latet Deum, meum impium ac sceleratum facinus, tam cito reposcor ad pœnas cognati san- ? ô corpus impudens quousque retinebis m, quam materni simul ac fraterni ma- gitant? cur non semel eam reddis ne sic rtes opus sit libare meum sanguinem, at- parentare oppressis per nefas & parrici- vix ea fatus erat cum exhalauit animam, ntum anno in regno exacto, cognomi- Philellen, id est, Græcorum amator, post multis beneficiis patriam, illato bello , magnáq; [a]eius parte attributa ad Iudææ s, cuius habitatores comminatione exilij circumcisionem cæteróq; Iudaicos ritus ere. Alioqui natura æquus erat & mode- t atteſtatur Strabo [b] ex autoritate Timæ- sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis in rebus commodus. nam & ditionem auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, etiam circumcisionis fœdere.

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

CAP. XX.

Post Aristobuli obitum Salome eius vxor, tam Græci Alexandram nominant, solutis ratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: eum, qui & Alexander est, Regem constitutate cæteros præcedentem atque mode- ui accidit, vt mox natus exosus patri factus c vnquam, dum ille viueret, in eius con- um admittus: eius odij causam ferunt hãc. aliquando in somnis ei Deus appauiſ- ogauit de successore, solicitus de Aristobu- Antigono, quos præ cæteris diligebat fra- is. Sed cum Deus huius effigiẽ designasset,

An. mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

a *Aristobulus Ituræos habitatores circumcisionem cæteróſque Iudaicos ritus admittere cogit.*

b *Strabo ex Timagene de Aristobulo.*

c *Salome, Alexãdra cognominata Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit.*

Anno mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a Alexander alterum fratrum interfecit, alterum in honore habet.

b Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eámq. oppugnat.

c Zoilus Stratonis turrim & Dora tyrannus.

contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus. in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus[a] enim hic regno post defunctũ Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidẽ duxit exercitum: & cùm prosperè pugnasset, victos intra mœnia compulit, eósque obsessos oppugnare adortus est. Solæ[b] enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & [c] præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererẽt, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verũ Zoilus tyrannus cũ iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbantur illorũ periculũ, athletis similes, quos, cùm defessi fint certamine, pudet tamẽ aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio venient ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cùm ei spem fecissent quòd delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidẽses in suis partibus, simúlque Zoilum & Sidonios multósque adiuturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demæneus, qui plurimum apud suos ciues auctoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sen-

sum, [illegible] eum

Iudæis

Ann. mundi 3864. Ante Chri. nativ. 100.

is belli aleam ſubire, quàm in certiſſimam
tutè accito Domino, ſe dedere, & inſuper
præſens ſolum bellum ſuſtinere, ſed maius
n ab Ægypto imminens, Cleopatrã enim nõ
niſſurã Ptolemæũ vires ſibi parare è vici-
ed cõtra eos venturã cũ valido exercitu.
enim Reginã operã, vt illã etiã è Cypro e-
t. futurũ autẽ, vt, ſi Ptolemæũ ſua ſpes frus-
tur, ipſe in Cyprũ retrorsũ fugiat, miſeri ve-
iues in extremo deſerantur periculo. Igitur
lemæus cognita in itinere Ptolemaidenſiũ
tatione, nihilominus curſum cõtinuauit, &
ppuliſſet ad Sycaminũ, eo loci copias expo-
t, quæ conſtabant cõnumeratis peditibus ſi-
il & equitibus, circiter triginta millibus. His
ductis ad Ptolemaidẽ, & caſtris ibi poſitis, cũ
q; legatos eius admittere, neq; verba audire
llent, in magnã coniectus eſt ſolicitudinem.
oſtquã verò Zoilus [a] ad eum & Gazæi vene-
nt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexã-
ũ agros ipſorum vaſtantem, obſidio quidẽ vr-
is metu Ptolemæi ſoluta eſt. Cæterùm [b] redu-
o domum exercitu Alexander cæpit aſtu agi-
e, clã Cleopatrã contra Ptolemæum vocans, a-
ertè verò amicum eius & ſocium ſe ſimulans.
quin & CCCC. argenti talenta daturum ſe polli-
citus eſt, ſi ille viciſſim in gratiã ipſius Zoilum
tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribue-
ret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri
amicitiã admittẽs, Zoilũ [c] capit: deinde verò cõ-
perto quòd ille clam ad matrẽ ipſius Cleopatrã
nuncios mitteret, diſſoluto cum eo fœdere, pro-
fectus [d] eſt oppugnatum Ptolemaidẽ, quæ por-
tas ei clauſerat. Vbi relictis ad continuandã op-
pugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipſe
cum reliquis copiis ad vaſtandam ac domandã
Iudæam ſe contulit. At Alexander poſtquam

a *Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxilium petunt.*

b *Alexãder Ptolemæus Zoilum tollere perſuadet.*

c *Zoilus capitur.*

d *Ptolemais à Ptolemæo obſeſſa.*

ætat. mundi 3864. Ante Christum natum 100.

intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vt vel quidam scriptores malunt LXXX. millia, & cum his hosti fuit obuiam. Ptolemæus [a] verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidũ vi cepit, & circiter decem captiuorum millia præter aliam multam prędam abduxit.

[a] *Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit.*

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

CAP. XXI.

DEinde [b] aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis, abiit cõfliciturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostiũ metatus est. habebat autẽ Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos [c] hecatõtamachos appellabat, gestantes æratos clypeos. Sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis scutis vtebatur. Et cætera quidẽ inferiores sibi visi cõfidentiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuiũ supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna non posset refugere, & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinq; cadentibus, deinde [d] cùm iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cũ parte suorum maturè cedentibus opẽ intulit, cúmque inclinato Iudæorũ cornu nullus ferret sustinendi impetus, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæteróq; exemplo suo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter instando fugientes cædebant, & tandem profligatos eousque insecuti sunt, interficiendo donec lassatis manibus ferrum

[b] *Ptolemæus Sephorim aggreditur.*

[c] *Hecatontamachi.*

[d] *Clades Alexandri.*

m quoque hebescereret. Perunt triginta mil-
:cidisse in eo prelio: Timagenes autē quin-
;inta millia in suis scriptis retulit: cæteros
.m captos, partim fuga seruatos incolumes.
lemæus[a] verò cùm post victoriam longè la-
ıe excurrisset, serò tandē in quosdam Iu-
rū vicos se recepit: quos vbi vidit refertos
ris & mulieribus, mādauit militi, vt promi-
è iugulatos & in frusta consciscs, in lebetes
ıentes mēbratim cōiicerent, vt, qui effuge-
ıt è prælio, hostē crederēt humanis vesci vi-
tibus, & eo maior terror incuteretur reliquis:
huius crudelitatis tā Strabo quàm Nicolaus
eminit. Iidē[b] etiam Ptolemaidē vi expugna-
:runt: sicut aliàs indicauimus. Porrò[c] Cleopa-
a videns augeri filij potentiā, subiectaGazæo-
ım vrbe, & Iudæorum Regione impunè per-
astata, nō permittendū duxit vt ille magis cre-
ceret, maximè cùm circa Ægypti portas obuer-
ıaretur, & imminueret eius imperio. quapropter
:continuè tam nauales quàm terrestres exciuit
:opias, quarum supremum regimē penes Chel-
ciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam e-
tiam diuitiarum suarum partem cum nepotibus
& testamento apud Coum insulam deposuit.
Iussōque Alexandro filio cum magna classe in
Phenicen appellere, & [d] deficientibus ad se e-
ius regionis incolis peruenit Ptolemaidē: vnde
exclusa oppugnationem eius vrbis instituit. Tū
Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægy-
ptum, sperans ex improuiso occupaturum se
præsidiis vacua, sed opinione sua frustratus est.
Per idem tempus alterum è Cleopatrę ducibus
Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam
Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis
filij conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum
non ex sententia successerat, missa [e] eō parte

Anno mundi 3864. Ante Christum nat. 100.

a *Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incuſſiat, humanas carnes coquere iubet.*

b *Ptolemaïs vi expugnata.*

c *Cleopatra contra filiū exercitum parat.*

d *Ptolemaïs à Cleopatra obsessa & expugnata.*

e *Ptolemæus eiectus ex Ægypto.*

Ann. mundi 3874. Ante Christum nat. 91.

exercitus omninò eum ex ea regione expulit, atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazã exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quò cùm veniſſet Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium; cúmq; quidam amicorum Reginæ suaderet, vt illam quoq; regionẽ occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinẽ vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominẽ in societatẽ receptũ suis facultatibus exueret, præsertim suũ cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentiũ Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & [a] fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbẽ Scytopolim. Tũ verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriã, vbi [b] Gadara post decem mensium obsidionẽ cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vt Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat, qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex abstertitus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonẽ, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadẽ, quã & ipsam armis in potestatem suam redegit. & [c] cùm animaduertisset Ptolemæũ Gaza relicta, in Cyprũ recessisse, & matrem eius Cleopatrã in Ægyptum, infensus Gazæis, quòd à ceteris illũ cõtra se in auxilium & vrbẽ eorum oppugnauit, & agrũ depopula-

a Alexãder fœdus cum Cleopatra renouat.

b Gadaram Alexander cepit.

c Gaza oppugnata.

ulatus est. interim [a] Apollodotus eorũ dux tu cum duobus millibus conductitiorũ mim,& decem millibus quæ ex oppidanis ierat,erupit in castra Iudæorum: & quandiu turna erat pugna, superiores erant Gazæi, tibus aduentum Ptolemæi suspicantibus,sed imprimũ dies illuxit,& rei veritas apparuit, læi se conglomerarũt,& impetu facto in opanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quãuis grauante inopia, luerunt cedere,parati quiduis potius perferquàm ab hoste subigi: & [b] addebat illis animum Aretas Rex Arabum,auxilij spẽ ostentãs. :d priusquam ille veniret,Apollodoto peremo ciuitas capta est. Nam [c] Lysimachus ipsius ater inuidens ei quòd tã gratiosus esset apud opulum,occiso eo collegit manum militũm, tque ita vrbem Alexandro tradidit.qui primo acatus introgressus est,deinde immissã in opidanos militẽ permissa sæuiẽdi licentia,ac passim Gazæi trucidabantur.nec tamẽ illi moriebantur inulti,sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebãt,alij verò desolatas prius ædes incendebant,ne hostis præda potiri posset. quidã etiã sui smet manibus vxores ac liberos cõtrucidabant,ne in captiuitatẽ abstraherẽtur.Senatores autẽ numero D.in Apollinis cõfugerant:fortè enim senatus habebatur, cùm hostis intromissus est. Alexander verò etiã his iugulatis,& diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma,anno postquàm castra ad Gazam admouerat.Eodem [d] tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum,cui [e] succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomẽ, quem deinde in

Ann. mundi 3873. Ante Christum vac. 91.

a *Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erũpit.*

b *Aretas Rex Arabũ Gazæis auxilij spem ostentat.*

c *Lysimachus Apollodotum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.*

d *Antiochus Gryphus occisus.*

e *Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.*

An. mundi 3874. Ante Christum nat. 90.

prælio captũ necauit tradidit. Nec [a] ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradũ, & , impositio sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem, vnà cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante [b] verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum, post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim [c] Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitũ à Gnido, Regẽ apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenuè resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginę eũ Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syrię regnũ remãsit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, sicut aliàs narratum est. Porrò [d] in Alexandrĩ domi seditio coorta est, cùm per scenopegiæ celebritatẽ in parantem sacrificare coniecta sunt eitrea: nã hoc festo nostris morẽ esse palmeos & eitreos thyrsos gestare indicauimus. quin & cõmitiis impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui sacris operetur iactãtibus, quib. iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanũ & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotib. patet aditus, hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas, nã Syris infensus, non vrebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit,

[a] Antiochus Eusebes Seleucum fugat.

[b] Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.

[c] Demetrius Eucerus à Ptolemæo Lathuro Damasci Rex constituitur.

[d] In Alexãdrum eitrea comitia.

& a Amathunte diruit, non audente Theodomanus conſerere. Cõgreſſus et ã bcũ Arabum Rege Obeda, & pertractus in inſidias, cum paucorum multitudine protuſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægrè euaſit ipſe incolumis: deinde fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam clade per ſex annos à ſua gente bello vexatus, & minus quàm quinquaginta millia Iudæorũ occidit, & cùm eos hortaretur ad reconciliationem adhuc magis accendit eorum odia: dum interroganti, quid ſe velleũt facere, ore vno reſponſum eſt, vt ſeipſum interficiat: móxq; miſerunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mundi 3884. *Ante Chriſtum nat.* 80.

a *Amathus diruta.*

b *Obedas Rex Arabũ.*

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.

CAP. XXII.

Medio & Ruffinus cap. 20.

ILle c veniens cum exercitu, cõiunxit ſe cũ eis qui ſe acciuerãt, & circa Sicima caſtra poſuit, Alexander verò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorúmq; ſuæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitũ tria millia, peditũ verò quadraginta. Itaq; multa vtrinq; tentata ſunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem ſolicitat: ille verò ſtantes cum Demetrio Iudæos. Sed d quia neuter his artibus quicquam proficiebat, poſtquam viſum eſt armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri, conductitius ad vnũ cæſus eſt, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm e poſtquàm Alexander ad montes perfugit, miſerati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorũ metu Demetrius retro abiit. Poſt hæc Iudæi propriis viribus bellũ geſſerunt

c *Demetrius Eucærus cõtra Alexandrum proficiſcitur.*

d *Alexander cum Demetrio armis decernit, cõfligúntque cum ductitiis militibus eius.*

e *Ad Alexandrũ ſex millia hominũ confluunt.*

An. mundi 3864. Ante Christum nat. 80.

aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandē [a] potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longè immanissimum. epulans [b] enim cum pallacis excelsiore loco vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentiū iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen in humaniores fuerūt, licet sæpè ab inimicis afflictus in extremū vitę & regni periculum adductus fuerit, dum nō contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia cōciunt: & postremò in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eū cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita [c] vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaserunt, & toto tēpore quo vixit Alexāder, egerūt in auxilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus securè administrauit regnum in posterum. Demetrius [d] autē relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditū & mille equites. Straton verò Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorū, qui postquā venē- sunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tàm siti quàm missilium telorū multitudine deditionē cum suis facere coegē- runt: abductāq; ex ea regione præda maxima Demetrium

[a] *Alexāder à Iudæis bello peritus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat.*

[b] *Alexander ad 800. crucibus suffigi, & in eorundem conspectu vxores ac liberos trucidari iubet.*

[c] *Alexāder Thracidæ cognomē apud Iudæos meruit.*

[d] *Demetrius Philippum fratrem in Beroea oppugnat.*

metrium captiuum ad Mithridatē Parthorum Regem miserunt. Antiochenses verò quotquot in castris inuēti sunt gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò Rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hāc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Ann. mundi 3834. *Ante Christum natum* 80.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

CAP. XXIII.

Hedio & Rufino cap. 11.

DEinde[a] Antiochus cognomine Dionysius, frater ipsius Damascū principatū ambiēs, peruenit, & ibi rerū potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippius frater, hoc audito, Damascum aduolat, & cū opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem nō remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse, quapropter [b] suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excludit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: mōxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander metuens, fossam profundam duxit à [c] Caparsabe, quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppēsē mare, quā solū patebat accessus, excitatoq. muro & per intervalla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiā. & cùm Arabs primùm cessisset, deinde cū decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter, nam

a *Antiochus Rex Damascenorum.*

b *Antiochus regno à fratre exuitur.*

c *Caparsaba Antipatris dicta.*

Ann. mundi 3884. Ante Christum nat. 80.

que a de victoria certus occisus est, dū alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Capa, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post b hūc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæū Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander c verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res pretiosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quoque, redegit in suam potestatē vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectísque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per d hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiā, Rhinocuram. in mediterraneis pee Idumæam regionem Adoram & Mariſam, rotámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyriū, ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciā, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Ciliciū, Pellam e hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post f hæc Alexander ex æmulētia morbo cōtracto,

a *Antiochi mors, & fames exercitui immissa.*

b *Aretas Rex Cœlesyriæ.*

c *Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.*

d *Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenēt.*

e *Pella diruta.*

f *Alexandri morbus.*

o, & triennio integro quartana laborans, tamen abstinens à castrensibus officiis, tan- exhaustis viribus fato concessit in Gerase- finibus, obsidens Kagaba castellum quod Iordanem situm est. Quem videns Regina morti vicinum, & nullam salutis spem præ- sentem, flens & seipsam plangens, suam si- & liberorū desolationem lamētabatur. Cui nquit, & hos filios relinquis, alieno indigē- uxilio, præcipuè cùm nō ignores, quàm in- is sit tibi totus populus. Tum [a] ille cōsuluit suis monitis pareat, si velit securè cū filiis um obtinere. primùm vt apud milites ce- iā mortē, tantisper dum castellum illud ca- deinde postquam victrix magnificè Hiero- na reuersa fuerit, Pharisæis [b] nonnihil li- æ permittat. hos enim pro habito sibi ho- laudaturos eā: & commēdaturos apud po- m. posse enim plurimum apud Iudæos, siue im aliquē cupiant lædere, siue amicū iuua- Ide enim his fidē habere vulgus etiāsi per liam de quopiā malè loquantur, nec se ob causam incurrisse totius gentis odiū, quàm hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hie lyma peruueneris, accersitis eorum primori- ostende illis meum corpus, & verbis quàm imè veritatem simularis permitte vt eo v- ir arbitratu suo, siue insepulto & proiecto ueri velint illudere propter antiquas iniu- siue alio quolibet modo in id sæuire: & pol e nihil te nisi ex illorū sententia gesturum ministrādo imperio, his verbis si apud eos ueris, & mihi magnificentior quàm à te se- ura continget, contentis illis permissa pote- , & tu securè dominaberis. post [c] hæc moni- ori data moritur, anno regni sui XXVII. vi- rē vndequinquagesimo.

An. mundi 3887. *Ante Christum nat.* 77.

a *Alexāder cōiugi quomodo securè regnare possit, ostendit.*

b *Pharisæorum in populo licētia.*

c *Alexandri mors.*

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.

CAP. XXIIII.

cum. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

ALexandra[a] verò capto castello iuxta marì monita Pharisæos allocuta est, & omn a illorũ arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis benevolos eos sibi reddidit, tum illi progressi ad plebem cõcionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterùm[b] Alexander duos quidẽ reliquit filios, Hyrcanũ & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator otij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populũ, eò quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ mariti præter officiũ faceret, illius[c] cõsilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã segnitiem: atque ex Pharisæorum sententia permissũ Reginæ gerebantur omnia: quibus etiã plebs parere iussa est & si quid cõstitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum facilè cõfirmauit. Nomẽ igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamẽ etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorũ militum alebat numerũ, viréque suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta

a *Fama Alexandri.*

Medio & Ruffinus cap. 12.

b *Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.*

c *Hyrcanus Pontifex.*

d *Pharisæi administrationem regiam consortes, auidi sunt sanguinis.*

eta erat eius ditio, soli Phariſæi turbas excitant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui xandro autores fuerunt ſumendi de CCC. ul viris ſupplicij: mòxque vnũ ex his iugu t Diogenem, deinde alium poſt alium, do- potentiores cõuenientes in regiam, & a cũ Ariſtobulus præ ſe ferens non placere ſibi e fierent, &, ſi occaſio daretur, non permiſſu- tantam licentiam matri, commemorabant quantis rebus geſtis & quãtis exhauſtis periis fidem ſuam domino approbauerint, quòd- hac de cauſa magnis præmiis eos dignatus rogabántque eam ne omnino in contrarium s ſuas verteret. nunc enim qui periculum ab tibus euaſiſſent, domi ab inimicis mactari re pecudum, nemine opem ferente, aiebánt- , ſiquidem contenti ſint iam occiſis aduerjs, propter innatũ affectũ quo dominos prouantur, patienter ſe laturos hanc calamita- n. quòd ſi illi ſæuire pergerent, petebãt ſibi i diſcedẽdi veniã. neque enim niſi ipſius Re æ permiſſu quæſituros ſibi incolumitatem, qui laturos vt ibidem in ipſa interficiantur ia. Sed turpe eſſe tum ſibi tum Reginæ, ſi illiſſimulante à mariti inimicis vexétur. Nihil im libentius auditurum Aretam Arabem & iquos tyrannos, quàm ſi ipſa ſe priuaret tali- s viris, quorum illis olim vel nomen auditum ron fuerit, quòd ſi ne hoc quidem velit con- dere, & malit indulgere Phariſæorum cupi- atibus, ſaltem per caſtella ſe diſtribueret. ſe im quandoquidẽ fortuna ita perſequatur A- andri familiares, contẽtos eſſe in humili ſta- vitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cùm erent, & ad miſerationem tàm exſorum àm periclitantium manes Alexandri inuo- rent, omnibus circumſtantibus com-

Au. mundi 3890. Ante Chriſtum nat. 74.

a *Ariſtobulumque aſſecla Phariſæorum tyrannidem accuſant.*

An. mundi 3893. ante Chri. nat. 71.

sunt lachrymæ : sed maximè Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrē corripiēs. Verùm illi sibiipsis causa fuerūt horū malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quasi verò deessent posteri. Tum [a] illa inops melioris consilij custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandria & Machærunte, in quibus res sibi chariſſimas recondiderat. Nec [b] multo post Aristobulum filium cū exercitu misit versus Damascum contra Ptolemæum Mennæum qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per [c] idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū Regem cum D. militum millibus invasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit : miseruntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidē. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua, déque tota gēte Iudæorum polliceretur. Ille verò collaudatos, quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionē : quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cū Regina in morbum difficilē incidisset & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negocium, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præfecti. Iam dudum enim molestè ferens quæ

a *Alexandra Iudæa castellorum custodiam credit.*

b *Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus.*

c *Tigranes Syriā invadens, audito Luculli persequentis Mithridatem aduentu domū redit.*

mater gerebat; tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum, & videbat quàm ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galæstes erat, vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti verò luce Regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verùm postea quàm venerunt nuntij alij super alios, quòd iã hoc illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gens. sciebat enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium; & vehementer timebat ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod eempto erat appositum. ad [b] Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iã nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella vigintí duo: in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quemripsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum [c] autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorũ oppor-

An. mundi 3897. Ante Christum natum 67.

a Morbus Alexandræ & Aristobuli conatus.

b Aristobulus multa ea bella occupat, & magnus fit ad eũ cõcursus.

c Hyrcanus & seniores, Reginam cõueniunt, & Aristobulũ accusant.

Ann. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

tunitatibus, se autem non decere etiamsi maximè ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his [a] dictis non multò post extremum halitum reddidit, exacto anno regni tertio, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexũ suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrãs viris inscitiã, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia postbabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia [b] tamen in eius tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis pepererat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & rempublicam ab hostibus præsidiis: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis mala exorta originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit.

atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

[a] *Mors Alexandræ.*

[b] *Alexandra familia magnum infortunium incurrit.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Post contentiones de regno inter fratres: conuentum est vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam ageret.*

II. *Antipater genere, & opibus clarissimus potentiam sibi & suis inuenerat, & fugit Hyrcanum ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus pontificatum & regnum adipiscitur Hierosolymis.*

IIII. *Hyrcanus & Aristobuli legationes, à Scauro pro vtroque auditæ.*

V. *Quando Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptarint.*

VI. *Quæ singulorum Pompeio castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymitani pro Hyrcano clauduntur.*

VIII. *Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi capit.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam fundus Antipatri sibi subiit cum eo fœdus.*

X. *Alexander à Gabinio multis in quadam castello oppugnatus.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursus in Iudæa capta, à Gabinio Romam remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos decretum per Iudæam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.*

XIIII. *Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fidelis Iudæorum opera adiuuerit.*

XV. *Antipatri cum Cæsare amicitia.*

XVI. *Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum immunitate.*

XVII. *Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*

XVIII. *Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*

XIX. *Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.*

XX. *Herodes ulcus Cassij Malichum dolo interfecit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum ingentem pecuniam exigentium reponentem, Herodes profligatum è Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniam cum sibi conciliasset, quæ facta est, vt ille accusatores eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam proximè veniens, Herodem cum Phasaele tetrarchas constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum exprimere abducunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis in Italia nauigatio, & pugna aduersus Antigonum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus primatum vitam degeret.

CAP. I.

DE Alexandræ Reginæ rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicemus. Nihil magis studentes quàm

Ante mundū 3899. Ante Christum natum 65.

in ne quid, vel per ignorantiam, vel per-
ionem prætermittamus. Nam qui Historiā
erum propter antiquitatem obscuratum ex-
itionem scribere se profitentur, debēt qui-
n non negligere orationis cultum, & elegan-
n compositionem; tum quicquid lectioni
tiam conciliat & adimit tædium: sed præci-
n cura impendenda est veritatis studio, ne
m fidem sequentes fallant, & inducāt in er-
em aliquem. Cum [a] igitur pontificatum ac-
pisset Hyrcanus, anno tertio septimæ & se-
nagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q.
ottensio. Q. Metello Cretico Coss. statim bel-
m ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hie-
chuntem prælio, multi ex eius militibus ad
atrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in
cē confugit, in quam custodiendi filij & vxor
Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt an-
e diximus: reliqui etiam eius factionis homi-
es cum victoris metu intra septum fani se re-
epissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum
est deinde agi inter fratres de pacis conditio-
nibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regna-
et, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi ob-
uenerant facultatibus, & priuatam vitam agere.
Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data ac-
ceptáque fide, iunctisq. dexteris sanciti: & post
mutuos complexus in conspectu populi factos
digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in
ædes Aristobuli.

a *Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.*

b *Aristobuli cum Hyrcano fœdus.*

Antipatri genus & quomodo seruitutem ac potentiā sibi & suis liberis parauit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

AMicus [c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura

c *Antipater Idumæus amicus Hyrcani.*

ante mundi 3809. Ante Christum natum 63.

factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quauis [a] Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorũ, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnũ euexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b] igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum dueem totius Idumææ terũ amicitias Arabum & Gazeorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque [c] iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timẽs eũ propter mutuã simultatẽ, clanculariis obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assidue, addens ne vitam quidem illi esse in tuto nisi natura fuga saluti suæ prospiceret, amicos enim Aristobuli nunquam non consulere, quomodo eo sublato de medio, dominatione alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parant ei opinionẽ ignauiæ: at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanũ nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius, tandẽ vrgendo ægrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium

[a] *Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.*

[b] *Antipater primùm Antipas appellabatur.*

[c] *Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cõcitat.*

:idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ nis sit Arabia. præmittitur itaque Antipa- Regem accepturus ab eo fidem, quod in- nō deditur esset sorum supplicem: quod le interposita fide promisit, Antipater ad anum reuersus est Hierosolyma: & non ō post assumpto eo noctu vrbem egressus, iis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra ır, apud quam erat Aretæ Regia: & quod Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrca- in Iudæam restitueret: & instando quoti- andóque munera tandem persuasit. Hyr- s quoque pollicitus est, si ope eius redu- egnum reciperet, redditurum se ei regio- cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius ander de Arabibus ceperat. erant autem Medaba, Nabesso, Liuias, Tharabasa, Agal- rhone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lu- yba.

An. mundi 3900. Ante Chr. nat. 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Aristobulum prælio victum compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

Alibus [a] promissis permotus Aretas expedi- ionem suscepit contra Aristobulum duces quaginta millia pedestris simul & eque- exercitus: mōxq. vicit prælio post eā victo- ultùs ad Hyrcanū transfugientibus, deso- Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs n adducto secum totō exercitu, oppugna- um in templo adiuuāte Hyrcanum etiam lo, solis Sacerdotibus non deserentibus [b] obulum, sed [b] Aretas admoris eam lu- um quàm Arabum exercitibus acriter op- ationi instabat. Dum [c] hæc ita gerūtur in- e Azymorum festo quod Pascha vocamus, c nates Iudæorum relicta sua regione fuge- in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir

[a] *Aretæ cōtra Aristobulum expeditionem suscipit;*

eumq; Hierosolymā confugere cogit.

[b] *Aristobulus in templo Arabs oppugnat.*

[c] *Iudæi in Ægyptum fugiunt.*

XVI. *Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum immunitate.*

XVII. *Antipater ex filijs suis, Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*

XVIII. *Cæsium afflictis Iudæis insuper octingenta talenta de vectigali.*

XIX. *Malichum per insidias Antipatrum veneno tollit.*

XX. *Herodes iussu Cæsij Malichum dolo interficit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum in antiqua paternorum regnorum repetentem, Herodes profligatum è Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatorem eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam proximè veniens, Herodem eum Phasaelo tetrarchas constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captivos abducunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis in Italia navigatio, & pugna adversus Antigonum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosia & Herode opprimitur.*

Post contentionem de regno inter fratres conventum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.

CAP. I.

DE Alexandriæ Reginæ rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis ordinem quàm

quàm ne quid, vel per ignorantiam, vel per oblivionem prætermittamus. Nam qui Historiã & rerum propter antiquitatem obscuratarum expositionem scribere se profitentur, debẽt quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem; tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducãt in errorem aliquem. Cum [a] igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in arcẽ confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus: reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum [b] est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data acceptáque fide, iunctísq. dexteris sanitũ: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

An. mundi 3899. Ante Christum natum 65.

a *Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.*

b *Aristobuli cum Hyrcano fœdus.*

Antipatri genus & quomodo claritatem ac potentiã sibi & suis liberis parauit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

AMicus [c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura

c *Antipater Idumæus amicus Hyrcani*

Ann. mund. 3892. Ante Christum nat. 63.

factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quauis [a] Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorũ, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnũ euexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b] igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ terũ amicitias Arabum & Gazæorum & Ascalonitarum coluisse, multísque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque [c] iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timẽs eũ propter mutuã simultatẽ, clanculatiis obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tutonis naturæ fuga salutis suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consulere, quomodo eo sublato de medio, dominatione alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionẽ ignauiæ: at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanũ nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius, tandẽ vrgendo ægrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium

[a] *Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.*

[b] *Antipater primùm Antipas dictus.*

[c] *Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cõcitat.*

Iuth: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem accepturus ab eo fidem, quod inimicis nō dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandóque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc Medaba, Nabello, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lusa, Otyba.

An. mundi 3900. Ante Chr. nat. 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

TAllbus promissis permotus Aretas expedi- a *Aretas cō-*
tionem suscepit contra Aristobulum ducēs *tra Aristobu-*
quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: mōxq. vicit prælio post eā victo- *lum expedi-*
riā multis ad Hyrcanū transfugientibus, deso- *tionem sus-*
lātus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs *cepit, eumq;*
autem adducto secum toto exercitu, oppugna- *Hierosoly-*
bat eum in templo adiuuāte Hyrcanum etiam *ma confugē-*
populo, solis Sacerdotibus non deserentibus b *re cogit.*
Aristobulum, sed b Aretas admoris tam lu- *Iū in templo*
dæorum quàm Arabum exercitibus acriter op- *Arabs op-*
pugnationi instabat. Dum c hæc ita gerūtur in- *pugnat.*
stante Azymorum festo quod Pascha vocamus, c *Iudæi in-*
optimates Iudæorum relicta sua regione fuge- *Ægyptum*
runt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir *fugiunt.*

An. mundi 3900. Ante Christ. nat. 64.

iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tũc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionẽ sequebantur, id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorũ sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum stãt, tuus sunt populus, & qui oppugnãtur tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos cõtra illos, neque illos cõtra hos orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eũ quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus, quã crudelitatẽ Deus vltus est cõtinuò, cædisq. Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis. quibus, quia carebãt obsessi, rogauerunt suos tribules, vt accepta quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerẽt. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demisserunt precium, at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas. sed beò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius væniret drachmis quindecim.

a *Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur.*

b *Vitellio filii, & tribio eam sub secuta.*

Hyrcani

Hyrcanus & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

Ann. mundi 3900. Ante Christum nat. 64.

CAPVT IIII.

INterea [a] Pompeius Scaurum misit in Syriam ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. Ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tã ab Hyrcano, quàm ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & [b] cum Aristobulus polliceretur cccc. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cũ maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valdè ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidione soluit, denunciãs Aretæ, vt recederet, ni pereat declarandus hostis Rom. po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus [c] verò cum magno exercitu contra Aretã & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millitibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

a *Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.*

b *Dona Scauro data.*

c *Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur.*

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

CAP. V.

NOn [d] mulò autem post, cum Pompeius Damascum veniisset, & obiret Cœlesyriam,

d *Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.*

Ab urbe condita 3902. Ante Christum nat. 62.

præstò fuerũt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. missa enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autẽ huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis. Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa, sine vitis, sine botrus, quod pro Τρυγητὸν, id est delectamentum vocabatur. hoc donũ vidimus etiam nos Romæ dedicatũ in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum, æstimabaturque quingentis talentis. ferebat autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò [a] post noxiũ venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille ex hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenũ agrũ profectus est: obitétque [b] arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem cõsiderauit: vir noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est. affinitate etiam ei coniunctus, mille [c] tamẽ talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiã castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus, transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatóque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se cõtulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes qui inter se dissidebant. Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant [d] enim se nolle esse sub Regibus, quòd patriũ institutum haberent, vt sui Dei parerent sacerdotibus,

a *Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.* Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Arx in Apamia diruta.*

c *Ptolemæum Mennæum pecunia mulctatus.*

d *Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati.*

bus. hos autem duos esse quidem è Sacerdotũ genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus [a] autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsuram fuisse gentem ad defectionẽ, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Attestabantúrque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosus omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáq; cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placidè, promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamẽ vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

An. mundi 3902. *Ante Christum nat.* 62.

[a] *Aristobulus eorum Pompeio apologia.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Ann. mundi 3903. *Ante Christum nat.* 61.

Quæ stratagemata Pompeius castella occupauerit.

CAP. VI.

QVa[a] re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteráq; Syria copiis auxiliaribus, aliísq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illũ ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt caueret bellum à Romanis, descendit: & [b] cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente [c] autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens successit Hierosolyma quasi ad certũ bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti cõtra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem [d] à filio suo Pharnace occisum esse significans.

[a] *Pompeius in Aristobulum mouet.*

[b] *Aristobulus arcem ad Pompeium descendit.*

[c] *Aristobulus castella Pompeio tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

[d] *Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.*

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

CAP. VII.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opo-

& opobalſamum prouenit inter vinguenta præcipuum, inciſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum ſcatens, manè ſequenti mouit inde verſus Hieroſolyma. Tum verò Ariſtobulus anteactorum pœnitens obuiam ei venit: & obIatis pecuniis etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat vt omiſſo bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius [a] verò data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Ea [b] res vehementer Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à ſeptentrionali latere iniuriis expoſitam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido è ſaxo ſtructo cingitur.

Anno mundi 3903. Ante Chriſtum nat. 61.

a *Gabinio pecuniam ab Ariſtobulo promiſſam recipiente portæ clauduntur.* Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Pompeius Hieroſolyma oppugnat.*

Pompeius templum cum inferiore urbis parte vi expugnat.

CAP. VIII.

INtus autem erat diſſidium, vrbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant vrbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciſo ponte qui in vrbẽ ferebat, ad bellum ſe expediunt. at [c] illi intromiſſo exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & vrbis & regię commiſit cuſtodiam: ipſe vicinas templo domos aliáq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit:

c *Hieroſolyma Pompeio partim tradita, partim obſeſſa.*

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

quas cum non admitterent, omnia quę circumerant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter ſuppeditante quicquid vſus poſceret. Pompeius [a] verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites, erant autem hac quoque parte turres altæ, & foſſa manu facta, prętęr profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam verſus vrbem abrupta erant omnia, ſublato ponte, qua parte Pompeius erat cum ſuo contubernio. erigebántque quotidie magno labore aggerẽ Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum eſt, ægrè cõpleta foſſa propter immenſam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templum ſaxis miſſilibus. ſed niſi patrius nobis mos eſſet per ocium ſeptimum quenque diem exigere, non potuiſſent abſoluere aggerem vetantibus aduerſariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, ſed opus facientem hoſtem impedire nos non ſinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neque eminus inceſſebant telis Iudæos, neque manus cum eis conſerebant: tantum erigebant aggerem & turres, machináſque admouebant, vt eis poſtridie aduerſus nos vti poſſent. Facilè eſt autem vel hinc diſcere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obſeruantes legum ſimus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus [b] ſolennia peragerentur ſacrificia, bis per ſingulos dies mane & circa nonam horam ſuper altari immolantibus noſtris ſacerdotibus, ac ne in extremo quidem diſcrimine ſacra intermittentibus. etenim [c] capto tẽplo tertio demum menſe, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coſſ. hoſtis quidem irrumpẽs iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus ſacris operaban-

a Pompeius templum oppugnare parat.

b Iudæi ſolennia ſacrificia expediunt tempore peragunt.

c Templum captum.

tur, neque metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus: quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudẽ conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cõscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; cõditor historiæ T. Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsáq; & secum ruinam trahentẽ muri proximi, certatim infuderunt se hostiũ agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunq; Fabius & ipse centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. ceciderunt [a] è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis ante hac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cúmque [b] intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramẽtorum magna copia, præterea in thesauris sacrę pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti [c] verò die iussis purgare tẽplum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

a *E Iudæis duodecim millia cæduntur.*

b *Pompeius templũ ingressus nihil attingit.* Aliàs ca. 9.

c *Pompeius Hyrcano Pontificatũ reddit.*

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

pontificatum Hyrcano reddidit, tum propterea quòd ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores securi percussit: Faustóq; & aliis qui primum conscẽderunt, digna præmia persoluit. Et [a] Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorum ciues sibi subiugauerãt in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara [b] deinde paulo antè diruta instaurauit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrij. reliquas [c] verò, Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Marissam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: cáq; in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas verò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus atq; templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem. nam tum primum libertatẽ amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regione de Syris bello captam reddere ipsi coacti sumus: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterùm [d] Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properans: abduxítq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

a *Hierosolyma Ro. po. stipendiaria.*

b *Gadara instaurata.*

c *Vrbes Iudææ ademptæ.*

d *Scaurus Cœlesyriæ præfectus.*

Scaurus

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri fuoſq; cum eo ferijt.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

CAP. IX.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu, & quia difficilis ad eam aditus eſſet, circumuicinos agros populante, militibúſq; fame laborantibus, Antipater iuſſu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia neceſſaria eis præbebat: miſſúſque ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hoſpes eſſet, perſuaſit etiam illi pecunia numerata vaſtationem agrorum redimere ſponſor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum eſt, non minus è Scauri quàm ex Aretæ ſententia.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Alexander à Gabinio victus in quodam caſtello oppugnatur.

CAP. X.

ALiquanto autem poſt Alexandro Ariſtobuli filio Iudæam incurſionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna geſſit, & contra Alexandrum expeditionem ſuſcepit, Hyrcano iã non valente ei reſiſtere, & de muris Hieroſolymorum reficiẽdis cogitante, quos Pompeius deiecerat. ſed ab hoc conatu per Romanos cohibitus eſt. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectíſq; properè decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus [a] firmauit Alexandrium caſtellum, iuxta Coreas, ſitũ, & Machæruntem in finibus Arabum. cõtra eũ venit Gabinius, præmiſſo M. Antonio cum aliis ducibus, atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erant Pitholaus &

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.

[a] *Caſtella munierat.*

Ann. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, sequente eum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cùm multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse [a] reliquam Iudæam perlustrabat & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Mariſſa, Gaza, & aliæ non paucæ: idque mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permansit, cùm antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machærunten, & [b] postremo Alexandrium; quæ Gabinius diruit. Cúmque Alexandri mater ad eum veniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. móxque dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curatum templum & suum Sacerdotium. deinde [c] constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphorã, quod est Galilææ oppidum: sicque liberati dominis sub optimatum dominatione degebant.

a *Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 12.

b *Alexandrium & alia castella diruit.*

c *Quinque conuentus Iuridici in Iudæa.*

Mirlo,

Aristobulus Roma vinculis elapsus rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur.

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

CAP. XL.

CÆterùm [a] cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrinum recens dirutum, denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum cõprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem cõfluebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorũ præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volẽs occupare Machæruntem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptisque tantũ armatorum octo millibus, illuc cõtendit. quos [b] assecuti Romani vicerunt egregiè. quamuis enim repugnãtes aliquãtisper impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinque millibus, reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsiuerunt: Aristobulus tamen plus mille secũ trahens perfugit Machæruntẽ: muniebátq; id castrũ, & quãuis rebus afflictis, bene sperare nõ destitit. Sed non vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, & [c] multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabienium adductus est. itaq; ita reflante fortuna rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Põtificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos [d] tamẽ eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouisset, promissũ hoc eorũ

a *Aristobulus Roma reuersus Alexandriam denuò munire conatur.* Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 13.

b *Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.*

c *Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.*

d *Aristobuli liberi dimissi.*

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60

matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem traiicienti, mutata sententia visum est Ptolemæũ in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatũ est. In [a] hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecuniis & illius cõsilio Iudæi qui Pelusiũ accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cæterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare dissidiis & tumultibus. Aristobuli [b] enim filius Alexander, denuò inuaso per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectóq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriã offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiã præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexãdro verò potiri non potuit. is [c] enim habens secum triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad mõtem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sentẽtia, contra [d] Nabathæos profectus hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos [e] Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tãtisque rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

a *Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptũ reducentem adiuuat.*

b *Alexãder Aristobuli filius Principatum inuadit.*

c *Alexãder à Gabinio vincitur.*

d *Nabathæi profligati.*

e *Mithridates, Orsanes.*

Cæsi

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

CAP. XII.

An. mundi 3914. *Ante Christum natum* 57.

CRassus [a] au ẽ expeditionẽ contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniã sacram quã Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totóq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad *octo talentorum millia* templum spoliauit. Tulit etiã trabẽ ex auro solidã, trecentas minas pendentẽ. Mina autẽ apud nos cõstat duab. libris cũ dimidia. Hanc trabẽ ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malicia: nã erat vir bonus & iustus: sed cum concreditã haberet aulæorũ templi custodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretiosissimus: viderétq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabẽ hanc redemptionẽ pro omnib. ei dedit: cùm prius cum iureiurãdo obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentũ eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inserta erat trabi cauę ligneę, quòd cæteris omnibus ignotũ solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & [b] mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit: Nec [c] est mirandũ tantas diuitias in uostro templo *fuisse*, cuius Deus cùm omnes vbiq; terrarũ Iudæi venerentur ac colãt, tã ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas cõtulerant. Nec ad iactationẽ conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cùm alij multi, tum [d] Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autẽ misit in Coum insulam qui afferrẽt sibi inde pecuniã quã Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorũ octingẽta talẽta. Nobis antẽ nulla est publica pecunia præter hanc Deo se-

a *Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniã Hierosolymis ex templo aufert.*

b *Crassus iusiurandi dati violator.*

c *Templi Hierosolymitani diuitiæ undè.*

d *Strabo Cappadox.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.

Anno mundi 3911. Ante Christum nat. 53.

cram: & ſatis apparet quòd hanc Iudæi ex Aſia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non eſt enim veriſimile eos qui Iudæã habitabant, habentes vrbem adeò munitam & tẽplum, pecunias in Coum miſiſſe. Sed nec Alexãdrinos Iudæos hoc feciſſe eſt incredibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi teſtatur Syllam quo tempore in Græciã traiecit geſturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, miſiſſe Cyrenem agitatam ſeditionibus gentis noſtræ, quæ orbem terrarum repleuerit, ſic enim ſcribit: quatuor erant genera in Cyrenenſiũ vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes vrbes ſubrepſit, nec eſt facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta ſemel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eiſdem ſolitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiſerunt: alũtq; congregationes Iudæorum maximas tempore coalitas, & vtẽtes inſtitutis domeſticis. Per Ægyptum ſanè etiam coloniæ ſunt eius gentis, abſq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis aſſignata eſt. habet etiã proprium magiſtratum qui ſuæ gentis res adminiſtret, & controuerſias ex iure dirimat, & cõtractus atq; pacta rata habeat, nõ aliter quàm fit in abſoluta Republica. Inualuit itaq; hæc gẽs in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatẽ. In Cyrenaicam verò regionem inde tranſiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa eſt, vel potius partẽ olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm [a] Craſſus rebus arbitratu ſuo cõpoſitis. Parthorũ ditionem inuaſit vbi cũ omnibus copiis periit: ſicut aliàs narratũ eſt. Caſſius [b] autem in Syriam refugiens occupata ea reſiſtebat Parthis, propter recentem victoriã ex

a *Craſſus in Parthia perit.*

b *Caſſius Parthis reſiſtit.*

curſanti-

tibus : & cum veniſſet Tyrum, inuiſit e- udæam. Vbi Tarichæas primo impetu ce- fermè xxx. millia captiuorum abduxit. laum quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat, ecit hortante Antipatro, qui plurimũ apud poterat, & maximam inter Idumæos auto- m habuit, apud [a] quos duxit vxorem illu- nter Arabas loco natam, Cypron nomine, ua quatuor ei nati ſunt filij. Phaſaelus & odes qui poſtea regnauit, & Ioſephus atque roras, & filia Salome. Hic Antipater etiam s dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amici- ſed maximè Arabem, apud quem & liberos oſuit, dum bellum contra Ariſtobulum ge- et. At Caſſius reparatis copiis ad Euphratem ontulit, ibíque Parthis ſe oppoſuit, quem- modum & ab aliis ſcriptoribus eſt memoriæ oditum.

Ante Chriſtum nat. 47.

a *Antipatri vxor & filij.*

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

CAP. XIII.

ALiquanto autem poſt Cæſar occupata Ro- ma, & Pompeio vnà cũ ſenatu vltra mare onium fugato, ſolutum [b] vinculis Ariſtobulum decreuit in Syriã mittere, additis ei duabus le- gionibus, quò facilius ordinaret prouinciã. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat. à Põpeianis ve- neno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. cor- pus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudęam remiſſum mandauit re- poni in Regum conditoriis. Scipio verò iuſſu Pompeij ſecuri percuſſit [c] Alexandrum Ariſto- buli filium, eo quòd aliquando contra Roma- nos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiã affectus eſt ſupplicio, fratres verò eius ad ſe re- cepit Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis,

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.

b *Ariſtobulus vinculis ſolutus veneno tollitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.

c *Cades filij Ariſtobuli.*

quæ ſita eſt in monte Libano. nam miſſo Philippione filio Aſcalonem ad vxorem Ariſtobuli, iuſſit eam cum eo mittere ad ſe Antigonum filium & filias, quarum alteriꝰ Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiſo prius eo Ptolemæus ipſe duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non deſtitit.

ante mundi 3917. Ante Chriſtum nat. 47.

Cæſaris in Ægyptum expeditio, & quàm ſedulo Iudæorum opera adiutus ſit.

CAP. XIIII.

Medio & Ruffinus cap. 61. al. 17.

POſt[a] Pompeij autem obitum & victoriam Cæſaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vſui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani, Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valéte tranſire per Peluſium, & circa Aſcalonem hærente, Antipater ei ſe adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipſi venirent auxilio: eiuſque potiſſimum opera è tota Syria auxilia contracta ſunt. nam certatim opem tulerunt Cæſari Iamblichus dynaſta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuerſæ. Mithridates verò motis è Syria caſtris peruenit Peluſium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi[b] præcipuam operam nauauit Antipater, primúſque deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentibus in vrbem aperuit, & Peluſium quidem ſic captum eſt. Antipatrum[c] autem & Mithridatem properantes ad Cæſarem tranſitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes ſuas

a *Antipater Cæſari in Syria milites conſcribit.*

b *Antipater Mithridati in capiendo Peluſio operam nauat.*

c *Iudæi Ægyptij in Onia regione ab Antipatro Cæſari conſociati.*

Ant. mundi 3917. Ante Christum nat. 53.

das traduxit. maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui [a] Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hoc quoque adiunxit suis partibus.

a Memphis in Ægypto.

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.

CAP. XV.

POstquam [b] autem ventũ est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra *Iudæorum* dicitur. Curabat autem dextrũ cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrq; cladem accepturum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat. exemptis sociis periculo. Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò *fugientibus* institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates [c] verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenuè fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eũ collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores õctulit, tam in [d] Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, quã in

b *Conflictus Ægyptiorũ & Mithridatis ad Delta.*

Alias eorũ c *Mithridatis Antipatrum apud Cæsarẽ laudat.*

d *Cæsar in Pontificatu confirmat Hyrcanũ & Antipatri ciuitate Romana donat.*

An. mundi 3919. Ante Christum nat. 45.

Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi [a] Strabo Cappadox, ex autoritate [b] Asinij sic scribens: Postquã Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate [c] Hypsicratis sic scribit: Mithridatem primò solum venisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificẽ. Hæc Strabo. Eodem [d] tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus, rogabátq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniuriis. Antipater [e] verò causam suam egit diluẽs obiecta crimina: Antigonúmque seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens: Aristobulũ autem meritò Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum [f] Cæsar, oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

a *Strabo.*
b *Asinius.*
c *Hypsicrates.*
d *Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanum & Antipatrum accusat.*
e *Antipater obiecta crimina diluit.*
f *Antipater Iudææ Procurator declaratus.*

Cæsar

Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudeorum amicitia.

An. mundi 3911. Ante Christ. nat. 53.

CAP. XVI.

HYrcano [a] verò etiã patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsque ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditque hac de re in vrbem literas ad cõsules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exẽplum sic habet, L. Valerius L.F. Pr. retulit ad senatum Idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexãder Dorothei legati Iudæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouãtes veterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeũ ex auro argumentũ societatis attulerũt, æstimationis aureorũ quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atque portus securè possint iter facere. Placuit [b] igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quę petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Põtificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin [c] & ab Atheniensibus honor habitus est Hyrcano, quæ sitis beneficiis: miserúntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub Iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis luna vigesima, oblatũ est ducib. decretũ Atheniensiũ, Agathocle Principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iu-

Hedio & Ruffinus ca. 17. al. 18.

[a] *Hyrcanum Hierosolymis Cæsare permittente, mœnia restituit.*

[b] *Senatusconsultum Romanorum de renouando fœdere cum Iudæis.*

[c] *Ab Atheniensibus honor Hyrcano habitus.*

An. mundi 3918. Ante Christum ann. 53.

dæorum ac ethnarcha perpetua tam publicè quàm priuatim ciues noſtros beneuolẽtia proſequitur, nullam bene merendi occaſionẽ prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniũt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum conſtat teſtimoniis: viſum eſt nunc Theodoſio Theodoti referente, & populũ de huius viri virtute commonefaciẽte, quàm propenſus ſit ad benè merendum de noſtris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum, & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque eſſe noſtris ducibus, vt dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiã pro fauore & meritis excogitauerimus, exſequantur ſeduló: quò perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos viros gratitudo ac beneuolẽtia, & huiuſmodi honoribus plures ad benè merendũ de nobis inuitẽtur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortentúrque vt acceptis his honoribus certet nobiſcum beneficiis, & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus cap. 28.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cæſare in Syriam reuerſus ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & [b] obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſiliis. Fore enim vt ſi Hyrcano contenti ſint Principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſſionibus: ſin

[a] Cæſar è Syria proficiſcitur.

[b] Antipater in Iudæa nouarum rerũ cupidos cõpeſcit.

nouas

nouas ſibi ſpes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, ſe quidem pro præſide habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæſarem acerbos hoſtes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipſi conſtituerint, atque his monitis ille regionem totam compoſuit. *An. mundi 3952. Ante Chriſt. nat. 42.*

Antipater ex filijs ſuis Herodi Galilææ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen commiſit, & quod Sext. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddidit.

CAP. XVII.

Alibi. c. 30.

Cæterùm [a] cùm Hyrcanum ſtupidum ac ſegnem animadverteret, Phaſaelum è liberis ſuis natu maximum Hieroſolymis & circumuicinæ regioni ducē cōſtituit. Herodi ſecūdo Galilæam curandam commiſit, etiam tum admodū adoleſcenti, nec excedēti annum quintumdecimum, quod tamē illi nihil obfuit, ſed quia fuit generoſo ingenio præditus confeſtim occaſionem inuenit quomodo poſſet virtutem ſuam oſtendere. Comprehenſum [b] enim Ezechiam primarium latronem, & cæterorum ducē Syriæ fines incurſare ac prædare ſolitum: affecit ſupplicio cum multis latrocinii ſoclis: quod eius factū magnā ei apud Syros conciliauit gratiā, nihil magis cupientes quàm repugnari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eū hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi ſecurè poſſeſſionibus. Quin [c] & Sex. Cæſari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæſaris & tū adminiſtranti Syriam. quapropter [d] etiā Phaſaelus excitatus eſt ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis ſtuduit

a *Antipater Phaſaelo Hieroſolymorum, Herodi Galilææ regimen commiſit.*

b *Ezechiam primarium latronem eū ſocijs Herodes ſupplicio affecit.*

c *Seu Cæſar adminiſtrator Syriæ.*

d *Phaſaelū Reipublicæ formā*

An. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 42.

quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cũ magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factũ est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominũ deprauatus est, quò minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterùm [b] optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tã fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. Iam enim amicitiam contraxerat eum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam: Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiã facto videretur. Sed [c] maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeuntésque Hyrcanum apertè iam incusabãt Antipatrum. Quousque eãdem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cũ filiis succinctos principatus, opibus tibi verò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, néve te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cũ pleríque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis scelestum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sentẽtia iudicum. Esse verò hoc ausus est, prius quàm à te potestatem

a *Antipater etsi in magno honore habitus. Hyrcano tamen fidem seruat atque amicitiam.*

b *Antipater Hyrcani pecunias Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inuisos reddit.*

c *Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.*

tem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram mortes etiam horum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram concessu iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus [a] igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille præstò fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, sed cum cõmitatu ad se tuẽdum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanũ terreret si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculũ. Quin [b] & Sex. Cæsar. præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contrà fecisset, additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sentẽtia feriretur, quandoquidẽ amabat eum non secus atque filiũ. Cúmque constitisset antè iudicium vnà cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorũ qui absentẽ accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum [c] vnus quispiã Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgẽs sic exorsus est: Equidem iudices, túque Rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicẽdam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto pósse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hanc consessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu mentis periculum, ac captantis misericordiã, stratus & promisso capillitio. at [c] bonus iste Herodes cædis reus, & tam grauis obnoxius crimi-

An. mundi 3972.
Ante Christum natum 42.

a Herodes in ius vocátus cum comitatu comparat.

b Sext. Cæsar ad Hyrcanũ vt Herodem absolueret, scribit.

c Sameas è Iudicibus vnus, Herodem relinquisque Iudices cadẽ ab Herode immissentem prædicit, cuius rei veritatẽ postea euenit.

hanit

Ann. mundi 3922. Ante Christum natum 42.

to, cũ armatis ſtipatoribus: vt ſi capitalem iuxta leges ſententiam in eum tulerimus, nobis maiestatis ipſe euadat illata vi legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo quòd maiorẽ incolumitatis ſuæ quàm legum rationem habeat, ſed vobis magis & Regi qui hãc ei conceſſiſtis licentiam. Scitote tamen potẽtem eſſe Deum, & quòd iſte quẽ nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipſum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos Iudices & Regẽ quoque ſuſtulit, excepto vno Samea, hunc [a] enim in honore habuit propter iuſtitiam, & quia poſt obſeſſa vrbe ab Herode ac Sofio, admittendi Herodẽ autor fuit populo, negãs propter peccata eos poſſe dominationem illius effugere: ſicut ſuo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propẽſiores ad damnandum Herodem, rem in ſequẽtẽ diem diſtulit, & [b] clam eũ admonuit, vt fuga ſibi conſuleret, non enim eſſe remedium aliud. atque ita ille ſeceſſit Damaſcum, quaſi Regẽ fugiens: cúmque conueniſſet Sex. Cæſarem, & res ſuas in tuto collocaſſet, palã præ ſe tulit quòd nõ eſſet compariturus ſi denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipſius perniciẽ hæc omnia tenderẽt: qui non ignorabat quidẽ eos vera monere, ſed nihil expedire poterat per ignauiam & amẽtiam. Cæterùm [c] cùm Sex. Cæſar accepta pecunia Herodem præfeciſſet Coeleſyriæ, vehemẽter timuit ne ille contra ſe duceret, nec eum ſua fefellit opinio. Iratus enim quòd iuſſus ſit cauſam dicere, veniebat cũ exercitu: ſed patris ac fratris occurſu & precib. cohibitus eſt quò minus inuaderet Hieroſolyma, placantium eum & roganciũ, vt terruiſſe cõtentus, re ipſa læderet neminẽm, néve vltrius aduerſus

a *Samean Herodes in honore habet.*

b *Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ ſibi cõſulit, & in iudicio amplius non comparet.*

Aliâs cap. 22.

c *Sext. Cæſar vi Herodes pecuniã numerat, Cœleſyriæ præfectus Hieroſolyma inuadit, ſed Antigoni patrui & Phaſaeli fratrũ hortatu obſidionem ſoluit.*

aduersus autorē suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum nō tā meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiam, & gratiā habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandū quoq; quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eò minus tum eā esse sperandam, quando non solùm contra Regē suū & altorem bellū moueat, verùm etiam benè meritum, ipse nulla affectus iniuria. nā si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiam genti declarauerit. atque eorū in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæsar Romā reuersus expeditionem parabat in Africā contra Scipionē & Catonē. tum [a] Hyrcanus per legatos eū rogauit, vt confirmaret cœptā societatē & amicitiā. Nunc [b] videtur mihi operæpretium percensere omnes honores gēti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ Regibus obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicārū vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nā hæc publicè dedicata sunt in vrbibus, atq; etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin [c] & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Hyrcanus ad Cæsarem legati.*

b *Iudæi à Ro. Asia & Europa Regibus magnum honos habitus.*

c *Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione colūnæ æreæ, quòd Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeant attestatur.*

Ann. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quæ ad Hyrcanum & noſtram gentem attinẽt, C. Iulius Cæſar Imp. & Pont. max. dictator iterum Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui & populo ſalutem. Si valetis benè eſt, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis veſtris monumentis reponatur. inſcriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Eſt autem hoc, Iulius Cæſar Imp. iterũ & Pont. Max. de conſilij ſententia decreui. Quoniam [a] Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & pręteritis temporibus tã pace quàm bello bonã ac fidelem operam in noſtris negotiis præſtitit, ſicut ei multi imperatores atteſtati ſunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à mẽ miſſus virtute ceſſit nemini: has ob cauſas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum eſſe iubeo, & pontificatum Iudęorum perpetuo retinere more patrio. eſſẽque ipſum & filios eius noſtros ſocios, & re in amicorum noſtrorum recipi numerum. Iura quoque omnia pontificalia habere ipſum & filios decerno. & ſi qua controuerſia exorta fuerit de Iudaica diſciplina, iudiciũ penes ipſum eſſe. ad hęc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi, C. Cęſaris Conſulis, placita, cõceſſa, decreta, ſic habent: vt filij principatum gentis Iudęorum, & donata ſibi loca poſſideant: vt pontifex ipſe ac ethnarcha Iudæorũ iniuriam paſſis adſit: vtque Hyrcanum Alexãdri filium Iudæorum Pontificem mittantur legati acturi de ſocietate & amicitia, dedicarique ęream tabulam hęc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Aſcalonem, in templis, inſcriptam Romanis atque Gręcis literis, vtque hoc decretum

[a] *Senatuſcõſulta & decreta Iulij Cæſaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus & immunitatib. Iudæorum.*

cretum apud omnes omnium vrbium quęsto- *An. mundi*
res ac magistratus publicetur, quò pro amicis 3922.
habeantur, & legatis eorum hospitia præbean- *Ante Chri-*
tur, & decreta hęc ad omnia loca mittantur, C. *stum nat.*
Cęsar, imperator, dictator, consul, honoris, vir- 42.
tutis, & benignitatis causa, concessit in commo-
dum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri fi-
lium, eiúsque filios Pontifices ac Sacerdotes es-
se Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo
& maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt,
C. Cęsar quintum Coss. decreuit habere & mu-
nire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eã
Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæo-
rum ac ethnarcham secundùm suam voluntā-
tem, & vt Iudæis secundo locationis anno de
reditibus eorum subducant, immunésq; sint ab
angariis & vectigalibus, C. Cęsar imper. iterum,
statuit vt singulis annis tributa pendant Hiero-
solymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absq;
que anno septimo, quem Sabbaticum nomi-
nant, quoniam in eo, neque fructus arborum
colligunt, neq; seminant: vtq; in Sidone secũdo
quoque anno tributum reddant quartam partẽ
fatorum: & ad hęc Hyrcano ciúsq; filijs decimas
persoluant, sicut hactenus eorum maiotibus.
Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in
finibus Iudęorum auxilia colligat: néve milíti-
bus liceat pecunias ab his exigere, vel hyberno-
rũ vel quocunq; alio nomine: sed sint immunes
ab omnibus molestationibus. Quæcunq; etiam
postea parauerunt vel emerunt, his omnibus
fruantur. Ioppen prętereа quam ab initio ha-
buerunt Iudęi, dum in populi Romani amici-
tiam recíperentur, placere ipsorum esse quem-
admodum antea. Tributa quoq; eius oppidi
habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis
filijs, tam ab eius agri aratoribus, quàm vect-

Ann. mundi 3912. Ante Christum nat. 42.

lium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua Modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticũ, in quo neque arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederãt, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. essèque ius Hyrcano eiúsque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderũt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæique tam in prouinciis quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S.P.Q.R. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidã de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestri legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo ve-

tatis

tatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetarique eos viuere, suis morib., & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetãtur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neq. pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretũ feciſtis cõtra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post [a] mortẽ autem Cæsaris Mar. Antonius P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerũt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyr. cano literis scripsit per vniuersam Asiã, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella [b] Imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q.R.S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod militare non possint, eo quòd neq. arma gestare neq. iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ergo quoque quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittóque vt patriis vtãtur moribus, cõuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. volóq. vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est, L. [c] autem Lentulus Coss. pro sententia dixit; Iudæos ciues

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

a *Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in Senatum introduxerunt.*

b *Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit.*

c *L. Lentulus Cos. pro Iudæis sententiam dixit.*

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Romanos templa Iudaica habentes & faciẽtes Epheſi pro tribunali religionis ergo eſſe immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas octobreis. Multa itaque exſtant & alia huiuſmodi ſenatuſconſulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem noſtram aliáſque vrbes, & reſcripta de iure noſtro ad prouinciarũ præſides, de quib. propter hæc, quæ hoc loco inſeruimus, credere facile eſt his, qui noſtra ſcripta candidè lecturi ſunt. Quando [a] enim tam manifeſta argumenta exibuimus noſtræ cum populo Romano amicitiæ, oſtẽſis æreis columnis & tabulis in Capitolio nũc vſque durantibus, duraturiſque in poſterum, omnia hic opponere ſuperuacaneum ac moleſtum duximus, exiſtimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata ſit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano interceſſit amicitia & ſocietas. Incidit autem eiſdẽ temporibus tumultus in Syria ex cauſa huiuſmodi. Cecilius [b] Baſſus vnus è Pompeianis per inſidias interfecto Sex. Cæſare ipſe occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum eſt circa Apamiam, Cæſarianis ducibus contra eum venientibus cum equeſtribus ac pedeſtribus copiis: ad quos & Antipater miſit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæſare, ideóque repetendas pœnas ab eius interfectore iuſtũ exiſtimans. Id [c] bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti ſucceſſor, & [d] interim Cæſar ab his qui cũ Caſſio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu ſuo tribus annis cũ dimidio, ſicut & ab aliis ſcriptoribus memoria proditum eſt.

a *Concluſio Ioſephi de Decretis.*

b *Cecilium Baſſum Sex. Cæſarem interficit.*

c *Marcus Sex. ſucceſſor in Syria.*

d *Cæſar à Caſſio & Bruto occiſus.*

Caſſius

Cassius afflictis Iudæis insuper septingenta talenta ab eis exigit.

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

CAP. XVIII.

BElło deinde ciuili post cædē Cæsaris exorto, consularibus aliis aliò discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius [a] in Syriam venit, occupaturus eū qui circa Apamiam erat, exercitum: solutáque obsidione tam Marcum quàm Bassum in suas partes pertraxit: obeundóq; ciuitates comparábat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia, sed maximè Iudæam afflixit, plusquàm septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partē eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho sibi parum amico partem quibusdam aliis: & [b] primus Herodes ex Galilæa quātum imperatum erat offerens, maximam apud Cassium gratiā iniit. prudens enim illi videbatur consilium iam tū Romanorum alieno sumptu captare benevolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venumdabantur vnà cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit, adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum cētum talentis de suo missis, furorē eius leniisset. At ille post Cassij discessum maximè insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi securitatē se paratum existimās, nec tamē latuerūt Antipatrum eius consilia. nā cū hoc sensisset, vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verūm Malichus vir callidus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd Pha-

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

a *Cassius in Syriam venit, & plusquam septingenta argenti talenta à Iudæis exigit.*

b *Herodes Cassium ex Galilæa pecunia sibi denuncit.*

c *Malichus Antipatro insidiatur, deierat & eidem reconciliatur.*

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

ſaelo Hieroſolymorum præſidium tenéte, Herode verò habente armorum cuſtodiam, ne in mentem quidem ſibi vnquam tale aliquid venerit, & videns non ſuccedere quod propoſuerat, reconciliatus eſt Antipatro, Marco Syriæ præſidente. qui poſtquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per inſidias Antipatrum veneno tollit.

CAP. XIX.

a Caſſius & Marcus Herodem Cœleſyriæ ducē fecerunt.

SEd Antipater imprudens ſeruauit Malichū, vt ſe perderet. nam [a] Caſſius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœleſyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equeſtribus, & pedeſtribus copiis, regnum etiam polliciti poſt finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæſarem. Malichus [b] verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptóque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & aſſumpta armatorum manu ſuſcepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm poſtquam Herodi ac Phaſaelo innotuerunt ſtructæ in parentē inſidiæ, indignantibus illis Malichus ſtrenuè pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iuſti ac pij, & patriæ amantiſſimi. Et filiis autem alter Herodes confeſtim volebat patris mortem vlciſci, & cum exercitu aggredi Malichum: ſed Phaſaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere: itaque accepta Malichi ſatisfactione ſimulauit ſe credere, non eſſe illum paternæ necis conſcium: ſéque vertit ad excolendum monumentum quod patri ſtruxerat,

b Malichum Antipatri veneno necari procurat.

xerat. Interim Herodes veniés Samariam, eámque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersus ciuium dirimere. non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tãquam amici interitu, & clam verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem viciſſim comiter tractare Malichum.

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

CAP. XX.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlciscereturpartis iniuriã: clam etiã mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cúmque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum, at ille circa Tyrum Phœnices suspicione cõcepta, maiora moliri cogitauit, & quia filius eius obsides in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gẽte ad defectionem concitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius fortu-

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

na aspirare noluit: & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere, illi verò egressi, & nacti eam propè vrbem in littore confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit, tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malũ enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæã tumultus exoritur. Felix[a] enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primùm compulsum, incolumitatem deinde pactũ abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia inimicis suis fauorem impenderet. nã frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

a *Felix Hierosolymis Phasaelum adoritur, à quo tamen superatur.*

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum ipsi regni paternorum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

CAP. XXI.

b *Antigonũ Aristobuli filium Ptolemaus Mẽnæus adoptat.*

ARistobuli[b] autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitũ cõpara-

parauerat. Ptolemæus Mennæus, adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidē adeptus, per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispositis in ea pręsidiis, atq; etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & pręsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eúmq; [a] prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma cbronis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam [b] enim gener per sponsionē ascitus erat in Hyrcani familiam, quò libentius eius tutelam suscepit: ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiā, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat [c] autem etiam antè vxorem è suis popularibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

a *Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.*

b *Herodes Mariāmen ex filia neptem ducit.*

c *Dorin, Herodis vxor.*

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniā eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CAP. XXII.

CÆterū Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phasaelum & Herodem accusaturi. quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset penes hos fratres,

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id [a] enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso [b] autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret, & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorum [c] postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simúlque ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis benè est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris beneuolentia. quare cognitam non tam ex verbis quàm operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes: nos non tam priuatum nostrum negotium agentes, quàm suscepta defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis pi-

scam

a *Pecunia corruptus Iudex.*

b *Hyrcani & Iudæorũ legatio Antonio coronam aureã offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat.*

c *Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.*

scam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessúsque à nobis, addidit se Cassio socium exitij. qui postquam meritas pœnas dederunt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra opera vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandóque cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianísve venundati sunt, liberè dimittantur. Volóque vt quæ mea & Dolobellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuò rata sint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misisti accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S.P.Q.S. Renunciatum est mihi Epheſi ab Hyrcani Pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersatij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam [a] igitur pro imperio bello susceptro, iustitiæ pietatique prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersatiis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit ne-

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

[a] *M. Antonius Tyriorum Magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatem adēptam restituerent iubet, salua tamen salutandi.*

An. mundi 3924. *Ante Christum natum* 40.

que exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante retineant: vósque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim interponatis, quò minus ad pristinos dominos redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræquè integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. S. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque edictis quæ ille perpetrauit corriginus, vt ablata restituantur nostris sociis, & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hęc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ cõuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visúmque est hoc loco etiam hæc inferere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Annonius

Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit.

An. mundi 3924. Ante Chriſtum nat. 40.

CAP. XXIII.

POſt [a] hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã, amoribus ſuis eum implicuit: quo tempore rurſum centum è Iudæorum gente potentiſſimi venerunt ad eam, vt [b] accuſarent Herodem vnà cum ſuis, electo ad hoc eloquentiſſimo quoque è ſuo numero. Iuuenum autem cauſam defendendam Meſſala ſuſcepit, aſſiſtente ſibi etiam Hyrcano, qui iam ſocer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, ſciſcitatus eſt ex Hyrcano, vtra pars melius adminiſtraret rempublicam. Qui cùm reſpondiſſet Herodem in hoc præſtantiorem eſſe, Antonius qui iã antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hoſpitium, quo tempore cũ Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos [c] ambos tetrarchas conſtituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc ſcripſit & ex eorum aduerſariis quindecim coniecit in vincula, occiſurus etiam niſi interceſſiſſet Herodis deprecatio: quamuis ne ſic quidem ceſſauerunt à legatione reuerſi. Sed [d] rurſum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præſtolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus imperauit eius loci magiſtratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor eſſet ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuerſantes in littore accedens, hortatus eſt eos, vt ſe ſubducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum inſtaret periculum, ſi contendere pergerent. quod illi contempſerunt, mox{q} erumpentes in eos

Hedio & Ruffinus cap. 21.

a *Cleopatra in Ciliciam ad Antoniũ venit.*

b *Herodes à centum Iudæis apud Antonium accuſatus.*

c *Antonius Phaſaelum & Herodẽ Tetrarchas conſtituit.*

d *Mille Iudæi Herodẽ accuſaturi Tyrum conueniunt, quod partim trucidentur, partim vulnerentur & fugantur.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

Iudęi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

CAP. XXIIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

DEinde[a] mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturũ se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit. sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudęam exercitum. Pacorus[b] per maritima, satrapa per mediterranea, Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus[c] autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, Ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. mòxque ferentibus

a *Antigonum Parthus, si ab Hyrcano in illum regnum trãsferrent pecuniam polliceretur.*

b *Pacorus equites Antigono in Iudeam misit.*

c *Iudæi Carmelum mõtem incolentes, Antigono sese adiungunt.*

tentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eóque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant cõuenturas è tota regione turbas ad [a] Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbẽ occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes [b] verò cũ suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbẽ, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prętextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens, quin [c] postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnẽ, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortantéq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducẽtis equitibus, ac decẽ

Ante mundi 3925. Ante Christum nat. 29.

a *Pentecosten.*

b *Herodes cum hostib. pugnat in suburbio.*

c *Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.*

liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilęam ventum eſt, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primùm alacriter eos excipit donátque muneribus: deinde [a] ſtruere inſidias incipit. Phaſaelus verò cum ſuo comitatu deductus eſt in propinquum iuxta mare diuerſorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis eſſet pollicitus, ſuſpectos iam habuerũt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari inſidias & clam adhiberi cuſtodiam. Et certè cepiſſent eos, niſi expectaſſent donec relicti Hieroſolymis Parthi Herodem caperent, ne his ſublatis ille præſentiens effugeret. id quod verum eſſe mox apparuit, conſpectis cuſtodibus, quare non defuerunt qui hortarentur Phaſaelum, vt nihil amplius expectans conſcẽſo equo ſe inde proriperet, præcipuè Oſilius, qui id ſecretum cognouerat è Saramalla Syrorũ tunc ditiſſimo, & naues ad fugam offerebat. nã non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: ſed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiuſmodi conſilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures acceptũ à ſe quàm ab Antigono: & alioquin turpe eſſe legatos ſuam fidem ſecutos inſontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non eſſe vera, & inanibus eum turbari ſuſpicionibus: móxque ad Pacorum abiit.

Anno mũdi 3925. Ante Chriſtum nat. 39.

a *Parthi Hyrcano & Phaſaelo inſidias ſtruunt.*

Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt.

CAP. XXV.

b *Hyrcanus & Phaſaelus à Parthis capti.*

QVo [b] profecto ſtatim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phaſaelo, multum

multum deteſtanti eorum periurium, ad Herodem autem miſſus eunuchus mandatum habebat, vt producta extra muros comprehenderet. Phaſaelus verò miſerat nuncios, qui indicarēt Parthorū perfidiā, quos quoniā hoſtes interceperāt, Herodes re cognita Pacorū adiit & Parthorum potentiſſimos, quaſi aliorum dominos, qui cùm ſcirent omnia dolosè diſſimulabant, iebántq; oportere eum cum ipſis progreſſum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos eſſe comprehenſos ab aduerſariis: ſed aduentare ſignificaturos quàm benè Phaſaelo ſucceſſerit. id Herodes nō credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius ſuſpicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipſi deſponſa erat: huius monitis, licet aliis contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatiſſimæ. Interim [a] dum Parthi quid faciēdum ſit conſultant, quòd nō placeret apertè tātum virum aggredi, & rem in ſequentē diē differūt, Herodes animaduerſa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de interceptо à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente veſpera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hoſtes cunctari in rebus tam dubiis. Aſſumpto igitur armatorum quos circa ſe habebat ſubſidio, & impoſitis in iumēta mulieribus, matre & ſorore, & ſponſa ſua Alexandri filia nepte Ariſtobuli, matréq; ſponſæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitióq; ac reliqua turba cum tū properabat verſus Idumæam inſciis hoſtibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui nō tali rerū facie commotus fuiſſet ad miſericordiam, fœminis infantulos ſuos trahētibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de ſe meliora ſperantibus. Vo-

An. mundi 3925. *Ante Chriſtum nat.* 39.

[a] *Parthi Herodē quoq. comprehendere cogitāt, ipſe verò cognito ipſorum monibus effugit.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39

rùm [a] Herodes obdurato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundem singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita: quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim [b] minimũ abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iámque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret. neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quàm maximis compendiis, in [c] quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi impugnam peroraxerunt, quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiá oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quàm ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiam absque milite cõductitio. Massada verò, ad quod castellũ decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimisit, numero

a *Herodes suos in fuga consolatur;*

b *Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso sibi ipsi vitæ iam manum inferre cogitat.*

c *Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.*

ro supra nouẽ millia, iussis aliis aliàs per æam salutem sibi quærere, additóque via- expeditionibus autẽ quibusq; & suis inti- ecessitudinibus assumptis in castellum in- as est, depositísque ibi cum suo comitatu eribus, quorum ommium numerus ad o- gentos pertingebat. quòd ibi & frumentum qua & reliqua omnia necessaria suppeterẽt, properauit ad petrã Arabiæ. Cæterùm[a] vbi s illuxit, reliqua quidẽ omnia Hierosolymi- orũ bona direpta sunt per Parthos vnà cum a regia, sola Hyrcani pecunia circiter trecẽ- alenta, intacta remansit. Herodis etiã faculũ magna pars euasit, præsertim quas ille ma- è prouidens in Idumæam deportandas cura- rat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, e- essi agrũ quoq; latè populati sunt, & Marisam rbem opulentã euerterunt. at q; ita Antigonus a Iudæã à Rege Parthorũ reductus, Hyrcanum e Phasaelũ vinctos accepit. Vehementer autẽ ristatus est quòd mulieres effugissent, quas Parhis tradere constituerat, & vnà cũ pecunia daturum se promiserat. Veritus[b] deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens nẽ ille propter hoc vitium ad recipiendũ Pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem nõ concedit nisi ei qui integro sit corpore. Sed maximè miranda est [c] Phasaeli generositas, qui vbi se neci destinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miserabile ac turpe ducens inimici a bitratu cadere, cum manus sibi inferre nõ posset propter vincula, allisso ad saxum capite vitam abrupit, quod illi tũ in tali necessitate cõstituto, visum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autem quòd

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

a *Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Marisam vrbem euertunt.*

b *Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano, ne in regnũ restitueretur auriculas amputat.*

c *Phasaelus allisso ad saxum capite vitam abrumpit.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

fauciato vehementer capite, Antigonus ſubmiſſis Medicis, pro [a] remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animã, audito ex quadã mulierecula quòd Herodes frater hoſtẽ euaſiſſet, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem ſuæ necis poſt ſe relinquẽs, qui poſſit ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum ſe circumſtantiũ magnitudine, expediebat conſilium ad moliendas res arduas: ad [b] Arabum enim Regem Malchũ, multis ſuis beneficiis iam antè obligatũ proficiſcitur, cum maximè opus haberet, mutuã operam poſtulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine ſibi obnoxio. nõdũ enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoſte redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere, qua de cauſa etiã Phaſaeli filium ſeptennẽ ſecũ ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurriſſent ei miſſi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, ſic Parthis iubentibus (prętexebat autẽ hoc ſuaſu optimatũ ſuorum ne debitam pecuniã redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depoſuerat) reſpondit ſe non veniſſe vt moleſtus eſſet cuiquã, ſed vt colloqueretur cum Rege de rebus neceſſariis. deinde [c] cùm cõſultius videretur diſcedere, valdè moleſtè abiit Ægyptum verſus iter ingreſſus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum veniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitẽtia motus & curſim inſecutus Herodẽ, nihil profecit, iam enim ille procul aberat verſus Peluſium properans. quò poſtquam peruenit, nõ recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magiſtratus

a *Phaſaelo Antigonum pro remedio venenum mittit.*

b *Herodes ad Malchũ Arabũ Regem pecuniã accepturus proficiſcitur.*

c *Herodes regno excedere iuſſus, in Ægyptũ abit, dehinc in mari diu iactatus tandem Romã peruenit, vbi Antonio quæ ipſi contigerant, retulit.*

s eius loci conuenit, à quibus ob priſtinæ
næ reuerentiam honorificè in eam vrbem
ctus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen
re non potuit ne Romam properaret, li-
yberno tempore, & parum tranquillis, vt
iabatur, rebus Italiæ. *Soluens igitur inde*
as Pamphyliam, & cum graui tempeſtate
ctatus, ægrè in Rhodum euaſit, iactura etiã
inarum facta. Vbi duo ex amicorum cohor-
i præſtò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et
a inueniſſet eam ciuitatem grauiter afflictã
lo quod contra Caſſium geſtum eſt, ne præ-
ti quidem inopia cohiberi potuit, quò mi-
s vel ſupra vires eam refoueret: inſtructáque
remi & cum amicis conſcenſa, in Italiã Brũ-
ſium appulit. Inde Romam profectus, ante o-
nes Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa
ontigerant: & quòd frater Phaſaelus à Parthis
aptus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdem ca-
tiuus detineatur, quódque Antigonum Regem
onſtituiſſent, pollicitum eis mille talenta, &
quingentas mulieres, quas ex ipſius familia ſeli-
gere deſtinauerat, & quòd eas noctu abſpor-
taſſet non ſine labore, & ægrè manus hoſtium
euaſiſſet, & poſt hæc omnia familiam in extre-
mo periculo relictam oppugnari, ipſo per me-
dias tempeſtates contemptis omnibus difficul-
tatibus properante ad vnicum ſubſidium quod
in illo haberet repoſitum.

Ann. mundi 3925. *Ante Chriſtum nat.* 39.

Hedio & Ruffinus cap. 23. al. 25.

Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.

CAP. XXVI.

ANtonium[a] verò mutatæ Herodis fortunæ commiſeratio ſubiit. reputantem quod etiã ab illo faſtigio deuoluantur homines, non me-diocriter mouente eum cùm paterni hoſpitij memoria, tum pecunia quam Herodes pol-

[a] *Herodem Antonius amare, Antigonum verò odio proſequitur.*

Anne mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

cebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ cõsecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiũ Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar [a] quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratã, & hospitij ius ac reliquam beneuolẽtiã, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuẽdam & conatus promouẽdos erat paratissimus, conuocatóq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, nõ solũ ob vetera crimina, verùm etiam quòd cõtemptis Romanis à Parthis accepisset imperiũ, quibus rebus cum senatus esset offensus, tũ Antonius [b] eũ docuit quòd etiã ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi cõcessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & [c] ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiã quia intra septem dies insperata felicitate ornatũ dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar mediũ habẽtes Herodem exiuerunt, consulibus cęteríſq; magistratibus deducentibus, ascenderúntq; [d] in Capitolium, sacra ibi facturi & senatusconsulta depositurí: & nouus Rex primo regni sui die cõui-

a *Cæsar Augustus Herodis studiosus.*

b *Herodes Romæ in senatum intromissus Rex declaratur.*

c *Herodes Alexandro coniugis suæ fratri regnũ petiturus à ipsemet eo potitur.*

d *Antonius & Cæsar cũ Herode in Capitolium ascendunt.*

xceptus est ab Antonio, atq; hoc pacto ille
m fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olym-
:, C. Domitio Caluino iterũ, C. Asinio Pol-
: Coss. Toto [a] autem eius absentiæ tempo-
ntigonus familiam eius oppugnabat in Ma-
, abundantem quidem cætero cõmeatu, sed
rantem aquarum inopia, ita vt hac de cau-
sephus frater cum ducentis familiaribus ad
bas inde fugere decreuerit. Audierat enim
ichum iam pœnitere, quòd parum officiosus
Herodem fuisset. id consilium mutauit im-
: noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua
letis, nõ amplius fuga opus habuit: sed haud
us quàm diuina ope hac difficultate leuati
agno animo excurrebant, & conferentes ma-
is cũ Antigonianis, modò apertè, modò clàm
ultos trucidabant. Interea [b] Ventidius Roma-
orum dux missus vt Parthos è Syria pelleret,
ost illorum abscessum in Iudæam venit, eo
ætextu, quasi Iosepho laturus auxiliũ: sed re-
era hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab
Antugono. Positis igitur castris propè Hieroso-
lyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo.
Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum
parte recessit: ne tamen fraus deprehende-
tur, Silonem cum quadam militum parte ibi re-
liquit: quem & ipsum placandum habuit Anti-
gonus ne quid interim molestus esset, dum Par-
thi vt ipse sperabat, succurrerent.

An. mundi 3926. *Ante Christum nat.* 38.

a *Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.*

b *Ventidius pratextu quasi Iosepho laturus auxilia, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono in Iudæam venit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 24. al. 26.

Herodũ ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antigonum.

CAP. XXVII.

INterim [a] Herodes ex Italia reuersus Ptolemai
dem, collectis non mediocribus copiis tũ ex
conductitio tum ex suæ gentis milite, propera-
bat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à

c *Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias duci-*

An. mundi 3926. *Ante Christum nat.* 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componẽdis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo verò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur in dies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatã ab hoste opus erat primũ capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cùm Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonẽ ęgrè repugnantem seruauit. Capta [a] deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex [b] indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iã rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamẽ nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam [c] Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequẽtibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cúmq; ad occidẽtalẽ vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant, custodes sagittis eum impetebãt & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus,

a *Herodes Ioppen oppugnat & capit.*

b *Multi Herodi sese adiungunt.*

c *Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.*

Herodes [a] caduceatorem clarigare iussit
mœnia, se bono publico venisse, & ad sa-
lem vrbis, ne apertorum quidem inimicorũ
aturum iniurias, sed etiam inimicissimo-
in se peccata obliuioni traditurũ. ad [b] hæc
gonus ita respondebat, verso sermone ad
iem ac Rom. milites, iniquum eos facere
Herodi regnum altruant, homini priuato
lumæo, hoc est, semijudæo, cum id more gẽ-
debeatur successioni generis: nam si offensi,
d ipse à Parthis regnum accepisset, ideò ve-
hoc auferre, nõ decesse multos ex regio ge-
e, qui legitimè possint id accipere, nihil de
). Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper,
os iniquum sit priuari debitis honoribus. ad
nc modum ambobus inter se contendenti-
is, & vsque cõuicia prorumpentibus, Antigo-
us [c] permisit suis vt arcerent hostes à mœnib.
ri cùm strenuè iacularentur è turribus, facilè
os fugauerunt. Tum [d] verò Silonem largitione
orruptum esse patuit. subornatis enim aliquot
ilitibus è suis familiaribus: qui clamoribus
argiores commeatus & pecuniam in alimen-
a flagitarent, abducítque se in hyberna ad cõ-
modiora loca postularent, vastis circa vrbem o-
mnibus, quòd Antigoniani amoliti essent vitæ
necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abi
tum. contra [e] Herodes rogabat Silonis tam du-
ces quàm milites ne se desererent, missum tum
à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo, sibi
curæ futurum ne quid exercitus desideret, at-
que etiam vt abundè adsint quæcunque requi-
rerent. post quas preces continuò dimissis suis
per agros, nullam Siloni dicendi ansam reli-
quam fecit: maior enim quàm quisquam spera-
ret rerum necessariarum allata est copia: fami-
liaribus etiam suis apud Samariam agentibus

An. mundi 3916. *Ante Christum nat.* 38.

a *Herodes circa Hierosolymorum mœnia, se bono publico & ad salutẽ vrbis venisse, clarigare iubet.*

b *Antigonum Herodi, quod non ex stirpe Regia progenatus, sed semi-Iudæus sit, exprobrat.*

c *Herodis copias hostes à mœnibus arcent.*

d *Silo quidam qui Hierosolymæ discedẽdi ansam aucuperẽtur subornat.*

e *Herodes cibaria exercitui procurat.*

An. mundi 3927. Ante Christum nat. 37.

imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecõra, & reliqua necessaria Hierichuntem cõportarent, & vt in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperẽt, qui sicut iussi sunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessísque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis constabãt, adiunctísque mixti generis cõductitiis & equitatu modico, Hierichuntẽ petiit: offendénsque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit, Romani verò inuadentes vrbẽ diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus preciosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & [a] Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæã, & Samariam, Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddá acciperet, captans Antonij gratiã, atque ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi verò otiari non libuit. sed misso in Idumæam Iosephofratre cũ. M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & depósita ibi matre cognatísq; aliis quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædã loca ab Antigono insessa præsidiis. cúmque Sephorim cœlo ningẽte peruenisset. Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde [b] in latrones quosdã spelũcarũ recessus habitantes equitũ alam immisit, cũ peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis.

a *Romanum exercitum hybernatum dimisit.*

b *Latrones.*

maleficiis, aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe venit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptum eſt, donec ipſe armatorum manu tipatus ſuccurrit, & hoſtes iam vincentes cogit terga vertere, ſuos verò fugientes gradum ſtere. nec [a] hoc contentus profligatos & pantes vſque Iordanem perſecutus eſt atque ita niuerſam Galilæam in partes ſuas traduxit, æter eos qui erãt in ſpeluncarum receptacu-, numeratiſque viritim 150. drachmis, & proortione centurionibus, ſuos in hyberna dimiſ. Interea Silo ad eum venit cũ ſuis ducibus, ui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo nolente eos poſt vnum menſem exactum amius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, i iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad vim neceſſariis in montes refugere, vt Romapræ inopia fame perirent. at Herodes Phæ fratrum minimo commeatuum curam mmiſit, iuſſo inſtaurare Alexandrium. Ille rò breui & militibus magnam neceſſariarum um abundãtiam præbuit, & caſtellum illud us deſertum denuò condidit. Eodem tempe Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria ò Ventidius Silonem accerſens contra Pars, iuſſit primùm Herodi nouare operã, deinad proprium bellum excire prouinciales iliarios. At [d] ille Silone ad eum miſſo, ipſe à latrones in ſpeluncis degentes duxit min. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in prærupnontibus, anguſtis tramitibus acceſſibiles, & is cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cũ habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in vſum compactas de vertice montis per binas demittebat catenis ferreis, eo quòd

An. mundi 3927. *Ante Chriſtum nat.* 37.

a *Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat, eos vincit, ac vniuerſam Galilæã in ſuas partes traducit.*

b *Antigonus Romanum exercitũ alere recuſat.*

c *Ventidius Silonem cõtra Parthos accerſit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes cõtra latrones in ſpeluncis degẽtes militem ducit.*

e *Herodis milites in areis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinẽ: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præmetu audebat progredi: quidã. sentatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiẽs, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatus falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inundens iugulauit multos, ac tum demũ in arcam se recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniẽs, multique, Rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerũt. Sequenti vero luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeũdo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filiis, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante ostiũ primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit, mortem seruituti præferens. primò tamen in obscuritatem Herodis multa fecit conuicia, licet Rex è specula quadam dextram porrigeret, & pollicereturveniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni

a Senex quidam vxorẽ suam cum septẽ liberis iugulat, postremò seipsum quoque præcipitat.

in

in a Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cũ Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non benè cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilæã turbauerant, interfectus est. *quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia. totum eum tractum rapinis infestantes, & excursionibus. Herodes* b *autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublatis rerũ nouarũ autoribus ciuitates centum talentis mulctauit. Interea* c *cæso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus. Iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius adientum non admisit hominem, sed perfunditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbẽ se recepit, &* d *in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam* e *decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonũ. Machæra verò cõsecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellũ contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæræ multũ roganti, re-*

An. mundi 3927. *Ante Chri.* nat. 37.

a *Herodes cum Antigono rẽ decernere in Samariam proficiscitur.*

b *Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit.*

c *Ventidius cæso in pugna Pacoro Parthos profligat.*

d *Machæra multos Iudæos interficit.*

e *Herodes Antonium adire Macharam accusaturus eo itat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

lato ibi Iosepho cum exercitu, præcepit eine rem totam in discrimen adduceret, néve cum Machæra contenderet Ipse[a] verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, nõ audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autẽ altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cúmque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus qui cùm primos sibi occurrentes in fugã vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostẽ repulit, & excitatis suorum animis pugnã redintegrauit, reuertẽtibus qui paulò antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ nõ paucas gerebant sarcinas, simúlq. mancipiis, cœptũ iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo cãpi saltu insidiantes in illos cooriren-aur, hos quoque cum valida suorum manu aggressus in fugã compulit: multísque ex eorũ numero cæsis securũ sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eũ & protectorem suũ appellabant. Postquã b autẽ propè Samosatã ventum est exercitum instructũ & ornatũ ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter abducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat; multúmque gauisus eius aduentu, & cognitis

a Herodes ad Antoniũ Samosatam oppugnantẽ properat, in itinere multos barbaros trucidat.

b Herodes ab Antonio & exercitu honorificè excipitur.

cognitis quę obiter gesserat, collaudata viri virute, complexus est eum, & salutauit comiter, n summóque honore habuit, vt Regem recens i se declaratum. Antiocho [a] autem paulò post d castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tralidit: commendatóque ei Herodis negotio, n Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas egiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse um reliquo exercitu sequebatur. Interim [b] abente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc nodo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Mahæra quinque cohortibus versus Hierichunem profectus ad demetendas eius agri fruges, n montibus castris locum cepit: & quia Rom, ohortes constabant è tyronibus non admodũ ei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria deleti essent, circumuentus ab hoste inter locorũ difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ unt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum. quo [c] facto Galilæi à suis præfectis deficiẽtes, factionẽ Herodis in locũ demerum necauerunt: & apud Iudæam multa nouata unt. Machæra [d] autem Gittham castellum muiebat. Regi [e] verò apud Daphnem Antiochiæ uburbiũ fratris casus renunciatus est, iam ante ale aliquid expectanti propter quædam insomia, quibus non obscurè de fratris morte prænonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postuam ad Libanum mõtem peruenit, assumptis ctingentis eius loci hominibus, ducens etiam nam Romanam legionem, Ptolemaidẽ petiit: nde [f] noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur, cui occurrentes ho-

An. mundi 3928. *Ante Christum nat.* 36.

a *Sosio Antiochum Prouinciam cum exercitu tradit, ipseq. in Ægyptum proficiscitur.*

b *Iosephus Herodis frater ab Antigono cæsus.*

c *Galilæi ab Herode deficiunt.*

d *Gittham Macharam munit.*

e *Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur.*

f *Herodes cũ Galilæis pugnat, eosq; victos, in castellum compellit.*

An. mundi 3928. Ante Christum nat. 36.

stes, prælio victi compulsi sunt in castellis. vndé exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est. infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellũ tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem volens vlcisci fratris interitum, quò postquam venit honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuiũ: peractáq; cœna dimissis conuiuis, recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res regis à Deo nõ negligi. Triclinium[a] enim illud in quo cœnatũ fuerat, iã vacuũ sine cuiusquam noxa concidit, quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cùm hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmque velites procursando iaculis & saxis feriebant regios: adeò [b] vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò [c] Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit; Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præsidiariorum circiter 2000. in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine, & cõfluentibus ad se multis Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem præ audacia venire ad pugnam collatis cum eo signis vicit egregiè, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo [d] instabat in vicum fugientibus. Repletis[d] autem ædibus milite, & quibusdã in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõstipata militibus, hos igitur saxis superné

a *Triclinium in quo Herodes cum conuiuis cœnasset fuerat, vacuum sine cuiusq. noxa concidit.*

b *Herodes ab hostibus vulneratur.*

c *Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.*

d *Pugna in ædibus.*

pernè impetentes aceruatim cõficiebãt: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facinus maximè fregit hostiũ audaciã, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repentè valida tempestas interueniſſet, Regij victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iã enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi [a] maximum discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cùm enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostiũ armati, quos metus eò compulerat, dúmq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti verò [b] die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto [c] inde exercitu venit Hierosolyma, & castra propè vrbem metatus est, anno tertio postquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante tẽplũ fixit tẽtoria, volens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi, & tribus aggeribus ei loca circũdatis, turres erexit adiutꝰ operariorũ multitudine: & cæsa circũquaq; materie, præpositísque huic operi viris idoneis, durante [d] etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam dixi[mus].

An. mundi 3929. Ante Christum natum 36.

a *Herodes in cubiculo solus multis armatis latentibus paruo illæsus euadit.*

b *Herodes Pappi caput Pheroræ fratri mittit.*

c *Herodes Hierosolyma oppugnat.*

d *Herodes ducturus Alexandri filiã Samariam profi[ci]scitur.*

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

CAP. XXVIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Aliàs 27.

PEractis[a] verò nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmisísq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tã peditesquàm equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrẽ accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium & Herodes pro seipso bellũ gerens, vt deiecto Antigono hoste popul. Ro. ipse *pro eo ex senatusconsulto* regnũ acciperet. Intus autẽ certatim resistebãt Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactãtes, & fausta populo ominantes, non deserturũ Deũ suos in periculo: direptísque extra vrbẽ tam hominũ quàm equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui b rei Herodes ita prospexit, vt cõtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abũdarent in exercitu. adhæc operarum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. ætas enim erat, & opus feruebat, *nulla interturbatum aeris intemperie.* machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatũ relinquebant. at[c] obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes variis artibus. excurrẽtes enim crebro, modò incepta, modò iam perfecta opera incendebant, & conferentes pugnã cum Romanis nihilo erant

[a] *a Sosium & Herodes ingentes copias, contra Hierosolyma ducunt.*

[b] *Herodes annonæ prospicit.*

[c] *Iudæi obsessi intrepidè repugnãt*

o erant inferiores audacia, peritia tantum rei nilitaris cedebant. tum pro diſſecto machinis nuro intus recentem exſtruebant, & cunicu'is obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquã ſub terra manus conſererent. vtentéſque deſperatione pro fortitudine ad extremũ perdurabant, idq. obſeſſi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia, nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem [a] euaſerunt in mœnia primùm lectiſſimi viginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die quadrageſima, ſecũdus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonũ incendiſſe calumniabatur, volens in eum concitare inuidiã populi. Capta [b] verò exteriore tẽpliparte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & ſuperiorem vrbem refugerunt: timentéſque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum ſinerentur introducere. Rex verò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatione ceſſuros. Vt verò ſpem ſuam fruſtratã vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus [c] vrbem expugnauit: móxque omnia repleta ſunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis. Herodianis Iudæis conantibus aduerſam factionem exſtirpare funditus: erátq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuẽte ſupplices. nõ ætati vlli parcebatur, nõ ſexui, ne imbelli quidem & quamuis obſtãte Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manib. ſed veluti furore perciti ſæuiebãt nullo ætatis diſcrimine. Antigonus [d] quoque neq. veteris neq. recentis ſuæ fortunæ ratione ſatis habita deſcendit è turri, Soſióque ad ge-

Ann. mundi 3929. Ante Chriſtum nat. 35.

a *Templi pars exterior & ima vrbs capta.*

b *Iudæi ad interiora templi, & ſuperiorem vrbem refugiunt.*

c *Hieroſolyma expugnata.*

d *Antigonus Soſio ſe dedit.*

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

mua procidit, & ille nihil miseratus mutatam eius fortunã, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterùm [a] Herodes deuictis hostibus, non minus negocij habuit in compescẽdis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas nõ est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinis ne se Regem Romani factum essent, exhausta vrbe rapinis simul ac ædibus: exiguũmque dicens sibi videri tantæ ciuiũ cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo [b] verò referente pro expugnatione vrbis direptionem meritò permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio verò etiã regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederẽt. Ea [c] clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiuniũ, tanquã recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Põpeio calamitate. Nam & ab illo eodem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonũ vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatũ iure secũ con-

a *Herodes in compescẽdis alienigenarum auxiliis multum negocij habet.*

b *Direptio vrbis impedita.*

c *Quando Hierosolyma expugnata.*

Hero-

rederet, docens se regio natum sanguine. Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensũ Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filiis eius insontibus regnum debeatur: hæc [a] inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tũ demum Herodes metu liberatus est. atque Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit & celebrata propter continuatum in ea gẽte honorem Sacerdotij, facinoráque maiorum egregia: quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verùm hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque [b] hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

a *Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.*

b *Assamonæi Principatus & Pontificatus finis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XV.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Expugnatio à Sosio & Herode Hierosolymæ, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius coborte interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians partem eorum ab Antonio impetrauit.*

V. *Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.*
VI. *Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.*
VII. *De terræ motu qui Iudæam concussit.*
VIII. *Herodis concio ad exercitum.*
IX. *Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.*
X. *Quemodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.*
XI. *Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.*
XII. *De fame quæ in Iudæam terram incubuit.*
XIII. *Cæsarea conditur.*
XIIII. *Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.*

Anno mundi 3930. Ante Christum 34.

Expugnatis à Sosio & Herodes Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.

CAPVT I.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum [a] vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat. eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat suppliciis. in [b] præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus & Sameas huius discipulus. dum enim obsideretur Hierosolyma hi consulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámq. ob rem gratiam illis habuit. Pollio [c] verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæteríſque iudicibus præ-

[a] *Herodes fautores promouet inimicos tollit.*
[b] *Pharisæi in honore habiti.*
[c] *Pollio Herodis tyrannidem prædicit.*

prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum cõgessit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiúsq. amicis donauit. Interfecit[a] etiã quadraginta quinq. primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebãt propter tẽpus anni Sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterũ Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctũ seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eũ securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribẽs. Antonius [b] Antigonũ Iudæam perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorúmq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodẽ pro illo Regẽ constitutum admitterẽt. nam ne tormentis quidem adigi poterãt, vt appellatione Regis eum digharentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc [c] Strabo. Hyrcanus [d] autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

a *Cades factionis Antigoniana.*

b *Antigonus securi percutitur.*

c *Strabo de Antigono.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Hyrcanus cognito quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur.*

Ann. mundi 3930. Ante Christ. nat. 34.

fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut supra diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.

CAP. II.

a Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur.

HYrcanum [a] autē ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatē generis comiter habuit, & vinculis solutū permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorū frequētia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorē habebant, nec hi solùm, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt nō admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed [b] postquam resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, & officij causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret, ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores, quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontifici: imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatū ab Antigono. nec Reges solere meminisse acceptī in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles: nec tamen his monitis Hyrcano potuerūt eximere patriæ desiderium. Herodes quoque ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simúlq. etiam ad ipsum Phraatem [c] legatum

b Hyrcanus patria amans gratiā ab Herode expectat.

c Samaralla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.

tum misit Satamallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suã redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè a diutum viatico cum excepisset, [a] summo honore habuit: primúmq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patrémq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis [b] Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox [c] igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alterã Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinẽ, nec minus Mariammen Regiam coniugem felicémq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad

Ann. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

a *Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.*

b *Ananelo Herodes dat summũ sacerdotiũ.*

c *Alexandra per Cleopatram filio Pontificatũ ab Antonio petit.*

An. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antonium in amorē pellicere. qui indecorum ratus puellam Herodi nuptam accersere, atq; etiam Cleopatræ suspicationes vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non [a] putauit tutum Aristobulum ipso flore ætatis, videlicet decimum sextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ac libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiam. Rescripsit [b] igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescēs, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudęs nouationem rerum sub alio Rege sperantibus hoc pacto cum satisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adolescentem & Alexandram spernere, vxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicentéq; ipsi quoq; id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato [c] igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatrā id agere vt ope Antonij ad se regimen transferatur in puerum. ídq; tanto iniustius eam moliri, quòd & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæsiſſet multis sudoribus ac periculis, se tamē præteritorum libenter obliuiſci, nec desinere pietas,

a *Antonius ob Herode Aristobulū petit.*

b *Causa non missi Aristobuli.*

c *Herodes in Alexandram, vt clam regno suo insidiatam mulctatur.*

pietatem erga eam cæteráſque neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra[a] vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negans ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, ſatiſque ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem filii, futurámque poſthac Regi obſequentiſſimam: veniámque præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceſſitudinis propter indignitatẽ rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mundi 3930. Ante Chriſtum nat. 34.

a *Alexandra ſeſe excuſat, & Herodi reconciliatur, dũ Pontificatũ filio promittit.*

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

CAP. III.

TVm [b]Rex confeſtim Pontificatum abrogat Hedio & Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum totus familiariter. Eum

b *Anaſtolia Herodes Pontificatũ abrogat.*

Ruffinus cap. 3.

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

adeptus regnum eum autoritate sua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quò familiam suã componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus [a], primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorem in tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occãſio. Iuſſit [b] igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere: ad hæc obſeruabatur aſſiduè, ita vt nihil Regem lateret. ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabãt ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſſimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm iam amiſſa licentia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore vitam degere. miſit igitur ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarũ ſtatũ deplorans, & rogans, vt opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſſit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad ſe confugere. quod conſilium placuit móxq; tale quiddam comminiſcitur. Paratis [c] duabus ſandapilis in has ſe & filiũ incluſit, iuſſit famulis conſciis, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum ſtabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicũ mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij. quo cognito Sabbioũ, qui hactenus

[a] *Pontificatus tribus abrogatus.*

[b] *Alexandra Herodis ſuſpecta obſeruatur.*

[c] *Alexandra Ægyptum fugæ conatus, à ſeruo prodi-*

inimicus Herodis erat, ſuſpectus quaſi ſocius inſidiarum, quibus Antipater veneno ſublatus eſt, arripuit occaſionem conciliandæ ſibi per hoc indicium regiæ benevolentiæ: & ad eum inſidias Alexandræ detulit. at ille paſſus eam tentare negotium, in ipſa fuga deprehenſam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non auſus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non ceſſaturam Cleopatrã, odij tali anſa præbita. quare ſimulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. ſtatuit [a] tamen modis omnibus adoleſcentem tollere, ſed interponenda erat mora, quo magis laterent inſidiæ. lámque inſtabat Scenopegia, feſtum apud nos cum primis celebre, cuius ſolennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data eſt occaſio per inuidiam, quò magis accelleraret, quod ſemel ſtatuerat. Poſtquam enim adoleſcens annum tum egreſſus decimumſeptimum, ſacris iuxta legem operaturus ad altare aſcendit ornatu pontificali, cæremoniáſque decenter tractabat ipſe eximia forma & ſtatura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præ ſe ferens, conuertit in ſe multitudinis oculos ſimul & ſtudia, reputantis ſecum etiam aui Ariſtobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim ſe aperiebant, confuſi nimio gaudio, nec continentes fauſtas voces ac comprecationes, licentius quàm ſub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adoleſcente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta feſtiuitate dum apud Alexandriam accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adoleſcente, oſtendebat ſe paratum in eius

Ann. mundi 3931. *Ante Chriſtum nat.* 33.

a *Ariſtobulo Herodes inſidiatur.*

An. mundi 3931. *Ante Christum nat.* 33.

gratiam iuueniliter colludere: cúmq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primùm spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescẽs quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quàm omninò aqua præfocatus sit. Hic [a] fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic [b] casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repentè rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis, tota támq; vrbẽ rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatẽ deflente tanquã propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quã etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendã sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quòd data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas, quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At [c] Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solũ fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis & pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimum hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterùm

a *Aristobulus Herodi iussu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatum redit.*

b *Luctus ob mortem Aristobuli.*

c *Animus Herodis hypocriticus.*

quod

quod ad magnificentissimum funetis apparatū attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & aliis rebus pretiosissimis, quò magis miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium. *An. mundi 3932. Ante Christum nat. 32.*

Cleopatra Iudaeorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

CAP. IIII.

ALexandra[a] tamē nullo modo emolliri potuit, sed in dies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simúlq; filij sui miserabilem interitū. Illa verò iamdudū adiuuandi eā cupida & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec[b] vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorē, vt etiamsi post ipsius mortem

a *Alexādra Cleopatræ Herodis insidias, & filij miserabilem interitū, indicat.*

b *Herodes ad Antoniū profecturus Iosepho, cui regnum interim commendarat, coniugis necem mādat.*

Anno mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebátque totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de eorum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porrò Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eò prouectus est, vt mãdatum illud proferret, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neque sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt, indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea[a] per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primùm si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen si in Antonij conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid deberetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione, litteræ ab Herode superuenerunt nuncii contra-

[a] *Rumor vana fama de Herodis morte sparsus.*

contrariæ. quamprimùm [a] enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio, negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidē futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si nō multum se misceret alienis impensiis. Hęc significabant Herodis literæ, reliquúmque honorem quo se dignaretur Antonius ad confessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quò regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. sed quia iustū se prębebat Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturúmque breui constabilito tàm regno quàm amicitia. nec relictā Cleopatræ cupiditati vllā spem, quādo Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei cōtessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas cōfugiendi ad Romanos euanuit. non tamē latuit id consilium, sed quamprimùm deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est; statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit. nec [b] hoc contenta Salome etiam maritū suū criminata est, Mariammes consuetudinē obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est. ō ferē

An. mundi 3932. Ante Christum natum 32.

a Antonio Herodem muneribus placari, & amicitiæ res suas saluas esse scribit.

b Iosephus & Mariamne apud Herodem accusantur.

Ann. mundi 3952. Ante Christum nat. 32.

zelotypiæ stimulos, ægrè tamen se cõtinens ne à recta ratione transuersum raperetur, insanis affectibus seorsim Mariãmen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa [a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionẽ adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat, victus amore vxorio, ita vt postremò veniã peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus, agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in cõplexus mutuos cùm tamen nondũ vxori amoris sui fidem faceret. tantó; magis conaretur id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mãdare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eá è complexu dimisit: vociferabatúrq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinẽ. atq; ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen [b] Iosephum ne in conspectũ quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

a *Mariamme apud Herodem se excusat, eiq; reconciliatur.*

b *Iosephum Herodes interficit, & Alexandrã in carcerem cõiici iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, [c] Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multúmq; apud eum poterat irretitũ suis amoribus. cúmq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primò [d] fratrẽ, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

c *Cleopatra Regina alieni appetens.*

d *Cleopatra fratrem & sororem interficit.*

Arsinoen

Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianæ supplicē interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; spes affulgeret, neq; templum neq; sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modò ad illam rediret spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátq; sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quãobrē & Antonium cõtinuò solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionē suã faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis, flagitabat etiã ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt nõ illecebris solùm, sed etiã veneficiis eius captus videretur: puduit tamẽ eũ tã insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libẽter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia facieus videretur mortalium omniũ nequissimus, partes de vtrinsq; regione ablatas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsq; Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Ann. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 32.

a *Lysaniam Cleopatra interficit.*

Cleopatra Regina in Iudæam aduenit.

CAP. V.

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur. obitérq; adita Apamia & Damasco, etiã Iudæam ei libuit in-

b *Cleopatra Antonium partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.*

An. mundi 3952. Ante Christum nat. 32.

uisse: vbi [a] excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balsamum fert, quod vnguentorū longè pretiosissimum sibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hęc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nōnihil: quamuis verisimile sit per stuprum quæsitam occasionem struendis insidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autē iam antè ei parum amicus, quòd nosset infestam ex æquo omnibus: tū verò etiam abhorrens tam prostratā impudentiam: & reiecturus si petulantius pergeret, renuit. deinde [c] cū amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic enim multis molestiis leuari posse eos quibus vel hactenus infensa fuerit, vel in posterū futura sit. quin & ipsi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura sit, si in quam temporum difficultatem delapsus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignū censentes hominem in magnis versantem negociis, in manifestum se periculum conijcere, & obsecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc latuum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile: quin hoc ipso augendum eius desiderium, quòd per vim aut insidias amisisse eā videbitur. nec superesse vel mediocrem excusationē, quando mulier sit omniū eius ætatis longè honoratissima, & si quid vtilitatis ex eius nece possit existere, coniunctū sit cū Antonij iniuria. vnde facilè appareret quàm magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia Regis ipsius, cū nihil vetet recusata illius illicita postulatione prò præsenti statu rectè disponere.

a *Cleopatra ad Antonium peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

b *Mulier intemperans & libidini dedita.*

c *Herodes interficere cogitat, quod eius amici auertant.*

sponere his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille [a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterum [b] Antonius subiugata Armenia Artabazen Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid pretiosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes iuste reddebat, parum tutum putans prębere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei trecenta talenta annua: deinde malignior factus ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare, Actiaco prælio victus est.

CAP. VI.

QVam eius iniquitatẽ & iuris cõtemptum nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, nisi ioratus esset Romanorum contentionibus. enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in xxvii. Olympiadem incidit, Cæsar de impeumma decertaturus erat cum Antonio, Heres [c] verò multorũ iã annorum possessor reis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, is quoq; abundans reditibus & opibus, deis habẽdo magno apparatu expediebat aum Antonio. Sed ille hanc operam ei remigãs sibi opus esse, verum quia tam ex ipso

An. mundi 3934. Ante Christum nat. 30.

a *Cleopatra Antonium versus Ægyptum deduxit.*

b *Antonius Armenia regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

c *Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilia pollicetur.*

Ann. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 32.

zelotypiæ stimulos, ægrè tamen se cõtinens ne à recta ratione transuersum raperetur, insanis affectibus seorsim Mariãmen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa [a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionẽ adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat, victus amore vxorio, ita vt postremò veniã peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus, agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis *ruunt in cõplexus mutuos cùm* tamen nondũ vxori amoris sui fidem faceret. tantó ij magis conaretur id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mãdare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus piæ dolore confestim eã è complexu dimisit: vociferabatúrq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinẽ. atq; ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen [b] Iosephum ne in conspectũ quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam conlecit in custodiam.

a *Mariamme apud Herodem sese excusat, eiq; recõciliatur.*

b *Iosephum Herodes interficit, & Alexandrã in carcerem cõiici iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, [c] Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multúmq; apud eum poterat irretitũ suis amoribus. cúmq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primò [d] fratrẽ, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

c *Cleopatra Regina alieni appetens.*

d *Cleopatra fratrem & sororem interficit.*

Arsinoen

Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianæ supplicē interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; spes affulgeret, neq; templum neq; sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátq; sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quāobrē & Antonium cōtinuò solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionē suā faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis, flagitabat etiā ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt nō illecebris solùm, sed etiā veneficiis eius captus videretur: puduit tamē eū tā insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libēter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omniū nequissimus, partes de vtrinsq; regione ablatas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsq; Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Ann. mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

a Lysaniam Cleopatra interficit.

Cleopatra Regina in Iudæam aduentus. CAP. V.

b Cleopatra Antonius partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur. obitérq; adita Apamia & Damasco, etiā Iudæam ei libuit in-

An. mundi 3952. *Ante Christum nat.* 32.

uisse: vbi [a] excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balsamum fert, quod vnguentorũ longè pretiosissimum sibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hęc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nõnihil: quamuis verisimile sit per stuprum quæsitam occasionem struendis insidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autẽ iam antè ei parum amicus, quòd nosset infestam ex æquo omnibus: tũ verò etiam abhorrens tam prostratã impudentiam: & reiecturus si petulantius pergeret, renuit. deinde [c] cũ amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic enim multis molestiis leuari posse eos quibus vel hactenus infensa fuerit, vel in posterũ futura sit. quin & ipsi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura sit, & in quam temporum difficultatem delapsus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignũ censentes hominem in magnis versantem negociis, in manifestum se periculum coniicere, & obsecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile: quin hoc ipso augendum eius desiderium, quòd per vim aut insidias amisisse eã videbitur. nec superesse vel mediocrem excusationẽ, quando mulier sit omniũ eius ætatis longè honoratissima, & si quid vtilitatis ex eius nece possit existere, coniunctũ sit cũ Antonij iniuria. vnde facilè appareret quàm magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia Regis ipsius, cũ nihil vetet recusata illius illicita postulationes, res pro præsenti statu rectè disponere.

a *Cleopatra ad Antoniũ peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

b *Mulier intemperans & libidini dedita.*

c *Cleopatrã Herodes interficere conatur, quod eius amici impediunt.*

sponere his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille [a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterum [b] Antonius subiugata Armenia Artabazen Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid pretiosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans prębere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

An. mundi 3934. Ante Christum nat. 30.

a *Cleopatra Antonium versus Ægyptum deduxit.*

b *Antonius Armenia regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

CAP. VI.

QVam eius iniquitatẽ & iuris cõtemptum, nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cùm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio, Herodes [c] verò multarũ iã annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habẽdo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negãs sibi opus esse; verùm quia tam ex ipsa

c *Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilia polliceretur.*

An. mundi 3934. Ante Christum nat. 30.

quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidis, iussit in illum bellũ vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atteretẽtur cladibus. igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitũ, cum quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Dioſpolim petens quò occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximã exercitus sui partẽ. cúmq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recẽs memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerãt. cùm igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quę res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt nõ posse ferri eorum audaciam maiore ex parte in fugam versi sunt: actúmq; de eis fuisset, ni Anthenio Herodem inuasisset eiúsq; exercitũ. Hic [c] Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suã putantes ex improuiso adortus magnam stragẽ edebat. Nã Iudæi viribus in professos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriam dissolutiores,

a *Herodes ad bellum Arabicum instruitur.*

b *Pugna & victoria Herodis.*

c *Cleopatra dux fundis Herodem.*

solutiores, facilè hosti cedebant, multáq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarij. His [a] igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iã fugientes. Nec vna erat exitij facies, paucíq; in castra euaserunt. Rex verò videns eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitiis præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

a *Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidãt & castra capiunt.*

De terræ motu qui Iudæam concussit.

CAP. VII.

QVo tempore dum maximè apud Actiũ Antonius conflictatur cũ Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa [b] terra quali nunquã antè motu cõcussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum, quin & hominum oppressa sunt ruinis ędium circiter decem millia, militaris tamẽ multitudo nihil detrimẽti accepit, vtpote sub dio agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iã superessent aduersarij. legatos [c] itaque gentis, qui rebus afflictis

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

b *Terræmotus in Iudæa qui circiter decem millia hominũ opprimit.*

c *Arabes Iudæorum legatos mi-*

cant-

Ann. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

pacẽm petituri venerant, comprehenſos necauerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad *hoſtilem exercitum*. at illi non auſi aduẽtum eorum præſtolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem Rempubl. negligere, nec multum à deſperatione abeſſe videbantur. quos [a] ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in ſe erat conando animum illis addere. cúmque generoſiores quoſdam in meliorem ſpem reſtituiſſet. tum demum auſus eſt etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis conſolatus ſimul & cohortatus eſt.

[a] *Iudaei propter dãnũ paſtum meſtos, Herodes conſolatur.*

Herodis concio ad exercitum.

CAP. VIII.

[b] *Herodes conſolatur & cohortatur milites.*

NOn [b] ignoramus viri fortiſſimi, multa hoc tempore noſtros conatus emorata infortunia, quibus quãtumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellũ eſt pro foribus, & quæ hactenus acciderũt, talia ſunt, vt veſtra virtute poſſint corrigi, cohortandi mihi eſtis, & monendi quo pacto retinere poſſitis priſtinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declarabóque nos id iuſtiſſimis de cauſis gerere. coactos inimicorũ iniuriis, id quod vel præcipuè debet acuere veſtram fortitudinem. deinde oſtendã, nec hæc, quæ nos contriſtant, eſſe tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis ſupereſſe ſpem victoriæ. ac primùm de eo diſſeram quòd prius propoſui, vóſq; ipſos teſtes eorum quæ dicturus ſum faciam. Noſtis [c] enim ipſi Arabum iniuſtitiam, & quàm ſint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominũ impiũ ac barbarum: ſed nos præcipuè ſemper infeſtauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis inimicis nos laceſſentes. Et tamen ne alia

[c] *Cauſa belli contra Arabes.*

ne alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio: & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquã precibus illa euicit, vt de vtraque regione portiones quædam ei deciderentur. in his quoque diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis mũneribus ſecuritatẽ ambobus acquiſiui meo vnius ſumptu dũ ducenta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo. pro reditibus eius ipſius terræ quam iſti olim noſtrã occupant, atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam vllam agrorum partẽ decidere, certè in Arabum gratiam qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multò iniquius eſt eos, qui negare non poſſint ſuam libertatem noſtrã eſſe beneficium, & ob eã rem gratias nobis egerũt, fraudare nõ debetis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos locum habeat neceſſe eſt. at nõ inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cũ lucro coniunctum, & iniuriam impunitam eſſe debere quæ lucri gratiã committitur. Dubiũmne igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult, iubétque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, maximè in bello non ſolum iuſto, verùm etiam neceſſario: quod enim confeſſione omniũ tàm græcorum quàm barbarorum eſt crudeliſſimũ, nos cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci [a]caduceatores ſacros atque inuiolabiles eſſe volũt, & noſtri honeſtiſſima ſanctiſſimáq.

An. mundi 3975. Ante Chriſtum nat. 29.

[a] Legati inuiolabiles.

An. mundi 3935. Ante Christ. nat. 29.

legis præcepta per angelos, hoc est, nuncios à Deo acceperunt, hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hostes hostibus conciliare potest. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere, aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas: ego sanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidē & fas penè nos est, sed penes illos vires & maiores copiæ, verùm isthæc oratio indigna est nostris hominibus, cum [a] quibus enim iustitia est, cum illis etiam Deus, vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiam per se vires nostras expendamus. Prima pugna vicimus, in secunda primo congressu eos profligauimus non ferentes nostram impressionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello sed ex insidiis aggressus est, verùm hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas. Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando verò vincere videntur per iniustitiam hoc faciūt? Quid quòd etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quòd si quem domesticæ clades terrent, & terræ motus proximus, primū cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit: putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni sibi sint conscij, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis

[a] Cum quibus Iustitia, eum illis etiam Deus est.

& nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cũ non ita ferocientibus pugnabimus. nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factũ est, mirum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidentet declarauit. Nonnullis enim per totã regionẽ terræmotu oppressis, vestrũm qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militassetis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrũm desideraretis. Hæc cogitates, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tẽpore, persequimini iusto bello gẽtem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est. semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, properè [a] duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatúsque castra nõ procul hostibus decreuit castellum inter vtrosque sitũ occupare, commodum sibi id ratus, siue pugnandũ esset, siue castra in tutioré locum transferenda. cúmque idem esset Arabum quoque consiliũ, circa eũ locum certamẽ contractum est. ac primum telis velitati eminus, deinde manus conserunt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum monumentum ad benè sperandum fuit, vt quia hostes certamẽ detrectabant, ausi sint vallem eorũ diuellere ipsa castra expugnaturi, atqui ita coacti processerunt, non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

[a] *Arabes ab Herode deuicti.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinũ igitur cõflictum non paucis vtrinque cæsis, tandem Arabes in fugam versi sunt. Tanta autẽ strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostiũ gladiis conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se inuerent. itaque quinq; millia desiderata sunt, cætera turba refugit quidẽ intra castra, sed nulla certæ salutis spe, non tã cõmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cũ fugientibus irrũpere, obsidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obsessis intercludendo. In [b] hac rerũ difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miserũt, primùm pacem petentes, deinde quia sitis vrgebat præsenti necessitati remedium. At ille nõ legatos, non pecuniã pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixè cupiẽs facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vinciendos & in captiuitatem abigendos, vt intra quintam diem capti fuerint ad quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certã cladem malẽtes quàm ita paulatim ignominiosè opprimi. Quæ sententia postquã placuit, erupuerunt è castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tã viribus, quàm animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt, domitáque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientelam se dedenit.

a *Arabes fiti compulsi, ab Herode pacem petunt.*

Herodes

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Ann. mundi 3935. Ante Christum natum 29.

CAP. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domũ requertitur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dũ maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimẽ adiit, Antonio [a] apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actũ de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam, quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clam gauderent, pollicẽtes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi [b] Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tẽpore nullis se admiscuit negociis omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verùm [c] Alexãdra ambitiosa fœmina, & mutationis spẽ modestè ferre nescius, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret. séque speratæ fortunę seruaret, cõsuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenẽti scriberet, peteréq; ab eo tutelã & hospitium. Si enim contingat Herodẽm malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde

Hedio & Russinus Cap. 7.

a *Herodes Antonio deniĉe subsistit.*

b *Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.*

c *Alexãdra Hyrcanum patrem sollicitat, & vt à Malicho tutelã petat, monet.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

victus importunitate mulieris, interdiu noctúque eandem cantilenam de futurorum spe, déque Herodis insidiis occinétis, ad Arabē literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptū erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus [a] per trecenta stadia. Hæ literæ idcò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ, & exosum ei Herodē non vna de causa videbatur verisimile. nā Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerāt. nihilo tamē magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Plutis enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primùm gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos, missurúmque instructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquàm autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, roganit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis, quo inficiante, prolatis in cōsistorio literis, occidi [b] eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicēt non ob hoc crimē, sed quasi Regi insidiatū, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam cōuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset, respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil

a *Trecenta stadia, nouē milliaria Germanica.*

b *Hyrcanū Herodes occidi imperat.*

hil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cúmq; respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, móxque hominem duci iussisse. Insontem [a] autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tũ quidẽ cum ipse principatu potiretur: sed tũ quoq; plerunque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagesimũ annum excesserat, sciebátq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictísque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in patriã postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eũ molitũ facinus à sua natura alienissimũ, confictáq; videntur hæc ab Herode omnia. Hic [b] finis fuit Hyrcani post variam fortunã, qua tota vita circumactus est. nã viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouẽ annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm in regnũ successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus, receptísque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquantò post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maximè miserabile, vt modò diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus, & perpetua modestia imperiumq; maxima ex parte per-

Anno mũdi 3915. Ante Christum nat. 29.

a *Hyrcanus insons perit.*

b *Hyrcani vita.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum [a]Herodes Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mãdata regni cura Pheroræ suo fratri & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitque fratrem vt si quid sibi accidisset durius, habenas regni retineret. Mariammen verò vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere nõ poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit. commissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis. & tunc honoris causa his mulieribus Regijs adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnúmq; pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

a *Herodes ad Cæsarem properans mandata.*

b *Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata prædicat, similia in eũ collaturum, si in amicitiam eum recipe-ret.*

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

CAP. X.

HIs mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantũ diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissúsque ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinẽ, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neq; preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Parebatur [b] enim apud Cæsarem & amicitiam

tiam ſibi interceſſiſſe maximam cum Antonio, & toris viribus ſe conatum, vt penes illũ eſſet rerum imperium: non armis quidem cõiunctis quòd tum detineretur bello Arabico, ſed miſſo ad illum frumento ſimul atque pecuniis, nec tamen ſe hac parte ſibiipſi ſatisfeciſſe, profeſſum enim & amicum pro bene de ſe merito nõ opus ſoluni, ſed caput etiam & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè hanc laudem ſuam eſſe quòd ne poſt Actiacam quidem cladem illum deſeruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit, quo tempore ſi non auxilio, at conſilio à ſe adiutum hominem, commonſtrando quo vno modo ſeruari poſſet nec omnino in ordinem redigi, videlicet ſi Cleopatram interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes ſucceder e, atq; ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam conſilium meum aſpernatus eſt: atque hoc pacto tibi magis quàm ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoque ſtudium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore proſecutus ſim. quod ſi amoto perſonarum reſpectu, hoc tantum in diſquiſitionem vocas, qualis ſim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem ſuam merebitur. His verbis cum magnam generoſitatem præ ſe ferret, non mediocriter allexit Cæſarem, virum liberalem ac magnificum: vt occaſione dicẽdæ cauſæ paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare [a] diademate reſtituto hortatus eũ, vt non minus ſuã quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in ſummo honore habuit, addens ſcripſiſſe Capidiũ, quàm apud

An. mundi 3935. *Ante Chriſtum natum* 29.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Cæſar Herodi Principatum eum firmat.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo[a] vbi præter spem acceptum se viderit Cæsari, & ope eius denuò cõfirmatum in regno, senatusconsulto quoquè per illum impetrato, deduxit eũ in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi cõciliauit, & animi declarauit magnitudinẽ. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui cõtrà expectauerãt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui[b] postquam venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam: quo factũ est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractánsq; tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, nõ vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum[c] quidem Cæsarem talentis DCCC. donauit: adeóq; satisfactũ est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptæque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursúmq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorũ primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

a *Herodes Cæsarem plurimus muneribus donatum in Ægyptum deduxit.*

b *Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.*

c *Cæsarem Herodes 800. talentis donat.*

Herode

Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 39.

CAP. XI.

SEd cùm primùm in regnum reuersus est perturbatam familiã inuenit, infensámq. [a] sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. ratæ enim. id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum cõclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd se illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnib. modis demereri conaretur custodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto. deinde munusculis ac blãditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò [b] effutiit omnia mãdata Regia, præsertim quòd non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eã ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculũ, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatẽ, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire cõtingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mãdatis discessit. Mariãme [c] verò iniquissimo animo tulit noua sibi sẽper alia ex aliis ab Herode nasci pericula, votáque faciebat, ne ille vnquã saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem. Quod postea nec dissimulauit, apertè fac-

a *Mariamme & Alexandra Herodi infensa.*

b *Sohemus mandata Regia effutit.*

c *Herodes à Mariamme vxore non blandè accepta.*

Ann. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

sa quid se vereret. Ille enim cũ præter spẽ magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nunciũ: eámque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò narrante eo suos successus, suásq. déq ferre videbatur, nec bellè suũ affectũ occultabat: sed vt erat ingenuis minimèq. fucatis moribus ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationéque eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm maiestatis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatã & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valẽs, nec in ea, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur, adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm sæpè cuperet punire mulieris superbiã, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defuncta desiderium. Talibus cutis æstuantẽ & sic erga Mariammẽ affectum, vt vidêre soror eius & mater opportunissimũ tẽpus se nactas putauerũt: móxque assiduis calũniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypi ãquas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamẽ in dies erga eam afficiebatur. magísq. ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorẽ vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset extinctis Antonio & Cleopatra, Cæsarẽ Ægypto potiri cui obuiam properãs familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariamme commendauit

a *Herodis inexpectatã & apertam vxoris auersationem videns, conteritur.*

b *Herodis mater ac soror Mariammen calumniis infectãtur.*

c *Antonius & Cleopatra extincti.*

dauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

An. mundi 3935. *Ante Chri.* nat. 29.

Cæterùm Heodes in Ægypto cum Cæsare [a] congressus, liberius iam cum illo egit, amicitia fretus, & [b] magnis ab eo beneficiis ornatus est, quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partẽ reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit [c] etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Straronisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorẽ accessio. Deducta deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quòd ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cõiugis Mariammes amore quam qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea [d] fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat mulieb rem quandam morositatem, improbitas illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & foroci eius & matri exprobare humilitatem generis, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum: tãdem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accessit, hæc autem ingressa quidem

a *Cæsar Ægypto potitur.*
b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Ruffinus cap. 11.
c *Cæsar Herodis ditionẽ ampliorem reddit.*
d *Mariammes morosa fœmina.*

Ann. mundi 3995. Ante Christum nat. 29.

sa quid se vreret. Ille enim où præter spẽ magna ornatus fortuna appuliſſet, primæ, vt pat erat, vxori lætum de hac re attulit nunciũ: eámque ſolam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundiſſimam conſuetudinem ſalutauit & complexus eſt. Mulier verò narrante eo ſuos ſucceſſus, ſuásq. déq ferre videbatur, nec bellè ſuũ affectũ occultabat: ſed vt erat ingenuis minimèq. fucatis moribus ad illius blandas appellationes ingemiſcebat: narrationéque eius contriſtari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam ſuſpicionibus quàm maieſtatis ſignis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatã & apertam vxoris auerſationem: quam moleſtiam præ amore ferre non valẽs, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & ſibi ipſe non conſtans iam hoc iam illo affectu diſtrahebatur, adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm ſæpè cuperet punire mulieris ſuperbiã, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne ſumpto de ea ſupplicio, ſeipſum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ deſiderium. Talibus cutis æſtuantẽ & ſic erga Mariammẽ affectum, vt vidêre ſoror eius & mater opportuniſſimũ tẽpus ſe nactas puta uerũt: móxque aſſiduis calũniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypi ãquas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & ſæuire in dilectam coniugem. peius tamẽ in dies erga eam afficiebatur, magíſq. ac magis exaſperabatur, dum nec illa curas ſuas occultat, & ipſe amorẽ vertit in odium. Ac fortaſſe iam tum ſæuius in eam aliquid ſtatuiſſet, ni commodum nunciatum eſſet extinctis Antonio & Cleopatra, Cæſarẽ Ægypto potiri: cui obuiam properãs familiam ſic vt erat reliquit. Diſcedenti Mariamme commendauit

a *Herodis inexpectatã & apertam vxoris auerſationem videns, contriſtatur.*

b *Herodis mater ac ſoror Mariammen calumniis inſectãtur.*

c *Antonius & Cleopatra extincti.*

dauit Sohemum, pluritum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

An. mundi 5935. Ante Chri. nat. 29.

Cæterùm Heodes in Ægypto cum Cæsare [a] congressus, liberius iam cum illo egit, amicitia fretus, & [b] magnis ab eo beneficiis ornatus est, quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partē reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit [c] etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorē accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quòd ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cōiugis Mariammes amore quam qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea [d] fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbis illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & foroci eius & matri exprobare humilitatem generis, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieresodij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum: tādem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accessit, hæc autem ingressa quidem

a *Cæsar Ægypto petitur.*

b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Ruffinus cap. 11.

c *Cæsar Herodis ditionē ampliorem reddit.*

d *Mariamme morosa fœmina.*

Ann. mundi 3955. Ante Christum nat. 19.

est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab interemptis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale nam id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cùm ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret, ideóque id renũciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iã antè satis cõmotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respõdit. hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquẽte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos intercessisset. móxq. [a] Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere, aduocato intimorum amicorũ consilio, accusationem accuratã exorsus, & confictum veneficij crimen intentans. erat

[a] *Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus, interficitur.*

rat autem verbis immodicus, & iratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cũ eum ita velle viderent, omniũ [a] qui aderãt suffragiis damnata sit: qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quàm aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerũt, quòd dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere, atq; [b] ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id cõspicata Alexandra, & intelligens similem exitũ sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volẽs [c] enim ostendere se nõ esse conscią eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audiẽtibus scelestissimam & ingratam erga virũ clamitans, dignámque tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantissimum. Hæc illa turpiter fingẽte, & inuolatura vt videbatur capillos miseræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum intemperiis eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significat. ipsa intrepida specie ac ne colore quidẽ metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq. suo tempore præferens. Ad hunc modũ periit mulier, & temperans & magnanima, sed nõ satis modesta, & paulò contẽtiosior. Cæterùm formæ venustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest quantũ omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ

An. mundi 3936. Ante Christum natum 28.

a *Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem conijcitur.*

b *Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.*

c *Alexandra indecorè se filiæ criminis non conscium vult ostendere.*

Ann. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

potissima causa fuit quo minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorē ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius quo se gerebat. molestè etiā ferebat suorum casus, idque apud ipsum quoq; fatebatur. Tandē effecit, vt exosa essent Regis & matri & sorori, atq; etiā illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea[a] perempta impotētius etiā flagrare cœpit, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, sed cum penè ad insaniam vsq. indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne in dies magis ac magis eā diligeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo necasse Mariammen. sæpè invocabat eius nomen, sæpè etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis cōuiuiis ac compotationibus. nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit. adeōque dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic[b] affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum[c] contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum viderentur res, minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera drætæ electio: permittebant ei quicquid appeteret, in dubium euentum salutē fortunæ committētes. Quo

a *Herodes propter vxoris mortem miserè affectus.*

b *Pestilentia Hierosolymis grassatur.*

c *Herodes grauem morbum contrahit.*

tes. Quo ſic apud Samariam, nunc Sebaſten, decumbente, Alexãdra [a] habitans tum Hieroſolymis re cognita conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere, alterá templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam. nam qui has obtinent, totam gentem habẽt obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neque Iudæi ſine ſacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab aliis. quod ſi contingat eum ſanitatem recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quàm à domeſticis. Hæc ſolicitatio non eſt æquis auribus accepta, ſed cùm eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant deſperare de ſalute principis, amici enim erant veteres, vnus etiam nepos Regis, Achiabus nomine. quare [b] continuo per nuncios de Alexandra ſignificauerunt. ille [c] ſine mora eam iuſſit interfici: ſuperatóque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi ſic efferatus eſt, vt quauis ex cauſa ad ſæuiendum eſſet propenſiſſimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis ſanguinarias manus abſtinuit, Coſtobaro videlicet, Lyſimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Doſitheo, occaſione artepta huiuſmodi. Erat [d] Coſtobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat ſacerdotium Coze numinis, quod tum religioſè ab ea gente colebatur, priuſquã ſub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus eſt, Idumææ ac Gazæ præpoſuit, data in matrimonium Salome ſua ſorore, cuius maritum Ioſephum ipſe interfecerat, vt iam dictum eſt. ea felicitate

An. mundi 3936. Ante Chriſtum nat. 28.

a *Alexãdra Herode abſente, vrbis arces in ſuã poteſtatem redigere conatur.*

b *Herodis conſiliarij Alexandræ inſtitutũ ei per nuncios ſignificant.*

c *Alexãdra interfecta.*

d *Coſtobarum, cui Herodes in matrimonium Salomen ſororem dederat, Idumææ principatum ereptis*

An. mundi 3996. Ante Christum nat. 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatrã mallet habere dominam, sed vt acceptis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquã non intentus ne è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi interfessi essent pro eo tam mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio. Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimissis quidem fas est nubere, nisi *prioris viri* permissu. Verùm illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se confetens, air [b] se prætulisse fraternam beneuolentiam coniugali fœderi. conspirasse enim eũ ad res nouas moliendas cũ Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisque rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iã per XII. annos seruasset incolumes. erat autẽ hoc vertũ, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditum vehementer eius animum pertulit. Quod enim ad Babæ liberos attinet decreuerat eos

[a] *Costobarum interceßione seruatur.*

[b] *Costobarum, Lysimachum, Antipatrum & Dositheum apud Herodem accusat.*

aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dũ Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendũ Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eum Regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem Costobarus destinatus ad obseruãdos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tũc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne rũ quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè sibi hoc fore posit primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo beneuolentia. Hoc postquam sororis indicio Rex comperit, missis [b] quibusdã ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sublatis omnibus quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregrinis studiis veterum instituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua ante hac populus solebat cõtineri in officio. Ac [d] primũ athletica certamina

An. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

a Baba liberi à Costobaro seruati.

b Baba liberi aliique accusati ab Herode interfecti.

c Herodes plurima peregrina instituta introducit.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

d Theatrum & Athletica certamina, aliaque spectacula ab Herode instituta

An. mundi 3996. Ante Christum nat. 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatrã mallet habere dominam, sed vt aeeisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquã non intentus ne è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi interceſſissent pro eo tam mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio. Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verùm illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait [b] se prætulisse fraternam beneuolentiam coniugali fœderi. conspirasse enim eũ ad res nouas moliendas cũ Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisque rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iã per xii. annos seruasset incolumes. erat autẽ hoc verũ, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet decreuerat eos

[a] *Cæsobarus interceſſione seruatus.*

[b] *Cæsobarus, Lysimachum, Antipatrum & Dositheum apud Herodem accusat.*

alio

aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eum Regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem Costobarus destinatus ad obseruādos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato retum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tūc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tū quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo beneuolentia. Hoc postquam sororis indicio Rex comperit, missis [b] quibusdā ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sublatis omnibus quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregrinis studiis veterum instituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua ante hac populus solebat cōtineri in officio. Ac [d] primū athletica certamina

An. mundi 3936. *Ante Christum nat.* 28.

a *Baba liberi à Costobaro seruati.*

b *Baba liberi aliique accusati ab Herode interfecti.*

c *Herodes plurima peregrina institura introducit.*

Hedio & Ruffinus cap. 10.

d *Theatrum & Athletica certamina, aliáque spectacula ab Herode instituta*

Ann. mundi 3939. Ante Christum nat. 24.

quinto quoq; anno in honorem Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis exſtructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque ſumptuoſo opere conſpicuum, ſed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horum vſus, nulla ſpectaculorum oſtentatio. Ille [a] tamen celebritatem hanc nobiliſſimam eſſe voluit. denunciatam circumuicinis atque etiam longinquis gentibus: propoſitiſque præmiis magnis vndique athletarum cæterorúmque certatorum concurſus factus eſt, confluxerúntque exercitatiſſimi quíque in hoc genere, euocabãtur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, ſed muſici etiam præſtantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij: & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna cõtentione Regis, ne quid deſideraretur, quod vſquam in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrum ipſum per circuitum titulis erat ornatum Cæſaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quòd verò ad inſtrumentum & apparatum attinet, non veſtes precioſiſſimę, non gemmæ raritate inſignes deerãt in his ſpectaculis: conquiſitis etiam feris plurimis, leonibus cæteríſque vel robore ſpectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter ſe, modò cum damnatis hominibus committebãtur: quæ peregrinis quidem ſpectatoribus plurimum admirationis ſimul atque delectationis afferebãt, indigenis verò prorſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium exiſtimabant, quàm ex ſpectandis hominibus cum beſtiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: abſurdum æquè peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. Sed [b] nihil tam moleſtum fuit quàm tropæa:

[a] Herodes ex ſpectaculis non magnã gratiã reportat.

[b] Tropæa arma cõtra beſtias imagines: Iudæi quare.

quæ

quæ cùm putarent armis contectas imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissimè eas ferebant. à quibus cùm eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere. nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare vno ore exclamabant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes verò videns eos turbatos, & sine satisfactione non facilè cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent: cúmque reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositicium, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertit indignatio concepta ex suspicione imaginum. atque ita sedato multitudinis tumultu, plerique iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidē destiterūt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerúntque sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex [a] his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, sicás. que vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendum si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum impetum suum euasurum, aut certè multos

Anno mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

a *Decem viri contra Herodem coniurant.*

An. mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam [a] expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie conciaret, recipit se in Regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc [b] illi cùm magna cõfidẽtia pro se attulissẽt, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delatoris eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim consciscus est, & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à consciis quibusdam mulierculis per tormenta expressa est cõfessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens Rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cùm [c] igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò iuxta templum [d] Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque munire

a *Herodes coniurationem expiscatur.*

b *Decem coniurati necati, delatoris verò interfecti frustatim concisum est.*

c *Herodes Hierosolyma duas arces munit.*

d *Antonia.*

nire [a] Samariam, mutato nomine Sebasten, quę foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcē imposuit, olim [b] Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum cōdidit, & in Galilæa [c] Gabalam, [d] Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgò leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, recens ortos compescant. In [e] primis autem Samariam cincturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrósq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuioris adiutus, & prætet veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stadiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captās ex firmitate locī quo pro arce vti voluit.

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

a *Samaria vel Sebaste.*
b *Stratonis turris sive Cæsarea.*
c *Gabala.*
d *Esthmonitis.*
e *Herodes ad seditiosos compescēdos in arces præsidia collocat.*

An. mundi 3941. *Ante Christum nat.* 22.

pulchritudine verò loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturos ad poſteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 10.

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimuſtertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit vindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtratæ temporum viciſſitudines. Primum [a] ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea [b] per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus aliis poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam ſibi cõuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque abſumptis veteribus, & nullis in earũ vicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non vno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter neceſſitas multa ad præſentem vſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, abſumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeóque omnia variis malis vaſtabantur, vt vix eſſet cui ſuccurri poſſet. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quòd ferè ſoleat calamitatum culpa in eos recidi, penes quos eſt Regimen Reipubl. Cogitabat

[a] *Siccitas diuturna & ſterilitas in Iudæa.*

[b] *Annona caritas morbos quoque inducit.*

gitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modum vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victū necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarū tantùm supereſſet, quantum posset omnibus sufficere, attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid[a] erat in regia suppellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totum concidit. nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licèt obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientiū. tamē quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porrò [b] Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solùm mutauit auctorum à se animos, verùm etiam eximiā laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primùm his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit, omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliā debilitatem cibos parare nō valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestiū absumptis pecoribus, & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi verò etiā huic necessitati prospectū est, propinquis quoque Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sane & ipsi fuit cōmodum, terra mox vbe- gem referente gratiam, vt omnibus alimenta

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

a *Herodes ex aurea & argētea supellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea cōparat.*

b *Herodes aduectū frumentum populo distribuit.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

suppeterent. & quam primùm segetes messi maturæ factæ sunt ad LM. hominum quos ipse aluerat dimisit per agros: atque ita res penè perditas restituit sua diligentia non mediocriter subleuatis etiam finitimis qui eisdem laborabāt difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illū confugientes necessitati inueniebāt remedium: ita vt reuocatis ad rationem quę in exteros tantum insumpserat, reperta sint frumenti cororum decē millia, corus autem capit decem medimnos Atticos. intra regni verò sui pomœria LXXX. millia cororum expensa sunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odiis quicquid hactenus vel administrādo regno, vel transgrediendis patriis ritibus peccauerat libenter obliuiscerentur, benè compensatum putantes eius liberalitate, qua vsi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illustratū sit, & quātum damni domi acceptum est, tantū foris ad celebritatē nominis accreuerit. Cùm [a] enim in alienis necessitatibus tantā ostendisset magnanimitatem, omnes nō qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem [b] tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionē Arabicā, eorúmq; sæpè forti opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam [c] in superiori vrbis parte ædificauit, exstructis ædibus amplissimis, exornatísque auro & marmoribus & subsellíis, vt magnum virorum numerum possent

capere:

a Iudæi Herodi propter beneficia fauent.

b Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit.

c Regia Hierosolymis ædificata. Hedio & Ruffinus Cap. 12.

capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebátque filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm vulgi sermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus est. deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cúmque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quòd cupiditati suæ satisfacere, id quod æquius visũ est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret. mox [a] igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum, collis enim est leniter acclivis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: éstq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per CC. gradus lapideos scanditur. intus autẽ diuersoria sunt regia, magnis impẽsis structa, tàm ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tũ propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta est ad iustæ vrbis magitudinẽ, cui collis ille vice arcis immineat. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos

An. mundi 3912. Ante Christum nat. 32.

[a] *Herodes, Iesu à Pontificatu remoto, Simonem cuius etiam filiam duxit, subrogat.*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio cõtinens, timore supplicionum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: cõmuniebátq; se accuratissimè, quasi incolumitas sua pertinaciter etiã ad Rempublicam. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasionẽ colebat ad cõciliandam sibi eorum gratiam munificentissimus, quod innatam haberet magnanimitatẽ regiã. Ita factũ est, vt cum apud omnes esset gratiosus, magnis rerũ suarũ incrementis augeretur. Hanc[a] tamẽ ambitio studiúmq; demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit vt multum à patriis institutis decederet, & leges diuinas violaret, dũ in honorẽ eorum vrbes cõdit & templa exstruit, licet non in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quòd nefas sit nostris statuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excusans se Iudæis, quòd non sponte, sed potentiorum iussu hęc faceret: & interim Cæsarem Romanó sq; tanto magis sibi deuinciens, quòd in eorum honoré à patriis consuetudinibus sustineret discedere. Sed precipuus scopus erat vtilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis sumptibus parceret.

[a] *Herodes accuratam diligentiam & sumptum non exiguos in structuras confert.*

Cæsarea condatur.

CAP. XIII.

ERgo cum animaduertisset in maritimis locũ condendę vrbi opportunissimum, cui[b] pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè descripsit: & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratissimè, tam regijs palatijs quàm priuatorum ciuium ædibus & quod

[b] *Stratonis turris aliàs Cæsarea dicta, ab Herode ædificata.*

quod fuit omnium operoſiſſimum, portum à tempeſtatibus tutum addidit, magnitudine [a]Piræo parem, ſtationibus inſtructum & diuerſoriis, admirandum ſtructura, eò quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliũde magno ſumpto conuehenda fuerit. Sita eſt hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternauigatur, Dora [b] inter & Ioppen, littorales vrbeculas, nõ ſatis portuoſas quòd Africo ſint oppoſitæ. hic enim procelloſis flatibus arenas in littus prouoluẽs, nullam ſtationem quietam eſſe patitur, ita vt plerunque naues mercibus onuſtę in ſalo ancoras iacere neceſſe habeant. Hanc locorum incõmoditatem correcturus circulum [c] portus circumduxit, quantum putaret magnæ claſſi recipiendæ ſufficere, & in viginti vlnarũ profundum prægrandia ſaxa demiſit, quorũ pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius ſpatij dimidium oppoſitum eſt frãgendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum ſuſtinebat murũ lapideum diſtinctum turribus, quarum maximę & pulcherrimæ nomen Druſus à Druſo Cæſaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices nautarum diuerſoria. Excenſus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi cauſa iucundiſſimus. Os autem portus patet verſus ſeptentrionem ventorum ſereniſſimum, crepido verò totius ambitus, à ſiniſtra quidem portum intrantibus turris eſt lato margini inſiſtens ad firmius reſiſtendum fluctibus, à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerſo ſitæ pares celſitudine. Circum portũ ædes cõtinuata

Ann. mundi 3942. *Ante Chriſtum nat.* 22.

a *Pyræum Athenienſis portus.*

b *Dora & Ioppe non portuoſæ.*

c *Cæſareũ portus.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

serie marmore politissimo exstructæ sunt, existante in medio tumulo, in quo templum Cęsaris à longè conspicuum aduenientibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomen Cęsareæ, vrbi tã materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitiis in mare exeunt, vna trãsuersa dirimẽte, vt imbrium & purgamentorũ proluuies facilius in mare deferantur, & marini ęstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbem subluere. Exstruxit[a] etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum. vnde latè prospectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum spacio sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit[b] Romam mittere filios Alexandrũ & Aristobulum, vt salutarent Cęsarem, erãtq; eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescẽtes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, vt arbitratu suo è filiis quemcunq; vellet hæredem regni designaret, aucta[c] prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus[d] quidam conduxerat ditionem Lysanię, nec cõtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolę enim locorũ eorum libenter rapto viuũt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorũ etiam esset particeps ab his malè vexati propinquorũ agrorũ coloni. Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebãt, postulãtes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronũ

a *Theatrum & amphitheatrum.*

b *Herodes Alexandrũ & Aristobulum Romam ad Cæsarem misit.*

c *Cæsar Trachonitidẽ, Batanæa & Auranitidẽ ditionẽ Herodi donat.*

d *Zenodorus ex raptu viuit.*

receptа-

receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidẽtia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberẽt molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in spelũncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratã aquæ & cibariorũ copiam, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominẽ admittentes, sed intus sunt ampliſſimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nã totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili: nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari nõ datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi nõ permittentes. Eam regionẽ postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis [a] ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatẽ peperit, Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Interea [b] in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quòd esset amicissimus. Herodes apud Mytilenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterùm [c] Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiã iamdudum infensi Herodi, tum aperire coeperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus [d] enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem

Ann. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

a *Herodes latrones coercet.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

b *Agrippa in Asiam missus.*

c *Gadarenses Herodẽ accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit.*

d *Auranitis data à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

illis elocauerat L. talentis annuis: quam quis donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamẽ bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis moribus. Decimoseptimo demum eius regni anno [a] Cæsar venit in Syriam: móxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat non prius se desistiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabãt, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat, erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatísque ac *diru*tis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illũ tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde verò interruptum est hoc negotiũ. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerũt, tormentorum metu: quidã etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cùm seipsi, prædã-

a Cæsar in Syriam venit, apud eũ Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.

nare

nare viderētur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus [a] enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar verò & huius portionem sanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonē, cōplectitur [b] Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eū deinde rectoribus Syriæ, mandauitque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis profectus est Herodes, vt cum in toto, quàm latè pātet, Romano imperio duo essent omniū potētissimi Cæsar & Agrippa. Cæsar [c] post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa [d] itē post Cæsarem nemini qua mutua benenolentia fretus, Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis decem talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret intuto essent res illius, neque subiiceretur Herodis filiorū imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimū ei [e] templum construxit ē marmore candido, prope Panium quod vocant: id spelunca est in montiū amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei mons valde magnus immineat. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis, hunc locum alioquin etiam celebrē ornauit templo exstructo in honorem Cæsaris. Tunc [f] etiā tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidē vt post sterilitatē se reficerēt, re autē vera vt placaret eorū animos, offensos talibus Regis operibus, quæ videbantur planè ad religionis & bonorū morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium

Ann. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 22.

a *Zenodorus miserè perijt.*

a *Vlatha, Panæas aliaque regiones Herodi donatæ.*

c *Herodes à Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.*

d *Pherora Herodis fratri Cæsar tetrarchiam concedit.*

e *Herodes propè Panium templum ædificat.*

f *Herodes tertiam tributorū partē remittit.*

Ann. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

attulit, occasiones turbelarum auferens, & iubens sua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisque etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nã multi clam & propalam abducebãtur in castellum Hyrcaniam, ibíque dabant supplicium. & dispositi erant tam in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunque rei gratia. adeò enim hanc curã non negligebat, vt sæpè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarẽt eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabãtur, & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæque sectatoribus plerisq. quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorũ nõ absimile de quibus alibi narraui prolixius, non prætereundum nunc videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominũ testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habẽs donum fatidici spiritus, hic conspicatus Herodẽ etiam tum cũ cæteris pueris ludũ literariũ frequentantem, Regẽ Iudæorum salutauit, ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini,

a *Herodes populum Sacramento obstringit.*

b *Pharisæi propter Pollionẽ & Samæam Herodes Sacramentum remittit.*

c *Essæi Pythagoreis nõ absimiles.*

mini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum [a] Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm seriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborũ, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius, eris enim tam diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes qui tum nihil tale sperabat. prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatẽ elatus, cum maximè vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatũ fatalem finẽ reliquit. Herodes [b] verò vel hoc cõtentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitus aperire dignatur sua decreta & consilia.

An. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 18.

a *Manahemus regnũ futurum praedicit.*

b *Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.*

Herodes nouum templum Hierosolymis aedificat. CAP. XII.

Hedio & Rufinus ca. 14. al. 15.

DEcimo octauo autem regni sui anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium [c] aliud concepit animo, Dei templũ denuò cõstruere, ampliore ambitu & huic cõueniente celsitudine, ratus: id quod res erat, id fore omniũ celeberri-

c *Herodes Dei templũ denuo construere animo concipit.*

An. mundi 3946. Ante Chri. nat. 18.

mum etiam ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate deterritũ minus ad hoc obsequentem haberet aduocata concione, sic eum allocutus est: Non [a] habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta opera mea cõmemorẽ. quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & fecunditatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi quòd in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimũ seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nũc magis quàm antea floreãt, quare, vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum alias huic contributas regiones extoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quòd maximè vel ad regionis cultum vel ad Regionis ornatum attinet. Templo huic, quod post liminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita, tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserũt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio qui illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetyptum. Nũnc quoniam Deo volente, ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni redi us supperunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè persoluam.

a *Herodes populo se templum ex structurum, exponit.*

Hæc

Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod [illegible] videretur, & angebantur [illegible], ne fortè demolitus vetus templum, nouum non posset absoluere, quare securiorem videbant consilium, & conatus pe difficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse, manſurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futurã fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille [b] enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hósq. omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper [c] templum exstruebant, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post sidentibus fundamentis decesserunt, eósque denuò addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorũ in longũ, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim, habebátque Basilicæ similitudinẽ, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maximè ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua verò penè ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cin-

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

a *Iudæi vetus templum ne Herodes demolitus nouum abſoluere non poſſet Herodes vetus illud templum ſuo ædificio ſubſtituere ſtatuit.*

b *Materiã ad fabricã templi neceſſaria.*

c *Templum ab Herode quomodo exſtructum.*

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

xit etiam totum templum ampliſſimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebãtur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus Solomon Rex noſter inſtinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui verſus auſtrum ſubiecta eſt vallis profunda. Hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis complectens interius ſpatium & in profundum deſcendens, vt miranda ſit magnitudo & altitudo ſtructuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmiſſimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorum circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus, interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum eſt duplicem habet porticum, ſpectantem ianuam templi ſiti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circa templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionali lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerũt, repoſitorium [a] ſtolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, niſi Pontifice ſacris operaturo. hanc Herodes in eo loco ædificauit, poſt cuius obi-

[a] *Stola Pontificia repoſitorium.*

gum

tum [a] in Romanorum poteſtate fuit, vſque Tiberij Cæſaris tempora. Eius principatu Vitellius Syrię præſes à Hieroſolymitis honorificentiſſimo hoſpitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæſare impetrauit: vt iuxta ſua poſtulata ipſi haberent ſacræ ſtolæ cuſtodiam: fuerúntq; Iudæi eius cuſtodes vſq; Agrippæ Regis obitũ, poſt quem Caſſius Longinus præſes Syriæ, & Cuſpius Fadus Iudææ procurator, iuſſerunt eos denuò ſtolã in [b] Antoniã deponere, dictitantes debere eam in Romanorum poteſtate eſſe, quẽadmodũ & antea. Miſſi ſunt hac de cauſa legati ad Claudium Cæſarem, deprecaturi talem neceſſitatem, vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti conceſſa eſt ſtolæ cuſtodia, ſcriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat ſub ſigillo Põtificis & præfectorũ gazophylacio, qui pridie ſolennis feſtiuitatis adibãt arcis & preſidij Romani præfectum, & recognito prius ſigillo ſtolã accipiebant: ac mox peracto feſto, reportatã in eundẽ locum, & in cõſpectu arcis præfecti obſignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere viſum eſt. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici ſui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna tranſitus erat in regiã per vallẽ in medio interiectam, duo ferebãt in ſuburbia, poſtrema in vrbem, gradibus multis vſq; imam vallẽ diſpoſitis, & inde aliis ſurſum per accliue tendẽtibus. Vrbs enim ſita erat è regio ne templi, theatrali ſpecie, toto auſtrali tractu in profundam vallem deſinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipſum habebat portam ab vtroq; angulo æquè diſtantẽ, & tri-

An. mundi 3947. Ante Chriſtum natum 17.

a *Stola Pontificia in cuius poteſtate fuerit.*

b *Antonia turris.*

c *Porticus peralta ſuper vallem extructa.*

An. mundi 3947. Ante Christum nat. 17.

plicem porticum basilicâ longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinèntem. Nec enim vltetius poterat. Ibi spectaculũ erat si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quũ vallis in immensum dehiscceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper exstructa erat prærupta porticus: cuius tecto conscenso siquis vtramque altitudinem coniunctam contemplaretur, absq; vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabãt paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusq; columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se cõplecti brachiis, longitudo viginti septem pedũ, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarũ fuit centum sexaginta duo capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vno quoq; latere duæ pariles triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis stadij longitudine, claudant inter se mediam. cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranq;. Earum lucunaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistilia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio cõmissuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo se habebat primus ambitus. Interius [a] verò non longo interstitio secundus paucis gradibus scãsilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septũ tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æqui distantibus, ab oriente verò

a *Interius septũ quod Iudais modò ingredi concessum erat.*

verò vna magna, per quem intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile in eo templũ erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutóq; octo annis reliquo ædificio, tandem [a] etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo omnibus gratias agentibus Deo pro tã celeriter finito opere, & Regi pro accurato tã alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatẽ absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm Rex inter alia templi opera etiam [b] cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam impsuit, in eum vsum, vt occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum cõtra Regem vellet nouare populus. fertur [c] toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinã prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

Ann. mundi 3955. *Ante Christum nat.* 9.

a *Templum dedicatum.*

b *Crypta subterranea ab Antonia.*

c *Templi ædificatio diu durat interdiu nunquã pluit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumnias appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudaei gentiles apud Agrippam accusant, eonatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudaeam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Roma degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Caesarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutã Caesaream celebrat.*

X. *Iudaeorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Caesarem legatio.*

XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis fubijt.*

XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllaeus Herodem accusat apud Caesarem.*

XVI. *Eurycles calumnias contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.*

Alexan-

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumniis appetuntur.

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 9.

CAPVT I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quã in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quã ipse sanciit, vt [a] perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorũ tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet [b] furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutẽ perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgò interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicũ quiddam magis quàm Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per [c] idem tempus nauigauit in Italiam: salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractatos filios reducẽdos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui cum statura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus Regium quid-

Hegesippus & Ruffinus Cap. 1.

a *Herodes nouam legẽ sancit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat.* *Exod. 1. 12.* *Deut. 12. 15.*

c *Herodes in Italiam nauigat, & liberos suos Romæ domũ reducit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumnias appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniugem.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudaei gentiles apud Agreppam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudeam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Roma degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Caesarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutã Caesaream celebrat.*

X. *Iudaeorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Caesarem legatio.*

XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subijt.*

XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllaeum Herodem accusat apud Caesarem.*

XVI. *Eurycles calumniae contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.*

Alexan-

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumniis appetuntur.

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 9.

CAPVT I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quã in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quã ipse sanciit, vt [a] perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non eam ad pœnam maleficorũ tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet [b] furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutẽ perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgò interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicũ quiddam magis quàm Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per [c] idem tempus nauigauit in Italiam: salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractatos filios reducẽdos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui cum statura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus Regium quid-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Herodes nouam legẽ sanciit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat. Exod. 1. 12. Deut. 12. 15.*

c *Herodes in Italiam nauigat, & liberos suos Romæ domũ reducit.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

dam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæteróſque quorum calumniis Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur [a] occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes patrum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum petlatis facile diuinabãt exoriturum tantum odium, vt de naturalibus quidem vinceretur affectibus.

[a] *Salome & Asie Herodis filios calumnijs appetũt, eósque parẽti infenſos reddunt.*

[b] *Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum Regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges. CAP. II.

SEd tum nondum fluxescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parebat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores [b] eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexando Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

[c] *Marcus Agrippa ab Herode in regno cireũ- ectus.*

Post [c] hæc audito, quòd Marcus Agrippa ex Italia rediſſet in Asiam, profectus illò inuitauit eũ in regnũ suum, vt venire dignaretur ad amicũ & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibẽs, apud Sebasten & Cæsarienſem portũ, & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoq. Hierosolymitanam

nam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis ac clamationibus. Agrippa[a] autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset cõmoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

An. mundi 3955. Ante Christum natum 8.

a *Agrippa Hierosolymam hecatombẽ immolat.*

Herodes ad Agrippam nauigat. CAP. III.

REx autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd cũ exercitu Bosphorũ peteret: factáque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed[b] repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chiũ hæsit: vbi & priuatim multos salutatũ venientes, Regiis honoratus muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis diruram bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quãprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primũ Mitylenen, deinde Byzantium adiatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud[c] Sinopen Põticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euideus esset argumentum fidei & amicitiæ, Regẽ intermissis propriis negociis præstò factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat

b *Herodes in itinere ad Agrippam Chiũ peruenit, eique tugurium pecuniarum vim ad porticum vrbis reparandam conferi.*

c *Agrippam Herodes apud Synopẽ Ponticã vrbẽ offendit, & ab eo honorificè excipitur.*

d *Herodes cũ in difficultatibus versaretur in secundis rebus socius Agrippæ promanet.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter benevolétiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negociis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorē Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum, & inde rursum Samum traiecerūt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatib. Solitus est enim non solū pecunia largiter adiuuare petētes, & magnos sumptus facere in hospites: verū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminē aliū facilius voti cōpos factus est. Cúmque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

a *Agrippa terrestri itinere Ephesū peruenit.*

b *Herodes multas in iti nere adimunas pecunias, plurimorum est apud Agrippam mediator.*

c *Agrippa Ilienses reconciliati, & Chij immunitatem impetrant.*

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant ornatos sua adimere priuilegia per Romanos concessa.

CAPVT IIII.

d *Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniuriis conquerentur.*

POstquam autē d ventū est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorū, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatē questi sunt de indigenarum iniuriis. quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniā Hierosolyma mittere vetarent, adigerēntque se ad expe-

expeditiones & munia publica coquerendámque in eos ſumptus ſacram pecuniã, contra cõceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa aſſidẽtibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus [a]quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantiſſimè, confugiendi ad poteſtatem maiorum opem incumbit neceſſitas, nobis verò etiam impetrandi quę petimus adeſt fiducia. Neq. enim aliud poſtulamus, quàm quod iã antè veſtra beneficẽtia cõceſſum eſt: quódq. hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos veſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt veſtrum beneficiũ, digni ſumus qui id retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo indicaſtis, ſin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos poſſe concedere. Quamobrẽ ſatis apparet nobis illatam iniuriã ad vos quoque pertinere, quorum iſti & iudicia cõtemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis inſtitutis, pompis, ſacrificiis, feſtiuitatibus, quibus honores Deorum ſuorum concelebrant: ſat ſcio quiduis potius paſſuros quàm diuelli à patriis ritib. Nã & bella pro religionibus vindicandis ſæpenumero ſuſcipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet ſuo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc aliis inferre conantur: quaſi verò non perinde ſit, vel tuam vel alienã pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſtne vlla gens aut ciuitas aut populus qui non ſum-

An. mundi 3956. Ante Chriſtum ann. 8.

a *Nicolaum coram Agrippa pro Iudæis verba facit.*

An. mundi 3956. Ante Christ. communem 8.

mam fœ felicitatis in veſtro principatu & Rõmana potentia collocet: eſtne qui veſtram gratiam velit eſſe irritam? Nemo ſanè, qui modo ſapiat. Nemo enim eſt, cuius id vel priuatim vel publicè non referat. Atqui iſti dum veſtra nobis beneficia conantur auferre, ne ſibi quidem ipſis vllum ius ſalutis relinquunt, eorum quæ veſtra benignitas conceſſit, quæ tamẽ ſunt inæſtimabilia. Quale enim vel illud eſt, quòd quũ multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi ſub tutela Romanorum principum in libertate feliciſſimam vitam exigunt? Noſtræ autem res, etiam ſi nemo ſit moleſtus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis veſtris ſubditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poſcimus, niſi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per ſeipſum eſt inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nã Deus & cultores ſuos ſemper amat, & eos qui talem non cultum prohibent. Quid enim eſt in noſtris ritibus quo quiſquã merito offendi debeat: imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iuſtitia? Neq. enim celamus præcepta vitæ quæ ſequimur, aut ſtudia quæ exercemus: ſed ſeptimo quoq. die ab omnibus aliis negotiis vacantes perdiſcendis legibus operam damus, *iudicantes* hanc diſciplinam plurimum conferre corrigentis moribus. Hi ritus noſtri quum per ſe quoq. in diſquiſitionẽ vocati nihil habeãt reprehẽſibile; nũc vetuſtate etiã, contra quã multi opinẽtur, conſecrati ſunt: vt non poſſit non eſſe religio, tot ſeculis ſancita deſerere. Hæ ſunt iniuriæ quas iſti nobis per vim inferunt. Deo dicatam pecuniam per ſacrilegium diripientes, immunib. tributa imponẽtes, feſtis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla neceſſitate exigente, ſed tantũ in religionis noſtræ cõtumẽ-

cumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atq; illicitis odiis prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissimè, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in posterum quoque detur nostris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersariis plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed concessum etiam vestra clementia: & exstant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiã, & alioqui sacrosancta etiam si nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de pristinis beneficiis detrahitis, vt ea potius in dies præter omnem spem reddatis cumulatiora, quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis testari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ vestrę non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorium affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quàm nauali bus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8

adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro, poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honorauerit: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coràm ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi cõcessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi nõ patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd oneroſi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videãtur, quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Romani commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta institutam patriis viuẽ-

a *Agrippa Iudæorum immunitatẽ confirmat.*

tibus.

tibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde [a] post mutuos complexus valedicto à Lesbo digressi sunt.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Agrippa à Lesbo digressus.*

Herodes in Iudæam reuertitur.

CAP. V.

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsareā appulit,& [b] inde Hiesolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tū fortè aderant, rationē eis suæ peregrinationis exposuit,& impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Cōmemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset,dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet,professus est quartam tributorum partē se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti,cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

b *Herodes Hierosolyma redit, multitudinē in concionē aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.*

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

CAP. VI.

INterim domesticum dissidium indies augebatur.Salome [c] tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente,atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumente,& hoc agente,ne quis superesset qui posset vlcisci mortē immeritæ. Nec deerat occasio quòd adolescentes non optimè erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus,partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabātur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes

Hedio & Ruffinus cap.3. al.7.

c *Salome hæredi ario odio Mariāmes filios prosequitur.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

exercentibus,& cùm esset odium mutuum,non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram nõ dissimulant:illi contrà maleuolè ac astutè calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quã mox erãt apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu nõ deesse illis hoc argumento colligentes,quòd nec puderet eos talis matris,& iniustè interfectam cõtenderent. Iámq; fabula erant totius ciuitatis,cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò vicem,sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cũ infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio, atque huic dissidio magnum incrementum absentis Regis addidit. Qui postquã reuersus est, & concionem illam apud populum habuit,mox a tum à Pherora tum à Salome est monitus,imminere magnum periculum ab adolescentibus, palàm iactantibus non impunè laturos qui matrem interfeciissent. his affinxerunt, Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi, quibus auditis Herodes turbatus est,tantò magis quòd eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráq; ex præteritis colligens,& maiorem aliquam calamitatem secuturam timens,planè confusus e- [illegible] animo. Reuera b enim quemadmodum foris

Hedio & Ruffinus Cap. 4. al. 8.

a *Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulũ apud Herodem accusant.*

b *Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vtitur.*

supra

supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi praeter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, posítne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraq;, & intra priuatam fortunam consistere. Dum [a] talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendísq; adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogãtiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter huno quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & [b] Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehemẽter cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamẽ cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neq; suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cúmque per multas eásque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quàm ante occasionem illis præbe-

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Antipatrũ ad minuendam filiorũ arrogantiã honoribus euehit.*

b *Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bant. nam & lacrymæ sæpè eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémque iam apertè vt parum æquum amicis incusabant. quę omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, móxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticũ dissidium. Rex enim ægrè ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem [a] eius in regiam induxit, Cæsari etiam sępe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem [b] ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

a *Herodes Antipatri matrem in regiam induxit, eumq; Cæsari commendat.*

b *Agrippa Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.*

Antipatro Romæ degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAP. VII.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris [c] enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hęc [d] assiduè cogitans nõ desistebat à proposito, & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de

c *Antipater Romæ illustris factus.*

d *Antipater præsens calumnijs, & absens per literas Herodem in filios exacerbat.*

inco-

incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temerè, decreuit [a] Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios: quò postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum venisset in colloquium, rogasséque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos [b] coràm filios accusauit insolentiæ tentatique veneficij, conquerens eò processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, imò etiam cum suæ vitæ periculo quæreret: tam immane ac scelestum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cæsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo eandem suo merito? quæue iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Romam nauigat, & Cæsarē Aquileiam vsq; persequitur.*

b *Herodes apud Cæsarem filios accusat.*

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorum quę Regiis liberis ab amantissimo patre pręstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati vel Regis per insidias appetiti, ex æquo secum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impunè sit illis tantum facinus, néve ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatē auferre pro proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum verò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tamę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quòd neq; decorum esset contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem a hærebant anceps lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia defensionem sui expedire non posse, cum potius inuidili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non fauit, adeóque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare posset.

a *Alexãder & Aristobulus omnes lachrymis etiã parentẽ accusatorẽ ad misericordiam commouent.*

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

CAP. VIII.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iã flecti & Cæsarem, cæteróſq; partim condolentes ſibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander verſa ad ipsũ Patrẽ oratione ſic aggreſſus eſt obiecta diluere. Pater [a], quàm beneuolo erga nos ſis animo, ſatis declarat hoc ipsũ iudiciũ. Si enim aliquid triſte de nobis ſtatuiſſes, nunquam ad omnium ſeruatorem nos adduxiſſes. poteras enim vel pro regia, vel pro patria poteſtate in fontes animaduertere. Cæterùm adducere nos Romã, & hunc teſtem arbitrum facere, ſeruare volentis argumẽtũ eſt. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd ſanè cauſam noſtram aggrauat, qui quidem ipſi nos indignos vita cenſemus, ſi ſuſtinenda ſit læſæ erga talem parentẽ pietatis opinio. quãto enim ſatius mori innoxios, quàm tanti ſceleris ſuſpectos viuere? Quare ſi veritati ſatis patrocinari poteri-mus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaſo diſcrimine: quod ſi victæ calumniæ, ſuperuacaneum fuerit nõ ſolẽ hunc cauere, quid enim hoc nõ amota ſuſpicione proferet? Videtur quidem in noſtram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obſecro an non idẽ crimen in quemuis noſtri ſimile torqueri poſſit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos, defunctæ matri ſuperſtites, eos in ſuſpicionem vocare, quaſi patri ſtruant inſidias. Sed ſuſpicio non ſufficit in impietatis crimine, age proferat, qui poteſt, argumentum tentati facinoris, quod aliquã fidem calumniæ valeat aſtruere. Poteſt ne quiſquam indicare venenum paratum, aut

Aliàs ca. 9.

a *Alexãder ſuo & fratrũ nomine parentis accuſationem diluit.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cū tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpè ad nefarios conatus prava ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cōuinci possumus, calumnias autē refellere apud obturatas aures quî possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At nō in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem alius quis nostrum defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiā post mortē à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatū affectamus quē pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij cōtigerunt, sicut re vera cōtigerunt, an nō conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tā atrox facinus nec terra latura sint nec maria? Quid subditorū pietas, & totius gentis religio, tuliſſet scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimū à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros cōtemneremus, posset-ne quiscunq; interfector tuus pœnā euadere incolumi Cæsare? Nō tā impios genuisti neq; tā stultos, sed infortunatiores fortè quā tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquā deprehēdisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidē facere? Quia mater periit. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nūquā facta sunt? Quare ab omniū domino Cæsare, & nūc nostro arbitrio, hoc tantū petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere quī pater, vtamur quantumuis infelices. quid

Quin

enim miserius quàm temerè insimulari crimi- *Anno mun-*
nis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, *di 3956.*
tua pietate salua, nostramet sententia damne- *Ante Chri-*
mur. nec enim vsq; adeò cara nobis est vita, vt *stum nat.*
eã cũ autoris molestia retinere velim. His ver- 8.
bis & Cæsar ne antè quidé ad credẽdũ calũniæ
facilis, magis etiã flexus est, quòd intẽtis in He-
rodẽ oculis ipsũ quoq; permoueri animaduer-
teret: & [a] quotquot præsentes aderãt solicitudo
cepit de iuuenibus, nõ sine Regis inuidia apud
omnes aulicos. nam absurditas calumniæ, iuue-
númq; in ipso flore ætatis periclitantiũ mise-
ratio, ad ferendã opem cõcitabat animos om-
nium: sed multo magis postquàm tam cordatè
Alexander accusationi patris respondit, mané-
tibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia hu-
mentes oculos in terram demittentibus. Tandẽ
alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse ex-
cusationis egere, qui sine vllis certis argumen
tis tam temerè criminationé aggressus sit. Po-
strémò Cæsar [b] aliquantisper deliberandus, hoc
ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronun-
ciauit, quòd nõ tales se parenti præstitissent, vt
nulla posset in eos hærere suspicio. Herodẽ au-
tẽ rogauit vt suspicari desineret, ac [c] recõciliare-
tur filiis. Periniquũ enim esse habere eum fidẽ
talibus calumniis: & posse illos in posterum me-
deri offensis prioribus, & redintegrare mutuũ
amorẽ pristinũ, si ad abolẽdas suspiciones vete-
res, vtrinq; diligẽtius coleretur pietas. Post hãc
admonitionẽ iuuenibus innuit. Quibus iã pre-
ces parantibus pater has non expectans prior
flentes vnum post alium complectitur, compa-
tientib. omnibus, qui aderant tã ingenuis quàm
famulis. Tũ igitur post actas Cæsari gratias vnà
discesserũt, & [d] cũ eis Antipater simulans se gra-
tulari reuersis in gratiã. Sequentib. [e] deinde die-

a *Iuuenum miseratio omniũ animos cõcitat.*

b *Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronũciat, quòd se à suspicio ne immunes non seruauerint, ac parẽ tem vt filijs recõcilietur, hortatur.*

c *Herodes filijs reconciliatur.*

d *Antipater se reuersis in gratiam gratulari fimulat.*

e *Herodes 100. talẽtis Cæsarem donat.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & congiarium dividentem populo. Cæsar [a] vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquū dimidium procurationi eius commisit: aliisq; hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cū ille iam pararet facere, negauit se cōmissurum, quin ille quamdiu viueret tàm regnū haberet in potestate quā filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed [b] opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere: Cæterùm Herodes & filij nauigantes cū appulisset Eleusam oppidum Ciliciæ, quòd Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocū. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quòd Alexāder eius gener egregiè refelliſſet obiecta crimina: datisq; vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templū cōcione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarratáq; humanitate Cæsaris, & *aliis* rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicósq; & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuntians filios post se regnaturos, primum Antipatrū, deinde ex Mariamme natos Alexādrum & Aristobulū. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiā magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio cōtinentur & liberi

a *Cæsar Herodis dimidium redituū è Cypriu metallis donat.*

b *Rebelles domantur.*

milites

milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absq; vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionẽ, quibusdam rectè visus dixisse, quibusdã secius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omninò spectare ad aliquã mutationem videbantur.

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

CAP. IX.

PEr[a] idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquã ædificari cœpta est, regni verò anno octauo supra vigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti enim sunt ad certamen artifices Musici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ quàm apud gentes cæteras. Consecratum[b] est autem hoc quoque certamẽ Cæsari, instaurandum per singula quinquennia. Hunc omnẽ apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Iulia, & mittente permulta precioſa ex Italia, vt omnibus computatis sumptibus ad D. talẽta accederet. Cõgregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominũ frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu verò conuiuiis & oblectatione magnificentiæ, cũ insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt posteriora quæq; maiorẽ admirationẽ sui fa-

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 10.

a *Cæsarea perfecta.*

b *Quinquennale certamen.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

rent: fertúrque [a] ipsum sæpè Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post [b] hanc celebritatẽ & festos dies aliud oppidũ exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidũ, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde cástellum matrem suã nomine referens supra Hierichuntẽ [c] condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, cõmunito egregiè & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum [d] Phasaelũ vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum, deinde eiusdem nominis oppidum circa vallẽ Hierichuntinam condidit. qua itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaq; situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tã Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit, plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti inœpta pẽdebant propter inopiam, pecuniis in absolutionẽ eorum erogatis. Inter [e] hæc præcipua sunt quòd Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argẽti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus maiorẽ partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syriæ maximã habitantibus, secante mediam eius longitudi-

[a] *Cæsar & Agrippa Herodu magnanimitatem celebrant.*

[b] *Antipatris extructa.*

[c] *Cypron cõditum.*

[d] *Phasaelus turris & oppidum.*

[e] *Pythium templum ab Herode exstructum.*

nem

nem platea, hanc ipsam vtroque latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamentum vrbis quàm ad incolarum commoda. Ludos [a] etiam Olympios nõ satis respondentes suæ celebritati propter inopiam adiuuit, attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quę ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. e diuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates, habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, si cubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare [b] quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis, nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neq; enim poterat nisi vellet reditus minuere: itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorũ non per omnia seruitutẽ toleraret, aut videretur velle dominationẽ eius excutere, in tales tam potẽter sæuiebat non aliter quã in hostes, nullo cognatorum aut amicorũ discrimine, quòd solus vellet honorari,

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Olympij ludi.*

b *Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

ab omnib. Quàm [a] autẽ honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipsis honoribus quos ille Cæsari & Agrippæ cæteríſque eius amicis exhibuit. Volebat enim exemplo esse suis, vt quẽadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetẽtissimus. Sed Iudæis per leges patrias hõ licet hoc modo potentiores colere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus satis incommodum erat quod non possent statuis & templis demereri Regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi causa videtur cur Herodes erga familiares & cõsiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

[a] *Herodes honoris cupidus.*

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. 11.

ASiatici [b] autem & Cyrenenses Iudæi multũ affligebantur ab earum regionum ciuitatibus qui cum à priscis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tũc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi exportarent pecunias, & essent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis seruetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quò testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres Cęsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quoniã Iudæorum gens semper fida & grata fuit Pop. Roman. non nunc tantum, sed

[b] *Iudæi Asiatici & Cyrenenses afflicti, legatis ad Cæsarem missis, immunitatem consequuntur.*

sed superiori etiã tempore, præcipuè patri meo Imp. Cæsari sub Hyrcano Põtifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei max. & fanis eorũ ius asyli manere: liceréque votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parasceue. Quòd si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinũ, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptũ est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibére liceat. Hæc * Cæsar Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum, Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam penes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacrã Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla cõfugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstãda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorũ magistratibus & senatui Salut. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iã Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magi-

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

* *Agrippa Ephesiorum magistratibus scribit pro Iudæis Syllano Cyrenæorum magistratibus.*

An. mundi 3957. *Ante Christum natum* 7.

stratibus, non esse vetãdos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma, conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo, & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui C.[a] Norbanus Flaccus proc̃os. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæsaris, Nec[b] aliter Iulius Antonius proc̃os. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitãtes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius ad Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiásque suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi: rogauerúntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates vti patriis moribus, imò illorum cõsensu religione concessa Deum coleremus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vti-

a *C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit.*

b *Iulius Antonius Proc̃os.*

tur

tur perpetuò, ſed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iuſtitia verò omnibus hominibus ex æquo competit, res vtiliſſima tam Græcis quàm barbaris, cuius maxima in noſtris legibus habetur ratio, nóſque omnibus, modò eis inuiolatas ſeruemus, caros ac amicos poteſt reddere. quãobrem rogatos omnes volumus, vt non tàm nos ob diuerſum vitæ genus horreant, quam complectantur ob virtutis ſtudia. Hæc enim communis eſt omnibus, & ſine hac non poteſt humana vita conſiſtere. Nunc ad hiſtoriæ contextum redeo.

An. mundi 3957. *Ante Chriſtum nat.* 7.

Herodes opus habens pecunia, ſepulchrum Dauidis ſubijt.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 12.

HErodes [a] multum pecuniarũ domi foriſque profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eũ regnauit, recluſo Dauidis ſepulchro tria millia talentorũ argẽti extuliſſet, ſupereſſéque multo plura quæ poſſint quantumuis magnis ſumptibus ſufficere, multo tempore animũ habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum ſepulchrum ingreditur, cum prius accuratè cauiſſet ne hoc reſciret populus, aſſumptis tãtùm amicorum fidiſſimis. Depoſitas tamen pecunias nõ inuenit ſicut Hyrcanus, ſed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde ſuſtulit. His inditatus ad diligentius ſcrutandum, interius proceſſit, vſque ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis: vbi [b] duos ſatellites amiſit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progreſſos temerè, quo caſu territus exiuit, & tactus religione ad expiandũ ſe in aditu ſepulchri monumentũ è candido marmore condidit ſumptuoſiſſimis impendiis eius [c] operis & Nicolaus iſtius temporis ſcriptor meminit, ſed hiſtoriã item de deſcenſu Regis, præter decorũ id

a *Auri ſacra fames.*

b *Herodes duos ſatellites in Dauidis monumẽto amittit.*

c *Notatur Nicolaus hiſtoriographus.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

factum existimans, idque more suo fecit. Viri enim Regis hæc auribus dedit, captãs gratiam, & ea tantum attingens, quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius apertè iniusta facinora, aut alia specie affecta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiam crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri patratarum insimulans, & hoc toto opere facit perpetuò quæ rectè ac iustè Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quàm ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos verò qui & [a] generis propinquitate Asamonæos Reges cõtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoq; venia. Cæterùm Herodis domus post violatum sepulchrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricib. in eam partem incumbentib. quæ iã antè malè habebat: siue, forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt merito videri possit impietatis præmiũ. Dissidiũ [b] enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cõcertantia calumniis. Sed [c] inter omnes eminebat Antipatri cõtra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuolues illos falsis criminationibus, ipse patrociniũ eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolẽtia facilius iuuenes clàm posset opprimere: atque talib. versutiis circumuenebat patrẽ, vt putaret hũc solùm incolumitatis suæ curã gerere, quapropter etiã Prolemæu procuratorem suum Rex Antipatro commen-

dauit

a *Iosephus exponit sibi Asamonæorum genere.*

b *Diss. dium in domo Herodis.*

c *Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.*

dauit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeò vt nihil nõ horũ arbitratu gereret, & infensum eum redderẽt his quos exosos Regi esse ipsorum intererat. Mariammes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatẽ indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tantum non in ordinẽ redigi. Quin [a] & vxores ipsorum eisdẽ laborabant passionib. quarũ altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomen, tum propter mariti amorem, tum quòd insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contẽtione accedente, ne Pheroras quidem Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatã causam suspicionis & odij, inciderat in amorẽ ancillæ propriæ cã insanũ, vt [b] oblatã sibi à Regẽ in coniugium filiam fastidiret, cõtentus ancillæ complexib. Id ægerrimè tulit Herodes, videns germanũ affectũ à se tot beneficiis, & penè regni sociũ, non respondere pietate mutua, & infortunatũ se fratrẽ existimans: & cùm non valeret Pherotam ad æquiorẽ mentẽ reducere, puellam collocauit cũ Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius cõditionẽ ei detulit. quæ Cypros nomine dicta est. Tũ Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultũ sit priuare se Regis amicitia, & in eius vicem odiũ ac trãquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligẽs hoc sibi vtile, quòd iã antè calũniis appetitus veniã à Rege cõsecutus fuerat, mulierẽ iã filij matrẽ ex se factã ablegat: & Regi pollicetur ducturũ se filiam eius alteram: conduxítque diem 30. ad celebrandas

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

[a] *Rixa mulierum.*

[b] *Pheroræ Herodũ filias in coniugium oblatas fastidit.*

nuptias, iureiurando interpoſito nihil ſibi poſthac cum ablegata fore commercij. elapſo autem præfinito tempore in tantum amori ſuccubuit, vt non ſtaret pollicitis, & rurſum reuolueretur ad priſtinam mulieris conſuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, ſed ſæpè iaciebat voces quaſdam, ſigna alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occaſionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarũ accideret, commiſſis inter ſe neceſſitudinib. quas natura volebat eſſe cariſſimas. Nam & Salome infenſa Mariammes filiis ne filiam quidem nuptam Ariſtobulo adoleſcentum alteri ſinebat frui caritate mutua, pelliciens [a] ad effutienda & prodenda ſecreta coniugum colloquia: & ſi quid, vt aſſolet, offenſiuncularum incideret, exacerbans multis ſuſpicionibus, quo factum eſt vt ſecreta eorũ expiſcaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exosũ redderet. illa verò in matris gratiã ſæpè narrabat, quòd illi, quoties ſoli eſſent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odioſè de patre loquerentur: minarentúrque ſi Principatus ipſis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios ſcribas ſe facturos in oppidulis. ad hoc enim cõducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, ſi quando viderent matris ornamẽta vſurpare, pro præſentibus deliciis veſtituros ſe ciliciis, incluſas vbi ne ſolem quidem liceat aſpicere. Hæc mox Salome regi renunciabat: quæ ille tametſi permoleſtè ferret, emendare tamen malebat quã punire, maximè aurẽ exaſperabatur ſuſpicionibus, & indies ſeipſo peior, omnib. omnium rumoribus credebat, attamen tunc obiurgatione filios caſtigaſſe contẽtus & illorũ re

An. mundi 3957. Ante Chriſt. 7.

a Salome filiam ad effutienda & prodenda ſecreta coniugũ colloquia pellicit.

sponsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pheroras [a] enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ, aitque se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec posse hunc affectũ excutere, hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter excanduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij: quod quidẽ ferè quotidianum erat, in peiorẽ partẽ interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eã indignationem concoquere, sed adito patre cum lachrymis ei sermonem Pheroræ aperit, quamobrẽ ille magis adhuc turbatus est, nõ ferens insimulari se falsò tã turpis criminis multa quærens de suorũ malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiã. Móxq; accersitum Pherorã, adortus iurgio, pessime, inquit, omniũ mortalium, eóne ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nónne deprehendo tuum propositum, quod nõ conuicio tenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrẽ inspectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animum, an in dextram eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & fratrẽ oderis, in me tantum calumniando simulans beneuolentiã, & ea dicẽs quæ salua pietate ne cogitari quidẽ poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrẽ benè meritũ animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego verò dabo operam vt sim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni sint beneficiis eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras

Ann. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Pheroras Herodẽ, dũ illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.*

An. mundi 3957. *Ante Chri. nat. 7.*

cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nã fortè aderat) compositò ad verborum fidem vultu exclamat, nõ [a] esse hæc sua, & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula, nunc verò etiam maioribus se appeti insidiis, solam enim autorem fuisse fratri, vt abiecta qua se oblectabat muliercula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij, hæc illa loquente, simúlque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio, Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadẽ persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudatáque filij temperantia, & quòd hos sermones ad se detulisset, admodum serò ad curã corporis se contulit. Post hanc contentionem malè audiebat Salome, quòd videretur autor huius calumniæ & vxores Regiæ malè ei volebant, quòd [b] scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc beneuolã. Semper igitur aliquid contra eum Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodã fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia verò eius administrabat Syllæus vir callidus, ętate florẽs & corporis specie. hic cùm propter quædã negocia ad Herodẽ venisset, cõtemplatus vnà cœnantẽ Salomen animum ad eam adhibuit, compertóq. esse viduã, venit cum ea in colloquium illa [c] quæ deterius

a *Salome se purgat.*

b *Effectus ea lumuiarum.*

c *Syllæus Arabs Salomẽ in vxorem petens repulsam patitur.*

quàm

quàm antè tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur cõuiuia, existebant multa non mediocria signa quòd consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebãt. Herodes autem hoc contentus scisscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quò tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensibus, hanc ipsã ob causam reuersus, & collocutus de hac re cũ Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hãc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cũ ille ad sororẽ retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facilè assensum præbuit, postulantibus deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorũ religionẽ, & tum demũ vxorẽ duceret, alioqui nõ esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à populatibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pherórae Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eã consuetissse cum Arabe. Et [a] puellam, quam fratri desponsatã ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Costabaro mutauit sententiã persuasus à Pherora, negante [b] adolescentem amaturũ talem socerũ propter patris sui cædem. & equius cẽsente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiũ, quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella

Anno mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Herodes filiam Pherorae filio dat coniugẽ.*

b *Odium filij in patrẽ prodetur.*

An. mundi 3957. *Ante Chri. Iesu nat.* 7.

data est nuptum adolescentulo, addita C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsq; ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seriis regni negocijs vti est solitus. hos quidam ad Regē detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse consoios. admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatúmq; eos vt Herodem desereret iam inutilem. facientémq; fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro *vel invito patre regno debito*, expectaréntque breui dignitatem primariam: iam enim non tãtum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationẽ omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios. paratos quiduis *vel* agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod filij verba contumelioſa viderentur, & minacia: vtroq; igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius contra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clancularios exploratores rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitatẽ suam collocans: quarum adeo nullus erat finis.

vt quo

vt quò quisque ei cõiunctior esset, eò magis timeretur, vt tanto ad noeendum potentior. Cæteros [a] cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore sat erat. móxque ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt tutissimos rati, qui alios præuenirent calumniis, certissimúmque hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorũ in se coniiciebant inuidiam, videbantúrq. merito retaliãdi, & sic accipiẽdi, vt ipsi tractassent alios. Iámq. etiam priuatas simultates hoc modo exercebãt, móxq. deprehensi eadem patiebantur, occasione cõtra ínimicos vtentes pro laqueo, quo paulò pòst ipsi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitẽtiam, eo quòd multos cõiectos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari multasse supplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationũ ac formidinum. Multis etiã intimis amicis denunciauit, ne vel in conspectum suum venirẽt, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho [b] enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimũ Regem tam legationib. quã consiliis iuuerãt, filiósq. eius instituerãt, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renũciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexãder vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contemptus est dum ablegatis ademisse autoritatem, vt pœ-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Herodes quibuscunque calumniæ fidem adhibens multos iniuste interfecit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.*

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

sita probrorum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum[a] porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunq; reniti possent tollerentur de medio. Tunc[b] igitur pulso Andromacho & reliquis amicis libertorib. primũ Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij, illi verò immoriebãtur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus quod præter opinionem nullum deprehendi posset nẽ cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebatúrq. vt secreta perquirerẽtur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterisque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia, patrem enim præ inuidia his ostendi omnibus, quapropter quando simul inambulent cõtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatoriis iaculationibus illo præsente destinata non ferire, quòd norit genitoris ingenium nõ ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnum postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis de patre

a *Antipater omnium malorum fax.*

b *Propter Alexandrũ multi tormentis examinantur.*

patre, non rectè factum, quòd Antipatro addixisset agros, ex quibus ad eum redirent CC. talenta annua. Tum verò Herodes probabili vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexandro cõprehenso iubet iniici vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidẽ auditis satis crederet. neq. enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles contẽtiones videbantur, nec verisimile posit manifestum patricidium voluisse eos Romam petere. quamobrẽ volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, solicitéq. cauens, ne videretur filium temerè dãnasse ad vincula, & [a] quæstioni subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confessos interfecit. Cúmque tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis perstreperet, iuuenis [b] quidã in tali necessitate constitutus dixit Alexandrũ Romã ad amicos, literas misisse, rogantẽ, vt curarẽt se accersiri à Cæsare indicaturum de quibusdam contra illũ conspirationib. quãdo pater societati Romanorũ prætulerit Mithridatis Parthorũ Regis amicitiam. addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, consolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temerè quidquam faceret, venenum tamen summa cura quæsitum nusquã inuentũ est. Cæterùm Alexãder oppressus malis adeò nõ cessit, neque inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credendũ calumniis: siue, vt, si forte crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatib. Quatuor [c] enim libellos à se conscriptos ei misit negãs opus esse tormentis plurib. structas enim insidias, participésq. eorum esse Pheroram & amicorũ fide-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subiiciuntur.*

b *Alexandrum quidã quòd Romã contrà parẽtem ad amicos, literas miserit, recusat.*

c *Alexander indicatis etiam sociis facinoris perpetrandi fatetur insidias patri structas.*

Ann. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

liſſimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito ſe eſſe congreſſam, omnéſque eò tendere, vt, illo ſublato, optatam aſſequerentur licentiam, eiuſdem conſpirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis Regi fidiſſimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in ſe inuicem efferabantur homines pridé amiciſſimi, non detenſione, non coargutione expectata tantiſper dum veritas pateret, indicium præueniente ſupplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exſpectantes moras ipſas quàm repræſentationem malorum ægrius ferebant: ingénſque [a] mœror ac torpor fœdabat priſtinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipſum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini ſe auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: ſæpéque illi obuerſabatur irruens gladio ſtricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abeſſet ab inſania.

[a] *Herodes in aula cadunmiis & cadibus referta vita ſua tædet.*

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 13.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus [b] Cappadocũ Rex de filia & iuuene genero ſolicitus, tum amici quoq; vicem miſerãs inuoluti tã perplexis & turbatis negociis, officij ſui putauit profectionem ad eũ ſuſcipere. Quẽ vbi ſicut audierat affectum inuenit, importunã rem putauit ſi obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerſo contendẽs & excuſare ſe ſtudẽs exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus eſt qua res affectas componeret, indignatione verſa in iuuenem, aſſerens Regem nihil

[b] *Archelaus Cappadocũ Rex, Herodis indignationem in generum ſimulat, eúmque ad paternos affectus reducit.*

nihil præter æquitatẽ, ſed omnia rectè feciſſe: ſe quoq. diremturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parſurum, ſi ſceleris cõſcia non feciſſet iudiciũ. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro ſe læſo tã grauiter excandeſcere, aſperitate remiſſa, & factum ſuũ iuſta æſtimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus redit. Iámque vtroque flexo ad miſericordiã, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram commouebatur Rex: poſtquàm verò Archelaum quoque accuſationem agredi vidit, lacrymis affectũ prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit [a] crimina transferre in amicos, qui depraua-rent hominem iuuenem & rudem omnis maliciæ, præcipuè fratrẽ Regis vrgẽs ſuſpicionibus. Nam [b] cùm & Pheroras in Herodis indignationem incurriſſet, intelligens recõciliatorem neminem Archelao magis idoneum, atratus illum adiit. alia quoq. deſperãtis de ſalute ſigna præferens, qui non deſpexit preces ſupplicis, negãs tamen ſibi facilè tam citò flectere offenſum Regis animum. Satius eſſe, vt ipſe à fratre veniã peteret, prius confeſſus ſe fuiſſe cauſam horum omnium. eam confeſſionem profore multum ad leniendã iracundiã, ac tum demum ſe quoque opportunius deprecatorem acceſſurũ, paruit ille cõſilio, quod vtrique ceſſit feliciter. nã & iuuenis præter opinionem exemptus eſt criminationibus, & Pheroram Archelaus repoſuit in fratris gratiam: ipſe quoque inita maxima gratia apud Regem in tã difficili ipſius tẽpore, lætus in Cappadociam profectus eſt. nam & cũ muneribus dimiſſus eſt precioſiſſimis, & facile primũ inter amicos locũ obtinuit. Cõuenit

An. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a *Archelaũ Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pherorã transfert.*

b *Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationis fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.*

An. mundi 3958. Ante Chri. nat. 6.

etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret: quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripserat: fecerúntque simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

a *Herodes cum Archelao Antiochiam vsq. iter facit.*

Trachonitarum defectio.

CAP. XIII.

ILle verò dũ Romam profectus interim à regno abest, bellũ b Arabicũ ex hac causa exortum est. Incolæ c Trachonis, quam regionẽ Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, veriti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus, tamen à principio coercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis. non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrũ Cæsari, Trachonitæ d sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc e tamen absente Rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterũ XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratũ Salomes coniugium. à quo cũ munitum quendã locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántque prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatẽ & securitatem maleficiis. Herodes autẽ reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cúmque non posset eos in potestatem suã redigere, quòd essent sub tutela Arabum, nec tamẽ iniuriã acceptã concoquere-

b *Arabici belli causa,*

c *Trachonitis Herodi donatus à Cæsare.*

d *Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.*

e *Latrones capti & punisti.*

Aliàs ca. 14

quere-

queret, perlustrata Thrachone interfecit illorũ domesticos. quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tũ Rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones [a] deposcẽs ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuum creditũ repetebat exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cõmodauerat. Syllæus verò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de [b] qua disceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præsides. Tãdem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de causa profugus: verùm Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

An. mundi 3958. Ante Christum nat. 6.

Aliàs ca. 15

a *Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit.*

b *Saturninum & Volumnium Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.*

c *Herodes Saturnino & Volũnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit & Rapiam castellum diruit.*

Expeditio Herodis in Arabiam.

CAP. XIIII.

CÆterùm postquam aduenit pręstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes [c] verò exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contu-

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

maces armis persequi. collectóque exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cúmq; peruenisset ad castellum, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsámq; munitionem nomine Rǽptam diruit. nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurrisset dux Arabum [a] Nacebus, commissum est prelium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum verò xxv. cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugam cõpulsi sunt. Hoc [b] modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas conceſſo ab eis iure vsus sit, nihilq; egerit præterea: idq; ipsorum inquisitione postea verum cõpertum est.

a *Nacebum cum viginti quinque Arabũ cæsum.*

b *Herodes Idumæorum 3. millia in Trachonem deduxit.*

Syllæum Herodem accusat apud Cæsarem.

CAP. XV.

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 16.

SEd aliter Romam properatis nunciis Syllæo relatum est, suo more exaggerãtibus omnia. is [c] iã antè insinuatus in notitiam Cęsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cõfestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totúmque regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. ad hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptíque magnas opes apud Rǽptam repositas. atq; hæc facta per contemptum Obodæ qui nec copias paratas habuerit, nec ducem, se absente, idoneum. Hæc dicente Syllæo, addentéq; quòd nec ipse hanc profectionem susceperus erat, ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium,

c *Syllæum Herodem apud Cæsarem accusat.*

nium, neq;, se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacem violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorum quibusdam recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitũ extra Regni sui fines eduxerit: Id cùm illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabas. His a literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neque acceptam mutuo pecuniam persoluere, neque pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd Rex offendisset Cæsarẽ. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm vindictæ studentes mitis modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso b Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam Regis sui causam missos primum ne admisit quidẽ: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cęsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto c enim Obodæ in Arabum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multã pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cęsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretę quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum

An. mundi 3958. Ante Christum nat. 6.

a *Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarẽ iratum, illi insultant.*

b *Cæsar ab Herode offenso.*

c *Obodæ defuncto Æneas in Arabum regnũ succedit.*

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar [a] autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatúsque eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum in dies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare, in [b] eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

a *Cæsar Arabum legatos non audit.*

b *Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.*

Eurycli calumnia contra Herodis filios.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 17.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est: quamuis enim etiam antè nunquam prorsus vacarit suspicione, malo pernicioso Regibus, tunc tamen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles [c] quidam Lacedæmonius, vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis perditus, sed vtrunq; vitium egregiè dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo cõuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrũ, Alexandro [d] quoque propter crebros congressus familiaris. aiebat

c *Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.*

d *Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.*

bat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere, cúmque videretur omnibus éx æquo deditus, obseruabat quęcunq; vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò se blandis colloquiis insinuauit vnicuiq;, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas cõcredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quòd pater esset à se alienatior, casúmque matris narrabat: & quod Antipater prærepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hęc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hęc [a] ille, dolorem suum in sinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinẽ, & consultum ei velle, vt caueret ab Alexandri insidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis prędicere cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentię pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem autem prębuit, & eò deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet, id quod sine mora declarauit. Eurycli [b] enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prędicans, operam etiam suam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a *Eurycles Alexandri dicta, & facta obseruãs Antipatro & Herodi exponit.*

b *Eurycles aſſutia ab Archelao pecuniam extorquet.*

An. mundi 3960. *Ante Christum nat.* 4.

hominis malicia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò [a] Iudæorum Rex non iam vt antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scisciтans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia. videbamúrq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, [b] Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è Regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facilè enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simúlque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. [c] Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitúsque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit

[a] *Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.*

[b] *Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerēt, fatentur.*

[c] *Alexander ad Præfectū arcis Alexandrij, vt se receperet, scribit.*

dixit omnia: protulitque referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam. Quàm primùm Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodũ estis polliciti, nos in castellũ recipiatis. His literis visis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filiis insidias. Alexander autem dicebat [a] Diophantum scribam imitatum suum characterem, essẽque Antipatri malicia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòst in similibus deprehensus dedit supplicium. eos verò qui torti sunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cúmque vulgus concitum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & [b] iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter [c] Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrum ad miserationem præsentis calamitatis, eiúsque autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatę, quòd spe nuptiarum Syllæum de omnibus quę hîc fiunt per literas significes, quæ verba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum quenque quid contra patrem moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti viuere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è

An. mundi 3960. *Ante Christum nat.* 4.

a *Diophantus scriba aliorũ characteres imitatur.*

b *Alexãder & Aristobulus in carcerem cõiecti.*

c *Aristobulus amitam suam ac socrum monet.*

An. mundi 3960. Ante Christum natum 4.

dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, aceiuit ad se Alexandrum è vinculis: & [a] rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His [b] dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur [c] nũ ignorasset paratas Herodi insidias, quò vt ventum est, continuò mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemeo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, catior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscíam. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter naulgandum appellerent ad Eleusam oppidum Cilicię, & Archelao

a *Alexander Herodi quòd ad Archelaum discedere decreuit, fatetur.*

b *Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.*

c *Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.*

chelao ſcripta de his redderent: & poſt expoſtulationem quòd filiis conatuum fuiſſet particeps, Romam inde nauigare pergerent, & ſi inuenerint à Nicolao placatum Cæſarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad cõuincendos iuuenes ſcripta mittebantur. Igitur [a] Archelaus pro ſe attulit, voluiſſe quidem excipere iuuenes, quòd & ipſis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob ſuſpiciones & diſſidia durius in eos ſtatuerit: non tamen miſſurum fuiſſe ad Cęſarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam [b] autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæſarem, eíque literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ ſe habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accuſandum ſuſcepit. animaduertit enim diſſidere inter ſe Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleróſque cognatos Obodæ manifeſtè coarguerunt ex ipſius literis interceptis per aduerſarios.

An. mundi 3960. Ante Chriſtum nat. 4.

a *Archelaus Herodi ſeſe excuſat.*

b *Herodes Cæſari reconciliatur.*

Qua fortuita occaſione Nicolaus vti nõ neglexit, ſtudens Herodem reducere in gratiam Cæſaris. Sciębat enim ſi defenſionẽ Regis ordiretur, difficilem ſe habiturum iudicem: quòd ſi accuſaret Syllæum, non defore occaſionem pro ſuo Rege ſatisfaciendi, cõteſtata igitur lite, & præſtituta ad agendũ die, Nicolaus [c] aſſiſtentibus ſibi Aretæ legatis acriter accuſauit Syllæum interfectorem aſſeuerans domini ac Regis ſui multorúmq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronáſq; arguens corrupiſſe tam Romæ quàm in Arabia. addidit his grauiſſimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæſarem, quem nihil veri de geſtis ab Herode docuerit. ad hunc

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 18.

c *Nicolaus Syllaum accuſat, & Herodem excuſat.*

An. mundi 3961. *Ante Chri. nat.* 3.

accusationis locum postquam ventū est, Cæsar interlocutus iussit eum, omissis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitū in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionē deprædatus sit. Ad [a] hæc Nicolaus, de his se vel maximè ait docere posse, nihil horū aut certè minimā partē ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neq; vllā mereri indignationē. His præter opinionē auditis cū Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuò sumptis, déq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed exsecutionem iuris & repetitionem debiti. Idque non properè actum quanquā permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæ per Cæsaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum se & pecuniā & Herodis perfugas, & cum horū nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demum illum profectū in Arabiam, hoc est, inquit, illud bellū quod aduersarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamē qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tū alios deos, tum in primis nomē Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones [b] Trachonitæ xl. primùm, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominū iniuriam, agrósq; eis dedit, & prædarū fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurādo tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad præscrip-

[a] *Expositio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.*

[b] *Trachonitæ latrones.*

præscriptum terminum. nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immò ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad prouocandã itã tuã cõmentus est. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atq; alter è nostris cecidisset tum demum, Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo xxv. nõ amplius occidit, quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingẽtos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæum versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hęsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngrapharum conditiones & rescripta præsidũ, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad [a] vltimum eò res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendaciis impulsum se [b] discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfeciisset creditoribus, daret supplicium. Cæterùm Aretæ ignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac potestatem vsurparet, ptiusquã à se acciperet: volebátq; [c] Arabiã quoq; Herodi tradere: sed hoc cõsilium mutauerunt redditæ ipsius literę. Olympus enim & Volumnius cognito placatũ esse Cęsarem, mox ita vt mandatũ erat obtulerũt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis visum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatũ circa filios: admissísq; [c] legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorũ temerariè Principatũ sumpsisset, nõ expectata sua sentẽtia, admissa munera & regnũ ei autoritate sua cõfirmauit.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Syllæum ca-pitis damnatum.*

b *Herodi Augustus Arabiam quoq. vult tradere, quod cõsilium ipsius literæ reddita mutarunt.*

c *Aretas ad Arabum Regem legatum.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 19.

Anno mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Post hęc Herodi iam reconciliatus scribit dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereq; [a] eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduertere, se enim liberam ei potestatem permittere: quod si tantum fugã meditati sint, ipsum quoque salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto cõsistorio apud Berytum Romanorũ domicilium, & adhibitis præsidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de cõmuni sententia quid statuendum sit dispicias. atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

a *Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permittit.*

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. XVII.

QVa accepta Herodes supra modum gaúisus est, tum quòd rediisset in gratiã, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo [b] conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominẽ oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cùm præsides, tùm cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum deposuit. nõ longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu EL. virorum vsus [c] est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora.

b *Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat.*

c *Herodes filios accusat.*

decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, nõ satis se explicabat, multáq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè pater cõtra filios, literáſq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & cõuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: rémq; exaggerabat deierans mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cęsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atq; in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoq; calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, nõ oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in cõsilio videntes rem eò deueniſſe vt nulla sit spes recõciliationis & gratię potestatem eius confirmauerunt. Et primus [a] Saturninus vir consularis multísq; defunctus honoribus: protulit sententiam moderatam circũstantiis: damnare se quidem Herodis filios, nõ tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant. eandem sententiam tulerunt. Contrà [b] Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

Deut. 18. 21.

[a] *Saturninus eiúsque filij moderatam sententiam proferunt.*

[b] *Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxq; [a] inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri cõsilia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid coramittatur immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum Rex diu multúmque tacitus secum cogitauit, & illum secum natigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cúmque dolerent eorum vicem, tamẽ nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorẽ dissimulabãt. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tino, filiũ habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid *alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur*, & sæpè exclamare cogebatur in turba, petiisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis maliciã: eóque tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libentérque hæc audiebant singuli, & cum sibi caueren silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tãti mali expectatio potuisset

a *Nicolaum Herodes quid Roma amici sentirent de eius filijs interrogat.*

potuisset à quouis cõmiserationis voces exprimere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Nõ [a] possum, inquit, ô Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed ibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negociis? quænã hæc est tãta amicorũ ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantũ scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur nõ dispicies? occidésne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitũ vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cõpatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat Rex, admonitus tã suę calamitatis, quàm domesticorum perfidiæ. Sed illo immodestè ac militariter instante, & per implicitatẽ non habente rationẽ temporis, turbatior iã & opprobrationẽ hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinã essent illi ægrè ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius [b] facti occasione Trypho quidam tõsor Regis accedens eũ ait se nõ semel à Tirone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: móxque tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui videns pa-

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Tiro Herodem allequitur, & dum immodestè instat cum ducibus & militibus in carcerem conijcitur.*

b *Tiro à Regis tonsore & proprio filio se Regi insidias struxisse, accu-*

satus.

Au. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

trẽ sæuissimè tractatum obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse vllã spem salutis ex crudelitate Regis coniiciens, ait se indicaturum veritatẽ, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptáq; in hoc fide, dicebat cõueniisse inter eos vt Tiro sua manu Regẽ interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiã. His dictis patrẽ exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorẽ hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autẽ eiecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorũ supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & [a] productis in cõcionẽ trecentis ductoribus militũ vnà cum Tirone ac filio, tẽsoréq; indice, omnes accusauit apud populum, in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander [b] autem & Aristobulus ducti Sebastẽ, ibi iussu patris sunt strãgulati: & corpora eorum in Alexandrium recõdita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud [c] meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda. qui patrẽ longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint, immedicabile an in ipsius duritiem & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò consequantur:

Aliàs cap. 20.

a *Tiro cũ trecentis ductoribus militũ apud populum accusatus, interficitur.*

b *Alexãder & Aristobulus Sebastẽ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.*

c *Causa harum calamitatum.*

quantur: eámque [a] vim fatum vocamus, quòd nihil fit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat. quæ quidem cõtemplatio iã olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Cæterùm [b] ex duab. reliquis causis quòd ad filios attinet accusare quis posset eorũ iuuenilem arrogantiam & fastum regium, quòd nimium tribuerint, patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè susp icaces, & linguæ temperare nescij ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris [c] autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarũ conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, eum securum faceret Romana potentia. sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias extimescere debuerat. nunc tam citò eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cùm esset ea ætate in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat. attonitum nouo aliquo casu irritatũ esse ad atrocius facinus, post longas verò cunctationes, & deliberationes

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Fatum & prouidentia diuina.*

b *Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint.*

c *Herodis error pudendus & inexcusabilis.*

An. mundi 3961. *Ante Chri.* nat. 3.

postremò tale quippiam aggredi & perpetrare sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbãtur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperãtem sibi cædibus, qua de re dicturi sumus in sequentibus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malitia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. *Pherora obitus.*
VI. *Pherora vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punisit.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIIII. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.*

De

De Antipatri Herodis filij malitia.

An. mundi 3951. Ante Chri. nat. 3.

CAPVT I.

ANTIPATER[a] autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorũ metu qui possent in principatus societatẽ venire, in aliam maiorem difficultatẽ parãdi sibi regni incidit, videlicet, odium quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiã haberet solicitum, alienati militũ animi à quibus pẽdebat Regũ securitas, si quando gens ipsa videretur nouarũ rerũ cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis cõciliauit: & [b] tamen haud aliter quã Rex cũ patre administrabat res Iudæorũ, credẽte se Herode eius fidei, & id factũ quo suppliciũ merebatur, interpretante argumentũ beneuolentiæ, quasi saluti Regis cõsulens illos prodidisset, non morẽ gerens odio, quo tam illos quàm patrẽ prosequebatur: quandoquidem [c] & illos propter patrem oderat totus infessus furiis: dabátq; operã, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tũ longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quòd si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis technis patrẽ haberet infensissimũ. Ideò [d] nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficiis volens obstruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem

Hedio & Ruffinus cap. 1.

a *Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.*

b *Antipater cũ patre res Iudæorum administrat.*

c *Antipater parentis vltimum diem optat.*

d *Antipater in demerendis paternis amicis, multis sumptib. parcit.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

amplius corrumpi posse donorum magnitudine, paritérque Regis sororem. nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciẽ hominum animos, & dissimulãdi odij summus artifex. Non [a] tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat nuptã eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas vxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit. quò minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen [b] autẽ adamato Syllæo cupientem nubere. Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurationi consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per [c] idem tempus remissa est ad patrẽ Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur cõtrouersiæ. Ipse [d] autem filiorum liberos educabat magna diligẽtia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquãdo præsentibus amicis cõmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid tũmile contingeret eorum liberis, sed potius virtutibus cum ætate aucti, gratiam sibi nutricationis reponerent. desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filiis Pheroræ filiam: Aristobuli verò filiam Antipatri: & eiusdem

a *Antipater amitam fallere non potest.*

b *Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit.*

c *Glaphyra quõdam vxor Alexãdri Archelao Cappadocum Regi remissa.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Herodes filiorum liberos educat.*

dem filiam itidem Antipatri filio, alteram autem filiam Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed [a] ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege adiurante nepotulos & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi. miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam, quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexítq; [b] Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret: & filio suo Pheroræ filiam. itaque præter eius sententiã mutata sunt pacta connubialia. Rex [c] autẽ eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Põtificis filia, ex qua puer natus est patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & cõsobrina, sed steriles, præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã postea duxit Regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendã amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autẽ Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias Alexandri ex eadem matre sorores.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Archelaus fratrum liberos odit.*

b *Antipater precibus Herodẽ vt pacta connubialia mutentur, flectit.*

c *Herodis nouem vxores.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico. CAP. II.

a *Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eique Zamarim Iudæum Babylonicum præfecit.*

VOlens [a] deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicũ Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cúmque intellexisset fortè fortuna virum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus sagittariis & cẽtum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valattam castellum ad habitãdum acceperat, accersiuit eum vnà cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tàm agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptóque agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram, erátque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simúlque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergò petentibus, quò tutiores essent à latrociniis: multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valdè populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & nõ diu ab eis exegit: porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tempore dicemus

dicemus prolixius. Zamaris[a] autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniæ Reges stipare est solitus. is in extrema senecture decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regíq;. Agrippæ ob hæc gratum: & amicissimũ: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Iacimum & Philippum Zamaris filij.*

Antipatri contra Herodem insidiæ.

CAP. III.

CÆterùm in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius tamen ac beneuolentia: qua tamẽ potestate ille audacius abutebatur, callidè tegés suam maliciã: & in omnibus facilè fidẽ à parẽte impetrans: erátq; omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiã. Sed[b] præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circũuentus à mulierib. Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quãuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus, attamẽ ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigantibus, & mutuò se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrẽ: nã hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cũ Antipatro propter leues quasdam res non satis cõueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm

Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Pheroræ à mulieribus deceptus.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

perniciē conſpirare, & parata eius rei indicium facere, qui vt cognouerunt mutuam ſuā amicitiā ſuſpectā hoc nomine Regi & inuiſam, hoc cōtrà excogitauerūt vt nō cōgrederētur in propatulo, fictiſq; conuiciis ſimularent diſſidium, maximè præſente Herode, aut alio quopiā qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primò excogitatū eſt, nec poſtea cùm cœpit fieri. omnia [a] enim perueſtigabat, móxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet *occulta eorum cōuenticula & clancularias conſultationes*, mirum ni euaſura in ipſius perniciem, ſi maturè ſibi non proſpiceret. In aliorum enim cōſpectu diſſidentes & iactantes inter ſe conuicia, celare amicitiā: deinde quādo ſoli ſint conſentire, dubio procul cōſpirantes in eos quibus occultam velint eſſe ſuā amicitiam. Hæc & illa perueſtigabat diligēter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per ſe nōnihil intelligentem, ſed cohibentem ſe adhuc, quod ſuſpectum haberet etiam ſororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum ſecta exactioré patriæ legis cognitionem ſibi vindicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant cari, addictū erat hoc mulierum ſodalitium. Hi [b] Phariſæi vocantur, genus hominum aſtutum, arrogans, & interdum Regibus quoq; infeſtum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam [c] cùm tota gens Iudæorum fidem ſuam iureiurando obligaſſet Regi & Cæſari, hi ſolum non iurauerunt: excedentes ſex millium numerum, quibus [d] hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctā impoſuit, cui reponentes gratiam, quoniā credebantur futura præſcire ex Dei colloquiis,

a *Salome Herodi mulierum aliorūmque cōſilia aperit.*

b *Phariſæi aſtuti & arrogantes.*

c *Phariſæi Regi nō iurāt, propterea mulctati.*

d *Pherora vxor pro eis mulctā perſoluit, ob quod beneficium regnum poſſidet.*

quiis, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritũ & Pheroram ac cõmunes liberos. Sed hoc quoq; Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarẽt muneribus atq; corrumperẽt, qua in culpa Pharisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos [a] autores huius consilij, cúmq; his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hæc quoscunque è domestica familia cum Pharisæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi pareus & benefactor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prosperè enim cessura nouo Regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & [b] apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quòd ipsius impulsu frater cõditionem Regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres ferat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quàm operibus. mulctam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendiis, & in summa cõsciam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus spontè talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras [c] autem quamuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat e & fraternæ pietatis iura persanctè culturum,

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

b *Herodes Pherora vxorem accusat, cúmque vt illã ableget iubet.*

c *Pheroras vxorem dimittere recusat.*

Anno mũdi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

& à coniugali charitate haudquaquã diſceſſurum: emoríqs ſe malle, quàm ſine dilecta vxore viuere. Tum [a]Herodes, licet graui ſe iniuria exiſtimaret affici, iraſci tamen fratri diſtulit, contentus Antipatro & eius matri interdixiſſe Pheroræ conſuetudine, & vetuiſſe mulierum regiarum conuenticula. illi facturos ſe iuſſa Regis polliciti, per latentes quoties dabatur comeſſationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ vxorem cum Antipatro quoque ſtupri habere conſuetudinem, conciliante matre ipſius Antipatri.

a *Herod. Antipatro Pheroræ conſuetudine, & mulierũ cõuenticulis interdicit.*

Herodes Antipatrem mittit ad Cæſarem.

CAP. IIII.

QVapropter [b] ſuſpectum habens patrem, & veritus ne vlterius ſerpendo eius odia ad ſe quoque peruenirent, ſcribit amicis Romæ degentibus rogans admoneãt Herodẽ per litteras, vt quàm primùm ſe ad Cæſarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes miſit: cũ precioſiſſimis muneribus & teſtamento, in quo ipſum Antipatrũ Regem declarabat, aut, ſi ille prior vita decederet, Herodem natum ſibi è filia ſummi pontificis, eodem tempore etiam Syllęus Arabs Romam profectus eſt, non factis imperatis Cæſaris: quem [c] Antipater eorundem criminum reum egit apud ipſum Cæſarem, quorum Nicolaus antea accedebat [d] & alter accuſator Aretas, multorũ honoratorum cædes apud Petram ſe inuito patratas obiiciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute, præſtantiſſimi. quin & Cæſaris ſeruum Fabatum ab illo interfectum fuiſſe ob talem quandam cauſam. Erat in ſatellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimũ tribuere ſolitus eſt. Hũc [e] Syllæus pecuniis corruptum

b *Antipatrũ Herodes ad Cæſarem mittit.*

c *Syllæum Antipater Romæ apud Cæſarem accuſat.*

d *Aretam Syllæum, quod Fabatum alióſque interfecerit, accuſat.*

e *Inſidiator vitæ Regiæ deprehenditur.*

ruptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit, qui è Corintho cõfessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simúlq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vtgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniẽdos transmisit.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Pheroræ obitus.

CAP. V.

PHeroram autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito * iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege vocatus ad accipienda quædã secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum b Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quòd maneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

a *Iuramentum sanctè seruatum.*

b *Pheroræ agrotans ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.*

Ann. mundi 3961. Ante Christum natum 3.

Pherora vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

PHerora [a] mortuo Taphnitæ duo è liberis eius cariſſimis Herodem adeũt, rogãtes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miſerum eius & iniuſtum interitum. Quo attentius autem ſimul ac fidem præbente illorum ſermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnaſſe ea die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabiſſa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. ſunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autẽ quæ tum inſimulabatur, dicebatur amicæ Sillæi familiariſſima. ad eam comparandi veneni cauſa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & ſoror, & cum illa reuerſæ ſunt pridie quàm ille cœnam lethiferam ſumeret. His auditis Rex ad irã concitatus torſit ancillas earũ & quaſdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, poſtrema quædam dolore victa nihil aliud protulit quàm quòd impręcata eſt Antipatri matri cruciatus ſimiles: quandoquidem ipſa cauſa eſſet præſentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquiſitionem Herodem permouit, ita [b] vt extorqueret eatum ſecreta omnia, comeſſationéſque illas & occulta conuenticula, tũ ſermones patris cũ Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidẽ reticente, centum talenta ſe accepiſſe ab eo, vt abſtineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem proſeque-

a *Pherora liberti vxorem veneficij accuſant.*

b *Herodes Antipatri & mulierũ ſecreta omnia extorquet.*

sequeretur odio, vsq; sæpenumero apud matrẽ de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenesceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio. ad hæc simul nutriti multos fratres ac fratrũ filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio: addere his solitũ accusationẽ sæuitiæ nõ temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehẽsámque in tam malicios conatibus [a] Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamẽtis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius cõtra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrẽ tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberíq. apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruãdũ acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properãs, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recolligit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Doridem Antipatri matrem Herodes eiecit è Regia.*

b *Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratũ habere exponit.*

c *Pherorae vxor venenum se habere fatetur & seipsam de tecto deiecit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

ninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatē flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit circūuenit me Antipater dū pestiferis cōsiliis & beneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidē in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminū, age ne f. atricidali animo manes maiorū contaminem, me expectante venenum illud exure, tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paulo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vnà cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pōtificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter [a] & ipsam Rex abiecit, & filiū eius è testamēto deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiā Thcophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenū, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simúlq; [b] venerūt ad Regem

a Mariamnen Herodes abiicit, filium eius è testamento deleri, socero Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filium surrogat.

b Archelaum & Philippum instinctu Antipatri accusantur.

Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miserarentúrq. fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocari fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiã per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorũ precio. Mirum autẽ est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

An. mundi 3962. Ante Christum natum 2.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

CAP. VII.

CÆterùm[a] Herodes ad Antipatri literas quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se redieturũ in patriã, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simúlque modicè de matre eius questus est, pollicẽdo remissurum se querelas post aduentum illius: modísque omnib. magnã caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahẽs regno insidias strueret & in se moliretur alí-

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Romæ domũ retrahat scribit.*

An. mundi 3962. Ante Chri. stum nat. 2.

quid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas verò quæ Pheroræ mortẽ nunciabant prius iã Tarenti acceperat tristi animo, non tã quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo nõ præstiterat. Iam [a] ad Celenderim oppidũ Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoque variabãt sententiæ, aliis euẽtum alicubi expectare, aliis fine mora domũ nauigare cõsulentibus. facile enim dissoluturũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque nõ aliunde quàm ex illius absentia aduersariis audacia viréſq; ad calumniandũ creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellítq. [b] ad portũ Sebastum, quẽ Herodes magno sumptu cõstructum sic appellauit in honorem Cæsaris. lámq. manifestũ erat incidisse [c] Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedentẽ prosecuti fuerant: tunc verò cõtrariis votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Fortè [d] per idẽ tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriã, tunc verò ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedẽtibus superuenit Antipater omnium insçius, & ita vt erat purpuratus in Regiã ingressus est. quo mox admisso, amicorũ comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentẽ eius perculit, iã sententiẽ quò deuenissẽt: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & [e] Varum cognitorẽ ac iudicẽ in crastinũ denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: mòxque obuias inuenit matrẽ & vxorem

a *Celenderis in Cilicia.*

b *Sebastum portũ Herodes in honorem Cæsaris adificat.*

c *Antipater domum reuersus à nemine excipitur.*

d *Quintilium Varum Syriæ Præfectum.*

e *Herodes Quintilio Varo indicẽ filium in ius vocat.*

& vxorem : hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequēti [a] deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitísque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiã cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta cõsilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissiméque serui matris Antipatri capti paulò antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex verò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatẽ suam in procreandis talibus liberis, quódque senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quãmque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Miratíque se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatũ fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator at-

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Antipater ab Herode accusatus.*

Ann mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

que imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cùm abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum & pulchrè eius negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attineret ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed [a] ille præueniens, causamque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirũ pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operã suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iamdudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cùm successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorũ esset particeps? neque enim probabile esse affectatũ cũ periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem cõtemptam certam infamiam, maximè cùm is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extaréque eius de hoc literas, quas peruiquum sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumnijs, quibus nihil magis

[a] Antipater parentis accusationem dilu.it.

gis sit cordi quàm regiam familiam inter se cõmittere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoq; torquendum offerebat nihil deprecans. His cùm nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodésque ipse quantũuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus [a] vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebátq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus, ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandũ fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, inquit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrũ feciſſe perniciem, vt detestãdo eorum maliciam, pietatis

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

[a] *Nicolaus Damascenus accusationẽ à Rege cœptam prosequitur.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

erga communem patentem opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipse in eum fæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dũ enim fratres fontes addicis supplicio, & partis eorum sociis, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alterã palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè detestatus esses illorũ maliciam, nunquã imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent insidiæ, quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, verum etiam miserum parentẽ pœnæ tuæ vicarium supponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo, iam Regię potestatis particeps, iam successor designatus, tũ præsenti fruẽdi voluptate ante tempus permissa, tũ in futurũ spe testamento patris cõfirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus societate patris indulgentissimi, nisi illi quoque suam partem præriperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum scelestus, sed matri quoque inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam, dissidiisque miscens omnia: & post hæc ausus es patrem vocare bestiam,

ſtiam, ipſe venatiſſimis quibuſque beſtiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctiſſimos optiméque de te meritos, muniénſque te cuſtodibus ac variis tam virorum quàm mulierum technis contra vnum ſenem, quaſi non tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendum odium. Et nũc poſt tortos tua cauſa viros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te eſt conaris legem quoque contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimúlque Vari æquitatem, omnémque, quanta eſt in rerum natura, iuſtitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormentis plus credendum eſt. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc peſſimam beſtiam, pietatem erga genitorem ſimulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt ſolus regnet deprehenſum in ſtruendis illi capitalibus inſidiis? Scis[a] patricidium non priuatum eſſe crimen, ſed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet: inió quod qui nõ punit, & ipſe in naturam parentem eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: conſultos vates de regno, & ſacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad teſtimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina neceſſitate expreſſa: atque hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant, poſt verſam eius fortunam videntes accuſationibus inimicorum

Anno mundi 3962. Ante Chriſtum nat. 2.

a *Patricidiũ publica vitæ ac naturæ iniuria.*

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen [a] non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquã nec od a iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. idque cũ iamdudũ à multis esset obseruatum, quo quisq; erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quãprimùm tutò licuit, magnis vociferationibus reũ vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cúmq; variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad Regis gratiam loquerentur, neq; periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eúmque non tam ob patris securitatem, quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendũ supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verùm etiam spontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex & frõtis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem cõtrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eũ & conuincere destitit, tum [b] Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suã innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoq; eius optare scire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At [c] ille pronus in faciẽ & supplicabundus humi iacens, Deum cõscientiæ suæ inspectorẽ obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienum se ab omni culpa, nec quicquã vnquã molitũ in patris perniciem. Is enim est mos maiorũ omnium, vt quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cũ autẽ suis sceleribus

a *Antipater à cunctis accusatur.*

b *Varus Antipatro dicẽdi pro se potestatem facit.*

c *Antipater innocentiam suam precibus ad Deũ testatam facere conatur.*

ribus inciderunt in periculum, tum demũ illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimoniũ volunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quòque Antipatro vsu euenit: qui cũ antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortalium: imminente vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinã cõfugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deũ tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quánam vi præditũ sit experimento posset colligere: quod [a] mox allatũ, & ad bibendũ datum cuidam dãnato capitis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiã profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrorũ regia. Herodes verò confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænã fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamẽ erat cuncta Regẽ facere ex illius sententia. cõiecto [b] deinde in carcerẽ, Romam [c] Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui cortã eloquerentur mãdata, docerẽtq; quàm sceleratus sit hominis malicia. Per [d] eosdẽ porrò dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse cõperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo, scis enim quòd si deprehẽderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. d Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autẽ diligenter requisiuit etiã alterã. ea tamen nusquam cõparebat, & seruus Antiphili negabat se attuliſſe vllã prẽterea, & cum diutius hęrerent,

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2

a *Venenum capitis damnato ad bibendum datum sine mora eum necat.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Antipater in carcerem conijcitur.*

c *Herodes legatos ad Cæsarem mittit.*

d *Antiphili literæ ad Antipatrũ*

An. mundi 3962. *Ante Christum ann.* 2.

vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam fissura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptáque est inde epistola hæc ferè cõtinés. Acme [a] Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi a Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quòd pœnas ab ea, tãquàm ab insidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi Herodi. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, nõ sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam & literas ad Herodem misisse & insertum his exemplar ficticiarũ Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operámq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterùm [c] Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui nõ solùm suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & moti nõ recusans, si vllum extares violatæ á se fidei argumentum

a *Acmes literæ ad Antipatrum.*

b *Acmes literæ ad Herodem.*

c *Herodes odio in filiũ flagrat.*

mentum idoneum. Rex autem accerſito filio iubet illam cum fiducia promere, ſi quid haberet quod pro ſe afferre poſſet: qui cum adhæc ne hiſcere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehenſus in maleficio, ſaltem ſocios ſceleris proderet, omnem [a] culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminẽ. ibi Herodes vehementi dolore animi ſaucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæſaris tribunal patricidij cauſam diceret. Deinde veritus ne amicorũ ope eriperetur periculo, ipſum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accuſatrices miſit ad Cæſarem, ſimul indicans adiutum eum Acmes opera, epiſtolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3962. *Ante Chriſtum nat.* 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam confert.*

Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati inſtructi mandatis ac literis Romam properant, Rex [b] morbo correptus eſtamentum condidit, ſucceſſionẽ regni relinquens natorum minimo, exaſperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæſarq; legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberiſque eius & amicis arq; libertis talenta quingẽta. Suis quoq; filiis diſtribuit pecunias & agros reditus, ſimiliter etiam nepotibus. Salomes iam ratio eſt habita, quã propter perpetuã & cõcuſſam beneuolentiã ditauit egregiè. Deſerata deinde ſalute, quòdiã ad ſeptuageſimũ annũ accederet, mirum in modũ effera- eſt, iræ impatiens & amarulentus in rebus nibus. in cauſa erat opinio cõtemptus, quòd- exiſtimaret gentem lætari ſuis infortuniis: m opinionem confirmauit quorundã apud ulũ gratioſorum ſeditio, mora ex cauſa ta- dæus Sariphæi filius & Matthias Margalothi

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus teſtamentum condit, ac regni ſucceſſionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in ſenio impatiens, & amarulentus*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contẽptis legibus multa nouare ausus sit: nã hac parte multis in rebus pietatẽ Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum pretiosum, aquilam [a] auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrate animantiũ effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi [b] enim res videatur non carere periculo, tamen etiã iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quãdoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fores eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederẽt. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissum ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor supergenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam

a *Aquila aurea super maiorem tẽpli portam.*

b *Contemptus mortis.*

An. mundi 3961. *A Christo nato* 1.

iam ad facinus perpulit. itaq; [a] claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante cõgregata in templũ multitudine. Quod vt renunciatũ cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationẽ metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgũ rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè [b] reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cúmque iis autores facinoris Iudam & Matthiam turpe putantes cedere; omnésq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multò antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros decuit. Nã & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis inuleris, conscij nos non ob maleficiũ, sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm verbis præferentes fortitudinẽ, æquè tum ad cõstanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendũ fuerant. Eos [c] Rex vinctos misit Hierichuntem: nóxque accitis Iudæorum primoribus in contionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republ. tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos ante eum Asamonæorum Regum ad honorem Dei aluisset perficere. nec extructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali templo dignissimis. ob hæc facta speraſſe se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiã

a *Aquilam auream detractam, iuuenes securibus cõcidũt.*

b *Iudas & Matthias cum 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes sese exeusant, eósque vinctos Rex Hierichuntem mittit.*

c *Herodes Iudæorum primores cõuocat, eisq. facinus hoc commemorat.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tũ honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille [a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cõsilio, eíq; successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiã alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nã Matthias ea nocte quæ præcedebat diẽ ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam nõ esset idoneus, Iosephus [b] Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationẽ ei datus est. Cęterùm [c] Herodes post mulctatũ Matthiam sacerdotio, alterũ Matthiam seditionis autorẽ eiũsq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam [d] defectus lunæ incidit. Regi [e] verò morbus factus est grauior pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui nõ tam externo tactu deprehenderetur, quàm intus popularentur viscera. aderat & vehemẽs voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: sitim ũlq; vexabatur intestinorũ exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebãt phlegmate humido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant vermiculis accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorũ cõtractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & sa-

a *Matthia sacerdotium adimitur. in cuius locum Iozaras surrogatur.*

b *Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudæ Sariphæi & Matthias Margalothi exusti.*

d *Defectus lunæ.* Hedio & Ruffinus Cap. 9.

e *Herodis morbus horrendus.*

& fatidicos opinio, Regem læſæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametſi graui affligeretur, quã vt videretur poſſe morbo perferendo ſufficere, tamen euaſurum ſe ſperabat, accerſendis medicis intentus & medicamentis cõquirendis vndiq; profectus [a] etiam vltra Iordanem fluuiũ, calidis aquis ſe fouebat apud Callitroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum conſilio immiſſus fouendus in refertum oleo ſoliũ, viſus eſt illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiariũ excitatus & ad ſe reuerſus, nullámq; amplius ſalutis ſpẽ ſupereſſe intelligens, donatiuũ [b] militibus quinquagenas drachmas iuſſit diſtribui: magna deinde liberalitate vſus in duces atq; amicos, rurſum Hierichuntẽ reuerſus eſt: vbi atra bile prægrauãte eò immanitatis prolapſus eſt, vt facinus animo cõciperet longè atrociſſimũ. Nam cũ è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conueniſſent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante nõ parentibus, infenſus ex æquo ſiue ſontibus ſeu innoxiis, vniuerſos cõcluſit in Circo: accita deinde Salome ſorore maritóq; eius Alexa, ait iuſtare ſibi terminum vitæ, ſuccũbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ eſſe, quãdo iuxta communẽ mortaliũ ſortem accidat. illud permoleſtum eſſe, ſi carendum ſit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotã ſibi eſſe Iudæorum mentem, quòd optatam ſuã mortem lętis accepturi ſint animis, quandoquidem vèl à viuente etiam tum non abſtinuiſſent contumelias. ſed illorum eſſe officij, leuamen aliquod præſentis huius doloris decernere, nã ſi aſſenſum conſilio ſuo prębeant, fore ſuum funus longè quàm aliorum Regum honoratius,

An. mundi 3963. *A Chriſto nato* 1.

a *Aqua calida apud Callitroen quæ in lacũ bituminis feracem effluunt.*

b *Herodes donatiuum militibus diſtribui iubet.*

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptáque est inde epistola hæc ferè cõtinés. Acme [a] Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quòd pœnas ab ea, tãquàm ab insidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi Herodi. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, nõ sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam & literas ad Herodem misisse & insertum his exemplar fictitiarũ Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operámq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterùm [c] Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui nõ solùm suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & morti nõ recusans, si vltum extaret violatæ à se fidei argumentum

a *Acmes litera ad Antipatrum.*

b *Acmes litera ad Herodem.*

c *Herodes odio in filiũ flagrat.*

mentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum adhæc ne hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem [a] culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminẽ. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal patricidij causam diceret. Deinde veritus ne amicorũ ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante reinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam confert.*

Herodis morbus, & Iudæorum seditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex [b] morbo correptus testamentum condidit, successionẽ regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæsarq; legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis arq; libertis talenta quingẽta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quã propter perpetuã & in eõcussam beneuolentiã ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iã ad septuagesimũ quatis annũ accederet, mirum in modũ efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio cõtemptus, quòd se existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundã apud populũ gratiosorum seditio, mora ex causa ta-

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in senio impatiens, & amarulentus*

Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi fi-

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contẽptis legibus multa nouare ausus sit: nã hac parte multis in rebus pietatẽ Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum pretiosum, aquilam [a] auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantiũ effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi [b] enim res videatur non carere periculo, tamen etiã iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quãdoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederẽt. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissum ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor supervenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam

a *Aquila aurea super maiorem templi portam.*

b *Contemptus mortis.*

am ad facinus perpulit, itaq; [a] claro meridie a-
cendentes detractam aquilam conciderunt se-
uiribus, inspectante cõgregata in templũ mul-
titudine. Quod vt renunciatũ cognouit dux re-
gius, maiorem aliquam conspirationẽ metuens,
occurrit eò cum valida suorum manu cohibitu-
rus demolitores aquilæ: & irruens in vulgũ tu-
lem & imparatum ac conglobatum temerè, fa-
ilè [b] reliquis dissectis & cedentibus circiter XL.
uuenes resistere ausos comprehendit, cũ nque
iis autores facinoris Iudam & Matthiam turpe
utantes cedere: omnésq; ad Regem perduxit.
Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imagi-
em demere, aiunt se & deliberasse id multò
ntea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros
lecuit. Nã & honori diuino, inquiunt, succurri-
nus, & legem cuius discipuli sumus vindicaui-
nus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges
præponimus, quas nobis Moses autore & docto-
e Deo pertulit: nec recusamus mortem ac sup-
licium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos
ion ob maleficiũ, sed pietatis causa hæc perpe-
i. Hæc illi non minorem animo quàm verbis
præferentes fortitudinẽ, æquè tum ad cõstanter
atiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendũ
uerant. Eos [c] Rex vinctos misit Hierichuntem:
móxque accitis Iudæorum primoribus in con-
ionem eorum lectica ob imbecillitatem dela-
us, cœpit commemorare labores suos exhau-
os pro Republ. tum instauratum templum im-
endiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos
emo Asamonæorum Regum ad honorem Dei
aluisset perficere. nec exstructum id tantum à
, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac
onariis tali templo dignissimus. ob hæc facta spe-
asse se vel post obitum sempiternam & me-
oriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiã

An. mundi 3961. A Christo nato 1.

a *Aquilam auream detractam, iuuenes securibus cõcidũt.*

b *Iudas & Mathias cum 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes sese excusant, eósque vinctos Rex Hierichuntem mittit.*

c *Herodes Iudæorum primores cõuocat, eisq. facinus hoc commemorat.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tũ honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille [a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cõsilio, eíq; successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiã alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nã Matthias ea nocte quæ præcedebat diẽ ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam nõ esset idoneus, Iosephus [b] Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationẽ ei datus est. Cęterùm [c] Herodes post mulctatũ Matthiam sacerdotio, alterũ Matthiam seditionis autorẽ eiũsq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam [d] defectus lunæ incidit. Regi [e] verò morbus factus est grauior pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui nõ tam externo tactu deprehenderetur, quàm intus popularetur viscera. aderat & vehemẽs voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: sitis ũlq; vexabatur intestinorũ exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebãt phlegmate humido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant vermiculis accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorũ cõtractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & sa-

a *Matthia sacerdotium adimitur. in eius locum Iozarus surrogatur.*

b *Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudæ Seriphæi & Matthiæ Margalothi exusti.*

d *Defectus lunæ.* Hedio & Ruffinus Cap. 9.

e *Herodis morbus horrendus.*

& fatidicos opinio, Regem læſæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametſi graui affligeretur, quā vt videretur poſſe morbo perferendo ſufficere, tamen euaſurum ſe ſperabat, accerſendis medicis intentus & medicamentis cōquirendis vndiq; profectus [a] etiam vltra Iordanem fluuiū, calidis aquis ſe fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum conſilio immiſſus fouendus in refertum oleo ſoliū, viſus eſt illis iam agere animam. quare exorta complorationē familiariū excitatus & ad ſe reuerſus, nullámq; amplius ſalutis ſpē ſupereſſe intelligens, donatiuū [b] militibus quinquagenas drachmas iuſſit diſtribui: magna deinde liberalitate rſus in duces atq; amicos, rurſum Hierichuntē euerſus eſt: vbi atra bile prægrauāte eò immaniratis prolapſus eſt, vt facinus animo cōciperet longè atrociſſimū. Nam cū è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conueniſſent, euocati ninaci edicto pœnā capitis intentante nō parentibus, infenſus ex æquo ſiue fontibus ſeu in noxiis, vniuerſos cōcluſit in Circo: accita deinde Salome ſorore maritóq; eius Alexa, ait iuuare ſibi terminum vitæ, ſuccūbenti tantis doloribus: quod quidem ferendū eſſe, quādo iuxta communē mortaliū ſortem accidat. illud pernoleſtum eſſe, ſi carendum ſit extremo honore uctus qui debeatur Regibus. non enim ignotā ibi eſſe Iudæorum mentem, quòd optatam ſuā nortem lętis accepturi ſint animis, quandoquidem vèl à viuente etiam tum non abſtinuiſſent ontumelias. ſed illorum eſſe officij, leuamen liquod præſentis huius doloris decernere, nā aſſenſum conſilio ſuo prębeant, fore ſuum fuus longè quàm aliorum Regum honoratius,

An. mundi 3963. *A Chriſto nato* 1.

a *Aqua calida apud Calliroen qua in lacū bituminis feracem effluunt.*

b *Heredes donatiuum militibus diſtribui iubet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

& manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non ficte lugentibus. Ego [a] quamprimum viderint se exhalasse animam, debere eo clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitū, non prius vulgandum quàm mandatum executi sint, iubere deinde vt circumuentos vnà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitū suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cū lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam pérq; omnia sacra obtestabantur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent eis contra pollicentibus daturos se operam vt cuncta iuxta ipsius mandatū fierent. Hîc sanè etiamsi quis præteritam eius in cognatos sęuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certè nouissima eius voluntate deprehendere potest quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familiis vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium cōiiceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

[a] *Herodes nobiliores Iudaeorum post obitum suum trucidari mandat.*

[b] *Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæsare occisam & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse, ostendunt.*

Antipatri exitium.

CAP. IX.

DVm hæc mandata cognatis dat, superuenerunt [b] à Roma literæ, à legatis missis ad Cęsarem: quarum summa erat Acmen ab irato Cęsare occisam esse, propter locatam Antipatro operām: ipsúmque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere,

ellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululũ recreatus est voluptate nuncij præcęq; Acmes, & permissæ sibi potestatis libere ĩtacuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum [a] simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circũspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrasséq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: exque denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus [b] patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

An. mundi 3963. A Christo nato 2.

a *Herodes malum simul & cultellum posceus sibiipsi manum violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.* Aliàs ca. 9.

b *Antipater patrem vitã finisse ratus, cũ carcere custode de missione egit, quod cũ Herodes audisset, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.*

Herodis mors, testamentum & funeratio.

CAP. X.

DEinde [c] mutata voluntate mutauit etiam testamentũ, Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus, Trachoniticam,

c *Herodis testamentũ mutatum.*

Ann. mundi 3963. A Christo nato 1.

Gauloniticam, Batanæam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salome sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cęterorum cognatorum ratio abundéque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cęsari quoq; legauit argēti signati centies centena millia, ptætérq; vasa tam aurea quàm argentea, magnúmq; vestis preciosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. [a]His ita ordinatis quinta die postquàm Antipatrū filium occidit, vita [b] defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autē à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, itæ seruus, iuris dominus, fortuna [c] autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnū assecutus est, & in numeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixítq; longissimo tempore. quantū autē ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sentētia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterū [d]Salome & Alexas priusquā Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suā quenque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: æq; hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregatáq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in * quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis signatorius creditus fuerat

a *Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.*

b *Herodes moritur.*

c *Herodes varia fortuna vsus.*

d *Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

e *Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum lectum.*

ar, testamentum perlegit, quod non alias ratũ habendum esset, quàm accedẽte consensu Cæsaris. móxque [a] acclamatum est Regi Archelao & milites cateruatim vnà cũ suis ducibus poscebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atque operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierẽt quàm splẽdidissimæ, & omnẽ ornatum proferẽte vt in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autẽ in lectica aurea, distincta variis gẽmis preciosis, & instrata purpura, corpus quoq; amictũ erat purpura imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptróque in manu dextra. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationũ genera: primùm satellites, deinde Thraces, post [b] hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus, hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata, ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia, vbi quemadmodũ antè mandauerat, sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus [d] autẽ per septem dies iuxta patriã legẽ luctu parentis celebrato, & in fine luctu funebri epulo multitudini præbito: in templũ ascẽdit: & quacunq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tũ conscenso suggesto sublimis in aureo solio reũdẽs, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebátque grates quòd obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebatúrque parem pro eorum studiis gratiam, adhuc tamẽ abstinere se à

An. mundi 3963. A Christo nato. 1.

a *Archelaus Regi acclamatur.*

b *Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.*

c *Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.*

d *Archelaus epulum multitudini præbet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem nec ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltrò offerente ambitiosum diadematis honorẽ se accipere voluisse, cùm nondum constaret de legitimi collatoris animo, cæterùm quàm primùm constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt beneuolentia omnium videatur dignissimus: daturúmque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poscebántque sibi ab illo beneficia. quidam vt leuius annuum tributum penderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his pleriósque diu in carcere detinuerat: nõnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum [a]nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

a Archelaus ſi à Cæſare in imperio cõſtabilitus eſſet, curæ ſibi fore, vt beneuolẽtia omnium videatur dignißimus poßidetur.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Alias 13.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

CAP. XI.

INterea [b] Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per cõuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honoratæ aquilæ aureæ violatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatíque in vnum,

b *Matthiam ſeditioſi & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio deflent: Herodi caros in vindictã ab Archelao depoſcunt, & Pontißcii ſacerdotium abrogari poſtulant.*

in vi-

in vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdã ex his qui cari Herodi fuerant & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Põtifici,& ſubrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet impoſtunitatem eorum indignè ferret,compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarẽ, vt ſententiã Cæſaris cognoſceret. Itaque miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, cõſiderarẽt legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria,& tempus hoc alia conſilia poſcere,opúſque eſſe cõcordia,donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demũ diſpicienduin ſuper his rebus,& ſtatuendũ de cõmuni ſententia: interim quieſcerent,ne ſeditionis crimẽ incurrerẽt. Hæc mandata exponẽti reclamatũ eſt ſtrenuè,periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad ſaniorem mentẽ reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent,quàm autoritati præſidentium & indignũ ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarẽt, quòd ipſis voluptatem allaturum videbatur,ne ſui quidem periculi memores dum inimicos lędere cupiũt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur,qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſedarent turbidos,neminẽ audire ſuſtinebãt, ſed ad maiorẽ irã accendebãtur, auſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cũque [a] feſtum inſtaret,quo patriũ Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocat mo numẽtum veteris ex Ægypto effugij,quo ſumma alacritate maiorũ ſolito populus mactat vi-

An. mundi 3964. A Chriſto nato 2.

a Seditio in Paſchatis feſto.

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

ctimarum numerum, & infinita turba, nonnullíque etiam extra regionis terminos habitãtes confluunt religionis gratia) seditiosi deplorãtes legis doctorum ludæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant: non deficiente victu. quẽ illos non pudebat mẽdicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorũ insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hoc turbatores illi clamoribus & hortatibus plebẽ exasperauerunt, & feriẽtes saxis pleroſq; occiderũt: tribunus cũ paucis effugerũt saucij: quo perpetrato rursũ sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerũ summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simúlque equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templũ succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro excíperent, ab [a] his equ tibus ad tria millia virorũ cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in sua discederẽt, illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierũt. quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum [b] Archelaus ad mare descendit vnà cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multósque ex amicis alios, & familia & regno cõmissis, Philippi fratris sui fidei. Simul etiã profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alij quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro parãda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præcipuè perpetratum in templo

a *Tria millia Iudaorum cæsa.*

b *Archelaus Romã profiscitur, multíque ei dem obnixuri eum comitantur.*

mplo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu inti occurrit apud Cæsareã Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properãs ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit, aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille præsidis gratiã neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus manssit Cæsareæ. Sed [a] postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam: accitis deinde præfectis arciũ & regiis procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem [b] tẽpore etiam Antipas Herodis filius Romã nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen: quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio, qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt: non tam ipsius amore quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes,

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

Hedio & Ruffinus ca. 13. al. 14.

a *Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit.*

b *Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.*

An. mundi 3964. *A Christo nato* 2.

& degere sub Romano præside: quod si parum succederet: commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partib. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus, at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentẽ ius suum, & testamentum patris, simúlque rationes pecuniarũ Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat, qui perlectis his omnibus Varíque ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset, ac annuorum redituũ, præterea quæ Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filiũ, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: móxq. potestatẽ faeit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tũ primus exoritur Antipater Salomes filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eũ per ludibriũ nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset. non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret, qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandũ fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod esset peius etiam. quare immeritò nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantũ in se fuit, ferendi eius iure p iuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quódque sedisset in regio solio, & tanquã Rex ad quasdam causas determinasset, annuissétque postulatis populi, deniq. nihil non feciſſet quod per Cæsarem confirmatus posset facere, ab illo quoque dimissos, aiebat eos, qui in circo inclusi fuerãt, multáque afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter

a *Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.*

ter iuuenilem ambitionem hominis recens e- Anno mun-
iecti ad tantum potestatis fastigium. præterea di 3964.
neglectum patris luctum, & commessationes A Christo
insequenti mox post eius obitum nocte cele- nato 2.
bratas, qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio sit prędituſ, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abesse abimmani scelere, nunc venire ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter gessisset, quàm si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, ídque die festo, quando tàm hospites quàm indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertū cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem prætexeret quò facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrē, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. Hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiāsi iam tū tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnā Rex

Ann. mundi 3964. A Christo nato, 2.

futurus sit, qui autoritatem Cęsaris in cõfirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum [a] Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao cædem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos vi cõpescere, hoc magis culpabiles, quòd non solùm maliciam suam exercuissent: verùm aliis etiam necessitatẽ fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum: sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetũ cõtra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio, quo prosequebatur Archelaum, morem gereret, eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria nõ abstinuerint. & aliorum arma ad defensionem sumpta in se proritauerint. Cæteraquoq; de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorũ sententia gestum. nec ea tam iniusta esse quàm ipsi videri velint, dũ per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutũ officiis. Testamentũ certè à Rege mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas. has verò tanto magis quòd Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affectũ

[a] Archelaũ Nicolaus excusat.

fecti sint beneficiis, nunc extremam eius volũtatem violare conentur: quin potius viri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multũ enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atq; fidem toti orbi cognitam, quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidẽ cõfugerit. quãdoquidem verisimile non sit in diligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cęsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tũ [a] Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissimè, dignum esse regno pronuncians: prę se ferens nihil se facturum, nisi testamento prę scriptum & Archelao ipsi commodum, v. dénsq; hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vnĩne regnũ ratum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cùm omnes eius ope indigeãt.

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

[a] *Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punitit.

CAP. XII.

SEd priusquam quiequam certi de hac re determinatum sit, Marthace [b] Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai secuti sũt magni in ea gente tumultus: ad [c] quos cõpescẽdos cum Varus venisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa reuertens Antiochiam legionem v-

[b] *Marthace Archelai mater moritur.*

[c] *Varus seditiosos Hierosolymis compescit.*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

nam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit, quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his vtebatur, molestãs eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante Pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandã patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non solum religionis gratia, verùm [a] etiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique trifariam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, quà sita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictámque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alij propter eius auariciam mortis periculo se obiicerent. qui [b] postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus, & quamuis strenuè milites rem

Aliàs. c. 15.

[a] *Sabini auaricia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat.*

[b] *Iudæorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.*

rem gererent, nõ tamen frangebantur Iudæorũ animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes vel manu mittebãt, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eóque facilius vincebant. atq. hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accẽdentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd esset pice ac cera ob inaurationem peructa, facilè correpta est incendio, quo lucanaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio, pars [a] enim cũ tecto ruente vnà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui refugientes quà ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contruoidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani quà se incendium remisit alij ab aliis prouisi, penetrauerũt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius [b] bona pars furto militum disperiit, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto [c] tamen globo è pugnacissimis circundederunt Regiam, intensuros se eam & sessa

An. mundi 3964. A Christo nato 2.

a *Iudæi per multi in lacunaria perierunt.*

b *Sacra pecunia bona pars militũ furto disperiit.*

c *Regia ab Iudæis obsessa*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

omnes intus occisuros minitantes, nisi quam primum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorũ maxima pars stabat. Rufus[a] quoq. & Gratus, qui sub se habebãt tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorũ se transtulerunt: simúlque equitatus qui Rufo duci parebat. non mediocris sanè ad tẽ Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, néue diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis[b] innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo[c] enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes filii ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellãdi peritissimos, tuebatur se & sua quantũ poterat asperitatib. accessu difficilibus. Quin[d] & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis dictionẽ: & potitus eius armamentario, armatisq. inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoque Regiam in illis locis occupauit: iámque formidãdus accolis spoliabat in quoscunque incide-

ret.

a *Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 15:

b *Tumultus in Iudæa varij.*

c *Duo millia Herodis militũ bello regios impetunt.*

d *Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius.*

ret, aspirans ad regnum, affectánsque hoc fastigium nō bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbique turbatur, etiam[a] Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius imprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatúsque numerosis copiis, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni maturè occursum fuisset. nam[b] Gratus regiorū militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transamnani homines incompositi, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum[c] Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoq; Iordani fluuii apposita palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus[d] tum furor per totam gentem grassabatur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationib. contineret in officio: qui verò externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, grauis superbia simul & auaritia. Quandoquidē[e] & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, attētauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depaciſci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumētum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupan-

An. mundi 3964. A Christo natus. 2.

a *Simon Herodis seruus.*

b *Gratus cū Simone confligens.*

c *Simon obtruncatur.*

d *Iudæi in seditionibus quasi furiosi.*

e *Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiam attentans.*

An. mundi 3965. A Christo nato 3.

dam tyrannidem, quòd eorum quisque ductaret cohortem militum, magna enim ad eos turba cõfluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: duraruitq. diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cædib. sæuiens & milites Regios, vtrisq. ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium in dies magis exasperabatur, imminebántq. vbiq. omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidiis exceperunt: ductorémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandẽ [a] & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui superierat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquã, quòd eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel cõtinuis laboribus, accepta fide & iureiurãdo, ipse quoq. Archelao se dedidit, sed id aliquãdo post factũ est. Tũc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ cœtus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad

[a] 2. Archrenges cum fratribus capitur.

Romã

Romanos: ipsi verò inter se diuturnis coflicta- rentur cædibus. Cæterùm [a] Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis. (nã tres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliisque Regum ac tetrarcharum properabat in Iudæã vt obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingẽtos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tàm peditum quàm equitum. postquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cũ armis occurrere, Sephorim [b] cœpit. & venditis sub hasta incolis, vrbẽ absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidẽ abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum [c] Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq; eius infensi. inde progressi Sãpho alium vicum iidem Arabes diripiunt, móxq. incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædib. Nam [d] & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamẽ ab habitatoribus. Inde [e] cum appropinquarẽt Hierosolymis, Iudæi qui legionẽ ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inspectabant, relicta. Hierosolymitani autẽ Iudęi grauiter à Varo increpiti, excusa

Ann. mundi 3965. *A Christo nato* 3.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

a *Varus Sabino succurrit.*

b *Sephorã capta ciuesq. incolæ sub hasta venditi.*

c *Arus ab Arabibus incensus.*

d *Sampho & Emmaus cremata.*

e *Varus Hierosolyma peruenit ac legionem obsessam liberat.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

tionem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cũ illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratúsq. ac Rufus cum suis militib. & Romani qui obsidionem tulerãt. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subdueens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tũ Varus dimissa per totã regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos. alios vt fontes puniit, nõnullos dimisit incolumes: actíque sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius nõ erat vsus amplius, quíq; cõtra eius voluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnũ confluxisse, properauit vt eos deprehẽderet. illi nõ ausi manus conserere, deditionẽ fecerũt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autẽ Romæ aliud negocium exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vari permissu [b] Iudæorũ legatio, postulãs, vt eis liceat suis legib. viuere: erántq. legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cũmq; [c] Cæsar cõuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorum & primariorum ciuium, venerũt eò & legati, prosequente Iudæorũ turba, & Archelaus

a In defectionu autores animaduertitur. Hedio & Ruffinus cap. 17. al. 26.

b Iudæorum Legatio Roma.

c Archelaus & Iudæorũ Legati corã Cæsare comparent.

latus cum amicorum comitatu. cognati autem Regis, neque ab Archelao ſtabant propter ipſius odium, & tamen legatis ſuffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæſare aduerſari nomini tam propinqua coniuncto neceſſitudine. Aderat & [a]Philippus à Syria Vari hortatu veniens, ea potiſſimum de cauſa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil ſperans, ſi impetrarent Iudæi poteſtatem viuendi ſuis legibus, fore vt, diuiſo in Herodis progeniem regno, ad ipſum quoque rediret pars aliqua. Data [b] igitur Iudæorum legatis dicendi copia, poſtulantes non eſſe vlterius ſub Regibus, ab accuſanda Herodis iniquitate orſi ſunt. Regem illum fuiſſe nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vſum ad ſubiectæ gentis perniciem, nec his contentum quaſdam nouas ex ſuo commentum eſſe ingenio. Nec opus eſſe commemorari quàm multis vitam ademiſſet, cùm longè deterior fuerit conditio ſuperſtitum, quos non modò perpetua truculentia & aſperitate terruerit, ſed bonis etiam eorum rapaces manus non abſtinuerit. Itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluiſſe, quò magis in ſuo regno ſitas exhauriret exactionibus: adegiſſéque gentem ſuam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex cauſis parum probabilibus dãnatos capitis inſuper bonis ſpoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos poſſeſſionibus. deinde cum annua tributa impoſita ſint per ſingulos, ſeorſum tamen placandam fuiſſe auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam ſeruorũ, qui huiuſmodi exigendis præeſſent, vt hoc pacto iniurioſam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas conſtuprationes

An. mundi 3966. *A Chriſto nato* 4.

a *Philippus Herodis filius.*

b *Iudæorum Legati Herodis & Archelai accuſant iniquitatem.*

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exitare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius benevolentiam. At illum, quasi timeret ne non videret germana parentis sui soboles, sine dilatione declaraſſe populariibus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremò summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciãt præsidibus legitimis. His [a] peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtique patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quod

[a] *Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.*

quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem artulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores crimination, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruicaciſſimam. Hæc Nicolaus. *Anno mundi 5966. A Christo nato 4.*

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CAP. XIII.

CÆsar verò his auditis, dimisit concilium. Paucis [a] deinde pòst diebus Archelaũ non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, si quamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Iudæa & Idumæa præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis

Archelaũ Cæsar ethnarcham ũ constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nã Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit DC. autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. [a] Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentíq; signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebátque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ [b] deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepêre ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filiis. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.

a *Salome.*

b *Herodis duæ filiæ virgines Pherora filys elocatæ.*

De Pseudalexandro.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus cap. 18. al. 17.

HIs ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionẽ similitudinis, qua [c] referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, atte stantibus omnium quotquot vtrunque viderant oculis: atque via grassari cœpit ad Regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius Regiæ rerum gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio,

c *Pseudalexander.*

ficio, cui demandatum sit eius interficiendi negocium, suppositis enim neeis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His rugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cúmque Gretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturúmque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idque alius non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod [a] postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominẽ lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cęsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illò

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

[a] *Pseudalexander Romam pernauigat.*

An. mundi 1966. A Christo nato 4.

mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alij sagacior. Non [a] tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit *conspirasse in mendacia* præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobolo, aut cur nam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque *conaris fallere*, *merces* erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet, nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit: neque enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem [b] Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quòd esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. Cæterùm Meliis abundè magna multa fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

a *Pseudalexander Cæsari imponere nõ potest.*

b *Pseudalexandrũ Cæsar in remigũ ordinem allegit.*

Archo-

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

CAP. XV.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro [a] Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum [b] etiam vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum feciſſe, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectionẽ hortatus est. Mox vbi venit, Cęsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit [c] eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, mulctatum prius

Hedio & Ruffinus Cap. 19. al. 18.

a *Pontificatu Ioazaro abrogato transferunt in Eleazarũ, ab hoc in Iesum Siæ.*

b *Archelaus condita.*

c *Archelaus in exilium missus.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium, Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: expergefactúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio. Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal, præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum. Sic [a] ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao [b] tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulantē dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidē contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso,

a *Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.*

b *Glaphyræ somnium.*

sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ beneuolentiæ, téque liberabo ab hoc opprobrio, mihíque te meâ vindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideò hîc referendum putaui, quòd sermo sit mihi de illis Regibus. & alioqui res magni exempli videtur, certissimũ immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm [a] ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cęsare vir consularis Quirinius qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

Ann. mundi 3973. A Christo nato 11.

[a] *Quirinius Syria censor.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.*

II. *Qua & quot secta apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.*

IIII. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Vitellij aduentus Hierosolyma, & quemadmo*

Ann. mundi 3973. A Christo nato 11.

à Tiberio mandata acceperit, vt imperatis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus fuit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium ipsum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas moliri est.

CAP. I.

INTEREA[a] Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsq; promotus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriã vt iura populis redderet: facultatésq; censeret omnium: & cum eo venit[b] Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerũ administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrẽt mentionem descriptionis, nõ sunt tamen reluc-

Hegesippus & Ruffinus Cap. 1.

a *Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.*

b *Coponius Præfectus Syriæ.*

ẽati pertinaciter, parendo autoritati Põtificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine cõtrouersia [a] census peractus est. Extitit tamẽ post quidã Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Saddoco, solicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm manifestã seruitutis professionẽ esse dictitans, & vniuersam gentẽ ad tuendã libertatẽ adhortãs. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoq; rebus suis cõsulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus. ita vt accenderẽtur ad audendum aliquid. atq; ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentẽ conturbauerint, dum [b] omnia miscent cædibus & latrociniis, promiscuísque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætexta quidem propugnandæ libertatis publicæ; sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos cõpescere, quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eò progressum est, vt [c] hostilis flãma Dei templũ inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & cõuellere. Siquidẽ [d] Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuêre, dũ super tres pristinas sectas nouã quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se cõtrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladiũ fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Census populi Iudaici.* Aliàs ca. 3.

b *Cades latrocinia: seditio & fames in Iudæa.*

c *Templum Hierosolymis incensum.*

d *Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.*

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

Am. mundi 3973. A Christo nato. 11.

CAP. II.

Hedio & Raffinus Cap. 11. Aliàs ca. 5.

IVdæi [a] patriæ sapiẽtiæ studiosi iã inde à multis retrò seculis in tres sectas erãt diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamẽ nunc quoque paucis dicere non abs re fuerit. Ergo [b] Pharisæorũ victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur peruicaciter, maiores natu venerantur, nec audent eos respõsare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cùm omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitiũ. Animas credũt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tũ prẽmia cuiq; contingere ex virtutis aut maliciæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum, per hæc placita magnam sibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solẽnes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantam habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum [c] opinio cũ corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquã prẽter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate prẽcipui. ex horũ tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiũt, Pharisæotũ decretis assentiunt, ni facerent non ferendi à

a *Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico. Cap. 12.*

b *Pharisæorum dogma.*

c *Sadducæorum opinio.*

plebeiorum

plebeiorum multitudine. Essenorum [a] verò placitum vniuersitatis regimen circa exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æquè ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur cæremoniis: quapropter excluſi à cõmuni fano seorsum sacrificant: morib. alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda [b] etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longè superant, multis iam seculis triti in eius cõtinuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis quàm quiuis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorũ supra quatuor millia, nec vxores habentium nec seruos, quòd alterũ ad iniuriã communis naturæ pertinere censeant, alterum trãquillitati vitæ parum' commodum. quare per se ipsi viuentes inuicẽ sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotũ numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis cõficiant. In summa eandem ferè viuendi rationẽ sequuntur, quam hi qui apud Dacos [c] Plisti nominantur. Quartæ [d] autem studium sapientiæ sectantiũ viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Pharisæis consentiunt, nisi quòd constantissimo libertatis amore flagrãt, credentes solum Deum dominum habendum ac Principem & facilius vel exquisitissima pœnarũ genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominũ. quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidẽ non inueniant mea verba, imò illud potius ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur, quæ quidẽ animo firmas

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Essenorum placitum.*

b *Essenorum vita & mores.*

c *Plisti apud Dacos.*

d *Iudæi Galilæi quæ sit secta autor.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

plurimum in gente noſtra creuit accenſa [a] acerbiſſimis Geſſij Flori iniuriis, quibus poſtremò effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum ſectis hæc ſufficerent.

a *Geſſij Flori iniuria.* Hedio & Ruffinus Cap. 1. Aliàs ca. 6.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ.

CAP. III.

QVirinius autem venditis & confiſcatis Archelai facultatibus, peractóque cenſu, qui incidit in annum trigeſimum ſeptimum poſt victum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cũ [b] mota eſſet contra Ioazarum Pontificẽ plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes verò & Philippus ſuæ quiſq; tetrarchiæ res ordinauit & cõpoſuit: quorum Herodes Sephori cincta' mœnibus fecit [c] eã totius Galilææ caput & defenſaculũ. aliud deinde oppidum quod tunc [d] Betaramphtha dicebatur, communitum, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; [e] Paneada ſuam ad Iordanis fontes, inſtruxit ædificiis, indito Cęſareæ nomine. Vico etiã [f] Bethſaidę in ripa lacus Geneſarethini vrbis ſpeciẽ addidit, frequentato incolis & auctoribus, quem Iuliæ Cæſaris filiæ cognominem eſſe volnit. Cæterùm Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudæam adminiſtrante huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha vocamus, mos eſt ſacerdotibus poſt mediã noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimùm apertæ ſunt, Samaritani quidem clam ingreſſi Hieroſolyma, ſparſerunt [g] oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factum eſt vt poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo pòſt

b *Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum ſurrogatus.*

c *Sephoris Galilææ caput.*

d *Betaramphtha Iuliæ appellata.*

e *Paneas.*

f *Bethſaida.*

g *Oſſa humana per templi porticus ſparſa.*

Coponius

Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis Regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cū sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaelidem, Archelaidémque plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuaginta septē. Ei Tiberius Nero priuignus successit, Iuliæ filius Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præses missus est in Annij Rufi locū Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabij filium iussit esse Pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. Huic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij de ipsius nomine vrbem [a] à se conditā vocauit Tiberiadā, electo adhoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: vnde non longè apud Emmauntem vicum sunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata est: quorū nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam nobilitate sedes illic sibi optauerūt. quòd maior esset frequētia receptui sūt. ad inolendum etiam tenuissimi quique vndq;

An. mundi 3974. A Christo nato 12.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

a Tiberias condita.

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

cunque confluentes, & in his aliquot quos non satis cõstabat esse liberos, hos magnis immunitatib. ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad habitandũ, alij domos, alij agros largitus: quò minus horrerent ædificatam præter ritum patriũ solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem [a] tempore Phraates Parthorum Rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa, Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis [b] Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi cõiunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi persuaderet, cogitãs filio suo Parthorũ regnũ astruere, intellexit nihil se effecturã nisi ablegarẽtur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romã eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tã obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cũ matre contra eum cõspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo [c] patricidio simul & incesto exosus populatibus, priùs quàm confirmaret suas opes per tumultũ pulsus interiit. Tum verò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine Rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarũ sanguine: putantésq; satis esse semel violatam regiam maiestatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter

a *Phraates Parthorum Rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.*

b *Thermusa Phraatacis mater.*

c *Phraataces interfectus.*

propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc [a] coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio, solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romã petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatúsq; est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quã ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientissimos. dedigabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, & præstò fuit cum exercitu: cui cùm occurrisset Vonones, primùm manente etiã tum in officio vulgo [b] Parthorũ, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolen-

An. mundi 3990. A Christo nato 28.

a Herodes à Parthis accitus in venatione occiditur.

b Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.

An. mundi 3990. *A Christo nato.* 28.

tes sequerentur factionem Artabani: Syllano [a] Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis [b] autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum [c] Antiochus quoque Comagenæ Rex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe cõtrà cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res oriẽtis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam. Pisonis [d] opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

a *Vonones Syllano Syriæ præfecto sese tradit.*
b *Orodes Rex Armeniæ.*
c *Antiochus Rex Comagenæ.*
d *Germanicum Pisonis opera sublatum.*

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

CAPVT IIII.

Pilatus [e] autẽ Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbẽ intulit ad legis nostræ cõtumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies, & ideo qui antè hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine peuerunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans

e *Pilatus signa cũ Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ dũ populus acriter instat, Cæsaream transfert.*

Hedio & Ruffinus ca. 5. al. c. 8.

nisi

nisi quamprimùm quiescerent,& suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant,vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ.Tum Pilatus admiratus tã constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis.deinde [a] aquæ ductũ struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducẽtesimo stadio, id ægerrimè tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominũ millia,vociferationibus conabãtur eum deterrere à proposito. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinẽ corona cingere: & quamprimùm vulgus cæpit iacere conuicia,dedit illis signum ex composito. illi supra quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atque hoc modo compressa est seditio.

An. mundi 3997. A Christo nato 36.

a *Pilatus inducturus aquam Hierosolyma seditionem commouet.*

Eodem tẽpore fuit Iesus vir sapiens,si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabiliũ operum patrator,& doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimósque tam de Iudæis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus [b] hic erat:quẽ accusatum à nostræ gentis principibus,Pilatus cùm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa mirãda prædixerunt: & vsque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit.Circa eadem tempora etiam aliud

Hedio & Ruffinus cap.6. al.cap.9.

b *Iesum Christum à Pilato crucifixum.*

Hedio & Ruffinus cap.7.al. cap.10.

An. mundi 3995. A Christo nato 34.

Iudæos turbauit incommodum,& Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morũ quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore,sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino,viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine : & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere , non ferens amoris impotentiam,decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden liberram Mundi paternam variis instructam sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationem iuuenis , blanda oratione conuentum animare conata est , spem ei faciẽs effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia,nouam doli viam ingressa est,videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porrò eam vehemẽter addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quod efficacissimum,ostẽtato præmio,in præsens viginti quinque millibus , & alteris totidem post negotiam operam , indicat eis amorem iuuenis, rogat vt omnibus modis adniterentur eum ad [illegible] voti compotem. Illi auri cupidine tacti

ti, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam cõtulit, & admissus impetratóque absque arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium, móxque iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata amore Anubidis: marito quoq. indicat, conditam sibi cœnã & cubile Anubidis. id eò facilius concessum est, quod cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tẽpore inclusa per sacerdotem, tenebris concilitãtibus in latentem ibi Mundum incidit: totámq. eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idẽ apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam teytia Mundus adamaræ fortè fortuna obuius, ô factum benè Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ volũtati gessisti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum: atque his dictis abiit. At mulier tum primùm deprehenso flagitio, vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò imperatori rotum significat. Tiberius[a] postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnáque Iden-

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

a Tiberius Isidis sacrificos & Idẽm crucem egit & Mundum in exilium abligat.

Anno mundi 3996. A Christo nato 34.

inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidē facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

CAP. V.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is [a] tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatē tribus aliis per omnia sui similibus, his cū se in disciplinā dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legē Iudaicam, persuaserūt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templū mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta quæsto cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito: quatuor millia militum miserūt in Sardiniam, plurimos etiam qui patria religione detrectabāt militiam affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu carere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt cōuenirent in montē Garizim apud eā gentē sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra

[a] *Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit, ipsi verò in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouisset, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.*

ipsi

vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi [a] credduli sumptis armis Tirathabam vicum insedérunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clauum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidẽ, Pilatúmq; cædis accusant, negantes defectionẽ fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At [b] Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter fuscepit: quò priùs quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

Ann. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

[a] *Samaritani Tirathabam Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit.*

Al às ca. 4.

[b] *Pilatus apud Vitel. accusatus Romam mittitur.*

Hedio & Ruffino cap. 8. aliàs ca. 12.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quemodo à Tiberio mandata accepit, vt impetratis ab Arabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

CAP. VI.

VItellius [c] autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificẽtissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolã cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed [d] eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam Hyrcanus Põtifex eius nominis pri-

[c] *Vitellius Hierosolyma peruenit Iudæis remittit, eisq; stolam sacerdotalem reddit.*

[d] *Stola Põtificia in Castello Antonia deposita*

An. mundi 3999. A Christo nato 37.

mus exstructa prope templum turri degebat in ea maiorem temporis partem, & quoniam hāc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, receptaturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxiū se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificiæ stolę possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorū tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectū quónam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pōtificum. Hoc gratificatus genti: & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His [b] ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmiis sollicitauit adiaferendum quàm primùm bellum Artabano. Et

a Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionatham Anani filium surrogat.

b Pacta inter Vitellium & Artabanum.

no. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & [a] patefactis portis Caspiis immiserũt eos in regnum Artabani. Quo [b] facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis popularium millibus, regió q; tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habénsque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis cõtracto magno exercitu, & debellatis inimicis [c] restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & assentiente illo conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisq; satellitio. Postquàm [d] autem de fœdere conuenit, Herodes [e] tetrarcha vtrumque exceepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multò post [f] Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinq; genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis,

An. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Caspium portus.*

b *Armeniã Parthi amittunt.*

c *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restituitur.*

d *Vitellius cũ Artabano fœdus facit.*

e *Herodis in Euphratis medio conuiuium.*

f *Artabanus Tiberio filium Darij obsidem & virum quinque cubitorum statura mittit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9. al. 13.

An. mundi 4000. *A Christo nato* 38.

Cęsar reſcripſit, omnia ſibi iam antè eſſe cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offenſus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem ſuum obiit, anno Tiberij principatus vigeſimo, quum ipſe præfuiſſet triginta ſeptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuò modeſtus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim ſemper in ſua ditione. Quoties domos progrederetur itet faciebat cum paucis ſelectis comitibus, ſubſequente ſella, in qua ſedens ſolitus eſt iura reddere: & ſi quis ex occurſu opem eius inuocaret, ſine dilatione mox ibi ſella poſita reſidens cauſam cognoſcebat, aut ſontem damnaturus, aut abſoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè ſibi conſtruxerat, magnificè ac ſumptuosè funeratus eſt. Et quia ſine liberis deceſſerat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta ſeruarentur intra ipſius regionis terminos.

Herodi bellum quo ab Areta ſuperatus eſt.

CAP. VII.

a Herodes tetrarcha vxorem Areta filiam eiecit, & Herodiadem Herodi fratris vxorem abduxit.

INterea Herodem inter & Aretã Regem Petræ bellum tali de cauſa exoritur. Herodes[a] tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, ſed genitrice natum alia, Simonis põtificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Ariſtobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris ſoror, auſus eſt de impetrando eius cõiugio mentionem facere. Qua aſſentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma reuerte-

uerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceſſit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiiciat. Poſt hæc Romam nauigat. Vbi poſtquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuerſum vxor, comperto quid pactus ſit cum Herodiade, diſſimulãter rogat, vt ſe mittat Machæruntem, caſtrum ſitũ in confiniis regionis Aretæ ſubditæ, quantum poterat celans ſuum propoſitum. Morem geſſit Herodes mulieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius accepta deducentibus Arabibus magna [a] celeritate peruenit in ædes patris: eiq. indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finib. contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos geſtum eſt, commiſſóq. [b] prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibuſdã exulibus, qui pulſi tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille [c] verò indignè ferẽs Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio, vt ei bellũ inferat, & aut viuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autẽ fuit opinio, iuſta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannẽ, qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc [d] enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimũlq. ad baptiſmi lauacrũ: quod ita demum Deo gratum aiebat fore. ſi non ab vno tantum alteróue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiã prius mundatis addãt & puritatem corporis. Quumq. magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus, ne tanta hominis

An. mundi 4000. *A Chriſto nato* 38.

a *Herodis vxor in patrii ades peruenit.*

b *Herodis exercitus ab Arabibus cæſus.*

c *Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat ſcribit.*

Hegeſippus lib. 2. cap. 10. & Ruffinus cap. 11. lib. 2. Hegeſippus cap. 10. al. 14.

d *Ioannes Baptiſta ab Herode necatus.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

autoritas defectionē aliquam pareret, quòd viderentur nihil nō facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, serā pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius [a] autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus properās versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quúmque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missóq; per magnum cāpum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascēdit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quò postquam vērum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta [c] autē die, literis acceptis, de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidē Caij noui principis: reuocatāque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatū in aliū imperium. Ferunt [d] Aretam accepto expeditionis Vitellij nūcio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priusmoriturū, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetit. Agrippa autem Aristobuli filius annuum annum Romā

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

[a] *Vitellius in Arabia Regem mouet.*

[b] *Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius pontificatū transfert.*

[c] *Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Roma.*

[d] *Aretas ex auguriis, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.*

veneras

veneratur, vt propter negocia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareat, quantũ valeat diuina prouidentia: quandoquidem absque pietate nihil prodest. nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra cẽtum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quod sanè exemplo potest esse hominib. ad retundendam insolentiam: simúlque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamẽ hic quoque diligentius. Herodi [a] magno ex Mariãme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq. ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsone genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodẽ, Alexandrum, & filias Alexandrã ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandrã verò duxit Timus Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam: filij verò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horũ patre etiam reliqui germani educabantur apud auũ, Herodes & Aristobulus, simúlq. Bernice hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quẽ vnà cũ Alexandro ab Herode occisum diximus.

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Herodis progenies.*

An. mundi 4001. A Christo nato 16.

Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Marianimen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatã ex Iosepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulũ. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum Regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratrib. sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupsit Herodi mariti germano eodẽ patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autẽ filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quã duxit Alexas Selsius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexãder, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserũt. Cæterùm Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus est, Alexãdrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen. & Iesidis in Cilicia Rex à Vespasiano constitutus

est. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum defeciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt.

An. mundi 4001. A Christo nato. 36.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui [a] ad Agrippæ regni tempora pertingerunt, superest, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, postremò ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 15.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtque post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

CAP. VIII.

PAulo ante Herodis Regis obitum, [b] Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiã amicitiã Antoniæ Drusi maioris cõiugis, cõmendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cúmq. natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectũ suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis rettò in Iudæã abiit re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuati ciam pecuniã redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans [c] miseram vitam

a *Agrippa ab infima sorte ad maximam dignitatem ac potentiã euectus.*

b *Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.*

c *Agrippa vitam miseram abrumpere cogitat.*

An. mundi 4001. *A Christo nato.* 39.

aliquo pacto abrumpere. Quod [a] eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadē scripsit, significās & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortatáque est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in lōgè minoribus facultatibus. Accersitus [b] igitur à sorore eiúsque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinquis necessitatibus. Cùm enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit Agrippa cōtumeliam, exprobrante [c] Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret, quare [d] ad Flaccum virū consularem, & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed [e] Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi Damasceni cum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccū, cognito quòd Agrippa multum apud eū posset, rogauerūt vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnā pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autē, quia pactos de pecunia sensérat, fratrem apud Flaccū detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursúmque

a *Cypros Agrippa vxor ad Herodiadem sororē eius scribit, & auxiliū petit.*

b *Agrippa Tiberiade habitat.*

c *Herodes Agrippæ inopiam exprobrat.*

d *Agrippa ad Flaccum Syriæ præsidem se confert.*

e *Aristobulus Flaccū Agrippæ fratri infensum reddit.*

simque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsiam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter [a] iam antè debere sibi nonnihil Agrippinam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphã viginti milliũ drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingẽtis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id [b] vbi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussu simulat: sed quamprimũ mox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popoſcit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras. fideiussit mulier: & [c] mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita [d] Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterùm Agrippa, postquàm Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam po-

Anno mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Agrippa per Marsyã à Proto petuniam mutuatur.*

b *Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet nostu Alexandriam nauigat.*

c *Agrippa Alexandriæ pecuniam mutuatur.*

d *Agrippa in Italiam Puteolos, inde ad Tiberium Caſarem pergens nauis.*

Anni mundi 4001. A Christo nato 39.

a Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit.

b Caius Agrippæ commendatus.

c Allus Cæsaris libertus Agrippæ mutuo dat pecuniam.

d Eutychus Agrippæ libertus herũ apud Cæsarẽ accusare cogitat.

ſtulans. Tiberius nil cunctatus humaniſſimè reſcripſit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præſentem excepit & amplexu & hoſpitio. Poſtridiè [a] Cæſar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo ſumptis, nec ad cõſtitutum tempus perſolutis, de reddendo admonitus, fuga ſe è ſubiectis ipſius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademiſſet, ægrè tulit: mandauitque cubiculariis non prius admitti hominem quàm perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij poſtea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. quæ memor Bernices huius matris conſuetudinis, familiariter enim ea fuerat vſa, ſimúlque educatum fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeóq; [b] conciliatus eſt Cæſari, vt is nepotem ſuum commendaret Agrippæ, mandarétque vt progredientem ſemper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratioſum apud omnes, & honoratum ob parentis memoriã. Erat [c] ibi fortè Allus Sarmatita libertus Cæſaris ab eo mutuatus decies centena millia, debitũ Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officioſius. A quo receptus in intimam amicitiam quodam die dum vnà geſtatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has [d] voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem ſiluit. Inſimulatus deinde à patrono, quaſi veſtem ei furto ſubduxiſſet, ſicut re

vera

vera ſubduxerat, & ex fuga retractus. cum perductus eſſet ad Piſonem vrbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quædam, quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter vinctus miſſus eſt Capreas. Hunc Tiberius more ſuo, detinebat in vinculis, quòd eſſet cunctator, ſi quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum vel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimiſſis alij denuò creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Poteſtates [a] autem ſemel conſtitutas ideo ſe ſinere, vt parcatur ſubditis. cum enim natura omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eò magis ad rapinam ſolicitare homines. itaque ſi diutius eo fruantur, exſatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. quòd ſic ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tantò magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebatúrque hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam vulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna præteriens miſeratus eſt, putans languidiorem quàm vt illas poſſet arcere: accedénſque propius, parabat eas depellere. orante autem ſaucio, vt ſic eum ſineret. quæſiuit alter cauſam, cur ita liberari ab hac moleſtia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem moleſtiam mihi faceres: nam hæ iam ſaturatæ ſanguine remiſerunt nõnihil.

An. mundi 4001. A Chriſto nato 39.

[a] *Quare Tiberius poteſtates ſemel conſtitutas non facilè mutauerit.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

quòd si recentes accederent & famelicæ: me iã antè pessimè affectum facilè perderent. quare se quoq; aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatã cupiditatem metus citò desinendi accederet, quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatũ. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum [a] quoque causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus tãdiu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis ferè cẽtum ab vrbe dissitum, & [b] Agrippa rogauit Antonium, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognosceretúrque cuius accusaret patronum criminis. nam [c] Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandum coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cùm enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valdè potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimum

a *Quare Tiberius vinctorum causas serius cognouerit.*

b *Antoniã Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur, Eutychus, rogat.*

c *Antonia in magno apud Tiberiũ honore habita.*

mum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani maliciæ. quamprimum [a] enim intellexit insidias compositas in principem, rem totã ei perscripsit accuratissimè: traditísque literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilij: Antonięque iam antè habitæ in precio, maiorẽ etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac [b] igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas experit, inquisitione facta, malũ quod alteri molitur sibiipse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestati, præcedente ipsius nepote Caio vnà cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quòd non sponte, sed tuis coactus precibus faciã quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiãni successori imperat Eutychum adducere, quo sine mora veniente, rogat eum Cæsar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltrò citróque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tu verò ad publi-

Ann. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

a *Seiani cõspirationem Antonia Cæsari patefacit.*

b *Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto, propter verba quædam ei vincula sunt iniecta.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

cã orbis felicitatem mea quoque priuatim accederet. His verbis Tiberius facilè credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Maeronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicia? quo scitante cui tandē, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus [a] quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidē etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc verò Agrippa vinctus

[a] *Thaumastum Caij seruum Agrippæ potū affert, vbi hic libertatem impetrat.*

antè

ante Regiam stabat inter alios quosdam æquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, togauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere, cupere enim se quędam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facilè credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidētia. Sed testor [a] patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani cōsolatione lactaturus, non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omninò auditæ fuissent. itaque æquū duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimā dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opū successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quò spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus.

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

[a] *Agrippa Germanum quidam, fortunam florentem & vitæ terminum prædixit.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam, apud Macronem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictorémq; haberet centurionem ei cutę præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis, admittebantúrque ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi venalia circumferentes, noctu substernebant peruisiu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque [a] in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterùm Tiberius Capreas reuersus primum lãguore modicè tentatus est: inualescẽte [b] deinde morbo iam malè de se sperans, per Euodũ libertorum suorum carissimum accersit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat [c] huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & [d] Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhęc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens, quibus artibus non seruatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat, quam ob rem defunctum omnes non honoris

a Agrippa sex menses in custodia seruatus.

b Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adeptiuos accersit.

c Tiberius Gemellus Drusi filius,

d Caius, Germanici filius, gratiosus.

sunt

simulatione luxerunt, sed veris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeò citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimùm profuit, eum apud cæteros, tum maximè apud militarẽ multitudinẽ, quę pro ipsius dignitate ruenda nullũ periculum non aditur, videbatur. at [a] Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est Deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed nõ ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaq; augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deũ huic principatum annuere. sed aliter visum est cœlesti numini. nã cũ imperator hęc volutans diluculo iussisset Euodum cũ filiis introuocare, qui prior aduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: simúlq; introduxit iuuenẽ. Quo viso imperator, cogitare cœpit diuinã prouidentiã, per quam sibi adempta sit potestas statuendi, quę decreuerat: sentiénsq; diuersum cordi esse superis, non tam suã volũtatem irritam doluit quàm vicẽ infelicis nepotis. cui nõ satis esset principatũ adimi, nisi etiã incolumitas in vltimum discrimen veniat: quãdoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante securum putante suum principatũ, quã si insidiis præoccuparit alterum. erat [b] enim Mathematicorum quoque disciplinis addictior, iuxta quorũ cõsi-

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Tiberius ex augurio ante obitum Caium sibi successurum intellegit.*

b *Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbam Romanorum Principatũ prædixit.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

lia, in tota vita pleraque agere est soli:us nam & Galbam olim veniente conspicatus versus ad intimos quosdã amicos, En, inquit, virũ, futurũ aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotẽ iam extinctum cerneret: séq; ipsum culpabat, qui cõfugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri chariſſimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meũ de te iudicium, tum verò deorũ immortalium suffragium secutus, tibi [a]in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, qua tibi sum tantæ felicitatis autor: & quã poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrẽ Tiberium: quandoquidẽ mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quàm si illi non desis, quem tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiã scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuũ imperiũ: extincto verò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmẽ obtinentibus: & qui in cõsanguinitatis iura peccãt. nunquam diuinam vltionẽ effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim Principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. At [b]Tiberius

a *Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem commendat.*

b *Caius Tiberium fratrem tollit.*

berius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt pau- *An. mundi 4001. A Chriſto nato 39.*
cos dies obiit, cũ vixiſſet in imperio annis vi-
ginti duobus, menſibus quinque, diebus trede-
cim. poſt [a] quem Caius Reip. præfuit, quartus in
Imperatorũ ſerie. Romani verò nunciato eius
obitu vehementer quidẽ gauiſi ſunt. nõ tamen
audebant credere: non quod verũ eſſe nunciũ
non cuperent, quod iamdudũ magno redemiſ-
ſent libenter: ſed quòd vererẽtur ne tentati fal-
ſis nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum dete-
gerent, delatorum opera in certiſſimam pernici-
em incurrerent. Nemo [b] enim ante eum pa-
triciorũ ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet
iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio
pleroſq; proſequens, & pro innata ſæuitia mor-
tem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter
optatiſſimam hanc famã nõ ſunt auſi fronte hi-
lari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei
fruſtratæ periculũ. Marſyas [c] verò Agrippæ liber
tus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronũ
properauit, lætiſſimũ ei nunciũ afferens. quem
cum offendiſſet pẽtẽtem balneum, ad noto ca
pite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo,
id ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus
gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis tũ
pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam
referam, ſi modò vera nuncias: tum centurio
qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Mar-
ſyæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius
verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatúſq; acci-
diſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe cõ-
ferrent. quibus primo cunctãtibus, cum ille vr-
gere non deſineret, tandem Agrippa vt iam fa-
miliari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus
ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam
appoſuit. Sed [d] dum epulis ſimul indulgetur &
poculis, ecce ibi quidam ſuperueniens affert

a *Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.*

b *Tiberius Tyrannus.*

c *Marſyas Agrippæ Tiberij mortẽ nunciat.*

d *Romanũ mor Tiberiũ eſſe incolumem ſperantibus.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum, quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpę sibi conscius, quòd cũ vincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, præturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonãs. Tu me impunè falles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, accuratius in posterum custodiri eum imperat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactãtibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: nóxque [a] allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, ideò indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nã licet custoditretur, tamen suo victitabat arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more [b] solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cùm vellet Agrippá eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decorã hanc festinationẽ, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat, elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi vestémque mutare præcipit, imposito [c] deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, Regẽ constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero [d] deinde anno Principatus Caij Cęsaris Agrippa petiit veniã nauigandi

a *Caius Senatui ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperiũ defuncti fuisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.*

b *Tiberij funus.*

c *Agrippam Caius tetrarchia Regem constituit.*

d *Agrippa in suum regnum nauigat.*

gandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis fœlicitatis & egestatis pristinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem homines. *An. mundi* 4002. *A Christo nato* 40.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

CAP. IX.

HErodias[a] autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: vrebat eũ nimirum quòd qui profugerat non valens debita dissoluere: tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tã splendida: háncque mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatũ regiis insignibus per turbas inuehi, adeóq; non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitã ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiã metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse verò filius Regis, & à cognatis ad regnũ inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atq; marite mi, inquit, si tibi ante hac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitũ appete: neque ferendum puta existimatione cedere viro qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videa-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 16.

a Herodias Agrippæ sororfratri potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad titulum regium ambiẽdum hortatur.

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

tur plus in paupertate superfuisse ad quærendã ampliorem fortunam industrię, quàm tibi in tã opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundũ censeri qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romã eamus non parcẽtes nec labori, nec auri argentive impendiis, quandoquidem non tã hæc seruare sit optabile quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia: conabatúrq; eam in diuersam sententiã traducere. mulier cõtra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum nõ valentis aliàs eius importunitatem excutere: itaq; fine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà [a] cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mẽte ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quam primùm eos è portu soluisse didicit: etiam [b] ipse Romam misit Fortunatum suum libertũ ad Imperatorẽ cum muneribus, & literis scriptis cõtra Herodem: simúlq; mandauit vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictus est, quòd tum primùm à Cæsare admisso superuenit. literáque reddidit, vterq; enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud [c] Baias repertus est. id oppidulum est Campaniæ, quinq; fermè stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commo-

a *Herodes cum Herodiade Romã profeiscitur*

b *Agrippa Fortunatũ libertum cũ muneribus & literis cõtra Herodẽ ad Imperatorem mittit.*

c *Baiæ sunt therma Campaniæ, non procul à Puteolis.*

commodis. Itaq; Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano cõspirasset in Tiberiũ, & [a] nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouũ imperium. argumento erat ipsius tetrarchiæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorũ, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera-ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatã putans defectionẽ, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnũ adiecit, pecuniã quoq; eius donans Agrippæ indici: Herodem [b] verò perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniã ei propriam concessit: & ratus nõ libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurũ promisit, ad hæc illa: tu quidẽ Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippę largitus est. atque hæc fuit vindicta, quã Deus tum intulit Herodiadi, fratris successibus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendũ vanilo-quentiæ vxoris nimis facili. Caius [c] porrò primo ac sequẽti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè: moderatéq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium, procedente verò tẽpore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a Herodes quòd Artabano Partho faueret, accusatur.

b Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiúsque bona Agrippæ traduntur.

c Caius primò egregiè Rẽpub. administrat. postea diuitnos quoque honores vsurpare audet.

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

hominem,& contumelioſus in ſuperos,ad reliquam inſaniam diuinos etiam honores vſurpare auſus eſt.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al.17.al.18.

CVmq; inter Iudæos & Græcos Alexandriã habitantes exorta eſſet ſeditio: terni ab vtraque parte legati delecti ad Caium miſſi ſunt. Apion [a] verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, intérq; cætera quòd Cęſarem non proſequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Caio exſtruantur templa & altaria,& pari honore colatur cum cæteris numinibus,ſolos iſtos turpe putare dedicare illi ſtatuas,aut iurare per nomen Cæſaris. His [b] acerbè inuecto Apione,multíſque aliis quæ ad exaſperandum Caium facerent,Philo è Iudæorum legatis potior,vir per omnia clariſſimus,Alexãdri Alabarchæ frater,& non imperitus philoſophiæ,parabat cauſam ſuæ gentis agere. Sed repulſus eſt à Cæſare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria.quapropter eiectus conuicio, verſus ad Iudæos aſſectatores. Nunc, inquit, oportet bono eſſe animo,quando Caius iratus eſt, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

a *Apion Alexandrinorum legatio nis Princeps Iudæorquòd Cæſarem debitis honoribus non proſequerentur accuſat.*

b *Philo Iudæorũ legatus à Cæſare repulſus cauſam Deo committit.*

Aliàs c.19.

c *Petronium Caium in Syriam mittit, eique vt Iudæos eius ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat,mãdat,*

Caius in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis inferre,niſi malint recipere ipſius ſtatuam.

CAP. XI.

CAius porrò indignè ferens à ſolis Iudæis ita ſe deſpici,legatum [c] in Syriã mittit Petronium

Ann. mundi 4002. A Christo nato 40.

ium ſucceſſurum Vitellio, iubétque vt cum va-
ido exercitu inuadat Iudæã: & ſi ſponte id ad-
nittant: ſtatuã eius in tẽplo Dei collocet. quòd
i detrectent bello deuictos imperata facere a-
ligat. is aſſumpta adminiſtratione rerũ Syriæ,
edit operam vt exſequeretur mandata Cæſa-
s: contractiſque quantum poterat auxiliis cum
uabus Romanis legionibus hybernauit apud
tolemaidem, primo vere bellũ illaturus: quod
t Caio ſignificauit per literas, qui collaudata e-
is induſtria, hortatus eſt eum ad agendũ gna-
iter, & frangendam bello gentis contumaciã.
nterim [a] Iudæorum multa millia venerunt
tolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne
uid facere cogerentur contra leges patrias.
uòd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in ſão
onere, ipſos primùm interficeret, ae tum de-
ium ſuo arbitratu rem perageret. nam quanti-
er ſupereſſent, non poſſe ferre violari legiſla-
oris ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab
ptimis patribus. Ad hæc Petronius commo-
or, Hæc, inquit, quæ affertis fortè valerent a-
ud me aliquid, ſi meis ipſius conſiliis & auſpi-
is rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſerui-
decreti Cæſaris. quibus contrà venire impu-
è non licet. Ad hæc Iudæi, Si tibi Petroni cer-
m eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neque
os tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti
uina potentia & maiorum noſtrorum virtu-
s amuli: neque enim ſumus adeò puſillani-
es, vt quæ nobis cœleſte numen imperauit
oppoſito felicitatis præmio, ea præuaricemur
tempeſtiua vitæ cupidine. quapropter fere-
us fortunã quamlibet, dummodò patriæ legis
ligio maneat incolumis, & parati ſumus ſubi-
pericula, ſperantes Deum nobis non defore,
opter cuius honorem non reformidamus an-

a *Iudæi Ptolemaidẽ ad Petroniũ perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias faciere cogerentur.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

cipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simúlque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cũ [a] amicis & famulitio properauit Tiberiadẽ, vt ex propinquo melius res Iudæorũ despiceret. Iudæi verò magnum timẽtes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, suppiicantes ne se ad eam necessitatem cogeret. néue sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cùm maximè sementis essent tempora, quandoquidem certissimum illis erat propositũ mortem potiùs quàm statuam illam admittere. In [b] hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorúmque primatibus accedunt Petroniũ rogãtes vt consideraret obstinationẽ populi, néue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq. relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla virium fiducia nõ cogitent: sed parati sint mori potiùs quàm tantã religionis labem in se admittere. ad hæc semẽte

[a] *Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret.*

[b] *Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt.*

omissa instare latrocinia, dum non est vnde
posset persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentē itatuat, néve illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negotium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius [a] verò partim deprecatoris respectu exixè vrgentis, & ipsius rei magnitudini, partim contentioſi Iudæorum propositi, ratus indignū am multa hominum millia in gratiam insaientis Caij perdere, & cœleste numen suámue ipsius conscientiam reueritus, maluit abrditatem rei per literas docere imperatorem el suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicādum prono, nisi uis quam primùm furenti morem gesserit. Sic nim existimabat, etiamsi ille non decedat de ntentia, & fortasse indignationem in ipsum ertat cunctantius mandata exsequentem: esse men viri boni officium, pro incolumitate inntis tam numerosi populi vel certum interim non refugere. Ergo indicto Iudæis conuē ad Tyberiadem, postquam adesse vidit mulmillia, progressus in concionem, ait expetionem eam non à se vltrò susceptam, sed andato Cæsaris, cuius exsecutionem differ periculosum esse, propter indignationem mmæ potestatis, & alioqui conueniēs esse vt autoritate illius pendeat. per quē ad tantum gnitatis fastigium euectus sit. attamē vestræ, quit, saluti meam securitatem aut existimanem non præferam, quos scio meritò pro pais legibus contendere. immò ne mihi quidē obatur, summi Dei templum temerari prinpum licentia. quamobrem legatos ad Caium sturus sum, per quos cognoscat vestram

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

[a] *Petronius Iudæis, se Caio scribere velle polliceatur, eósque ad agriculturam adhortatur.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

irreuocabilem ſententiam, quantumque in me erit, hortabor vt honeſtiſſimæ veſtræ voluntati aſſenſum ſuum præbeat. Deus cuius potẽtia ſuperior eſt omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio veſtra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum ſibi contrahat piaculum. Quòd ſi offenſus iràn omnẽ in me verterit, patiar quodcunque periculum, ſiue in corpus ſiue in vitam ſæuire illi libeat, modò ne tam ingentem veſtram multitudinem propter conſtantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quò ſuũ quenque vocat negocium, & terram labore veſtro colite. Legationem autem ipſe in vrbem miſſurus ſum, & quicquid in rem veſtram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & neceſſarios. His dictis concionem dimiſit, hortatus vt agros colerent interim, & bono eſſent animo. & ille quidem ſic populum pro ſuo virili conſolatus eſt. Deus autem manifeſtè oſtendit Petronio ſũam prouidentiam, quódque omnibus iuſtè atque honeſtè cœptis propitius

a Poſt diuturnam ac continuam ſiccitatẽ repentè imber decidit.

fauear. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam ſerena die ſignis præmõſtratus, & hominibus propter diuturnam ac continuá ſiccitatem cœlũs pluuiam penè deſperantibus, etiamſi nubes viderẽt. quæ toties ſpem eorum fruſtratæ fuerant. Qu propter terra tum præter ſolitum prætérque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis ſpes facta eſt non iritas fore preces Petronij. Quin & ipſe præſes magis etiam obſtupefactus eſt, euidenter cernens curæ eſſ. Deo res Iudaicas, atteſtante tam

b Petronius ad Caium ſcribit.

inſigni prodigio, vt nemo niſi impudens poſſet contradicere. cũmque b accuratè ſuper hoc negocio ſcripſiſſet ad Caium, dehortans ne tam

multa

multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria, néue seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex [a] autem Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior, quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarũ ac lauticiarum ac voluptatũ genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne imperium. is demiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volénsque cum eo certare mutuis officiis. iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocãtem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidẽ à me colendo deterritus es, & nunc video te, modò mihi gratificeris: nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cùm turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iã pensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operã, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasio-

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

[a] *Caium Agrippa Romæ honoratus in cuius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

nem aperiit, dicens neque olim propter priùs tum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse quàm vnquam spe cõcipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiã abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa, quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidẽ petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus, quantum ſubeſſet periculum, quódque capitale eſſet placitis Caij cõtradicere. Imperator autem ſimul officioſa liberalitate delinitus, ſimul pudendam vanitatem ducens, ſi coràm tot teſtibus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegaſſet gratiam: ſuſpiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, ſuæque gentis tranquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripſit igitur Petronio, collaudans eius induſtriam in comparando exercitu, & in exſequendis mandatis quæ acceperat. quod autẽ ad ſtatuam attineat, ſiquidẽ dedicata ſit & poſita, ſinendã eſſe. ſin minus, non eſſe cur in eo negocio plus laborat

boris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippę gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquã ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret, allatis postea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & cõtemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò [a] scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidẽ est ad præsidẽ, non tamen Cesare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigãtibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorũ religionem subiit: sed amoto à Reip. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eũ prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multò post quàm Petronio scripserat illam mortis denunciatricẽ epistolã. Causam autẽ propter quam Caius violatus est, & quemadmodum compa[illegible] sint in eum in-

Ann. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

[a] *Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi malum inferat, scribit.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

die, procedente stilo significabimus. cęterùm [a]Petronio prius redditę sunt literę de cęde imperatoris ac tum demum: superuenerunt illę, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lętatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedé habiti sibi honoris persoluerit, & Iudęis prę-sentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

a *Petronius prius de Caij morte literas quā de nece sibi-ipsi inferenda accipit.* Hedio & Ruffinus cap. 16. aliàs ca. 20.

Quo in statu res Iudaeorum apud Babylonem fuerint: & de Asinaeo ac Anilaeo fratribus.

CAP. XII.

INciderunt [b] in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantiū, cædésq; ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Nearda [c] dicitur vrbs Babylonię, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hęc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. Eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cęterámque votiuam pecuniam in his vrbibus deponebant tanquam in communi ęrario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quę deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tū suberat Babylonia. Ex [d] his Iudęis erant Asinęus & Anilęus fratres Neerdenses patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinę magister apud quem artē didicerā, quòd serius aliquando ad operan-

b *Iudaeorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus.*

c *Nearda, Nisibis Babyloniae vrbes.*

d *Asinaeus & Anilaeus Neerdenses patriam locum quendā se conferunt, ad quos ingens multitudo cōfluit.*

operandum accessissent, castigauit verberibus, illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quę seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum, vbi fluuius scinditur, vberem pascuis, & frugum fertilem cęterorúmq; fructuum qui reponuntur in hyemem ad eos mox confluxit iuuenum quísque egentissimas, quorum armis stipati pro ducibus se gerebãt, nemine cohibente maleficia: cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem si cõstruxissent, dimissis exactoribus tributa colligebãt ab incolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiã morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorũ, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti, mittebant eis quantũcunq; poscerent. quo factum est vt aucta eorũ potentia, validi essent ad incursandũ quoslibet, nemóq; vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoque Regem rumor hęc detulerit. Satrapa [a] autẽ Babyloniç postquã hęc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquã maius aliquod inde proueniret incommodum collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiso opprimere: obsessáque palude suos iussit aliquãtisper quiescere. postridie verò Iudęis sabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negocio vinctos se abducturum, paulatim procedebat, vt derepẽte in eos irrueret. Asinęus verò qui tum fortè positis propè se armis cum sociis desidebat in ocio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit: nõ qua

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a Asinæus cum socio à Babyloniæ satrapa ex improuiso oppressi.

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

lis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frenorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostib. sed procurrat aliquis speculatū, qui nobis quid immineat certò renūciet. optarim autē vana esse quę diximus móxq; quidā profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionē fuisse referētes. adesse victores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se obrutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandū quidē paratos, vetāte propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longè aliter quàm speculatori videbatur statuit, non concedendā censens hanc voluptatem hostibus, vt per ociū in se grassarētur cædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita sors ferat, non inulti pereant: primúsque [b] correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciam. ad conserendas cū hoste manus eos animans, & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cęsis reliqua coegit terga verte e. Eius pugnæ postquā ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, cōcupiuit [b] eorum aspectū & colloquiū: confestímq; ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc verba illis referat: Regē Artabanū tametsi iniuriā eorum violentia in suo regno acceperit, indignationē tamen virtuti ipsorum remittere: missíséq; se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine quod amicitiā eorū cuperet, sine fraude omni & insidiis. paratā esse Regis munificētiam, foréq; vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtātur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratré verò Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse,

a Asinæum suos ad fortitudinem hortatur & hostes fundit fugátq;.

b Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam societatem cū illis inire mittit.

An. mundi 4003. A Christo nato. 41.

niſſe, rogauit cur nam domi reliquiſſet Aſinæũ. cognitóque metu illum ſe cõtinere intra paluſtria: per patrios Deos deierauit, nihil eos ſe læſurum in fidem venientes: idque porrecta iuuenni dextera ſanciit, quod apud barbaros conuẽturos certiſſimum eſt argumentum fiduciæ, nã poſt datam dextrã apud eos nec fallere fas eſt, nec diffidere, ceſſantibus omninò ſuſpicionib. Tum quoque Artabanus hoc pacto remiſit Anilæum, perſuaſurum fratri, vt ſimul veniat. Hoc autẽ agebat Rex, volens conciliatis ſibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas ſatrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem ſpectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipſe rebelles perdomat. Aſinæus auctis apud Babyloniã viribus, ſiue volentibus prouincialibus, ſiue inuitis non tẽperaret à maleficiis. Hoc igitur conſilio illum accerſiit. Aſinæus verò facilè à fratre in eam ſententiam inductus eſt, præſertim commemorãte quàm luculentè erga ipſos Rex affectus ſit, quódque ad firmandam fidem iuſiurandum interpoſuerit. quare primo quoq. tempore ad Artabanũ ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus generoſum Aſinæi animum. quod videret breui ſtatura hominem, & primo aſpectus contemnenda ſpecie, quaſi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil eſſe in tantillo corpore, quod tã vaſto animo reſpõdeat. & inter epulas oſtenſo magiſtro militum Abdagaſi prædicauit, denarrãs quanta fortitudine bella gerere ſoleat. Is [a] cũ rogaſſet, vt bona Regis venia liceret illũ interficere, pœnáſq. de maleficiorum de eo ſumere, quibus Parthos afferat: negauit ſe hoc permiſſurum in homiẽ, qui ſe credidiſſet ſuæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurãdo adhibito. Quod ſi, inquit,

a *Abdagaſi Aſinæi interficere vult, quod Artabanus permittere recuſat.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo cõsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere, commendo [a] autẽ tibi terrã Babyloniam, vt eam tua cura tutã à latrociniis & illæsam custodias, mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus, Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus, breuíq. in tantũ auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honorib. Babyloniorum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cũ imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutib. In hac felicitate floretior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contẽptisq. institutis patriis, voluptate victi dediderũt se externis libidinib. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quàm insigni forma laudata vsq. ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cùm neque suis imperare posset cupidinibus: neq. vlla alia spes esse potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primóq. [b] conflixu ex se Partho, vxor in victoris potestatem & thalamum peruenit: quòd quidem magnarum calamitatum quàm ipsi tũ fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito

a Arrabanum Asinæo terram Babyloniam cõmendat, datisq. muneribus eum dimittit.

b Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiúsque vxorem ducit.

Ann. mundi 4003. A Christo nato 41

uarito captiua duceretur, ſimulachra patriorũ uminum quæ gentilitio ritu & domi ſecum abere ſolebat & in itinere clam inter cæteram ppellectilem aduexerat, ea primum colebat ne arbitris. Deinde in thorũ recepta & nacta duciam, propalã operabatur ſacris quæ à deiuncto acceperat. id [a] factum obiurgabatur ab micis vtriuſq. fratris primariis, indignum facius dictitantibus cõtra Hebraicæ gẽtis ritus ac eges ductam vxorẽ barbaram, deditam impiis atriæ ſuæ ſuperſtitionibus. quare videndum ne um nimium indulgent voluptati cõporis, à rincipatu excidant, quem diuino fauore conecuti ſint. Sed adeò nihil profectum eſt his adnonitionibus, vt præcipuus quidam confoſſus it dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus eſt fratribus eorúmque ſoiis, vlturum læſam & religionem & amicitiã, tque ſimili & ipſi ab inimicis affic rentur exio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, ii quòd patrocinatorem legum per ſummum ıefas opprimi paſſi ſint. quamuis enim moleè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cur acceptam ferebant præſentem felicitatem. ſed indignationẽ orum accendit mulieris impietas, non ferenium pertinaciter amplexam ſacra Parthica: fatóque [b] concurſu ad Aſinæum vociferabantur n Anilæum: dicẽtes oportere eum, ſi prius paum potuit quid vtile ſit diſpicere, nunc certè rratum corrigere, priuſquam id publica expieur pernicie. nam & connubium illud nemini robari, vt parum conueniens patriis ritibus: & ſuperſtitioſum numinum cultum quem muier ſibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuiam. at ille quamuis agnoſceret peccatum fratis allatum ſibi ac ſuis magnum aliquod in-

[a] *Anilæus ob vxorẽ Idololatriam à Iudæis obiurgatus quendam confodit.*

[b] *Anilæũ apud Aſinæum fratrem accuſatur, qui primum cõminuet, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vxor venenum ei tollit.*

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

commodum, victus tamẽ germanitatis affectu, facilè ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulierémque domum ad cognatos ipsius remittat, nihil tamẽ hac admonitione effectũ est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sibi durius aliquid accideret, veneno Asinæũ sustulit, secura quòd sub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterùm [a] Anilæus ad se vnum iam principatu redacto, cũ exercitu fecit impetum in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eóque magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia repperit: pecoráque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitámque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectóque equitatu quàm potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso ocio colitur: qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdã vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuiũ: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutẽ quærere.

a Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit eumq; noctu opprimit, & captum secum abducit.

:re. Mithridatem etiam vinum captum secum ›duxit, nudum super asinum impositum, quæ ›ud Parthos grauissima habetur contumelia. ue cum sic ad syluam quandam perduxisset, ortantibus amicis, vt illum interficeret. ipsi uersum visum est, neganti occidendum vi- am genere apud Parthos præcipuum, & hono- atum affinitate regia. præteritas enim iniurias osse impetrare veniam. quamuis enim offen- us sit Mithridates, habiturum tamen pro con- essa incolumitate gratiam. quod si grauius in um consulant, nõ quieturum Regem. nisi ma- nis cædibus in Iudæos Babylone degẽtes vin- licet, quibus parcendum esse propter coniun- tionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat re- ugiũ, si qua clades accidat, vt sunt bell vicissi- udines. eam sententiam approbauit multitudo :ætera, atq. sic Mithridates dimittitur, qui do- num reuersus ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tã nsignes iniurias, nũc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariã. Aut [b] igitur, inquit, pristinam virtutem recipe, aut Deos testor, qui- bus curæ est Regũ dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferẽs quo- tidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignũ seipse vita existimans si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus verò vbi co- gnouit aduentare illũ cũ valido exercitu, turpe ducẽs continere se intra palustria, & sperãs for- munã contra hostes priori similem, fretúsq. milite iam assueto vincere, & ipse cõtrà eduxit co- pias: cui præter veteranos multi tum etiam præ- dæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimum in conspectum venerit,

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Mithridatem Anilæus dimittit.*

b *Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetret, accensus.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

progressos autē meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonagintà stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeò fessos, vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestímq. in fugā versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm ad Anilæū breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quàm propriam salutem facerēt: itaque detrimentū quod acceperat in prælio, suppletū est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eò quòd essent rudes militiæ. Duxit tamē eos cōtra Babyloniorū castella: latéque vastabant omnia: Tū Babylonij, reliquique hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerēt ad supplicium. quòd cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt, quibus tractationem de conditionibus pacis admittētibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babyloniis legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille cōtinebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impunè quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui ante hac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nūc his nunc illis prævalentibus sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndiq; coortus est. Itaque non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cū eis habitare amplius, migrarūt Seleuciā vrbem

a *Anilæus à Mithridate fugatus.*

b *Ad Anilæū ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.*

c *Anilæum Babylonij ad supplicium depoſcunt, qui oppressus interficitur.*

d *Iudæi à Babyloniis afflicti Seleuciam migrant.*

bem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquam confugerunt Iudęi, per quinquenniũ nullà affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante, quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam, manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cùm vtrinq; primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtriq; Iudæos communibus prosequerentur odiis: eósq; [a] ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruarit misericordia. hi [b] deinde secesserunt Cteiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem suppellectilis partem reositam: ibíq; sedes fixerunt, tutos se rati Regię maiestatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum & Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt [c] pleriq; in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occisi.*

b *Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.*

c *Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.*

munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Caius à Chærea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.*
V. *Agrippa in Iudæam rediens.*
VI. *Epistola Petronij ad Dorienses pro Iudæis scripta.*
VII. *Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.*

Quomodo Caius à Chærea cæsus est. CAP. I.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

GAIVS [a] porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ inquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quàm vrbes cæteræ, præsertim [b] Senatores ac patricij cæteráque nobilitas innumerisque iniuriis vexabantur qui vocantur equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine senatorũ habeatur delectus; hi enim ignominiis afficiebantur & exi-

Medio & Ruffinus Cap. 1.

a *Caij in Iudæos tyrannis.*

b *Caij in Senatores ac patricios sæuitia.*

& exiliis cædibúsque & confiscationibus; quæ tum ferè cædis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem [a] eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Aliis quoque operibus suam declarabat insaniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Misenum alterũ maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad suam dominationem pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab vno promontorio ad alterũ ponte iuncto medio fine spacio, curru vltro citróq; vectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum [b] etiam Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atq; statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis palatium suum, & hortos exornauit, aliósque suos secessus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuersis Græcis colitur, cognominatur [c] Olympius, opus Phidiæ Athenienſis statuarij, ausus est iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri posse illæsum simulacrum & absq; vitio. aiunt etiam prodigiis fidem excedentibus Memmium vetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse insertit excusantibus cessationem suam literis. cúmque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem eximit periculo. ad [d] deniq; insaniæ profectus est, vt natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulacri

Anno ætatis 4004. A. Christo nato 42.

a Caius Iouis fratrem se appellat.

b Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum reliquis.

c Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet.

d Caius Ioui se cõparat.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolẽ, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit [a] etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem replesset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim [b] illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipuè, nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soleant homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres [c] in illius necem conspirationes factæ sunt, quarũ singulæ autores habebant viros fortissimos. nam [d] Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius [e] Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conscierat. His Caius inuisus erat. Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. Erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus,

a *Caium licentiam seruis deferendi suos dominos permisit, & Pollux Claudiũ reum facere audet.*

b *Caio passim insidiæ structæ.*

c *Tres in Caij necem conspirationes factæ.*

d *Æmilius Regulus.*

e *Cassius Chærea.*

ditus, ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum nullis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus [a] verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratũ sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Communis autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negotium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit feruentior cæteris, tũ cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim [b] Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum [c] quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multíque hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exẽplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc [d] magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendũ facinus, & compescendam immanem Caij ferociã. Et sæpè quidẽ epulantem inuadere

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a *Annius Minucianus.*

b *Circenses ludi.*

c *Caius multos tributorum ac vectigalium releuationẽ petentes capite plexit.*

d *Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

decreuerat, certis tamen rationibus id differre non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem nō modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati animi. nec hoc cōtentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, femineum aliquod & probrosum dabat vocabulum: atque hæc faciebat, cū ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, offertq; cæteris tribunis ludibrio. nam illaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ causam præferens. in [a] his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus, & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm aliis multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum [b] Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum, si solitus cædes & quæstio-

[a] *Popedius apud Caſabōn à Timidio delatus.*

[b] *Quintilla Caius torqueri iubet, quæ nihil fatetur, ſed muneribus affecta Popedius abſoluitur.*

quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintilia porrò cùm torquenda duceretur, conſciorum cuiuſdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono eſſet animo, néve ad tormenta ipſius expaueſceret: ſe enim ea perlaturam obſtirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non ſponte, ſed neceſſitate coactus. cúmque illa perduratet, duxit eam in Caij conſpectum, affectam modis miſerabilib. Cuius miſeratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium abſoluit, & pecuniis ſolatus eſt mulieris calamitatẽ, quam fortiter æquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indigniſſimè tulit Chærea, ſic traduci putans ſuam læuitiam, quaſi tam immodicam, vt ipſum Caiũ remedium eius adhibere oporteat. quamobrem [a] ſic Clementem & *Papinium* alloquitur, quorum hic & ipſe tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio noſtro defuimus. nam noſtra opera & induſtria coniuratorum alij necati ſunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipſi viſi ſint miſerabiles. Sed hæccíne ſunt noſtræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, ſed vultus rubore pudorem fatente miniſteriorum talium, cæterum vrbis non auſo ſugillare inſaniam Cæſaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, cauſa vulgi ſermonibus in Caium refertur: ſed ſi rei diſquiratur veritas, ego mi Clemẽs: & hic Papinius & antè nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum cauſa ſumus, qui mandata eius exſequimur: & cum finẽ imponere poſſimus eius tum in ciues, tum in reliquos ſubditos debacchationibus, perſam ſuã

An. mundi 4004. *A Chriſto nato* 42.

[a] *Chæreas Clementem & Papiniũ alloquitur.*

Ann. mundi 4004. A Christo nato 42.

ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non prò libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantésq; nos quotidie cruore cæsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potiu : & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiescet prius quàm nos quoq; cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrisimet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium exspectandum esse optabilem occasionem, fortuitò alicuadè offerendam. sibi quidem ob ingrauescentem iam ætatem non satis esse animi : & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad a Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum nosset libertatísq; amatorem eximium, & ferentem ægrè præsentem statum reipublicæ, expedium aliquod ab eo exspectans consilium decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clemétem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò opem etiam

a Cornelium Sabinum.

etiam polliceri non modo ſolentium magis etiam confirmatus eſt in propoſito. itaq; rati non amplius cunctandum, ambo [a] ad Minucianum ſe conferunt, magnitudine animi ipſius ſimilem, & eodem accenſum virtutis ſtudio, Caio verò ſuſpectum propter necem Lepidi homini Minuciano coniunctiſſimi, & inſuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cęteris in tales ſæuire ſolitus: & iam antè ſignificationem aliquam inter ſe dederant, quæ tū agebantur iniquo ſeferre animo. quamuis enim metus periculi nō ſineret eos manifeſtè proferre odiū quo Caium proſequerentur, tamen occultus quīdā eius rei ſenſus mutuam inter illos beneuolentiam cōciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémq; laudē meritus, ſolici etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant, vt ipſe initium ſermonum faceret. ille rogauit Chæream, quodnam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. vulgatum enim iā erat per vrbē, quomodo ei ſoleret dandis ſignis illudere ibi Chæreas, cupidè arrepta occaſione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatē ſignū da: cui gratias habeo, quòd me vltrò properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſiquidem tibi quoque idē placere video, & priuſquā conuenīremus iam antè cōſenſimus, gladius hic quo accinctus ſum, ambobus ſufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens ſequar quocunq; iuſſeris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dū animus tāto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciam ſumere. ipſe certè totus feror in hoc negocium, ſecurus quid mihi poſt eueniat:

An. mundi 4004. A Chriſto nato 42.

a *Annius Minucianus.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

quãdoquidẽ nec libet nec vacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus,& omnibus imminente à Caio pernicie & dignus sum opinor vel te iudice cui credatur hoc ministerium,quando & tibi eadem probari video. Tũ Minucianus sic animatũ sentiens. cõplexus hominẽ collaudatũ hortatus est,vt perget,apprecatus vt superi conatus eius ratos habeãt:atq; ita mutuũ cõfirmati diuersi abeũt.Ferunt hoc consiliũ quodã omine fuisse firmatũ. Nã ingrediẽte curiã Cherea,vox cuiusdã è turba audita est,iubens eũ diis iuuantibus destinata perficere.&primo suspicatus est rẽ ab aliquo è cõiuratis proditã:deinde [a] intellexit incitari se,aut à quopiã conscio,aut voce Dei. cui curæ sunt res mortaliũ,iámq.multi participes insidiarũ armati aderãt & senatores & equites, simúlque militũ quotquot erant conscij. nemo enim erat,qui nõ putaret necẽ Caij pertinere ad salutẽ publicã,& ideò pro se quisq; dabãt operam, ne quis in hoc faciuore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exituũ tyrãni conspirãtibus.Nã [b] & Callistus his se adiũxit Caij libertus:qui vnus plurimũ apud eũ poterat socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus,abundánsq; pecuniis quas ex munerũ corruptelis parauerat: vtebatúrq; immodicè hac potẽtia,suspectũ nihilominus habẽs principẽ,cuius ingeniũ norat implacabile,&in semel destinatis pertinax:ipsi autẽ inter alias periculi causas hæc erat nõ postrema, quòd esset pecuniosus nimiũ.quare ad Claudiũ clã desciscebat, colẽs eũ, quòd speraret successurũ in imperiũ, & iam tũ obsequiis captãs eius gratiã, quo tãdẽ apud illum quoq; esset in precio. nã & iactauit apud eum, iussum se, vt veneno ipsum tolleret, & hactenus semper commentũ differendi

a *Chereas cũ aliis qui busdã Caiũ tollere statuit.*

b *Callistus, Caij libertus, Claudio à Caio se vt ipsum veneno tolleret, iussum, significat.*

causã

Ann. mundi 4004. A Christo nato 43.

cusas innumeras. Videtur autē mihi hoc finxisse in gratiā Claudij. nec enim ille si patruū necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repręsentatum fuisset meritum pręmium. Claudius tamen qui diuino quodā fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur in dies conscriorum quorundā segnicie. nā [a] ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunū iudicās. etenim aggrediendi ascendentē in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpè dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrātē arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continuè præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi [b] vni & animū esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominē: adeò infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbāt quidem eū pro cōmuni libertate solicitū. postulabant tamē paulisper differri negocium, ne, si parū succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur viris fortib. ad opprimendū tyrānum aditus. satius igitur esse dum ludi agūtur in palatio adoriri facinus, hi celebrātur in honorē Cęsaris, qui primus dominationē à populo in se transtulit & exstructa ante regiam scena, cōuenium eò spectatum Romanorū nobiles vnà cū vxoribus ac liberis, præsente etiā Principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicū spatium, conatum facilè successurum, non valentibus etiāsi velint succurrere protectorib. domesti-

a *Chęreas occasionē aggrediendi Caium expectat.*

b *Finale cōfederatorū de Caio tollendo decretum.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

cis. Assensit Chæreas, decretúmq; est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quàm consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorũ dies vltimus. tũ Chæreas sociis conuocatis: multũ inquit, elapsum est tẽporis quod nobis segniciem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendũ est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiã sæuiat. An non videris quòd ad hunc modũ nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primùm securitatem parare, deinde aliis perpetuã felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima redditura sit, illis verò tam honesto proposito non cõtradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per ſuporẽ silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diẽ vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit si emittamus è manibus hoc propudium hominis terra marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hãc gloriam cedere? ego certè deliberationes vestras nõ exspectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quam vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rẽ aggredi cuperent: móxq; palatium armatus gladio petũt, quod ita mos sit accinctos tribunos signũ ab imperatore petere & fortè ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dum quisque locum spectandi præcipe-

ge ai-

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

rẽ nititur, magna voluptate hanc contentionẽ spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscuè sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus [a] deinde imperator rẽ diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorẽ ludi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togã. Asprenatis vnius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet cũ risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro cõsedit inter amicos in [c] theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo: duas habebat ianuas, alteram versus subdialẽ aream, alteram versus porticũ, per quam actores ingrediebantur & egrediebãtur, non turbato spectatorũ consessu: qua parte erat cella quędam tabulatis interscpta, vbi mimi versabantur & Musici. cúmq; iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius [d] vir prętorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum [e] Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorũ exaudiat: alludens Homerico carmine, sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis cõstabant & auibus propter raritatẽ gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: móxq; duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: mulcúmque ficticij cruoris fusum est tam circa cru-

a *Augusto Cæsari Caium rem diuinam fecit.*
b *Asprenas.*
c *Theatrum.*
d *Batibius.*
e *Cluuius.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

crucifixum, quam circa Cinyram. quin & eundē diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iā enim Chæreā egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandū hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quónam, inquit, bone vir? quē ille reuerituſ sedit demùm, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio nō amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tū Aspre nas etiā hortatus est Cęsarem, vt more solito lotus & prāsus tum demū reuerteretur: cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægréque moras ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chęrea volebat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eā benè rependi libertate publica. iámq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinem quò facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas, eos ipse sequebatur cum Paulo Arruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eū præstolabantur seruorū ministeria, & quā Claudius cum aliis præcesserat deflexit ad

Chfrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorũ domesticorũ, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat & illo probrosum quiddã dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tam lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus eõ sauciatus periret cruciabilius: mihi non sit verisimile, quia tale facinus non admisit lenta cõsilia, quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando nõ deerant qui [a] Caio possent succurrere, nisi quam primũ exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quàm illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clàm se victoribus eius subducere. non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerũ inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opẽ amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantũ edito, fuga se propipiebat vlterius. quẽ paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret. móxq; circumstantiũ vna vox erat, repete, atq; ita cõfecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum autẽ infixisse fertur Aquila, qui vltimũ exitiũ illi attulit. autor autẽ facinoris merito Chæreas dicẽdus est. quãuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modũ perficiẽdi inuenit, primúsq; ausus est cõsiliũ cõmunicare cũ aliis, quod vbi probari sensit, cõ-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Caius occidatur.*

b *Aquila Caio extremum ictum infixit, Chæreæ verò facinoris autor dicẽdus*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

iuratos in vnum contraxit vſus eximia prudentia,& ad audendum accendit crebris adhortationibus:cūmque res operā poſceret, hic quoq; primus in eum irruit,& ſua virtute cædē exorſus,trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit.quapropter meritò quicquid & à ſociis perpetratum eſt,ipſius prudentiæ, induſtriæ atque virtuti,acceptū ferendū eſt,Sic Caius finiit multis confoſſus vulneribus.Quo [a] interfecto Chæreas cum ſocijs reripere ſe quà venerant,videbat impoſſibile: ſiue attoniti magnitudine facinoris,quòd non leue eſſet periculū occidiſſe imperatorē gratioſum apud inſanā multitudinē, paratis ad vltionē militibus, ſiue quòd anguſtæ erant viæ vbi patrata eſt cædes & refertæ famulis ac cuſtodibus, qui omnes ea die præſtò erant ad officium.proinde per aliam viā contulerunt ſe ad ædes Germanici, cuius filium Caium necauerant, hæ fuerunt contiguæ palatio quod ita vnum erat,vt tamen exceptum eſſet ædificiis per partes à ſingulis imperatoribus,quorum appellationem retinebant. iámq; elapſi è turba ſatis tuti erant pro tempore, tantiſper dū in occulto eſſet caſus Cæſaris.primi [b] autē Germani ſenſerunt eius interitum, cohors ſatellitū ex ea gente lectorum ad Principis cuſtodiā:homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quod plerunq; quid fiat nō intelligant, robuſti corpore & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipſius virtutibus rē metientes, ſed ſuis cōmodis,quòd gratioſus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum ſibi comparās:móxq; [c] duce Sabino(is nō ſua aut maiorū virtute,vt qui gladiator fuerat,ſed inſigni robore

a Chæreas cum ſocijs in Germanici ades ſe recipit.

b Germani Cæſaris ſatellites.

c Sabinus cū Germanis ſatellitibus Cæſaris interfectores quærit.

bore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbinã laterent interfectores Cæsaris: & [a] primum forte oblatũ Asprenatẽ frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc [b] Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem vidẽs, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbatúrque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus [c] Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit. pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremò missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verùm audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atque insontes trucidantium, & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam [d] enim etsi perlibenter interitũ eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. aliis contrà adeò non libebat credere, quia verũ esse nolebant, atque etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici, hr ferè erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tũ nonnulli ex militibus: quòd eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem ministri superbiæ, concutientes optimum quenque ciuium, & prædarum participes mulieres autẽ & iuuentus deliniti, vt

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Asprenas frustatim lacerarunt.*

b *Norbanum.*

c *Anteium.*

d *Qui homines Caij necem insequo animo tulerint.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 43

solet vulgus, spectaculis, munerib. gladiatoriis, viscerationibus, oblectamentisque id genus aliis: quorũ prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebãt crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos contra quos in eo paratum habebãt præsidium. Facile enim erat fidem impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem solum assequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorũ esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsenserant, vel quod verum esse miserè cupiebant, adeò non proferebant gaudiũ, vt ne audiuisse quidem se fingerent, alij ne spe frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent, insidiarum alij conscij, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerẽtur ad supplicium. nã [a] & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligẽter curari à Medicis, quo factum est, vt nemo audientium declaret suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis, aut cõtrà infensi homini, & ideò nimis cupidè etiã falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur, accessit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum, atque ibi cõcionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tã referre quo ipsi animo id facerẽt, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed [b] postquam Germani strictis gladiis circum-

a *De morte Cæsaris rumor diuersus.*

b *Germani milites in theatrum veniunt.*

cumdedere theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actũ, & ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant: quaſi iamiam cõtrucidandi: hærebántque inopes conſilij, vt quibus nec manere tutum eſſet, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur ſupplici-
An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.
ter deprecantium, & excuſantium inſidiarũ ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint, ſiue quid aliud. áddebant & planctus & lachrymas, deóſque innocentiæ teſtes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præſentaneum vitæ periculum. His flexa eſt ira militum ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quãdoquidem hoc ipſum quamuis furentibus immane videbatur: *circumlata cæſorum cum* Aſprenate capita, & in ara depoſita, quorum aſpectu nihil miſerabilius viſum eſt ſpectatoribus: dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de ſe quoque ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omninò periculum euaſerint. itaque etiam qui iuſtiſſimis odiis Caium proſequebantur, non tamen ſincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandem [a] Aruntius homo gratioſus, qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, paraucrátque ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cũ pari potentia. theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſſimus eſſet Caio, tamẽ vrgente præſenti diſcrimine ad diſſimulandam lætitiam, *præferens inſignia mœroris omnia* quibus vti mos eſt in cariſſimorũ deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant, deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, ſimúlque tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatoris

a *Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

interitum: quæ quidem certissima salus fuit cõstipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq; inciderent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeò illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptã salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque rum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum, quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ benevolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic tandẽ Germanorũ rabies sedata est, per Caij cædem paulò antè excita. Cæterùm [b] Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibúsque commendãs eis salutem hominis: quo factum est vt ille vnà cum Clemẽte ad eum perductus vollaudarit: tã egregium facinus, testatus id esse è Republica, eique senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliũ, nec in peragendo animus illi defuerit: dicẽs hanc esse naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnib. quòd & Caio tunc accidisse: qui iam tũ antè conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon [c] medicus correptus vt curaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorũ

[a] *Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata.*

[b] *Chæreas Minucianum & Clemẽs, de Cæsaris nece collo quuntur.*

[c] *Arcyon Medicus quosdam dimittit.*

dimisso

dimisit proximos: re autem vera vt se se præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cúmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicẽdo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

An. mundi 4007. *A Christo nato* 43.

a *Senatus populúsque Caĩ trucidatores quærit.*

b *Valerius Asiaticus se Caĩ cadis autorem optat.*

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conueniẽtes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negociis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ, nemini eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuiq. pro

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

interitum: quæ quidem certissima salus fuit cõstipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq; incidérent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio, adeò illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptã salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum, quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic tandẽ Germanorũ rabies sedata est, per Caij cædem paulò antè excita. Cæterùm [b] Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibúsque commendãs eis salutem hominis: quo factum est vt ille vnà cum Clemẽte ad eum perductus vollaudarit: tã egregium facinus, testatus id esse è Republica, eique senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliũ, nec in peragendo animus illi defuerit: dicẽs hanc esse naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnib. quòd & Caio tunc accidisse: qui iam tũ antè conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon [c] medicus correptus vt curaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorũ

a Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata.

b Chæreas Minucianum & Clemẽs, de Cæsaris nece collocuntur.

c Arcyon Medicus quosdam dimittit.

dimisso

dimisit proximos: re autem vera vt se se præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cùmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicédo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Senatus populúsque Caij trucidatores quærit.*

b *Valerius Asiaticus se Caij cædis autorem ostendit.*

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conuenientes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negociis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ, nemini eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuiq. pro

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus. In [a] ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus non neſcius Claudium raptum, & inſtare virtutis certamen, quaſi protuſus, nec tamen imitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hãc fermè ſententiam. Etſi incredibile videtur, Quirites, quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu manſurã & in poteſtate deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis [b] enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteriſque illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis non memini. vt poſt eam ſublatam natus, præſentis ſanè ſum cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atque inſtitui honeſtis ſtudiis: proximúmque poſt deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum [c] virtute vel ſerò tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinã perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tàm iunioribus noſtrũ quàm ſenioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitũ eſt, quod æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus: quamobrem nihil nobis magis curandum eſt, quàm vt cum virtute viuamus. quæ ſola libertatẽ parit ſuis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex [d] his verò quæ ipſi videre licuit, ſatis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem o-

[a] *Cn. Sentius Saturninus in ſenatu orationem habet.*

[b] *Libertas res preciosa.*

[c] *Libertas virtute paratur.*

[d] *Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.*

omnem

mnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur omnia. Ex quo enim [a] Iulius Cæſar poteſtatem populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit Rempublicam, oppreſſo iure ſeruiens ſuis cupiditatibus, nullum malorum genus eſt quo nõ attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſque præcedentem ſtudet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbẽ generoſis ciuibus, quòd exiſtimarent hoc ad ſuam pertinere ſecuritatem, ſi rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non ſolùm magnanimitatẽ premant, ſed ipſos etiam perdant non vno mortis genere: ídque cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus [b] Caius qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit quàm ęteri, non in ciues ſolùm, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracundiam: & iniuſtas pœnas eis infligens, infenſus diis ſimul & hominibus. Tyrannis enim non ſufficit voluptatis ſtudium & ſuperbia. neque rapina & adulteria, ſed præcipuum commodũ ducunt, ſi inimicorum totas exſcindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia eſt efficax. etenim conſcij ſibi quàm multis malis oppleuerint homines ſubditos, etiamſi illi contemptim ferant ſuum infortunium, ipſi tamen maleficentiæ ſuæ memores, ita demum ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſſint omninò tollere. His [c] malis leuati, & nemini, niſi vobis inuicem obnoxij, id quod &

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

a *Iulius Cæſar.*

b *Caius.*

c *Adhortatio ad libertatem tuendam.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

præsentis cõcordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatẽ restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicẽt, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidẽ aluit, quàm istorum segnicies qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quieris enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante [a] omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui vir diis fauentibus tum consilio, tum manu nobis libertatem peperit, cuius rationem haberi decet: vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat, honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculpẽ habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat, statimq; ea confracta est. Et iam nox processerat, cùm [b] Chæreas signum à consulibus petiit: atq; illi libertatem dederunt, adeò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo

[a] Chæreæ pro facinore honos habendus.

[b] Chæreas à Consulibus signum petit.

Reipub.

Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quàm tyrānidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, paulóq; post etiam populus lætus ac spei plenus, multū sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is [a] indignè ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è tribunis Iulium Lupum, qui vtranq; interficiat: ideò potissimum illi demandato hoc negocio, quòd Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sęuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cōtra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atq; ita vnam venificam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cúmq; venisset in palatium offendit Cæsoniam humi stratam iuxta mariti cadauer inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantę se cum iacente simul filia. nec [b] alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset prænomenti toties quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentib. consuluisse eā vt rediret ad saniorem mentē, & in ci-

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Chæream Iulium Lupum, vt Caij vxorem & filiam interficiat, mittit.*

b *Cæsonia Caium quod vxoris prænomenis non paruisset, accusat.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ues sæuire desineret, moderatúmq; Principem ageret ne fortè prouocati eius crudelitate, parē ei vicem reponerent: aliis contrà, instigasse eā maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret. idque tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris, quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamētis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actū addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiā infantulum: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita [a] Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatū maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorúmque metuens, atq; ea de causa sanguinarius, vnicū fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens [b] se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, popularíq; assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quàm virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiā pili faciens, quoties ita stimularetur ad vindictam & supplicia: osor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionē licere sibi postulans. quare ne à sororis q. dē germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredi-

a *Caius vir maleficus.*

b *Caius superbissimus.*

incredibilē & multis retrò seculis inauditam libidinis licentiam, opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad vtilitatē hominū, propter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuersiam maximū opus est, & vtilissimum nauigantib. ac ne id quidē absolutū est: sed imperfectum mansit remissa contētione operantium. In causa fuit studium rerum inutiliū, & quòd pecuniā in priuatas suas voluptates insumere maluit, quàm in publicam magnificentiā. alioquin [b] orator facundus, & peritus vtriusque literaturæ, tam Græcanicæ, quàm patriæ. faciléq. intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negociis suadendi facultate præditus si quis alius, quā vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione sibi parauerat, ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem sibi pararet, tandē eos à se alienauit vsurpanda immodica licentia, quorū odiis indies gliscentib. postremo per insidias eorundem oppressus est. Cæterùm [c] Claudius, vt suprà dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullā periculi causam habēs præter claritatē gentiliū. nam priuatā vitam agēs permode-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Caius receptacula nauibus extruit.*

b *Caius orator facundus.*

Hedio & Ruffinus cap. 3.

c *Claudio se remouenti obtruditur Cæsarea dignitas.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

stè se gesserat, vel mediocri statu contentus, siue terisq. se oblectabat Græcis maximè, omnẽ negociorum deuitans strepitum. tum verò attonita vulgi multitudine, regia referta discursantib. cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta vltro citróque fluente temerè, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, consultare cœperunt quid agendum sit, non tã soliciti de nece principis, quẽ iure cæsum existimabant, quàm quomodo rebus suis prospicerent, Germanis interfectores sæuientibus, suimet respectu magis quàm vtilitatis publicæ, quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maximè cùm videret circumferri Asprenatis & vnà cum eo cæsorum capita. stabat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occultans ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens satis vultum eius discernere præ tenebris, hominem tamen esse videns, qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus vt discederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios sequentes, profectò hunc esse Germanicum, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius videns eos paratos, vt se rapiãt, metuénsq. ne iubéte Caio plecterentur capite, rogabat, vt sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se inicium rerum omnium. ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse solicitus, cùm potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dij Caio sublato tuæ virtuti offerunt, orbẽ terrarum tandem respicientes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. móxque attollunt eum in humeros nõ valentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere, iam enim compla-

tes prætoriani circa Gratum versabãtur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad suppliciũ, miserarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpè sub Caio adductus esset in vitæ periculum: quidam etiã dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent, curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorũ cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatũ sit ante mutatum statim reipublicæ, quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, nec sui non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam reciperé: has & alias inter se conferentes consultationes, cum aliis quoq. affluentibus communicabant, cúmque b idem omnibus probaretur, armatis cinctum. sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autẽ inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinã redire dignitatem, & inductam à tyrãnis seruitutẽ effugere cupiunt: plebs contrà hãc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existi-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Causa militibus impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent.*

b *Claudium sublimis in castra perferunt.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

mans,sibíq.aduersus potentiorum iniurias præsidium,gaudet auditis quæ Claudio contigerũt, sperans huius opera cariturum se bellis ciuilibus,& aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus [a] porrò cognito,quòd milites Claudium in castra trãsportauerint,lectos sui ordinis viros illò miserunt, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium:præstare vt senatui permittat curam Reipublicæ,& vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res administrari debeant:memineritq. quàm miserè tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo:neque decere, vt, qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intéperiis eius subiiciat. quapropter [b] si senatui pareat, & cũ laude ad pristinum reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuib. & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nunc præesse aliis,nunc subiici.quod si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnandam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorúmq.multitudinem,quorum opera in promptu sit.Sed præcipuam spem esse in Deorũ auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius quã pugnare pro libertate patriæ.Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentésq. ad eius genua suppliciter orabant,ne ciuitatẽ in bellum ciuile coniiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules,rogabant,vt si principatum ambiret, mallet

cum

a *Dissidium inter plebẽ & senatum.*

b *Senatus Claudio suadet vt imperium delatũ resignet.*

eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

Dissidium inter senatum & plebem.

CAP. III.

PORRÒ a Claudius sciens senatus arrogantiã, modestè legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere. fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit, principatũ vltrò oblatum non dimittere è manibus. Is enim postquam suæ dignitatis autorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & cõposuisset, vt tũ poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterùm vbi cognouit raptũ esse à militibus Claudiũ, ægrè dimota turba ad eum peruasit, & nactus eũ turbatum, pronúmque ad cedendam potestatẽ, senatui, confirmauit b hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accersitus à senatu, ignarũ se omnium simulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit, quibus id quod verum erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsenti statu postulantibus: se c quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum. suadere tamen, vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamẽ descendẽtibus aliquid aduersũ accidat. illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pe-

a *Claudium Principatũ vltrò oblatum deponere recusat.*

Hedio & Ruffinus ca. 4. al. 13.

b *Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur.*

c *Agrippa senatui suã sententiam exponit.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 41.

cumiã: nec deesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos: pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionẽ liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis, quamobrem mihi placet mitti ad Claudiũ qui ei deponere principatũ suadeant, & ad eam legationẽ meipsum offero. hæc [a] vbi persuasit cũ aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationẽ senatus indicat: autórq. fuit, vt rẽsponderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit [b] igitur, mirũ nõ videri quod senatus ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc verò degustaturum eum etiã æquam ac moderatã dominationem, quæ nomen quidẽ principatus habeat, sed re vera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: móxq. concionẽ apud prætorianos habuit, sacramento [c] adactos, vt in fide maneant, viritímq. dimisit quinq. drachmarũ millia. sub diluculum autem Coss. senatum vocauerũt in Capitolini Iouis ædem: quorum alij deliuerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, prænidentes quonam res euasura esset, optantéq. tutã seruitutem cũ ocio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius. quibus consultantibus de præsenti negocio, repentè [d] clamor militũ pro foribus

a *Agrippa cum alio aliquot ad Claudium mittitur.*

b *Claudij ad Legatos responsio.*

c *Sacramentum militare.*

d *Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant.*

foribus ſtantium tollitur, vnum imperatorem à ſenatu creari poſtulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium cõmunicatum pluribus. & ſuam quidem ſententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem poteſtate ſinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod ſenatui valde incommodum accidit, in locum ſperatæ libertatis ſuccedente metu à Claudio. nec[a] tamen deerant qui affectarent rerum faſtigium, propter nobilitatem generis, affinitatémque coniunctam cum Cæſaribus. nã M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens ſororem Caij Iuliam, ſeipſum offerebat, conſulibus aliam ex alia cauſationem nectentibus. Valerium etiam Aſiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuiſſétque ædes quanta vix vnquam aliàs edita, ſi quis permiſſus fuiſſet cum Claudio de principatu cõtendere. præſto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo ſunt deterriti, quòd vel ſibi ipſis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum ſociis aderant alloquturi milites: quos illi cùm viderent manu ſilentium innuere, concionari non paſſi ſunt, omnibus vnum imperatorem ídque ſine dilatione poſcentibus. Tum verò minimè ſenatus poterat expedire conſtitutionem reipubl. militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij ampliſſimum ordinem militari inſolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chæreas non continens iram quòd imperatorẽ peterent, daturum ſe ait, ſi quis ſignũ afferret ab Eutycho. is erat auriga Praſinus Caio dilectiſſimus, cuius equiſio ſtabulis exſtruendis ille

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

[a] *Quidam rerum faſtigium affectans.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multáq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At [a] illi verbis eius nil moti, strictis gladiis & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stuporeque occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium. itaque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum [b] Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd cum primus contempsisset Caium nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per conferros milites eniti ebantur ad officium exhibendum Claudio, & [c] inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat quamobrem strictis eum inuadentes gladiis perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo astare iussit suo lateri. sed non idē honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant, aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant. Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo nō periclitatus est. Rex [d] Agrippa etiā auctor fuit Clau-

a *Milites sublatis signis ad Claudium tendunt.*

b *Sabinus eiusdem se cōtrucidaturum omnes, quàm passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.*

c *Q. Pōpeius Consul cum aliis quibusdā ad Claudium peruenit.*

d *Claudio Agrippa, vt missum se erga senatores gereret, suadet.*

Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui proferebantur in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur manificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplium erat statuendum securitati futurorum principum. ductus [a] est igitur ad supplicium vnà cum Lupo aliisque compluribus. Ferebat Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitũ, atque etiam Lupo exprobrantẽ lacrymas. cúmque is detracta veste quereretur de frigore, illeuillatus est, Lupũ nunquã offendi frigore. Et inspectante corona eorũ qui deduxerant, rogauit militẽ, num exercitatus esset ad cædes & nũquam haberet gladium, postulauitq; cum quo se Caiũ interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parũ forter ceruicẽ præbens plurimis ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum eorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniiebant, apprecati vt propitius non irascere ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus [b] autem non solùm absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus fide coniuratis data desciscceret, in corpus

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

[a] *In Caij interfectores animaduertitur.*

[b] *Sabinus sibi ipsi manũ infert.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

CAP. IIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 4.

CLaudius [a] porrò ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concessio confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnũ pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimã eius ditionem in Libano, quę Lysanię fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs incisum est in vrbis foro medio. Antiochum [b] autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit [c] etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato [d] illi regno Chalcidis à Claudio. Per [e] idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: móxque ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat Ægypti præsidi, vt seditionem illam compescat: & [f] ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in hanc sen-

a *Claudius Agrippæ Iudæã, Samariam & Lysaniæ ditionem concedit.*

b *Antiochus Rex Comagenæ.*

c *Alexander Lysimachus Alabarcha.*

d *Herodes, Agrippæ frater, Rex in Chalcide.*

e *Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.*

f *Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum.*

sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitũ habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regiis, post adiectámq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissúmque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium suis suffragiis substituerent: vtque quisque in suis ritibus maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos conciatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. tẽporibus, propter insolentem illius insaniam, dum cõtra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantib. infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eísque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, iubeóque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, ídque proposito hoc edicto ita statuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius a Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Cos. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Ro-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

mano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebítque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitãtibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu viuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus frigida comminuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudeam reditus.

CAP. V.

a Agrippam Claudius in regnum suũ mittit.

HIs [a] edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: mótque Agrippam ad curam sui Regni misit auctum maioribus honoribus, commendatúmque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & [b] catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere. & Deum valere illa erigere denuo

b Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit.

re denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulóque post compedibus solutus splendidiorem quàm antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facilè, rursúmque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Ritè igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & [a] Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pōtificis, eius quia Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Cōstituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso [b] eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere. decorum putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistratum autem præfecit toti suæ militiæ [c] Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo [d] post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.*

b *Agrippa Iudæis ædiū tributum remittit.*

c *Silas.* Hedio & Ruffinus cap. 6.

d *Dorita in Iudæorum synagoga Cæsari statuā ponūt, quod Agrippā & Petronium vehementer ad iracundiam commouerit.*

Epistola Petronij ad Dorienses pro Iudæis scripta.

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

CAP. VI.

Aliàs ca. 5. a Publio Petronio Dorien. sibus, vt eos qui Cæsaris statuã posuerint sibi mittant, scribit.

PVblius[a] Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doriensium. Quoniam tam audax est quorundam vestrũ insolentia, vt etiam contra edictũ Claudij Cæs. Augusti. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsari statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio cõprobatum vt sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tãtum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam proprijs magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni sontes indicent, dentq; operam ne quid tumultus aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contrà ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi se-

denti

denti pro tribunali recitault, ius suum postulās, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullā quærātis seditionum materiam & cæleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiā audeat. Rex [a] autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiā libenter amplector, contentus tua voluntate equa mihi tantus honos oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pōtificio. sed mihi sacrum illum amictū semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem, quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum & apud te Rex innocentior ab omnique peccati labe mundior, quem ausim tibi cōmendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id tulit: nec [b] ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Ionatha Anani filio Pontificatum restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat.*

b *Marsus Syriæ præfectus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Silæ Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriā reuocans, eius ita offendit, vt vinctum in ipsius patriam ad supplendum miserit.*

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. VII.

SIla [c] autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sæpè susceperat, fretus amicitia postulabat etiam patris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperque licentius agebat cum eo,

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

& in familiarib. colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, vt ostẽtaret quã studiosus ipsius cultor fuerit, nunquã non labores in eius gratiã exhaustos memorãs quæ cũ fine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandẽ offenderetur immodica libertate hominis: iniucunda enim est temporis ingloriè acti memoria, & stultũ est indesinenter exprobrare debitũ. postremò in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiã vinctum in ipsius patriã ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliũ adhibita, reputauit quantũ laborũ vir ille pro se pertulisset: cúmq; [a] natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas, accersiuit Silã, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocãtibus se respõdens, ad quem honoré me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi fortè putat linguam mihi post hac fortè minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantũ laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officiis nunc præmiũ retuli vincula & obscurum carcerẽ. ego certè horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubẽs, vt eadem Regi referrent. qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus [b] autem ad Hie-

[a] *Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationẽ non dissimulans in exilio relinquitur.*

[b] *Agrippa Hierosolymorum muros parumper.*

ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permuniit sumptu publico, latioréſque & altiores quàm ante fuerant reddidit: & feciſſet aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæſ. significaſſet eam rem per literas. qui ſuſpicatus molituros aliquid noui, diligenter [a] ſcripſit Agrippæ, vt à munienda vrbe deſiſteret: atque ille mox paruit. Erat autẽ is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis ſumptibus pararet ſibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quęſitam munificentia gloriam longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac procliuis ad ſæuitiam: & propter mutuũ odium manifeſtè prę-ferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiam: vt qui exteras vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exſtruens: Iudæorũ autem nullum oppidũ ornatu aliquo dignatus eſt memorabili, nec vlla liberalitate proſecutus eſt. Agrippa contrà initiſſimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in ſuæ gentis homines benignus, & promptus adiuuandos præ cæteris in aduerſitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hieroſolymis, inſtitutorum ac rituum patriæ ſeruator religioſiſſimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei prætereribat abſque ſacrificio. Accidit [b] aliquando vt quidam Hieroſolymita legiſperitus nomine Simon aduocata concione per Regis abſentiam agentis tum Cæſareæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non niſi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi ſignificauit per literas confeſtim accerſiuit hominẽ:

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

[a] *a Marſo Claudio, Agrippa ſcriberet, vt à munienda vrbe deſiſteret ſuadet.*

[b] *Simon legiſperitus Regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidẽ reconciliatus.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tũ Rex citius quã quisquam opinaretur reconciliatus est, clemẽtiam magis quàm iram decere Reges existimãs. & lenitatem animi magis quàm celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque equè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiã inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorũ in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venítque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinẽ, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus, quibus

Aliàs ca. 6. a Agrippa Berytum ciuitatem eximijs ornamentis honorat.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsq; ad septimum lapidem illi obuiã processit. quandoquidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodẽ cum hospitibus curru vectus, suspectam presidi redderet tantam Regum concordiam. ratus [a]enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederẽt: quare Agrippa vehemẽter offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ [b]verò adepto Pontificatu successorẽ dedit Elioneum Cithæi filiũ. Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cęsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secũda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cõtexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diuinum quendã fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectãtibus: móxq; [c]adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogãtes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominẽ reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiã adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d]post suspiciens vidit supra caput suum bubonẽ funi extento insidentem: móxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitã relinquere iubeor, fatali

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Agrippa Marsũ Syriæ Præsidi, dũ quinque Reges ad se venientes discedere iubet, infensus.* Aliàs ca. 7.

b *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

c *Agrippa in theatro Deus consalutatur.*

d *Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 42.

necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortē rapior. Sed ferenda est volūtas cœlestis numinis. neq; enim malè vximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatū prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moritūrū, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autē in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies nihil se remittente cōfectus vitā finiit, annum natus quartum supra quinquagesimū, postquā regnasset per septenniū. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria simúlq; Cæsarea. ex annuis autē reditibus percipiebat cum plurimū [b] 1200. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterùm [c] prius quàm euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicū interficeret. quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autē ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo

a *Agrippa quādiu vixerit & regnauerit.*

b *Mille & decem & duo myriades quindecim tonnæ auri.*

c *Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.* Hedio & Ruffino Cap. 9. aliàs 8.

d *Agrippa liberi superstites.*

Anno mundi 4009. A Christo nato 47.

cluo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes inter se in Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem, qui audito Agrippæ obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerãt, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. cõfestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrãdo sit impar, quódq; etiam vtiles grauare possit humeros. cúmq; visi essent æquũ dicere, Cæsar præfidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius

a *In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.*

b *Agrippa Agrippæ filius.* Aliàs ca. 9.

c *Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regni totius declarat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

inducceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriã, contumeliásque illatas adhuc iuuenibus: alam verò Cæsarienſium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésq; è Romanis legionibus Syriã tuentibus delectos in eorum locum ſubſtitueret. nec tamen ei iuſſioni ſatisfactum eſt. Miſſa [a] enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui ſequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium & ſeminarium belli exorti Floro præſide, quamobrẽ Veſpaſianus victor, vt paulo poſt dicetur, eos ex illa regione alió tranſtulit.

a Belli Iudaici Præſide Floro exorti ipſi Iudæi initium & ſeminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium, déque ſtola ſacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius fílij religionem Iudaicam cõplexi ſint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator ſeditiosos Iudæ Galilæi punijt.*

IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſſi ſunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Geſta Felicis Iudææ Præſidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini ſucceſſor tantùm Iudæos afflixerit iniurijs, vt conſilij ſint eorum ſumere.*

Philo-

Philadelphiensium Iudæorum dissidium, deque stola sacerdotali.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus. Claudius Cæsar misit successorem Marsum [a] Cassium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat: vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperant autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuum, multósque Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quòd non expectassent suum iudicium: si putabant sibi factam à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum [c] vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradice-

Hedio & Ruffino Cap. 1.

a *Cassium Longinum Syriæ præses.*

b *Fadus Iudæos Philadelphensiũ propter Miæ nimi interfectores, punit.*

c *Annibas supplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium missi.*

c *Tholomæus latronum princeps.* Alias. cap. 2.

e *Fadus à Iudæis sacerdotalem stolam, vt esset in Romanorũ potestate postulat.*

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinũ, (venerat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptũ illius. Responsum [a] est permissuros vt legati mittãtur, si prius darẽtur obsides. Quúmque promptè libenter suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romã peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talẽ epistolam addidit: Claudius [c] Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totíque Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, roganteśque enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, cõcedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius cõcesserat: vestræque voluntati annuo, primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificet Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autẽ de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis. Tryphonem

a *Iudæi dãt obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.*

b *Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippæ iunioris roganti concedit.*

c *Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.*

Aliàs ca. 3.

ſtendit populo nudata genitalia: qua contume- *An. mundi 4011. A Chriſto nato 49.*
lia furentes vociferabantur non ſe affectos ſed ipſum Deum quem honoraret ea celebritas, & quidam audaciores in Cumanum iactabant cõuicia, dicentes ab illo ſubmiſſum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipſe nõ mediocriter irritatus eſt: rogabat tamen, vt deſiſterent mouere ſeditionem feſto tempore, cúmq. illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterẽt eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniã caſtellum templo imminens. vt ſuprà docuimus, vulgaris autem multitudo viſo aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere, & cùm eſſent anguſti viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiẽdum, & conculcabant in anguſtiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu nnmerata ſunt: verſáq. in luctũ feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationum obliti, dediderunt ſe lamẽtis ac eiulatib. tantã cladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Quidam[a] enim qui ex illa turba fugientes euaſerãt, in publica via centeſimo ab vrbe ſtadio Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter facientẽ aggreſſi ſunt latrocinio, omnéſq. eius diripuerũt ſarcinas, quo audito Cumanus, cõfeſtim eò miſit milites, iuſſos, vt vicos loco propinquos diriperent, in hac populatione miles quidam libros Moſaicos in quodam vico inuentos protulit, eóſq. lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſareã, in qua tũ Cumanus agebat, ſupplicantes, vt non ſuam ſed læſti numinis vlciſceretur iniuriam. Tum præſes

a *Stephanum Iudæorum ſeruum à Iudæis in itinere ſpoliantur, qua occaſione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſeueri cum ſorit.*

An. mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi feriit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

CAP. V.

a Samarita aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.

POst[a] hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm trãsirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs. cõmissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma concierunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruiturem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniurijs coniuncta sit. Cúmq. magistratus lenire eos conarentur, pollicerentúrq. se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleãzaro Dinæi filio. Is[b] ex professo latro multis iã annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditũ: armatíssq. etiam Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantã calamitatẽ ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præoculis eis ponentes diruendã patriam, & templi incẽdium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendos

b Galilæi sese vindicantes Samaritanorũ vicos incendijs & rapinis vastant.

cendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabántque, vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuò. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò [a] Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentẽ conueniũt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriam, quàm contemptã Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus: quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ [b] fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudęi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantã cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, cõperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum [c] Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses af-

Anno mũdi 4014. A Christo nato 52.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium Quadratũ accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.*

c *Dortus cũ quatuor sociis supplicio affectus.*

Ann. mundi 4014. A Christo nato 52.

fecit supplicio. Ananiam [a] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouũ aliquid Iudæi molirentur, adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem liberorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissim aduersarios Iudæos, nisi [b] Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [c] deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset quadrien-

a *Ananias, Ananus, Cumanus, Celer alique nonnulli Romam missi. Aliàs c. 13.*

b *Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.*

Medio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c *Claudius Felix Iudææ Procurator.*

nio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, quòd mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. [b] Mæiammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multò post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno se gerentem ad eam misit, qui mulierem sollicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si non fastidiret hominem, illa malè consulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natóque ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus posthea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maximè mulieris diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodémque [e] tempore etiam Mariamme de-

An. mundi 4015. *A Christo nato* 53.

a *Drusillam.*
b *Mariammen.*
c *Felix Drusillam à priore marito abduxit.*
d *Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariamme Archelaum dedignata in Demetrij thesaurum misit.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tũ Rex citius quã quisquam opinaretur reconciliatus est, clemẽtiam magis quàm iram decere Reges existimãs. & lenitatem animi magis quàm celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque equè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiã inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorũ in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venítque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus: & prẽter hos Herodes frater Rex Chalcidis hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinẽ, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus.

Aliàs ca. 6. a Agrippa Berytum ciuitatem eximijs ornamentis honorat.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

quibus

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsq; ad septimum lapidem illi obuiã processit. quandoquidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodẽ cum hospitibus curru vectus, suspectam presidi redderet tantam Regum concordiam. ratus [a]enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederẽt: quare Agrippa vehemẽter offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ [b]verò adepto Pontificatu successorẽ dedit Elioneum Cithæi filiũ. Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cęsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secũda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cõtexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diuinum quendã fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectãtibus: móxq; [c]adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogãtes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominẽ reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiã adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d]post suspiciens vidit supra caput suum bubonẽ funi extento insidentem: móxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitã relinquere iubeor, fatali

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Agrippa Marso Syriæ Præsidi, dũ quinque Reges ad se venientes discedere iubet, infensus.* Aliàs ca. 7.

b *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

c *Agrippa in theatro Deus consalutatur.*

d *Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 42.

necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortē. rapiet. Sed ferenda est volūtas cœlestis numinis. neq; enim malè vximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatū prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturū, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autē in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies. nihil se remittente cōfectus vitā finiit, annum natus quartum supra quinquagesimū, postquā regnasset per septenniū. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria simúlq; Cæsarea. ex annuis autē reditibus percipiebat cum plurimū [b] 1200. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterùm [c] prius quàm euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicū interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autē ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo

a *Agrippa quādiu vixerit & regnauerit.*

b *Mille & ducenta Myriades quindecim tonna auri.*

c *Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.* Hedio & Ruffinus Cap. 9. aliàs 8.

d *Agrippa liberi superstites.*

ctuo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septẽnis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis, conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem, qui audito Agrippę obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerãt, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. cõfestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrãdo sit impar, quódq; etiam vtiles grauare possit humeros. cúmq; visi essent æquũ dicere, Cæsar præfidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius

Ann. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a *In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.*

b *Agrippæ Agrippa filius.* Aliàs ca. 9.

c *Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regni totius declarat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriã, contumeliásque illatas adhuc iuuenibus: alam verò Cæsarienſium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésq; è Romanis legionibus Syriã tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa [a] enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium & seminarium belli exorti Floro præside, quamobrẽ Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

a Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudai initium & seminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphensium & Iudaeorum dissidium, déque stola sacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius fílij religionem Iudaicam cõplexi sint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.*

IIII. *Quomodo plurimi Iudaeorum circa templum oppressi sunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudaeos orta.*

VI. *Gesta Felicis Iudaeæ Præsidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Festo, & de sicariis.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini successor tantis Iudaeos affecerit iniurijs, vt coacti fuerint arma sumere.*

Phile-

Philadelphenſium Iudæorum diſſidium, deque ſtola ſacerdotali.

An. mundi 4009. A Chriſto nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, ſicut ſuperiore volumine diximus. Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo [a] Caſſium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat: vt Marſum amoueret ab adminiſtratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæſaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphenſibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicoſiſſimis. Ceperant autem arma tranſamnenſes ſine conſenſu primatum & magiſtratuum, multóſque Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus eſt, quòd non expectaſſent ſuum iudicium. ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehenſis igitur tribus præcipuis ſeditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum [c] vnum Annibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo poſt capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad ſe perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, vt talarem tunicam & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum Pontificem induere fas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, vt eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradice-

Hedio & Ruffino Cap. 1.

a *Caſſium Longinum Syriæ præſes.*

b *Fadus Iudæos Philadelphenſiũ propter Miæni interfectores, punit.*

c *Annibæ ſupplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium miſſi.*

c *Tholomæus latronum princeps.* Aliàs. ca. 2.

e *Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorũ poteſtate poſtulat.*

An. mundi 4005. A Christo nato 42.

necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortē rapiot. Sed ferenda est volūtas cœlestis numinis. neq; enim malè vximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatū prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturū, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autē in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos hemi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies nihil se remittente cōfectus vitā finiit, annum natus quartum supra quinquagesimū, postquā regnasset per septenniū. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria simúlq; Cæsarea. ex annuis autē reditibus percipiebat cum plurimū [b] 1200. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterùm [c] prius quàm euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicū interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autē ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimum septimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo

a *Agrippa quādiu vixerit & regnauerit.*

b *Mille & decem millia Myriader quinquaginta aurei.*

c *Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 9. aliàs 8.

d *Agrippæ liberi superstites.*

Anno mundi 4009. A Christo nato 47.

tuo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septẽnis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanatia, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes inter se in Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem, qui audito Agrippę obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerãt, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. cõfestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrãdo sit impar, quódq; etiam vtiles grauare possit humeros. cúmq; visi essent æquũ dicere, Cæsar præfidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius

a *In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iacta-*
bant.

b *Agrippa Agrippæ filius.*
Aliàs ca. 9.

c *Claudius Agrippã in regnum paternum mature cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ præfidem, & regni curam declarat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

duceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriã, contumeliáque illatas adhuc iuuenibus: alam verò Cæsarienſium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésq; è Romanis legionibus Syriã uentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa [a] enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium & seminarium belli exorti Floro præside, quamobrẽ Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

a Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudai initium & seminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphensium & Iudæorum dissidium, déque stola sacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius fílij religionem Iudaicam cõpleti sint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.*

IIII. *Quomodò plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Gesta Felicis Iudææ Præsidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Festo, & de sicarijs.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini successor tantũ Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.*

Philo-

Philadelphenſium Iudæorum diſſidium, déque ſtola ſacerdotali.

An. mundi 4009. A Chriſto nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, ſicut ſuperiore volumine diximus. Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo [a] Caſſium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat: vt Marſum amoueret ab adminiſtratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæſaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphenſibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicoſiſſimis. Ceperant autem arma tranſamnenſes ſine conſenſu primatum & magiſtratuum, multóſque Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus eſt, quòd non expectaſſent ſuum iudicium: ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehenſis igitur tribus præcipuis ſeditionis autoribus vinciri eos mandauit, horum [c] vnum Annibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo poſt capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad ſe perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, vt talarem tunicam & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum Pontificem induere fas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, vt eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradice-

Hedio & Ruffino Cap. 1.

a *Caſſium Longinum Syriæ præſes.*

b *Fadus Iudæos Philadelphenſiũ propter Miæni interfectores, punit.*

c *Annibas ſupplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium miſſi.*

c *Tholemæus latronum princeps.*

Aliàs. ca. 2.

e *Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorũ poteſtate poſtulat.*

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinũ, (venerat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptũ illius. Responsum [a] est permissuros vt legati mittãtur, si prius darẽtur obsides. Quúmque promptè libentes suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romã peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa veniissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talẽ epistolam addidit: Claudius [c] Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totique Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, roganteſque enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, cõcedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius cõcesserat: vestræque voluntati annuo, primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificet Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam pluriui facio. Scripsi autẽ de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis. Tryphonem

[a] *Iudæi dãt obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.*

[b] *Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippa iunioris rogatu concedit.*

[c] *Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.*

Aliàs ca. 3.

ſtendit populo nudata genitalia: qua contume- *An. mundi 4011. A Chriſto nato 49.*
lia furentes vociferabantur non ſe affectos ſed ipſum Deum quem honoraret ea celebritas, & quidam audaciores in Cumanum iactabant cõuicia, dicentes ab illo ſubmiſſum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipſe nõ mediocriter irritatus eſt: rogabat tamen, vt deſinerent mouere ſeditionem feſto tempore, cúmq. illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterẽt eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniã caſtellum templo imminens. vt ſuprà docuimus, vulgaris autem multitudo viſo aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere, & cùm eſſent anguſti viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiẽdum, & conculcabant in anguſtiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu nnmerata ſunt: verſáq. in luctũ feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationum obliti, dediderunt ſe lamẽtis ac eiulatib. tantã cladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Quidam[a] enim qui ex illa turba fugientes euaſerãt, in publica via centeſimo ab vrbe ſtadio Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter facientẽ aggreſſi ſunt latrocinio, omnéſq. eius diripuerũt ſarcinas, quo audito Cumanus, cõfeſtim eò miſit milites, iuſſos, vt vicos loco propinquos diriperent, in b hac populatione miles quidam libros Moſaicos in quodam vico inuentos protulit, eóſq. laceranit in conſpectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſareã, in qua tũ Cumanus agebat, ſupplicantes, vt non ſuam ſed læſti numinis vlciſceretur iniuriam. Tum præſes

a *Stephanum Iudæorum ſeruum à Iudæis in itinere ſpoliantur, qua occaſione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſecuri eum ferit.*

An. mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi feriit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudaeos orta.

CAP. V.

a Samarita aliquot Galilaeos Hierosolyma petentes, interficiunt.

POst[a] haec inter Samaritas & Iudaeos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilaeis, per dies festos Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm trāsirent vicum Samaritarum ditionis, qui Naus dicitur, in Magno campo situs. cōmissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilaeorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudaeos ad arma concinerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniurijs coniuncta sit. Cúmq. magistratus lenire eos conarentur, pollicerentúrq. se Cumano persuasuros, vt poenas de caedis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinaei filio. Is[b] ex professo latro multis iā annis in montibus errans vicos Samaritanorū incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quae gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditū armatísq. etiam Samaritanis cōtra Iudaeos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantā calamitatē ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, prae oculis eis ponentes diruendā patriam, & templi incēdium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendos

b Galilaei sese vindicantes Samaritanorū vicos incendijs & rapinis vastant.

cendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabántque, vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuò. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò [a] Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentẽ conueniũt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriam, quàm contemptã Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus: quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ [b] fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudęi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantã cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, cõperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum [c] Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses af-

Anno mundi 4014. A Christo nato 52.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium Quadratũ accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.*

c *Dortus cũ quatuor sociis supplicio affectus.*

Ann. mundi 4014. *A Christo nato* 52.

fecit supplicio. Ananiam [a] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouũ aliquid Iudæi molirentur, adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi [b] Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores preomi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [c] deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset quadrien-

a *Ananias, Ananus, Cumanus, Celer alique nonnulli Romam missi. Aliàs c. 13.*

b *Agrippa ab Agrippina, vt Claudium Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.*

Medio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c *Claudius Felix Iudææ Procurator.*

nio. His donationibus ornatus à Cæsare iuue- *An. mundi*
nis collocauit Azizo Emesenorum Regi cir- 4015.
cumciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim *A Christo*
Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, *nato* 53.
quòd mutata sententia Iudæorum religionem
amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ pa-
rentibus. [b] Mariammen quoque matrimonio
coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab A-
grippa patre iam ante desponsata fuerat: ex qui-
bus nata est filia Bernice nomine. Drusilla au-
tem non multò post dimissa est ab Azizo ex
causa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ pro-
curator, visa hac fœminarum omnium pulcher-
rima, amore eius captus, Simonem amicum
suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno
se gerentem ad eam misit, qui mulierem soli-
citaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet,
beatam fore pollicens si non fastidiret homi-
nem, illa malè consulta volens euadere mole-
stationes sororis Bernices, inuidentis sibi for-
mæ præcellentiam, consensit calcata religio-
ne patria Felici nubere: natóque ex hoc marito
filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adul-
tus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani cla-
de incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus po-
stea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui
eidem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto
tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur
rumor cum fratre eam congredi, suasit Pole-
moni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se du-
ceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec
recusauit Polemon inductus maximè mulieris
diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non
fuit, propter intemperantiam, vt fertur disce-
dente ab eo Bernice: qui mox desertus ab v-
xore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus
est. Eodémque tempore etiam Mariamme de-

a *Drusillam.*
b *Mariammen.*
c *Felix Drusillam à priore marito abduxit.*
d *Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariamme Archelai Regis filia dedignata in Dedemetry sibi tamen misit.*

Ann. mundi 4014. A Christo nato 52.

fecit supplicio. Ananiam [a] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouũ aliquid Iudæi molirentur, adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem liberorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi [b] Agrippa iuniorem Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [c] deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset quadrien-

a *Ananias, Ananus, Cumanus, Celer alique nonnulli Romam missi. Aliàs c. 13.*

b *Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.*

Medio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c *Claudius Felix Iudææ Procurator.*

nio. His donationibus ornatus à Cæsare iuue- *An. mundi*
nis collocauit Azizo Emesenorum Regi cir- 4015.
cumciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim *A Christo*
Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, *nato* 53.
quòd mutata sententia Iudæorum religionem
amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ pa-
rentibus. [b] Mariammen quoque matrimonio
coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab A-
grippa patre iam ante desponsata fuerat: ex qui-
bus nata est filia Bernice nomine. Drusilla au-
tem non multò post dimissa est ab Azizo ex
causa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ pro-
curator, visa hac fœminarum omnium pulcher-
rima, amore eius captus, Simonem amicum
suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno
se gerentem ad eam misit, qui mulierem sol-
liciteret, vt relicto priore marito ipsi nuberet,
beatam fore pollicens si non fastidiret homi-
nem, illa malè consulta volens euadere mole-
stationes sororis Bernices, inuidentis sibi for-
mæ præcellentiam, consensit calcata religio-
ne patria Felici nubere: natóque ex hoc marito
filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adul-
tus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani cla-
de incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus po-
stea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui
idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto
tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur
rumor cum fratre eam congredi, suasit Pole-
moni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se du-
ceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec
recusauit Polemon inductus maximè mulieris
diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non
fuit, propter intemperantiam, vt fertur, disce-
dente ab eo Bernice: qui mox desertus ab v-
xore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus
est. Eodémque [e] tempore etiam Mariamme de-

a *Drusillam.*
b *Mariammen.*
c *Felix Drusillam à priore marito abducit.*
d *Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariamme Archelaum dedignata in Demetrij thesaurum missas.*

An. mundi 4018. A Christo nato 56.

dignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterùm Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebúsq; viginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatũ esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus verò Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem [a] autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauiæ. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætinia prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volénsque principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos [b] perductum Imperatorem consalutarent. At [b] Nero principatum sic adeptus Britannicũ clàm veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solùm referens, verumetiam quòd eius artibus ad imperium proiectus sit. Occidit [c] & vxorem Octauiam, multósque viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. nõ desunt enim qui res Neronis scripserunt:

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 15.

a *Agrippina, Messalina & Pætinâ Claudij vxores.*

b *Nero Imperator.*

c *Nero Tyrannus.*

pferunt: quorum aliqui in gratiam eius, vt bene de ſe meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes ſuis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati ſunt, vt meritò damnandi ſint in hiſtoria. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quãdo ne ſuperiorum quidem imperatorum geſta ſcribentes rationẽ veritatis habuerunt, quos tanto poſt nati nulla iuſta de cauſa odiſſe poterant. ſed iſtis veritatis contemptoribus liceat vt libet ſcribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propoſitum eſt à veritate nuſquam diſcedere, quæ à noſtro argumento aliena ſunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

An. mundi 4019. *A Chriſto nato* 57.

Ergo ad res noſtras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emeſorum Azizo defuncto frater in principatu ſucceſſit: minoris autem Armeniæ dominium [a] Ariſtobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita [b] his & Iuliade trans Iordanem ſita, agróque eius habitato vicis 14.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

a *Ariſtobulus Herodis Regis Chalcidis filius.*

b *Agrippa ditio amplietur.*

Geſta Felicis Iudæa Præſidis.

CAP. VI.

Aliàs c. 16.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vſque in deterius. tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præſtigiatoribus impe-ritíque vulgi ſeductoribus. quorum [c] multos, ſicut & latrones, Felix quotidie comprehenſos afficiebat ſuppliciis: & in his Eleazarum Dinæi

c *Felix latrones, Magos, vulgíq. ſeductores ſupplicijs afficit.*

Ann. mundi 4019 A Christo nato 57.

filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo viuum in potestatem suã redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. móxque [a] vinctum Romam transmisit. cúmque odio progressum Eleazarum Dynæi filium Romam misisset. sequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrãdis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua [b] de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitãti hac licentia sicarii per singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebãt propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idque non modò in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: templóque, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentúmque cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quò castigatiores redderentur hoc infortunio. Erat vrbs quidem talibus infestabatur latrociniis. Impostores [c] autem & Magi, tumbas illectas post se trahebant in solitudines,

[a] Eleazarum Dynæi filium Romam misit.

[b] Felix Ionathæ insidiatur.

[c] Impostores & Magi.

polli-

pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasáque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem [a] tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet. qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere. stipatúsque multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio. quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud [b] Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptísque ex vtraque parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamẽ eò quòd primi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebãt in Iudæos cõuicia. deinde

An. mundi 4019. *A Christo nato* 57.

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 17.

a *Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. cap. 18.

b *Cæsareæ inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

An. mundi 4020. A Christo nato 58.

ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionē progressam vsq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorū domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parceretque iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per [a] idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotiū Ismaeli cōtulit Phabei filio: & [b] ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singuliq; incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantésque inter se mutuis certabāt conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquótque pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum poterat violentia seditiosorum quàm iustitia.

a *Ismael Phabei filius Pontifex*

b *Pontificum cum Sacerdotibus dissidium.*

De Procuratore Porcio Festo, & de sicariis.

CAP. VII.

Aliàs c. 19.

CÆterum postquàm Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentium Romam profecti sunt [c] Felicem accusaturi: dedissēq; omnino pœnas iniuriarū quibus Iudæos affecerat,

c *Felix accusatur.*

nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. *An. mundi 4020.*

Cæsarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus cõmune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omniũ cauſæ ortæ ſunt. Iudæi [a] enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populãtibus. quorũ [b] ferociſſimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerum excreuerãt, vtentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndique in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebãt de medio, aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ vicos, direptóſque tradebant incendio. Feſtus [c] autem equeſtres & pedeſtres copias miſit cõtra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus, hi vniuerſi vnà cũ ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt. Eodẽ [d] tẽpore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticum in regia Hieroſolymitana quæ Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius volu-

Hegesippus & Ruffinus Cap. 14.

a *Seditio Iudæorum.*

b *Sicarij.*

c *Festus imposturæ magum cum asseclis opprimit.*

Hegesippus & Ruffinus Cap. 15. Aliàs c. 20.

d *Domus ab Agrippa exstructa prospectu privauit Iudæos.*

An. mundi 4020. A Christo nato 58.

ptatis Rex cupidus è cubiculo spectabat quid quid circa templū fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres tulerunt indignissimè: neq; enim leges nostræ cōcedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt, supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum Regij trielinij prospectū arcebat opposita, verumetiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam Rex offensus est, quā Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sib' legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad Imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietē, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id [a] postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

[a] *Iosephum Cabi Simonis filium Pontifex.*

De Procuratore Albino.

CAP. VIII.

[b] *Albinus Iudææ Procurator.*

CÆsar autem de Festi morte accepto nuncio Albinum [b] in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium [c] eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eo [illegible] quo puer nomine Seniorem

[c] *Ananus, Anani filius Pontifex.*

ipsum

istum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimũ, vt [a] qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum priùs ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eã ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autẽ Ananus, is quẽ nunc summũ pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueriſſimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agẽte in itinere conciliũ iudicum aduocat: statutúmq; [b] coram eo fratrẽ Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peracto; lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & Iesum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiã Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cõsensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans & Agrippa Rex eã ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum [d] Iesu Damnei filio cõcessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiã adhibuit, vt pacaret prouinciã, interfectis multis sicariis. Ananias autẽ Põtifex in dies apud populũ celebrior fiebat & carior, honorabatúrq; ob liberalitatẽ ab omnibus, quotidiéq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiũcto sibi audaciſſimo quoque, obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque po-

Ann. mundi 4025. *A Christo nato* 63.

a *Ananus quinque filios summi Dei Pontificio potitos habet.* Hedio & Ruffinus cap. 16. Aliàs c. 21.

b *Iacobus frater Domini lapidatur.*

c *Ananus apud Albinum accusatur.*

d *Iesus Damnei Anano Pontifici succedit*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

fices faciebant similia, nemine valente compescere: multíq; [a]sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decé captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones [b]enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebãt quàm è suis aliquot reciperẽt: auctíq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eã regionem vastabant. Hoc [c]tẽpore Agrippa Rex prolatis pomœriis Cęsareę quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & [d]theatrũ apud Beritios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eũ vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentũ enim donauit ei populo, & oleũ viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorũ artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatẽ transtulit: vnde magnã sibi apud subditos parauit inuidiã, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunque dissidium, adscitis enim globis audaciũ inuenũ sæpè à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis

a *Sacerdotũ decimas vi quidam auferunt.*

b *Latrones Ananiæ cognatos capiunt.*

c *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.*

d *Beritij ab Agrippa munus donis affecti.*

amplis facultatib. largitione plurimos sibi recõ cilians. Costobarus [a] quoq; & Saulus suam quisque circa se manũ habebat sceleratorum hominũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliãdos infirmiores prõptissimi. atq; ex illo maximè tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius ruere. Porrò [b] Albinus audito Gessiũ Florũ sibi successurũ venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erãt in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea [c] Leuiticæ tribus homines quorũ erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eũ precibus, vt aduocato cõcilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationẽ pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de cõcilij sententia permisit hymnorũ cantoribus, vt depositio priore habitu, lineũ vt voluerunt sumerent. Aliam [d] etiam eiusdẽ tribus partẽ addictã templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canẽdos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patrię, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus [e] igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificũ millia, solitorũ hactenus in templo ex operarũ mercedibus victum quærere, nolénsque sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simúlq; opificibus, inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operato statim

An. mundi 4026. A Christo nato 72.

Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores prõptissimi. Hedio & Ruffinus Cap. 17. aliàs 22.

b *Albinus vinctos interimit.*

c *Leuiticæ tribui homines Agrippa lineæ stolæ vsum decernit.*

d *Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.*

e *Iudaicus populus Regi vt orientalẽ instauraret persuadet.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

merces repræsentaretur suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ, ea templi extima claudebat profundæ valli & angustiæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringẽtos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: erátq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templũ condidit. Rex autẽ cuius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egẽtem & tempore longo & pecuniis plurimis, nõ annuit populi precibus, sed vrbem candido saxo consternere si liberet nõ vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatũ concedit [a] Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

a Matthias Theophili filius Pontifex.

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorẽ admittantur, & quot vsq; ad finẽ eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc Dei sacerdotiũ gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati mansisse hũc honorem perpetuum. vnde cõsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminẽ Dei Pontificẽ fieri nisi descendentẽ ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerũt [b] igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXXVI. numero, horum XIII. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primũ in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nã à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiã subrogari cœperunt

Hedio & Ruffinus cap. 18.

b Pontificũ in populo Iudaico numerus & ordo.

cessunt alij. Itaq; hi XIII.[a] cùm essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autẽ die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsq; ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post quos XXI. illos Pontifices alij XVIII. secuti sunt à tempore Solomonis Regis sibi succedentes vsq; dum Nabuchodonosor Babyloniorũ Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incẽdit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecũ quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annũ Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templũ denuò condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad Regem Antiochum Eupatora statum Reipub. populariter rexerunt per annos CCCCXIIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsóque à successione eius filio, Iacimũm constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia, quamobrẽ Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templũ instar Hierosolymitani extruerent, séq; illic Pontificem

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

[a] Aaron eiúsque progenies.

An. mundi 4026. Ante Christum 64.

constituerent: de quo tẽplo sæpè aliàs diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto, mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summũ Pontificẽ, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium: cui dolo generi oppresso inter epulas filius Hyrcanus in honore succes-sit. eum cùm per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tã regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnũ annum vtraq; dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnũ coniungens Pontificatui cùm viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis, moriens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouẽnio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificẽ ad priuatam vitã redegit, & sibiipsi regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactisq; in vtraq; dignitate tribus annis & totidẽ mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore vinctus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pontificatum, principatum quoq; suæ gentis accepit, sed absq; diademate: præterq; priores illos nouẽ, per alios xxiiii. annos summum sacerdotiũ obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, cóque viũo abducto

Aristobuli

Aristobuli filium Antigonum Regem constituunt: qui [a] post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium, Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed a Aristobuleum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est, deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: temp[o]rúsque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

a Aristobulum ab Herode interfectum, suprà lib. 15. ca 3.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti fuerint arma sumere.

CAP. IX.

GEssius [b] autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxítque secum Cleopatram coniugem nõ minus

b Gessius Florus Iudæa procurator.

Ann. mundi 4028. A Christo nato 66.

improbam, per quam vt Poppeæ Augustæ: amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeò verò potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocēs: Florus a contra quasi ad ostentandam missus maliciam: publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & suppliciis iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq. parua æquè captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps, multi enim illum quæstū exercebant securi de incolumitate, quā ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeóq. nullus erat iniuriarū vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacē latronum insolētiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse cōmodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum b contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo c verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque d hîc dicendi finem faciā de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum, quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteráque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepi-

a *Gessius Florus peior Albino.*

b *Florus belli Iudaici causa.*

c *Initium belli Iudaici.*

d *Antiq. Iudaicarum epilogus.*

accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus,& postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per Annorũ duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipu blicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principio summus polliciti, ausímque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tãta fide Græcis hominibus prodere.ego enim tribuliũ meorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo,Græcanicæ [a]quoque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi ratiooem assequi per patriam consuetudinem non licuit.nostri enim homines nõ suspiciunt eos qui mulsas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tanta assecuti sunt peritiã, vt eas etiam interpretari valeant, qua in re cũ multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestísque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc supersunt qui vel attestari possunt vel coarguere: atque [b]ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus.Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris,ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum

Anno mundi 4030. A Christo nato 68.

a *Iosephus Hebraica & Græcanica literaturæ peritus.*

b *Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057 à Christo nato 95.*

Ann. mundi me quatuor libros de Iudæorum opinionibus
4050. quas habent de Deo eiúsque essentia, &
Ante Christ de legibus, quare per eas alia li-
nato 60 ceat nobis facere, alia non
liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri Vigesimi FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

Numerus folium, a, b, paginam indicant.

Aronis sacerdotium 74.a
Aronis filij 74.b
Aaronis virga germinat 90.b
Aaron eiusq. progenies 567 b
Aaronis mors 92.a
Abel à Cain interfectus 8.a
Abdom Iudæ Israelitarum 132.b
Abimelech amore Saræ captus 20.b
Abimelechum 79. fratres interficit 129. b expellitur à Sicemitis 130. a. In illos mouet 130.b
Abizail uxorem ducit David 166.b
Abiathar sacerdotali honore priuatur 209.a
Abiæ contra Ieroboamum exercitum ducit 231. b victoria potitur 232.b Illius mors & successor 233 a
Abnerum David defletum 177.a
Abnerus Iebosthum populi regem constituit 74. a Contra Iudæ tribum copias ducit ibid.b In fugam conuertitur 174.b
Abnerus ad Davidem legatos mittit vt fœdus cum illo ferirent 175.a
Abrahami genealogia 15.b
Abrahami domicilium 17.a
Abrahamus Ægyptios religionem & artes docuit. 17.b
Abrahami obedientia 22.a
Abrahami sapientia 15.b Primus contionator verbi Dei ibid.

Ann. mundi 4030. A Christo nato 60

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus quas habent de Deo eiúsque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri Vigesimi FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

Numerus folium, a, b, paginam indicant.

Aaronis sacerdotium 74.a
Aaronis filij 74.b
Aaronis virga germinat 90.b
Aaron eiusq. progenies 567 b
Aaronis mors 92.a
Abel à Cain interfectus 8.a
Abdom Iudex Israelitarum 132.b
Abimelech amore Sara capitus 20.b
Abimelechus 79. fratres interficit 129. b expellitur à Sicemitis 130. a. In illos mouet 130.b
Abizail uxorem ducit David 166.b
Abiathar sacerdotali honore priuatur 209.a
Abiu contra Ieroboamum exercitum ducit 231. b victoria potitur 232.b Illius mors & successor 233 a
Abnerum David defiet 177.a
Abnerus Iebosthum populi regem constituit 74. a Contra Iudæ tribum copias ducit ibid.b In fugam conuertitur 174.b
Abnerus ad Davidem legatos mittit ut fœdus cum illo ferirent 175.a
Abrahami genealogia 15.b
Abrahami domicilium 17.a
Abrahamus Ægyptios religionem & artes docuit. 17.b
Abrahami obedientia 22.a
Abrahami sapientia 15.b Primus contemptor veræ Divinitatis ibid.

Abrahami obitus 25.a
Abrahamus vincit 5. reges Sodomitarum 18. a. *Lothum* captivum reducit 18.b
Abrahamus egregius astronomus 17.b
Absalomus patrem ac fratres ad solemne convivium invitat & Ammonem vino sepultum trucidari curat 189. a
Absalomi exercitus strages 194.b
Absalomus revocatur ad urbem & reconciliatur patri 189. b. & seqq. illiúsq. regnum affectat 190. b Rex ab universis salutatur ibid.b
Absalomus Iordanem trajicit. 193. b praelium inter *Absalomum* & *Ioabum* 194.a
Absalomi mors 194.b
Achabi victoria in *Adadum* 240 b
Achabi liberi 70. trucidati 255.a
Achabi mors & filii juxta *Eliae* praedictionem 244.a
Achab furti rem punitur 115.a
Achabus Rex Israelis 235.a
Achabum Eliam quarit 216. b Prophetae illum accusat impietatis 237.a
Achabus & *Iosaphatus* in Syros movent 243.b
Achaz successor *Iothami* impietas 264.b. mors 266.a
Achus secum *Davidem* contra Hebraeos ducit 170.b
Adabi bellum contra *Achabum* 239.a
Adadus Rex vincitur à *Davide* 182.b
Adami poena 7.b
Adami & *Evae* lapsus ibid.
Adhortatio de libertate mundi 540.a
Adiabenorum magnates cum *Abia Arabum* Rege contra *Izatem* foedus faciunt 557.b
Adonias affectat regnum 203.b
Adonias interficitur 209.a
Adonibezek capitur 111.b
Adar mensis 346.a
Adulterij leges & Zelotypia 80.a
Aegyptiorum libido 17.a
in *Aegypto* animalia cultae 39.a & 46.a
Aegyptiorum erga *Hebraeos* invidia 47.a
Aegyptiorum rex in *Aethiopes* 50.a
Aegyptiorum plaga decima 15.a
Aegyptij in mari rubro submerguntur 58.b
Aegyptiorum reges cur Pharaones dicti 221. b. & 221.a
Aemilius Regulus 530.b
de *Altari* extruendo mandatum 202.a
Amas Arabum rex 468.a

Æthiopia Regina Salomonis sapientiam stupet 222 b illi munera donat 223 a. Illius liberalitatem Salomon remunerat ibid.
Agar contemnit Saram 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ 268.b
Agrippæ res gestæ 512 a
Agrippa in Iudæam reditus 547.b
Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit ibid.b
Agrippa Iudæis adium tributum remisit 548.a
Agrippa Berytum civitatem eximiis ornamentis honorat 350.b
Agrippa quandiu vixerit & regnaverit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die moritur ut Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus consalutatur ibid.a
Agrippina Messalina & Paetina Claudij uxores 562.b
Agrippæ ditio ampliata 563.a
Abias Roboamo succedit 230.b
Abimelechum Thebas capit 131.a
Abimelechi cum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Alcimi Pontificis gesta 344.a
Alexandri Macedonum regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram ducit 354.b
Alexandri Iudæorum Regis res gestæ 372.a. clades 373.b
Alexander ad 800. crucibus suffigi iubet 377.b
Alexandri morbus ibid. mors 378.a
Alexandra in regnum succedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lysimachus Alabarcha 546.b
Ambitiosorum audacia 176.b
Amalecitæ arma movent in Israelitas 63.a
Amalecitas Israelita fugans 63.b illorum spolia 64.b
Amalecitæ victi à Saule 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonitæ in Davidem copias parant 184.b
Ammon sororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iudæ, Manassæ successor impius 273.a
Amarinus Rex Israelis 253.a
Amasias Rex Hierosolymitæ,

mus ſuffultus Ioaſe 269.a
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, aliiq; nonnulli Romã mittuntur 561.b
Ananias Anani filius Pontifex 665.b
Annibas ſupplicio afficitur, Amaramus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Anilaus à Mithridate fugatus 528.b
Annona caritas principatu Claudij 84.b
Annus Iobelus 81.a
Annius Minucianus 531.a
Antrius 537.a
de Antiocho Epiphane hiſtoria 333.b urbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudaeos vexat 326.a Illius in honorem templi edictum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antiochus Eupator fœdus init cum Iudaeis 344.a
Antiochi Dionyſij in Iudaeam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Comagenæ 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 582.a
Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia 192.a
Antipater veneno ſublatus 399.b
Antipatri Herodis filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 487.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudaeorum, legerat necem 424.a
Arabes ab Herode domiti 426.a
Arca Noe 10.a
de Arca ſacra Deo 70.b
Arca fœderis in aciem prolata 138.b In hoſtium poteſtatem devenit 139.a Azoti propter illã erepta cruciantur 140.a Ecclesiam pervenit 141.a
Arca in urbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum transferatur 217.a
Archelaus Cappadocum Rex 463.b.
Archelaus Viennam relegatus 500.a
Architophel ad Abſalomum deficit 191.a
Architophelis conſilia 192.a
Architophel ſuo conſilio emploſo, laqueo ſibi vitã finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi imponit 370.b
Ariſtobuli fratricida pœna 371.b
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus 382.a

Ariſtobulus ab Herode interfectus 569.a
Ariſtocratia 103.a
Aruncius in theatro imperatorij interitum nunciat 538.a
Aſanus rex Iuda Abia ſuccedit 233.a Illius pietas. ib.a vincit Æthiopes ibid. Illius mors 235.a
Aſprenas 535.a
Aſprenas fruſtatim laceratur 537.a
Aſſuerus Vaſthi uxorem repudiat 305.a
Aſſyriorum Imperium diſſolutum 272.a
Athniel filius, ſeu Goniz us regnat in Iudea 125.b
Auxilij Diuini tempus 58.a
Azothi propter Arcam ereptam graviter cruciantur 140.a
Azymorum feſtum 57.a

B.

Balitarũ meſſatio 256.a
Bacchides Demetrij Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a
Balaci ad Balaamum legationes 94.a
Balaamus obiurgatur ab Angelo 94.b
Balaami de Iſraelitico populo vaticinium ibid.
Balthaſar Babylonio Rex 287.b
Baracus & Debora in hoſtes mouent 127.a
Baracus contra hoſtes Iudeorum Imperator deſignatus 127.a
Batibius 535.a
Baſanis regis Iſraelitarum impietas 234.a Mors ibid.b
Bazoſes multis iniurijs Iudaeos afficit 312.b
Belli leges & conſuetudines 81.b
Belli leges 108.a
Belli Iudaici initium 569.b
Bellum inter Abſalom & Ioabum 258.a
Beniamin vt reus à Ioſephe capitur 42.a. Iuda ad Ioſephum pro Beniamino oratio 42.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Berilij ab Agrippa multis donis afficiuntur 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 121.b
Bethſabe ſe grauidam eſſe Regi nunciat 186.b
Boazus ex Ruth genuit Obedem 137.a
Bibliorum tranſlatio in græcã linguam 324.a
Boazus amittur Naomi 136.b

C.

Cæſaris Germani fatelliges 536.b

Cæsarie in Ægyptum expeditio 391.b
Cæsarea condita ab Herode 438.b
Cæsarie litera de Iudaeorum amicitia 393.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificiũ ibid.
Cain regione exortus 8.b
Caini filij ibid.
Cain sceleratorum parens 9.a
Caius Iouem Olympium Memmium Regulum Romam transferre iubet 530.a
Caius templorum Graecorum nullum inspoliatum reliquit ibid.
Caius Iouis fratrem se appellat ibid.
Caius Ioui se comparat ibid.
Caius trucidatur 536
Caius vir maleficus 540.b
libidinosus ibid.
Caius receptacula nauibus extruxit 542.a. erator factus ibid.
Caius in Syriam mittit 520. b. & seqq.
Chami filij eorũque progenies 14.b
Chananaeorum magnum exercitum in Hebraeos 116.b
Chananaeorum reges cæsi ibid.
Chananaeorum regio tota deuastatur à Iosua 117.a
Chananaeorum decem millia

Chananaeorum seruitus tempore Salomonis 222.a
Chananaeorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudaeos ab ædificando templo prohibet 293.b
Cherubin 70.b
Chaream cum alijs quibusdam Caium tollere statuit 513.b
Chæreæ Minutiani & Clementis de Cæsaris nece colloquiũ 538.b
Calumniarum effectus 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassius Longinus Syriæ præses 553.a
Cassius in Syriam venit & insuper octingenta talenta à Iudæis exigit 399.a
Castrorum dispositio 82.b
Cassius Charea 530.b
Captiuitas Babylonica prædicta 271.a
Captiuitas Babylonica 281.a. eiusdem finis 291.b
Claudius à militibus in principem eligitur 519.a
Claudius Principatum ultro oblatum deponere recusat 544.a
Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum 546.b. eiusdem pro Iudæis per Romanum orbem editum 547.a
Claudius Felix Iudææ præfector 561.b
Cleopatra 354.b

Cleopatra fratrem & sororem interficit 421.b
Cluniacum 535.a
Circumcisio instituta 19.b
Circenses ludi 531.a
Civilis belli initium inter Hebræos 175.a
Columna duæ à Sethe & suis extitutæ. 9.b
Concupiscentia sepulchra 82.b
Cores factio & seditio 86.b. illum cum suis ignis consumit 90.a
Cornelius Sabinus 531.b
Costobarus Idumæa principatum invadit. 433.a
Contentus Dei in quibus consistat 152.b
Coturnices Deus immittit in castra Israelitarum 62.a
Crassi contra Parthos ducentis per Judæam iter sacrilegium 390.a
Creatio mundi sex diebus 6.a
Cyrenensium legatio ad Cæsarem 436.b
Cyrus Persarum Rex Judæos redimum in patriam, urbis & templi ædificationem permittit 292.a. & 299.a

D

DAna urbs extructa 125.a
Daniel & sociorum eius in Chaldæa disciplina instructus 284.a
Daniel somnium regi interpretatur 284.b. & 285.a,b. ad summos honores cum socijs evectus 285.b
Daniel in Leonũ foueã conijcitur nec devoratur 289.b
Danielis visiones & prædictiones 290.a
Darius Hystaspis vasa Hierosolyma se redditurum vovet 294.a
Darius Veri admonitus templi restaurationẽ mãdat 296.a
Dathan & Abyram cõtumaces 88.b. absorbet terra 89.b
Dauid ungitur in Regem 154.a. illum Saul in satellitium assumit ibid.b
Dauid sumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum alloquitur 156.a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saulo varie affligitur 156.a
Dauidẽ Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 247.b
Dauid filiam Regis in uxorem ducit ibid.
Dauid Palæstinos vincit magna edita strage 258.a
Dauid à Michol servatus 359.a
Dauid Nabam pervenit, ex Gutam se confert 161.a Achum eluens furorem & rabiem simulat ibid.

David lachrimas regij pallij præcidit 164.b
David Abigeam ducit 166.b
David castra Sauli penetrat & spiculum regis aufert 167.b
David Sauli innocentiam suã declarat 167.b
David in Hebrone Rex declaratur 174.a
Davidis filij 175.a
David corrupit puerum insontem ut rem Hieroso'ymis 179.a Iebusæos ex arce eiecit ibid. illámque Hebræis habitandam tradit ibid.
Davidis mandatum de transportanda Arca 180.a
David Syros fugat 182.a
David finitimas gentes subigit ibid.
David Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184.a. qui illos indignissimè tractat ibid.
David Ioabum mittit contra Ammonitas ibid.b
David adulterium 185.a
David Ioabo vt in Vriæ animadvertat scribit 186.b
David Bethsabe cognita si binos ei quatuor nasci cernit 186.b
David portam sibi construit 187.a
David Hierosolymis ejectus, & à filio regno pellitur 191.a
David de Absalomi conatib. certior ordinè transit 193.b
David restituitur in regnum 195.a & 196.a
Davidis concubina à filio stupratæ aliò traducuntur 198.a
David duo heroes 199.b
David in vita discrimen vocatus ab Abisæo liberatur ibid.
David populum numerari iubet 200.a
David poeta 200.a Illius instrumenta musica ibid.
David Salomonem hortatur 203.a
David Leuitas numerat ordinatque officia distribuit 205.a
David ad Salomonem postrema colloquia 207.a. Davidis mors & sepultura ibid.
Davidici generis Reges qui fuerint & quandiu regnarint 280.b
Decalogus 67.a
Decima 101.b.104.a
Defectus Lunæ Christi tempore 486.b
Debora prophetissa 127.a
Demetrius in Alexandrum mouet. 351.a. vincitur ab Alexandro 352.b
Dilutium 9.b
Discidium inter Sauletios & Pharisæos 443.b

Domus

Dorcas Samaritana fecit se vidisse Dauidem in Naba 162.a
Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit 398.a
Domus in Iudaeorum synagoga Caesaris statuam ponit, quod Agrippam & Petronium vehementer ad iracundiam commouet 548.a
Dorcas cum quatuor sociis supplicio afficitur 561.a
Drusilla 562.a

E

EGlon R. Moabitarum Israelitas subiugat 126. a. trucidatur ab Ehud ibid.
Eleazari mors 120.b
Eliam eorum cibat 235.b. vidua Sareptana excipit 236.a accusat regem Achabum 237.a
Eliae miracula & cetera gesta 237. & seqq.
Eliae Pontificis filij nepotij 137.b
Eliae raptus 249.a
Elizaeus 247.a. pluuiam venturam & victoriam praedicit 249.b
Elizaei vocatio 238.b
Elizaei gesta & miracula 249. a. & seqq. Mors 260.a
Eli Pontificis genealogia 130.a
Elionem Cithai filium Pontificem 551.a
Enochi finis in sacris literis non scriptus 10.b
Ephod 72.b
Ephraimi tribus manet in Iaphthes 132. b ex illa tribu quadraginta duo millia cadunt ibid.
Epilogus Antiquitatum Iudaicarum 569.b
Esani vxores 26. a. vegetum mittitur 26.a
Esau primogeniti ius, ob lenticulam cedit 32.b
Esau seu Edom filij ibid.
Esdras Iudaeos conuocat 301.a populum Hierosolym. regis ibid.
Essenorum vita & mores 503.a
Esther quella fit Regina vxor Assueri 306.a
Eua mater omnium viuentium 7.a
Euapena 7.b
Eurielis calumnia contra filios Herodis 466.b
Exploratores terra Chanaan mittit Moses 83.a
Ezechiae Regis Iuda, post Achazam pietas 266. a. Assirios victima 267. a. Vincit Palaestinos ibi.
Ezechiae morbus 272. b. mors 272.a

F

FOedus Dei cum Noe 12.a
Fames qua in Iudeam incubuit 47.a
Felix Ionatha insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio affecit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudaeorum 78.a
Festum Azimorum ibid.b
Florus Albini successor tantis Iudaeos affecit iniuriis, vt cogerentur sumere arma 569.a
Finale confoederatorum de Caio tollendo decretum 534.a
de Furto 106.b

G

GAbaonitarum legatio ad Iesum 115.b
Gabaenorum facinus detestandum 122.b
Galgal 114.a
Galata olim Gomarenses à Gomer 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilaei sese vindicantes Samaritanorum vicos incendio & rapina vastant 560.b
Gaza oppugnata 374.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudaeos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. virtute pugnam adornat 128.b Madianitas vincit & illorum regem duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in theatrum veniunt 537.b
Germanorum rabies per Caij caedem excitata sedatur 538.b
Gades Agrippa vsque ad ipsius obitum 549.a
Gessius Florus Iudaeae procurator 569.a. pejor Albino ibidem b. Belli Iudaici causa. ibid.
Goliath singulare certamen Hebraeis denunciat 155.a
Dauid illum alloquitur, certat & vincit 156. a. & seqq.
Gothelia clades 281.b
Gomeri filiorum progenies 14.a
Gotholia Rex per Ieuaeum omne semen regium tollit, excepto vno Ioase 216.b
Gubernationis mutatio in populo Israelitico 147.b

H

HEbraeorum origo 15.b
Hebraeorum afflictiones in Aegypto per 400. annos 47.a

Hebræorum masculos necari iubet 47.b
Hebræorum seruitus 47.b
Hebræorum, insciò Mose cum Chananæis pugna & clades 81.b
Hebræorum pugna & victoria contra Amorrhæos 93.a
Hebræorum de Madianitis victoria 98.a
Hebræorum libertas tempore Salomonis 222.a
Hebræorum contra Moabitas victoria 248.a
Hebræorum ingens strages ob pestē à Deo immissā 201.b
Helon iudex Israelitarum 132.b.
Herodes accusatur à Iudæis 395.b. fugæ sibi consulit 395.b
Herodes Malichum dolo interficit 400.a. Antigonum ex Iudæa expellit 402.a Tetrarcha cum Phasaele ab Antonio constituitur 403.a. Accusatus à Iudæis ac illis multos trucidat, ibi. cum hostibus pugnat in suburbio 404.a
Herodes venit Romam 406. vbi à Senatu Iudæa Rex declaratur 407.a. pugnat cum Antigono 408.a. Ioppem oppugnat ibid. pugnat cum hostibus in Galilæa, eámque in suas partes traducit 410.a. reliquas res gestas vide pag. 411.& seq.
Hierosolyma oppugnat 413.a.
Herodis pugna & victoria 422.b
Herodis concio ad exercitum 424.b
Herodes regnum obtinet à Cæsare 429.a
Herodis morbus 432.b
Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat 442.a
Herodes Pythium templum ædificat 455.b
Herodes Dauidis sepulchrum subijt 458.a
Herodis expeditio in Arabiam 465.a
Herodis nouem vxores 475.a
Herodis morbus 485.a.& 486.b. mors 488.a
Herodis progenies 511.a
Herodes exilio apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur 520.a
Herodes Agrippæ frater, rex in Chalcide 546.b
Hiericho 93.b
Hierichuntis mœnia sponte sua collapsa 113.b. vrbs capitur & incenditur ibid.
Hierosolymitarum rex in Gabaonitas mouet 116.a
Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus 116.a

Hieroſolyma pars capta 121.a
Hieroſolyma partem inferiorem Dauid occupat 179.a
Hieroſolyma à Suſaco ſpoliata 183.a
Hieroſolyma obſeſſa à Suſaco 230.a depraedatur & templum ibid.
Hieroſolyma diruta & templum ſpoliatum 261.b
Hieroſolyma obſeſſa à Babyloniorum rege 278.b fame & peſtilentia intus oppreſſa ibid. tandem poſt 18. menſes capitur à Nabuchodonozore 279.b & Iudaei in captiuitatē Babylon traducūtur ibid. urbs, templū, Regia Salō. incēſa & diruta 280.b
Hieroſolymorum mania abſoluta 304.a
Hieroſolymis dolo captis à Ptolemaeo Lagi, Iudaei in Aegyptum adducuntur 317.b
Hieroſolyma & templum ſpoliata ab Antiocho Epiphane 334.a
Hieroſolymitanum templum inſtauratur 339.a
Hieroſolymitana arx munita 349.b
Hieroſolymitana arx expugnata à Simone 364.a
Hieroſolyma & templum à Pompeio expugnata 386.a
Hieroſolyma Rom. pop. ſtipendiaria 387.b
Hieroſolyma oppugnata ab Herode 413. & 414.a
Hieroſolymis Regia aedificata 437.b
Hieroſolymorum muri ab Agrippa permuniti 549.b
Hiſtoria libri Exodi 47.a
Hiſtoria de Balaam Vate 93.b
Hiſtoria Deuteronomij 99.b
Hiſtoria Ioſephi verſatur 213.a
Hiſtoriae de vxore Lotae 122.a. & 123.a
Hiſtoriarum Bibliearum ſcopus 365.b
Holocaustoma 77.a
de Homicidio commiſſo 101.b
Homicidae lex 107.a
Honores mutant mores 162.b
Humana vita ſeruimus omnis 120. pag. 16.a
Hyrcani ortus & indoles 329. & ſeqq. Mors violenta 338.a
Hyrcanus principatum petit 365.b foedus facit cum Antiocho 366.a. b. Samariam obſidet 368. b. capit illam 369 a. moritur 370.b.
Hyrcanus Pontifex 378.b. & 417. & 428.a.

I

Iabin rex Chananaeorum Iſraelitas ſubigit 126.b
Iacob matris ſuae beatam fratris benedictionem auertit 26.a
Iacob metu fratris ad Meſopotamiam profugit 26.b vide ſcalam

ſedam ibid. votum Deo fecit ibid. pervenit Carras ad cognationem matris ibid. colloquitur cũ Rachel 26. b cum Labano 28. a. mercedis loco petit Rachelis coniugium, ibid. Illi adducitur in thalamum Lea Rachelis loco 28. b
Iacobi filiorum nomina ibid.
Iacobus ad Eſau fratrem ſummittit nuncios & munera mittit 30. b
Iacob luctatur cum ſpectro & vocatur Iſrael ibid.
Iacob Eſau fratrẽ accedit 31. a
Iacob pervenit ad Scenam ib.
Iacob Bethel proficiſcitur 31. b
Iacobus in Ægyptũ filios ſuos frumentatum mittit 39. b
Iacob filios ſuos cum muneribus iterum mittit in Ægyptum 41. a
Iacobus dum Ioſephi ſtatum ex filijs cognoſcit, maximo gaudio perfunditur 44. b
Iacobus cum tota progenie ad filium in Ægyptum migrat 45. a. Deum illi apparet ibid.
Iacobi progenies 45. b
Iacobus alloquitur regem 46. a
Iacobi mors & ſepultura ibid.
Iacobus & Simon, Iudæ Galilæi filij crucis ſupplicio afficiuntur 559. b
Iaddus Pontifex Hieroſolymis 313. a
Iair regnat 131. b
Iahel Siſaram clauo interfecit 127. b
Iapheti progenies 13. b
Iaphthes dux Iſraelitarum 131. b Illius votum 132. a Ammanitas fundit fugatque 132. a filiam ſuam mactat ibid.
Iaphthes moritur 132. b
Iuuani filiorum progenies 14. a
Idumæi ab Hyrcano ſubingati ritus Iudaicos admittunt 367. b
Iehoſthus occiditur 177. b
Iehu Rex Iſraelis 253. b
Ieremias in carcere 278. b
Ieroboamus in Ægyptum profugit 226. a
Ieroboami mors 233. a
Ieroboamus Salomonem infeſtat 225. b
Ieroboam idololatriæ ſuaſor, 227. b impietas eius 231. a
Ieroboami mors 262. b
IESVS CHRISTVS à Pilato crucifixus 506. a
Ieſus Hebræorũ imperator exploratores mittit in Hiericuntem 111. b
Ieſus rex Iſraelis 238. a
Immunda res 79. b
Impietatis pœna 264. b
Impoſtores & Magi 564. a
In Caij interfectores animaduertitur 546. a
Incredulitatis pœna 252. a
In Hebræos magna clades 63

dita 123.b & seq.
Interpretes 70. Alexandriam veniunt 323.a
Invidia vis & natura 289.a
Ioabus persequitur Abnerum 175.a
Ioabi victoria 185.a
Ioabus Absalomum interemit 194.b
Ioabus mittitur contra Sabeū 198.a
Ioabus Amasam jugulat 198.b
Ioabus interficitur 209.b
Ioacimus, seu Eliacimus successor Ioazi in regno Iudæ 276.a
Ioachimus, seu Iechonia, successor Ioacimi in regno Iudæ 277.a
Ioasus Zachariā occidit 259.a
Ioasi sublatio ibid.
Ioas Israelitarum & Samaria Rex 259.b Illius victoria 260.a
Ioasus in regem creatur post Gotholiam 556.b
Ioasi, vivente Ioade pietas 558.a illo mortuo impietas ib.b
Ioazus successor Iosiæ in regno Iudæ 276.a
Ioannes Baptista ab Herode necatus 510.a
Iona historia 262.a
Ionathas castra Palæstinorum ingreditur 149.b quosdam cruciatus 150.a Regis edictis insciens violat 150.a
Ionathas amat Davidem 157.b Illi animum regis declarat 160.
Ionathas succedit Iudæ in administratione Resp. Iud. 349.a. Illum adoritur Bacchides ibid.b. & tandem fudit cum illo inijt 350.b
Ionathas vincit Apollonium cum suis Dagonis fanum cōcremat & in eo 8000. hominum 356.a reliqua eius facta 357. & seqq. renovat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs 360.a. reficit Hierosolymam & arcem 361.b
Ionathæ mors 362.a. 364.a
Ioramus successor Iosaphatis 247. & 248.a
Ioramus Elisæi mortem minatur 250.a
Ioramii impietas 252.b. Mors 253.
Iorami cades 254.a
Ieremias quando vixerit 275.b
Iosaphatus vincit Ammonitas & Moabitas 213.a
Iosaphatem Rex succedit Asæ 239.a
Iosaphati pietas 241.b. Illius exercitus 242.a
Iosaphati mors 248.a
Iosephi historia 33.a. Somnium ib. fratres eius in illum conspirant 33.b In puteum conjicitur,

ꝯitur, venditur ſuaſu Ruben 34.a
Ioſephi fratres eum à feris deuoratũ patri perſuadẽt 35.a
Iacob eum luget ibidem
Ioſephum in Ægypto Putiphari venditur ibid.
Regis vxor Ioſephum de connubitu ſollicitat 35.b
Ioſephi caſtitas 16.a
Ioſephus accuſatus in carcerẽ conꝯicitur 36.b. ſomnia quadam interpretatur 37.a Liberatur à vinculis 38.a ſomnium regis exponit 38.b magnis honorib. rex illum ditat 39.a. vxorem ducit ex qua liberos habet duos ib.
Ioſephum fratres tentãt 39.b illos in carcerem includit 40.a illos remittit Simeone retento 40.b
Ioſephum fratribus incognitum eos ſalutãt. 41. b. illos tentat iterum, illi prehenduntur in itinere, ibid. furti accuſantur 42.a
Ioſephus à fratribus agnoſcitur 44.a. illos dimittit cum muneribꝫ. ad patrem ibid
Ioſephus cũ quinque fratribus regem adijt 46 a
Ioſephi mors. 47. a. eius oſſa in Chananæam delata. ibid.
Ioſaphatus cultum verum renouat & magiſtratus conſtituit & Iudices 245.a
Ioſephi cuiuſdam beneficium Iudæis 328.a. & ſeq.
Ioſephus ex Pontificali Aſamonæorum genere 458.b
Ioſephus Cabi Simonis filius Pontifex 565.b
Ioſephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus 570.a
Ioſias, Amos ſucceſſor, Rex Iudæ 273. a. cultum Dei reſtaurat ibid.b
Ioſua Iſraelitarum dux deſignatur 64.a
Ioſuam Moſes ſibi ſucceſſorem deſignat 98 b.
Ioſuam Moſes hortatur 110.a
Ioſue Iordanem tranſicit cum copijs 112.b
Ioſua ad metiendam terram quoſdam mittit 117.b
Ioſua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidia Manaſſis diuidit ib.
Ioſua ad eos qui ex regione vltra Iordanem militabant oratio 118.b
Ioſuæ mors 120.b
Iram legari ad Salomonem 212.b. Iram illi promittit ligna 213.a
Iſaac promiſſus Abrahamo 19.b
Iſaac naſcitur 21.a
de Iſaac legitimo Abrahami filio 22.a

Iſaac maſtandus ibid.b
Iſaac Rebeccam uxorem ducit 23.b
Iſaaci filij Eſau & Iacobus 25.a
Iſaac venit Gazara 25. b. expellitur ab Abimelech. ibid. qui renouat amicitiam cum illo ibid.
Iſaaci mors & ſepultura 32.a
Iſaaci filij habitationem partiuntur ibid.
Iſmaelem Deus exaudit 19.a
Iſmaelis poſteri Arabes. 21.b
Iſmael Phabei filium Pontifex 564.b
Iſmaelis clades à Ioãne accepta 282.b
Iſraelita ex Ægypto diſcedunt 56.b Illorum numerus 57.a
Iſraelitas Ægyptij perſequuntur 57.a
Iſraelita ad mare rubrum ab Ægyptijs cinguntur, illorúmque anxietas 57.b
Iſraelita incolumes mare tranſigunt 586
Iſraelita in deſerto aquarum penuria laborant 60.a
Iſraelita murmur excitant in Moſem in Elym ibid.
Iſraelita in Raphidim ſiti laborant 62.b
Iſraelita ab Amalek fuſi fugatique 114.a
Iſraelitarum in acie 22000. cadunt 123. b. illorum altera magna clades ibid.
Iſraelita propter impietatem in ſeruitutem Aſſyriorum à Deo traditi 125. b Libertas illorum 125.b.iterum ſubacti 126.a
Iſraelita ſub Chananæorum imperium redacti 116.b & in libertatem repoſiti ibid.
Iſraelita victi à Madianitis & Amalecitis 127.b
Iſraelita ab Ammonitis oppreſſi 131.b
Iſraelita à Paleſtinis ſuperati 133.a
Iſraelitarum 400. trucidati à Paleſtinis 138.b
Iſraelitarum penitentia Ieiunium & preces 146.b
Iſraelita regem petunt 143.a
Iſraelitarum tranſlatio 264.a alia 265.b
Iudas fœdus facit cum Iudæis 346.b
Iudas in prælio à Bacchide interficitur 347.b
Iudaici populi ſtrages 205.a
Iudæorum libertas è captiuitate Babylonica 292.a. 296.b illorum numerus ibid.b
Iudæorum Reſpublica forma poſt captiuitatẽ Babyl. 300.a
Iudæorum ieiunium ob Aſſueri edictum 308.a
Iudæi ieiunijs affecti à Bagoſe 312.b

Iudæi in Ægyptum à Ptolomæo Lagi adducuntur 317.b
Iudæi immunitates à Nicanore accipiunt 325.a
Iudæi vexantur ab Antiocho magno 326.a
Iudæos Samaritæ infestant 327.b
Iudæi sabbatho opprimuntur 336.a
Iudæi offensi à Macedonibus 342.b
Iudæi in Ægyptum fugiunt 383.a
Iudæorum 12000. cæduntur 387.a
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt 529.a
Iudæorum seditio contra Sabinum 493.a
Iudæorum secta 360.b
Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio 505.b
Iudæorum quinquaginta millia Seleuciæ occisi 529.a
in Iudæos Caij tyrannis 529.b
in senatores & patricios eiusdem sæuitia ibid.
Iudæorum apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus 524.b & seqq.
Iudicum officium 102.a
Iulius Cæsar. 540.a
Iuramentum quando & quomodo seruandum 124.b
ob Iuramentum violatum fames Israelitis immissa 199.a
Iurandi mos veteribus 24.a
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur 554.b.
Izates & Helena viri Dei cultum ritu Iudaico discunt 555.a
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis afficitur 557.a
Isates Monobazo fratri regni successione relicta moritur 558.b

L

LAbanus Iacobum discedentem persequitur 29.b
Lea 29.a
Leges, Instituta & Cæremoniæ populo Mosis traditæ 100.b
de Leprosis 79.b
Leui tribus cultui sacrata 79.b
Lex Dei seu Decalogus 67.a
Libertas res preciosa virtute paratur 539.b ibid.
Linguarum confusio 13.a
Lothus captus 18.a reductus ab Abrahamo 18.b seruatus à Deo 20.a
Luctus triginta dies 105.b
Lugdunum vrbs Galliæ 520.a
Lustrandi populum mos 91.b
Lybia siue Africa 14.b
Lysias & Gorgias in Iudæam prorumpere tentantes vin-

sumitur 338.b

M

MAdianitarum filia Hebraeos ad Idololatriam perducunt 96.a.b
Madianita Iſraelitas magno praelio vincunt 127.b
Madianita & confoederati mutuis vulneribus cadunt 129 a
Madianitarum 20000. trucidati 129.a
Manna Deus cibat Iſraelitas 62.a. Manna quid ſit 62.b
Manna deficit inter Iudaos & frugibus terra fruuntur 113.a
Manaemus Rex Iſraelis 263 b
Manaſſe, ſucceſſor Ezechiae impietas & crudelitas 272. b urbem luſtrat & templum denuò conſecrat 273. a, eius mors ibid.
Mar amaror eſt 60.a
Mardochai hiſtoria 306.a
Mare rubrum ſcinditur 58.b
Mariamme vxor Herodis 431.a
Mariamme 562.a
Marſus Syriae praefectus 549.a
Matthia & eius filiorum pietas 335.b mors 336.b
Matthias Theophili filius Pontifex. 567.b
Melchiſedec rex iuſtus 38.b
Memphibaſtus donatus auitis bonis menſa Dauidis adhibetur 183.b
Memphibaſtus à calumnia Sibae ſe purgat 197.a
Menſa à Moſe ſtructa 70. b
Merces meretricis 101.b
Machaeas verus propheta 243.b
Moabus & Ammon quid ſignificent 20.b
Moabita à Iudaeis fuſi fugatique 126.b
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena ſorore duos filios, Monobazum & Izatem ſuſcepit 554.a
Moſis & aliorum legislatorum comparatio 5.b
de Moſe profugium 47.b
Moſes natus 48. b. in flumen abjicitur 49. a. extrahitur à filia Regis ibid. adoptatur in filium 49. b Diuina prouidentia morti eripitur 50 a
Moſi & Hebraeorum in Aethiopes victoria 51.a
Moſi inſidiantur Aegyptij 51.b Ille aufugit ibid.
Moſes Raguelis filiabus fert opem contra Paſtores 52. a ex illa vnam ducit in vxorem 58.a

Moſi Deus in rubo ardenti apparet 52.b
Moſis virga in draconem mutata 53.a
Moſes mittitur in Ægyptum ad liberandos Iſraelitas 53.a vbi miracula exhibet ibid.b hortatur Regem vt dimittat populum Dei ibid. Regi prodigia exhibet 54.a
Moſes iterum regem hortatur vt dimittat populum 54.a
Moſis & Iſraelitarū carmen euchariſticū pro liberatione populi 59.a
Moſes virga petram ferit & profilit vnda larga 62.b
Moſis ad Iſraelitas oratio 66.b
Moſis manſio in monte per 40. dies & 40. noctes 67.b
Moſes ieiunat ibid.
Moſes in Madianitas mouet 97.b
Moſis ad populum ante obitum oratio 99.b
Moſis carmen & benedictio 109.a
Moſes ablatus 111.a Hebraorum ad illius obitum planctus 110.a
Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſecuri eum ferit 560.a
Murmur populi contra Moſen 83.b. & 86.a. & 87.a. & 90.b
de Munere & pignore 106.b

N.

Nabali hiſtoria. Illum David pauit gregibus 165.b Ille victum Dauidi denegat 166.a. Dauid ad illum mittit iuuenes ibid. Abigail illum muneribus placat. ibid.
Nabothi hiſtoria 238.b. & ſeq.
Nabuchodonoſor contra Ægyptum 276.a eius ſauitia in vrbem 277.a
Nabuchodonoſori mors 286.b ſucceſſores eius 287.a
Nadab & Abiu cōbuſti 75.b
Nathan Dauidem accuſat 186.b
de Nazaræis 91.a
Neemias Iudæos hortatur ad readificandos vrbis muros 303.b
Neemiæ mors 304.b
Nembrod primus tyrannus 13.a
Nero Imperator 562.b. Tyrannus ibid.
Nicaule Ægypti & Æthiopiæ regina ad Salomonem venit 232.a
Noba vrbs à Saulo incenſa 162.b
Noe in aliam regionem migrat 10.a
Noe genealogia ibid.
Noe egreditur ex area 11.a
Noe Deum propitium reddit ibid.b
Noe inebriatur & ludibrio habetur 15.b

Nomina regionum & gentium 13.b
Nominum mutatio vnde orta 14.a
Norbanum 537.a
Nubes ſuper tabernaculum 82.a
Numerus & ordo pontificum in populo Iudaico 567.b

O

Ochozias Achabi filius & ſucceſſor Rex Iſraelis 214.a
Ochozia milites igne conſumpti 246.b
Ochozia regis Hieroſolymitani mors 254.b
Onias Pontifex à rege abdicitur 344.a
Onias Pontifex Hieroſolymis 316.a
Onias filius in Ægypto templũ Hieroſolymitano ſimile extruit 344.a & 351.a
Onias lapida ur 383.b
Oppida refugij 99.a
Oreb & Zebus reges occiſi 129.a
Oſea impietas & pœna 266.a
Oza Dei arcã manum admouens expirat 181.a
Og rex Amorrhæorum interfectus 93.a
Ozias Rex Iuda poſt Amaſiam 262.b. *Vrbem inſtaurat* ibid.b
Ozia diuitiæ & extructa 263.a

P.

Palæſtina vnde dicta 15.a
Palæſtini ſuperant Iudæos 133.a
Palæſtinorum 3000. *cum Samſone moriuntur* 136.a
Palæſtini Iudæorum agros populantur 149.b
Palæſtinorum caſtra Saul adoritur 150.a
Palæſtinorum noua expeditio contra Hebræos 154.b
Palæſtinorum 30000. *cadunt ur Goliathe caſo* 156.b
Palæſtini in Dauidem ſigna mouentes fugantur 180.a
Panes propoſitionis 79.a
Paradiſus 7.a
Paſcha Iudæorum 56.b
Paſcha 78.b
Paſcha celebratum Iſraelitis 113.a
Paſchatis celebratio 275.a
Paſcha celebratur poſt templũ extructum 299.b
Pentecoſtes ſacrificium 79.a
Pharao grauiter premit Iudæos 54.b
Pharao Moſem propellit 56.a
Phariſæorum in populo licentia 378.a
Phaſaeli Reipublicæ forma 394.a
Philippus Herodis filius 497.a

Plinius

Phinees Zambriam & Chosbi uno ictu transfigit 97.b
Phrurea festa 312.b
Pompeij bellum in Aristobulum 385.b
Pompeium templum expugnat 386.a. quomodo se gerit 387.a
Pontificis ornatus 72.a. eiúsq. significatio 73.b
Pontius Pilatus seditionem excitat 506.a. Christum crucifigit ibid. Romam mittitur 508.a
Popedius apud Cæsarem à Timidio defertur 531.b
Principis pij viua imago 274.b
Primitiæ frugum 79.a
Proœmium totius operis 4.a
Ptolemæi Philadelphi bibliotheca 318.a largitas & benignitas erga captiuos Iudæos 320.a & seq.
Ptolemais à Cleopatra obsessa 374.a
Publius Petronius Dorienſibus vt eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittunt scribit 548.b
Puerperæ leges 80.a
Pythonissa tempore Sauli 169.a. quomodo Samuelis animã ibid. excitat

Q.

Quirinus Syriæ Censor 501.a
Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint 537.a
Quidam verum fastigium affectans 545.a
Quo anno scriptum fuerit hoc volumen 570.a
Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudium peruenit 545.b

R.

Rabsaces 269.b
Rachab exploratores contegit 112.a
Rachel vxor Iacobi 28.a parentis deos aufert 29.b
Rachel obitus 31.b
Raguel vnam ex filiabus Mosi nuptum tradit 52.a
Rebecca vxor Isaaci 23.b
Rebeccæ colloquia cum seruo Abrahami 24.a
Regis electio 103.a
Roboamus Salomonis filius & successor 226.a populus ab illo deficit 227.a pij Israelitæ ad illum redeunt 229.b
Roboami mors & successor 230.b
Ruth historia 136.a

S.

Sabbathum 6.b
Sabbæus seditiosus auertit Israelitas à Dauide 198.a de Sabæo supplicium sumptum 199.a
Sabinus 491.a
Sabinum cum Germanis satel-

Iulius Cæsaris interfectores quærit 536.b
Sabinus citius se construcidaturum omnes, quàm passurum vt imperium committatur Claudio, ait 545.b
Sabinus sibi ipsi manus inuulit 546.a
Sacerdotium Aaronis 74.a
Sacerdotum Vxores 80.a
Sacerdotum medicum 91.a
Sacerdotum decimas vi quidam auferunt 566.b
Sacrificia 75.a
De Sacrificiis 77.a. consuetudo in illis obseruata ibid.
Sacrificium verum ac placens Deo 133.a
Sacramentum militare 544.b
Sadocum & Abiatharum filios ad Danidem missum 193.a
Sadoci Pontificis genealogia 209.b
Sadducæi 361.a & 502.a
Salomon Davidi ex Bethsaba natus 187.b
Salomon in regem unctus in solio paterno collocatur 204.b
Salomon post obitum Davidis Regis Israelis 208.b
Salomon Ægyptiorum regis filiam vxorē ducit 210.a
Salomonis iudicium de duab. mulieribus 210. b. & seq.
Salomonis duces & præfecti 211. b. Illius sumptus quotidiani ibid. Item currus & equites 212. a. Salomonis coniurationum modi conscripti 212.a.b.
Salomonis sapientia & opes 210.b. & 212.a
Salomon Hiramo frumentum, oleum &c. mittit 213.b
Salomonis ad Deum oratio pro templo extructo conservando 218.a
Salomonis victima 218. b. & 219.a. Salomoni Deus iterum apparet. 219. a. Salomonis regia 219. b. & 220. a.b. Salomonis gratitudo erga Hiramum 220.b. Salomon Hierosolymis muros instaurat 221. a. urbes aliquas condidit 221.b
Salomonis classis 222.b.223.b
Salomonis Reges munera mittunt 224.a
Salomon exteros matrimonio sibi iungens ab iis seducitur 224. b. Mors Salomonis 226.a
Salome 459.b. & seqq.
Samaria à Syris obsessa 250. a. fames grauis ibid. a. quomodo liberata 251.a
Samaria obsessa ab Hircano 368.b. capitur 369.a
Samsonis nativitas 133.a Samson Leonem nudis manibus discerpit 134.a. Palæstinorum fruges comburit 134.b.

134. b. Palaſtinis traditur, ibid. Aſini maxilla mille viros interficit 135. a. decipitur à Dalila 135. a. b. moritur eum 3000. Palaſtinorum 136. a
Samuelem Anna gennit 138. a
Samuel dux Iſraelitarum 141. a. Hoſtes vincit. 142. b. & Iudaeorum agros armis recuperat ibid.
Samuelis filij 143. a
Samuel leges & iuridicos conuentus per vrbes inſtituit 143. a
Samuel vngit Saulum in regem 143. a
Samuel populo peccata exprobrat 148. a
Samuelem Deus ad Dauidem vngendum mittit 153. b
Samuelis mors & ſepultura 165. a
Senacheribi Regis Aſſyriorum expeditio Hieroſolyma 269. b. eius iuramentum & violatio ibid. pœna eiuſdem 271. a
Sanctum Sanctorum 69. b
Sanctuarium 69. b
Sara adducitur Abrahamo in thalamum Agar 19. a
Sara obitus 23. a
Saulis hiſtoria 144. a: Aſinas patris ſui quarit ib. Samuelem accedit ibid ab illo vngitur in Regem 145. a. Rex declaratur à populo 146. a. contemnitur à quibuſdam dum alij illum ſequuntur 146. a
Sauli contra Ammanitas bellum 146. a. victoria 147. a. Saul laudatur à populo ibid. Iterum vngitur in Regem 147. b
Saul Palaſtinorum caſtra pugnat 148. & 150. a
Saul contra Dei mandatum victimas ad altare offert 149. a
Saul ſemper victor 151. a Sauli victoria contra Amalecitas 151. b
Saul Amalecitarum vrbes expugnat 151. b
Saul hoſtium regem contra Dei mandatum ſeruat 152. a. obiurgatur à Samuele 152. b. Rex Amal. interficitur
Saulo Samuel iram Dei & regni amiſſionem denunciat 153. a
Saul odit & perſequitur Dauidem 157. b. & ſeqq.
Saul Dauidem perſequitur 164. a & ſeqq.
Saul ſuam malitiam & Dauidis innocentiam cognoſcit 165. a
Saulem à regno arioles eiicit 168. b. ad oraculum Dei con-

confugit ibid. ad mulierem fatidicam proficiscitur ib.
Saul cum filiis in Palæstinorum pugna occumbit 112.a
Saulem seipsum interficere cogitat 172.b
Sauli filiorúmque corpora crucibus affigunt 172.b
Sauli & Ionathæ neces deplorat Dauid 173.b
Scaurus Cælesyriæ præfectus 387.b
Sedecias, Rex Iudæ succedit Ioachimo 277. b. Ieremiam non audit ibid. ad Ægyptios deficit 278. a. à Pseudoprophetis seductus ibid.
Sedecias fugiens à Babylonijs capitur 280.a
Sedeciæ mors 281.b
Seditio contra Mosem 82.b
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 546.b
Seditio inter Samaritas & Iudæos orta 560.b
Seditio Iudæorum 565.a
Seleuci bellum cum Antiocho 375.a
Sem progenies 15.a
Semei in Dauidem iniuria 191. a. Dauid illum occidi vetat ibid. veniam obtinet 196.b
Semis pœna & mors 209.b
Senatus populúsq. Cæsi truncatores quærit. 539.a
Serpentis pœna 8.a
de Serno 106.b
Seth Adami filium optimus 9.a
Sicarij 565.a
Sicius 74.b
Sicimitæ trucidati à Simeone & Leui 31.b
Sicima urbs capta & solo æquata 131.a
Silas interfectus ab Herode Chalcidis dynasta & Chalcia 551.b
Simeon liberatur à Iosepho 41.a
Simon succedit Ionathæ in Rep. Iudaica 363.a
Simonis gesta 364. & seqq. arcem expugnat ibid.
Simon à genero suo in conuiuio occiditur 365.b
Simon Toesbi filius id Theophili Pontificis locum surrogatus 548.a
Sissara cum suo exercitu trucidatus 127.b
Sol. immotus consistit 116.b
Sodomitarum flagitia 18.b
Sodomita à Deo delati ib d.
Spadones 108.a
Stupri pœna 105.a
Sybilla de turri Babylonica vaticinium 13.a
Syria subacta à Dauide 182.a

T

Tabernaculi structura 68. a. diuisionis significatio 69.b. & 73.b

Tabernaculi atrium primum 68.b
Tabernaculi dedicatio 75.a
Tabernaculorum festum 78.a
Tabulæ duæ legis 68.a
Templi extructio Salomoni mandatur 202.b
Templi forma Salomoni tradita 206.a
Templi ædificatio quando inchoata 213.b dispositio & divisio templi 214.b & instrumenta 215.b & seqq. consecratio 217 a.b
Templi extructi causa 217.b
Templum & urbs Hierosol. depradantur 230.b
Templi instauratio 258.a
Templi ædificatio prohibetur à Samaritis 293.a
Templum à Nabuchodonos. diruum cum urbe 280.a
Templum ædificari cœptum 297.b absolutum dedicatur 299.b
Templum Hierosol. obsessum ab Antiocho Eupat. 343.b
Templum captum 386.b
Templum Hierosolymis incensum 502.a
Templum novum Hierosolymis ab Herode ædificatum 442.a. & seqq.
Terræmotus in Judea qui millia hominum opprimit 424.a
Thola 23. annos regnat 131.a
Tharsus Pauli patria 14.a
Tiberius Alexander Judææ Præses 519.a
Tiberias condita 504.a
Tiberium 516.b. & seqq.
Tholomæum Lathyrum princeps 553.a
Troglodytarum origo à Chatura 23.b
Tryphon interficit Jonatham 364.a Imperio potitur 364.b. illius cædes 365.a
Turris Babylonica à Nembrod ædificata 13.a
Tyrannides multa mala in civitates inuehunt 539.b

V.

Valerius Asiaticus se Caij cædis autorem optat 539.a
Vestitus Sacerdotum 71.b
Vitæ priscorum cur prorogatæ 12.a
Vitellij aduentus Hierosolyma 508.a
Victoria Deo tribuenda 128.a
Victoria mira Machabæi 341.a
Vienna urbs in Gallia 500.a
Vindictæ diuinæ exemplum in sceleratores 166.b
Vltionis diuinæ exemplum insigne 255.a
Vnguentum sanctum 75.a
Volesi Parthorum rex 557.b

Vrie mors 187.a
de Vsura prohibita 106.a
de Vxoribus ducendis 104.b

X.

XAnicus mensis 10.a & 56.b
Xerxes Iudæis fauet 300.b

Z.

ZAcharias lapidatur 259.a
Zacharias regis exules 263.b
Zambrias aduersus Musem oratio 97.a
Zebus rex occisus 126.a
Zelotypia leges 80.a
Zenodori mors 441.a
Zeilus tyrannum capit 373.a
Zorobabel 294.a. 297.a

FINIS INDICIS.